

VÝKLAD

křesťansko - katolického náboženství,

pořádkem katechismu,

stvrzen slovy písma svatého, výroky svatých Otcův
a jiných učitelův církevních,
s připojením mnohých prúpovědí, přísloví, podobenství a příkladův.

Pro chrám, pro školu i pro domácnost

ku prospěchu

učitelův svatého náboženství — katechetův i kazatelův, — i ku
poučení a vzdělání věřících každého stavu a povolání

sepsal

Josef Boleslav Podstránský,

kněz církevní, pens. os. farář, duchovní správce v měšť. chudobinci na Hoře Kutné.

II. vydání.

D Í L P R V N Í.

Část I.: O víře.

V PRAZE.

NÁKLADEM KNĚHKUPECTVÍ B. STÝBLA.

*„Tyto věci jsou psány, abyste věřili, že Kristus je
Syn Boží, abyste věříce život měli ve jménu jeho.“*

Jan 20, 31.

Předmluva k prvnímu vydání.

Jako sv. apoštolové a učení Kristovi Evangelium hlásali ústně, někteří pak i příležitostně psali, podobně i nástupníci jejich, biskupové a kněží, učili nejen slovem živým, nýbrž i mnozí z nich, hned své pomocníky a zástupce, hned všechny věřící písemně vyučovali, odkudž původ mají spisové sv. Otcův a jiných učitelů církevních. Tak učení Kristovo hned od apoštolů po všechny časy slovem i písmem se dochovává i mezi všemi národy oběma prostředky lid věřící, mladý i dospělý, ve školách, v chrámě i v domácnosti se vzdělává.

Také v našem národu českém, od pradávna velmi zbožném, sotva že na víru Kristovu byl obrácen, jevila se potřeba, učení ústnímu napomáhati písmem, jakož hned od X. věku, kde ještě ani tisku nebylo, dosvědčují překlady Písma sv., řeči a výklady, modlitby, básně a romány duchovní, životy Krista Pána, Marie Panny a jiných svatých a světic Božích, a mnohé jiné nám v rukopisech dochované památky. V stl. XV. a XVI., za příčinou roztržek náboženských v naší vlasti, vznikly mnohé spisy věrohádné, jichžto rozšiřování tehdaž vynalezené umění tiskařské velice napomáhalo. Od těch také dob učení Církve katolické i v Čechách slovem i písmem mocně bylo hájeno, i mládeži i dospělým pečlivě vykládáno, jakož mnohé katechismy a výklady náboženské z těch časů jsou nám důkazem. V tom věku, t. r. 1559, katechismus *Petra Canisia* ponejprv

v českém jazyku vyšel, i odtud až dosavad se udržel ve školách našich. Ostatní katechismy a výklady až po náš věk, jichžto seznam v literatuře Jungmannově jest dost četný, mlčením pominu; toliko připomenu katechismu, vysvětleného důvody Písma sv. a příklady od *Stodolia* (1589), jelikož *Výkladu tomuto* svým obsahem jest nejbližší.

V časech novějších i k náboženskému vyučování mládeže i k utvrzení dospělých u víře a mravech křesťanských nejeden spis na světlo vyšel. Známýť jsou vedlé katechismu školního k vyučování mládeže: *Neděleho* Vyučování v náboženství (1813); *téhož*: Náboženství ve výkladech (1825); *Čeňka z Wartenberku* Vysvětlení katechismu (1821); *Javornického* Bezpečný vůdce katechetův (1824—26); *Štapfa* Ruční kniha ke katechismu, zčešt. od *Hýbla* (1824); *Leonharda* Katolické učení v náboženství (1827); *Mik. Tomka* Krátké vysvětlení katechismu (1828 a 1837). — Pro lid: *Bossueta* Učení katolické o věcech sporných, vyloženo od *Wolfa* (1778); *Vorla* Víra katolická dar Boží a světlo (1783); *Hubálka* Základy pravdy náboženství katolického (1764); *Gallury* katechismus (1809); *M. z Bomontu* Katechismus v rozmluvách, zčešt. od *Tháma* (1813), a od *Vrány* (1837); *Matějky* Živé světlo pravdy (prostonárodní to dogmatika 1817); *Krále* Jeden ovčinec a jeden pastýř (1829); *Zahradníka* Katechismus k utvrzení katolíkův (1830); *Rokosa* Pastva duchovní (1831); *Jirsíka* Bohomil (1835); *téhož* Populární dogmatika (1840); *Hyny* Katechismus pro obecní lid a dospělou mládež (1839); *Dr. Frencla* Stručný a úplný přehled kat. náboženství (1853). Mimo to máme mnoho různých článků, jako: *Výklady* apoštolského vyznání víry, modlitby Páně, příkázání Božích

i církevních, sv. svátostí, totiž bířmování a nejsv. svátosti oltářní a t. d. Než, jakkoli všechny tyto spisy nejsou bez ceny, ano mnohé z nich, zvláště ony pro lid k účelu svému jsou nejen dostatečny, anobřž výtečny: přece nestávalo v literatuře naší dosud knihy, kteráž by hlasatelům slova Božího i ve škole i v chrámě k náboženskému vyučování i křesťanskému lidu v domácnosti k duchovnímu vzdělání zároveň sloužila i byla jako *skladem* veškerého katolického učení, „*pokladem*, z něhož by každý učitel v království nebeském, podoben člověku hospodáři, vynášel nové i staré věci“ (Mat. 1, 52.). — Větší díl dotčených spisů učení katolické jen krátce vykládají, a když obširněji, jen na část, buď na učení víry, neb učení mravů se obmezují, mnohý zase pro krátkost jen ten neb onen text z písma sv., a buď zhola žádné aneb jen nemnohé doklady sv. Otcův přináší, k objasnění pak, k zpříjemnění a tudíž volnějšimu přijetí pravdy, kromě populární dogmatiky, málo kde se jaký příklad uvádí; takže mnohý bedlivý dělník na vinici Páně, chtěje důkladně a s prospěchem učiti sv. náboženství, hned texty Písma sv., hned výroky sv. Otcův, hned příklady pracně mušil sháněti v knihách domácích a cizojazyčných. Pročež cítil se všeobecně nedostatek pomocného spisu k všestrannému učení v sv. náboženství ve škole i ve chrámě i k domácímu vzdělání. Také sousední národ německý, jakkoli přebohata jeho literatura, neměl podobného spisu až do roku 1848., kdežto vyšly najednou dva v tomže duchu psané, totiž: *Mehler's Beispiele zur gesammten christl. fathol. Lehre*, Regensburg 1848. 1851. třetí vydání — a *Schmid's Historischer Katechismus*, Schaffhausen 1848 — 1852. už vydání sedmé. — Tak rychlý a hojný odbyť i o výtečnosti těch spisův

i o všeobecné potřebě svědčí. Pročež vida toho i pro náš národ pilnou potřebu, přijal jsem nabídnutí, bych na způsob dotčených spisů, podobné dílo k tisku připravil, a to tím volněji, že sám, jsa ještě na vinici Páně, k vykládání katechismu mnohé výměsky (aforismy), průpovědi sv. Otcův, podobenství a příklady jsem sbíral. Víím, že mnozí důkladnějším perem by práci tuto vyvedli, než jsouce jinak v svém povolání zaměstnání, k obšírnějšímu dílu nemají času: tudíž snad mnohým ctihodným a důstojným učitelům náboženství — katechetům i kazatelům — nebude nevhod spis, v němž hojnou snesl jsem látku k budování a vzdělávání království Božího na této zemi; ostatním pak věřícím podávám knihu nejen vzdělavatelnou, nýbrž pro hojnost pěkných příběhův velmi zábavnou, v nížto čítajíce, nemalého duchovního prospěchu i potěšení nabudou.

Kniha tato není pouhý překlad, neboť má *uspořádání* původní i plán mnohem rozsáhlejší, než oba svrchu uvedené spisy, jež tomuto byly za základ. — Ostatně není, a nemůže býti v takovém díle mnoho původního, nýbrž z části jest snešeno z Písma sv. a ze spisů sv. Otcův a z části zpracováno dle vzoru mnohých výtečnicků v tomže povolání.

Pořádek spisu, jemuž předchází stručný *přehled dějepisný*, jest onen našeho katechismu.

Text katechismu krátce se vykládá dle nejvýtečnějších katechetických spisů, jakož jsou: *Gruber, Hirscher, Jaich, Leonhard, Nikkl, Schmid*; a z českých: *Hyna, Jirsík a Tomek*; toliko že místo otázek prostě názvy článků a náboženských pravd se předkládají a to z příčiny takové, že *Výklad* tento neobsahuje vypracované katechese, nýbrž jen látku k náboženskému vyučování. — *Doklady Písma* jsou

v hojnějším počtu citovány, hlavně pro kazatele, taktéž výroky *sv. Otcův* a jiných církv. učitelů, kteréž z větší části jsem vyjímal z *Řehákovy* patristické encyklopaedie. — Četná *podobenství* i hojné *příklady* z přemnohých spisů jsem čerpal. Důležitost příkladův už Římané uznávali slovy: „Longum est iter per praecepta, breve et efficax per exempla,“ to jest: „*Dlouhý výklad, krátký příklad*“ A opět: „Verba movent, exempla trahunt,“ což zní: „*Slova hnou, příklady táhnou,*“ aneb „*Slova vzbuzují, příklady popuzují.*“ — *Příслови* jsou ze sbírky Čelakovského; *rýmované průpovědi* od Frýčka, Kamarýta a j. — Sem tam připojil jsem *krátká rozjímání* k domácí pobožnosti, též *duchovní básně a zpěvy* výtečnější, pěkná naučení obsahující; vůbec nezůstal žádný článek víry dle vzoru naší populární dogmatiky bez *mravního upotřebení*.

Při tak mnohém účelu, rozsáhlosti plánu a hojnosti obsahu nemohlo býti jinak, než že přítomný spis, — ač hleděl jsem stále *k výboru* látky a šetřil co nejvíce *stručnosti* v slohu i prostory v tisku, — že vzrostl nad pomyslení; než mám za to, že pro svou mnohostrannou obšírnost právě bude vítán, jelikož se takto mnohé jiné knihy ušetří, obyčejně cizojazyčné, k jakýmž při nedostatku domácích horlivý pastýř duchovní musil bráhati své útočiště. — Nakladatel odvážil se na podniknutí, v literatuře naší od mnoha věků neobyčejné, což jistě zasluhuje uznání, zvláště že nejvýše pečoval o to, by dílo nabylo co jen možné důkladnosti, podav vzdělavateli spisu hojné a výborné prameny, jako mimo výše uvedené katechetické spisy: *Niffel's Handbibel*, *Lohner's Predigerbibliothek*, *Hirschner's Leben Jesu*, *Gabler's Beispiellexikon*, *Salomon's Parabeln* a j.,

a z domácích ještě: *Jádro* katolického náboženství, *Učení katolické* pravé zjevení Boží, *Macana* výbor příkladů, *Hnojka* Katechismus v obřadech, *Krummachra* podobenství, a mnoho jiných spisů větších i menších. Upotřebení tolika pramenů jest zajisté podobnému spisu k nemalému prospěchu, a však činí spisovateli mnohé obtíže, jež překonati byla má nejvyšší snaha.

Ostatně psal jsem ke cti a chvále Boží, ku prospěchu svého národu i ku zdaru svaté Církve. **J. B. P.** (1854.)

Předmluva k druhému vydání.

Téměř čtvrt století uplynulo od té doby, co „Výklad křesťansko-katolického náboženství“ počal se vydávati a r. 1876. byl čtvrtým dílem ukončen. Zatím ale jsou přední dva díly rozebrány a že po nich z mnohých stran je doptávání, vidí se potřeba, znova je vydati a sice poněkud opravené. Pravdy náboženské, jež „Výklad“ obsahuje, jsou sice nezměnné; předce však roucho, t. způsob a pořadí, v jakém jsou psány, časem podléhají změně. — Dobré může lepší býti. — V poslední době stal se nejeden pokus opraviti katechismus pro školy obecné: v Čechách i na Moravě byly vydány nové katechismy, jak jsem již v poslední části svého Výkladu připomenul. Těch, jmenovitě katechismu pražského a budějovického (prof. A. Skočdopole) jsem k opravení použil, kde co jasněji a důkladněji vyloženo býti jsem shledal. Mnohou kř. nauku jsem i citaty z katechismu Římského dle posledního vydání z r. 1867. (prací † Jana Herčíka i † V. Zik-

munda) lépe odůvodnil. Mimo to byly v tomže čase některé nauky církve, t. o nepoškrvněném početí Marie panny a o neomylnosti papežské určitěji vyjádřeny, což bylo třeba dodati. Vše ostatní, jako: slova písma svatého, výroky svatých otcův a jiných učitelů, příklady, podobenství, průpovídky a přísloví — zůstaly skoro beze změny; jen tu i tam jsem některé vhodné básničky přimnožil, věda, že každý učitel náboženství rád pojí užitečné s příjemným (*miscet utile dulci*). — Za to jsem delší písně ze starého vydání vypustil, odkazuje milé čtenáře na sám zpěvník či kancional.

Ježto strany v seznamu abecedním v novém vydání od starého se liší, přičiněn takový seznam pravd náboženských ke každému dílu zvlášť. Konečně připomínám, že „Výklad“ tento byl nejen v *Časopise kat. duchovenstva* i v *Blahověstu* 1876. příznivě posouzen, ano ve zvláštní brošurce pod názvem: „Osнова vyučování katechetického na školách obecných a měšťanských v diecési budějovické a králové-hradecké“ vydané péčí nejdůst. pp. biskupů p. t. těchže diecési v *Budějovicích* 1877. — těmito slovy schválen: „K vyučování na základě katechismu dobře poslouží kromě jiných též: „Výklad křesťansko-katolického náboženství od J. B. Podstránského.“

Kéž by „Výklad“ znova vydaný i dále přispíval k duchovnímu vzdělání našeho národa v duchu Kristově a církve katolické.

Na *Horách Kutných*, v *březnu 1877*.

Jos. Bol. Podstránský.

Obsah dílu prvního.

Předmluva	I—VII.		
Úvod	1		
Křesť. katolické náboženství	26		
Katechismus	28		
Rozvržení spisu .	31		
Díl I. Co má křesťan kat. věřit?			
Část první: O víře	35		
Rozdíl I. O víře vůbec	35		
1. Co jest kř. kat. víra?	35		
2. Předmět víry	36		
3. Prameny víry A) Písmo sv. .	36		
B) Ústní podání či tradice .	50		
C) Autorita n. vážnost církve	56		
4. Hlavní pravidlo víry .	58		
5. Důvody a příčiny víry . .	59		
6. Jiný důvod a pohnůtka víry	62		
7. Víra jest dar z milosti boží	63		
8—10. Víra jest ctností, světlo a poklad	65—69		
11. Moc a působení víry	69		
12. Víry jest třeba	75		
13. Vlastnosti víry	77		
Křesťan víru dokazuj skutky	83		
Křesťan má víru vyznávatí .	90		
" pro víru vše obětovati	91		
14. Základní pravdy víry	99		
15. Ap. vyznání víry	99		
16. Jiné spůsoby vyznání	102		
Rozdíl II O 12. článcích víry :			
I. Článek víry.			
A. O Bohu co bytosti:	106		
I. Co jest Bůh?	106		
II. Bůh jest nevyzpytatelný	107		
III. Bůh jest pouhý duch	109		
IV. Bůh jest	113		
V. Bůh nejdokonalejší bytost	120		
Obyčejnější vlastnosti božské: .	125		
VI. Bůh jest Otec náš, naše všecko	175		
VII. Bůh jest trojjediný	177		
1. Jedenť jest Bůh .	187		
2. ve třech osobách .	188		
3. Vyznání nejsv. Trojice .	196		
4. Znamení sv. kříže	196		
B. O Bohu co stvořiteli . .	205		
I. Křesť. kat. učení o stvoření světa	205		
II. Křesť. kat. učení o Prozřeteln.	233		
III. Křesť. kat. učení o andělech	236		
IV. " " " o ďáblech .	246		
V. " " " o člověku .	252		
A. Původ a podstata člověka	252		
B. Povolání člověka	274		
C. Pád člověka, hřích dědičný	278		
D. Napravení člověka	296		
II. Článek víry.			
A. O osobnosti Ježíše Krista .	301		
B. Spasitelské dílo Pána Ježíše	313		
Úřad prorocký, kněžský, královský	315		
III. Článek víry.			
Život Pána Ježíše	332		
Přehled učení a skutků jeho	375		
IV. Článek víry.			
1. Utrpení Kristovo dle písma .	387		
2. Kristus trpěl a zemřel skutečně	421		
3. Účel a výsledek smrti Kr.	421		
4. Památka utrpení Kristovy	424		
5. Význam a moc sv. Kříže .	433		
6. Poučení a povzb. z hrobu Kr.	442		
V. Článek víry.			
1. Ježíš vstoupil do pekel	443		
2. vstal z mrtvých	445		
VI. Článek víry.			
1. Ježíš vstoupil na nebesa	458		
2. sedí na pravici boží .	464		
VII. Článek víry.			
Ježíš přijde soudit živé i mrtvé .	465		
Účel dvojího příští Kristova	469		
VIII. Článek víry.			
O Duchu svatém:			
I. Zaslíbení a příští Ducha sv.	470		
II. Bytost, III. Působení Ducha sv., IV. O milosti Ducha sv.	488		
IX. Článek víry.			
A. O církvi svaté :			
I. Výměr, II. Zakladatel církve			
III. Jména a obrazy. IV. Správa církve, V. Znamky pravé cír- kve, VI. Působení církve	496—527		
B. O obcování svatých :			
1. Vůbec. 2. Kdo k němu náležejí	536		
X. Článek víry.			
Hříchův odpuštění .	547		
XI. a XII. Článek víry.			
Učení o posledních věcech člověka :			
A. Smrt 554, B. Soud soukromý	562		
C. Očistec 563, D. Těla vzkří- šení 569, E. Soud veřejný, obecný 580, Život věčný, smrt věčná 591, F. Nebe 592, G.			
Peklo	604		
Amen	612		
Seznam abecední pravd nábožen- ských	213		

Seznam abecední

pravd náboženských v I. díle Výkladu obsažených.

- Adam 2, 252.
advent 298.
amen 612.
andělé 2, 236.
apoštolé 13, 372, 497.
apoštolské vyznání 99.
autorita církve 56.
Bible 36.
biskupové 17, 509.
blahoslavenství 591, 2...
blaženost věčná 591, 2...
blud, -arství 21.
boj duchovní 250.
božské vlastnosti 125.
bratří Páně 334.
Bůh — bytost 1, 106...
„ duch 109.
„ nevyzpytatelný 107.
„ nejdokonalejší 120.
„ blažený 173.
„ dobro nejvyšší 175
„ Otec 175.
„ jeden 181.
„ trojjediný 187.
Cíl člověka 274.
církve 17, 56, 496...
Čert v. ďábel
články víry 106.
člověk 2, 252.
člověčenstvo 267.
čtení písma 44.
Ďábel 216.
darové Ducha sv. 481.
den soudní 465.
desatero přikázání 6, 296.
divy a zázraky 8, 376.
dobrota boží 143.
dokonalosti boží 120.
dostiučinění 318.
Duch svatý 100, 470.
duch, duše 2, 252.
duše v očištcí 539, 563.
Eva 2, 252.
Evangelium 15, 37, 315.
Fariseové 12, 374.
Hlava církve 19, 498, 506.
horlivost boží 157.
hrob Páně 17, 442.
hromnice 358.
hřích dědičný 2, 288.
hříchův odpušt. 100, 547.
hierarchie 19, 512.
Chrám 7, 18...
Jáhen, podjáhen 17, 510...
jedna církev 515.
jeden Bůh 1, 187.
Jesus, Ježíš 8, 301, 322 a j.
jmeno Ježíš 344.
Kacíř -ství 21.
kardinalové 510.
katechismus 28.
kat. církev } 17, 496, 520.
katolík, }
kláštery 24.
kněz nejv. Kristus 318,
kněz -í, -stvo. 19, 510.
kostel v. chrám.
království boží v. církve.
Kristus 8, 300 a j.
křest Páně 13, 364.
křesťan, -ství 11, 19...
kříž svatý 196, 493.
Láska boží 143.
lidé 2, 252.
Maria 12, 295, 333.
mesiáš 3, 8, 296.
milosrdenství boží 162.
milost boží 488.
modlářství 4.
moudrost boží 136.
mrtví v. zemřelí.
mše svatá 19, 318.
mučeníci 19, 91.
Náboženství a j. často.
narození Páně 11, 337.
nebe často zvl. 129, 592.
neomylnost církve 527, 8.
nepoškvrn. početí 295, 333.
neproměnnost boží 169.
nesmrtelnost duše 269.
nevěra 4, 374.
Obcování svatých 160, 526.
oběť mše sv. 19, 318, 392.
obraz boží 252.
obřezání Páně 13, 344.
očištec 23, 539, 562.
očišťování M. P. 353.
odpušt. hříchů 15, 100, 547.
oltářní svátost 16, 392.
osoby božské 188.
Otec Bůh 171.
otcové svat 24.
Pád člověka 3, 278.
Pán Kristus 12, 312 a j.
často.
papež 19, 503...
peklo 100, 442, 604.
Písmo svaté 17, 36.
očetí Syna božího 332.
početí Marie 292, 333.
podání, tradice 50.
podobenství Kristova 380.
pohan, -ství 4.
pohřeb Páně 100, 412.
poklady duchovní 537.
pokolení lidské 267.
pokušení 248, 368.
poslední věci 554.
povolání člověka 3, 274.
poznání Boha 112, 113.
pravdomluvnost boží 167.
pravdy křesťanské 99.
pravidlo víry 58.
předpekli 442.
přikázání boží 6, 278, 296..
primat v církvi 501.
příroda 210.
příští Kristovo 12, 297, 469.
pronásledování církve 20.
proroci 8.
Prozřetelnost boží 223.
půst 368.

původ člověka 2, 12, 52. svatovláda v. hierarchie. všudypřítomnost boží 128.
 Řády, řehole 24. svátost olt. 18, 292... vtělení Syna bož. 12, 332.
 Řím, ř. církev 22, 503. svatých obcování 100, 536. vůle svobodná 255, 293.
 řízení boží v. prozřet. svědomí 257. vykoupení } 3, 8, 296 a j.
 rodiče první 2, 252. svět stvořený 2, 205. Vykupitel }
 rozum, -nost 1, 255. svůdce v. ďábel. vyznání víry 90, 99—105.
 Saduceové 12. Syn boží často v. Ježíš. „ sv. Trojice 196.
 Samaritáni 12. Tajemství 191. „ vzkříšení Páně 17, 100, 445.
 samospasiteln. církve 531. tělo lidské 253. „ těl 100, 553, 580.
 satan v. ďábel. těla vzkříšení 100, 553, 580. vyzývání svatých 544.
 shovívavost boží 157. tradice 50. Zahynutí věčné 283, 290,
 skutky, činy 82. tresty za hříchy 3, 272. 591.
 skutky boží, — Páně 375. Trojice boží 187. zákon, -y v. přikázání.
 sláva boží 173. Učení Kristovo 13, 372 „ starý, nový 6, 15.
 „ nebeská 492. učitelové církve 24. zásady víry 99.
 Slovo boží 7, 15, 36 a j. umučení Páně 16, 388. zásluhy Kristovy 318, 324,
 smrt Kristova 16, 421. úřady Pana Ježíše 315. 548.
 smrt časná 3, 291, 554. utrpení Kristovo 16, 388. zatracení 283, 290, 591.
 „ věčná 591. Vánoce 337. zázraky 8, 74, 375.
 smysl, -nost 255. vážnost církve 56. země 2, 205.
 sněmy církevní 23, 510. večere Páně 18, 392. zemřelí, mrtví 538.
 snešení apošt. 99. věčnost boží 125. zjevení boží 1 a jinde.
 soud boží, -ce 100, 465. velebnost boží 173. zjevení Páně 352.
 „ soukromý 562. velikonoce 453. zkáza světa 582.
 „ veřejný, posl. 466, 580. věrnost boží 167. z mrtvých vstání v. vzkří-
 spasení } č. zvl. 6, 296.. věřiti, víra 35 a často. šení.
 Spasitel }
 spravedlnost boží 151. věřím v Boha 99. znamení sv. kříže 197, 493.
 Stvořitel }
 stvoření } 2, 205.. věřící na zemi 17, 539. známky církve 514.
 svatá církev 517. vlastnosti boží 120. známosti přírody 210.
 svatí 538. vstání Kr. z mrtvých 445. zvířata 209.
 svátky svatodušní 471. vstoupení do pekel 100, Žádost, -ivost 291.
 svátost boží 148. 442. židé, židovství 5.
 svátosti 18, 498. vstoupení do nebe 100, život Pána Ježíše 332.
 všemohoucnost boží 139. „ časný 91.
 vševědoucnost boží 132. „ věčný 100, 553, 591.

Opravy hrubších omylů.

Str. 213	řádek 5	z dola místo 65	dolož: <i>jest již přes 70 prvků známých.</i>
258	13	svrchu	těla čti: <i>léta.</i>
375		poslední	Reiche čti: <i>Reichel.</i>
442	10	svrchu	Athanas čti: <i>Athanas.</i>
504	6		nenalez „ <i>nenalezá.</i>
513	1		svůj čti: <i>svůj úřad.</i>
522	6		220 220 <i>milionů.</i>

Ú v o d.

Náboženství přirozené.

Nebylo na světě národu, ba není rozumného člověka, jenž by nad sebou nějaké vyšší mocnosti neuznával. (Žalm 13, 1.) „*Projdeš-li země, dí pohan Plutarch, můžeš najíti města, kteráž zdí, umění, králů, domů, bohatství, peněz nemají, škol a divadel neznají: avšak města, kteráž by nemělo chrámu ani bohů, kteráž by modliteb, přísah, věšteg neužívalo, pro dosažení dobrých věcí obětí nepřinášelo, svatými obřady zlé odvrátiti se nesnažilo, ještě nikdo neviděl. Já myslím, že by snáze město bez půdy vystavěti se mohlo, než by obec se sjednotila a obstála, když by všechno mínění o bozích z ně docela se vyňalo.*“ Již pouhý rozum, zvláště když vznešenost, velikost a krásu přírody skoumá, nám praví, že tato nejvyšší bytost, již Boha nazýváme, jest nejvš dokonala, žeť původem a ředitelem celého světa, tudíž že i člověk od Boha pochází a protož k Bohu má své povinnosti. „*Nebesa vypravují slávu Boží.*“ (Žalm 18, 2.) „*Což známo jest o Bohu, zjevno jest jim (pohanům;) Bůh zajisté zjevil jim. Nebo neviditelné věci jeho od stvoření světa, skrze ty věci, které jsou učiněny, rozumem pochopeny a spatřeny bývají; také jeho věčná moc a božství, tak aby již výmluvy míti nemohli.*“ (Řím. 1, 19. 20.)

Tento poměr člověka k Bohu, čili učení o tom, kdo Bůh jest a jaké člověk má k Bohu povinnosti, slove *náboženství* a pokud se takové učení přirozeným rozumem poznává, *náboženství přirozené*.

Náboženství zjevené.

Než, jakkoli rozum mnohé vznešené pravdy náboženské poznává, přece sobě zůstaven, mnohé k pokojnému a blaženému životu potřebné dokonale vypátrati a pochopiti nemůže, n. p. odkud tak

mnohé zlé ve světě pochází? odkud to, že rozum člověka nedosta-
tečen? že vůle jeho více k zlému se kloní? kdy a jak se vyrovná
nerovná odplata ctnosti a hříchu? Neboť, co rozum o nesmrtelnosti
duše a o věčnosti učí, jest nepostačitelno i nedává bezpečné na-
děje do budoucnosti. Také mnohé vlastnosti Boží a povinnosti
k Bohu n. p. jak sluší Jej ctíti? jak hříchem 'uraženého lze Jej
smířiti? rozum jasně si představit nemůže. V případnosti této
vede se člověku jako mudrci *Simonidovi*, kterýž otázan jsa: jaký
Bůh jest? nejprvé jen několik dnů a čím dále, tím více času na
rozmyšlenou sobě žádal. — Zvláště pak lidem sprostým se přiro-
zené náboženství dokonce nehodí, ježto rozum jejich mdlý věci
nadpřirozených, neviditelných nepostihne; protož nám dokonalejšího
poučení třeba, jakož mnozí nejvčetnější mudrcové pohanští jsou
uznali. *Plato* dí: „*Všecko jest nejisto, ; protož trpělivě čekejme, až
někdo přijde a poučí nás, jak bychom se k Bohu a k lidem měli
chovati.*“ *Pythagoras, Empedokles, Xenofon, Aristoteles, Sokrates,
Cicero* a jiní projeví podobná přání. „*V ohledajícím se mezi vyná-
lezy rozumu lidského po místě, kam by bezpečně kročiti a se upo-
kojiti mohl, bezděky povstává touha: Kéž by Bůh sám mluvil a ob-
zvláště zpozdlým k zpytování o těch nejdůležitějších záležitostech
lidského ducha s něčím se projádril!*“ *Reinhard*. Tak od věkův
až na naše časy cítilo a cítí lidstvo potřebu vyššího poučení o tom,
co jest Bůh, a jaké člověk má k němu povinnosti čili potřebu zjeve-
ného náboženství. A takového Bůh sám, věčná pravda a neskončená
moudrost, pokolení lidskému uděliti ráčil. On sám od věkův k lidem
mluvil i což jim bylo věděti třeba, oznámil čili zjevil (*Žid. 1, 1. 2.*)
a zjevení to zvláštními znameními, t. divy a zázraky jakožto Božskou
pravdu potvrdil, o čemž nade všecku pochybnost nás ujišťují *dějiny
svaté*, pročež následuje *krátký výpis* toho, co obsahují o zjevení
Božím.

Dějiny náboženství zjeveného.

Prvozjevení.

Bůh, jsa od věčnosti, v šesti dnech čili v šesti rozličných
dlouhých dobách stvořil (z ničehož učinil) nejprvé říši duchův bla-
žených, t. anděly, pak svět (nebe i země) a naposléz člověka (*Adama*),
jehož postavil do rozkošné krajiny, ráj nazvané, i ženu (*Evu*) mu dal.

Oba byli k obrazu Božímu stvořeni, tudíž dobří, svatí, dle

duše i těla nesmrtelní. Rozumem i svobodnou vůlí nadaní, Boha, kterýž jako otec s dětmi rozmlouvaje, je poučoval, dokonale poznávali a v tomto poznání a v plnění vůle Jeho byli nevyslovně blaženi. Než jedním ze zlých duchův, kteréž Bůh pro pýchu zavrhl (II. Petr. 2, 4.) svedeni jsouce, přestoupili přikázání Boží, zhřešili, čímž původní nevinnost, spravedlnost a milost Boží ztratili i své nesmrtelnosti pozbyli. Rozum jejich byl zatemněn, že Boha a vůli jeho více dokonale nepoznávali, nezřízené žádosti povstávaly v srdcích jejich, tak že vůle jejich více k zlému, než k dobrému se klónila. Byvše z ráje vyhnáni museli v potu tváří chleba si dobývati, mnohé bolesti a strasti snášeti a konečně smrt podstoupiti. *Hřích* tento prvotný neb prvopočátečný i pokuta zaň (jeho následky) přešel na všechny potomky prvních rodičů, kteří v nich zhřešili (Řím. 5, 12.) protož slove dědičným.

Než s trestající spravedlností sloučily se i milosrdenství a láska: Bůh smilovav se nad padlým člověčenstvem, *slíbil* hned prvním rodičům našim, že jim pošle *Vykupitele*, kterýžby rozum jejich opět osvítil, vůli zase k dobrému naklonil, smrti svou smrt jejich sňal, co miláček rozhněvaného Boha smířil, spravedlností svou spravedlnost jim dobyl a tak milost Boží jim navrátil. Slovy, kteréž Bůh pravil k svůdci, zlému duchu: „*Nepřátelství položím mezi tebou a mezi ženou, a mezi semenem tvým a semenem jejím, ona potře tobě hlavu*“ . . . (přemůže, aby více škoditi nemohl) (I. Mojž. 3, 15.) stalo se milosrdenství proti odsudku. S tímto zaslíbením, kteréžto nešťastným rodičům a jejich potomkům jako hvězda v temné noci zářilo, počalo se vyvinovati tajemné zřízení, kteréž Bůh od počátku uložil, aby obraz svůj smazaný v duši lidské obnovil, aby padlého člověka z bludu, z hříchu a smrti vysvobodiv, jej opět synem Božím učinil. Zanechal sice Hospodin dlouho člověčenstvo v bídě, ale ruky své od něho neodvrátil, nýbrž znenáhla k příští Messiáše neb Spasitele je připravoval i jako otec dítky láskou i přísností vychovával.

„*Zlý strom nemůže ovoce dobrého přinášeti.*“ Pravdu tuto hned první rodičové na jednom ze svých synův zakusili. Zlý *Kain* bratra svého, dobrého *Abela* zabil.

Měliť pak první rodičové více synův a dcer, z nichžto pokolení lidské čím dále, tím více se množilo a však i od Boha se odvracelo. *Kainité* konečně i potomky bohabojného *Seta* zkazili. S nepravostí rostoucí víra v jednoho pravého Boha, v přikázání a zaslíbení jeho hasla, protož Bůh v spravedlivém hněvu svém potopou vyhladil celé pokolení lidské až na zbožného *Noema* a rodinu

jeho, (měl tři syny *Sema, Cháma a Jafeta*), kteréž zázračně zachoval, aby v nich svá zaslíbení naplnil.

Noemovci uznávali Boha co spravedlivého soudce a laskavého světa ředitele; než postupem času i u nich víra tato oslabovala, zvláště když po nezdařeném stavění věže *Babylonské* do všech končin světa se rozešli — kromě *Semitů*, potomků Semových, kteříž, zůstávajice na místě svých otcův, víru v pravého Boha zachovali.

Pohanství.

Tu stará podání o božském zjevení a zaslíbení se zapomínala; duch lidský pýchou zaslepený nepovzněl se více k původu svému a srdce mnohými žádostmi, náruživostmi a všelikou bídou zatvrzelé neobrátilo se více k Bohu, svému dobrodinci. —

Přece však mnozí uznávali svou nedostatečnost, svou závislost i klaněli se, božskou poctu prokazovali všemu, což vznešeností, velikostí svou úžas neb hrůzu v nich vzbuzovalo, aneb což užitku a rozkoši jim přinášelo, jako slunci, měsíci, hvězdám, ohni, vodám, horám, kamenům, stromům, bylinám, zvířatům i lidem, ano i všelikým rukama lidskýma učiněným věcem čili modlám (balvanům), pročež se taková bohoslužbu *modlářství* nazývá. „*Marní učinění jsou v myšleních svých a zatmíno jest nemoudré srdce jejich: nebo pravíce se býti moudrými blázni učinění jsou, a směnili slávu neporušitelného Boha v podobenství obrazu porušitelného člověka i ptactva i hověd čtvernohých i zeměplazů.*“ (Řím. 1, 21. 23.) Tak *Egyptčané* klaněli se zemi a řece celý Egypt zavlažováním svým zúrodnující, Nilu, *Chaldeové* a *Syrové* slunci, měsíci a hvězdám, *Hřekové*, *Římané* a jiní zvířatům a lidem, u nichž každá ctnost, každá náruživost měly své ochrance; hory, lesy, řeky . . . naplněny byly samými bohy. Z vděčnosti k svým dobrým bohům neb ku smíření zlých všeliké oběti přinášeli, zvířata zabíjeli, ano i lidi obětovali. Jim ku poctě konávali slavnosti, při nichž tropili mnohé rozpustilosti, hříchy a nepravosti páchali. —

Než jsoucnost jediné vyšší bytnosti ješt v srdce každého člověka vryta, protož víra v jednoho Boha ani u pohanských národů docela nevyhasla. Tak *Egyptčané*, *Kytajci* neb *Čínové* a *Indové*, — od nichž i *Čechové* národu slovanského i všickni ostatní národové indoevropější pocházejí, — po mnohé věky zachovali víru v pravého Boha, až konečně lidskými náruživostmi, zvláště pak blouznivými pošetilostmi kněží jejich se zkazila a zcela porušila. Ano

i mezi národy, u nichž vícebožství panovalo, ctil se z bohů jeden jakožto nejvyšší bytost.

V každém téměř národu, zvlášt pak v národu hřeckém a římském, byli mužové *mudrci* zvaní, jichž duch ku pravdě se kloně, měl důstojnější pojem o Bohu a ctnosti. Tak *Pythagoras*, kterýž 600 let před Kristem žil a po 100 letech *Anaxagoras* učili o Bohu, jakožto stvořiteli a zachovávatelem všech věcí; nade všechny mudrce ale vynikal *Sokrates* v polovici pátého století před Kr., jenž uznával jednu nejvyšší, nejdokonalejší bytost, samu od sebe pocházející, již jediné lze se zalíbiti ctností. Také o nesmrtelnosti duše on učil. — Než byli to jednotlivci mezi miliony a mnohé učení jejich o Bohu bylo nejisté, bludné; zvláště kolotavé a chybné jejich zásady mravné. Tak *Plato* dovoloval opilství ku počtě Bacha, *Cicero* lež a křivou přísahu zastával. Proto *Sokrates* nahlížeje nedostatek lidského poznání zvolal: „*Bůh sám přijíti musí, aby pokolení lidské poučil o nejdůležitějších záležitostech.*“

Židovství.

Jediný národ víru zachoval, kterýž Bůh sám vyvolil, aby byl svědkem všemohoucnosti, spravedlnosti a lásky jeho a to byl *národ židovský*. Když i Semité z části v nevědomost a v blud upadnuvše, v nepravostech se brodili, tuž kázal Hospodin *Abrahamu*, synu *Tharahovu*, aby dům otcovský opustil i šel do *Mesopotamie* a odtud s ženou svou *Sarou* a s *Lotem*, svým strýcem, do *Kanaan*, kdež mu Bůh pro jeho víru a poslušnost hojnost časných statků udělil i slib otcům učiněný obnovil, „*že rozmnoží símě jeho jako hvězdy nebeské a jako písek na břehu mořském, ano že požehnání budou v semeni jeho všickni národové země.*“ (I. Mojž. 22, 17. 18.; Gal. 3, 6—9.) *Abraham* za sebe i za potomky své slíbil, že pravého náboženství věrně se držeti a Boha poslouchati budou. Úmluva boží s *Abrahamem* stvrzena byla obětí úmluvy, kterouž on k rozkazu božimu obětoval. Na znamení smlouvy té s *Abrahamem* Bůh *obřízku* ustanovil. Před obličejem jeho *Melchisedech*, král *Sálemský*, Bohu nejvyššímu obětoval, v kteréžto oběti vyobrazena oběť nového zákona. — *Abraham* také nazván *Eber*, odkudž potomstvo jeho národ *hebrejský* slove.

Jako patriarcha neb arciotec *Abraham*, tak i syn jeho *Isák* a vnuk *Jakub* byli věrni Hospodinu, protož i jim obnovil zaslíbení, — *že požehnání budou v semeni jeho všickni národové země* (I. Moj.

26, 4.; 28, 11.). — *Jakub* čili *Israel* řízením Božím skrze syna svého *Josefa* přišel i s celou rodinou do Egypta, kdežto i zemřel. Z dvanácti synů požehnal *Judovi* řka: „*Nebude odjata berla od Judy, ani vydavatel zákona od noh jeho, dokavad nepřijde ten, kterýž poslán býti má. Onť bude očekávání národů.*“ (I. Mojž. 49, 10.)

Tu potomci Abrahamovi od Jakuba čili Israele *Israelité*, od Judy pak *Židé* (jakoby řekl *Judové*) nazváni, velice se rozmáhali, tak že se *Faraonové*, králové egyptští, obávali, aby se vlády nezmožili, protože byli hrozně souženi a utiskováni. Mimo to bydlíce mezi modloslužebníky byli k modlářství velmi náchylni, takže poznání a ctění pravého Boha více a více mizelo; protože vzbudil Bůh v Israeli spravedlivého, nábožného muže, jmenem *Mojžíše*, kterýž je z otroctví egyptského vysvobodil a po 40letém putování na poušti ku zaslíbené zemi Kanaan neb k Palestině přivedl. Na této poušti dal Bůh jakožto Hospodin neb Pán skrze náměstka svého *Mojžíše* lidu Israelskému *přikázání*. Na hoře *Sinai* stala se znova *úmluva* s lidem israelským. Bůh oznámil *Israelitům* skrze *Mojžíše*, že budou národem jeho vyvoleným, že jim splní, co byl patriarchům přislíbil, pakli v něho věřiti a zákon jeho budou ostříhati. *Israelité* odpověděli, že všecko plniti chtějí, čeho Bůh na nich požaduje. (II. Mojž. 19, 4.). I tato úmluva byla ztvrzena obzvláštní obětí. (II. Mjž. 24, 3.). — Úmluva ta, kterouž učinil Bůh s lidem israelským, nazývá se *stará úmluva* (neb *starý zákon*) i měla trvat, až by zaslíbený *mesiaš* přišel a novou úmluvu mezi Bohem a veškerým člověčenstvím učinil. *Mojžíš* ve jmenu *Hospodinově* byl zákonodárcem, učitelem i prorokem. Všecky zákony, všecka zřízení jeho směřovaly k tomu, aby lid před modloslužbou chránil a vedl jej k spravedlnosti a všeliké ctnosti.

Jehova, Bůh *Abrahamův*, *Isákův*, *Jakubův*, *Tvůrce* i *Pán* všehomíra, byl neviditelným vladařem a zákonodárcem národu židovského (*Bohovláda*. V. Mojž. 6, 4—5.) Jeho místodržícím neb viditelným zástupcem byl nejvyšší kněz, kterýž se svým podřízeným kněžstvem a levitstvem bděl nad zachováváním *přikázání* Božích i konal s nimi *služby Boží*, kteréž záležely hlavně v obětích, krvavých i nekrvavých, v modlitbách i rozličných obřadech. Pokud byl národ židovský na cestě do země zaslíbené, byl k službám Božím zhotoven skvostný stán, kdežto v zadním oddílu, „*Svatyně*“ zvaném, stála archa umluvy s dvěma *tabulema přikázání*, kam nejvyšší kněz jednou do roka vcházel. Později vystavěl král *Šalomoun* na hoře *Moria* nádherný chrám. Na jediném tom místě, jež si Bůh k službě

své vyvolil, musel se každý Žid pohlaví mužského před obličejem Hospodina ukázati třikráte v roce a sice na slavnost přesnic, na slavnost téhodnů a na slavnost stánů. (V. Mojž. 16, 16.)

Slavnost přesnic konala se sedm dní na památku vyjití z Egypta. Při té musel každý Israelita od dvacíti let zaplatiti daň okolo 10 grošův Hospodinu. Slavností téhodnů neb letnic dala se památka, že byla lidu udělena příkázání na hoře Sinaiské; byla to spolu slavnost národní, kdež se z vděčnosti přinášely prvotiny všech požitků Hospodinu. Slavnost stanů vyobrazovala přebývání otcův na poušti pod zelenými stany: odtud zve se také pod zelenou. Kromě těch bylo více slavností menších a poslední den každého téhodne (Sabath, Sobota) se světil.

Vše tak bylo zařízeno až do času napravení. (Žid. 9.)

Mojžíš před svou smrtí sepsal udalosti lidu Israelského, jakož i všecka zjevení Boží a v pěti knihách (Pentateuch) nám je pozůstavil. I jemu posledně Bůh slib obnovil, že přijde světa vykupitel řka: „*Proroka vzbudím jim z prostředka bratří jejich, jako jsi ty, a položím slova má v ústa jeho. I budeť, že kdokoli neposlouchal slov mých, kteráž mluviti bude ve jménu mém, já vyhledávati budu na něm.*“ (V. Mojž. 18, 18.)

Po smrti *Mojžíšově* uvedl *Josue* lid israelský do země zaslíbené, kdežto po dlouhý čas spravovali soudcové, jichžto moc však vůlí nejvyšších kněží obmezena byla. Za času posledních soudců *Joele* a *Abii*, kteříž nechodili po cestách otce svého *Samuele*, volil sobě národ židovský krále. Nejprvnější byl *Saul*, nejznamenitější pak *David* a *Šalomoun*. Davidovi, muži podle srdce Božího, učinil Hospodin zaslíbení: „*Když se vyplní dnové tvoji a usneš s otcí svými, vzbudím símě tvé po tobě a utvrdím království jeho. Já budu jemu otcem, a on mi bude synem.*“ (II. Kr. 7, 12—14.) Oba tito králové psali spasitelné knihy. *David* nábožné písně a modlitby pod jmenem žalmy, *Šalomoun* rozličná přísloví, v nichž učení mravův a moudrosti obsaženo. — Než za posledních let panování svého i moudrý *Šalomoun* klesl, trpěl v zemi své modloslužbu, ano i sám modlám obětoval, čímž všeliké hříchy a nepravosti se množily.

Po smrti *Šalomounově* bylo království pro mnohé neřády rozděleno v království *Judské* a *Israelské*. *Jehova* napomínal lid vyvolený skrze proroky; než on padal vždy hloub do modloslužby a do hříchu: pročež Bůh přísně ho káral. Roku 3244 po stv. světa přišli *Israelité* do zajetí *Assyrského*; a po 141 letech byly i království *Judské* od *Nabuchodonosora* podmaněno a lid zahrán do zajetí

Babylonského. Trest tento velmi blahodárně působil. Vzdálení od své vlasti, okovy ukrutníkův sevření, potupou, opovržením cizím národům jsouce, zpomínali teprv ubozí na Boha, kterýž vyvedl otce jejich z poddanosti egyptské; i odřekše se modloslužby ochotně přikázání Mojžíšova plnili. V těchto zvláště časech vysílal Hospodin mnohé proroky, kteří lid poučovali, jej k dobrému vzbuzovali, z nadání Božího divy a zázraky konali a budoucí věci předpovídali, zvláště pak mnohé známky, po nichž by se zaslíbený mesiáš mohl poznati, udávali.

1. Dle Isaiáše bude se nazývati *Emanuel* t. j. Bůh s námi (7, 14.), *podivný, rádce, Bůh, silný, otec budoucího věku, kníže pokoje.* (9, 6.)

2. Pocházeti bude z pokolení *Judova, z kmene Davidova*: „Ai vyjde prut z kořene Jesse“ (Isaie, otce Davidova.) (Is. 11, 1.)

3. *Narodí se v Betlemě*: „Ale ty Betleme Efrata, jakžkoli jsi nejmenší mezi tisíci Judskými, z tebe mi vyjde ten, kterýž má býti panovníkem v Israeli, jehož východové jsou od starodávna, hned ode dnů věčných.“ (Mich. 5, 2.)

4. *Narodí se z Panny*: „Ai panna počne a porodí syna a nazve jmeno jeho Emanuel.“ (Is. 7, 14.)

5. *Mudrci od východu jemu se klaněti budou*: „Všickni z Sáby přijdou: Zlato a kadidlo nesouce a chválu Hospodinu zvěstující.“ (Is. 60, 6.)

6. *Útěk do Egypta*: „Z Egypta povolal jsem syna svého.“ (Ozeáš 11, 1.)

7. *Bude míti předchůdce*: „Hlas volajícího na poušti: připravuj cestu Hospodinovu. (Is. 40, 3.) Aj já posílám anděla svého, který by připravil cestu před tváří mou.“ (Mal. 3, 1.)

8. *Úřad kněžský*: „Přisahal Hospodin a nebude toho želeť: Ty jsi kněz na věky podle řádu Melchisedechova.“ (Žalm 109, 4.)

9. *Úřad prorocký*: „Proroka vzbudím jim z prostředku bratří jejich — položím slova má v ústa jeho.“ (V. Mojž. 18, 18.)

10. *Úřad učitelský*: „Aj za svědka národům dal jsem jej, za vůdce a učitele národům.“ (Is. 55, 4.)

11. *Konatel zázraků*: „Ještoť on nemoci naše na se vzal, a bolesti naše vlastní on nesl.“ (Is. 53, 4.)

12. *Dobrý pastýř*: „Jako pastýř stádo své pásti bude: v rameni svém shromáždí beránky, a v klíně svém pozdvihne, březí pak sám ponese.“ (Is. 40, 11.)

13. *Zakladatel nového Zákona*: „Aj přijdou dnové, dí Hospodin, v nichž učiním s domem Israelským a s domem Judským smlouvu novou. Dám zákon svůj do vnitřností jejich a na srdci jejich napíšu jej.“ (Jer. 31, 31—33.)

14. *Král duchovní*: „Jáť jsem ustanovil krále svého nad Sionem, horou svatou mou.“ (Žalm 2, 6.)

15. *Chudý, na oslátku sedící*: „Plesej dcero Sionská, pokřikuj dcero Jerusalemská; aj král tvůj přijde k tobě spravedlivý a spásení plný, ač bude chudý a sedící na oslátku mladém.“ (Zach. 9, 9.)

16. *Potupen, posmíván*: „Všickni, kteří mne vidí, posmívají se mi, říkajíce: Spustiltě se na Hospodina, nech ho vysvobodí, nechať jej vytrhne, poněvadž se mu v něm zalíbilo.“ (Žalm 21, 8. 9.)

17. *Zrazen*: „I ten, s nímž jsem byl v přátelství, a kterýž jidal chléb můj, pozdvihl paty proti mne.“ (Žalm 40, 10.)

18. *Prodán*: „I odvážili mzdu mou za 30 stříbrných.“ (Zach. 11, 12.)

19. *Opuštěn*: „Bí pastýře a rozprchnou se ovce.“ (Zach. 13, 7.)

20. *Bičován, poličkován, uplván*: „Těla svého nastavuju bijícím a líce svá rvoucím mne; tváři své neskrývám od plvání.“ (Is. 50, 6.; Pláč Jer. 3, 30.)

21. *Žlučí a octem napájen*: „Místo pokrmu poskytlí mi žlučí a v žízni mé napájeli mne octem.“ (Žalm 68, 22.)

22. *O oděv jeho los metán*: „Dělí mezi sebou roucha má, a o můj oděv mecí los.“ (Žalm 21, 19.)

23. *Zbodán*: „Zprobíjeli ruce mé i nohy mé.“ (Žalm 21, 17.)

24. *Usmrcen*: „Po týhodnech šedesáti a dvou zabit bude *Mešiáš*.“ (Dan. 9, 26.)

25. *Bude za nás trpěti*. O utrpení Spasitele jedná *celá kapitola 53tá proroka Isaiáše*, tak že čtoucímu ji zdá se jakoby Evangelium N. Z. četl: „Vzejde jako proutek před ním, a jako kořen z země žíznivé: nemá podoby ani krásy: a viděli jsme ho a nebylo vzezření a žádali jsme ho pohrdaného a nejposlednějšího z mužů, muže bolesti a znajícího nemoc: a jako skrytý obličej jeho před námi a potupený, pročez i nevážili jsme ho sobě za nic. V pravdě neduhy naše on nesl, bolesti naše on snášel: a my počtli jsme ho jako málomocného a ubitého od Boha a sníženého. On pak raněn jest pro nepravosti naše, potřín jest pro hříchy naše, kázeň pokoje našeho na něm a zsinalostí jeho uzdraveni jsme. Všichni my jako ovce zbloudili jsme, jeden každý na cestu svou uchýlil se a položil Hospodin na něm nepravost všech nás. Obětován jest proto, že sám

chtěl a neotevřel úst svých: jako ovce k zabiti veden bude a jako beránek před tím, kterýž ho strážil, oněmí a neotevře úst svých. Z úzkosti a z nespravedlivého soudu vyňat jest: rod jeho kdo vypraví? neb odřezán jest z země živých, pro nešlechtnost lidu svého udeřil jsem ho. A dá bezbožné za pohřeb a bohatého za smrt svou: protože nepravosti neučinil, aniž byla lest v ústech jeho. A Hospodin ho chtěl potřít v nemoci, poněvadž položil za hřích duši svou, uzří símě dlouhověké a vůle Hospodinova v ruce jeho zřízena bude. Proto že pracovala duše jeho, uzří a nasycen bude: v umění svém ospravedlní on spravedlivý služebník můj mnohé a nepravosti jejich on ponese. Protož oddělím jemu mnohé a silných rozdělí kořistí, protože vydal na smrt duši svou a s hříšnými počten jest: a on pokutu za hříchy mnohých nesl a za přestupníky prosil.“

26. *Divy při smrti*: „Zda-li se nad tím nepohne země a kvíliti bude všeliký obyvatel její?“ (Amos 8, 8.)

27. *Pohřben bude*: „Odpočívání jeho bude slavné.“ (Is. 11. 10.)

28. *Stoupí do pekel*: „Nenecháš duše mé v pekle, aniž dopustíš Svatému svému viděti porušení.“ (Žalm 15, 10.)

29. *Vstane z mrtvých*: „Spal jsem i zas procítíl, nebo mne přijal Hospodin.“ (Žalm 3, 6.)

30. *Vstoupí na nebesa*. „Vstoupil jsi na vysost, jaté jsi vedl vězné.“ (Žalm 67, 19.)

31. „*Povyšen bude a vyzdvižen a vznešený bude velmi.*“ (Is. 52, 13.)

32. „*Učení jeho ostrovové očekávají budou. V ten den zavrne jeden každý modly své stříbrné a modly své zlaté, kterýchž vám nadělaly ruce vaše, abyste hřešili.*“ (Is. 42, 4.; 31, 7.)

33. *Seslání Ducha sv.*: „Vyleji ducha na všeliké tělo a prorokovati budou synové vaši.“ (Joel 2, 28.)

34. *Daniel* konečně ustanovil čas, ba i rok Mesiášova přístí. „Věziž, že od vyjití výpovědi o navrácení lidu a od vystavení Jerusalema až do mesiáše vévody bude nejprv týdnů sedm, potom týdnů šedesáte dva.“ (Dan. 9, 25.) Týden takový jest sedm let. Od vzdělení tedy Jerusalema a obnovení chrámu roku 3517 až do přístí Vykupitele bylo 483 let.

Když totiž *Cyrus*, král Perský, dobyv Babylona, národ Židovský po 70letém zajetí propustil, navrátilo se okolo 50.000 Židův do Palestiny, vystavili zase Jerusalem i chrám i zřídili opět služby Boží podle zákona Mojžíšova. *Ezdráš* a *Nehemiáš* v jedno snesli roztroušené knihy *St. Z.* (Kanon). kteréž jsou: patero knih Mojžíšových, k. Josue, k. Soudců, k. Rut, čtyry k. královské, dvě Pa-

ralipomenon, dvě Ezdrášovy, k. Tobiašova, Judith, Esther, Job, k. Žalmů, Přísloví, Eklesiastes neb Kazatel, Píseň Šalomounova, k. Moudrosti, Eklesiastikus, Šestnáctero knih prorokův a sice: Isaiáš, Jeremiáš s Baruchem, Ezechiel, Daniel, Ozeáš, Joel, Amos, Abdiáš, Jonáš, Micheáš, Nahum, Habakuk, Sofoniáš, Aggeus, Zachariáš, Malachiáš; konečně dvě knih Machabejských; — zřídili po celé zemi Synagogy neb školy, v nichžto představení neb rabbínové třikráte za týden lid v náboženství vyučovali; ustanovili rady starších, jež v menších přestupcích náboženských rozsuzovaly (Mat. 10, 17.; Jan 9, 22.) a nejvyšší radu, synedrium zvanou, jež z 72 kmetův pod předsednictvím nejvyššího kněze (biskupa) sestávajíc, vrchní pravomocnost v duchovních i světských záležitostech vykonávala. (Sk. ap. 4, 5. 6. 7.; Jan 11. 53—56.; Mat. 5, 21. 22.)

Tu Židé zase po dlouhý čas požívali míru; než zpronevěřivše se opět Hospodinu, padli v ruce *Antiocha Epifana*, krále syrského, který dobyv Jerusalema, zdi městské zbořil, chrám pohanskému bohu Jupiteru zasvětil a Israelity trestem smrti k ohavné modloslužbě donucoval. Odporoval sice statně nejvyšší kněz *Malachiáš*, z rodu *Hasmanova*. *Judas*, syn jeho, od rekovné zmužilosti *Makabbi* (kladivník) zvaný, opět Jerusalema dobyl a službu Hospodinovu obnovil; však přesile *Demetria*, nástupce Epifanova ustoupiv, zmužile padl. Po smrti jeho bratři *Jonatas* a *Simon* osvobodili národ ode všech nepřátel; než když později nastaly sváry domácí, *Římané* opanovavše zemi, ustanovili *Herodesa* za krále židovského, kterýž ukrutně panoval 37 let. Rok smrti Herodesovy byl rok *narození Spasitele světa*.

Křesťanství.

Tak řetěz Božských zjevení od Adama a Noema co dědictví rodinné až k Mojžíši a odtud jakožto poklad celého národu až k uloženému času, kdež berla od Judy byla odjata, po 4000 let se protahoval. Časové se stávali čím dále tím smutnějšími: celá země byla jako pokryta mráкотou nevědomosti, bludu a hříchu. Nejprůběžnější, nejvzdělanější světa národové klaněli se modlám, jimž však učenější se posmívali, pročež i lid přestal starých bohů se báti a každý činil dle vůle své. Celý tehdejší svět, pokud nápotom *Římané* panovali, upadl v hrozné hříchy a nepravosti, takže šlechetný *Římský* dějepisec *Livius* želal: „*Nastaly nám časy, v nichž ani záhubu svou ani prostředkův proti ní nemůžeme snést.*“ — Židé věřili sice v Boha jediného, však představovali sobě Jehovu ne co

laskavého Otce všech národů, noprž co přísného, hrozného Pána národu židovského; čekali také Messiáše, však ne takového, jenž by od hříchů jich vysvobodil, ale by jejich mocnost pozemskou co král nad mnohými národy povznesl. Úcta Boží byla na větším díle jenom zevnitřní, záležejíc v navštěvování chrámu, v konání modliteb, v přinášení oběti a t. d. — Za příčinou obcování s pohanskými národy povstaly rozličné strany neb *sektý*, kteréž se v mnohých učeních víry a mravův od sebe líšily.

1. *Fariseové* (horlivci) zákonu Mojžíšovu mnohé ústní výklady (posloupné učení) přidávali, jimž větší ceny než onomu připisovali. Modlili se, postili se, almužny dávali, však jen pro chloubu; neboť pod stínem svatosti byli nejhanebnější hříšníci. (Jan 7, 49.; Luk. 18. 9—14.)

2. *Saduceové* nejpřednější, nejbohatší z národu, jen Zákon Mojžíšův přijímali a tělesné rozkoše za nejvyšší dobro pokládajíc, všecku odplatu po smrti, protož i nesmrtelnost duše, zapírali. (Sk. 23, 8.)

3. *Esseni* (tiší), po pouštích bydlíce, přísným životem, bděním, modlitbou, postem, bičováním Bohu zalíbiti se snažili.

4. *Samaritáni* majíce mnoho obyčejův a zvykův pohanských, Boha ve zvláštním chrámu na hoře Garizim ctíli; protož u Židů v potupě byli.

Však čím více nevěra a nepravost na světě vzrůstaly, tím více se *vyhlídky na Spasitele* jasnily. Mezi Židy i pohany mnozí moudří a spravedliví po něm co nejvroucněji toužili. Tak Sokrates, Plato, jakož nahoře povědíno, — mudrci od východu (sv. tři králové) Simeon, Anna a t. d. Když se přiblížil čas od Boha předpověděný, vystoupil *Jan*, syn nábožného kněze Zachariáše, poslední prorok, kteréhož Hospodin vzbudil v Israeli. Jan kázal pokání, křtil na odpuštění hříchů a tak cesty Páně připravoval, jsa *předchůdce Spasitele*. (Luk. 1, 5—3, 1.; Mat. 3, 1.; Jan 1, 19.)

Bůh z nesmírného milosrdenství svého po 4000 let naplnil svá zaslíbení. „*Když přišla plnost času vyslal Bůh syna svého, učiněného z ženy, učiněného pod zákonem, aby ty, kteříž pod zákonem byli, vykoupil, abychom zvolení synů přijali.*“ (Gal. 4, 4—5, Srv. Žid. 1, 1—2.)

Staloť se, jak proroci předpovídali. Za panování Herodesa, krále Židovského, narodil se v nejhlubší chudobě a nízkosti z Marie, nejsvětější panny, z kmene Davidova pocházející, v Betlemě v chlévě *Ježíš Kristus*, spasitel a vykupitel světa; byl pastýřům od anděla

zvěstován, pohanům hvězdou oznámen, obřízkou zákonu poddán, v chrámě obětován, od Simeona poznán, od Herodesa pronásledován, však od Boha v Egyptě uchráněn a vrátiv se do krajiny Gallilejské v Nazaretě vychován. Dvanáctiletý učil ponejprv k úžasu všech přítomných v chrámě Jerusalémském, pak žil soukromě až do 30 let věku svého, jakož zákon židovský k úřadu učitelskému požadoval. Dříve než úřad kazatelský nastoupil, od Jana, předchůdce svého, křtíti se dal, při křtu pak byl od Boha veřejně za Mesiáše vyhlášen, načež po 40 dní modle a postě se, k dílu svému se připravoval. Vyvoliv sobě *12 chudých apoštolů* (snad ohledem na 12 pokolení Israelských) — jichžto jména jsou: Šimon Petr, Ondřej (oba bratři), Jakub starší a Jan (bratři Zebedeovci), Jakub mladší a Juda Tadyáš (bratři Alfeovci), Filip, Bartoloměj, Matouš, Tomáš, Šimon Kana-nejský a Jidáš Ischariotský, — chodil s nimi po vlasti, v městech i v kraji, v chrámě i na venku, na zemi i na moři učil a konaje divy a zázraky na svědectví svého poslání od Boha, všem dobře činil.

Učil o Bohu, že jest jeden ve třech osobách, že jest pouhý duch, všemohoucí, vševědoucí, všudypřítomný, nejvyšš dobrotivý, svatý, spravedlivý, milosrdný, nejvyšš moudrý, pravdomluvný, v slibech věrný, nezměnitelný a věčný, že jest Otec všech lidí, který z lásky Syna svého poslal, aby svět vykoupil. „Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal.“ (Jan 3, 16.)

O sobě učil, že jest Syn Boží; onen dávno očekávaný messiáš a spasitel světa, že proto přišel, aby lid vyučil v pravé víře, příklad etnosti mu dal, i aby svou smrtí na kříži za hříchy celého člověčenstva zadost učinil. *O Duchu svatém* hlásal, že jest třetí Božská osoba, jenž nás učí, posvěcuje a milostí Boží k spasení nevyhnutelně potřebné i svých darů nám uděluje. Dále učil, že *duše lidská jest nesmrtelná* i že s tělem zase se spojí v den poslední, v kterýžto všickni lidé vstanou k soudu i půjdou dobří do života věčného, zlí pak budou svrženi do pekla, do místa muk věčných. Protož *přikazoval*, aby všickni lidé v jednoho Boha věřili, v něj doufali, plněním přikázání Božích jeho nade všecko, sebe pak vespolek jako bratří a sestry milovali, aby si jako dítky jednoho Otce vše dobré přáli a činili, snášeli se, odpouštěli si, napravovali se a jeden druhého aby k spasení vedli. Mluvil nejvíce *v podobenstvích*, proto zástupové ho tak rádi poslouchali, že na všecko zapoměnuvše, často po kolik dní s ním trvali. I zákonníci přicházejíce k němu, otázky mu předkládali, na něž takou moudrostí odpovídal, že mu nemohli odolati. „*On mluvil a učil, jako moc maje.*“ (Mat. 7, 29.)

By však lidé tím snáze uvěřili, že jest od Boha poslán, toto učení své divy a zázraky potvrzoval. (Mat. 11, 3—6.)

Nesčíslní jsou *zázrakové*, kteréž konal, z nichž toliko znamenitější evangelisté zaznamenali: 1. Proměnil v Kani vodu ve víno (Jan 2, 1.); 2. utišil bouři mořskou (Mat. 8, 23.); 3. chodil po moři (Mat. 14, 25.); 4. nasýtil 5000 mužů 5 chleby a 2 rybami (Jan 6, 1.) a jindy 4000 mužů 7 chleby a několika rybami (Mar. 8, 1.); 5. navracel slepým zrak (Jan 9, 1; Mat. 9, 27.); 6. hluchým sluch (Mar. 7, 32.) 7. němým řeč (Mat. 15, 30.; Mar. 7, 32.); 8. chromé uzdravoval (Mat. 12, 10.; 15, 30.); 9. málomocné očišťoval (Luk. 17, 11.); 10. ďábly vymítal (Mat. 12, 12.); 11. mrtvé křísil (Jan 11, 11.; Luk. 7, 12.); 12. proměnil se na hoře Tábor (Mat. 17, 1.). Sem patří i *proroctví* Kristova. Předpověděl totiž a) své umučení a z mrtvých vstání (Luk. 18, 31.); b) že ho Jidáš zradí (Mat. 26, 21. 25.); c) Petr třikráte zapře (Mat. 26, 34.); d) apoštolům, že budou pronásledováni (Mat. 10, 17.; Jan 16, 2.); e) Petrovi a Janovi, jakou smrtí zemrou (Jan 13, 36.); f) zkázu Jerusalema i říše Judské (Mat. 23, 38.; Luk. 19, 43, 44.; 21, 24.); g) zachování a rozšíření učení a Církve své (Mat. 3, 31—35.); h) svůj příchod k soudu (Mat. 25, 31. 32.).

Život jeho byl dokonalý obraz ctností, kterýmž vyučoval. Už co dítě byl v těch věcech, kteréž jsou nebeského otce; prospíval moudrostí, věkem a milostí u Boha i u lidí (Luk. 2, 49. 52.) On často s Bohem se obíral, dnem a nocí na modlitbách trval. Pokrm jeho byl, aby činil vůli toho, kterýž ho poslal, aby dokonal dílo jeho (Jan. 4, 34.); on byl poslušen svého nebeského Otce až k smrti kříže. Tak miloval Boha a jméno jeho oslavoval. (Jan. 17, 4.) Z lásky k Bohu i lidi miloval. Z lásky k padlému člověčenstvu opustil slávu nebeského Otce, způsob člověka na se přijal; „učiněn jest chudý, abychom chudobou jeho bohati byli.“ (II. Kor. 8, 9.); ne dbaje na nesnáze a všeliká protivenství, učil lid Boha znát a jeho sv. vůli plnit; chodil po vlastech dobře čině (Sk. 10, 38.); nepřišel, aby mu slouženo bylo, ale aby on sloužil (Mat. 28, 28.); jsa Pán a mistr byl přece služebníkem učeníků svých, kteréž jako otec dítky své miloval, svými bratry, svými přátely je nazýval; k dítkám často se snižoval a objímaje je, požehnání jim dával (Mar. 10, 16.); s boháči jako s chudými bez rozdílu obcoval, ano zvláště chudým evangelium zvěstoval (Mat. 11, 5.); všecky, kteříž se zle měli, nemocné uzdravoval (Mat. 18, 16.), všem ztrápeným odlehčoval: *Pojďtež ke mně všickni, kteříž pracujete a obtíženi jste a já vás občerstvím,*“

jako dobrý pastýř znal všechny ovce své a za ně život pokládal (Jan. 10, 14.); zvláště pak co bylo ztraceno, hledal (Luk. 19, 10); hříšníky mile přijímal (Luk. 15, 2); ke každému byl ponížený, tichý, mírný, útrpný, milosrdný: slovem byl sama láska a dobrota; „všecko ve všech byl Kristus.“ (Kol. 3, 11.)

Učení Pána Ježíše nazývá se *evangelium*, t. j. radostné poselství, protože nám zvěstuje vykoupení od hříchu a věčné smrti; *pravda a slovo boží*, protože od Boha pochází a pravdivé jest; *světlo a cesta*, poněvadž rozum náš osvěcuje a ku spasení vede; *nový zákon*, protože v něm Pán Ježíš nová přikázání ohlásil; *zákon lásky*, protože z lásky k lidem učil a o lásce boží k nám svědčil a protože velí poslouchati Boha z lásky a z lásky dobře činiti všem lidem.

Pán Ježíš nezrušil učení starého zákona, ale naplnil je a lépe vyložil, nová učení oznámil, příkladem svým zákon boží plniti učil a všecko vykonal, co v starém zákoně o mesiáši bylo předpovědíno.

O staré úmluvě učil Pán Ježíš, že už dále trvati nebude, ale že na místě její nastoupí úmluva nová, kterouž on sám ztvrdí smrtí svou na kříži.

Evangelium mělo se podle vůle Kristovy všem národům kázati, až by On dílo vykoupení dokonal svou smrtí, vzkříšením, na nebe vstoupením a sesláním Ducha svatého. — O těch, kteří v něho uvěří, učil, že všickni spolu za jedno býti mají tvořice společnost, kterouž nazval církev svou, království nebeské, v kterémž by byl svatý a vyvolený lid boží, jakož byl v starém zákoně lid israelský.

Než, jakkoli Ježíš mluvil slova moudrosti Božské a svatý život vedl, tak že se sám zástupů tázal: „*Kdo z vás mne bude trestati z hříchu?*“ (Jan. 8, 46.): přece nemnozí byli a to nejvíce lidé sprostí a chudí, kteří v něho pevně věřili, a stále se ho přidržovali: vznešení a bohatí, *Fariseové a Zákonníci* nevěřili a nenáviděli jej; neboť trestal jejich nevěru, porážel bludy jejich, hříchy a nepravosti: pýchu, lakomost, pokrytství jim vytýkal a k pokání je napomínal; že pak se i nejvyšších *kněží* a učitelův dotýkal, nejmocnějších nepřátel proti sobě popudil. Hněv jejich se zmáhal, čím více zástup Kristův se množil; neboť pozbývali tak vážnosti a protož ho vyhlašovali za rouhače, buřiče a svůdce lidu, všelike léčky mu strojili i nejednou radili se o jeho bezživotí. Než daremné byly úklady jejich, dokavád nepřišla hodina jeho. Když pak odbila, dobrovolně se odevzdal do rukou nepřátel svých. Jda posledně s učeníky svými do Jerusalema, předpověděl všecko, což ho tam očekává; na cestě

sedl na oslátko i slavně jako král vjel až ku chrámu, z něhož kupující a prodávající vyhnal a stoly penězoměncův převracel; tam pak na každý den učil. — Dva dni před velikonocí ještě posledníkráte se svými učeníky stolil i stálou památku své smrti: *nekrvavou obět* Nového Zákona, ustanovil. Na to šel s učeníky svými do zahrady *Jetsemanské*, tu když se modlitbou k nastávajícímu utrpení připravoval, byl od *Jidáše*, kterýž jej dříve za 30 stříbrných prodal, políbením zrazen i od žoldnéřů jat, i od učeníkův opuštěn. S hory olivetské vedli Pána Ježíše k biskupu *Anášovi*, odtud pak ku *Kaifáši*, kdežto vysoká rada židovská shromážděna byla. Ta hledajíc proti němu křivého svědectví, jakožto podvodníka a rouhače odsoudila ho k smrti; nemajíc však právo ortel vykonati, zatím uvrhla jej do žaláře, kdežto se mu rozličná potupení dala. Na cestě k žaláři vzhledl Pán litostivě na *Petra*, kterýž jej třikráte byl zapřel, tak že tento hořce plakal. — Ráno sešedši se rada židovská vedla Ježíše k *Pilátovi*, římskému vladaři, před kterýmž naň jako na svůdce lidu, jako na buřiče proti vládě, — proti římskému císaři křivě žalovali; než Pilát neualezna na něm viny, odeslal jej k *Herodesovi*, správci Gallilejskému; ten pak pohrdnuv jím, zase *Pilátovi* jej odevzdal. *Pilát* chtěje nevinného ochrániti, propouštěl jej Židům dle obyčeje místo vraha *Barabáše*; než ze slabosti a bázně nemoha zlobě a křiku Židův odolati, umyv si ruce, vydal Ježíše, — kterýž dříve byl nemilosrdně bičován, trním korunován, posmíván, uplván, políčkován, — na smrt, aby byl ukřižován. — I vyveden byl za město na horu *Kalvarii* (Golgotu) a tam na dřevo kříže přibit mezi dvěma lotry, nejohavnější a spolu nejbolestnější smrt podstoupil. Nepřátelé posmívali se mu, nemnozí přátelé pod křížem plakali; než on modlil se za vrahy své a odevzdav *matku Janovi*, miláčku svému, s takou tichostí, s takým odevzdáním se do vůle Boží ducha svého vypustil, že římský *setník* stráže zvolal: „*Jistě syn Boží byl tento!*“ kteréžto svědectví i příroda potvrdila; neboť v tom okamžení slunce se ztmělo, země se třásla, skály se pukaly, hrobové se otvírali, z nichž mrtví vstávali, opona pak chrámová se roztrhla, na znamení, že smrtí Kristovou *starý zákon* byl zrušen a nastal *zákon nový*, *zákon milosti*, t. odpuštění a smíření s Bohem smrtí Kristovou. —

Bylo to v pátek odpoledne okolo třetí hodiny, když *Kristus* *dokonal*. — Dříve než s kříže ho sňali, nezlámali mu kosti, jako lotrům, nýbrž jeden z žoldnéřů probodl *bok* jeho kopím, z něhož krev s vodou vyšla na důkaz skutečné smrti. *Josef* z Arimathie a *Nikodém*, tajní učeníci Ježíšovi, *pochovali* tělo jeho v novém, ve

skále vytesaném hrobě, k němužto Židé zapečetivše kámen, stráž postavili. Duše Ježíšova vstoupila do *předpekli*, kdežto duše nábožných lidí v blažené naději svého vykoupení čekaly; třetího pak dne opět s tělem se spojila i *vstal Ježíš* svou mocí z *hrobu* nesmrtelný a slavný jako vítěz smrti a ďábla, i zjevoval se učeníkům svým, jež o zřízení království Božího na zemi, o Církvi vyučoval; slíbil jim Ducha sv. a velel, aby po všem světě kázali učení jeho; 40tého pak dne po svém vzkříšení před nimi na nebesa *vstoupil*. Odešel k nebeskému Otci, další vedení spasitelského úřadu svého zůstavil Církvi, jižto s Duchem svatým neviditelně řídí až do času druhého příští. —

C í r k e v.

Apoštolové vrátili se do Jerusalema, kdežto uzavřeni z bázně, na modlitbách trvající jakož Kristus jim slíbil, čekali utěšitele *Ducha svatého*, kterýžto desátého dne po odchodu Páně v způsobu ohnivých jazyků na ně vstoupil. Tu naplnění Duchem svatým zástupům shromážděným Krista ukřižovaného a vzkříšeného hlásali, rozličnými jazyky mluvili, divy a zázraky konali. Hned na první řeč Petrovu mnozí se obrátili, i pokřtěno jich bylo v ten den okolo tři tisíc, kterýžto počet byl brzo na pět tisíc a více rozmnožen. „*Pán přídával Církvi na každý den těch, kteřížto spaseni byli.*“ (Sk. 2, 47.)

Tak povstalo první shromáždění věřících v Krista v Jerusalemě, brzy pak i v Samárii, ano i mezi pohany v Antiochii, v Alexandrii, v Římě a t. d.; neboť se apoštolé — zvolivše místo Jidáše Matěje a přijavše mezi sebe i Pavla, zázračně na víru Kristovu obráceného, — dle rozkazu Kristova do veškerého světa rozešli, všudy učení Ježíšovo kázíce a křtíce ty, kteříž je přijali, a založivše po městech Církve a ustanovivše jim vzkládáním rukou biskupy čili správce, jako sv. Pavel Timotea v Efezu a Tita v Kretě, ubírali se dále; než časem, když toho potřeba kázala, k Církvím listy zasílali; sv. *Pavel* Římanům, ke Korintům (2), Galatům, Efezským, Filipenským, Kolosenským, Tesalonicenským (2), Timoteovi (2), Titovi, Filemonovi, Židům; též sv. *Jakub*, svatý *Petr* (dva), sv. *Jan* (tři) a sv. *Juda* Tadiáš. Někteří z nich evangelium čili radostné poselství nejen ústně národům zvěstovali, nýbrž i buď sami učení a skutky Kristovy psali, jako sv. *Matouš* a sv. *Jan*, — kterýž i Zjevení neb proroctví o Církvi Kristově napsal, — aneb pomoc-

nici jejich, jako evangelista *Marek*, učeník sv. Petra, a evg. *Lukáš*, věrný průvodce sv. Pavla. Všecky tyto knihy apoštolské, — 27 na počet, — činí *Písmo svaté Nového Zákona*, neb Úmluvy, jakouž Kristus smrtí svou na novo uzavřel mezi Bohem a člověčenstvem. Není ono, jak dále ukázáno bude, jediným pramenem víry; nýbrž prvotní zřídlo jest *ústní učení apoštolské*, kteréž později teprv mnozí učitelové Církvě — otcové svatí — zaznamenali.

Křesťanství rychle se zmáhalo, *Církev* jako zrno horčičné vzrůstala, k čemuž kromě hlavní příčiny, totiž pomoci Božské, i mnohé jiné přispívaly, jako: vznešenost učení Kristova, šlechetná povaha hlasatelův jeho, svaté obcování a neohrožené chování se prvních křesťanův, již od Židův i Pohanův pronásledování, pro víru Kristovu všeliká muka ano i smrt ochotně podstupovali.

Krásný, pohnutlivý jest obraz, jakýž nám podává sv. *Lukáš* o prvních křesťanech:

„*Všickni věřící byli pospolu a měli všechny věci obecné. Zůstávali v učení apoštolském a v společnosti a v lámání chleba a na modlitbách (trvali). A na každý den trvajíce jednomyslně v chrámě a lámajíce po domích chléb, přijímali pokrm s potěšením a sprostností srdce; chválíce Boha a milost majíce u všeho lidu*“ (Sk. ap. 2, 42.) „*Toto pak množství věřících bylo jedno srdce a jedna duše*“ (Sk. 4, 32.).

S prvu navštěvovali chrám a synagogy židovské, kdežto své modlitby konali; když pak je Židé co odštípence od víry svých otcův vyvrhli, stavěli vlastní kostely, neb najímali domy, v nichžto každou neděli, co v den památní vzkříšení Páně, služby Boží konali; v čas protivenství scházejíce se pak v podzemních skrýších, sklepích a jeskyních, modlili se, čítali a vykládali Písma svatá i po hodech lásky památku večere Páně konali. — Kromě neděle slavívali v roce i jiné *svátky*; z nichžto nejpřednější a nejznámější byla veliká noc vzkříšení Páně, a po padesáti dnech památka seslání Ducha svatého; později přibýly vánoce čili slavnost narození Páně a jiné.

Kdo chtěli z dospělých přijati býti do Církvě, museli cvičiti se u víře (katechumeni) a pak na slavnost velikonoční neb svatodušní třikrátním pohroužením, později políváním — také dítky se křtily, — byli křtěni, jimž pak biskup vzkládáním rukou Ducha sv. uděloval a podáváje jim večeri Páně pod spůsobou chleba a vína do Církvě je přijímal. Kdykoli oběť mše sv. se konala, přistupovali všickni věřící k stolu Páně. Cítil-li se kdo nehodným, veřejně neb soukromě z hříchů se

vyznával. I manželství uzavíralo a žehnilo se v chrámě; byloť pak nerozvížitelné. Vzkládáním rukou a modlitbou zřizovali se biskupové a kněží. Také na nemocné vzkládaly se ruce i dle rozkazu Kristova (Jak. 5, 14.; Mar. 6, 13.) sv. olejem se mazali; mrtví počestně se pochovávali, a na hrobích jejich obětě a modlitby se konaly. — Rozeznávacím znamením křesťanův byl kříž a políbení pokoje. Obřady bohoslužebné od samého Krista neb od apoštolův ustanovené byly nemnohé a sprosté, teprv později, jak Církev pokoje nabývala, z obezřetnosti přijímala mnohé od Židův i Pohanův, přispůsobujíc je duchu náboženství křesťanského. —

Vyznavači učení Kristova počali v Antiochii (Sk. ap. 11, 26.) nazývati se *křesťané*. Společnost všech pravověrných křesťanův sluje *Církev*, jejížto zakladatelem a *neviditelnou hlavou* jest Kristus (Mat. 28, 20.). Než Církev jakožto společnost, království Boží na zemi, musela míti i viditelné *představenstvo*; protož pán Ježíš odcházeje, vyslal apoštoly své do veškerého světa, aby kázali, křtili a učili je zachovávatí všecko, cožkoli přikázal jim (Mat. 28, 18.); dal jim moc odpouštěti hříchy neb zadržovati (Jan 20, 23.); chléb a víno v pravé tělo a v pravou krev jeho proměňovati a nebeskému Otci obětovati (Luk. 22, 19.): vůbec Církev řiditi a spravovati (Mat. 18, 15—18.; II. Kor. 10, 6 a 13, 10.); vrchní správu Šimonovi neb *Petrovi* svěřil (Mat. 16, 18.; Luk. 22. 32; Jan 1, 42; 21, 15—17.). Tuto pak moc skutečně apoštolé vykonávali, ano vedlé plnomocenství ode Pána (Jan 20, 21.) i svým nástupcům udělovali. Tak byl *Matěj* na místě Jidáše zvolen, *Pavel* k apoštolskému dílu povolán, kterýž zase *Timotea* v Efezu, *Tita* pak v Kretě na místě sebe za správce Církve neb biskupy zřídil a usadil. Tímže způsobem *Klemens*, *Ignác*, *Polykarp* a jiní od samých apoštolů byli ustanoveni. Tito zřídili a ustanovili zase jiné a tak v nepřetržené posloupnosti až na naše časy. Nástupcové sv. apoštolův jsou *biskupové*, náměstek pak sv. Petra, kterýžto Církev v Římě spravoval a tam l. 65 byl ukřižován, *Římský biskup* neb *papež*.

Když se počet věřících rozmahal, přibírali sobě apoštolové i nástupcové jejich pomocníky, *jáhny* a *kněží*. Tito kromě bířmování a svěcení kněžstva všemi ostatními svátostmi přísluhovali (Tim. 1, 8.). Jáhnové byli ustanoveni nad chudými, kázali, křtili a večeri Páně podávali (Sk. ap. 6, 3—6.). Biskupové, kněží a jáhnové s nejvyšší hlavou, biskupem Římským neb papežem (svatým otcem) činí knězovládu, svatovládu (*hierarchii*) dle ustanovení apoštolského. — V třetím století ještě jiné stupně byly zřízeny; tak k užšímu spo-

jení mezi biskupy a papežem: *arcibiskupové*, přednostové neb *primasové*, *patriarchové* — později *kardinálové* — a co přísluhovači při službách Božích vedlé jáhnův i *podjáhnové*, pak čtvero nižších řádův, totiž: *ostiáři* (vrátní, ostřehači chrámovní), *lektori* (předčítatelé), *exorcisté* (zaklínači), *akolythi* (chodcové), jichžto služby nyní z části kněží sami, z části pak osoby světské zastávají. Jak výtečné, podivu hodné to zřízení ku spravování věřících a zachování jednoty v Církví Kristově! — Jakož Kristus svým apoštolům a náměstkům jejich dal moc Církve řídit, tak ostatním věřícím za povinnost uložil poslouchati jich: „*Kdo vás slyší, mne slyší, kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá*“ (Luk. 10, 16.); protož jest *Církev* jednak *řídící a vyučující*, jednak *poslouchající*.

Církev řídící povždy bedlivě ostříhala víry Kristovy i o dobré mravy pečlivá byla; protož hřešících napomínala a trestala. Kdo se těžce provinil, byl buď vyobcován aneb musel se dlouho, časem až do smrti, veřejně káti. Jevil-li obzvláštní lítost aneb se polepšil, tuť se mu pokuty církevní buď docela odpustily, buď z části proměnily a v jiné dobré skutky proměnily. Toť jsou tak nazvané *odpustky*, kteréžto Církev, upustivši z mnohých příčin od své prvotní přísnosti, až dosavad čas od času kajícím uděluje.

Ačtě Církev Kristova tak výtečně zřízena, jen k oblažení a ku spáse celého člověčenstva směřuje: musela přece hned od počátku přetěžké nesnáze a protivenství vnitř i zevně trpěti.

Trojí *pronásledování* vyšlo od *Židů*, v kterémžto prvním byl sv. *Štěpán* prvomučeník ukamenován, v druhém za Herodesa Agrippy sv. *Jakub větší* stat, v třetím pak sv. *Jakub menší* byl zabit. Se strany *pohanův* obyčejně deset větších pronásledování se čítá, z nichžto nejkrutější byla za císařů Římských: Nerona (r. 64), Domiciana (r. 95), Decia (r. 249) a Diokleciana (r. 303). — Skorem 300 let trval boj zaslepenosti a bludu proti pravdě křesťanské, v němžto nesčíslné množství vyznavačů Kristových korunu mučnickou si dobylo. Nadarmo se sápal židovstvo; chtíc dílo z Boha zkaziti, samo Bohu odporo bylo nalezeno; roku 70 byl *Jerusalem*, jak Kristus předpověděl, od Římanů *vyvrácen*, a národ židovský po celém světě rozptýlen. — Nadarmo zuřilo pohanstvo, chtíc z oboru země vyhladiti jméno Kristovo. Krev mučeníkův byla hojným semenem nových křesťanův. Znamení kříže, jsouc Židům pohoršením, pohanům bláznovstvím, konečně nad modlami zvítězilo. Císař *Konstantin* udělil (r. 312) svobodu Církví i sám se před smrtí (r. 323) pokřtiti dal.

Tu den ode dne se *rozmahala* i rozkvétala *Církev*. Pod ochranou císařův Římských, pak i Řeckých vysílala horlivé kněze, *missi-onáře*, kteřížto národy pohanské na víru Kristovu obraceli. Tak hned v IV. století *Gothové*, v V. *Frankové* a *Irčané*, v VII. a VIII. Germané neb *Němci* se křestany stali. První mezi národem Slovańským přijali víru Kristovu *Chorváti*. Od nich záře nebeské pravdy zasvitla i *Rusům*. Roku 855 přijal král *Bulharský Boris* křest od sv. *Metoděje*, kterýžto s bratrem svým *Cyrillem* *Moravany* i *Čechy* na víru Kristovu obrátil (l. 863, 871 ...).

Tak poznenáhla světlo křestanské víry ke všem národům starého světa proniklo, při čemž však ještě mnoho mučnické krve bylo vylito. Později byla víra Kristova mnohým národům v kolébce křestanství, totiž v *Asii* a v blízké *Africe* odňata, za to však po objevení nového světa v *Americě* i v *Australii* co den se rozmáhá.

Mimo protivenství, jakéž po všecky věky stíhaly a stíhají *Církev* zevně od *Židův* i *Pohanův*, měla hned od počátku v svém lůně mnoho nepřátel, totiž *bludařův* a *kacířův*. Tak už za časů sv. apoštolů křestané z židovstva obrázení, *Ebionité Nazarejští*, žádali, aby křestané z pohanstva zákon *Mojžíšův* zachovávali. Proti těm vystoupil sv. *Pavel* i první sněm apoštolský od břemena obřízky věřících vysvobodil. — Jiní bludné, bezbožné *zásady pohanského mudráctví* v křestanství míchali; protože apoštolé věřících před učiteli lživými střehou (I. Tim. 1, 20.; II. Tim. 2, 17.; Kol. 2, 8.; II. Petr 2, 1.; Juda 4, 5.; Jan 2, 6—15.). V Skutcích apošt. mluví se o čarodějníku *Šimonu*, kterýž na sv. *Petru* *Ducha* svatého za peníze žádal. — Jakýsi *Cerint* v *Efesu* *Božství* *Kristovo* upíral, ježž nepochybně sv. *Jan* píše *Evangelium*, na zřeteli měl. V druhém století povstali *Gnostikové*, kteřížto hmotě jako *Bohu* věčnost připisující, ustanovili dvě bytosti, dobrou i zlou; z přírody všecko zlé odváděli, a o *Kristu* mnohé věci podivné učili. Těm podobni byli *Manicheové*, *Dokéti* a j. V IV. století *Církev* nepokojil *Donat*, uče, že kněz nehodný svátostmi platně nemůže přísluhovati, jakoby platnost od lidí závisela a ne od *Krista*, jenž sv. svátosti ustanovil. — Po něm *Arius* učil, že syn *Boží* nepochází z bytosti *otcovy*, že tedy není *Bohem*. — *Kacířství* toto po mnohá století trvajíc, téměř půl světa pobouřilo. V pátém století *Pelagius* prvotní hřích a tudíž i potřebu *milosti* *Boží* k spasení upíral; *Nestorius* v *Kristu* dvě osobnosti a mezi nima toliko úzké spojení zastával; *Eutiches* na-proti tomu bludně jednu přirozenost, totiž *božskou*, dokazoval. Z toho povstaly bludy *monofisické* a *monotheletské*, kteréž až do

VIIIho století trvaly. Tak po všecky věky vznikaly i zacházely bludy jako zrostliny, o nichž Kristus praví, že je neštípil Otec nebeský (Mat. 15, 13.).

Opomenuv dalších falešných učitelů, kteřížto jak sv. Petr dí, „*uvedše sekty zatracení a toho Pána, kterýž je vykoupil, zapírajíce, uvedli na sebe rychlé zahynutí*“ (II. Petr 2, 1.): připomenu toliko tři rány, ježto Církev sv. nejbolestněji zasáhly. První jest *odtržení Církve východní* — řecké — od západní čili římské; kteréž učným, však hrdým a úskočným patriarchou Cařihradským *Fociem* pro domnělé vady Církve Římské [že prý totiž: a) vyjití Ducha svatého od Boha Otce i od Boha Syna učí, b) že kněží k bezženství nutí, c) při večeři Páně nekvašený chléb podává . . .] vzniklo a zlovolností *Michala Cerulalia* (r. 1043) bylo dokonáno. Ač v XV. a XVI. století mnozí přívrženci východní Církve s Římskou se spojili (Řekové sjednocení), přece až dosud valná část našich křesťanských bratří (zvláště v Rusku a Srbsku) — trvá v rozdvojení. —

Jiné zlé, kteréž hned v VI. století povstavši, velikou část lidstva na východě svírá, jest *Islam*, t. j. učení, kteréž *Muhamed* z křesťanství a pohanství nejvíce pak z náboženství židovského slátav, v knize, *Koran* nazvané, uložil. Nejhlavnější učení Koranu jest: Bůh jest jeden a Muhamed jeho prorok i utěšitel duch svatý, kteréhož Kristus předpověděl. Vedlé mnohých pošetlostí kázal i některé dobré zásady mravní. — Uloživ svým stoupencům za povinnost, aby učení jeho vším způsobem mečem i ohněm rozšiřovali, zemřel r. 632.

Násilím Muhamedánství rychle se zmáhalo. *Turci* podmanivše sobě celou Arabii, Palestinu, ba i Špaňhely a mnohé krajiny v Evropě, všude křesťany přehrozně utlačovali. Dlouho křesťané trpěli, až v XI. století křesťanští národové v Evropě se ustrnuvše, do boje táhli, aby Jerusalema a zemi svatou z rukou tureckých vysvobodili. *Křížácké výpravy* — vesměs sedm hlavních se čítá — po dvě století trvaly, miliony lidských životů stály, přece však k žádoucímu cíli nevedly. Však ode mnoha časů zdá se, že Islam chřadne, odumírá; tudíž snad se Pán brzy slituje nad věrnými svými. —

Nikdy nebyla Církev bez protivníků; trpělať nejen od Židův a pohanův, alebrž i od synů vlastních; největší takovéto protiventství stalo se jí v století XVI. *tak* zvanou *reformací*, — již připravovali o sto let napřed *Valdus* ve Francii, *Viklef* v Anglii, *Hus* a *Jeroným* v naší české vlasti a j. — a kterou dokonala *Lutr* a souvěci jeho *Zvingli* a *Kalvin*. Nejbližší příčinu zavedl k tomu domi-

nikán *Tecl* prodáváním odpustků, kteréž papež Lev k budování chrámu sv. Petra v Římě byl vypsal, čemuž Lutr chvalně se protivil; než v horlivosti své sám poznenáhla zapletl se v bludy, — tak odpustky naprosto zavrhl, a upíraje svobodu lidské vůli, tvrdil, že pouhá víra bez skutkův ospravedlňuje, — kteréž, nemaje ducha pokory a poslušnosti, zpurně zastával; pročež, sám prvé odřeknuv se Církev, byl vyobcován. Později zamítl oběť mše svaté a patero svátostí, připouštěje toliko dvě: křest a večeři Páně; zapřel očištec, ctění sv. obrazův i ostatkův a t. d., při čemž odvolává se jediné na písmo, tradicí zavrhl. Zároveň povstali Kalvin, Zvingli a jiní, Církev pod záminkou, jakoby zkažena byla, opravující (raději kazíce), odkudž přívrženci Kalvina, Kalvini, *Reformati* se zvali; onino pak Lutra *Luterani* neb Lutriani, sami si jmeno *protestantův* (protivících se) dali. Dobře zajisté obě strany tak slují, neboť duchovní i světské vrchnosti odporovali. — *Protestantism* prohlašuje křesťany za svobodné a samostatné ve věcech víry, a tudíž ospravedlňuje přirozenou člověka marnost a pýchu, podporován duchem neposlušnosti a zpoury, zvláště působením vladařů světských rychle se mezi všemi národy ujímal, tak že v krátkce u prostřed Církev povstala mocná zeď, strašlivá hradba, jež západní křesťanstvo na dva tábory rozdělila. Nevýslovné on mnohým národům — i našemu národu českému — připravil bídy a hoře; než v nejednom ohledu i blahodatně působil. Bůh dopustil bouři tuto na Církev, aby se očistila, lázeň ohnivou, aby jako zlato skvělá z ní vyšla. —

Tak Bůh hned od počátku Církev očistoval, „*aby, jak sv. Pavel (k Efezským 2, 27.) píše, ji sobě postavil slavnou, nemající poskvrny, ani vrásky neb cokoli takového: ale aby byla svatá a bez úhony.*“ Všelike bludy a kacírství vždy sloužily k tomu, že ti, které Pán představil Církví, museli bojovati, museli pravdu statně hájiti; neboť jen v boji vítězství se dobývá — museli i sami zůstávati v pravdě Kristově, u víře a ctnosti, protož, jestliže kdy co lidé pobloudili, museli očisťovati se a napravovati. A v skutku, kdykoli toho potřeba kázala, buď že nastaly pochybnosti a rozepře, jako v IV. století o ustanovení času velikonočního, buď že nějaký bludař co vlk do ovčince Kristova se vedral, jako Arius, Nestorius, Eutiches, Pelagius..., buď že někdo z představených, byť i hlava Církev, pobloudil, aneb celé řídící a učící Církví mravní hrozila zkáza, jako u věku XV. a XVI.: tuť dle příkladu apoštolského biskupové radívali se na *sněmích obecných (konciliích)* — jimž papež sám předsedal, aneb krajinských (*synodách,*) jak by hrozící Církví

nebezpečnosti odvrátili. Později i světská vláda Církev proti zevnějších nepřátelům — ač časem na škodu — hájiti pomahala. — Takových sněmů obecných posud slaveno 19, a sice: *na východě* osm: Nicejské dva l. 325 a 787; Konstantinopolitánské čtyry a sice: l. 381, 555, 680 a 869; Efezský 431 a Chalcedonský 451; *na západě* jedenáct: Lateránských čtvero: 1123, 1139, 1179 a 1215; Lugdunské dva: 1245 a 1274; Vienský 1311, Kostnický 1414, Basilejský 1431, Florentinský 1439, konečně Tridentinský 1545. — 1563. — (Pisánský 1409 a Lateránský pátý 1512 u mnohých za všeobecné neplatí.) Za našich dob byl odbýván 20. sněm Vatikánský (v Římě) r. 1869 a 1870. — Na těchto sněmích obecných učení Církvě jasněji se vykládalo i stanovily se zásady víry (*dogmata*), kteréž se považují za výroky božské.

Proti bludařům a kacířům hned na počátku bojovali svatí apoštolé a učeníci jejich, jako sv. *Kliment* Římský, sv. *Ignác*, sv. *Polykarp*, sv. *Irenaeus*, sv. *Hermas*, sv. *Justin*; a napotom po všecky věky mužové moudrostí a ctností výteční, kteříž i mnohé učené, nábožné knihy nám zůstavili, *otcové svatí* nazvaní, jako: SS. Athanáš, Basilej, Cyril Jerusalemský, Řehoř Nazianzenský, Jan Zlatouústý; *v Církvi západní*: SS. Ambrož, Jeroným, Cyprian, papež Lev velký, Augustin, Řehoř velký, Bonaventura a Tomáš Aquinský; a jiní *učitelové Církvě* jako Origines, Tertullian, Laktanc, Euseb. — Také mnozí *řeholníci* velikých zásluh o Církev si dobyli, dílem rozšiřováním křesťanství mezi pohany, dílem v boji proti bludu a kacířství, jako sv. *Benedikt*, sv. *Bernard*, sv. *František* a j.

Řehole neb *kláštery* mají původ svůj v poustevnictví, kteréž už před křesťanstvím nalzáme, jako nám Písmo o sv. *Janu Křtiteli* svědčí. Také v křesťanství již záhy vyskytují se mužové i ženy, ježto v tiché samotě na svém spasení pracovali. První, jehož známe byl v IV. století sv. *Pavel*, poustevník egyptský, a následovník jeho sv. *Antonín*.

Pravý však zakladatel klášterův jest sv. *Pachomius*, kterýž r. 325 založil v Egyptě první bratrstvo, jemuž řeholi neb pravidla ustanovil. Bratří zavázáni byli k chudobě, čistotě a poslušnosti. — Mimochodem budiž řečeno, že *celibat* neb bezženství také světským kněžím už záhy a sice na sněmu Nicejském l. 326 zákonem uložen, kterýž teprv papež Řehoř VII. v XI. stl. úplně provedl. — *Z Egypta* dostalo se řeholnictví do *Palestiny* a odtud do krajín západních. *V Římě* sv. Athanáš l. 340 první klášter založil. S počátku zabývali se mniši jen ruční prací, modlitbou a rozjímáním, brzo však i duchovně pracovali: kázali, mládež vyučovali, knihy přepisovali atd..

Mnozí z nich bývali na kněžství svěceni, ano k biskupskému úřadu povoláváni. Po všecky věky mnozí učení a nábožní mužové vstupovali do řádů, jichžto řehole dle potřeby času a Církve buď opravovali neb nové zakládali. Tak l. 515 založil sv. *Benedikt* v Neapoli řád *Benediktinský*, kterýž nejvíce po katolickém světě se rozšířil; 907 sv. *Odilo* řád *Kluniacenský*; sv. *Romuald Kamalduenský* 1028; sv. *Bruno Kartusianský* 1084; sv. *Robert Cisterciacký*, z něhož po několika letech řád *Bernhardský* od sv. *Bernharda* povstal; sv. *Norbert Praemonstrácký*, sv. *Berthold Karmelitánský* 1209. V XIII. století vznikly řády žebravé a sice: *Františkánský* menších bratří čili *Minoritův* a *Dominikánský*; původce onoho byl sv. *František z Assisi* l. 1208, tohoto sv. *Dominik* 1215. *Kapucíni*, jichžto zakladatelem byl Matěj Bassi (1528), jsou větev řehole Františkánské. V časech těch nastali také *Antoniti*, *Serviti*, *Augustiani*, *Trinitáři* a j. V křížových válkách počátek vzali *řádkové rytířští*, jako: *Johaniti*, později *Rodisští*, nyní *Melitenští* zvaní. *Templáři* r. 1118 — však l. 1312 vyzdvižení. — *Rytířstvo řádu německého* 1191, — ježto 1809 Napoleon zrušil, — a *Křižovníci* s červenou hvězdou.

Nejdůležitější zajisté řád v Církvi byl řád *Jesuitský* od sv. *Ignáce Lojoly* 1540 založený, kterýž nejmocnějšími prostředky ku prospěchu Církve pracoval; než obviněn z mnohých výstupků, byl r. 1773 od papeže Klimenta XIV. vyzdvižen, však po mnohých nesnázích r. 1814 zase obnoven. — Za času sv. Ignáce žil: *Jan Boží*, zakladatel *Milosrdných bratří*. — S jesuity spříbuzněny jsou: a) řád *Piaristský* čili řád pobožných škol, zřízen r. 1617 k vyučování mládeže od sv. *Josefa Kalasancského* a b) Společnost nejsv. Spasitele *Redemptoristů* čili *Ligurianů*, jižto zarazil sv. *Alfons Maria Liguori* r. 1696 k tomu cíli, aby údové její, konajíce tak zvané *missie*, věřící k pravému křesťanskému životu vzbuzovali.

Dle příkladu nábožných mnichů neb reholníků také mnohé křesťanské panny službě Boží s tělem a duší se zasvěcujíce, slibem ku klášternímu životu se zavazovaly. Vůbec *jeptišky* neb *mnišky* se zovou. Téměř každého řádu mužského byly i kláštery ženské. Nejznamenitější řehole ženské, ježto podnes se udržely, jsou: Řehole *Uršulinek*, *Alžbětinek* i *Panen Anglických*; nade všecky pak vyniká *ústav Milosrdných sester*, kterýžto sv. *Vincenc de Paul* založil. Novější řehole jsou: *sestry školní*, *šedé*, *křížové* a j.

Mnozí za našich časů kláštery na překot odsuzují; než bez ohledu na někdejší zásluhy jejich vyznati musíme, že až dosaváde

tu v duchovní správě, tam vychováváním mládeže, tu ošetřováním chudých a nemocných, tam pěstováním vědy a umění pro Církev a člověčenstvo blahočinně působí.

Mát Církev dosavad třeba statných obranců; neboť není ještě prosta nepřátel, ba *za našich dnů* více nežli druhdy naléhají na ni všeliká *protivenství*. Dosud *pohané* v Kytaji, v Japonsku ty, které Církev vysílá, aby jim Evangelium hlásali, *missionáře* i vyznavače Kr. zabijí; dosud *zpupný Mohamedán* křesťany souží; dosud *evangeličtí křesťané* katolíky osočují, všecko zlé o nich lhouce; ba vlastní synové Církve posmívají se bratřím, kteří pobožně jsou živi. Nevypravitelné však zlé jí připravil *protestantism*; nejen že na počátku krvavé války pozdvihl, ale že sám v krátce v nesčíslné se rozdrobiv *sekty*, přešel v pouhé *rozumování* (rationalism, naturalism, pantheism) a v *nevěru*, kteréžto vředy se od minulého století rozžirajíce, i mnohé údy katolické Církve nakazily. Než všechny takovéto zpupné, převrácené obmysle tak, jako povstaly, pominou; klam a lež rozrazí se na vítězné moci pravdy Církve katolické, jenžto, kdyby vše na její zkáze pracovalo, nepohne se, pevně jsouc založena na skále, tak že „ani brány pekelné ji nepřemohou“ (Mat. 16, 18.). „*Což divnějšího spatřiti, nežli, že náboženství křesťanské (Církev katolická) již od počátku na těchže základech spočívá! Aj, ani modloslužebníci svou bezbožností, ani ukrutníci pronásledováním, ani nevěřící porušováním, ani nesmělí zradou, ani nehodní přívrženci nepravostmi, ani konečně časové dlouzí — ku podvrácení skutků lidských tak dostateční — všickni tito nebyli s to, vyhubiti je, ba ani porušiti.*“ Bossuet. — Nicméně však povinni jsou představení Církve brániti dědictví její, aby, co na jedné straně těžce dobyto, na druhé marně nezhytnulo, i aby urychlili čas, kde má býti jeden ovčinec a jeden pastýř (Jan 10, 16.).

Takto zběžně nakreslil jsem *obraz*, v němžto jeví se Bůh jakožto nejvyšší moudrý, spravedlivý a dobrotivý Tvůrce a vychovatel člověčenstva, kterýžto z lásky člověka k svému obrazu stvořil, jemu se zjevoval, jej vyučoval, otcovsky oň pečoval; i když byl zhřešil, jej nezavrhl, nýbrž slitovav se nad ním, potomstvu jeho slíbil vykupitele, kteréhož, když se naplnili dnové, seslal v svém milém synu, Kristu Ježíši, jenžto nevědomé, bídné, hříšné pokolení lidské vykoupil svým učením, svým příkladem, svou smrtí a z mrtvých vstáním, odešel pak k nebeskému Otci, další vedení spasitelského

úřadu svého zůstavil Církvi, jižto s Dacheu sv. neviditelně řídí až do času svého druhého příští. — „*Křesťanství jest poslední tah na základním rysu božské prozřetelnosti, jest dokonání budovy začaté hned při stvoření světa; stoletími ono pokračovalo a pak v okamžení posledním — přičiněním ruky mistrovny — tím se stalo, čím jest nyní.*“ Bergier.

Z úvodu toho seznali jsme, co a které jest pravé náboženství.

Náboženství jest učení o Bohu, kdo a jaký jest Bůh, co pro nás učinil a stále činí, čeho na nás žádá, co nám slíbil a jak se k němu chovati máme.

Pravé náboženství jest, které o Bohu pravdivě učí.

Náboženství přirozené, co lidé sami ze svého rozumu o Bohu vykládají, není dostatečné náboženství.

*Bůh sám dal lidem pravé náboženství; zjevil se hned prvním rodičům v ráji, pak skrze svaté muže, — patriarchy a proroky — a posléz skrze svého syna oznámil všem lidem, jak se k němu chovati mají. Protož náboženství slove také *zjevení* neb slovo boží.*

Co Bůh zjevil lidu před příštím Pána Ježíše, nazývá se *náboženství židovské*. Čemu Kristus učil, jmenujeme *náboženství křesťanské*.

*Křesťanství obsahuje všecka zjevená učení staré i nové úmluvy čili celé náboženství zjevené, jak je Kristus ztvdil a dokonal i církvi katolické svěřil; protož ono *náboženství křesťansko-katolické* sluje.*

Křesťansko-katolické náboženství učí nás znáti, a) co nám Bůh zjevil, čemu máme věřiti, abychom jej poznali; b) přikázání, které máme plniti, abychom mu hodně sloužili; c) prostředky, jichž musíme užívati, abychom milosti boží potřebné k dojití blaženosti věčné dosáhli.

„Křesť. katolické náboženství učí, jak *sv. Augustin* dí, co Bůh velí a co zakazuje, co slibuje a čím vyhrožuje, čemu věřiti a co jako lež zavrhovati, co doufati a co milovati máme, abychom byli spaseni.“

Jest-li Boha právě znáš,
jemu čest a chválu vzdáváš,
vůli jeho zachováváš:
tehdy náboženství máš.
Tomu učil Kristus Pán,
jenžto k spáse světu dán.

Křesťansko-katolické učení jest zajisté velmi důležité, ano nejdůležitější pro každého člověka, aby Boha poznal, jeho miloval, jemu hodně sloužil a tak věčné blaženosti a svého spasení došel (v níže povolání člověka)

Náboženství:

Náboženství Bohem lidu dané,
poklade ty srdce zbožného,
kdož tě nezná, tomu nezavane
útěchy proud z zdroje věčného:
v nitro srdce nám ty dosaháš,
všecku strast i smrt ty přemaháš!

Ty nás učíš Boha právě znátí,
Jej co Tvůrce, Pána svého ctít,
učíš, že ho smíme Otcem zvatí,
k němu důvěru a lásku mít.
Kéž by Bůh jen síly k ctnosti dal,
naše duše k nebi odchoval.

M. Michaela Žákova.

Křesť.-katolické učení krátce obsaženo a pořádkem vyloženo jest, v katechismu a sice v pěti částkách, které jsou: 1. víra, 2. naděje, 3. láska, 4. sv. svátosti, 5. křesťanská spravedlnost.

Přídavek jedná o posledních věcech člověka).*

Katechismus jest kniha nejvýš potřebná a užitečná, nejen pro mládež, noprž i pro lid dospělý; neboť obsahuje všecku moudrost a křesťanskou spravedlnost; protož v něm pilně čítati, výklad kře-

**) Jasnější výklad o katechismu, obsahu a rozvržení jeho pro dívky podávám tuto pp. učitelům náboženství jako za vzor dle nejvýtečnějších katechesí Grubrových.*

„Milé dívky! přišly jste zase do školy, aby jste se zde mnohému dobrému — zvláště o Pánu Bohu naučily. Vy větší jste již za předešlá léta mnoho pěkného slyšely o Bohu Otcí, o Bohu Synu čili o Pánu Ježíši a o Duchu svatém. Letos vám budu zase mnoho krásného, ano ještě obsírněji o Pánu Bohu povídati, však mně musíte slíbiti, že dáte hezky pozor, že budete, jsouce otázaný, pomalu a zřetelné odpovídati, že si budete všecko dobře pamatovati, doma o tom, co jste slyšely, přemýšletí a často si to opakovati a podlé toho se i spravovati; slovem že budete řádní, dokonalí žáci a žákyně. A to zajisté chcete? — Vezměte si tedy do rukou knihu, I. díl nazvanou. — Kniha tato obsahuje v sobě a vykládá učení, které *Ježíš Kristus* s nebe na svět přinesl a lidem hlásal, pročež učení Kristovo neb křesťanské učení, a proto že to učení odevzdal své Církvi, která jest po celém světě rozšířena neb všeobecná čili katolická, tedy to učení slove *křesťansko-katolické* a že já s vámi pomocí této knihy o křesťanském učení budu rozmlouvati, nazývá se tato kniha rozmlouvání čili *katechismus*. Co jest katechismus, N, čti nám to:

Katechismus jest výklad křesťansko-katolického učení; tak se i kniha jmenuje, v kteréž se to učení vykládá.

Co jest katechismus? a proč se jmenuje tato kniha katechismus?

stanského učení — ve škole i v chrámě horlivě poslouchati a dle něho celý život svůj řídití máme.

Výpověď sv. Terezie o katechismu.

Jistá pobožná klášterní panna píše: Když jsem se na den sv. tří králů matky naší sv. Terezie tázala, v jaké knize bychom měly nejpilněji čítati, tu vzavši ona katechismus do ruky, pravila: „Toť ta kniha, v níž dcery moje dnem a nocí mají čítati; neboť jest to zákonník Páně.“

Divotvorná knihovna.

Dabšelim, vůdce kmene indického, měl tak velikou knihovnu, že sotva sto indických kněží (bramínů) stačilo k pořádání, a ku převážení z místa na místo třeba bylo tisíc velbloudů. Vida vůdce, že by tuto sílu kněh po celý svůj život nepřečetl, nařídil kněžím, aby vybrali z nich co nejlepšího a nejprospěšnějšího. Tito s velikou pilností učinili výtah v několika tisících svazků, které již třicet velbloudů pohodlně uneslo.

Chci tedy s vámi hned o Pánu Bohu rozmlouvati. Víte ještě, m. d., kdo dal prvním rodičům v ráji přikázání? jaké? — a kdo jim pravil, když jedli s toho stromu ovoce, že zemrou? — a kdo jim pravil, že jim pošle vykupitele? — A co Bůh pravil, to bylo v skutku pravda. — A co jest pravda, tomu máme víru dáti nebo věřiti. — První tedy, co máme činiti, jest:

1. *Že máme Pánu Bohu věřiti.*

Bůh nám připověděl neb slíbil, že když tělo zemře, naše duše? nezemře; nýbrž jestli jsme dobře činili, že se dostane? — do nebe, kde se bude věčně radovati. To nám přislíbil náš milý dobrý Pán Ježíš, který z lásky k nám za nás umřel. Můžeme-li pak to od něj očekávati čili doufati? — To doufání čili očekávání slove naděje. My tedy můžeme

2. *v Boha doufati.* A jak se jmenuje to doufání? *Naděje.*

Ty N., které jest nejhlavnější přikázání, které nám Kristus Pán dal? Máme tedy milovati Boha a pro Boha koho? — Vidíte, m. d., Bůh chce

3. *abychom jej milovali* a potom nás bude také milovati.

On chce, abychom v něj věřili, v něj doutali a jej milovali. Abychom však mohli snadněji věřiti, doufati a milovati, dal nám Pán Ježíš prostředky a ty jmenujeme

4. *svaté svátosti.*

Těmito prostředky posílení máme svou lásku k Bohu a bližnímu dokazovati a tu dokazujeme, když se zlého varujeme a dobře činíme a tuť jsme živi spravedlivě, čili tak, jak nás tomu Kristus Pán učil, my jsme křesťansko-spravedliví.

Však *Dabšelim* netroufaje si ještě tolik kněh přečísti, nový dal zhotoviti výtah, který za deset let přiveden ku konci v 50 svazcích. Než zatím vůdce sestárl, i měl málo naděje, že by do své smrti s celým obsahem své knihovny seznámiti se mohl; protož obrátiv se na svého moudrého *radu* — kterýž byl tajně křesťanem se stal — požádal jej, aby jádro těchto 50 svazků mu podal; což on ochotně slíbil. I přišel hned druhého dne rada s malou knížečkou. — byl to katechismus, kterýž mu byl katolický missionář daroval, — tu otevřel a zlatou rafijí na list palmový napsal tato slova:

„*Měj víru, lásku, naději!*

Boha o milost žádej a hodně jí užívej!

Pak nemusíš smrti se báti, ani toho, co po ní následuje;

Odměna tvá bude nevýslovná, věčná blaženost!“

List tento i s knížkou podal pak vůdci, řka: „Vznešený pane! výtah jest zhotoven; jen to může být pravý obsah Vaší bohaté knihovny. Jestli těmto slovům dobře porozumíte, máte pravé umění i všecku moudrost jste nabyli.“ Pln úžasu vzal D. do rukou list, četl i opět četl a milost Boží otevřela oči ducha jeho, že poznav pravdu křesťanskou, co křesťan život dokonal.

5. Bůh žádá od nás: *křesťanskou spravedlnost.*

Pamatujte si tedy dítky, o čem vás budu vyučovati: 1. o kř. víře, 2. o kř. naději, 3. o kř. lásce, 4. o sv. svátostech a 5. o kř. spravedlnosti. Mimo to vám povím, co se s námi se všemi někdy stane: kterak musíme všickni zemřítí, kterak od Ježíše Krista budeme souzeni hned po smrti soukromně a v den poslední veřejně: kterak potom, jestli jsme dobře činili, budeme odplaceni, jestli však zle, kterak budeme potrestáni, a to jsou *čtyry poslední věci člověka*. N., čti nám, jak to v katechismu stojí:

Křesťansko-katolické učení se vykládá v tomto katechismu v pěti kapitolách a v přídavku. Těch pět kapitol jest: 1. Víra, 2. naděje, 3. lásku, 4. sv. svátosti, 5. křesťanská spravedlnost. Přídavek jest o čtyřech posledních věcech člověčích.

Opáčení. Jak se jmenuje tato kniha? čemu se z ní učíme? A co nás J. K. za pravé učil, to máme? — Co nám slíbil, že nám udělí, máme? — Máme jak nás učil, koho milovati? a koho více? — A k našemu spasení nám dal jaké prostředky? — Čeho se máme varovati? a co činiti? a pak jsme křesťansko-spravedliví. — Kolik má tedy katechismus částek? — a jmenují se? — V těch jest celé křesťansko-katolické učení obsaženo. A pakli jsme dle toho učení byli živi, neostaneme přece navždy na tomto světě, nýbrž? Ale co jen zemře? a duše? Kdo ji souditi bude? V poslední pak den bude duše i tělo souzeno. Tuť Kristus vyřkne nad námi, jestli zasluhujeme čeho? — anebo? Toť jsou čtyry poslední věci člověka. — Začneme tedy budoucně část I. o víře.

Rozvržení tohoto spisu.

V knihách, v kterých se učení náboženství křesťanského vědeckým způsobem vykládá. rozvrhuje se obyčejně ve tři části a sice : 1. o víře, 2. o mravech, o zákonu křesťanském neb o přikázáních, 3. o kázni neb o prostředcích k dosažení milosti boží — o svátostech a o modlitbě. — Než, jiný jest účel tohoto spisu, totiž: mimo náboženské vzdělání obecného lidu, má zření ku školám národním; pročež volil jsem *pořádek katechismu bl. Petra Kanisia*, kterýž ve výtahu zaveden ve školách našich, s tím toliko rozdílem, že pojednav o víře a o naději, hned čtvrtou částku o sv. svátostech jsem připojil: po částce pak třetí — o lásce — učení o křesťanské spravedlnosti jsem vyložil a takto celé *křesťanské učení o náboženství* jest rozvrženo ve *čtyry díly* a sice:

Díl I. Část první: O víře.

Díl II. Část druhá: O naději a o modlitbě. Část třetí: O svátostech.

Díl III. Část čtvrtá: O lásce — o přikázáních božích a církevních.

Díl IV. Část pátá: O křesťanské spravedlnosti.

DÍL I.

Co křesťan katolický má věřiti ?

*„Tyto věci jsou psány, abyste věřili, že Ježíš Kristus jest Syn Boží
a abyste věřice, život měli ve jménu jeho.“*

Jan 20, 31.

*„V katolické Církvi o to pečovati máme, bychom věřili, což všudy, což
ode všech věřeno bylo.“*

Sv. Vincenc Lirín.

Část první.

O víře.

Rozdíl I.

O křesťansko-katolické víře vůbec?

Přístup. Abychom povolání svého, věčné blaženosti v Bohu dosáhli, třeba především, abychom Boha náležitě poznali, jakož i vše, co nám zjeviti ráčil. Této známosti nabýváme ve víře křesťansko-katolické, která nás učí čistě a dokonale znáti Boha a co k našemu spasení zjeviti ráčil.

1. Co jest křesťanská, katolická víra?

„*Mnohonásobný jest význam víry. Zde o té mluvíme, jejížto moci dokona přisvědčujeme tomu, což zjeveno jest od Boha. — Slovo věřiti neznamena tu míti, domýšleti se, ale má do sebe moc největšího přesvědčení. A protož ten věří, komuž něco mimo všelikou pochybnost jisté a usvědčené jest.*“ *Kat. Řím.*

„*Co jest víra, ne-li věřiti, čeho nevidíš? Sv. Augustin. „Véra jest nadějných věcí podstata, důvod neviditelných.“ (Žid. 11, 1.)*

Véra, dí sv. Basil, jest přesvědčující schválení toho, co zvěstováno (zjeveno) bylo, a to beze všeho pochybování; čili, jak katechismus se vyjadřuje:

„*Křesťansky katolicky věřiti jest všecko za pravé míti, co Bůh zjevil, a čemu velí Církev věřiti, ať jest to psáno neb není.*“

Věř co Kristem zvěstováno,
nech to jest neb není psáno.

2. Předmět víry

tudíž jest *zjevení Boží*, a sice jakož je Kristus dokonal a Církví katolické zůstavil, čili učení křesťanského katolického náboženství (viz Úvod); a

3. Pramen víry

neb studnice, odkud zjevení Boží se váží, jest *Písmo svaté a ústní podání* nebo posloupné učení čili *tradicí*; oboje založeny na *hodnověrnosti neb autoritě Církve*.

A. O Písmě svatém.

Písmo sv. neb bible jest sbírka kněh, sepsaných od mužů Duchem svatým nadšených, ježto od církve za slovo Boží jsou uznány a bez porušení po všechny věky zachovány.

1. *Písmo sv.* jest kniha obsahující zjevení Boží a záleží ze dvou částí: totiž *Písmo sv. Starého a Nového Zákona*.

Bůh učinil úmluvu s lidem Israelským, když mu na hoře Sinai skrze Mojžíše dal přikázání neb zákony při bouři a hromobití, odkudž St. Z. sluje Zákon přísnosti (II. *Mojž.* 19, 4.). Úmluvu tuto obnovil Kristus při poslední večeři řka: „*Totož jest tělo mé . . . To jest krev má nového zákona . . .*“ i z lásky k člověčenstvu smrtí svou na dřevě kříže zpečetil; tudíž se Nová Úmluva Zákon milosti nazývá (*Žid.* 8, 6—13.).

Co Bůh před Kristem pokolení lidskému zjevil, to Mojžíš, proroci a jiní nábožní mužové napsali v 44 knihách, kteréž činí *Písmo sv. St. Z.* Čemu Ježíš Kristus učil, to z části napsali sv. apoštolové a učenci jejich v 27 knihách, kteréž jmenujeme *N. Z.* Oba pak *Zákony* nazývají se *Písmo sv.*, čili řeckým jazykem *biblí*, to jest kniha. *Obsahuje* tudíž *St. Z.* vypravování a příhody světa prvnějšího, pak náboženství židovské skrze Mojžíše uvedené a přípravy Boží k vykoupení člověčenstva i přijetí Církve Kristové.

Obsah N. Z. jest vůbec vše, co Bůh skrze Krista učinil a oznámil ku spasení světa.

2. *Písmo sv.* nazývá se *sbírkou kněh*, poněvadž sestává z více kněh, které církev svatá sebrala. *Částky písma sv. vyčítá III. sněm Karthag. can. 47.* takto: „*Líbilo se: aby kromě Písem kanonických*

nic v Církví nebylo čítáno pod jmenem Písem Božích. Písma pak kanonická jsou: první (Genesis), druhá (Exodus), třetí (Leviticus), čtvrtá (Numeri), pátá kniha Mojžíšova (Deuteronomium), kniha Josue, Soudců, Ruth, Čtvero kněh královských, Letopisů knihy dvě, Job jedna, Žaltář Davidův, Patero kněh Šalamounových, a s. kniha Přísloví, Eklesiastes neb Kazatel, Píseň Šalamounova, k. Moudrosti, Eklesiastikus neb Jesus Sirach, knihy proroků větších: Isaiáše, Jeremiáše (s Baruchem), Ezechiele, Daniele, Dvanáctero knih prorockých (proroků menších, již jsou: Ozeáš, Joel, Amos, Abdyáš, Jonáš, Micheáš, Nahum, Habakuk, Sofonyáš, Aggeus, Zachariáš a Malachiáš), Tobias, Judith, Esther, Ezdráš knihy dvě a dvě knihy Machabejské. — Nového pak Zákona jest kněh 27: Čtvero kněh evangelických (tito evangelisté jsou: sv. Matouš, Marek, Lukáš a Jan), Skutkův apoštolských kniha jedna (již psal sv. Lukáš), Čtrnáctero listů apoštola Pavla (k Římanům 1, ku křestanům Korintským 2, ku Galatům 1, k Efezským 1, k Filipenským 1, ku Kolosenským 1, k Tesalonicenským 2, k Timoteovi 2, k Titovi 1, k Filemonovi 1, k Židům neb k věřícím ze Židovstva na víru Kristovu obráceným 1) — apoštola Jakuba list jeden, ap. Petra listy dva, tři listy ap. Jana, ap. Judy list jeden, Zjevení Janova kniha jedna (prorocká), dohromady dvacet sedm.

Knihy St. Z. psány jsou z většího dílu *jazykem hebrejským*, proto že tehdaž Židé jazykem tím mluvili a psali; *spisy pak N. Z. jazykem řeckým*, kterýž byl za času sv. apoštolů téměř všem národům znám.

3. Tyto knihy sepsány jsou od mužů duchem sv. nadšených. Byloť pak *Písmo sv. obojího Zákona zvláštním přispěním Ducha sv. psáno*, protož se právě psaným slovem Božím nazývá. Ono v sobě zavírá, což „Duchem sv. nadchnuti mluvili svatí Boží lidé“ (II. Petr 1, 21.). „Všeliké Písmo od Boha jest vdechnuté“ (II Tim. 3, 16.). „Známo zajisté činím vám bratří, že evangelium to, kteréž kázáno jest ode mne, není podle člověka . . . neboť skrze zjevení Ježíše Krista jsem je přijal“ (Gal. 1, 11. 12.; Jan 12, 49., Mat. 10, 20.; Luk. 12, 11.; Jan 16, 13.). Sv. Alf. Liguori dí: „Jisto jest, že alespoň vše, co podstatného, v St. i v N. Zákoně Bohem bylo vnuknuto; neboť jinak, praví sv. Augustin, byla by vážnost Písma a tudíž i víra naše pochybnou.“

4. Všecky Knihy St. i N. Zákona, jak svrchu byly jmenovány, jsou pravé, *původčité*, t. j. byly od těch mužů sepsány, jimž se přivlastňují; neboť dle úsudku nejlepších znatelů se nic v nich

nenalezá, co by povaze spisovatelů, neb tehdejším okolnostem odporovalo, spíše se vše, co v nich napsáno s povahou jejich i s tehdejším věkem úplně srovnává. Také se řízením Ducha sv. zachovaly *neporušené* až na naše časy. — Co se týče *St. Zákona*, bylť v chrámě Jerusalemském pečlivě ostříhán od kněží židovských, již všechna slova, ano i písmena sečtli, tak že nižádným způsobem nemohl býti porušen. „Kdo medle, kdo se měl takového porušení dopustiti? Pohané to nemohli učiniti; také křestanům bylo by to bývalo nemožné, jelikož by Židé napořád byli v známost uváděli přísady a změny, jichž by křestané byli sobě dovolili. A však ani Židé to býti nemohli; neboť se nelze ustanoviti na tom, že by byli vymyslili ona prorocství, kteráž s tak mnohými splněnými okolnostmi předpovídala příští *Messiáše*, jímž oni později pohrdli jsou.“ *Sv. Liguori*. — Rovněž se o *neporušenost N. Z.* starala *Církev*. *Církev* chová písmo sv. v celosti a neporušenosti, bdíc od počátku až posud nad ním, co nejdražším dědictvím, aniž připustí, aby se písmo sv. kdy porušilo neb zfalšovalo. „Evangelia byla vždy v křestanstvu jmína za tak svatosvatá, že by se ani andělu nebylo dovolilo, něčeho v nich změnit, a ten, kdož by se byl čehos takového odvážil, byl by se byl považoval jakožto z *Církev* vyobcovaný“ (Srovn. *Gal.* 1, 8.). *Sv. Liguori*.

5. *Přívodčitost a neporušenost Písma sv. Církev sv. nám zaručuje*. „V takové vážnosti, dí *sv. Augustin*, chová se bibli, z nížto se vylučuje každý spis, a byť i jmenem některého ze starých proroků byl opatřen, pokud nedůvodno, že jistotně tomu náleží, koho se býti praví“ (De civit. Dei 1. 18.). „Nevěděli bychom za celo, že listové apoštolští a sv. Evangelium nezrušitelná jsou Písma, kdyby nás výpověď *Církev* tím neujistila.“ *Blosius*.

6. Protož „v *Církv* toliko pravé Písmo a pravý jeho výklad.“ *Církev sv. rozhoduje, jestli v které knize zjevení boží se obsahuje* a zdali se pokládati má za knihu písma svatého; poněvadž jí svěřen jest sklad zjevení božího a ona věru ostříhá skladu toho úplného a neporušeného.

Písmo sv., jak *sv. Petr* (II. 3, 16.) dokládá, *není ve všem a pro každého srozumitelné a toliko Církev pravý smysl podati může*; neboť jsouc spravována Duchem sv. ví dojistá, jak sluší písmu rozuměti. Proto křestan kat. věří Písmu, jak je *církev sv.* vykládá.

„Nový i Starý Zákon přijímáme dle onoho počtu kněh, kteréhož podává vážnost sv. *Církev* katolické.“ *Sv. Augustin* (Sermo 129.).

„Božího Evangelium nemají kacířové, poněvadž nemají Ducha svatého, bez něhož se Evangelium stává lidským.“ *Sv. Jarolím* (Ep. ad Gal. 9, 1.). — „Jakož Církev blouditi nemůže, tak také jí toliko připadá právo ustanovení, která by se Písma za božská míti a v jakém rozumu by božská Písma vykládána býti měla.“ *Ludvík Blossius*.

7. Na biblí, této knize sv., původčité a neporušené, zakládá Církev učení svoje; jest tedy *Písmo* zvláště N. Z. pravou a hlavní *studnicí kř.-kat. víry*. „Křestan věří Písmům sv. i starým i novým, jež kanonickými jmenujeme a z kterých i víra ta se váží, z nížto spravedlivý živ jest, a skrze níž beze vší pochybnosti putujeme, dokud, vzdáleni jsouce od Pána, pouť tuto konáme.“ *Sv. Augustín*.

8. N. m. *Písmo sv. jest kniha nejsvětější*, kniha kněh, protože je v *největší poctivosti* mějme. Jest to kniha velmi *potřebná a prospěšná*, neboť obsahuje slovo Boží, k spokojenému, šťastnému životu a k blaženosti věčné nás vedoucí; protože je *pilně čtème*, rozvažujeme, a celý život svůj podle něho se spravujeme. „Vykládání řečí Tvých (Pane) osvěcuje a rozumnost dává malickým“ (*Žalm 118, 130.*). „Zůstavej v tom, čemuž jsi se naučil a což ti svěřeno. . A to tím více, že hned od dětinství sv. Písma znáš, kteráž mohou tebe naučiti k spasení skrze víru, kteráž jest v Kristu Ježíši. Všelike zajisté Písmo od Boha vdechnuté užitečné jest o Boha k učení, k trestání, k napravování, k vyučení v spravedlnosti, aby byl dokonalý člověk Boží, ke všelikému skutku dobrému hotový“ (*II. Tim. 3, 14—17.*). „Zavazuj vás skrze Pána, aby čten byl list tento všeckněm bratřím“ (*I. Tes. 5, 27.*). — Blahoslavení, kteří slyší slovo Boží a ostříhají ho“ (*Luk. 11, 28.*). „Nebot ne posluchači, ale činitelé zákona ospravedlnění budou“ (*Jak. 1, 22.*).

O *výbornosti, prospěšnosti a lahodnosti Písma sv.* také *mnozí sv. Otcové* svědectví dávají a k bedlivému čítání věřících povzbuzují: „Tak veliká a taková jest Písma Božího vznešenost, že netoliko slova, jež se tu od samého Pána vypravují, nýbrž i okolnosti a věci, jež se tu zdají býti jednoduše položeny, duchovních tajemství jsou plny.“ *Sv. Řehoř.* (Hom. sup. Ezech.). Všelickou učenost a vědomost přesahá Písmo svaté: bychť i pomlčel o tom, že pravdu zvěstuje, do vlasti nebeské zove, že od zemských žádostí srdce čtoucího odvrací, že výroky zatmělejšími učené vzdělává a neučeným sprostou řečí lahodí.“ *Týž (moral.)*. — „Čemu koli se v Písmě sv. vyučuje, pravdať; cokoli se přikazuje, dobrota; cokoli přislubuje, blaženost jesti.“ *Hugo*. V Písmě sv. zajisté poznáváme Krista

v Písmě poznáváme Církev.“ *Sv. Augustin.* „K tomu jest Písmo i stvoření, aby On (Bůh) sám byl hledán, On aby byl milován, kterýž i toto stvořiti i ono ráčil vnuknouti.“ *Týž.* (De trinit. lib. 2.) „K tomu zajisté dáno jest Písmo, aby nevědomým prospívalo (poučujíc), nezpůsobných napravovalo, a nešlechetných k spravedlnosti táhlo.“ *Sv. Ambrož* (Coment.). „Písmům sv. náleží přednost před všelikými jinými spisy, a sice netoliko pro vážnou důstojnost, že z Boha jsou, nýbrž i pro užitek, jelikož cestu k nebesům ukazují.“ *Beda.* — „Dvoji prospěch poskytuje čtení písem svatých: jednou, že mysl vzdělává, a pak že člověka od světských marností odvrací a k milování Boha přivádí.“ *Sv. Isidor* (De summo bono.). „Povstanou-li v tobě zlá myšlení, uchop, neváhaje, meče, t. j. obnov v sobě bázeň Nejvyššího a zvítězíš nad všelikou mocí nepřitele. Místo trouby vezmi k ruce Písma svatá; neboť jako zvuk trouby vojíny vybízí k boji, rovněž povzbuzují Písma sv., jichž zvuk se v naší duši ozývá, všechny naše myšlenky k bázni Boží a z myšlének těchto povstávají napotom vojínové, kteří zmužile odporují nepřátelům Boha, Krále našeho.“ *Sv. Efrem* (Opp. t. 3.). V životě tomto nepocituje se nic sladšího, nic se nedosahuje žádoucnějšího, nic neodlučuje tak mysl od milování světa, nic nesílí tak ducha proti pokušením, nic nepovzbuzuje tak člověka, nic ho nepodporuje ku všelikému činu a ku každé práci tak, jako skoumání Písma svatého.“ *Hugo* (l. de anim.). Protož „v knihách sv. Písma rád čti; nikdo zajisté přikázání Boží neumí a nezná, kdož v knihách ustavičně nečte. Čím kdo více v knihách čte, tím jemu více rozumu přibývá; tak jako země, čím se více vzdělává, tím více ze sebe užitek vydává.“ *Sv. Jeroným* (Řeči o ctn.). „Ku knihám sv. Písma posílám tebe, v nich nalezue rozum tvůj hojnost vědomostí Božích. . . Kdo v knihách rád čte, o Bohu často mluví i myslí, i hlouposti pozbude, učeným bude, Boží přikázání pozná, tajemství Boží zví, všech ctností i dobrých skutků svědom bude. Písmo sv. vyučuje, kterak v štěstí a zboží nepejchati, stvořitele nezapomínati, a kterak v neštěstí pro chudobu nezoufati.“ *Týž.* — Pojdte, vy spravedliví, a buďte účastni oné vzácné moudrosti. . . Dejte se slovem Božím vyučiti. Ono jest ustavičným vůdcem. Ono krotí nejprudší náruživosti a dusí oheň žádostí.“ *Sv. Justin.* — Slyšte vy, kteří koli přítomni jste, světští a manželky máte a děti, kterak i vám Bůh obzvláště přikazuje, abyste Písma sv. četli. . . Zjednejte sobě biblí, pokrm a lékařství duše, — aspoň Nový Zákon sobě spravte. Jestliže těžkost na tebe přichází, sem jako do nějaké lékárny se

uteč; odsud sobě vezmi potěšení v neštěstí, buďto že se stane škoda, buďto že smrt aneb ztráta přátel. — To jest příčina všeho zlého našeho, že písem svatých neznáme. Jdeme do boje bez zbroje a kterak zachování býti můžeme? Prosím vás, abyste se často sem scházeli a čtení písem svatých pilně poslouchali; a netoliko, když jsem přijdete, ale i doma biblí do rukou vezměte, a užitek v ní složený s velikou snažností přijímejte. Z toho zajisté mnoho zisku nabudete; nebo nejprvé čtením jazyk se obnovuje, potom duše jako křídla přijímá a pozdvihuje se a bleskem slunce spravedlnosti se osvěcuje. . Písmo sv. jest brána k Bohu, jest cesta ku poznání jeho vedoucí. Ono vším právem královstvím nebeským se nazývá; neboť jest obsah všech pravd, které nám nebe otvírají.“ *Sv. Jan Zlatoust.*

Po různu. „Čtete písmo svaté, onoť nás učí, co činiti a čeho se varovati máme, onoť k Bohu nás táhne, osvěcuje mysl i zahřívá srdce, rty očišťuje, duši posvěcuje, víru posiluje. — Ono plaší mráky nevědomosti, z neumělých mudrce tvoří a z malých veliké; ono smyslnost krotí, lehkou mysl zapuzuje, ulevuje bolesti, naději kojí, mládež poučuje, staří korunuje, uzdravuje nemocné, slabé posiluje, lenivé vzbuzuje, bloudící na pravou cestu uvádí; ponižuje krále, žebráka povyšuje, — všem pak milosti udílí. Jest to umění všech umění, jež poskytuje pravou moudrost pokoře, lásce, tichosti, poslušnosti učí . . . zdrželivost, čistotu zachovává, . . . pokoj, radost, časné štěstí a věčnou blaženost podává.“

Výpověď Jakuba Rousseau-a o Písmě svatém.

„Vyznávám, že mne vznešenost písma sv. úžasem naplňuje a svatost evangelium pronikavě k srdci memu mluví. Divíte se knihám mudrckým ve vsí ozdobě jejich: jak nepatrné jsou ony proti písmu! Možno-li, by tato zároveň tak vznešená i tak prostá kniha dílem lidským býti mohla? Možno-li, by Kristus pouhým člověkem byl? Skutky Sokratovy, o nichž nikdo nepochybuje, jsou mnohem méně osvědčeny, nežli život Ježíše Krista. Mimo to bylo by obtížno jen odstaviti, ne pak zrušiti; ješto by mnohem tíže bylo pochopiti, kterak se několik sprostých mužův umluvilo, sepsati tuto knihu, nežli že skutečně takového muže bylo, jenž látku k této knize podal. Při tom má Evangelium do sebe tak jasný a nevypodobitelný ráz pravdivosti, že by jeho nálezce podivnější byl, nežli sám v něm vypsáný hrdina.“

Podobenství o Písmě svatém.

Mnozí sv. Otcové a jiní nábožní mužové mluví o Písmě sv. v krásných podobenstvích: Onoť jest světlo člověka osvěcující, svíce nohou, by člověk s pravé cesty nezbloudil, cesta ku poznání a spasení vedoucí, brána k nebi otevřená, pramen s nebe tekoucí, zem občerstvující, — řeka rajská; — zrcadlo nikomu nepochlebující, v němž sebe spatřující, co ošklivého napravití, co krásného zachovati, co sličného vykonati máme; — onoť pokrm, nápoj, lékařství, duše, jehož kdo požívá, nelační, nežízni, nestůně, neumírá; nebeská to rosa, duši svlažující, balsám pro všelikou bolest, úzkost i smrt; — onoť chleba chutnější, medu sladší, lahodnější vína, oleje hladší, čistější stříbra, zlata dražší, onoť jako pole, na němž zlaté klasy k zemi se sklání, luh pestrý, zahrada, kdežto rozmanité kvítí se třpytí a líbeznu vůni vydává, ano ráj, v němž kvítí nikdy nevadne; — toť ta pokladnice, v níž uloženo zlato, stříbro, perle a drahé kamení; — zvuk trouby, která ozývají se v duši naší, nás k boji vybízí, abychom co statní vojínové zmužile odporovali nepřátelům Boha a spasení svého. Písmo sv. jest list Stvořitele k svým tvorům, Pána nebes i země k lidem co svým poddaným, pravidla (zákony) ctnostného a bohabojného života obsahující; — jest to předpis, navedení božské, ku vzdělání naděje základ, k utvrzení víry sloup, k zotavení srdce potrava, na moři života veslo i spravidlo, k dosažení blaha záštita; onoť sláva apoštolů, důvěra svatých otců, naděje proroků, vítězství mučovníků, umění vyznavačů, čistota panen, posvěcení všech svatých, škola dítek, ozdoba manželů, pravidlo vdov a sirotků, mrtvých vzkříšení a živých život.

Podobenství o sv. Evangelium sv. *Františka Sales.*: „V líbez-
ném sídle onom, jehož Bůh našim prvním rodičům a nám všem při-
praviti ráčil, kdyby nás hřích nebyl odtamtud vypudil, nalezala se
řeka, kteráž tuto požehnanou dědinu svlažující, na čtvero ramen se
dělila. — Takéť Evangelium stalo se již nyní pravou řekou, jenž
veškerou Církev, tento pravý pozemský ráj, nebeskými myšlenkami,
zbožnými úvahami a božským potěšením svlažuje a zúrodňuje, takže
na tuto řeku dobře můžeme obrátiti slova žalmisty řkoucího: „Prud-
kost řeky obveseluje město Boží!“ (*Žalm 45, 5.*). Čtvero ramen,
v něž se řeka ta dělí, jest čtvero hlavních učení, jež v sobě Evang.
obsahuje. První rameno jest pravá víra: „Blahoslavené oči, kteréž
vidí, co vy vidíte.“ Druhé jest náležitá naděje a zbožná touha: „Co

čině, život věčný obdržím? Třetí jest pravá láska a ostríhání zákonů Božích: „V zákoně co jest psáno? Milovati budeš . . .“ Posléz užívání sv. svátostí. „Milosrdný Samaritán . . . uvázal rány jeho, naliv oleje a vína.“ (*Luk.* 10.).

Výbornost Písma sv. a jeho prospěšnost dokazují i

P ř í k l a d y.

1. **Písmo svate list od Boha.** *Sv. Antonín*, jenž se svými učeníky mnohá léta na poušti bydlel, byl pro svůj přísný a nábožný život tak velice vážen, že sám císař Konstantin i synové jeho na důkaz své úcty vlastnoručně mu psali, pro kteroužto náklonnost císařskou učeníci sv. poustevníka se divili. Než sv. Antonín list císařův odložil, jakoby si ho hrubě nevšímal. I prosili jej učeníci, aby brzkou odpověď dal, by snad pro takovou nevšímavost nevalil na se hněv císařův. Načež odpověděl mistr: „Proč se divíte, že císař, člověk, mi psal? Spíše bychom žasnouti měli, že Bůh, nejvyšší Pán nebes i země, král králův, sv. Evangelium jako list nám do rukou dal. Hodnot by trestu bylo, kdybychom listu toho si nevšímajíce, jej nečtli a podle něho se nespravovali.“ — Po tomto naučení na list císařův co nejlaskavěji odpověděl.

2. **List císaře Kytajského k Japanům.** Ku konci VI. století, když na ostrově Japanském křesťanství počalo kvésti, císař Kytajský k vladaři i k celému národu učinil list, kterýž způsobem velmi nádherným byl zaslán: vezl se totiž na voze zlatém, červcem neb purpurem obvěšeném čtyřmi koni a nesčíslné množství úředníků a lidu provázelo jej. Rovnou slávou i Japané list císařův přijali. — Jakouže poctou mají křesťané přijímati list, jenž jim s nebe byl poslán, t. Písmo sv.! Onoť se k nám s nemalou dostalo slávou. Starý totiž Zákon byl zjeven při blesku a hřímání, a prorokům sám Bůh v ústa jej vložil. Příkazy Nového Zákona sám Kristus, Syn Boží, s nebe na svět přinesl, a tento list Božský sv. apoštolé, mučeníci, vyznavači a panny v skvostných provázeli řadách. — S jakou úctou a vděčností ho přijímati máme, sama Církev sv. nás učí, když totiž při hrubé mši sv. knihu, z níž kněz Evangelium čte, podkuřovati a líbati káže! — Při veřejné přísaze přísahající vkládaje ruku na sv. Evangelium, říká: „Tak mi pomahej Bůh a jeho sv. Evangelium.“

3. **Obzvláštní ctitelé Písma svatého.** Kniha tato byla radostí a útěchou nejen nábožných křesťanů vůbec, anobrž i mnohých vznešených a korunovaných hlav. Tak *císař Konstantin* zaslal sv.

Mikuláši, biskupu, skvostný opis Písma sv. zlatem a drahými kameny ozdobený. — Císař *Theodosius* vlastní rukou opisoval biblii, již každodenně hluboko do noci čítal i celou téměř nazpamět uměl. — Krásný příklad zůstavil nám císař *Karel Veliký*, který vždy klečmo, s odkrytou hlavou a s hlubokou uctivostí ve sv. Písmech čítával, říkávaje při tom: „Teď mluví Bůh se mnou.“ „Rovněž tak, — dí *sv. Frant. Sal.* — musíme i my slovo Boží přijímati s hlubokou pokorou a s velikou úctou, buď že je slyšíme, buď že je čteme, má-li jinak býti ku prospěchu.“ — Byloť i nemálo ctitelů Písma sv. v národu našem, v národu slovanském. Svati *Cyřil a Metoděj* první slovanským jazykem je vyložili, načež otcové naši mnohonásobně je přepisovali, tiskem vydali a bedlivě v něm čítali, tak že v XIV. a XV. století přemnohé i sprosté ženy z paměti je uměly. — *Sv. Prokop*, opat kláštera Sázavského v XI. století, Evangelium literou i jazykem cyřilským psal, kteréž se císaři a králi *Karlu IV.* dostalo. Tento rukopis *sv. Prokopa* skvostně vázaný daroval on klášteru na Slovanéch (nyní v Emauzích) r. 1349 založenému, odkudž neznámým posud způsobem dostal se do Konstantinopole a odtud do Francouz, kdežto na něm přísahali králové francouzští, když v chrámě Remešském bývali korunováni. Ruský císař *Petr I.* viděl ho pod jmenem „Texte du Sacre“ r. 1717 ještě v jeho ozdobě. V revoluci francouzské ztratil se, však rozkazem Napoleona, aby se zbytkové zachovaných rukopisů v municipální bibliotheky snesli, dostal se, obloupen z ozdob svých, do městské knihovny v Remeši, a tu ho učený Rus *Turgeněv* zase objevil. Byl pak nákladem cára, ruského císaře, v Paříži otištěn r. 1843, ano i v Praze 1846 péčí *Václava Hanky* vydán.

4. Pilní čitatele Písma svatého: *David* dí: „Svíce nohám mým jest slovo tvé a světlo stezkám mým“ (*Žlm.* 118, 105.). — *Ezdráš* kněz, četl Zákon Boží od jitra až do poledne a lid poslouchal s velikou pilností (*II. Ezdr.* 8.). — *Sv. Augustin* obrácení své jediné bedlivému čtení Písma sv. připisoval. — *Sv. Jan Zlatouústý* dnem i nocí písma sv. skoumal. — O císaři *Theodosiovi* a jiných svrchu bylo povědino.

O čtení Písem svatých.

Jakkoli *Písmo sv.* jest kniha výborná a velice užitečná, přece nemůž na prosto všem lidem schváleno býti; neboť má mnoho temného a zakrytého, k čemu všelikých vědomostí třeba, což zvláště člověk sprostý nechápe, tak že sám onen osvícený a veliký učitel

·Církev, sv. *Augustin*, vyznal, že v Písmech sv. (jmenovitě v Zjevení sv. Jana) jest více toho, co neví, nežli toho, co ví.“ „Novotáři praví, že by všechny výpovědi sv. Písma byly světlé. Že však tomu naopak, ze samých písem můžeme dokázati: V evangelium sv. *Lučáše* (18, 34.) se praví: „A oni tomu nerozuměli, co se pravilo.“ A v poslední kapitole (v. 45.) stojí výslovně: „Tehdy otevřel jim smysl, aby rozuměli písmům.“ *Sv. Liguori*. — Jsou, zvláště v Starém Zákoně, vypravování a mnohá místa pro nedospělé velmi *nebezpečná*. Také jest se co báti, aby čtenář sprostý neb nepovolaný mnohá slova nepřevrátil ku své záhubě, jako bohužel již nejednou se stalo. Sv. Petr píše: „Že některé věci v listech sv. Pavla nesnadné jsou k srozumění, kteréžto neučení a neustaviční převracují, jakož i jiná místa Písma k svému vlastnímu zahynutí“ (II. *Petr.* 3, 96.). „Všecky Božské výpovědi jsou spasné těm, kdož jim náležitě rozumějí, těm však jsou nebezpečné, kdož je spíše chtějí dle převrácenosti srdce svého překroutiti, nežli srdce své dle jich pravosti polepšiti. Toť zajisté veliká i obyčejná u lidí převrácenost, že majíce žítí dle vůle Boží, chtějí, aby Bůh se řídil dle vůle jejich: a sami se napraviti nechtíce, Boha zhoršiti usilují; nepokládajíce za pravé, co On chce, nýbrž co oni chtějí.“ *Sv. Augustin*. „Bludaři překrucují Písmo sv., ale jenom na svou zkázu; oniť hledají v něm důvodů, ale jenom proti spasení svému, aniž znamenají, že se sami kácejí do propasti zahynutí. Oniť kazí písmo, pomíjejí mnohé výpovědi a vyhledávají, zdali by něco mohli najíti, což by svědčilo a lahodilo na pohled bludu jejich.“ *Sv. Jan Zlat.* (Hom. adv. anom.). — Protož *Církev sv.* vším právem *výstrahu dává* lidem, kteříž by neuměli bibli s rozumem a k svému vzdělání čísti, aby čtení Písma sv. nechali a raději slovo Boží, kteréž jim skrze služebníky své — kněží — přednáší, bedlivě poslouchali. Onať mimo to výbor biblických příběhů čili dějin svatých St. i N. Zákona, pak výtah Epištol a Evangelii všem věřícím bez rozdílu do rukou dává. Těm ale, kdož bibli právě čísti umějí, nejen toho nezapovídá, nýbrž i schvaluje i poroučí, aby k svému poučení, potěšení a polepšení Písma sv. četli. Pročež nebude od místa, udati

některá pravidla k náležitému čtení Písem svatých.

1. Především, než čísti počneme, „*prosme Boha*, aby nám brány světla byly otevřeny, nebo nikdo nemůže Písma chápati a jemu rozuměti, leč by mu rozuměti Bůh dal a jeho Pomazaný.“ *Sv. Justin*

(Dial. c. Triph.). „Ku seznání sv. Písma třeba jest více vnitřní skroušenosti, nežli hlubokého skoumání; třeba více vzdechů, nežli důvodů, více častého lkání, nežli rozvláchného odůvodňování, více slzí, nežli výpovědí, více *modlitby* nežli čtení.“ *Hugo* (L. de anim.). Modleme se s blahosl. *Tomášem Kempenským*, aby Bůh nám udělil dar pokory a lásky, která nehledá než čest jmena Božího, vzdělání bližního a vlastního spasení. Čtème tedy

2. *tím úmyslem*, abychom sebe i bližního vzdělali a utvrdili u víře, abychom se lepšími a v ctnosti dokonalejšími stali. „Vše, co ve spisech St. i N. Zákona obsaženo, napsáno jest ku vzdělání duší našich, abychom Bohu věrně sloužili, zlého nenáviděli a na tom nejvyšším dobru čistým a upřímným srdcem viseli.“ *Tomáš Kemp.* „Čtení Božího užívej místo zrcadla . . . Neboť Písmo jest zrcadlem, ukazujíc, co hnusného, a poučujíc, jak by to k napravení bylo.“ *Sv. Jarolím.*

3. Čtème Písmo sv. *tímže duchem, jakýmž bylo psáno*, totiž duchem sprostnosti, pokory a pravdy. „Všeliké Písmo sv. tímž duchem čítáno budiž, kterým bylo psáno. . . V Písmech sv. má se pravda hledati.“ *Tomáš Kemp.* „Budeš-li s pokorou a tichostí Písmo sv. brávati do rukou, nalezneš v něm zajisté milost . . .“ *Sv. Fulgenc.* „Kterak lze, aby slova Boží sladká byla v ústech tvých, v nichž se nalézá hořkost nešlechtnosti?“ *Sv. Ambrož.* (Sup. psalm.).

4. Buďme při čtení *opatrní*, vezme, že ne všecko všem užitečno; „Jako včely nesedají na všechny byliny a všechny šťávy nescházejí, nýbrž jen takové a tolik, co k děláni medu potřebují: tak i my při čtení Písem to vyhledávati máme, co k stavení kř. dokonalosti třeba. Jako trhající růže, trní se střežíme, tak při čtení Písem sv. co škodlivého pominuvše, jen dobré hledejme.“ *Sv. Basil.* „Hledati máme spíše užitku v Písmech, nežli bystrosti řeči. Chceš-li užitku míti, čti pokorně a s vírou prostou, aniž kdy žádej jmena velké učenosti. Rád se ptávej a tiše poslouvej jmena svatých i mívej oblibu v podobenství starců; neboť se nadarmo nepřednášejí.“ *Tom. Kemp.*

5. Čtouce, hleďme i *porozuměti*. Bůh nežádá, bychom se pouhými slovy spokojili, nýbrž chce, bychom užívajíce rozumu, pokud možná i v mysl zjevení Božího vnikli. — „Aniž se domnívejme, že by Evangelium záleželo v slovích Písem, nikoli, nýbrž ve smyslu, ne ve slupce, nýbrž v jádru.“ *Sv. Jarolím.* „Bratří nejmilejší! často již nabádal jsem laskavost vaši, abychom v čtení nehleděli toliko na to, co litera zní, nýbrž abychom závoj litery odhrnuvše, ducha oživujícího věrně vyhledávali. Neboť takto pravi apoštol svatý: „Li-

tera zabijí, duch pak obživuje“ (II. Kor. 3, 6.). Ano nešťastní Židé a mnohem nešťastnější kacířové pouze na zvuk litery co na tělo bez duše hledíce, bez ducha obživujícího mrtvými zůstávají.“ *Sv. Augustin* (Sermo 60.). — *Trojí* pak *smysl* v Písmě sv. se rozezuává: „V jídelně Písma sv. jsou tři stolové, t. j. trojí *smysl*: a) dějepisný neb historický, b) tajemný neb obrazný, c) mravný. První sprostým se hodí, druhý jest pro učitele, třetí pak oběma vlastní. První nasycuje zázraky, druhý obrazy, třetí průpověďmi.“ *Hugo*.

6. Co nechápeme, *nezamítejme*, ale zvláště toho, co poznáváme, se držme. „Co po upřímném bádání přece bude temno, nech ti zůstane tajemstvím; pomysli sobě: Čeho nepochopuju, toho nepotřebuju.“ *Sv. Ambrož*. „Třebať pobožností mírným se státi a neodporovati Písmu Božimu, buď pochopenému, když některé naše nepravosti kárá, buď nepochopenému, jako bychom my lépe tomu rozuměti, lépe toho pochopiti s to byli: spíše mysliti a věřiti sluší, to že jest lepší a pravdivější, co tam psáno, byť to i před námi skryto bylo, nežli to, čeho sami se sebe vymysliti jsme v stavu.“ *Sv. Augustin* (De doctr. Christ. l. 2.).

7. Čtěme bez předsudkův a vášní, *varujme se*, v Písmo sv. *smysl a rozumy své vnášeti* neb slova Písma sv. *překrucovati*. „Nejllepší čtenář jest ten, dí *sv. Hilar*, kdož naprosto z Písma sv. se učí, ne pak, který v ně svá mínění vnáší.“ — „Tak věřme, jakož chce Otec, abychom věřili . . . Ne dle vlastní vůle, aniž dle vlastního smyslu násilí tomu činíce, co On řekl, nýbrž tak tomu vyrozumívejme, kterak On sám nás skrze Písma sv. vyučiti chtěl.“ *Sv. Hippolyt* (Tract. ct. Novatum.). — V Církvi mluviti (Písmo sv. čísti) nemalému podléhá nebezpečství, aby se snad převráceným výkladem z Evangelia Kristova nestalo Evangelium člověka, aneb co ještě horší, Evg. ďábla.“ *Sv. Jarolím*. „Některých Písem kacířstvo nepřijímá a které přijímá, ty mate přidáváním a ubíráním dle soustavy učení svého; a přijímá-li všecky, nepřijímá jich v celosti, a jestli že přijímá celých, zase je zkracuje všelikých výkladů jim podstrkujíc.“ *Tertullian* (De praesc. haeret.)

8. Proto *v pochybnostech tažme se kněží* a vůbec *držme se* všudy a vždy *výkladu Církve*, již jediné náleží právo *smysl a rozum* Písem sv. stanoviti: neboť Ona Duchem svatým řízena jest neomylnou, neklamnou učitelkyní, „sloup a utvrzení pravdy“ (I. Tim. 3, 15.). — Něčeho-li nevíš, ó něčem-li v písmech pochybuješ, toho se taž, jehož obcování schvaluje, stáří omluvena činí, pověst neodsuzeje. Aneb není-li, kdo by mohl vyložiti, lépe jest, něčeho jistě

nevědět, nežli s nebezpečenstvím tomu se učit.“ *Sv. Jarolím* (Ep. 1, 2.). — „Kdož poněkud rozumný snadno nenahlíží, že výklad Písem sv. od těch se žádati má, kdož se za jich vykládače pokládají? A tu se přihoditi může, ba stává se vždycky, že se mnohé věci neučeným zdají víře nepodobné, kteréž od učitelův vyloženy byvše, vidí se býti chvály hodné tím více, čím se zdály býti opovrženější a tím se přijímají příznivěji, čím tíže se otvíraly, zavřeny byvše.“ *Sv. Augustin* (De mor. eccl. l. 1.). „Písmo sv. nepřijímají všickni v jednom a témž smyslu pro samu jeho vznešenost, nýbrž jeho výpovědi jinak a jinak vykládá jiný a jiný: tak že se zdá, jakoby se z něho dalo vydobyti tolik smyslů, kolik jest lidí. Jinak je zajisté vykládá Novacián, jinak Fotin, jinak Sabellius, jinak Donat, jinak Arius . . . Příčinou takovýchto rozličného bludu oklik jest tedy velká potřeba, aby se dle církevního a katolického smýšlení ustanovilo pravidko, podle něhož by se prorocké i apoštolské výroky vykládaly.“ *Vinc. Lirin.* „Sv. Římská, kat. Církev udává nám s úplnou určitostí, která jsou Písma sv. a který jest jejich pravý smysl.“ *Sv. Lig.* — *Sv. Efrem* uvádí v té případnosti pěkné podobství: „Dítě přináší ořech, kterýž dostalo, matce, aby mu ho rozluštila a křesťan s Písmem k Církvi se utíká, by mu je otevřela.“ NB. Český vyložil P. N. Z. v duchu církve kat. † pf. *Fr. Sušil.*

9. Co jsme četli, nejen v paměť ale i v srdce vštěpujme, vše jen sami na sebe obracující co dobrého následujeme. „Co čteš aneb čeho ode Pána, Boha svého dosahuješ, též i skutky plň a udělenou tobě milost svým jednáním ukazuj.“ *Sv. Ambrož.* „Božská Písma nechat jsou vždy v rukou, nechat je ustavičně mysl přemítá, aniž za to měj, že by postačovalo přikázání Boží v paměti míti a v jednání na ně zapomínati; alebrž proto se s nimi seznávej, abys konal, čemuž jsi se naučil.“ *Sv. Jarolím.* „Evangelium jest proto sepsáno, bratří! aby se četlo, nečítá se pak za jinou příčinou, leč aby se nám z něho dostávalo buď důvodného potěšení, buď zarmoucení. Marná to zajisté potěcha, co světákům vyplývá z hojnosti věcí pozemských, marný však jest i zármutek z jich nedostatku pocházející. Evangelium ale zrcadlo pravdy, nikomu nelichotí, nikoho neklame. V něm se nalezá každý takým, jakým byl: tak že dle něho není třeba trásti se strachem, kde k strachu není příčina, aniž ku plešání, zlého-li se kdo dočinil. A však co že praví Písmo? „Je-li kdo poslouchač slova a ne činitel, přirovnán bude muži spatřujícímu obličej narození v zrcadle. Vzhledl se zajisté i odešel a hned zapomenu, jaký by byl“ (*Jak.* 1. 23.). My ale, bratří! my ne tak, tím

vás zapřísahám: alebrž vzhledněme do něho tak, aby chom z toho prospěch měli, opravujíce dle něho, něčeho-li na sobě shledáme, co opravy potřebuje.“ *Sv. Bernard.*

10. Konečně v častém čítání Písem sv. mějme své zalíbení. V nábožných rodinách jest ten obyčej chvalný, že každodenně večer jedna neb dvě částky z Písma sv. se čtou, — v neděli a ve svátek i více. — „Právě jako kdyby se kdo chtěl světským mudrcem státi, jinak by toho dosahouti nemohl, leč by spisy mudrcův čítal; rovně tak kdokolivěk Bohu nábožnost prokazovati chceme, odjinud se tomu nenaučíme, leč z Písem Božských; hledme tedy dovědět se, co Písma sv. zvěstují, hledme poznati, čemu vyučují.“ *Sv. Hippolit.* „Nad časté, s rozvahou spojené čtení slova Božího není na této pouti nic potěšenějšího; nic se nenalezá pravdivějšího; nic tak nechrání člověka, aby se světu neoddal, ničím se tak srdce nestřeže proti pokušením a rozum proti bludům, nic tak nepovzbuzuje a nedohání člověka k dobrým skutkům.“ *Sv. Vavřinec Justinian.*

P o d o b e n s t v í.

„Výroky Boží podobají se lékům. Všecky mají zajisté moc, že uzdravují, neb alespoň zdraví zachovávají, pakli jen zkušená ruka je podává, sic člověka zabijí. Rovněž tak s Písmem svatým. Máloť jich, kdož by mu rozuměli; jakýž tu div, že mnohá místa sobě odporovati se jim zdají? Onoť mír všude dýše; než nezasvěcení vyvádí z něho různice a sváry!“ *Sv. Efrem.*

„Jeť ono (Písmo), abych tak řekl, jako řeka jakási, mělká i hluboká, v níž se i beránek prochází (brodí) i slon plove. Podivnouť jest ono řekou, jenž je tak mělkou, že ji beránek, t. j. prostý a neučený, suchou nohou může přejíti: i slon t. j. učený a důmyslný v ní plovati ano i poh oužiti se může.“ *Sv. Řehoř.*

„Stejně dává Pán déšť na osení i na trní; osení však zvlažuje ku žni, trní k ohni, a přece jeden a týž je déšť. Rovněž tak slovo Boží naplňuje všecky. Viziž každý, jakého má kořene; viziž každý, kam dobrého deště svádí. Užívá-li ho, aby plodil trní, zdaž proto déšť Boží má obviňovan býti? Prv než přijde ku kořání, dobrý jest déšť onen; dobré jest slovo Boží, prv než se do zlého dostane srdce.“ *Sv. Augustin.*

P ř í k l a d y.

Čtení Písma sv. přivádí mnohého na bezceští. *Hugo a St. Victor* vypravuje o velmi zbožném muži, kterýžto nemírně po pravdě

touže vroucí láskou Písma sv. čítával. Brzo prostý výklad mu nestačil, protož, pohrouživ se do hlubokosti, dnem a nocí zakrytá tajemství odhalovati se snažil. Než duch lidský nemoha takového namáhání snésti, jiné věci prospěšné a potřebné zanedbal i málem, že smyslů byl zbaven. Však Bůh se smiloval nad ním, i ve snách jej upomenul, by i spisy sv. Otcův četl a vítězství mučeníkův rozjímal a tak brzo k svému Bohu milému stavu se navrátil.

Co čteš, uvažuj. Jistý *boháč, světák*, čta V. kapitolu I. knihy Mojžíšovy, pozoroval, že vypsání dlouhého věku praotců končí se slovy: „I umřel.“ „A učiněn jest veškeren čas, kteréhož živ byl Adam, devět set třiceti let, i umřel“ (I. *Mojž.* 5, 5). . . . I zavřev knihu, u sebe rozmýšlel: „Tak dlouho byli otcové naši živi a umřeli. — Bych i já sto, ba tisíc let byl živ, umru, — nic s sebou nevezmu, všecko bohatství, všecky radosti na světě zanechám. Nic netrvá na světě věčně.“ Rozjímání toto pohnulo jej, že seznal marnost časných statků a opustiv svět, do řádu sv. Dominika vstoupil, kdež svatě byl živ.

Tak se biblí má čísti. *Vojtěch*, osmiletý sirotek, — otec jeho vojín na bojišti padl, matka pak, již sotva byl poznal, na úplavici neb choleru zemřela, — ode všech přátel opuštěn, chodě od domu k domu, almužnou dobrých lidí se živil. Jednoho dne — bylot to v neděli, na den andělů strážných, — vešel do domu jistého vážného měšťana *Dobromila*, kterýž se svou manželkou právě případné Evangelium u sv. *Mat.* kap. 18. četl. Čta verš 5.: „A kdož přijme jednoho maličkého ve jmenu mém, mneť přijímá,“ pozoruje, že malý žebráček dvěře otvírá. Pozastaviv se, tázavě na svou choti pohlédl, jenž porozuměvší vzezření mužovu dí: „Ano, manželé, chceme plnit, co Kristus nám přikazuje.“ I vzali hned chlapce do domu a jako vlastní dítě chovali ho. — Taktěž i vy číňte a spaseni budete.

B. O ústním podání čili o tradici.

1. *Ústní podání* čili dědičné učení (tradice) *obsahuje zjevení boží, které Kristus Pán učil a sv. apoštolé kázali, které však není zaznamenáno v písmě svatém, nýbrž se zachovalo v paměti věřících a ústně se podávalo potomstvu jakožto dědictví otcův (II. Tim. 2, 2. v. níže.)*

2. *Kat. křesťané věří také, co učí ústní podání, poněvadž v písmě sv. není všecko zjevení boží obsaženo a ku spasení jest třeba věriti všemu, co Bůh zjeviti ráčil.*

Jakkoli *Písmo sv.* pravou a hojnou jest studnicí víry křesťansko-katolické, nicméně není jediným, dostatečným pramenem; neboť *neobsahuje celé úplné zjevení Boží.* — *Kristus Pán* ničehož sám nepsal, — „*Mojžiš* na deskách mrtvých, *Kristus* ale v živých srdcích napsal Nového Zákona ustanovení“ *sv. Euseb,* — aniž apoštolům psáti rozkázal, nýbrž učiti (*Mar. 16, 15.*) Oni také rozšedše se do veškerého světa, v skutku dříve učili než psali, i bylo křesťanství v mnohých krajinách rozšířeno, prvé než jedna litera byla napsána.

Nemajíce rozkazu ode Pána, ne všickni apoštolé psali, nýbrž jenom někteří a sice: Matouš, Jan, Petr, Pavel, Jakub a Juda a to jen příležitostně, bez úmyslu, aby vše napsali, jakož sami dosvědčují. Tak *sv. Matouš 4, 32.* píše: že „Pán Ježíš obcházel všecku Galilei, uče ve školách a káže Evangelium království“ . . . „že učil v chrámě, na moři, na kopci, v sobotu,“ ale čemu učil, co kázal, to vždy nesděluje. — *Sv. Lukáš* vypravuje, že Pán Ježíš po svém vzkříšení se zjevil dvěma učeníkům i že jim Písma vykládal; než výklad ten nezaznamenal. — *Kristus Pán,* těše před svou smrtí učeníky, dí: „Ještě mnoho měl bych mluvití vám, ale nemůžete snésti nyní. Když však přijde ten duch pravdy, naučí vás všeliké pravdě“ (*Jan 16, 12, 13.*). Kterážto slova *sv. František Sal.* takto vykládá: „Jelikož praví pán: Mám vám ještě mnoho mluvití, je to znamením, že k nim už mnoho mluvil, a že ještě mnoho jest, čeho by jim měl svěříti a vysvětliti. Z toho však ničeho v Písmě sv. nenalezáme, a tudíž patrně, že mnohem více jest věcí těch, o nichž bylo ústně jednáno, nežli oněch, o nichž bylo psáno.“ — Ba ani všecky skutky Páně nejsou zaznamenány. „Mnohé zajisté a jiné divy činil Ježíš před obličejem učeníků svých, kteříž nejsou psány v knize této“ (*Jan 20, 38.*). A dále: „Jestíť pak mnoho jiných věcí, kteréž činil Ježíš, kteréž, kdyby měly obzvláště psány býti, mám za to, že by ani sám svět nemohl těch knih přijíti, kteréž by měly psány býti“ (*Jan 21, 25.*). — Apoštolé Páně ani to všecko nezaznamenali, čemu sami z rozkazu Kristova národy vyučovali. Tak (*II. Jan 1, 12.*): „Maje vám více psáti, nechtěl jsem skrze list a černidlo; nebo mám naději, že budu u vás, a ústy k ústům mluvití budu.“ Taktéž (*III. Jan 1, 13, 14.*). A *sv. Pavel* (*I. Kor. 11, 34.*) píše: „Jiné pak věci, když přijdu, zřídím.“ — A v pravdě mnohé věci v Písmě sv. nenalezáme, jako: že jest sedmero svátostí, že se mohou i dítky křtíti, proč křesťané neděli a ne sobotu světí? a t. d., jiné pak jen krátce, zběžně se podotýkají. „Ne vše, co se stalo,

v Písmech nalezeno bývá, a však, že se to stalo, z ostatních se tvrdí důkazů. Psáno jest, kdy apoštol Pavel byl křtěn, ale není zapísáno, kdy byli druzí apoštolé pokřtěni; a však že i ostatní pokřtěni byli, nutno nahlédnouti z onoho výroku: „Nenarodí-li se kdo znovu z vody a z Ducha sv., nemůže vjíti do království Božího.“ *Sv. Augustin. (Epist. 108 ad Seleuc.)* — „Který ze svatých mužů zůstavil nám písemně slova ta, jež nad chlebem večere Páně a ku požehnání kalicha vyslovujeme? Nebo my nevážeme se pouze na ta slova, kteráž apoštol ve sv. Evangeliu napsal, nýbrž před posvěcením a po posvěcení chleba a vína přidáváme mnohá jiná slova, jež sice psána nejsou, avšak tajemství plna a mocna jsou.“ *Sv. Basil (lib. de Spir. S. c. 27.)*.

3. *Sv. apoštolové svému ústnímu učení tuže cenu a váhu přikládali, jako písemnému i k věření a zachovávání jeho zavazovali. „Protož bratří stůjte i zachovávejte ustanovení, kterýmž jste se naučili, buďto skrze řeč anebo skrze list náš.“ (II. Tes. 2, 15.)* Také těm, kteréž Církvím zřídili, rozkazovali, aby ostříhali, čemu ústně byli vyučeni skrze Ducha svatého (II. Tim. 1, 13, 14.), i aby učení toto svým nástupcům podávali. „Co jsi slyšel ode mne před mnohými svědky, to poruč věrným lidem, kteříž spůsobni budou i jiné učiti“ (II. Tim. 2, 2.), jakož se i v St. Zákoně dalo, (II. Mojž. 32, 7.), tito pak je zůstavili jiným a tak se v Církvi ústní učení apoštolské zachovalo podáváním od jedněch k druhým posloupně až na naše časy, a odtud se *podání* čili latině *tradice* i *posloupné učení* nazývá. „Co nástupcové apoštolů v Církvi shledali, to podrželi, čemu se naučili, to hlásali, co od svých otců slyšeli, to synům zůstavili.“ *Sv. Augustin. (1. 2. ctr. Julian.)*.

4. *Této tradici čili ústnímu apoštolskému učení mnozí starobylí učitelové církevní svědectví dávají. Irenaeus, učeník apoštolský, píše: „Ačť Písmo nezměnitelné pravidlo víry, přece neobsahuje všecko učení, ono na mnohých místech jest temné; protož k ústnímu podání musíme bráti útočiště.“* — „Co, kdyby nám sv. apoštolové žádného Písma po sobě nebyli zůstavili, nemuseli bychom se pořádnou posloupností ústního učení spravovati, kteréž odevzdali těm, jimžto Církve správu svěřili?“ (L. 3. ctr. haeres. c. 2. et 3.) „Musíme se i k tradici utíkati, neb všeho se z Písma sv. dověděti nemůžeme, ješto nám apoštolé něco písemně a něco ústně toliko zůstavili.“ *Sv. Epifan (haeres 61.)*. — „Tak kdyby se některá otázka záhadnou stala, nemusili bychom se vrátiti k nejstarším církvím, v nichž apoštolé obcovali a nemusili bychom odtud vzíti, což stran

této otázky světlého a jistého? — A jak, kdyby apoštolé nebyli Písem ani zanechali, nemusili bychom se řídit podle výpovědí ústního podání, kteréhož těm svěřili, jimž Církev jsou odevzdali? A podle toho zřízení jsou mnozí národové, kteřížto věří v Krista, bez papíru a bez ingoustu, Duchem svatým v srdcích svých napsané majíce spasení a bedlivě ostříhajíce starobylé podání.“ *Sv. Irenej* (Adv. haer. 1. 3. c. 4.). Oni i *známky pravé tradice* udávají. „Nezdá se, že by byl Syn Boží jiným svého učení (úplně) zjevil, leč apoštolům. — Co ale apoštolové kázali, . . . nelze toho jinak vyskoumati, leda skrz tytéž církve, jež sami založili, sami jim to učení zvěstujíce i živou řečí a nápotom i listy. Tomu-li tak, jisto jest, že musí ku pravdě počteno býti všeliké učení, jež se shoduje s oněmi apoštolskými církvemi, těmito víry matkami a původkyněmi. Neboť to jest beze vsí pochyby (učení ono), jehož ty církve od apoštolův, apoštolé od Krista a Kristus od Boha obdržel. Za lživé pak buď pokládáno všeliké jiné učení, jež se příčí pravdě oněch církví, a tudíž i apoštolův i Krista i Boha.“ *Tertullian* (de praescr. haeret. cp. 21.). „O tom, co v Církvi ve zbožný vešlo obyčej, nesluší pochybovati, že to pochází z podání apoštolského a z učení Ducha sv.“ *Sv. Leo V.*

K čemu *podání potřebno i prospěšno*, krásně *sv. Frant. Sales.* vykládá: „Podání jest třeba: a) aby Písmo nabylo vážnosti, nebo kdo nám praví, že jsou to knihy kanonické? Ovšem se tvrdí také o koranu, že jest s nebe seslán, a však, kdo věří tomu? Kdo nám řekl, že Evangelium přináleží Markovi, a ne spíše *sv. Tomáši*, ne *Bartoloměji*? — Podání jest třeba b) k vyrozumění Písmům: „Rozumíš-li co čteš?“ (Sk. 8, 30) c) Ohledem na počet svátostí. Odkud vím, že mytí nohou není též tak, jako křest svátostí? Odkud vím, že musí do kalicha k vínu vody přimíšeno býti? d) Některých článků víry známe toliko z podání, k. p. že jest křest kacírův platný; dále že Pán Ježíš do předpekli sestoupil, že nejblahosl. Rodička Boží neporušenou zůstala pannou? Pán praví: „Když ale přijde Duch sv., naučf vás všeliké pravdě“ (*Jan 16, 13.*). Církev potřebuje tohoto učitele e) proti sektám a kacírstvům, jež v nově povstávají.“

5. Ústní učení bylo v Církvi sv. vždy tak bedlivě chováno, jako Písmo sv., i až na nás v prvotní své celosti a přesnosti se dostalo. Neboť co sv. apoštolové svým nástupcům za povinnost uložili, by *dobrého skladu ostříhali*, by učení (ústně i písemně) jim svěřené v neporušené čistotě hlásali, to všickni až na naše časy,

Duchem sv. jsouce řízení, svatosvatě zachovali; protož přísně kárání byli, kdož by církevní podání porušiti chtěli. „Mám za to, o tom tebe v krátkosti napomenouti, že se církevní podání, zvláště ta, kteráž se víře neprotiví, tak ostříhati mají, jak nám od předků podána jsou byla.“ *Sv. Jarolím* (Ep. 28. ad Lucinium.) „Jakož mají kárání býti přestupníci zákonů Božských, rovněž tak pohrdači obyčejů církevních.“ *Sv. Augustin*. „Není vám dovoleno, něco nového uváděti anebo voliti, co kdo dle úsudku svého uvedl. Původce učení apoštoly Páně máme, kteří však ničeho dle své libosti nevedli a nezvolili, nýbrž od Krista obdrženou kázeň národům věrně zůstavili.“ *Tertullian* (l. c.). „Církev Kristova, jsouc pilnou a šetrnou stráží učení u sebe složeného, ovšem nikdy ničeho v něm nezměňuje, nic neumenšuje, nic neujímá potřebného, a nic nepřidává zbytečného, svého neopouští a cizího sobě neosobuje, ale se vší bedlivostí toho samého jest pilna, aby starodávnými věcmi věrně a moudře se obírajíc, jestli které z nich ze starodávna zdají se býti neforemné a jako začaté, aby je pořídila a ozdobila, které pak jsou pořizené a vyjádřené, aby je potvrdila a upevnila, a které umocněné a zřízené, aby je zachovala a ostříhala. A ať sumou povím, o nic jiného ona na všech duchovních sněmích se svým nařízením a výpověďmi neusilovala, jediné o to, aby se tomu, čemuž se prvé z prosta věřilo, ještě pilněji a mocněji místo dalo a učilo, a což se prvé váhavě kázalo a oznamovalo, to aby ochotněji vyhlášováno a vyučováno bylo; a což prvé bylo bezpečně ctěno a chváleno, to též potom aby ještě pečlivěji a poctivěji bylo ozdobováno a vychvalováno.“ *Sv. Vinc. Lirin* (O poznání Církve).

6. Z toho všeho jde, že ústní apoštolské *podání* podobně jako Písmo sv. jest *pravé zjevení*, pravé, neporušené slovo Boží; ono doplňuje Písmo, ba za základ jemu slouží; a protož je Církev sv. vším právem za *pramen a pravidlo křestansko-katolické víry* pokládá. „Z toho (t. textu II. Tes. 2, 15. v. svrchu) vysvítá, že apoštolové všeho listem nepodali jsou, nýbrž mnoho i bez Písma. A však tutéž víru, jako ono, zasluhuje i toto. Za tou příčinou máme za to, že i církevní podání víry jest hodno. Jestli podání, nic dále se netaž.“ *Sv. Jan Zlat.* (Hom. 4. in II. ad Tes.). „Zajisté v těch věcech, z ohledu kterých nic určitého neustanovilo Písmo Božské, obyčej lidu Božího, aneb ustanovení předchůdců za zákon držány buďte.“ *Sv. Augustin* (Ep. 86.). „Mnohoť jest ještě, co všeobecná Církev zachovává, jež se tak věří, jakoby to nařízení apoštolské bylo, ačkoliv se to nikde psáno nenalezá.“ *Týž*.

Na sněmu Nicejském II. uzavřeno: „Kdo by ústně podané učení Kristovo buď psané neb nepsané zavrhoval, budiž v kletbu dán“ (Act. 6.). Svatosvatý sněm *Tridentský* tradici, k víře a k mravům náležející, buď ústně od Krista aneb od Ducha sv. skrze apoštoly zjevenou a nestálou posloupností v Církvě katolické zachovanou, rovnou nábožností a uctivostí přijímá a ctí (Sess. 14. cp. 1. † 6, 7.).

7. Tudiž naši *protestanští bratři* bezdůvodně, neprávě jednají, že *tradici zavrhujíce*, Písmo sv. (Evangelium, odkudž se sami Evangelíci nazývají) za jediný, dostatečný pramen pokládají. Lichéť jsou mnohé námitky jejich obyčejně z daremného vykládání Písma (jako Jan 10, 35.; Marek 7, 7.; II. Tes. 2, 14. . .) pocházející. „Všickni ti od pravdy se uchylují, kteří jinak Písmu rozumějí, a je vykládají, nežli dle podání sv. otcův. Příkazy Spasitele svého neobdrželi jsme skrze žádného, leč skrze ty, jež nám sv. Evangelium dodali, kteréž nejprvé toliko kázali, a pak teprv tu učbu Boží písemně znamenali. A kdyby sv. apoštolové i žádných Písem nám byli nezůstavili, zdaž bychom pouhého a samotného podání následovati nemuseli?“ *Sv. Kliment Alexandr.*

„Cíl a záměr všech nepřátel zdravého učení jest vyvrátiti pevnost naší víry v Krista Ježíše. A to činí rušice podání apoštolská a pohrdající nepsaným svědectvím otců, jako by to byly věci žádné ceny nemající.“ *Sv. Basil (de Spir. S. cp. 10.)*

N. M. My pak jsouce přesvědčeni, že podání jest rovněž Božského původu jako Písmo i jako toto pravidlem víry naší, *v stejné je poctivosti mějme*. Církev sv. nám je předkládá na obecních sněmích skrze krátká snešení víry, ve spisech sv. otcův a jiných znamenitých učitelů církevních, zvláště pak ústy svých biskupův a kněží nám je oznamuje: protož učení Církvě rádi poslouchájíce, *ochotnou víru mu přikládejme*.

P o d o b e n s t v í.

„Ačkoli jsou na zemi jazykové sobě nápodobni a rozliční, obsah ústního podání jest přece jeden a týž. Ani sbory v Německu založené nevěří a neučí jinak, ani ty, jež jsou v Španělich (v Iberu), neb ve Francouzsku (v Galii), ani ony na východě, aneb v Egyptě a v Libii, ani ty, ježto u prostřed země leží: alebrž jako slunce, stvoření Boží, po všem světě jedno a totéž jesti: takť i zvěstování pravdy všude září, všechny osvěcujíc lidi, již ku poznání pravdě přijíti chtějí.“ *Sv. Irenej.*

„Jestliže se k hlavě a k pramenu Božského podání navrátíme, pomijí lidský blud, důvod tajemství nebeského se nahlédne, a cožkoli bylo pod mlhou a pod oblakem temnosti ukryto, objeví se na světle pravdy. — Jestli že vodotok náhle vysychá, zdali se nejde k pramenům, aby se tam seznala příčina nedostatku? Což i nyní mají činiti kněží Boží, ostříhající přikázání Páně, abychom, jestliže by se v něčem hýbala neb vrtkala pravda, navrátili se k prameni Páně a k evangelické a apoštolské tradici.“ *Sv. Cyprian.*

P ř í k l a d y o potřebnosti tradice.

Euseb ve svých dějinách církevních v 3. knize dosvědčuje o *sv. Ignáci*, učeníku to *sv. Petra*, *Pavla* a *Jana*, biskupu Antiochenském, že kamkoli na své cestě přišel (jda t. do Říma, kde byl usmrčen), všady církve posiloval, napomínaje, aby se podání apoštolského pevně držely.

„Přišel jsem,“ vypravuje jistý kat. duchovní, „za příčinou k jednomu evangelíku, kterýž obrátiv řeč na náboženské záležitosti s nemalou výmluvností katolické učení o tradici zamítal. „Podejte mi, pane!““ dím mu, „Písmo svaté: chcít vám ukázati spojení ústního učení s Písmem.““ I podal mi biblí, již jsem přehlídnuv po chvíli přetvářenou nevolí mu vracel, řka: „Chtěl jsem, pane, Písmo svaté a nikoli tuto báječnou knihu, jakouž jste mi do rukou dal.““ Načež evangelík, plana hněvem, odušil: „Ustaňte, pane, tot ta kniha všech kněh, kniha Božského původu, Starý i Nový Zákon obsahující.““ — „A odkud víte,““ přejal jsem řeč jeho, „že to skutečně ta Božská kniha, a že to není kniha vymyšlená, porušená neb podvržená?““ „Vím to,““ odvece horlivý Evangelík, „poněvadž naši věrohodní otcové o tom neklamné dávají svědectví, kteříž tuto po sta let nám neporušenou zachovali.““ — „Aj, aj!““ řku vítězně, „vyť se, pane, právě na ústní podání otcův, tudíž na neomylnou tradici, odvoláváte, ješto ji přece upíratí se snažíte.““ Trpkát to pravda!“ —

C. Autorita neb vážnost Církve.

Dva jsou tudíž *pramenové* křestansko-katolické *víry*, totiž *Písmo sv.* a ústní učení, podání čili *tradice*. Aby pak učení z těchto pramenů se řinoucí nebylo znečištěno, pokaženo, aneb docela neza-

niklo, svěřil je *Kristus Pán* své Církví, s nížto zůstává po všechny dni až do skonání světa (*Mat. 28. 20.*), jíž i Ducha sv. slíbil (*Jan 14, 16, 17.*). Onať neomylnou, neklamnou učitelkyní, „dům Boží, sloup a utvrzení pravdy“ (*I. Tim. 3, 15.*). „Jediné Církev katolická jest to, jenž pravou službu Boží zachovává. V ní jest pramen pravdy. v ní příbytek víry.“ *Lactanc* (*Inst. l. IV.*). Ona jediné Božský původ a neporušenost Písma sv. i tradici nám zaručuje, onať jediné úplně chová, čemu Ježíš Kristus učil a co sv. apoštolové ústně i písemně hlásali; což všudy a vždy ode všech křesťanův uznáváno i věřeno bylo. „Zjevnó jest, že v pochybnostech víry rozhoduje vážnost Církve katolické, od založení stolcův apoštolských až na dnešní den řadou postupujících po sobě biskupův a souhlasením tolika národův utvrzená.“ *Sv. Augustin* (*Contr. Manich. 11.*).

Nauč. mr. Chceš-li tedy věděti (a jak bysi nechtěl?), čemu Ježíš Kristus učil a co sv. apoštolové kázali, aneb jsa v pochybnostech u víře, chceš-li věřiti právě: *k Církví sv. se utíkej*; ona neklame, aniž svozuje, ji, tuto *matku*, co dobré dítě poslouvej, ji pevně se drž a nikdy se jí nespouštěj. „Poslouvej Církve, matky své; nemůže míti Boha za Otce, kdo Církev za matku nemá.“ *Sv. Cyprian* i *sv. Augustin*. „Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá“ (*Luk. 10, 16.; Mat. 18, 17.*).

P o d o b e n s t v í.

„Jinde nehledej pravdy, jediné v Církví, v níž ji sv. apoštolové co v bohaté pokladnici uložili. Tuť pramen, z něhož každému volno se napojiti. Tuť brána k životu.“ *Sv. Irenej*. „Mnozí svárliví jazykové, ozývají se rozličná kacírstva, všeliká rozkolnictva, mnozí kacířové odporují učení pravdivému. Ty se do stanu Božího uteč, Církve katolické se drž, pravdy se nespouštěj a budeš skryt jako v stanu před jazyky svárlivými.“ *Sv. Augustin*.

P ř í k l a d y.

Když apoštol Páně *Filip*, Duchem Božím veden, šel z Jerusalema do města Gazy, aj, *komorník* královny Mouřeninské navracoval se z Jerusalema (kamž přijel, aby se modlil), a na voze svém sedě četl Isaiáše proroka; i přiblíživ se Filip k vozu, řekl: „Rozumíš-li medle, co čteš?“ A on řekl: „Kterakž bych mohl, leč by mi kdo vyložil?“ I prosil Filipa, aby vstoupil a sedl s ním. Místo pak, kteréž

četl, bylo z Is. 53, 7. 8. A dí komorník Filipovi: „Prosím tebe, o kom toto mluví prorok, sám-lí o sobě, čili o někom jiném?“ Tedy otevřev Filip ústa svá, a počav od toho Písma, zvěstoval jemu Ježíše . . . a když uvěřil, pokřtil ho (Sk. 8, 26—40.). Jako tomuto komorníku dalo by se i nám bez vážnosti Církve.

Protož píše sv. *Augustin*: „Kdybys koho našel, jenž až dosud nevěří v Evangelium, co bys učinil pravícimu: nevěřím? Co se mne týče, já bych nevěřil v Evangelium, kdyby mne k tomu nepřiměla vážnost Církve katolické“ (Cont. ep. Man. c. 5.).

Tomáš Morus, kterýž byl pod králem anglickým Jindřichem VIII. nejvyšším kanclířem zemským, po mnoholetém zmítání se v pochybnostech, jaké by náboženství zvoliti měl? stal se konečně katolíkem, i napsal o Církvi katolické úsudek v tato slova: „Spása totě jediná a jediné pravá Církvi, jenž jsi jediná cesta života a stánek tvůj jediná záštita v tomto změtení jazyků! Odpočiň sobě duše má v stínu svatých tajemství tvojich, rovně vzdálena jak od nevěrců, jejich zatmělosti se posmívajících, tak i od nesmyslných věřících, již na hlubokosti oněch tajemství se urážejí.“ — On chtěl raději umřítí, než by se byl matky své, Církve katolické, spustil. Právě proto, že nechtěl upustiti od víry katolické, byl s úřadu svržen a uvězněn. Jeho manželka, když navštívila ho v žaláři, padnouc mu do náručí prosila ho s pláčem, by šetřil života svého, aby pomněl na děti své, na své jmění a vlast svou. — I tázal se ji Morus, co by myslila, jak dlouho by mohl ještě býti živ? „Nejméně 20 let,“ odpověděla. „A já bych měl, dí on, pro tak kratounek čas obětovati život věčný? Nikoli, toho neučiním, raději umru, než abych od víry katolické odstoupil!“ — Tak věrně se i ty, milý křesťane! drž víry Církve katolické a jistě nepochybiš. —

Na této věrohodnosti a vážnosti Církve katolické zakládá se:

4. hlavní pravidlo víry křesťansko-katolické:

Věř, čemu Kristus učil, co sv. apoštolové ústně i písemně hlásali a čemu všudy a vždy sborná Církve, zvláště ústy veškerých biskupů s papežem (na sněmích) spojených učí a věřiti velí.

„V katolické Církvi o to pečovati máme, bychom věřili, což všudy, což ode všech věřeno bylo. O čemž kdo poznává, že to z učitelů církevních ne jeden neb dva, nýbrž všickni jednomyslně, často i stále drželi, psali i učili, to i on sám bez pochybování věřiti má.“ *Sv. Vincenc Lirin* (Adv. haeres.).

„Máme všemu věřit, co Bůh sám
aneb svatou Církví svěřil nám.

Co nám Církví zvěstováno,
nechť to jest neb není psáno,
víru tvou ať provází;
neb to z Boha pochází.“ *Frýček.*

„Toto hlavní pravidlo, kterýmž se kat. křesťan u víře spravuje, nic není rozumu na ujmu, nevelí slepě věřiti, nezbavuje přirozené svobody, anobř jest i na nejvýš *moudré, dobré a prospěšné*. — Není nic rozumu na ujmu; neboť žádnému vlastního přemýšlování a užívání rozumu nezapovídá, nýbrž chrání jen a opatruje, aby člověk při mdlobě a nedostatečnosti rozumu v blud nějaký neuběhl. Aníž vede k slepé víře, nebo slepě věří toliko ten, kdo bez důvodů věří, kdo věří, nevěda proč. Katolík ale, spravující se slovem Církve, víru svou ne na omylné nějaké a nejisté zdání, nýbrž na ty nejpevnější a nejjistší důvody a základy staví a protož ví, proč věří. Co se tkne zbavení . . . svobody, ovšem mu ji odjímá, ale však ne tu pravou, nobř tu víře nebezpečnou a škodnou svobodu, jmenovitě tu, při které by v blud nějaký uběhnouti mohl. — Posléz toto pravidlo nic nemá do sebe neshodného a nenáležitého, alebrž ono jest na nejvýš *moudré, dobré a prospěšné*, tak sice, že se žádné rozumnější, lepší a výbornější vymysliti a najíti nedá. Neboť nad jednosvorné snášení se Církve žádné příležitější cesty k vyšetření pravdy není. Dle tohoto pravidla každý i nejsprostší člověk beze vší učenosti a známosti řečí, beze všeho lámání hlavy jistě a bezpečně věděti může, čemu Ježíš Kristus učil a čehož by se vlastně držeti měl. Každý též u víře své plného upokojení míti může, poněvadž nestojí samotěn a opuštěn s vírou svou, nýbrž podpírá ji na víru milionů lidí, což živi byli a nyní živi jsou. Z toho pravidla vyplývá též ta krásná a utěšená jednota a svornost ve víře, kteráž mezi katolíky panuje.“ *Jirsík.*

5. Důvody a příčiny víry.

a) Kat. křesťan věří všemu, co Bůh zjevil, poněvadž *původ víry* jest *Bůh*; neboť i Písmo sv. i tradice, na kterýchžto Církve křesťansko-katolická víru svou zakládá, jest pravé zjevení, pravé slovo Boží (viz Pramen víry). *Bůh* pak, jak níže se ukáže, jest věčná pravda a neskončená moudrost, kteréž nelze, aby oklamala, aniž lze, aby byla oklamána, protož mu úplně věřiti třeba. „Po-

čátek slov Tvých jest pravda“ (*Žalm* 118, 160.). „Není Bůh jako člověk, aby klamal, ani jako syn člověka, aby se měnil“ (*IV. Mojž.* 23, 19.).

„Věřte tomu, kterýž neklame nikdy, věřte mu, jenž předpovídá budoucnost, věřte mu, jenž odměnu v životě věčném udílí.“ *Sv. Cyprian.* — „Komu věriti máme, leč Tobě, Pane? Nebo Tys pravda, kteráž ani sklamati, ani sklamána býti nemůže.“ *Tomáš Kempenský.*

Bohu věř, On pravda věčná,
věrnost, moudrost nekonečná.

Bůh nás svatým pravdám učí;
za to neomylně ručí
nám svou pravdomluvností
a svou věčnou moudrostí. *Frýček.*

b) *Základ víry jest Kristus, jenž s Duchem svatým Církev řídí, že se mýliti nemůže, a protož bezpečně věriti můžem, co nám ona věriti káže. „Jistý a vlastní základ víry katolické jest Kristus, nebo jiného základu žádný položiti nemůž, mimo ten, jenž jest Kristus Ježíš“ (I. Kor. 3, 11.). Aniž pak sluší toho popíratí proto, poněvadž by se mysliti mohlo, že nám to s některými kacíři jest společné.“ Sv. Augustin.*

c) *Katolický křesťan věří zjevení božímu, byť ho i rozumem svým vystihnouti nemohl, poněvadž rozum lidský jest nedostatečný, by ze sebe k důkladné známosti Boha a jeho pravdy přišel; poněvadž ví, že rozum boží jest nad všeliký rozum lidský, kterémuž se člověk má podrobiti, jehož ale vyzpytovatí nelze a poněvadž doufá a pevně za to má, že víra ho přivodí již zde k lepšímu poznání Boha a sv. pravdy, k dokonalému pak na věčnosti.*

Slova písma: Sotva se důvtipujeme toho, co na zemi jest, i což jest před očima s prací nalezáme; to pak, co na nebi jest, kdo vystihne? (Moudr. 9, 16). Jak nevyzpytatelní jsou soudové boží a nevystížitelné cesty jeho. (Řím. 11, 33). Nyní vidíme skrze zrcadlo, v podobenství, ale tehdáž tváří v tvář; nyní poznávám z částky, ale tehdáž poznám, jakož i poznán jsem. (I. Kor. 13, 14; srv. II. Kor. 4, 6. 3.)

Výroky sv. Co jest medle více proti rozumu, jako chtěti nad rozum rozumem se povznésti? A což jest více proti víře, jako nechtít věriti, čeho rozumem nelze pochopiti? Sv. Bernard. Kde duch Páně přebývá, tam i rozum jest. Přilni tedy ku Pánu (věř) a všem věcem vyrozumíš a je pronikneš. Hermas.

d) *Katolický křesťan věří všechno, čemu velí církev sv. věřiti, poněvadž církvi toliko bezpečně víme, co nám Bůh zjevil. „Církev jest sloup a utvrzení pravdy.“ (I. Tim. 3, 15. II. Tim. 1, 4).*

e) *Kat. křesťan věří, poněvadž víry třeba k spasení (Žid. 11, 6.) „Když cíl, jenž k blahoslavenství byl člověku vytčen, vznešenější jest, než aby bystrostí mysli lidské mohl býti vystížen, nezbytnou bylo jemu potřebou, aby přijal poznání jeho od Boha. Toto pak poznání nic jiného není, než víra, jejíž moc působí, že za pravdu máme vše, o čem hlas matky církve vydal svědectví, že to zjevení boží jest. Žádná zajisté pochybnost nemůže na věřící připadati v těch věcech, jichžto Bůh původce jest.“ K. Ř.*

Nauč. mr. Protož pevně v srdci svém věřme.

P ř í k l a d y.

Krásné příklady o víře uvádí *sv. Pavel* v listu svém k Židům (11. 4. 37.), a sice: *Abela, Enocha, Noema, Abrahama, Sáru, Jakuba, Josefa. Mojžíše* a t. d.

Léta Páně 312 okázalo se císaři *Konstantinu* za velmi jasného dne v oblacích znamení svatého kříže, i uslyšel hlas: „V tomto znamení zvítězíš!“ Tím mu Bůh slíbil vítězství nad nepřátely. *Konstantin* uvěřil, ozdobil praporek vojenský znaméním kříže, a zaslíbení Boží se vyplnilo — císař zvítězil.

Co vidíme, může nepravé býti; neboť nás smyslové mámiti mohou. Tak n. p. domníváme se, že slunce se točí, země pak že stojí; aneb rovný-li prut do vody postavíme, zdá se nám zlomeným býti. Jinak jest to s vírou: čemu věříme, musí pravdou býti: neboť se víra zakládá na slovu Božím, kteréž nemůže klamati. Protož dí *sv. Efreml*: „Bůh mluvil, věřme . . . A *sv. Augustin*: „Spíše bych pochyboval na svém žití, nežli na pravdě slova Božího“ (Efez. 1, 7.).

Irský sedlák, který v sprostnosti byl živ, počal najednou na pravdě slova Božího i na svém spasení pochybovati. Nábožný kněz, jemuž své pochybnosti a vnitřní úzkosti svěřil, snažil se vrtochy jeho zaplašiti, a k tomu konci vypravoval mu následující příběh: „Císař *Napoleon* přehližel jedenkrát své vojsko. Mezi velením vypadla mu z ruky otěž, i kůň uběhl. Než v tom přiskočil jakýs *sprostý, obratný voják*, a chopiv koně za uzdu, vedl ho k císaři, kterýž dí jemu: „Děkuju, kapitáne!“ „U kterého pluku, Vaše milosti císařská?“ táže se voják. „Při mé tělesné strážce,“ odpověděl císař, a tryskem dále ujížděl. Voják, spolehaje se na slovo svého

mocnáře, odloží pušku a hned k vojenskému náčelnictvu chvátá: „Co chce ten člověk?“ ptá se ho jeden z generálů. „Člověk tento,“ dí voják odhodlaně, „je kapitánem u tělesné stráže.“ „Ty?“ diví se generál. „Já, pane generáli, tak císař pravil.“ „Ach, odpusťte, pane to já nevěděl,“ řekl generál se vsí úctou; a přece neměl voják ani postavy, ani šatu, ani kordu, jak by se slušelo na kapitána. Více než vše platilo slovo mocnáře, jemuž voják i generál svatě uvěřili.“ — A ty bysi nechtěl věřiti slovu nejvyššího Pána, Pána nebes a země? dí kněz. A sedlák pochopiv příčinu, proč může a má věřiti Bohu, do smrti nepochyboval více.

6. Jiný důvod a pohnůtka víry.

Jiný konečně *důvod víry* jest *božská pravda*, vznešenost a svatost učení Kristova, ježtoť osvědčeno mnohými divy a zázraky i stvrzeno krví nesčíslných mučovníkův a vyznáním učených, proslulých mužů všech časův i všech národův.

Slova písma: „Mé učení (dí Pán Ježíš) není mé, ale toho, kterýž mne poslal; bude-li kdo chtíti vůli jeho činiti, rozeznát učení to, jestli z Boha, čili já sám od sebe mluvím“ (*Jan 7, 16—17*). „Mistře, víme, že jsi od Boha přišel, nebo žádný nemůže těch divů činiti, kteréž ty činíš, leč by Bůh byl s ním“ (*Jan 3, 2—6, 68*). „V něm (v učení Kristově) skryti jsou všickni pokladové moudrosti a známosti“ (*Kol. 2, 3*). „Amen, pravím vám, že kdož slovo mé slyší, a věří tomu, kterýž mne poslal, máť život věčný“ (*Jan 5. 24*).

Výroky sv.: „*Zázrakové* jsou přesvědčující důvod, že víra jest pravdivou, ješto . . . Bůh nemůže připustiti, aby se opravdový zázrak stal k stvrzení učení nepravého.“ *Sv. Liguori*. — „Nechť by si toho povšimnuli Židé, nechť by na to zřetel obrátili pohané, s jakou velikou svědomí bezpečností budeme moci přistoupiti v ohledu tomuto k soudu Božímu! Což nebude nám lze se vsí důvěrou Bohu říci: Pane, blud-li to, Tebou samým jsme zklamáni? Nebo věci ty jsou tak velikými a takové (věci) divy a zázraky stvrzeny, že nemohly leč Tebou vykonány býti.“ — Pevná vytrvalost mučovníků jest ještě podivuhodnější známka pravdy křesťanského náboženství, než divy a zázraky; neboť zázrakové jsou zcela a jedině skutek Boží, jakéhož Bůh sám ve svých stvořeních působí. Moc pak a vítězství svatých mučovníků jest skutek, ježž Bůh prostředkem slabých lidí, ano i křehkých mladíc a mladíků, vykonává.“ *Sv. Liguori*. „Obzvláštní důvod pro pravdu našeho sv. náboženství bylo obrácení pohanů, ježž

v Písmě sv. jsouc předpovědino i hned se splnilo, jakmile apoštolové vyšli, aby nový Kristem zvěstovaný zákon rozšířili. Jeví se v tom patrně, že Bůh náboženství kř. ochraňuje. Neboť bez mocné ruky Boží kterak by to bylo možné, aby chudí rybáři a celní, jakož jsou byli apoštolové, aby mužové beze všeho vzdělání, beze jmění, žádných mocných ochranců nemajíce, ano spíše od vrchností a od samých císařů pronásledováni jsouce, kterak by jim to možné bývalo, tisíce pohnouti k tomu, aby pohrdše bohatstvím a důstojnostmi, život svůj zmužile nejkрутějším mukám vysadili, jakýchž jen moc a ukrutnost tyranů vymysliti v stavu byla?“ *Sv. Alfons Liguori.* „Tuto víru vstoupením Páně přispořenou a darem Ducha sv. utvrzenou neustrašily ani okovy, ani žaláře, ani vyhnanství, ani hlad, ani oheň, ani sápaní šelem, ani vymyšlené tresty ukrutných pronásledovníků. Pro tu víru v celém světě nejen muži, ale i ženy, nejen nezletilí pacholíci, ale i útlé panny až do vylití krve své bojovali. Tato víra ďábelství zapudila, nemoci zahнала, mrtvé vzkřísila.“ *Sv. Lev.* (Viz níže příklady o moci a působení víry.)

Bedlivé *uvažování všeho toho* musí býti mocnou *pohnůtkou* víry katolické.

7. Víra jest dar z milosti Boží.

Bůh ji beze vší zásluhy, z pouhé lásky, komu chce, udílí: „Totť jest dílo Boží, abyste věřili v toho, kteréhož on poslal“ (*Jan 6, 29.*). „Milostí Boží spaseni jste skrze víru v Krista Ježíše; a to ne sami z sebe, dar zajisté Boží jest“ (*Ef. 2, 8.*). „Žádný nemůže přijíti ke mne, leč otec, kterýž mne poslal, přitáhne ho“ (*Jan 6, 44.*).

„Nejsme-li dostateční, mysliti něco sami z sebe, jakožto sami z sebe, je-li dostatečnost naše z Boha“ (*II. Kor. 3, 5.*): „zajisté nejsme ani dostateční, něco věřiti jakožto sami z sebe, což bez myšlení nelze; ale dostatečnost naše, kterouž věřiti počínáme, z Boha jest.“ *Sv. Augustin* (*De praedest. cp. 2.*). „Véra i počáteční i dokonalá dar jest Boží, a tento dar, že některým bývá, jiným pak nebývá udělen, pranic nepochybuj, kdo nechceš nejzjevnějším Písmům sv. odpírati.“ *Týž* (*l. c.*). Pravíť ovšem Pán: „Žádný nemůže . . .“ (*Jan 6, 44.*). To však jest proto praveno, abychom poznali, že ona véra, bez níž žádný ku Kristu nepřichází, pochází z daru Otcova, dle toho, co apoštolu řečeno: „Blahoslavený jsi Šimone, synu Jonášův, nebo tělo a krev nezjevilo tobě, ale otec můj, kterýž jest v nebesích“ (*Mat. 16, 18.*). *Sv. Prosper* (*de vocat. gent.*).

P ř í k l a d y.

Že víra se uděluje z pouhé milosti Boží, o tom bychom z Písma sv. i z dějin křesťanských mohli vypravovati na sta příkladů.

Toť platí o Zacheovi (*Luk. 19.*), o sv. Marii Magdaleně (*Luk. 7.*), o lotru na kříži (*Luk. 23, 42.*), o setníku pohanském, o Korneliu, kterýž od apoštola Petra v ní byl vyučen (*Sk. ap. 10.*), o komorníku královny Kandaces (*Sk. ap. 8.*). Zvláště pak svědčí o tom obrácení sv. Pavla (*Sk. ap. kp. 9.*). „On, kterýž jako Šavel byl vlk hltavý (křesťany, muže i ženy, jež v Krista věřili, uvězňoval, Církev pronásledoval), v tichého beránka byl proměněn. Z ukrutníka stala se (na cestě do Damašku) nádoba vyvolená, pyšný Fariseus stal se poníženým křesťanem, rouhač jmena Ježíš věrným Jeho učedníkem, nejzatvrzelejší víry křesťanské pronásledovník nejhorlivějším jejím zvěstovatelem.“ *Jirsík.*

Placid, znamenitý vůdce vojenský za císaře Trajána, byl sice pohan, však muž velmi šlechetný. Jednoho dne na lovu jelena honě, uzřel mezi jeho parohama skvoucí kříž a slyšel prý líbezný hlas, napomínající ho, aby se křesťanem stal. Toho Pl. jsa poslušen, šel ku knězi křesťanskému, od něhož se vyučiti a pokřítí dal. Na křtu sv. nazván byl *Eustach*, i napotom potvrdil víru Kristovu korunou mučnickou.

Sv. panna Oliva uzřela jednou člověka chromého a slitovavši se nad ním, přistoupila k němu řkouc: „Kdybys uvěřil v Ježíše Krista, nabyl bys zdraví těla i duše.“ „Rád uvěřím, pravil tento, uzdravím-li se.“ Tu položila mu sv. Oliva ruku svou na hlavu a pomodlivši se, zdraví mu vyprosila; on pak uvěřiv v Krista, brzo na to křtem co mučeník pokřtěn byl.

Alfons Ratisbonne, žid ze Strassburku, jehož bratr dávno křesťanem a v Paříži knězem se stal, byl před r. 1842 jizlivý hance a tupič víry katolické. Téhož roku přišel do Říma, kdežto v chrámu sv. Ondřeje, před oltářem Marie Panny milostí Boží pohnut, jako zázračným způsobem na víru Kristovu byl obrácen, a na křtu sv. z vděčnosti k Rodičce Boží jmeno *Maria* přijal.

Nauč. mr. Ješto víra z pouhé milosti Boží,

a) prosme Boha, aby všem této milosti uděliti a nás v pravé víře zachovati ráčil: „Jestli že kdo z vás potřebuje moudrosti, žádejž ji od Boha, kterýž dává všechněm hojně, a budeť jemu dána“ (*Jak. 1, 5.*) „Otec nebeský dá ducha dobrého těm, kteří ho prosí“

(Luk. 11, 13.). „Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení“
(Mat. 26, 41.).

P ř í k l a d y.

V životě sv. Františka zmínka se činí o jakémisi Indianu Davidovi, kterýž pohan jsa uznával, že náboženství pohanské nemůže býti pravé a protož na mahomedánskou neb tureckou víru se obrátil. Než Islam čili Zákon turecký ho nespokojil; pročež židovství přijal; však ani v tom nenalezl upokojení; i žádal Boha vroucně dnem i nocí, aby mu pravého světla poznati dal. Brzy na to přišel do Indie sv. Frant. Xaverský, jehož když hlásati slyšel, pravdu Kristovu poznav, křesťanem se stal. —

O mnohých sv. mučenicích vypravuje se, kterak jsouce pro víru přehrozně mučeni, již již na mysli klesali, tak že bolestí přemoženi, málem by se byli Krista odřekli; než v tom u vroucí modlitbě k Bohu se obrátili, i hned nabyli posily, že největší muka trpělivě snášeli a pro víru Kristovu ochotně smrt podstoupili.

b) Nikým pro víru nepohrdejme. „Nesudte, a nebudete souzeni; nepotupujte, a nebudete potupeni“ (Luk. 6. 37.; I. Kor. 5, 13.)

P ř í k l a d.

Jinověrec na poušti. Laskavé jednání s jinověřícími nejlepší jest prostředek získati je pravdě. V prvních stoletích křesťanstva bydleli na poušti Egyptské mnozí poustevníci. Jakýsi jinověrec (strany Manichejské,) kterýž zabloudil, s večerem k jeskyni poustevnické došel, dlouho se rozmýšlel, má-li tam vjíti. Než bouřlivá byla noc a šelmy strašlivě řvaly; protož konečně přece na dveře zatloukl. Poustevník neprodleně otevřel, i ač poznal hned jinověrce, přece laskavě jej přijav, co nejlépe vyčastoval i sám měkké lože mu ustlal. Když tento byl ulehl, rozvažuje jednání poustevníka, seznal, že to pravý sluha Boží; neboť dle rozkazu Kristova bližního miloval i lásku tu k němu, k jinověrci, skutky dokázal. Protož vstav ráno, dí k poustevníkovi: „Otče, jsem ode dneška tvé víry!“ zůstal u něho: oba pak bohabojně pospolu žili. — (Více v části o lásce.)

8. Přece na vůli člověka záleží víra, protož ctnosti.

Než, jakkoli se víra z pouhé milosti Boží udílí, přece na vůli člověka záleží, aby milosti neodpíral, nýbrž spolu působil a jí hodným se stal; protož se ctností nazývá. „Tvrdé šíje a neobřezaných srdcí

a uší, vy se vždy Duchu sv. protivíte, jakož otcové vaši, takž i vy“ (*Sk. ap. 7, 51.*).

Výroky sv. „Veliká to milosti chvála. Nikdo nepřichází, leč přitažen (*Jan 6, 44.*). Koho přitahuje a koho ne? a proč onoho přitahuje? nechceš-li zblouditi, nepozoruj . . Nejsi přitažen, pros, abys byl. Co ta pravím, bratří? Býváme-li ku Kristu přitaženi, následovně proti vůli své věříme? Nasilí se tedy užívá, vůle se nepovzbuzuje? V chrám vstoupiti může kdo, nechtě, k oltáři může přistoupiti, nechtě, svátost může přijmouti, nechtě: věřiti ale nemůže, leč samochtě.“ *Sv. Augustin* (tract. 27 in evg. Joan.). „Co jest věřiti, ne-li přisvědčiti, že pravda jest, co se praví? Jelikož ale přisvědčení čin jest chtícího, ovšem jest víra v moci naší. A však, jakož dí apoštol: „Není moci, nežli od Boha“ (*Řím. 13, 1.*). *Týž* (de praedestin.).

Bůh ti víru v srdce leje;
však i z vůle tvé se děje.

P o d o b e n s t v í.

„Jako země žádných požitků nepřináší bez deště a déšť žádných požitků nepůsobí bez země: tak ani milost neúčinkuje bez vůle, aniž vůle bez milosti.“ *Sv. Jan Zlat.*

P ř í k l a d y.

1. *Obrácení sv. Pavla*, o čemž píše *sv. Jan Zlatouústý*: „Viděl-li kdo většího zázraku nad onen, jenž se stal s Pavlem? Byltě to zajisté větší div, vůli Pavlovi k sobě přivábiti a překonati, než mrtvé k životu vzkřísiti. Nebo při vzkříšení mrtvých přirození bez odporu toho poslouchalo, jenž mu rozkazoval, zde ale na svobodné vůli to záleželo, chtěla-li se pohnouti, či svolení svého odepřítí.“

2. *Jistý mladík co nevěřící* si počínal, z čehož nábožní rodičové jeho velmi se rmoutili; on pak, že nemá daru víry, se vymlouval. Duchovní pastýř slyše marnou jeho výmluvu, dí mu: „Není v moci nemocného, uzdraviti se, a však na něm závisí, užívati prostředků proti nemoci: takť i na tobě jest, milý synu! Boha o dar víry prositi. Není on povinen tobě ho dáti; než slibil ho každému, kdož oň prosí a přičiní se. Bůh dar víry komu chce udílí, a však nikomu ho neodpírá, kdo hoden vroucně oň žádá; „neboť chce, aby všickni lidé spaseni byli a k známosti pravdy přišli“ (*I. Tim. 2, 4.*).
— Slova tato si jinoch k srdci připustil i zbožným se člověkem stal. —

Nauč. mr. Poněvadž víra na vůli a chtění člověka záleží, — ctností jest —: máme se v této ctnosti pilně cvičiti a často ji v sobě *vzbuzovati*; což takto díti se může:

„Věřím v Tebe, pravý, ve třech osobách jediný Bože, Otče, Synu a Duše svatý. Věřím a vyznávám všecko, cos Ty, ó Bože, zjevil, čemu Ježíš Kristus učil, co sv. apoštolové kázali a čemu sv. římská, katolická Církev věřiti velí. Tomu všemu věřím, proto že jsi Ty, ó Bože, věčná pravda a neskončená moudrost, kteréž nelze, aby oklamala, aniž lze, aby byla oklamána. Bože, rozmnož víru mou!“ *Macan.*

9. Víra jest světlo.

Víra jest světlo nadpřirozené, člověka ku poznání pravdy osvěcující, nebo jako světlo osvěcuje oči ku patření věcí přirozených, tak i víra osvěcuje mysl a proniká srdce člověka, že pravdu učení Kristova poznává a poznanou ochotně přijímá.

„Nesmí nikdo mysliti, že by vědomost víry méně *jistá* byla, protože se toho nevidí, což nám věřiti víra předkládá; neboť ač božské světlo, kterým to pochopujeme, věcem průhlednosti nedává, avšak o nich pochybovati nedopouští. Bůh zajisté, kterýž řekl, aby z temnosti světlo zasvitlo, ten zasvitl v srdcích našich, aby nám evangelium nebylo zakryto.“ *K. Ř.*

Slova písma: „Bůh, kterýž řekl, aby se z temnosti světlo zablesklo, tak se zastkvěl v srdcích našich k osvětlení poznání jasnosti Boží v tváři Ježíše Krista“ (II. *Kor.* 4, 6.). „Chodte, dokud světlo máte, ať vás tma nezachvátí. Dokud světlo máte, věřte v světlo, abyste synové světla byli“ (*Jan* 12, 36 † 1, 4. 9 † 8, 12.). „Vy jste rod vyvolený, abyste zvěstovali ctnosti toho, kterýž z temnosti vás povolal v předivné světlo své“ (I. *Petr* 2, 9.). „Pak-li ještě zakryté jest Evangelium naše před těmi, kteříž hynou, zakryté jest, v nichžto bůh světa tohoto (satan) oslepil mysl, aby se jim nezasvitlo světlo Evangelium slávy Kristovy“ (II. *Kor.* 4, 4.).

Vírať světlo, jež dal nám
Bůh k poznání sebe sám.

P o d o b e n s t v í.

„Víra kat. křesťana jest světlo duše, brána života, základ věčného spasení.“ — „Víra jest lampa; neboť jako lampa osvěcuje příbytek, rovněž osvěcuje víra duši.“ *Sv. Jan Zlat.* „Víra jest oko,

všecko svědomí osvěcující, pochopení působící. Praví prorok: „Neuvěříte-li, neporozumíte“ (13, 7.). *Sv. Cyril Jerusl.* „Jako světlo proráží temnosti, tak víra tajemství proniká. Což by nenalezla víra? Ona k věcem nepřístupným sahá, neznámé odkrývá i neobyčejné a podivné chápe, ano v svém lůně poněkud věčnost uzavírá.“ *Sv. Bernard.*

P ř í k l a d y.

1. *Tertullian* ve své apologii č. 4, 6. dí: Slovnítný mudrc *Thales* nemohl po dlouhém rozmýšlení odpověditi králi *Kroesovi* na otázku: Kdože jest Bůh? což přece mezi všemi vědami nejpřednější; a nyní ví každé křesťanské dítě, co jest bytost Boží, zná jeho vlastnosti a dokonalosti, tak že křesťan o sobě říci může: „Nade všechny své učitele rozumnější jsem... Nad starce opatrnější jsem“ (*Žlm.* 118,100.). — Nebo psáno jest: „Zahladím moudrost moudrých a opatrnost opatrných zavrhu. Kde jest moudrý? a kde zákoník a kde chytrák tohoto světa? Zdaliž Bůh neobrátí moudrosti tohoto světa v bláznovství? Nebo když moudrosti Boží svět nepoznal skrze moudrost Boha, zalíbilo se Bohu, skrze bláznové kázání spasiti věřících“ (I. *Kor.* 1, 19—22.). Tak křesťan jest nad mudrce.

2. *Sv. Justin*, stoje před soudcem v Římě, takto mluvil: „Dlouho jsem po pravé vědomosti u pohanských mudrců pátral, však nadarmo. Konečně odloživ předsudky proti křesťanům, u nich jsem pravdu, tuto perlu drahou, našel.“ „Tak ty bídniče,“ zvolal rozhorleně soudce, „vyznáváš náboženství křesťanů?“ „Nebyl bych mudrcem,“ odvece *Justin*, „kdyby mi pravda, odkud koli přichází, nebyla vítána.“

3. „Ty jsi mne povolal, Pane! Slovo Tvé: „Budiž světlo!“ rozléhalo se mocně v srdci mém i bylo světlo, mlha zanikla, a mráčka, kteráž pokrývala oči mé, se rozešla; uzřev světlo Tvé a poznáv hlas Tvůj, zvolal jsem: Hospodine! Ty jsi v pravdě Bůh můj, jenž jsi z temnosti a ze stínu smrti vyvedl i povolal mne k svému předivnému světlu; a ejhle, prozřel jsem! Toběť Osvětiteli tisícere díky! Obrátiv se, tmu, v nížto jsem tapal, a strašlivou propast, v kteréž jsem vřel, poznávám a třesa se volám: ach ta slepota, v které jsem nemohl patřiti světla! ach nevědomosti, v níž jsem, Tebe, ó Pane, nechápal! Ach, že tak pozdě Tebe, pravé Světlo jsem poznal? Však díky Tobě, že jsi mne osvětil, i že Tebe a sebe jsem poznal.“ Modlitba sv. *Augustina* (*Soliloq.*).

10. Víra jest poklad.

Seznali jsme víru jakožto dar a sice nejvýbornější dar nebes, již nade všechny časné statky vážití máme a proto ji právě pokladem nazýváme. „Ale to, co mi bylo ziskem, položil jsem pro Krista za škodu. Nýbrž i všechny věci pokládám škodou býti pro vyvýšenost známosti Krista Ježíše, Pána svého, pro nějž jsem to všecko ztratil, a mám to jako za lejna, abych Krista získal“ (*Filip. 3, 8.*)

Výroky sv.: „Vše má člověk, kterýž má sebe, tentž pak má jediné sebe, kdo má Boha, Boha ale má, kdo v něho věří, Jej cò stvořitele vyznává.“ *Petr Raven.* „Véra jest největší dar nebes, lepší nad zlato, stříbro, bohatství a všeliké statky.“ *Sv. Augustín.* „O viro, všech pokladů bohatší! O viro, všech tělesných sil silnější, všech lékařů léčivější.“ *Týž.*

Co má víra? O, to perla, co moc, krásu její znám,
kterouž já za králů berla, věčně věkův již nedám.

P ř í k l a d y.

1. *Kristus* sám víru nade všecko pokládal. Když byli učeníci upozornili mistra na slávu chrámu Jerusalemského, nezadivil se; ale poznav víru pohanského setníka podivil se a jdoucím za sebou řekl: „Amen pravím vám, nenalezl jsem takové veliké víry v Israeli“ (*Mat. 8, 10.*) — „Považ, vykládá tato slova *Origines*, cò tu *Kristus* obdivuje. Zlato a poklady, království a mocnosti jsou jako stín, jako uvadlé květiny před očima jeho; nic mu není velikého, nic drahého, jediné víra; již si váží a za Bohu příjemnou pokládá.“

2. *Alfons*, král kastilský, přímým Moudrý, často o nesmírném dobrodiní křest. náboženství rozjímaje, slzy vděčnosti proléval: „Děkuju Bohu,“ tak svým přátelům a dvořanům říkával, „ne za to, že jsem králem, ale že se křestanem zovu.“

11. Moc a působení víry.

Jak drahý poklad víra jesti, nejlépe z *účinků* jejich se poznává. Ona vede nás k Bohu; mysl osvěcuje a srdce k nebeským věcem pozdvihuje, ona jest pramen ctnosti, zdroj radosti i nejlepší prostředek k časnému štěstí, a jediný k věčné blaženosti: „Amen pravím vám, kdo věří ve mne, má život věčný“ (*Jan 6, 42 † 5, 24 † 8, 51.*) Řekl Ježíš Židům, kteříž uvěřili jemu: „Jestliže zů-

stáváte v řeči mé, právě učenci moji budete a poznáte pravdu a pravda vás vysvobodí“ (*Jan* 8, 31, 32.). „Kdo věří Bohu, pilen jest příkázání, a kdo spolehá na něj, nebude umenšen“ (*Ekl.* 32, 28.). „Spravedlivý u víře živ bude“ (*Hab.* 2, 4.). „Ve všech věcech berouce štít víry, kterým byste mohli všechny šípy ohnivě nešlechtníka toho, ďábla, uhasiti“ (*Ef.* 6, 16.). „Tot jest vítězství, které přemáhá svět, víra naše“ (*Jan* 5, 4.). „Amen pravím vám, budete-li míti víru a díte hoře této: jdi odsud tam, i půjde a nebudeť vám nic nemožného“ (*Mat.* 17, 19.).

Výroky sv.: „Víra jest původ spravedlnosti, hlava svatosti, počátek nábožnosti, základ náboženství. Bez ní sobě žádný ještě Pána nezavděčil, bez ní žádný vrch dokonalosti nedostoupil. — Tu kdo má, šťastný jest, bídny, kdo ji opustil.“ *Sv. Jan Zlat.* „Žádné sebe větší bohatství, žádní pokladové, žádná čest a žádná světa tohoto věc není tak veliká, jakož jest víra katolická, kteráž hříšné lidi spaseny činí, slepé osvěcuje, nemocné uzdravuje, věřící křtí, věrné ospravedlňuje, spravedlivé utvrzuje, mučeniky korunuje, panny a vdovy i vdané v čisté stydlivosti zadržuje, žáky k řádům připouští, kněží posvěcuje a u věčném dědictví se svatými umísťuje.“ *Sv. Augustin.* (*Sermo de vbis ap.*).

Vírať slunce světlo, tepla dává;
hůl, o níž se poutník k nebi brává.

P o d o b e n s t v í .

„Víra jest, ať tak dím, ona královská silnice, vedoucí nás jediné do království, jehož mocnost žádnou ranou času zviklána nebude, ale jehož na věčnosti zpevnění jsou základové.“ *Sv. Augustin.* „Víra jest ten ohnivý sloup, kterýž nám, jako druhdy Israelitům, cestu ukazuje, nám svítí a nás vede k Bohu.“ *Jirsík.* „Jako loď, kteréž kotvice nedrží, větrem semotam zmítána bývá, právě tak duch náš větrem rozličného učení a zdání sem a tam bývá zanášín, víra-li ho nevede.“ *Sv. Řehoř.* „Uzřel jsem žen sedm, jež podporovaly věž dle velení Božího. První jest víra, kteroužto vyvolení Boží spasení bývají. Druhá, jenž podkasala se, jest zdrželivost, dcera víry. Ostatní všechny jsou dcery jedna druhé: společnost, nevinnost, opatrnost, kázeň i láska. Kdo jim slouží, obývati bude se svatými na věži (v nebi).“ *Hermas.*

P ř í k l a d y.

Jak mocně víra působí, jaký to jest poklad, jaké to dobrodiní nebes, *celý svět křesťanský* dosvědčuje: Politování hoden byl stav člověčenstva před Kristem; náboženství téměř všech národů kromě vyvoleného Israele bylo slátáno z všelikých nesmyslův a pošetilostí. Klaněli se slunci, měsíci, hvězdám, ohni, zemi, kamenům: také zvířatům a lidem božskou poctu prokazovali, jim oběť přinášeli a ku poctě jejich všeliké prostopášnosti a ukrutnosti páchali. A toť Bohužel! trvá dosud mezi národy, jižto víry Kristovy neznají. Divochové v Hindostanu zvířatům se klaní a lidské oběť jim přinášejí. Tam by za nečest se pokládalo ženě, kteráž by po smrti svého muže do ohně se nevrhla i nedala upáliti se. V království Siamském, v Indii, dovoleno muži, ženu svou prodati ano i zabiti. Na mnohých ostrovech v Asii sežírají tamní obyvatelé zajatce, ano v čas nouze i své vlastní rodiče, ženy a dítky. . . Takovéto a podobné ukrutnosti divochové na víru Kr. obrácení se sebe svlácejí. — Řekněte tedy, není-li víra Kristova pravé štěstí, veliké dobrodiní? — „Od toho okamžení, co učení Kristovo v duchu lidském kořeny pustilo a se rozmohlo, zmizela divokost mravů, a lidé stali se lidskými a rozumnými.“ *Sv. Euseb.*

Montesquie, Francouz, nebyl co křesťan bez úhony, přece se ale rozhorlil proti všem, kteří na kř. náboženství (víru) viny vmítali, jichž do sebe nemá. „Divná věc, píše, kř. náboženství, ježto jen blaženost budoucího života před očima míti se zdá, zakládá již naše štěstí v životě nynějším. — Jestli velmi zlostný obyčej rozumovati proti náboženství vyčítáním zlého, kteréž zároveň s ním na svět přišlo, pakli se také způsobené jim dobré nevystaví. Kdo by všecka neštěstí v hromadu snést měl, ku kterémuž občanské zákony, řízení monarchické i republikánské příčinu podaly, strašlivé věci by nám vypravoval. Uvedeme-li sobě na paměť neustálé boje králův a vojvodův řeckých a římských, vyvrácení celých národův a měst těmito bojovníky, ukrutnosti Timurem a Zengischanem zpáchané, s obdivením vyznati musíme, že náboženství křesťanskému přísluší ta zásluha, že nyní v obcích takové státní, a ve válce takové národní právo máme, za kteréž pokolení lidské nikdy dosti vděčno býti nemůže“ (Mentor). Zkušenost dokazuje, že bez víry není spokojenosti, není útěchy ani v životě, ani v smrti, o čemž mnozí neznabohové a bezbožníci dávají svědectví.

Známát jest výpověď *Rousseaua* o výbornosti křesťanské víry (str. 41.)

Voltaire na konec svého života, dva měsíce před smrtí svou, nemohl více odolati mocnému svého svědomí hlasu. Chtěje se smířiti s Bohem i s Církví, veřejně za odpuštění žádal. Výpovědi jeho právně uloženy byly. Buď že se však smýšlení jeho zase změnilo, aneb, že od druhů svých byl zdržován: Gauthier kněz, teprv na 6 hodin před smrtí připuštěn, už v šílenosti jej našel. — O tomto okamžiku zoufalosti lékař jeho Trochin takto napsal: „Představte sobě Orestovu zuřivost a vztek, a toť přece jen slabý obraz, jak sobě V. ve své poslední nemoci počíнал. Přáti by bylo, aby všickni filosofové naši svědky byli úzkosti svědomí a vnitřního vzteku umírajícího *Voltairea*.“

Angličan *Byron*, muž velmi učený, kterýž nešťastným obyčejem brzy se klonil k ctnosti, brzy k nepravosti, brzy k pravdě, brzy k bludu, při tom ale mocně po pravdě a po ctnosti prahnul, vydal svědectví, jakou uctivostí k blahodatiné víře katolické byl pojat. Chtěl také, by jedna z jeho dcer katolicky byla vychována, a znám jest jeden list od něho, v němž toho příčinu uvádí: „ponevadž v žádné církvi světlo pravdy tak jasně nesvítilo, jako v katolické.“

Takže se vypravuje o jiném *učeném muži*, který, ač sám náboženstvím povrhoval, přece své děti v něm bedlivě učiti dával. Tázán jsa, kterak se to se zásadami jeho srovnává? dí: „Přejuť svým dětem více vnitřní spokojenosti a radosti, nežli sám zakouším, čehož se jim dostane, jestli více než já budou věřiti.“

Jistý úředník, neznaboh, který si často z náboženství posměch činíval, své bezbožné zásady i své jediné dcerušce vštěpoval. Ač matka šlechetná při každé příležitosti slovem i příkladem jí hlásala nábožnost a ctnost, nicméně plevel otcův bujně vzrůstal, i byl by zajisté něžnou bylinku udusil, by byl nebeský zahradník ji na zvláštním zřeteli neměl. Jedináček nenadále se roznemohl; nemoc co den se horšila, tak že lékař při vši péči dával malé naděje k pozdravení. — Se slzavýma očima stál otec jednoho dne u lože své rozmilé dcery a stíraje smrtelný pot se studeného čela jejího, bolestně vzdychal. V tom zvedlo se dítě a upřevši strhaný zrak svůj v oko rodiče, pravilo vážně: „Vímť, otče! že můj konec se blíží; pročť řekni mi: čemu mám věřiti, zdali tomu, co ty jsi mluvíval, čili tomu, čemu mne má zbožná matka učila?“ Tu jako bleskem poražen, sklopiv oči, pověděl otec: „Dítě, věř jen, čemu

tě tvá dobrá matka učivala.“ Na to dcera sepjala ruce a sklonivši hlavu, usnula v Pánu. —

Jistý znamenitý učenec, muž velmi nábožný, takto veřejně vyznal před svými žáky: „Sedmdesáte let žiju, mnohých radostí zakusil jsem, než nejčistší a nejtrvanlivější byly ty, které hledalo srdce mé, když bylo zkroceno uzdou sv. víry. To dím na mou čest, na mé svědomí! — Sedmdesáte let žiju, v nichž jsem i mnohých utrpěl strastí, však nikde jsem nenalezl tolik útěchy a síly, jako u pramene víry. — Sedmdesáte let žiju a nejednou na popraží hrobu jsem stál, a tu seznal jsem, že jen víra s to jest, hrůzy smrti zahnati, bouři svědomí utišiti a nás bezpečně z této časnosti do věčnosti přivésti. Tot před Bohem svědčím!“

Nauč. mr. Než, má-li víra takto působiti, musíme *odstraniti vše*, co by blahým účinkům mohlo *překážeti*, i podlé ní život svůj spravovati. „Nikdo nemůže ani milovati, ani náležitě věřiti, je-li svým vlastním na sebe žalobníkem; neboť naše svědomí samo sebe kárajíc se znepokojuje, nepřipouští, aby mysl vůni statků nebeských pocitovala.“ *Sv. Diadochus.* „Zlý křestan, kterýž není podlé učení sv. Evangelia živ, snadno potracuje i víru v nastalém nějakém pokušení.“ *Sv. Isidor.* „Žádost bohatství, cti a tělesných rozkoší zatvrzuje svědomí a hasí víru.“ *Sv. Vincenc Fer.*

P o d o b e n s t v í.

„Světlo pod kbelík postavené nemůže náležitě rozšiřovati jasnost svou, neboť jest mu v tom kbelík překážkou. S věrou, pro nás též světlem zvanou, jest to též tak: jak dlouho jest člověk bez hříchů, pocituje její blaživost velmi dobře, padne-li však v hřích, umenšuje se její blaživost vždy více.“ *Sv. Athanáš.* Chce-li nemocný opět uzdraven býti, musí předepsaných léků užívati, jinak nemůž býti uléčen; chce-li rolník hojnou žeň míti, potřebí, aby neváhal ze svého obilí hojně semena nasíti. Též tak s námi to jest, jestliže pravidla víry máme, jich však neplníme; předpisy-li k obdržení blaženosti věčné známe, podle nich však nežijeme, nemohou nás přivésti k životu věčnému.

Moc víry.

(Podobenství.)

Moudrý a pobožný učitel *Budil* často ku svým žákům v podobenstvích mluvíval, i prospívali brzy v moudrosti tak, že nejen pravdu skrytou v podobenstvích snadně poznávali, ale nejednou

i sami představovati ji v obrazech se odvažovali. Jednoho dne, když Budil mnoho o blahodějných účincích a o Božské moci sv. víry byl mluvil, tázal se žáků, s jakými předměty v přírodě by se víra mohla porovnat? A po krátkém přemýšlení porovnal ji jeden s ohněm, druhý se světlem, třetí s vodou, čtvrtý s vínem, konečně s olejem pátý. — První obraz svůj vysvětloval takto: „Jako oheň zplozjuje v těle teplo, tak víra srdce lidská zahřívá, že rozhňou se v lásce k Bohu a pro Boha k bližnímu. Jako oheň i nejtvrdší tělesa obměkčuje, že se konečně rozlévají, tak víra i ledové srdce hříšníka obvlažuje, že roní slze lítosti. Odtud ono: „Moc víry žádost, tu strašlivou obludu, krotí, i křemen obměkčuje.“ Tak jako oheň jest nevyhnutelně potřeben, tak i víra. Bez ní neznal by člověk svého Tvůrce, ani své povolání, bez ní nenalezl by cesty na vezdejší pouti k věčnosti. Tak jako s ohněm, i s vírou musí se zacházeti s opatrností, sice bludaře a třeštivce plodí, kteříž pro víru plápolajíce, palác i chatrč v popel obracují, a nemluvněte ani starce nešetříce, v slepé horlivosti bratry své pro Boha hubí, jakož v dějinách minulých časů napsáno (také v českých).“ — Tak učeň první domluvil, k čemuž mistr přidal: „Jako z kamene ruka spůsobná jiskru vyvozuje, tak i moudrý učitel v srdci sebe spustlém, kamenném, jiskru sv. víry rozlítiti, i v plamen lásky rozohniti může.“ —

Na to obrátiv se k druhému žákovi dí: „Jakouže ty podobnost nalezáš mezi vírou a světlem? Načež on: „Jako světlo rychle a daleko se šíří, tak rozšířila se víra po veškerém světě a paprsky víry, od Boha nám seslané s nebe, osvěcují a zahřívají každého, kdož se před nimi neukrývá. — Jako světlo, ač nesmírně rychle, však přece postoupně se nám objevuje: tak přijde i čas, kdežto Hospodin všem národům jasnou tvář svou objeví. Čím blíže světlu, tím jasnější osvětlení: tak šťastní otcové naši, stojíce blíže původu sv. víry, naskrz proniknutí světlem tím, v Bohu zcela žili, v Bohu umírali: my pak, vzdáleni světla obživujícího, temnou myslí, studeným srdcem, často jen po blýskavkách, po bludičkách se honíme místo pravého světla.“ — Tu se zamlčel žák, učitel pak slovo mu přejal: „Jako za temným předmětem, jež světlo nemůž proniknouti, tvoří se stín, tak nelze, aby člověk, jehož mysl a srdce pověrou a předsudky jsou naplněny, světlem víry byl osvětlen; neboť ony jako stín světlu překáží, i v temnu chodí, kdožkoli k nim se přibližují.“ —

Potom vykládal třetí žák své podobnosti, řka: „Jako voda člověka žíznivého, podobně víra mysl i srdce prahnoucí napájí

a velice občerstvuje. Protož dobře zvěstuje prorok: „Jdiž pro vodu, kdo žízniš po slovu Páně.“ — Mohl bych přidati k tomu, dí učitel, že víra jen v horkém srdci přebývá, i jako voda stydne a v led se obrací v mysl studené bez citu a lásky. Byliť časové, kde víra v pravého Boha vstoupala a po veškerém téměř oboru světa rozprostřena byla; však byli jiní, kde zas opadla, kde pouze na národ Israelský zůstala obmezena, právě jako voda v moři vstoupá i opadáva.

Na to jal se čtvrtý mluvit: Jako lahodná šťáva hroznů obveseluje srdce člověka, tak i nebeská víra mysl jeho napájí a ducha posiluje. Jako víno v zrnech uzavřeno dobývá se prací a namaháním, tak cit víry, v srdce každého člověka vložen, konáním skutků lásky se jeví a toho, kdo ji koná, oblažuje.

A jaké ty konečně víš podobnosti mezi vírou a ovocem vznešené olivy? A pátý odvětil takto: Jako oliva nikdy neztrácí zelena svého, tak pravá víra ve své podstatě nikdy se nemění. Jako olej přesný, neporušený jest lahodné vůně a chuti, tak líbezná jest víra, pravá dcera nebes, jenž mysl k Bohu pozdvihuje v radosti i žalosti, v životě i smrti, a srdce vždy oblažuje; protož jako ratolest olivy jest znamením pokoje a štěstí, tak víra pokoj časný a blaho věčné připravuje. Jako olej dřeva má tu vlastnost a moc, že v těle našem účinek jedu ničí, tak víra před jedem hříchu nás chrání; a jako mazání olejem posiluje v zápasu a v boji, tak i víra nejen v zápasení proti hříchu, ale i v trápení a v posledním boji při smrti nás sílí. A učitel doslovil: Však jak oliva, jen bedlivě pěstovaná, se daří a hojného ovoce přináší, tak musí i víra, onen strom života, povždy a všudy býti ošetřována, doma i v chrámě, v samotě i ve společnosti, při práci a obveselení; ji musíš obvinouti okolo prstu, obvázati kolem krku, na tabuli srdce vepsati, kdo chceš Bohu se líbiti, kdo chceš spasen býti. — *Dle Salomona.*

12. Víry jest třeba.

Z toho, co o moci a působení víry povědino, vysvítá, jak velice nám víry třeba pro život tento i budoucí. Víry jest každému člověku třeba, který chce býti spasen; nebo Slovo Boží svědčí, „že bez víry se nelze Bohu líbiti“ (*Žid. 11, 16.*) „Spravedlnost Boží přichází skrze víru v Ježíše Krista“ (*Řím. 3. 22.*) „Já jsem cesta, pravda i život; žádný nepřichází k Otci, než skrze mne“ (*Jan 14, 6.*) „Nebudete-li věřiti, že já jsem, zemřete v hříchu svém“ (*Jan 8, 24.*) „Kdo věří v Syna, má život věčný, kdo nevěří, hněv

Boží zůstává v něm“ (*Jan 3, 36.*). „Kdo věří v něho, nebývá souzen, ale kdo nevěří, již jest odsouzen“ (*Jan 3, 18.*). „Kdo uvěří a pokřtí se, spasen bude, kdož pak neuvěří, bude zatracen“ (*Luk. 1, 16., Mar. 16, 16.*).

Výroky sv. „Jisto jest, že nemůž žádný k pravé blaženosti přijíti, Bohu-li se nelíbí, a Bohu se nemůže žádný líbiti, leč jediné skrze víru. Neboť víra jest všeho dobra základ. Víra jest počátek lidského spasení. Bez této víry nemůže žádný přináležeti do počtu dítek Božích, poněvadž nelze, aby kdo bez ní v tomto světě dosáhl milost ospravedlnění a v budoucím život věčný. Kdo zde neobcuje u víře, nemůže tam se dostat k patření.“ *Sv. Augustin (Sermo 38.)*.

P o d o b e n s t v í.

„Véra jest křestanu tak potřebná jako živému dýchání.“ *Sv. Kliment.* „Dům bez základů není: taktěž budovu ctnosti bez víry vystavěti nelze.“ *Sv. Bonaventura.* „Jako Mojžíš, aby Boha spatřil, vstoupil na skálu: tak kdo nestojí na skále víry, nemůž patřiti Boha.“ *Sv. Augustin.* „Jako požitky země nerostou, aniž zrajou bez slunce a deště, tak člověk nemůže ovoce nésti, to jest dobré skutky konati, pakli nemá víry.“ *Origines.* Jako lid Israelský temností obklíčený, na poušti putující, nebyl by mohl najíti cesty k zaslíbené zemi vedoucí, kdyby mu nebyl svítil sloup plamenný, kterýž ho všady předcházal: rovněž tak i my bychom z mrákot a temností vezdejšího života nemohli vyběřiti, kdyby nám nesvítilo jasné světlo víry od Boha zjevené.“ *Jirsík (Popul. dogmat.)*.

P ř í k l a d.

Dva cestující. Dva člověkové vydali se na cestu. Jeden měl hojnost peněz, druhý toliko kus chleba a láhev vína. Oba zabloudili na poušti, kde ani sousta chleba ani doušku vody nebylo lze dostati; pročež tam cestovatel penězi obtížený bídne zahynul hladem, druhý pak, posilen chlebem a vínem, brzy dorazil cíle. Tak se to má i s vírou. Byť bysi statky celého světa požíval, nemaje víry, zahyneš věčně: nebo bez víry se nelze líbiti Bohu, aniž lze spasenu býti.

Potřebu víry uznávali všickni sv. mučéníci, protož pro víru všecko i život obětovali.

„Spasen být u víře mohu,
Bez ní se nelíbím Bohu.“ *Frýček.*

Nauč. mr. Uznávající potřebnost víry chraňme se nevěry, jenž by nás časně i věčně učinila nešťastnými; nebo jako víra jest ctností, tak zavinilá nevěra hrozným jest hříchem. „*Kdo nevěří, již jest odsouzen — bude zatracen.*“

Obmezení. Přece však kdož by o Kristu nikdy nic neslyšel, aniž měl příležitosti co slyšeti, nebo o pravdě kř. víry se přesvědčiti, tomu by se nedostatek víry nemohl za vinu pokládati: „Kterak budou vzývati toho, v kteréhož neuvěřili? a kterak uvěří tomu, o němž neslyšeli? a kterak uslyší bez kazatele? Víra z slyšení, slyšení pak skrze slovo Boží“ (Řím. 10, 14 † 17.).

13. Vlastnosti víry.

Než, má-li víra časně blažiti a věčně spasiti, musí býti:

a) jedna, b) celá a dokonalá.

Máme tomu a jedině tomu bez ujmy a bez přídavků věřiti, co nám Církev sv. za pravé a neporušené zjevení Boží věřiti káže (viz. 4. hlavní pravidlo víry.) „Jdouce, učte všecky národy . učíte je zachovávatí všecko, což jsem koli přikázal vám“ (*Mat.* 28, 19.). „Kdo by koli celý zákon zachoval, přistoupil-li by pak jediný, učiněn jest všemi vinen“ (*Jak.* 2, 10.).

Výroky sv. „Velikou ochranou jest víra celá, víra pravá, k níž nemůž nikým ani co přidáno, ani odejmuto býti, poněvadž jednou-li není, věrou není, dle výroku apoštolova: „Jeden jest Pán, jedna víra, jeden křest; jeden Bůh a Otec všech, kterýž jest nade všecko povýšený a skrze všecko a ve všech nás“ (*Ef.* 4, 5.). Této jednoty se nejmilejší s myslí nezvratnou přidržujte, v ní všeliké svatosti dosáhnouti hleďte, v ní příkazům Páně služte, *neboť bez víry nelze líbiti se Bohu*, bez ní není nic svatého, nic čistého, nic živého. *Neboť „spravedlivý z víry jest živ.“ Sv. Lev.* „Kdokoli spasen býti žádá, musí přede vším držeti víru obecnou.“ *Sv. Athanáš.* „Jestliže toliko těm evangelickým pravdám věříš, kterýmž věřiti jest ti líbo, a nevěříš-li také spolu i těm, kterýmž tobě věřiti líbo není, tedy věříš více sobě, než svatému Evangelii.“ *Sv. Augustin* (*Ctra. Faust.* I. 13.).

P o d o b e n s t v í.

Všecky pravdy víry jsou v takovém spojení, jako v souhlasu: jediný zlozvuk pokazí celou harmonii. — Víra jest jako zvon; nej-

menší puklina ho pozbaví hlasu, že jest nepotřeben. — Nepatrná štěrbina v lodí může způsobiti utonutí.

P ř í k l a d.

Římský císař Valenc, přívrženec Arianův, chtěl i biskupa *Basila* získati bludu. Provedení toho plánu svému náměstkovi Modestovi svěřil. Pročež šel Modestus do Cesarei a povolav sv. biskupa s největší laskavostí přimlouval jemu, aby opustiv od přísnosti katolické víry, k duchu a k potřebám času přihlížel, což jestliže učiní, může jist býti přízně a milosti císařské. Načež Basil, co statný, zmužilý obrance víry Kristovy, odpověděl: „Učení Církve jest učení Božské, za ně chci jmění i krev obětovati. Ani slova ani písmene opustiti nesmím; chciť věrným strážcem víry zůstatí, chciť pokladu mi svěšeného proti bludu i svým životem hájiti. Toť císaři prav! Velice vážím si jeho přízně, pokud se shoduje s božností, sic nemá pro mne ani prospěchu ani ceny.“ Touto statečnou řečí Modestus popuzen biskupu vypovězením ze země hrozil, i do druhého dne mu dával na rozmyšlenou. „Lhůty této není třeba,“ dí biskup, „neboť zjitra jako dnes budu mluvití.“ Takováto neohroženost Modesta zarazila; pročež s nepořízenou domů se vrátiv, pravil k císaři: „Poráženi jsme! muž onen nedbá ani na sliby, ani na pohružky.“ *Theodoret.*

Co tě učí Zákon celý,
co ti Církev věřit velí,
za pravé to všecko měj,
pevnou víru všemu dej. *Frýček.*

c) Víra buď osvícená či rozumná.

Osvícená čili rozumná jest víra, známe-li důvody, na nichž se zakládá, jinak jest slepá.

„Tentof jest život věčný, aby poznali Tebe samého, Boha pravého, a kteréhož jsi poslal, Ježíše Krista“ (*Jan 17, 3.*). „Rosttež v milosti a v poznání Pána našeho a spasitele, Ježíše Krista“ (*II. Petr 3, 18.*). „Protož i my od toho dne, jak jsme to uslyšeli, nepřestáváme modliti se za vás Bohu a žádati, abyste byli naplněni známostí vůle jeho se vší moudrostí a rozumností duchovní: abyste chodili hodně Bohu ve všem se líbíce: v každém skutku dobrém ovoce vydávající a rostouce v známosti Boží“ (*Kol. 1. 9, 10*). „Chciť zajisté, abyste věděli, jakou starost mám o vás totiž

starost mou o to, aby potěšena byla srdce jejich, spojená jsouce bratrskou láskou a to ke všelikému bohatství plnosti rozumu, ku poznání tajemství Boha Otce i Krista Ježíše“ (*Kol.* 2, 1. 2.). „Nebudte neopatrní, ale rozumějící, kteráká by byla vůle Páně“ (*Efez.* 5, 16.). „Všeho zkoušejte, což dobrého jest, toho se držte“ (*I. Tes.* 5, 21.).

Nauč. mr. „Takováto rozumná víra z slyšení pochází“ (*Řím.* 10, 17.), „protož slovo Boží bedlivě poslouchejme i rádi nábožné knihy čítajme.“ „Pozoruj, lide můj, zákona mého, nakloňte uší svých k slovům úst mých“ (*Žlm.* 77, 1.). „Kdo z Boha jest, slovo Boží slyší“ (*Jan* 8, 47.).

P ř í k l a d y.

1. *David* dí o slovu Božím: „Svíce nohám mým jest slovo Tvé a slovo stezkám mým“ (*Žlm.* 118, 105.).

2. „*Ezdráš*, kněz, četl zákon Boží od jitra až do poledne a lid poslouchal s velikou pilností“ (*II. Ezdr.* 8.).

3. *Dvanáctiletý Ježíš* po tři dni trval v chrámě, kdež jej našli rodičové, sedícího mezi doktory, jichž poslouchal a se otazoval.

4. *Sv. Apoštolové* vše zanechavše, Krista následovali, aby učení Jeho stále slyšeti mohli.

5. „*Maria Magdalena*, sedíc u nohou Páně, poslouchala slova Jeho“ (*Luk.* 10, 39.).

6. „*Nikodem* přicházel k Pánu Ježíši v noci, který jej v spásitelných pravdách vyučoval“ (*Jan* 3.).

7. „*Zástupové* valili se k Ježíši, aby slyšeli slovo Boží“ (*Luk.* 5, 1.; *Mar.* 3, 9.; *Mat.* 15; *Jan* 6.).

8. „*Komorník* královny *Kandaces* četl i na voze Zákon Páně“ (*Sk. ap.* 5.).

9. *První křesťané* shromáždívali se v noci v podzemních skrýších, v lesních jeskyních, kdežto s nebezpečenstvím života slovo Boží poslouchali.

10. *Sv. Jan Zlat.*, chvále horlivost svých posluchačů, dí: „Tot mi důkazem pokroků ve věcech spasení, že sem ochotně přicházíte, duchovního pokrmu žádostivi jsouce; nebo jako chuť na pokrm zdraví těla jeví, tak touha po slovu Božím zdravosti ducha jest znamením.“

11. *Sv. Martin*, jakožto 10letý chlapec, chořoval tajně, proti vůli svého otce — pohana — k shromážděním křesťanů, kdežto bedlivě poslouchal; tak vyučen, křtu sv. požádal a později se biskupem stal.

12. *Sv. Augustin* před svým obrácením chodíval v Miláně často na kázání *sv. Ambrože*, i srdce jeho pohnulo se slovy výtečného řečníka, otevřelo se pravdě.

O b m e z e n í.

A však při vši snažnosti všecky pravdy kř. víry pochopiti nelze, neboť mnohé, ač nejsou proti rozumu lidskému, přece smysl a schopnost jeho přesahují, tajné nás jsou, protož *tajemstvími* slovou (n. p. o nejsv. Trojici.) Takových nesmíme na vážku svého rozumu klásti, nýbrž svůj obmezený rozum rozumu nejdokonalejšímu t. Bohu podrobovati (II. *Kor.* 10, 5.). Než proto není víra naše slepá, nebo „víme, komu jsme uvěřili“ (II. *Tim.* 1, 12.; *Jan* 6, 69.). (Viz. původ a důvod víry.) Protož zde pevně beze vši pochybnosti věrme, tam teprv dokonale pochopíme: „Z částky zajisté poznáváme a z částky prorokujeme. Ale jakž by přišlo dokonalé, tedy to, což jest z částky, vyhlazeno bude . . Nyní zajisté vidíme v zrcadle, skrze podobenství, ale tehdaž tváří v tvář, nyní poznávám z částky, ale tehdy poznám, tak jakž i známostí obdařen budu“ (I. *Kor.* 13, 9. 10. 10.). „Nebo skrze víru chodíme, ne skrze vidění“ (II. *Kor.* 5, 7.).

Výroky sv. Co jest víra, nežli věriti, čeho nevidíš. Víra tedy jest v to, čeho nevidíš, věriti; pravda, na to, čemus uvěřil, patřiti.“ *Sv. Augustin* (Tract. 40. in Evg. Joan.). „Víra jest důvod oněch věcí, jež nemohou viděny býti; neboť, co se spatřuje, již ne z víry, ale z poznání jest.“ *Sv. Řehoř V.* (*Hom.* 26.). „Já se s jistotou oddávám výpovědi učitele národů, věda, že nebudu zahanben. Přiznávám, že mně se líbí výměr (definice) jeho o víře: „Víra jest (pravít *Žid.* 11, 1.), nadějných věcí podstata a jistý důvod neviditelných.“ Pravít: *podstata* věcí nadějných, ne marného důmyslu vyobrazování. O *podstatě*, slyšíš, není ti volno, dle libosti ve víře domýšleti, hádati se, ne sem tam se zmítati marnými domněnkami a bezcestnými bludy. Jmenem podstaty vystavuje se cos jistého, stálého. Jsi uzavřen určitými hranicemi, jsi obmezen jistými mezemi; neboť víra není domněnka, nýbrž jistota.“ *Sv. Bernard* (*Ep.* 190.).

Víra hloubáním zásluhy pozbývá. „Tot pochvala víry, nevidí-li se, v co se věří; nebo což to medle velikého, věří-li se, co se spatřuje, dle onoho, téhož Pána výroku, když učeníka pokáral, řka: „Že jsi mne viděl, uvěřil jsi; blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili“ (*Jan* 20, 29.). Ba nevím, zdaž by se o kom říci mělo, že věří, co vidí; ježto víra sama v listu k Židům (11, 1.) nadepsaném vy-

měřena jest takto: „*Jest pak víra . . .*“ *Sv. Augustin.* „Víra nemá zásluhy, kterouž lidský rozum podporuje zkušeností. Čím spíše bys uvěřil člověku dovodícimu, nežli Pravdě slibující! Samým hloubáním hyneš. Neuvěříš-li, neporozumíš. Skrytá manna jest, co se v Zjevení (II. 17.) tomu přislubuje, kterýž zvítězí. Nové jméno jest, kteréhož žádný neví, než ten, kdo je přijímá.“ *Sv. Bernard.* „Zásluha víry záleží v tom, že ne z nutnosti, nýbrž dobrovolně věříme, čeho nechápeme.“ *Sv. Liguori.*

P ř i p o d o b n ě n í.

Jako nejbystřejší oko v slunci zraku potrací, tak učenec skoumáním pravd nadpřirozených pozbývá víry. — „Jako kdo mnoho medu jí, není mu dobře, tak kdo skoumatelem jest velebnosti, zachvácen bude od slávy“ (*Přísl.* 25, 27.). „Kdož bez víry chtějí chápati věci Božských, podobají se lidem na moři bez lodí se plavícím. V krátce ruce i nohy jim zemdlí a vlny je pohltní.“ *Jan Zlat.* „Toho, kdo pouze na svůj rozum spolehá, loď víry snadno se rozkotá.“

Rozum a víra.

(Podobenství.)

K čemu máme přirovnati víru? Podobát se pánu, kterýž provázen svým služebníkem chvátá ku hradu královskému. Oba jdou cestou vedle sebe, oba vcházejí branou i po stupních nahoru kráčejí; než v předsíni královské sluha zůstane státi, pán ale do komnaty vstoupí. Rovněž putujou spolu rozum a víra v světě vezdejším, i jednou branou po schodech hodností vstoupají k Bohu; než u dveří svatyně rozum zůstane státi; tamť víra jen vchází a skrze řady vznešených duchů přistupuje k trůnu Božstva, v němž podstatu rozdílnou v trojích osobách patří; tu vidí spojení Slova s lidskou přirozeností i poznává hlubokost soudů Božích; odtud pak i do propasti se spouští, kdežto považuje hrůzu Božské spravedlnosti. Tak od jednoho konce k druhému vyšší mocí se nese. *Dle Salomona.*

Marné skoumání.

(Podobenství.)

Dva přátelé rozmlouvali spolu v zahradě o věcech důležitých, t. o Bohu, o stvoření světa, o povolání člověka, o nesmrtelnosti duše a t. d. Těšili se zprvu, jak krásně rozum i náboženství v těch věcech se srovnávaly; než čím dále a hloub se zabírali, tím větší

se jim naskytaly pochybnosti, čímž se velice skormoutili. Mezi tím přiběhli dva veselí chlapci, — děti to oněch dvou přátel — i do pletí a zalévání záhonků se dali a otcové sedící v stinné besídce je pozorovali. Pookřály rozmanité pestré kvítky a líbeznou vydechovaly vůni, z čehož chlapci velmi se těšili, tak že radost se jim zářila v tvářích. I počal jeden z nich mluvit takto: „Vidíš, jak krásná to kvítka! Pán Bůh nebeský slunce a déšť jim posílá, proto tak bujně rostou a rozkošně květou.“ „Ale z čehož jsou přece ty květiny? jakže rostou? jak květou?“ druhý se tázal, „to bych rád věděl, pak bych si takové i doma i v zimě, když tyto zhynou, udělati mohl.“ A počali oba přemýšlet i usnesli se na tom, že kvítky hned od kořene skoumati chtějí. I trhali jednu bylinu po druhé, rozkládali kořeny, listy i kvítky, však ničeho nevypátrali; pročež zarmoutivše se oba, umkli. — Po chvíli mladší z nich jal se mluvit takto: „I nebudme všeteční více, mějme dosti na tom, když nám kvítka rostou a radost působí, suad že toho, jak rostou, později, až budeme větší, se dozvíme. Kdyby jsme to již nyní mohli a směli věděti, jistě by nám to otcové neb páni učitelové byli pověděli.“ — Tu zastydše se oba přátelé na se pohledli. „Co že jsme,“ pravili, „prvé moudřeji skoumali, než tyto dítky; však učme se od nich i pamatujme si, my dítky vzrostlé, slova jejich: Kdybysme už nyní mohli věděti, jistě by toho Otec nebeský netajil před námi.“ Pak veselou myslí domů za dítkami kráčeli.

Náš rozum nestačuje
ku pravdy poznání,
ač dost se pozdvihuje
ve hloubném skoumání;
však ve tmě stále tapá,
jsa smysly obmezen,
jen bludné zdání lapá,
svůj světu káže sen.

Tak po věky by bloudil,
kdybys, ó Bože! sám
byl moudře neusoudil,
zjeviti pravdu nám.
Co tedy ku vědění
nám potřebného znáš,
to mile k naučení
chce přijmouti duch náš.

Frýček.

d) Živá a účinná, e) veřejná či zjevná, f) stálá a neohrožená.

Tyto hlavní vlastnosti víry v katechismu takto jsou vyjádřeny :
Nepostačí k spasení, aby katolický křesťan jen srdcem věřil co Bůh zjevil; má také: 1. víru svou skutky ukazovati, 2. čemu srdcem věří, když třeba, ústy veřejně vyznávat, 3 (pro víru vše časné i život obětovati).

„Víru srdce ústy znejme,
též i skutky znáti dejme.“ *Frýček.*

1. Křesťan má víru svou dokazovati skutky.

Že *víra živá*, víra taková, kteráž se dobrými *skutky* na jevo dává, k spasení jest *potřebná*, víra pak *mrtvá*, víra bez skutků, *neprospívá*, sám Kristus praví: „Chceš-li vjíti do života, ostříhej přikázání“ (*Mat. 19, 17.*). „Blahoslavení, kteří slyší slovo Boží a ostříhají je“ (*Luk. 11, 28.*). „Ne každý, kdož mi říká Pane, Pane! vejde do království nebeského, ale kdo činí vůli Otce mého, kterýž v nebesích jest, tentž vejde do království nebeského“ (*Mat. 7, 21.*). — A čemu *Ježíš Kristus* učil, to i *sv. apoštolové* kázali: „Protož bratří moji, víceji snažte se, abyste skrze dobré skutky jisté činili své povolání a vyvolení“ (*II. Petr. 1, 10.*). „Kdožt ostříhá slova jeho, v pravděť láska Boží v tom jest dokonalá; po tomž známe, že jsme v něm“ (*I. Jan 2, 5. scr. 5, 6.*). „Blahoslavení jsou mrtví, kteří v Pánu umírají, Duch zajisté dí jim, aby odpočinuli od prací svých, skutkové pak následují je“ (*Zjev. 14, 13.*).

„S dobrou myslí sloužíce jakožto Pánu a ne lidem. Vědouce, že cožkoli jedenkaždý učinil dobrého, za to odplatu vzíti má ode Pána“ (*Ef. 6, 7. 8.; sr. Řím. 2, 6.; Gal. 6, 7—9.*). „Pokoje následujte se všemi a svatosti, bez ní žádný neuzří Boha“ (*Žid. 12, 14.*). „Bych jazyky lidskými mluvil i andělskými, lásky pak kdybych neměl, učiněn jsem jako měď zvučící aneb zvonec znějící. A bychť měl prorocství, a znal všecka tajemství i všelike umění: a kdybych měl všecku víru, tak že bych hory přenášel, lásky pak neměl, nic nejsem“ (*I. Kor. 13, 1. 2.*). „Nebo v Kristu Ježíši ani obřízka nic neplatí, ani neobřízka, ale víra, kteráž skrze lásku působí“ (*Gal. 5, 6.*).

Potřebnost víry živé dokazuje nejzřejměji *sv. Jakub*: „Buďtež pak činitelé slova a ne posluchači toliko, oklamávající sami sebe . . . Náboženství čisté a neposkvrněné před Bohem a otcem totoť jest: Navštěvovati sirotky a vdovy v souženích jejich a ostříhati sebe neposkvrněna od tohoto světa. — Co prospěje, bratří moji, praví-li kdo o sobě, že má víru, a nemá-li skutků? Zdali jej bude moci víra spasiti? A kdyby bratr neb sestra nazí byli a potřebovali by živnosti vezdejší, řekl by pak jim někdo z vás: Jděte v pokoji, shřejte se a najezte se: avšak nedali byste jim toho, co tělo potřebuje, což to platno bude? Tak i víra, nemáš-li skutků, mrtváť jest sama v sobě . . . Jakožto tělo bez ducha jest mrtvé, takť i víra bez skutků jest mrtva“ (*Jak. 1, 22, 27 + 2, 14—17, 26.*).

Také v *St. Zákoně* víra živá se požaduje: „Kdož věří Bohu, pilen jest přikázání“ (*Ekkl. 32, 28.*). „Nenávidte zlého a milujte dobré“ (*Žlm. 96. srvn. Tob. 4, 6. 15, 29.*):

Námítka. 1. Proti tomuto kat. učení namítali *protestanti* některá místa sv. Pavla, v nichž praví: Že „člověk ospravedlněn bývá skrze víru bez skutků zákona“ (*Řím. 3, 20, 28.*; sr. *Gal. 2, 16.*). — Než to míní apoštol o skutcích starozákonních, kteréž cenu svou skrze N. Zákon ztratily; také viděli jsme svrchu, že k spasení požaduje nejen víru, alebrž i skutky. Protož vůbec „nalezneme-li v Písmě sv. vyrčeno, že víra činí spasena, budiž to vždy rozumíno o víře živé, která spasena činí dobrými skutky, jež život víry projevují; neboť těchto-li by se nedostávalo, známkou by bylo, že mrtvá jest víra, je-li ale mrtvou, života udělení zajisté nemůže.“ *Sv. Liguori.*

Nám. 2. Předstírají také (*Řím. 10, 4.*): „Konec zajisté zákona jest Kristus k spravedlnosti každému věřícímu“ (*Srovn. Ef. 2, 8, 9. Gal. 2, 16.*) — Než, učením o potřebnosti víry živé, se zásluze Ježíše Krista ujma nečiní, neboť i církev věří, „že není v žádném jiném spasení jediné v Ježíši“ (*Sk. 4, 12.*); „že milostí Boží spasení jsme skrze víru Krista Ježíše“ (*Ef. 2, 18.*); učí však, že se zásluhy Kristovy jiným nepřivlastňují, leč činitelům dobrých skutkův, kdož věříce v Krista s milostí Boží se přičiňují, aby nejsv jeho vůli plnili. Dobří skutkové jsou jen prostředkové, jež k účastenství zásluh Kristových dopomáhají. (Více hledej níže o milosti Boží a o dobrých skutcích v díle II. a IV.)

Svědectví sv. otcův.

Sv. Augustin: „Tážu se tebe, zdaž věříš? Věřím, pravíš: čiň co pravíš a víra jest“ (*Serm. 12.*). „Mnozí praví: Věřím; ale víra bez skutků nespasí. Skutek pak víry jest láska, dle vyrčení ap. Pavla“ (*Gal. 5, 6.*). „Má se totiž věřiti, jak křesťané věří, kteří netoliko dle jména jsou křesťané, nýbrž skutky i životem: ne pak jak ďáblové věří. Nebo i ďáblové věří, ale třesou se“ (*Jak. 2, 19.*). — „S láskou jest víra křesťana, bez lásky víra ďáblova. Kdož ale nevěří, horší a lenivější jsou než ďáblové“ (*de charit.*). „Ta víra činí spasené, kterou dost zjevně naznačil apoštol (*Gal. 5, 6.*). Působí-li ale zle a ne dobře, jest dle ap. *Jakuba* (*2, 14.*) nade vši pochybou sama v sobě mrtva. Dále pak, jestli že nešlechtník propouhou víru skrze oheň spasen bude (*I. Kor. 3, 15.*): může pak víra bez skutků spasiti a jest nepravé, co řekl jeho spolnapoštol *Jakub*. Ano nepravé i to, co týž apoštol *Pavel* řekl: „Nemylte se...“ (*I. Kor. 6, 9, 10.*). Neboť jestli že i ti, již v těchto nešlechtnostech setrvají, předce pro víru Kristovu spasení budou, kterak že

„království Božím nebudou?“ (Euch. ad Laur.) „Lze-li k životu přijíti bez ostríhání přikázání skrze pouhou víru, jenž bez skutků jest mrtvou; i kterak bude pravda ono, co řekne soudce k těm, jež postaví na levici: „Odejděte . . .“ (Mat. 24, 21.). Aniž je kárá proto, že v Něho nevěřili, nýbrž že dobrých skutků nekonali“ (de fide.).

Sv. Jan Zlat. „Byť by jsi věřil, . . nedobře-li žiješ, neprospěje ti k životu věčnému.“ — „S učením pravé víry i život svůj pilně strážte. Neboť víra bez skutků jest mrtva, a skutky bez víry jsou mrtvy. Jakkoli bychom se i věroučení drželi, život-li zanedbáváme, nic nám ono neprospěje. Opět, pilnou-li péči o své chování máme, v ustanoveních však víry pokulháváme, ani z toho nám prospěchu nebude“ (Hom. 2.).

Sv. Bernard. „Která víra by živou byla a vítěznou, se tážeš? Beze všeho pochybenství ona, skrze kterou Kristus přebývá v srdcích našich. „Kristus jest zajisté síla naše i život náš“ (Kol. 3, 4.). „Odkud sláva, ne-li z vítězství? A proč se s Ním ukážeme, ne-li proto, že v Něm i zvítězíme.“ (Sermo de tpore.) „Proč děláš skutky od víry? Neprávě děláš, an takto usmrcuješ víru svou. Nebo víra bez skutků jest mrtva (Jak. 2, 17.). Víra umírá odloučením se lásky. Věříš v Krista? Konej skutky Kristovy, aby žila víra tvá. Tvou víru nechať oživuje láska. .“

Sv. Řehoř Vel. „Zevními skutky vnitřní se jeví víra. Co prospěje, věrou-li se k svému Vykupiteli přivtělujeme, jestli že se mravy od něho odlučujeme? Sámť zajisté praví: „Ne každý . . .“ (Mat. 7, 21.). Slušno tedy pravé skutky s pravou spojovati věrou. „Kdož uvěří . . .“ (Mar. 16, 16.). Při tom snad praví jeden každý sám k sobě: Jáť uvěřil, tedy budu spasen. Pravít se ale, víru-li ukazuje skutky. Neboť pravá víra jest ta, jenž neodporuje skutky tomu, co pronáší slovy. Touť tedy příčinou o některých neprávě věřících vece sv. Pavel: „Vyžnávají, že Boha znají, skutky pak zapírají“ (Tit. 4, 16.). Tudíž promlouvá sv. Jan (I. J. 2, 4.): „Kdo praví, že zná Boha, a přikázání jeho neostříhá, lhář jest.“ Tomu-li tak, třeba, abychom pravost víry své uznali rozjímáním obcování svého. Neboť pak jsme v pravdě věřící, jestli že skutky plníme, čeho slovy slibujeme“ (Hom. 29.).

Sv. Terezie. V Boha nevěřiti jest zjevné bláznovství; a však v Boha věřiti a přece přikázání jeho neostříhati, jesti nejvyšší stupeň toho největšího bláznovství.

Penda (pohan.) „Možno-li v Boha věřiti, jeho všemocnost uznávati, a přece jeho přikázání nezachovávati?“

Podobenství.

„Víra bez skutků jest onen fíkový strom, jemuž Kristus zlořečil, že na něm ovoce nenalezl (*Mat. 21, 19*), strom neužitečný, jenž vyřazen bude a na oheň uvržen.“

„Kdo ve tmách tapá, třeba otevřenýma očima nevidí; kdo pak oči zavře i v světle bloudí: oba nedojdou cíle. První jest nevěřící, kterýž s pouhým rozumem bez víry a druhý věřící, jenžto s pouhou vírou bez skutků spasení doufá.“ *Sv. Augustin.*

„Jako ruka, uschla-li, údem těla zůstává, — však mrtvým a nepotřebným: tak víra, život-li neukazuje skutky, mrtva jest a neužitečna.“ *Týž. „Hlava bez údů, víra bez skutků.“ Sv. Řehoř.*

„Kdo chce dojíti kam, má třeba oka, aby viděti, a nohy, aby kráčet moh: tak člověk, jenž vjíti chce do království nebeského, oko víry a nohu pokroku potřebuje.“ —

„Símě v truhlici skryto, požitku nepřináší; víra v mysli uzavřena, dobrých skutků nečiní.“

Pole nevzdělává-li se, trní a bodlačí plodí; vzduch-li uzavřený kazí se; voda-li stojí, hnije; železo-li se nepotřebuje, rezatí: tak marná, neprospěšná jest víra, konáním-li dobrých skutků v činnosti se neudržuje.

Jako kůň sebe dobře krmený, stojí-li, jest neužitečný; tak neprospívá víra, nejbedlivěji v srdci chovaná, skutky-li se nejví.

„Kdožkoli vyznávají, že víru Ježíše Krista mají a však dobrými skutky k věčné blaženosti se nehotoví, podobají se pošetilým pannám evangelickým.“ *Origines.*

S í m ě.

(Podobenství.)

Byliť jsou dva bratří, kteří v svornosti a lásce pospolu žili. K těm jedenkrátě neznámý *poutník* zavítal, jehož vlídně přijali a pohostili. Když byl odcházel, děkoval hostitelům a na důkaz vděčnosti každému símě podal, přikazuje, aby je vložili v zemi a bedlivě ošetřovali, že skvostného ovoce vydá. I šel starší, a tajemné símě s pobožným přáním v nejlepší půdu vpravil. Mladší pak za to mu lál, že tak skvostný dar v záhubu vydal: buď já chytřejší, pravil, a símě jakožto poklad svým potomkům zachovám. I vložil je v drahou skřini a každého dne s obzvláštním zalíbením na ně pohlížel, nedada se ho dotknouti, aniž mu ublížiti. Zatím starší bratr símě v zemi

se vši snažností opatroval, před ostrým dechem noci je přikrýval, když se bylo z temnosti země prodralo, před mrazem chránil, v suchu zaléval, půdu mu kypřil, nešetře namahání a potu, ač odměna se zdála daleká. Tomu se mladší smál i liboval si své símě, že mu radost působí beze všeho přičinění. Mnohá uplynula léta, oba bratří sestárli: tu starý poutník opět přichází a takto dí: „Vydejte počet z toho, jak jste hospodařili s darem mým; rád bych jeho požitky uzřel a potěšil se.“ „Pojď, dárce můj!“ dí starší „a viz.“ I přišli pod strom vysoký jako cedr na Libanu, kterýž široko své větve rozkládal a skvostným ovocem jako strom rajský se skvěl. „Hle jak požehnaný tvůj dar, ač mnoho starosti a práce mne stál. Za to požíváme už mnoho let ovoce jeho já i dítky mé i lidé chudobní, a mnohdy zemdlení v stínu jeho jsme odpočívali. Strom ten jest má největší rozkoš; on co rok výš a výše k nebi se vznáší a tudíž zdá se mi býti jako žebříkem k onomu sídlu vyvolených.“ Při těch slovech pohnutou myslí k temným větvím svého miláčka hleděl, vzhled jeho v modru nebes se ztrácel a svatý poklid naplnil vděčné srdce jeho. — Řeč taková pronikala srdce mladšího bratra, že si netroufal zvednouti oko i tiše odešel. — Poutník pak činnému žehnaje muži dí: „Blahoslavený že jsi uvěřil, u víře jednal, a v lásce se důvěřoval.“ — Takové símě jest víra, kteráž působíc láskou oblažuje; než kde není skutků, mrtva zůstává.

Víra křestana.

K spáse nestačí jen víra pouhá,
marné jazykem jí vyznávání,
chlubné křestanem se nazývání,
zlolajících úst modlitba dlouhá.

V pohanských kdo brodí se a plouhá,
při tom neřestech a k požívání
hříšných rozkoší své srdce sklání,
ten se Bohu posmívá a rouhá.

Jazyk jeho klamný jest a lhavý;
pro něj čestné jmeno křestana
jest jen potupa a pazdév pravý.

Jenom ten smrtelník někdy vstoupí
v právo nadhvězdného měšťana,
kdo za peníz ctnosti si je koupí.

Kamenický.

P ř í k l a d y.

1. Víru živou měl *Abraham*. On nejen Bohu uvěřil i to, což se mu zdálo býti k víře nepodobno, nýbrž dle nařízení Božího dům, otce svého, své příbuzné a svou vlast opustil, do neznámé zemi se odebral, vyplnění slibů Božích důvěrně očekával, a své živé víry k Bohu i tehdáž dokázal, když mu syna svého Isáka, na němžto zaslíbení Boží měla býti vyplněna, obětovati měl.

2. *Mojžíš* víru svou v Hospodina skutky dokázal: odepřel slouiti synem dcery Faraonovy, vyvoliv sobě raději protivenství trpěti s lidem Božím, nežli časné a hříšné pohodlí míti; větší sobě pokládaje zboží nad Egyptské poklady pohanění Kristovo; „nebo prohlídal k odplatě“ (*Žid.* 11, 24—27.)

3. „*Tobiáš* nejen v Boha věřil, noprž i živ byl dle jeho přikázání. Když byl jat za dnů Salmanasara, krále Assyrského, a jsa v zajetí, však proto cesty pravdy neopustil; tak že všecko, což míti mohl, na každý den uděloval bratřím, kteříž byli spolu s ním u vězení z jeho pokolení . . . Přes to, když všickni chodili k telatům zlatým, kteréž byl udělal Jeroboam, král Israelský, on sám jediný varoval se tovaryšství těch všech, ale chodíval do Jerusalema do chrámu Páně, a tu klaněl se Pánu Bohu Israelskému. Ty věci a těm podobné vedle zákona Božího zachovával“ (*Tob.* 1.). Také syna svého před smrtí napomínal „Po všecky pak dny života svého v paměti měj Pána Boha a varuj se, aby nikdy nesvolil hříchu a aby neopouštěl přikázání Pána Boha našeho.“ (*Tob.* 4, 6.).

4. Takovou víru živou a účinnou měli i *první křesťané*. „Všickni věřící byli pospolu a měli všecky věci obecné; a prodávali vladařství a statky a dělili mezi všecky, jakž komu potřebí bylo. A na každý den trvajíce jednomyslně v chrámě a lámajíce po domích chléb, přijímali pokrm s veselím a sprostností srdce, chválíce Boha a milost majíce u všeho lidu. Pán pak k tomu rozmnožoval na každý den ty, kteří by spaseni byli“ (*Sk.* 2, 44—47.).

5. *Sv. Justin*, dříve pohanský mudrc, stav se křesťanem, hájil křesťany před císařem takto: „Druhdy nalezali jsme radost v hanebném hýření, nyní milujeme samu čistotu. Jindy hledávali jsme, čím bychom se obohatili, nyní skládáme své statky do společnosti anebo podržíme-li je, stává se to pouze proto, abychom je sdíleli s nuznými. Mstivý duch, jenž druhdy panoval nad námi, proměnil se v ducha lásky k samým nepřátelům, za něž se nyní modlíme a k nimž se hostinsky máme“ (*Apologia*).

Víru živou měli a mají dosavad mnozí nábožní a svatí lidé.

6. *Attalus a Meno*. V Syrsku blízce Antiochie žily dvě rodiny od dávna v trpké nepřízni, kteráž byla dědičná po matce. Arci-otcové oba, Attalus a Meno, činili nátisky sobě vespolek jen kde a jak mohli a zloba jejich vzrůstala den ode dne více. — Meno měl otroka, jenž byl křesťan a hoden učení svatého, živ jsa spravedlivě ve všem, tak že ho M. zamiloval a celý dům jemu svěřil. A ve všem, co Silas — tak se onen otrok jmenoval — konal, byl

Bůh přítomen a požehnal skrze něho celému domu. Proto mluvil M. často se svým správcem domu a tento obrátil Pána svého na víru, tak že se křtiti dal ve jmenu Páně. — Od té doby se M. docela změnil, aniž promluvil slova křivého proti Attalovi, nepříteli svému, ačkoli ho tento nenáviděl a denně nové činil příkoří. Takovou mírností A. k větší zlobě popuzen, najal zlosyny, kteří by M—vi zahradu v noci zkazili a stromoví nejkrásnější, v nichžto M. zalíbení měl, zničili. Tu přistoupili přátelé k M., řkouce: „Necháš-li toho bez pomsty, tedy ještě větších nesází tobě způsobí.“ Však M. dí jim: „Nešlechtnost ta stala se v noci, on to zapře, mne to ale stvrzuje v trpělivosti.“ Brzy na to přivedli přátelé jeho dva zhoubce, kteří se přiznali, že byli najati k zhubení zahrady, „tedy ho k trestu povolej.“ M. ale dí: „Odpustil jsem jemu, aniž chci zášti a zlobě učiniti místa, ačkoli že mi stromů velmi líto.“ — Po nějakém čase vzňal se oheň v domě A—vém; M. spěchal sem s čeledí svou a zachránil dvě dítek před plamenem zhoubným; — a pak přistoupiv k A—vi, podával mu ruku, řka: „O nechtěj déle zlost chovati mezi mnou a tebou, mezi svým a mým domem“ — a nabízel se mu, nápomocným býti při stavění domu shořelého. A. ale se obrátil a zlostí zahořel v srdci, řka: „Meno oheň založil!“ A mnozí věřili tomu. Nad tím rmoutil se M. srdečně a přátelé jeho pravili k němu: „Zanech toho zlosyna a přej mu zkázu.“ Než M. dí: „On jest člověk a srdce jeho lidské puká mu v prsech; nebudu mu zlořečiti.“ Po nějakém čase přišel A. o celé jmění a trpěl nouzi i s manželkou i s dítkami svými a nemoc zlá na lůžko ho uvrhla. — Tu přemoha se M., šel k němu a řekl: „O Attale, nepřipouštěj, aby zloba déle panovala mezi námi, podejme sobě ruce na znamení přátelství, prvé než ztuhnou v smrti. Hle, co mého jest, budiž tvým, a tak v bratrském spojení spolu krácejme.“ Když pak zaslechl A. slova ta, pohleděl k M—vi, a zaškareděv se, obličej odvrátil. Choť i dítky jeho plakaly a M. plakal s nimi. I posmívali se M—vi přátelé, řkouce: „Teď se vylilo srdce tvé k nehodnému láskou, co tedy více ještě provedeš nad ním?“ A M. odpověděl, řka: „Nic jiného mi nepozůstává, než abych se za něho modlil.“ — I podporoval M. celou rodinu nepřítelů svého tajně, tak že žádného neměli nedostatku. — V těch dnech přitížilo se A—vi tak, že zemřel. To zaslechna M., plakal pro něho, k hrobu ho doprovodil a stal se útěchou osiřelé vdovy a sirotků. A lidé pravili: „Kterak možno, aby člověk takových činů konal?“ Oni ale neznali ducha, který v něm přebýval, víru. — *Krummacher.*

2. Vyznávání víry.

Katolický křesťan má víru svou ústy veřejně vyznávati, pro víru vše časné i život svůj obětovati, když toho žádá *a*) čest a chvála Boží, aby pravdě svědectví vydal; *b*) duchovní prospěch bližního, aby jej ku poznání pravdy přivedl aneb utvrdil u víře; *c*) kdyby mlčení za zapření pokládati se mohlo; *d*) když náležitá vrchnost jej k tomu vybízí.

„Ten, kdo praví, „věřím,“ mimo to že nejvroucnější přesvědčení mysli na jevo dává, což vnitřním víry skutkem jest, i tu povinnost do sebe má, aby, což v srdci uzavřeno chová, zřejmým vyznáním víry na sobě pronášel a s největší radostí k tomu se veřejně znal a to zveleboval. Slušno zajisté jest, aby věřící toho ducha do sebe měli, kterýmž naplněn jsa Prorok, zvolal: „Uvěřil jsem a proto mluvil jsem“ (*Žlm.* 115, 10.), aby následovali apoštolův, kteří knížatům lidu odpověděli: „Nemůžeme nemluvití toho, co jsme viděli a slyšeli“ (*Sk. ap.* 4, 20.), aby výrokem sv. Pavla (*Řím* 1, 16.) povzbuzeni byli: „Nestydím se za evangelium; moc zajisté boží jest k spasení.“ *K. Ř.*

Povinnost tuto *písmo sv.* ukládá: „Kdožkoli vyzná mne před lidmi, vyznámt i já jej před Otcem svým, jenž jest v nebesích: ale kdož by mne zapřel před lidmi, zapřímť ho i já před Otcem svým, kterýž jest v nebesích“ (*Mat.* 10, 32, 33., srovn. *Luk.* 9, 20 + 12, 8, 9.). „Srdcem se zajisté věří k spravedlnosti; ale ústy vyznání děje se k spasení“ (*Řím.* 10, 10.). „Protož skrze něho obětujme Bohu obět chvály vždycky, to jest ovoce rtů vyznávajících jméno jeho“ (*Žid.* 13, 15.). „Kdož by koli vyznával, že Ježíš jest syn Boží: Bůh v něm zůstává a on v Bohu“ (*I. Jan* 4, 15.).

Výroky sv. „Víra nám ukládá povinnost a sic srdci i ústům.“ — Pravíť zajisté apoštol: „Srdcem se věří . . .“ (*Řím.* 10, 10.). Sluší nám pamatovati i na ospravedlnění i na spasení. Anto jinak ve věčné spravedlnosti vládnouti chtíce od přítomného zlého světa osvobození býti nemůžeme, jestli že i sami bližnímu k spasení nepomáháme a víru ústy nevyznáváme, kterou v srdci nosíme.“ *Sv. Augustin* (de fide.). „Vyznávej víru svou! Kristus nebývá zapírán jen od toho, kdož praví, že není Krista, nýbrž i od toho, jenž křesťan jsa, zapírá, že není křesťanem.“ *Týž.* (Tract. 113 in Joan.) „Zdaž ti, kteří nevyznali ústy, k spasení nezhylni? Zdaž Petr ústy pronešenou lež nesmyl horkými slzami? Proč ze svého zapření tak těžce se kál? Proto že věděl, jak hrozný to hřích, srdcem věřiti k sprave-

vednosti a přece ústy nevyznávati k spasení“ (Contr. mend.). — „Kristus u výkladu svém dí: „Kdož by se koli styděl za mne, i syn člověka styděti se bude za něj“ (*Mar.* 8, 38.). — Nuž tedy, tuší-li ten, že by byl křestanem, kdož se buďto stydí, aneb i bojí křestanství své vyznávati? Medle, může-liž býti s Kristem, kdo se aneb rdí, aneb strachuje, přináležeti Kristu? *Sv. Cyprian* (Tract. de lps.)

3. Křestan má pro víru vše časné i život svůj obětovati.

„Kdo miluje otce neb matku více, nežli mne, není mne hoden : a kdož miluje syna neb dceru více, nežli mne, není mne hoden. A kdož nebéře kříže svého a nenásleduje mne, není mne hoden. Kdo nalezá duši svou, ztratit ji: a kdo ztratí duši svou pro mne, nalezne ji“ (*Mat.* 10, 37—39.). „Po tomť jsme poznali lásku Boží, že on život svůj za nás položil: i myť tedy máme, bylo-li by potřebí, za bratří svůj život klásti“ (*I. Jan* 3, 16.).

Výroky: „Vira umí nehleděti na život, tím více na pokrm.“ *Tert.* „Lépe jest zajisté chléb sobě žebrati, než víru ztratiti.“ *Sv. Jarolím* (ad Appron.). „Není pravým křestanem, kdož se bojí pro pravdu umříti.“ *Sv. Cyrill.*

P o d o b e n s t v í.

„Slovútný Sokrates měl sice veliké množství učeníkův, a však nikdo z nich nepoložil pro pravdu učení mistra svého život svůj, jinak to ale u křestanů. Vyznávači Kristovy zajisté, a to nejen řemeslníci a sprostý lid, nýbrž i mudrcové a vzácní jiní mužové hájiti dovedou až na smrt učení mistra svého.“ *Sv. Justin.* „Jako had celého sebe vydává a nic nedbá, byť i samo tělo mělo býti zraněno, jen když hlavu svou uchová neporušenou: rovněž nedbej i ty mimo víru o nic; a byť tobě bylo buď peněz tratiti, buď těla, buď i samý život vzdáti. Nebo víra jest hlava a kořen, tu-li zachováš, byť bys i všecko jiné potratil, všecko opět a s větší slávou dosáhneš“ *Sv. Jan Zlat.*

Víře věren buď, v ní pevně stůj,
pro ni rád i život obětuj.

P ř í k l a d y

zjevné, stálé, neohrožené víry podávají nám *písma svatá*, zvláště pak *životy svatých* a světic Božích téměř na každé stránce, z nichž tuto jen několik na paměť uvádím.

Abel, kterýž z živé, horlivé víry a lásky nejlepší dar Bohu obětoval, od Kaina, bratra svého, byl zabit (I. Mojž. 4.).

Josef Egyptský, že nechtěl hřešiti proti Bohu, byl od ženy Putifarovy křivě obžalován a do žaláře uvržen.

Tři mládenci Sidrach, Mizach a Abdenago, nechtěli zlaté modle se klaněti a raději do ohnivé pece se uvrhnouti dali, než aby Boha svého zapřeli (Daniel III.).

Daniel, uvržen do jámy lvové, že se nechtěl modle *Belu* klaněti, ale po třikrát za den klekal na kolena svá a modlival se a vyznal před Bohem svým (*Dan. VI.*).

Král Antiochus nutil *židy*, aby odstoupili od zákonův otcovských a Božích, i vydal zákon, aby ti, kteříž by nechtěli přestoupiti k ustanovením pohanským, byli zmordováni. Bylo tudy viděti bídu; nebo *dvě ženy* byly obžalovány, že syny své obřezaly, kteréžto pohané, zavěsivše k prsům jejich ta nemluvnátka, když byli zjevně po městě obvedli, se zdí po hlavě je strčili; jiní pak do nejbližších jeskyní sšedše se a skrytě den sobotní světíce, když to na ně pronešeno bylo, upálení jsou, proto že ostýchali se pro nábožnost a ostříhání svátku rukou sobě pomoci.

Eleazar, jeden z předních zákonníků, muž už sešlého věku, nucen byl, aby otevra ústa jedl svinské maso. Ale on slavnou smrt raději, nežli nenávistný život vyvoliv, dobrovolně předcházel na popravu (II. Machab. 6.).

„Přihodilo se pak, že také *sedm bratří* i s matkou jatých nuceno bylo od krále, aby biči a žilami mučení jsouce, maso svinské jedli. Tedy jeden z nich, kterýžto byl první, takto řekl: Co se tážeš a čeho se chceš od nás dovědítí? Hotovi jsme zajisté raději zemřítí, nežli otcovské zákony Boží přestoupiti. — Tedy rozhněvav se král rozkázal pánve a hrnce měděné rozpáliti: kteréž, když hned rozpáleny jsou, rozkázal tomu, kterýž nejprvé mluvil, jazyk uřezati a kůži s hlavy stáhnouti, konce také rukou a noh jemu osekati, ano na to jiní bratří a matka jeho se dívali. A když k ničemu se nehodil, rozkázal oheň přiložiti a ještě dýchajícího na pánvi smažiti; na kteréžto když dlouho se mučil, jiní bratří s matkou vespolek se napomínali, aby udatně zemřeli. — Když ještě nejmladší bratr zůstal, (Antioch král) netoliko slovy jej napomínal, ale i přísahou potvrzoval, že odstoupí-li od zákona otcovského, hned jej obohatí a blahoslavena učiní, a že jej za přítele míti bude a všechny potřebné věci dá jemu. Ale když ten mládenec nikoli k tomu se nenaklonil, zavolav král matky jeho radil jí, aby byla mládenci

rádna k zachování hrdla. Tedy matka nachýlivši se k synu řekla: „Prosím tě, synu, aby pohleděl na nebe i na zemi a na všechny věci, kteréž v nich jsou a poznal, že z ničehož Bůh učinil je i lidské pokolení: tak se stane, že se nebudeš báti kata tohoto, ale hoden bratří svých i účasten učiněn jsa, podstoupíš smrt, abych v onom smilování s bratřími tvými tebe zase přijala. — A mládenec ochotně umřel, ačkoli ukrutněji ještě než bratří byl mučen, všelijak doufaje v Pána. Nejposléz pak po synech i matka konec vzala“ (II *Mach.* 7.).

V *Novém Zákoně* sám Kristus nejednou vyznání činil o Bohu i o sobě: „Všecky věci dány jsou mi od Otce mého. A žádný neví, kdo by byl Syn, jediný Otec, a kdo by byl Otec, jediný Syn a komuž by chtěl Syn zjeviti“ (*Luk.* 10, 22). „Já jsem cesta i pravda i život. Žádný nepřichází k Otci než skrze mne“ (*Jan* 14, 6.). Ježíš tázán jsa od nejvyššího kněze: „Jsi-li ty Kristus, Syn Boha požehnaného?“ řekl jemu: „Ját jsem! a uzříte Syna člověka, an sedí na pravici moci Boží a přichází s oblaky nebeskými“ (*Mar.* 14, 62.). A *Pilátovi* tázajícimu se: Král jsi ty? Odpověděl Ježíš: „Ty pravíš, že Král jsem já. Ját jsem se k tomu narodil a k tomu jsem na svět přišel, abych svědectví vydal pravdě . . .“ (*Jan* 18, 37.). Proto byl ukřižován. —

„Není učeník nad mistra.“ Kristus trpěl i učenci jeho, že hlásali a vyznávali Krista. Naplnilo se, co Pán předpověděl: „Vy dávati budou vás do rad, a v shromážděních svých budou vás bičovati a před vladaře i před krále budete vedeni pro mne . . .“ (*Mat.* 10, 17., *Jan* 16, 12.).

Petr a Jan, že kázali ukřižovaného a vzkříšeného Ježíše a ve jmenu Jeho nemocné uzdravovali, před radu kněžskou byli pohnáni, kdež jim s pohrůzkou přikázáno, aby nikoli nemluvili, aniž učili ve jmenu Ježíšovu. Tedy Petr a Jan odpovídajíce řekli jim: „Jestli to spravedlivé před obličejem Božím, abychom vás více poslouchali, než Boha, suďte. Neboť nemůžeme nemluvit toho, co jsme viděli a slyšeli.“ — Později všickni apoštolové byli uvězněni; než anděl Páně v noci otevřel dvěře u žaláře a vyvedl je ven. — Na to kněží židovští povolavše apoštolův a zmrskavše je přikázali, aby nikoli více nemluvili ve jmenu Ježíšovu, i propustili je. Oni pak šli z toho jejich shromáždění, radujíce se, že jsou hodni učiněni trpěti pohanění pro jmeno Pána Ježíše. Na každý pak den nepřestávali v chrámě i po domích učiti a zvěstovati Krista Ježíše“ (*Sk. ap. k.* 4. a 5.).

Všickni pak apoštolové — kromě Jana Miláčka — pro Krista život položili. Nejvíce sv. *Pavel* pro víru trpěl. (v. II. *Kor.* 11, 23—28.)

První vlastně, který pro víru Kristovu život obětoval, (prvomučeník,) byl sv. Štěpán, „muž plný milosti a síly. On činil divy a znamení veliká v lidu; proto povstali někteří ze škol, hádajíce se se Štěpánem, a však nemohše odolati moudrosti a duchu, pukali se v srdcích svých a skřípěli zuby na něho; a vyvrhše jej z města, kamenovali vzývajícího a řkoucího: Pane Ježíši, přijmi ducha mého! Poklek pak na kolena, zvolal hlasem velikým, řka: Pane, nepokládej jim toho za hřích! A když to pověděl, usnul v Pánu“ (*Sk. ap. k. 6. a 7.*).

Po tomto prvomučeníku následovalo *nesčíslné množství* těch, kteří pro víru Kristovu od židův i pohanů všeliké protivenství, ano i smrt rádi a ochotně podstoupili, kteří všechny muky snesli a raději se zabiti dali, než aby Krista slovem neb skutkem byli zapřeli. — Téměř na každý den slaví církve sv. památku jednoho neb více mučeníků. Církve Kristova, ať tak dím, na hrobích mučeníků byla založena. Krev mučeníků byla jako semenem nových křesťanův. Od roku 63. až do l. 303, od římského císaře Nerona až na konec panování císaře Diokleciana téměř bez přestání strašlivá bouře křesťany stíhala, tak že se vysloviti nedá počet lidí, již za tři sta let pro Krista byli umučeni, lidi každého pohlaví, každého věku, každého stavu a povolání. Mládenci a panny, mužové a ženy, staří i mladí, kmetové ba i pacholata pro Krista byli náramně souženi a usmrceni. Urození a sprostí, bohatí a chudí, učené a neučené, kněží a nekňeží padali zuřivostí a hněvem pohanův a modloslužebníkův.

Nemoha šířiti slov o jednotlivých mučenicích, zmíním se toliko

o mukách vůbec.

Všem bez rozdílu za největší bylo počítáno bezpráví a zločinství, býti křesťanem, což i překrutně bylo trestáno; nebo zakusili mučeníci kř. to nejbolestnější, což může býti jen pomyšleno. Zima, hlad, bič, žalář, okovy, oheň, skřípec, meč, vše, což tělo a duši nejtrapněji a nejbolestněji proniká, obráceno bylo k mučení křesťanů, tak že muky jejich žádným pérem nedají se vypsati, žádným jazykem vymluviti. Předhazováni byli šelmám (litým zvířatům,) které je roztrhavše pohltili, aneb je zašité v sítích a pytlich od země vzhůru vyhazovali, až utrápená duše s tělem se rozloučila. Jiní sedíce na železných rozpálených stolicích, poléváni byli vařící smolou neb rozpuštěným olovem. Jiné pohanští ukrutníci nahé přivázali k sloupům, medem potřeli těla jejich a zůstavili je vosům,

včelám, parnu, zimě, žízni a hladu, tak že se mnohý kolik dní trápit musel, než život svůj dokonal. Některé za noby přivázali k dvěma koním, vléknoucím je až k bídnému zahynutí přes trní a ostré kamení. Jiné všelijak křižovali, řezali, dřeli, mrskali, kyjmi ubíjeli, u ohně pomalu pekli, svázané do vody metali, mečem stínali a kolem lámali. — V těchto však hrozných nevyslovitelných mukách, v této největší psotě, bolesti a bídě si počínali právě křesťansky; každý měl na paměti slova svého Pána a Spasitele: „Blahoslaveni jste, když vám zlořečiti budou a protivenství činiti a mluvíti všecko zlé o vás lhouce, pro mne; radujte se a veselte se, neboť odplata vaše hojná jest v nebesích“ (*Mat. 5, 11, 12.*). Každý měl před očima příklad svého Spasitele, a jakož On trpěl svobodně a dobrovolně, tiše a s plným se odevzdáním do vůle Boží, tak trpěli i sv. mučeníci Jeho. Oniž Kristu, pravdě a ctnosti až do konce zůstali věrni. Odňato jim bylo všecko, jen ne to, co nade všecko: víra a ctnost; statně a nepohnutě stojíce u víře, hotovi byli, i více životů, by možná bylo, nasaditi pro Krista. Čím více byli trýzněni a mučeni, tím horlivější byla víra jejich. I v nejukrutnějších mukách měli srdce udatné a mysl veselou, ubezpečující katany a učitele své, že jim trpěti a umřítí pro Krista pravá jest rozkoš; tak že nejednou sami biřicové a katané pohnuti byli, ctiteli Kristovým; a mučeníky se stali.

Počet prvních mučeníků. Sv. otcové udávají o počtu sv. mučeníků prvních věků, že se nemůže ani určití. Všecka bedlivá pátrání nejučenějších mužů a znalců starožitností, kteří zvláště na první pomníky — katakomby — kladou váhu, shodují se v tom, že v prvních 3 stoletích bylo 11 milionů sv. mučeníků. Učený kněz *Flores* v knize o mučenících praví: „Po všestranném a pilném pátrání v aktech mučeníků, mohu směle ten úsudek pronést, že v církvi 11 milionů mučeníků počítati se může, takže, kdybychom tento počet na rok chtěli rozdělití, vypadlo by nám denně 30 tisíc mučeníků. *G.*

Také v *novějších časech* vyznavači Kristovy v *Kytaji* (v Číně), v *Japanu*, v *Turcích* a jinde mnohá protivenství trpěli a dosavad trpí, ano přemnozí pro víru Kristovu i život obětovali. Jaká tam pro Krista horlivost, poznáme z následujícího příkladu: „Nedávno byli čtyři mladí Kytajci z *Římské propagandy* (t. z ústavu, kde se jinochové z rozličných národů na kněžství připravují, aby navrátili se do své vlasti, krajanům svým jazykem domácím Božské učení Ježíšovo ohlašovali mohli,) co missionáři do jejich krajin vysláni. Před odchodem řekl kardinál jednomu z nich: „Žádám ti, synu můj,

aby hlavu tvou někdy čepice biskupská zdobila.“ *Mladý Kytajec* ale odpověděl: „Nikoli čepicí biskupskou, ale šatem kardinálským žádám někdy býti přiodín.“ Kardinál uslyšev tuto řeč a měv ji za výraz hrdé mysli, tázal se ho na smysl těch slov a obdržel odpověď, které celý svět křesťanský se diviti musí: „Vaše Eminenci!“ odvece Čiňan, „já si žádám, aby tento černý oděv můj někdy pro víru Spasitele tak všecken krví mou byl zbarven, aby oděvu kardinálskému veskrz byl podoben.“

Meze povinnosti. Jakkoli křesťan povinen veřejně vyznávati víru, ano pro Krista i smrt podstoupiti; přece, kde by nebylo ku cti Boží a ku prospěchu bližního, spíše ku škodě jeho, může a má, nejsa tázán, víru svou tajiti a pronásledování opatrně se vyhýbati; ba hříchem by bylo, v čas pronásledování dobrovolně smrti vyznáním vyhledávati a život bez potřeby obětovati. *Kristus* dí k učeníkům: „Aj, já posílám vás jako ovce mezi vlky, protož buďte opatrní jako hadové a sprostní jako holubice . . . Když pak se vám budou protiviti v městě jednom, utečte do jiného“ (*Mat.* 10, 16, 23.).

P ř í k l a d y.

Sám *Kristus* ušel nejednou nepřátelům, skryl se, když Ježíš chtěli kamenovati, dokavad nepřišla hodina Jeho.

Sv. Pavel o sobě píše: „Hejtman v *Damašku* Arety krále ostříhal města *Damašku*, chtěje mne vzíti do vězení; ale oknem po provaze spuštěn jsem v koši přes zeď, ušel jsem rukoum jeho“ (*II. Kor.* 11, 32, 33.). „Stalo se v *Ikonii*, že vešli spolu (*Pavel* a *Barnabáš*) do školy židovské a mluvili, tak že uvěřilo Židův a Řekův veliké množství. Ale kteříž z Židů nevěrní byli, ti zbouřili a k hněvu popudili mysli pohanů proti bratřím. I byli tu za dlouhý čas, důvěrně sobě činíce v Pánu, kterýž svědectví vydával slovu milosti své, čině, aby se dali divové a zázrakové skrze ruce jejich. I rozdělilo se množství města, a někteří byli s Židy a někteří s Apoštoly. A když se obořili na apoštoly i pohané i židé s knížaty svými, aby je zhaněli a kamenovali: oni srozuměvše tomu, utekli do měst *Lykaonitských*, do *Listry* a do *Derben* a do vší okolní krajiny a tu kázali *Evangelium*“ (*Sk. ap.* 14, 1—7.).

Sv. Athanáš, patriarcha *Alexandrinský* — stál pevně u víře jako skála u prostřed pobouřeného moře. Knížata i biskupové,

vojska i celí národové marně proti němu bojovali. Čtvero sněmů drželi biskupové, přívrženci bludu arianského, čtyrykráte byl odsouzen a čtyrykráte z vlasti byl vyhnán. Aby zuřivosti nepřátel ušel, po šest let se v jeskyni skrýval, kde ani světla Božího, ani živé duše nespatriil. — Šest a třicet let trval boj jeho pro víru, v němž co opatrný voják brzo se nepřátelům vyhýbal, brzo se statečně proti nim hájil, konečně za pomoci Boží přece zvítězil.

Sv. Blažej pocházel z rodu slavného, dle stavu svého byl lékař. Víra jeho byla živá, láska plamenná a důvěra pevná; mimo to hlubokou pokorou, svatou tichostí a kázní se skvěl, protož vyvolili si ho Sebastenští jednomyslně za biskupa. Od té doby obětoval se sv. biskup jediné osadě své, k níž svou lásku zvláště tenkrát dokázal, když císař Dioklecian křestany pronásledovati se jal. V krutých tehdejších dobách i v Sebastě mnoho křestanů jato, předivně mučeno a na smrt odsouzeno bylo. Tu sv. Blažej nedbaje na vlastní nebezpečení vtíral se k nim do žaláře, těšil, vzbuzoval, sytil jich pokrmem andělským a k mukám a ku smrti připravoval a kteří zuřivosti pohanské padli za obět, počestně pochovával. Když po Dioklecianovi císař Licinius proti křestanům povstal, utekl se Blažej do hor Argejských, aby se osadě své zachoval a tam v jakési jeskyni po některý čas se ukrýváje, Bohu modlitbami a postem sloužil, až jej po několika měsících lovci císařští našli a císaři k smrti odevzdali.

Naučení mravné, — upotřebení. My sice nežijeme v časech aniž v krajích, kde bychom pro víru před soudem museli státi, kde bychom proto, že jsme křestané, měli se žalářů, katanů a popraviště co obávati, kde bychom pro Krista nuceni byli jmění i život obětovati: nicméně se nám dosti naskytuje příležitosti, že můžeme vyznávat víru a horlivost pro Krista na jevo dávat, když totiž na příklad Boha chválíme modlitbou, zpěvem, o Bohu a svatých věcech rádi rozmlouváme, za víru svou se nestydíme, všudy, zvláště před jinověrci slovem i skutkem jakožto katoličtí křestané se prokazujeme; když sv. náboženství, svatosť tajemství a velebnost služeb Božích nejen sami v poctivosti máme, ale pakli se zlehčuje a v posměch uvádí, — jsme-li k tomu způsobni, — hájíme a horlivě zastáváme, a však opatrně bez ublížení křestanské lásce; když pro Krista volně a ochotně kříže a trápení na se bereme, a všeliká potupení a protivenství, která nám připravují lidé zlí proto, že pobožně chceme živi býti v Kristu, trpělivě snášíme.

Texty. „Dobré jest oslavovati Hospodina a žalmy zpívati jmenu tvému, o Nejvyšší! zvěstovati každé jitro milosrdenství tvé a pravdu tvou každé noci“ (Žlm. 91, 1, 2.). „Díky činite vždycky ze všeho ve jmenu Pána našeho Ježíše Krista Bohu a Otcí“ (Ef. 5, 20.). „Napomínejte se ve spolek a vzdělávejte jeden druhého“ (I. Tessal. 5, 11.). „Slovo Kristovo přebývejž v vás hojně ve vší moudrosti, učíce a napomínající sebe vespolek žalmy, zpěvy a písničkami duchovními v milosti zpívající v srdcích svých Bohu“ (Kol. 3, 16.). Nevezmeš jmena Hospodina Boha svého nadarmo . . .“ (II. Mojž. 20, 7.). „Odstup ode mne, abych se chlubil, jedině v kříži Pána našeho Ježíše Krista, skrze něhož jest mi svět ukřižován a já světu“ (Gal. 6, 14.). „Všickni, kteří chtějí pobožně živi býti v Kristu, protivnosti trpěti budou“ (II. Tim. 3, 12.). „Blahoslaveni jste, když vám zlořečiti budou — pro mne“ (Mat. 5, 11.).

P ř í k l a d y.

Sv. Kaliopas, tázán na svůj rod, odpověděl: Pamfilie jest mé rodiště, sláva pak má jest, že nesu jmeno svého Pána Ježíše Krista.

Když *Quincián*, vladař Sicilský, sv. pannu *Hátu* od víry křesťanské odvrátiti usiloval, řekl jí: Nestydíš se ty, jenž z tak vznešeného kmene pocházíš, vésti život křestanů tak sprostý, nízký a služebný? Ale *Háta* odpověděla: Daleko vznešenější jest křesťanská sprostnost, nežli královská nádhernost!

Jistý hrabě, v mladosti své nábožně vychovaný, později uprostřed bohatství a štěstí velmi rozpustile a bohaprázdně byl živ. Než i jemu přiblížilo se okamžení, že na jevišti vezdejšího života dohrával. Strašlivé pomnění na věčnost v něm opět zbudilo víru tak, že s největší pobožností k přijetí svátostí umírajících se připravoval. Když kněz přišed oslovil jej: Pane hrabě! tu přetrhl nemocný slova jeho, dí: Milý otče duchovní! Takové tituly nemají pro mne více ceny; vážím si jen jediného jmena, totiž jmeno „*Křestana*.“

Ctihodný kmet, poustevník, přišel jedenkráte do města *Alexandrie*, by navštívil přítele, kterýž s ním před smrtí svou ještě mluvití žádal. Když po ulicích kráčel, někteří rozpustilci mu všeliká pohanění činili, což všecko tiše a trpělivě snášel. Tázali se jej také, zdali Kristus zázraky konal? Načež jeden křestan okolo jda, odpověděl: Kdyby byl i Kristus žádného divu neučinil, byloť by divem dostatečným, že tento nábožný muž vaše hany trpělivě snáší, aniž jste s to prostopášností svou jej popuditi k hněvu.

14. Základní pravdy *), či hlavní zásady víry,

kterých každý člověk, když rozumu nabude, aby byl spasen, nevyhnutelně věděti a věřiti má:

1. *Že jest jeden Bůh;*
2. *že jest Bůh spravedlivý soudce, který dobré odměňuje a zlé tresce;*
3. *že jsou tři božské osoby jedné bytnosti a přirozenosti: Otec, Syn a Duch svatý;*
4. *že se druhá božská osoba vtělila, aby nás skrze smrt na kříži vykoupila a spasila.*

Mímo ta hlavní učení křesťansko-katolické víry má kat. křesťan ještě věděti a věřiti:

5. *Že jest duše lidská nesmrtelná;*
6. *že jest milosti Boží k spasení nevyhnutelně třeba, i že člověku bez milosti Boží co prospěšného k životu věčnému činiti nelze.*

15. Apoštolské vyznání víry.

Čemu kat. křesťan věřiti má, zvláště se v apoštolském vyznání víry obsahuje, kteréž zní: „Věřím v Boha . . .“

Jest to sice krátký a sprostý a však docela přiměřený a velmi krásný způsob vyznání křesťanské víry, kterýžto, ne-li od samých apoštolů, zajisté z časův apoštolských pochází a odtud se *vyznání* neb *snešení apoštolské* (symbolum — oznak) jmenuje; také se od svých počátečních slov: „Věřím v Boha“ nazývá.

Mnozí sv. *Otcové*, jako: *Irenej, Rufin, Lev V., Ambrož* a jiní je svatým apoštolům připisují, k čemuž sv. *Jarolím* připomíná, že „tento obsah víry a naděje od sv. apoštolů nikoli na papíře, nýbrž na živé tabuli srdce napsán, dlouho ústně byl podáván, a později teprv pérem zaznamenán.“

„Pravidlo víry dle počtu sv. apoštolův shrnuto do dvanácti článkův a vyznáním víry nazváno.“ *Sv. Augustin.*

Později každému z apoštolů jistý článek víry se připsal pořádkem následujícím:

I. *Sv. Petru*: Věřím v Boha Otce, všemohoucího stvořitele nebes i země.

*) Pravdy tyto jsou vlastně obsahem celé I. částky tohoto spisu, totiž věroučení; proč tam i výklad i texty i příklady na příslušných místech se naleznají.

II. *sv. Ondřeji*: I v Jesu Krista, Syna Jeho, jediného Pána našeho;

III. *sv. Jakubu*: Jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny;

IV. *sv. Janu*: Trpěl pod Pontským Pilátem, ukřižován, umřel i pohřben jest;

V. *sv. Tomáši*: Sstoupil do pekel, třetí den vstal z mrtvých;

VI. *sv. Jakubu menš.*: Vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího;

VII. *sv. Filipu*: Odtud přijde soudit živých i mrtvých;

VIII. *sv. Bartoloměji*: Věřím v Ducha svatého;

IX. *sv. Matouši*: Svatou církev obecnou, svatých obcování;

X. *sv. Šimonu*: Hříchův odpuštění;

XI. *sv. Tadyáši*: Těla vzkříšení;

XII. *sv. Matěji*: Život věčný. *Církev* přidala: Amen.

Příčinu a pohnůtku k sestavení vyznání apoštolského udávají *sv. Otcové* takto: „*Sv. apoštolové*, dříve než se rozešli, obecní pravidlo víry si sestavili, dle něhož by se jednosvorně při hlásání slova Božího řídili. Tudiž shromáždivše se*), každý vnuknutím Ducha sv. jednu pravdu učení Kristova vyřkl: tato pak vyrčení v jedno snesli a za pravidlo a způsob vyznání víry křesťanům ustanovili.“ *Sv. Rufin.* — Podobně *sv. Augustin* píše: „*Sv. apoštolové* zůstavili jisté, stálé pravidlo víry, jímž by věřící k zachování jednoty bezbožnosti bludařů mohli odporovati“ (*Serm. 181.*).

Snešení toto apoštolské bylo v církvi *sv. pro starožitnost a výbornost* svou vždy *u veliké poctivosti* držáno.

„Držíme se téhož pravidla víry, jež církev má od apoštolův, apoštolé od Krista a Kristus od Boha.“ *Tertulian.* „Držte se vyznání apoštolského, ježto bylo od církve vždy čisté a neporušené zachováno.“ *Sv. Ambrož.* — „Vyznání apošt. jest sice na slovo chudo, ale na svátostech a tajemství bohato. Což skrze patriarchy vyobrazeno, v písmech zvěstováno, skrze proroky předpovídáno, buď o Bohu věčném, buď o Synu z Boha zrozeném, buď o Duchu sv. . . aneb o smrti a tajemství vzkříšení Páně, toť vše ono krátce obsahuje, protož každý se tomu nauč, kdož víru vyznáváš.“ *Sv. Augustin.*

*) Podnes ukazuje se místo blíž Jerusalema, kde *sv. apoštolové* toto všeobecné vyznání snéstí měli. Jest to jeskyně asi 20 kročejů dlouhá jejížto klenba ku poctě 12 apoštolů na 12 sloupích spočívá.

Moc vyznání apoštolského: „Ono věřících posiluje, dokonalých upevňuje, pocestných střeží, setrvalých utvrzuje, ty pak, již dobíhají cíle, korunuje.“ *Sv. Jan Zlat.*

P ř í k l a d y.

Za času císaře Konstantina hádal se jakýsi *pohanský mudrc* s katolickými biskupy o víře. Onť bystrostí rozumu a výmluvností svou všecky důvody jejich porážel; pravdomluvnosti pak Boží a vážnosti Církve podrobiti se nechtěl. Mezi posluchači stál *šprostičský katolík*, jenž z náboženství mnohem více nevěděl, leč že jest jeden Bůh ve třech osobách, a že Kristus Syn Boží byl pro nás ukřižován. Tenť co druhdy David, prakem a štítem pevné víry ozbrojen, postaviv se proti učenému Goliáši, jal se mluvit takto: „Slyš, mudrci, ve jmenu Krista Ježíše pravdu: Jedentť jest Bůh, kterýž stvořil nebesa i země, člověka z hlíny učiniv, nesmrtelného ducha mu vdechl, který vše z ničeho mocí svého slova způsobil a duchem svatosti své utvrdil. Slovo toto Synem Božím nazváno, smilovalo se nad námi, tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi. Kristus počat z Ducha svatého narodil se z Marie Panny .“ Tak sprostě celé snešení apoštolské vyloživ: „věříš-li tomu?“ se mudrce tázal; „vždyť pak věřiti musíš, nechceš-li blouditi, nemáš-li zahynouti.“ A mudrc slovy sprostého katolíka byl tím způsobem dojat, že se pokorně poddal víře katolické.

Sv. Petr, úd řadu Dominikánského, co sedmiletý pacholík proti vůli strýce svého, urputného kacíře ariánského, naučil se ve škole snešení apoštolskému, kteréž měl u tak veliké vážnosti, že ho častěji v životě svém jakožto obrany proti bludařům užíval. On, jsa ukrutně trýzněn od kacířů, se je modlil, ano již polomrtev, nemoha více mluvit, krví svou na zemi to slovo napsal: *Věřím!* —

Nauč. mr. „Neopomínejte pobožně říkati vyznání víry, i když ráno vstáváte, i když se večer kladete na lože. Napište je do srdce svého, často je opakujte. Opakování k tomu jest prospěšno, aby ste je nezapomněli. Neříkejte: já se je včera modlil, a zase dnes, i vždy je v paměti mám. Obnovuj často svou víru i do sebe hled. — Vyznání víry budiž ti zrcadlem, v něm často se zhlížeješ, zdali vše věříš, co věřiti vyznáváš. Ono budiž tvým bohatstvím, a duchu tvému oděvem, v nějž ho každodenně obláčeješ, aby nebyl obnažen jeho zapomenutím.“ *Sv. Augustin* (de symb.).

Text. „Držme nepohnutelně vyznání náboženství křesťanského a z něho pocházející naděje své ; neboť věrnýť jest ten, jenž zaslíbil“ (Žid. 10, 23).

16. Jiné způsoby vyznání víry.

Když během času bludaři některé články apoštolského vyznání víry v pochybnost bráli, překrucovali, aneb docela upírali; tu Církev, co věrná opatrovnice víry Kristovy, je statně hájila, vysvětlovala a taková vysvětlení v samo vyznání apoštolské umístila, jako na sněmu *Nicejském* (l. 325), *Cařihradském* (381) a nejposléze na sněmu *Tridentském* (l. 1545—63); čím se však původní apošt. články víry nezměnily, nýbrž jen jasněji a určitěji byly vyloženy.

a) Vyznání sv. Athanáše.

„Kdokoli chce spasen býti, třeba přede vším, aby se držel víry katolické, kterouž kdo nezachová celou, neporušenou, nepochybně zahyne věčně.

Tato pak jest víra katolická: abychom ctili Boha Jednoho v Trojici a Trojici v Jednotě, nematouce osoby, aniž podstatu oddělující; neboť jiná jest osoba Otce, jiná Syna, jiná Ducha svatého; však jedno jest Otce i Syna i Ducha sv. Božství, rovná jejich sláva a spoluvěčná velebnost. Jakýž Otec, takový Syn, takový Duch sv. Nestvořený Otec, nestvořený Syn, nestvořený Duch sv.; věčný Otec, věčný Syn, věčný Duch svatý a přece nejsou tři věční, nýbrž jeden jest věčný; jakož nejsou tři nestvoření a nesmírní, nýbrž jeden nestvořený a nesmírný. Rovněž všemohoucí Otec, všemohoucí Syn, všemohoucí Duch svatý, a přece nejsou tři všemohoucí, nýbrž jeden jest všemohoucí. Též Bůh Otec, Bůh Syn, Bůh Duch svatý, a přece nikoli tři Bohové, nýbrž jeden jest Bůh. Tak Otec Pán, Syn Pán, Duch sv. jest Pán, a přece ne tři Pánové, nýbrž jeden jest Pán: ježto, jakož každou osobu zvlášť co Boha a Pána vyznávati se nám přikazuje, tak tři Bohy neb tři Pány nazývati náboženstvím katolickým se nám zapovídá. Otec od nikoho učiněn, aniž stvořen, aniž zrozen. Syn jest od Otce samého, neučiněn, nestvořen, však zplozen. Duch sv. od Otce a Syna nebyl učiněn, aniž stvořen, aniž zplozen, nýbrž vychází. Jeden tudíž Otec, ne tři otcové, jeden Syn, ne tři synové, jeden Duch svatý, ne tři duchové svatí. A v této Trojici nic prvního, nic potomnějšího, nic většího, nic menšího, ale všecky tři osoby jsou spolu věčné, sobě rovné; tak že povždy, jakož bylo

řečeno, Jednota v Trojici a Trojice v Jednotě musí se ctíti. Kdo chce tudíž spasen býti, tak smýšlí o Trojici. — Než k spasení věčného třeba, aby se věřilo i vtělení Pána našeho Ježíše Krista. Toť tedy pravá víra, abychom věřili a vyznávali, že Pán náš, Ježíš Kristus, jest Syn Boží, Bůh a spolu člověk. Bůh jest z podstaty Otcovy, člověk pak z podstaty matky, v čase zrozen; Bůh dokonalý a člověk dokonalý, z ducha rozumného a z těla lidského záležející. Roven Otci dle Božství, menší Otce podle člověčenství, který jsa Bůh i člověk, není dvoji, nýbrž jediný Kristus. Jediný jest, ne proměnou Božství v člověka, alebrž přijetím člověčenství v Boha. Jeden naprosto, ne smíšením podstaty, ale osoby sjednocením. Neboť jakož Duch rozumný a tělo jeden jest člověk, tak Bůh a člověk jeden jest Kristus, který pro naše spasení trpěl, do pekel vstoupil a třetího dne vstal z mrtvých; vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího, odkudž přijde soudit živé i mrtvé, k jehož příští všickni lidé mají povstati se svými těly a ze svých skutků počet vydati. A půjdou ti, kteří dobré činili, do života věčného, ti pak, kdož činili zlé, do ohně věčného. — Totě víra katolická, již nebude-li kdo držeti upřímně a pevně, nemůž dojíti spasení.“ (Z breviáře.)

b) Vyznání víry křesťanské

*ze sněmu Tridentského sebrané, od Pia IV., Římského biskupa, všem věrným křesťanům předložené, léta pak 1564 vůbec vyhlášené *).*

Já N. pevně věřím a vyznávám všecko spolu a jedno každé zvlášť, co se obsahuje v srovnání víry, kteréhož sv. Církev Římská užívá, jmenovitě:

1. Věřím v jednoho Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země, všech viditelných i neviditelných věcí, a v jediného Pána našeho Ježíše Krista, Syna Božího jednorozeného a z Otce narozeného přede všemi věky, Boha z Boha, Světlo ze Světla, Boha pravého z Boha pravého, splozeného, neučiněného, spolu podstatného Otci, skrze kteréhož všecky věci učiněny jsou; kterýžto pro nás lidi a pro naše spasení sstoupil s nebes a *vtělil se jest z Ducha svatého z Marie Panny a člověkem učiněn jest*. Ukřižován také pro

*) Spůsob to přísahy náboženské, která se skládá za rozličných příležitostí, jako: při navrácení se evangelika do církve, při uvedení v úřad farní, při povýšení na hodnost Doktora Písem neb bohosloví atd. První oddíl modlí se kněz při mši svaté, tak nazvané *Credo*.

nás, pod Pontským Pilátem trpěl, a pohřben jest a třetího dne vstal z mrtvých podle Písem. A vstoupil na nebesa, sedí na pravici Otce a zase přijde se slávou soudit živých i mrtvých, jehožto království nebude konce. Věřím v Ducha svatého, Pána a obživujícího, kterýž z Otce i Syna vychází, kterýžto s Otcem a Synem spolu ctěn a spolu slaven bývá, kterýž mluvil skrze proroky. Věřím v jednu svatou, všeobecnou a apoštolskou církev, vyznávám jeden křest na odpuštění hříchův a očekávám vzkříšení z mrtvých a života budoucího věku. Amen.

2. Apoštolské a církevní odevzdání a všelijaké jiné též církve pořádky a ustanovení též přijímám a připouštím pevně.

3. Rovněž svaté Písmo podle toho smyslu, kterýž držela a drží církev, matka svatá, k nížto přináleží souditi o pravém smyslu a výkladu Písma svatého, a to písmo nejinak, než vedlé smyslného snešení otcův svatých přijmu a vykládati budu.

4. Vyznávám též právě a vlastně, sedm svátostí Nového Zákona býti, od Ježíše Krista, Pána našeho, nařízené a k spasení lidského pokolení (ač ne všechny jednomu každému) býti potřebné, jmenovitě: křest, biřmování, svátost oltářní a pokání, pomazání, řád kněžství a manželství; a též věřím, že milost Boží přinášejí; z nichž tyto tři: křest, biřmování a řád kněžský bez svatokrádežství opakovati se nemohou. Zachovalé také a utvrzené při slavném posluhování napřed jmenovaných svátostí řády přijímám a připouštím.

5. To všecko i každé zvlášt, co na svatosvatém sněmu Tri-dentském o hříchu přirozeném a o ospravedlnění vyměřeno a vysvětleno jest, připouštím a přijímám.

6. Vyznávám také, že se při mši svaté Bohu obětuje pravá, vlastní a milostivá oběť za živé i za mrtvé, a že v předústojné svátosti oltářní jest pravé, skutečné a podstatné tělo a krev spolu s duší i s božstvím Pána našeho Ježíše Krista, a že se stává proměna celé podstaty chleba v tělo a celé podstaty vína v krev, kterážto proměna od církve všeobecné *transsubstantiací*, totiž proměna podstaty, se nazývá.

7. Vyznávám také, že pod jednou toliko způsobou všecek a celý Pán Kristus a pravá svátost se přijímá.

8. Stále na tom stojím, že očištec jest a dušem v něm zadrželým službami věrných lidí že se pomoc děje.

9. Při tom vyznávám, že svatí již s Kristem Pánem kralující ctění a vzývání býti mají, a oni že za nás modlitby Pánu Bohu obětují, a jejich svatostem, jakožto předešlým nádobám Ducha sva-

tého, které v poslední den k slávě věčné povstanou, poctivost že činěna býti má.

10. Pevně jistím, že obrazové Krista Pána, Rodičky Boží, blahoslavené Panny Marie a jiných svatých, kteří nám dobrodiní božské a všechny dobré příklady k paměti přivozují, chovány a držány býti mají a jim příslušná čest a poctivost že se dítí má.

11. Mocnost odpustkův v církvi od Krista zůstavených a jich užívání lidu velmi prospěšné býti jistím.

12. Svatou, všeobecnou, Římskou církev všech církví matku a mistryni býti uznávám.

13. Římskému biskupu, svatého Petra, knížete apoštolův, náměstků a Pána Ježíše Krista zástupci, pravé poslušenství příslibuji a přiříkám.

14. Takž i jiné všecko, co svatými duchovními právy, všeobecnými sněmy a zvláště svatosvatým Tridentským sněmem vydáno, vyměřeno a vyhlášeno jest, nepochybně přijímám a vyznávám. Vedle toho všeliké věci, těm odporne a kacírstva učení všelijaká od církve svaté odsouzená, zavržená a prokletá, já také odsuzuju a zamítám klím a zlořečím. *)

15. Tuto pravou, všeobecnou víru, bez kteréžto žádný spasen býti nemůže a kteroužto nyní dobrovolně vyznávám a pravdivě držím, cele neporušeně až do své nejděšší smrti míním stále (za pomoci Boží) zachovati, vyznávat, a svým poddaným, anebo těm, jichžto správa ke mně přináležeti bude, předkládati a je při ní zdržovati, i podle své nejvyšší možnosti vyučovati. **) — Tak připovídám, slibuju a přísahám. K tomu mi dopomahej Pán Bůh a jeho svatá Evangelia. Amen. (Z Pražské velké obřadní knihy.)

*) Slovy těmi Církve svaté nikdo se neuráže. Nezamítá, nezavrhuje, neodsuzuje, neklí, nezlořečí se tu člověk, ale blud, a to jen zúmýslný, hřích.

**) Vytýká se tu Církvi nesnášlivost a proselitství, čili přemlouvání na víru. Než pravda jest jedna, a ta nesmí ustoupiti bludu; i nikdo jí neupře právo, ano povinnost: všemi dovolenými prostředky se zmáhati.

Rozdíl II.

O dvanácti člancích víry.

Apoštolské vyznání víry má dvanácte článků, čili hlavních pravd náboženských, z nichžto církve, jak svrchu povědino, mnohé jiné odvedla.

Článek víry jest každá od Boha nám zjevená pravda náboženská. — Nazývají se takové pravdy článkové, že mezi sebou jako články v řetěze jsou spojeny.

„Jako se údové těla články od sebe dělí, tak i v tomto vyznání víry vše, co zřejmě a od jiného odděleně věřiti máme, dobře a náležitě články jmenujeme.“ *K. Ř.*

I. Článek víry.

Věřím v Boha Otce, všemohoucího stvořitele nebes i země.

„Smysl tohoto článku jest: Zjista věřím a beze všeho pochybování vyznávám Boha Otce, první to Trojice osobu, který svou všemohoucí mocí nebe i zemi a vše z ničeho stvořil, stvořené pak zachovává i řídí a nejenom jej srdcem věřím a ústy vyznávám, ale i s největší snažností a láskou k němu, jakožto k nejvyššímu a nejdokonalejšímu dobru usiluji.“ *K. Ř.*

Článek tento zavírá v sobě učení:

A. O Bohu, co bytosti; B. O Bohu, co stvořiteli.

A. O Bohu, co bytosti.

I. Co jest Bůh?

Bůh jest sám od sebe nejdokonalejší duchovní bytost.

1. *Bůh jest bytost sama od sebe* jsoucí, nikým nepodmíněná — t. j. ano všecko od něho původ svůj bere, jest on nade všecko

a má všecko od sebe samého. „Já jsem, kterýž jsem (*I. Mjž.* 3, 14.). Z něho a skrze něho a v něm jsou všechny věci.“ (*Řím.* 11, 36.)

2. Bůh jest *bytosť duchovní* (v. Bůh jest duch.)

3. Bůh jest *nejdokonalejší* bytosť, t. j. jemu přísluší všechny dokonalé vlastnosti v nejvyšším stupni.

II. Bůh nevyzpytatelný.

Co Bůh jest, člověku ani úplně vysloviti, ani pomysliti nelze; nebo „přebývá v světle nepřístupitelném“ (*I. Tim.* 6, 16.). „Veliký jest Hospodin, a chvály hodný příliš, a velikosti jeho není konce“ (*Žlm.* 144, 3.). „Tobě, Pane, není podobného mezi bohy“ (*Žlm.* 74.).

Výroky sv. „Kterak by ale Bůh nepodobným byl, neřekl, poněvadž říci nelze. Povšimniž sobě, laskavost vaše! nevyslovitelným jest Bůh. Snáze řekneme, co by nebyl, než co by byl. Na zem myslíš, Bůh to není. Vše, co je v moři, co lítá v povětří, to Bůh není. Cokoli svítí na nebi, hvězdy, slunce i měsíc, to Bůh není. Samo nebe, není to Bůh. Pomni na Anděle, Moci a Knížatstva, Archanděle, Trůny i Panstva, to není Bůh. A co jest tedy? Toliko jsem s to byl říci, co by nebyl. Tážeš se, co by byl? To, čeho oko nevidělo, ucho neslyšelo, co na srdce lidské nevstoupilo. Co žádáš, aby vstoupilo na jazyk, co nevstoupilo na srdce?“ *Sv. Aug.* „Bez mála všecko, co se o Bohu praví, již pro to samé jest ho nehodné, že to lze bylo pronésti; nebo k jehož chvále nepostačuje duch obdivující, kterak postačí jazyk mluvící.“ *Sv. Řehoř.*

Kdo chce Boha pochopit,
sám by Bohem musel být.

Chceš-li Boha svého znáti,
hleď mu podobným se státi.

Příslovní. „Bůh rozum lidský převyšuje.“ *P.* „Nejlépe o Bohu mluví, kdo nemluví, ale podivením dokládá.“ *P.*

„Všeliký lid pohanský, židovský, křesťanský, kacíři i filosofové mají něco za bůh, ale co je Bůh, toho smysl člověčí neobsáhne... Co Bůh není, nalzáme, ale co Bůh jest, toho nemůžeme dosáhnouti. Ano je to smysl, svůj nesmysl znáti, a nerozum, že nám jest nelze zřítí v jasnost slavného Božství, a v ten jakýs blesk duchovní toho jakéhos vnitřního světla, v němžto jest Bůh, k němuž nelze přistoupiti.“ *Tomáš Štítný* (v 14. století). „Boha kdo by chtěl pochopiti, Bohem sám by musel býti.“ *Voltaire.*

Boha teprv na věčnosti dokonale poznáme. „Dokud jsme v těle vzdáleni jsme ode Pána; nebo skrze víru chodíme a ne skrze vi-

dění“ (*II. Kor.* 5, 6, 7.). „Z částky zajisté poznáváme, a z částky prorokujeme. Když pak přijde, co dokonalého jest, vyprázdní se, což jest z částky. Nyní vidíme skrze zrcadlo v podobenství, ale tehdaž tváří v tvář. Nyní poznávám z částky, ale tehdaž poznám, jakož i poznán jsem“ (*I. Kor.* 13, 9, 10, 12.). „Ale v pokoře zaslužíme, silnú držíc a pravú křesťanskú víru, že opatříme (spatříme) Boha svého skrze Krista Pána našeho, když budú nám až do čista srdeční oči učištěny v onom věčném královstvu jeho.“ *Štíttný.*

Nauč. mr. „Bůh jest nevystižitelný: pokorně věřme i klaňme se Jemu. Zbožnější jest i ctihodnější, skutkům Božím věřiti, nežli je znáti.“ *Tacit.* „Přesvědčen o své nedostatečnosti, o podstatě Božstva nikdy nechci rozumovati, leč bych svým poměrem k ní nucena k tomu se cítil. Vždy odvážlivá jsou taková skoumání. Moudrý jen s třesením a s tím přesvědčením k tomu se odhodlává, že mu vyskoumati ji nelze.“ *Rousseau.*

Co jest Bůh, o synu milý,
nepoví ti rozum kusý;
ti však, již to pochopili,
v prachu se mu kořit musí.

Co jest Bůh, o synu milý,
neví, sám kdo nezakusí;
ti však, již to pocítili,
nad vše milovat jej musí,
Jablonský.

P ř í k l a d y.

Mnozí *pohanští mudrcové* poznávali Boha, a však, kdo by byl? pověditi neuměli. Tak *Timaeus* Sokratovi na otázku: Co jest Bůh? — odpověděl: „Vím sice, co Bůh není, ale co jest? nevím.“ — *Epiktet* říkával: Abych vyložiti mohl, co Bůh jest, musel bych sám býti Bůh, aneb Bůh by nesměl býti Bohem. — O *Simonidovi* povědíno str. 2.

Na desce *Jupitera Olympského* stála slova: „Nezná mne, než kdo se mně podobati chce.“ — A na desce *bohyně Mudřeny*: „Bohové srdci se dávají znáti, chtícím pak hlavou je chápati, se ukrývají.“

Mojžíš žádal Boha, aby mu ukázal slávu svou. I řekl Hospodin: „Nebudeš moci viděti tváří mé; neboť neuzří mne člověk a živ bude.“ (*II. Mojž.* 33, 20.).

Šavel, když byl na cestě do Damašku světlem s nebe obklíčen a hlas Boží uslyšel, třesa se padl na zem i obrátil se. (*Skut. apšt.* 9.).

Rozjímatel jeden nábožný tak velice se zaměstnával se svými zámysly o *Nestvořeném*, že nad tím zapomínal na povinnosti povolání svého, jež potřebné jsou břemeno každému zemšťanů. — Sedě

jednou u své půlnoční lampy, v hlubokém přemýšlování usnul, a ve snu se otevřely brány nebeské před ním; i uzřel, čehož dávno sobě viděti žádal, trůn věčný. Kolem a kolem ohněm obložený, snášel se na sedmeru tmavých oblaků, bleskové vylétali z nich a hromové rachotili v nich, a v předu i v zadu byla noc. — S užasnutím se probudil; ale vidění to jej nepoučilo. Dychtil podoby samy trůnu spatřiti, a poznovu dřímotou překvapen jest divojevnou: Čtvero životných neslo trůn, a všickni tvářemi svými hledíce a perutěmi se nesouce do všech čtyř stran veškerenstva, plnili rozkazy Hospodiny. Ohnivý pot s nich tekł v potocích, a hýbáním neunaveným tak omráčení byli, že nevěděli ani, jak blízko jsou u trůnu a jaká jest velebnost nesená od nich. Najednou ale zmizelo vidění jeho, pozůstavíc jej u větším nepokoji, nežli byl dříve; anť právě lidská postava z ohnivého vozu k němu přistoupiti chtěla. — I žádal sobě viděti obdivující pohled andělů a sen prorocký po třetí přepadl jej. Serafové stáli u samého trůnu plamenného s zastřeným lícím a s zastřenýma nohama, a zpěv jejich nebyl k porozumění. A přistoupiv jeden k němu, milostivě naň promluvil: „A ty smrtelníče se pokoušíš spatřovati, čehož my spatřiti v stavu nejsme? Měj dosti sobě na vidění, kteréž tobě podali nosičové trůnu; neboť i tys mezi nimi.“ Promluvil anděl, a muž se probudil. Právě letěla muška okolo lampy jeho a vrazíc do plamene se spálila a spadla. — „Nebyl-li jsem pošetilý,“ dí sám k sobě, „an mne anděl tomu poučiti musel, v čem mne muška ožehlá naučení dává?“ — I odřekna se napotom velikého rozjímání Serafů, způsobil se v tom, k čemu člověk zde stvořen jest, k práci a k životu pode trůnem nebeským. *Z Herdera Čelakovský.*

III. Bůh jest pouhý duch,

to jest: *bytosť, která má nejdokonalejší rozum, neboť všecky věci nejdokonaleji stvořil, co nejmoudřeji je řídí a zachovává, — nejdokonalejší vůli, — dobré miluje a činí, zlé pak nenávidí; — ale těla nemá, — protož ho nevidíme, ani očima ani sluchem, ani jiným smyslem poznán býti nemůže.*

Texty. „Pán pak Duch jest, a kdež jest Duch Páně, tuť i svoboda. My pak všickni odkrytou tváří slávu Páně jakožto v zrcadle spatřující, v týž obraz býváme proměněni od světlosti v světlost, jakožto od Ducha Páně“ (II. Kor. 3, 17. 18.). „Kterýž . . . přebývá v světle nepřístupitelném, jehož žádný z lidí neviděl, aniž také viděti

může, kterémuž čest a panování věčné“ (I. *Tim.* 6, 16.). „Boha žádný nikdy neviděl, ale jednorozený Syn, kterýž jest v lůnu Otce, on vypravil“ (*Jan* 1, 18.). „Bůh jest Duch, a ti, kteří se mu klaní, v duchu a v pravdě mají se klaněti“ (*Jan* 4, 24.).

Výroky sv. „Slyš, člověče, jak by Bůh vyhlížel nemůž ani praveno, ani vysloveno býti, aniž může Bůh očima tělesnýma uzřen býti, nemůže ani jeho sláva myslí pochopena, ani velikost poznána, ani vysokost myšlena, aniž jeho síla v přirovnání býti vzata.“
Theofil.

„Jako z účinnosti směle
uzavírám, v mém že těle
duch se zdržuje;
tak se Bůh, co Duch vládne,
ač nezří Jej oko žádné,
skutky zjevuje.“ *Frýček,*

„Ten, kdo jiné duchy tvoří,
sám jest nejvznešenější;
před Nímž hluboko se koří
anděl nejdůstojnější.“ *Týž.*

Jen po venku věci poznáváme,
pokud je vidíme, ohmatáme,
o podstatě žádný nic neví.

Příroda se v smysle zduchovnila,
dobře sama sobě nic neskryla;
však o duchu arci duch jen ví.

Jahůdky.

P ř í k l a d y.

Řekl *Mojžíš* k Hospodinu: „Ukaž mi slávu svou.“ Odpověděl: „Já ukážu všecko dobré tobě a povolám ve jmenu Hospodina před tebou a smiluju se, nad kterým budu chtíti, a milostiv budu, komu mi se bude líbiti.“ A opět řekl: „Nebudeš moci viděti tváři mé; neboť neuzří mne člověk a živ bude“ (II. *Mojž.* 33, 18. 21.).

Ježíš rozmlouvá se *Samaritánkou u studnice*. Ježíš opustil Judstvo a odešel opět do Galilee. Musil pak jíti skrze Samáří. I přišel k městu Samářskému, kteréž slove Sichar, vedle popluží, kteréž dal *Jakub Josefovi*, synu svému. Byla pak tu studnice *Jakubova*. Protož ustav na cestě *Ježíš*, posadil se na studnici. I přišla žena ze Samáří vážiti vody. Dí jí *Ježíš*: „Dej mi píti . . . I řekla jemu žena ta *Samaritánka*: „Kterak ty, jsa Žid, žádáš ode mne píti, jenž jsem žena *Samaritánka*? nebo neobcují Židé s *Samaritány*.“ Odpověděl *Ježíš* a řekl: „Kdyby znala ten dar Boží a věděla, kdo jest, kterýž praví tobě: Dej mi píti; ty by snad byla prosila od něho, a dal by tobě vody živé.“ I dí jemu žena: „Pane, aniž máš, čím by navázil a studnice jest hluboká: odkudž tedy máš tu vodu živou? Zdali jsi ty větší, nežli otec náš *Jakub*, kterýž nám dal tuto studnici, a sám pil i synové jeho, i dobytek jeho?“

Odpověděl Ježíš a řekl jí: „Každý, kdo pije z vody této, žízni bude opět, ale kdož se napije vody, kterouž já dám jemu, nebude žízni na věky: ale voda ta, kterouž já dám jemu, bude v něm studnice vody vyskakující do života věčného.“ Řekla jemu žena: „Pane, dej mi té vody, abych nikdy nežíznila, ani chodila sem vážit.“ Řekl jí Ježíš: „Jdi, zavolej muže svého a přijď sem.“ Odpověděla žena a řekla: „Nemám muže.“ Dí jí Ježíš: „Dobře's řekla, nemám muže, nebo's pět mužů měla a nyní kteréhož máš, není tvůj muž, to jsi právě pověděla.“ Řekla jemu žena: „Pane, vidím, že jsi ty prorok. Otcové naši na této hoře (Garizim) klaněli se, a vy Židé pravíte, že v Jerusalemě jest místo, kdežto náleží se klaněti.“ Dí jí Ježíš: „Ženo, věř mi, že jde hodina, kdyžto ani na této hoře, ani v Jerusalemě nebudete se klaněti Otcí. Vy se klaníte, čemuž nevíte: my se pak klaníme, čemuž víme; nebo spasení z Židů jest. Ale jde hodina, a nyníť jest, kdyžto praví ctitelé klaněti se budou Otcí v duchu a pravdě: neboť i Otec takových hledá, kteříž by se tak klaněli Jemu. *Bůh jest Duch, a ti, kteří se jemu klaní, v duchu a pravdě mají se klaněti.*“ — Dí jemu žena: „Vím že Messiáš přichází. Ten když přijde, oznámí nám všecko.“ Dí jí Ježíš: „Jáť jsem sám ten Messiáš, kterýž mluvím s tebou“ (*Jan 4, 3—26.*)

Mladý kníže posměch si čině z učitele, žádal na něm, aby mu Boha ukázal. Nadarmo pravil tento, že ne lze na zemi člověku spatřiti Boha: kníže na svém trval. I vybídnuv jej mistr za parného dne do pole, dí mu: „Pohleď tam do slunce.“ „Nemohu,“ odvece kníže. „Smrtelníče,“ řekl učitel, „jestli že paprsek jediného tvora tě oslňuje, kterak chceš patřiti v tvář Tvůrce všehomíra!“

Námítky. a) *Bůh vyobrazuje se v podobě lidské.* Odp. To děje se proto, aby se lidé tím snáze k Neviditelnému mohli povznést.

b) *Sámo Písmo mluví o Bohu, jako by měl tvář, oči, uši, ústa, ramena, pravici, prsty, nohy, křídla a t. d.* „Ale to všecko po lidsku řečeno a proto, poněvadž bychom pro svou neschopnost a obmezenost Boha nikolivěk poznati a sobě představití nemohli. Co tedy tvorům a zvláště lidem vlastně přináleží, to na Boha skrze nějakou podobnost přenášíme. Připisují se tedy Bohu ramena, jimiž se na jeho sílu a mocnost naráží; dávají se mu oči na znamení, že všecko vidí, ruce, že všecko působí a činí; uši, že všecko slyší, ústa, že vši spasitelné pravdě vyučuje, nohy, že všudy jest přítomen, a to vše jen proto, by se nám takým způsobem zřetelněji a patrně na rozum dalo, že Bůh všecko ví, všecko zná, všecko slyší, všecko řídí a spravuje a všecko může.“ *Jirsík.* „Ze slov Božích: „kterýž

vše činiti bude vedle srdce mého a vedle duše mé“ (I, *Král.* 2, 30.), nemysleme, jako by Bůh měl duši, jenž tvůrcem jest vši duše; leč v podobném zesmyslení praveno jest tuto, jako i jinde o ruku, o nohou a jiných údech se mluvívá. Proto také, aby snad nedomníval se někdo, že podle svého tělesného působení podoben jest obrazu Božímu, přikládá písmo i křídla Bohu, kterých arcit není člověku (*Žlm.* 16, 8.), aby pochopili lidé, že nikoliv přiměřenými a vlastními výrazy, leč toliko v obrazu a přenešeném smyslu lze jest vyjádřiti se o této bytosti vyšší nade vše vyslovení.“ *Sv. Aug.*

c) V písmě sv. se připomíná, že Bůh, ačkoli neviditelný, často viditelným způsobem zjevoval se praotcům, i že jej jedenkrátě tváří v tvář patřiti budem. Načež sv. Augustin odpovídá: „Jako zvuk, jímž myšlenka, v tichosti rozumu chována, se vyrazí a slyšena bývá, není myšlenka sama: tak také způsob, v které se viděti dal Bůh, trvající jinak v podstatě neviditelné, nebyla totéž, co On sám. A přece On v té způsobě těla viděn byl, tak jako ona myšlenka zvukem hlasu se slyší; aniž pak oněm otcům nepovědomo bylo, že viditelného Boha toliko v způsobě těla spatřují a nikoli tak, jakž sám jest. — K odplatě víry toto vidění nám se chová, o kterémž i Jan apoštol mluvě, takto řekl: „Když se okáže, podobni jemu budeme, nebo uzřím jej, tak jakž jest“ (I. *Jan* 3, 2.). Tvář pak Boží za zjevení jeho držeti se má, ne jako bychom viděli nějaký úd takový, jakýž my máme v těle a tím jmenem nazýváme.“

Nauč. mr. Bůh jest Duch: protož klaňme se Jemu v duchu a v pravdě.

„Náš milý Bůh jest pouhý Duch:
kdo po něm touží, ať Jemu slouží
vždy v duchu a v pravdě. *Frýček.*“

Salomon.

Jestíť jedna velká hlava
v oboru nebeských těl,
my vidíme její divy,
Ji však nikdo neviděl.

Jestíť jedno jasné oko
v oboru nebeských těl,
my to víme, že nás vidí,
Je však nikdo neviděl.

Jestíť jedno bystré ucho
v oboru nebeských těl,
my tušíme, že nás slyší,
Je však nikdo neviděl.

Jsoutě jedna moudrá ústa
v oboru nebeských těl,
my slyšíme, že k nám mluví,
Je však nikdo neviděl.

Jestíť jedno mocné rámě
v oboru nebeských těl,
my cítíme, že nás vodí,
Je však nikdo neviděl.

Jestíť jedno velké srdce
v oboru nebeských těl,
my slyšíme Jeho tlukot,
Je však nikdo neviděl.

Jestliž jedna svatá noha
v oboru nebeských těl,
my vidíme její stopy,
Ji však nikdo neviděl.

Jestliž jeden veškerenstvem
svobodně vanoucí Duch,
my cítíme Jeho vládu,
a nazýváme Jej Bůh.

Jablonský.

IV. Bůh jest.

Jakkoli Boha dokonale pochopiti nemůžeme, přece všickni lidé, alespoň všickni rozumní, v tom se shodují, že Bůh jest.

Pravdu tu 1. přirozeným světlem rozumu svého poznáváme. Vidíme totiž, že všechny věci, všeliké bytosti, jsou odvislé, případné, že tudíž nějakého neodvislého, samostatného původce míti musí, jehož jmenujeme „Bůh.“ Pravdu tu

2. celá příroda hlásá, ji poznáváme pozorující veškeré stvoření, krásné uspořádání a moudré řízení světa. Pravdu tu

*3. cit a srdce tuší, ano i svědomí oznamuje; onať jakožto od Boha vložená jiskra v srdci každého člověka spočívá, tak že mnohým se zdá za zcela zbytečno, pracně hledati důkazů *) pro jsoucnost božskou a za nemoudré a pošetilé zapíratí Boha. „Blázen říká v srdci svém: není Boha“ (Žlm. 13, 1.). Slova tato sv. Augustin takto vykládá: „Ani někteří rouhaví a opovržení hodní mudráci, ač převráceně a falešně o Bohu smýšlejí, říci neopovážili se: není Boha! Za tou tedy příčinou řekl v srdci svém: jelikož se nikdo neosmělí toho vyřknouti, byť se i pomyslití opovážil. Zkaženými a opovrženými učiněni jsou ve svých náklonnostech. To jest: svět milující nemilují Boha. Náklonnosti jsou to, jež duši pokazivše, tak ji zaslepují, že jest blázen i s to v srdci svém říci: není Boha!“ (Expos. in ps).*

Slova písma sv. „Nebesa vypravují slávu boží a dílo rukou jeho zvěstuje obloha (Žlm. 28, 2.). „Aj, ptej se člověče hovad a naučí tebe, a ptactva nebeského a oznámí tobě; mluv zemi a oznámí tobě a vypravovati budou ryby mořské. Kdo neví, že všechny tyto věci ruka Hospodinova učinila?“ (Job. 12, 7.) „Pozdvihněte na výsost očí svých a vizte, kdo to vše stvořil“ (15, 40, 26.). „Výsosti utvrzení jest krása jeho, tvářnost nebe u vidění slávy. Slunce u vidění při východu zvěstující a jest nádoba podivná, dílo Nejvyššího“ (Sir. 43, 1. 2.). „Neviditelné věci jeho od stvoření světa skrze ty věci, kteréž jsou učiněny,

*) Vyčítá se obyčejně patero důkazů pro jsoucnost božskou, a sice: a) důkaz bytovědný (antologický), b) světovědný (kosmologický), c) účelozpytný (teleologický), jinak také přírodobohoslovný (physikotheologický), d) dějepравný (historický) a e) mravný (morální.)

rozumem pochopeny a spatřiny bývají, také jeho věčná moc a božství, tak aby již výmluvy míti nemohli, protože poznavše Boha, neoslavovali jako Boha, ani jemu děkovali: ale marní učinění jsou v myšleních svých a zatmíno jest nemoudré srdce jejich“ (*Řím. 1, 20. 21.*). „Všeliký dům vystaven bývá od někoho; ten pak, kdož všecky věci stvořil, Bůh jest“ (*Žid. 3, 4.*). „Tatoť bude smlouva, kterouž učiním s domem Israelským po těch dnech,“ dí Hospodin: „Dám zákon svůj do vnitřností jejich a na srdcích jejich napíšu jej, a budu jim za Boha a oni budou mi za lid“ (*Jer. 31, 33. srovn. Žid. 8, 10.*).

Výroky sv. „My jediného ctíme Boha, jehož všichni znáte z přirozenosti, při jehož blesku a bouřce se chvějete a jehož dobrodiní vás obradovávají.“ *Tertulian.* „Samo stvoření odkazuje na toho, jenž je stvořil; dílo samé označuje toho, jenž je zhotovil, a svět hlásá toho, kterýž jej uspořádal. Všeobecná pak po veškeré zemi církev přijala od apoštolův učení toto.“ *Sv. Irenej.* „Otázal jsem se země, byla-li by Bohem mým? a řekla „nejsem;“ i jiné všecky věci, kteréž v ní jsou, totéž vyznali. Otázal jsem se moře i propasti i hmyzův, kteříž v nich jsou, a odpověděly: „Nejsme my Bůh tvůj, hledej ho nad námi.“ Otázal jsem se vějíčího povětří se všemi obyvateli jeho . . . „nejsem já Bůh tvůj.“ Otázal jsem se nebe, slunce, měsíce, hvězd; ale oni řekli: „Nejsme my Bůh tvůj!“ A řekl jsem ke všem věcem těm, kteréž obstoupily dvéře těla mého: „Povězte mi o Bohu mém.“ A zkřikly všecky hlasem velikým: „Onť jest stvořil nás.“ A potom otázal jsem se toho hmotného světa: „Pověz, jsi-li ty Bůh. můj, čili nic?“ A odpověděl mi hlasem silným rka: „Nejsm já, ale skrze něho jsem já: kohož hledáš ve mně: Onť jest stvořil mne; nade mnou hledej toho, kterýž spravuje mne, a kterýž učinil tebe.“ — Otazování věcí stvořených jest hluboké rozvažování a zpytování jich. Odpověď jich jest osvědčení o Bohu. Nebo všecka spolu volají: „Bůh stvořil nás.“ *Sv. Augustin.*

P o d o b e n s t v í .

„Vidíme-li loď, anaž pokojně na veliké vodě plyne, anebo ke břehu přistává, nic nepochybujeme, že ji veslař spravuje. Rovně tak musíme věřiti, že neskonale moudrá a svrchovaná bytost svět tento řídí a spravuje, byť i očím našim byla nevidoma. — Nikdo nepochybuje, že císař spravuje říši, ačkoli mnohý ho nevidí, alebrž jen z jeho zákonův, úředuův a obrazův jej zná. A ty by jsi nechtěl

věřiti v toho, jehožto všemocnost tento veliký a podivuhodný svět stvořila?“ *Theofil.* „Rozumná hlavo rozjímej dílo Boží.“ *Př. R.*

Bůh že jest, ti rozum praví,
všecko jeho v světě slaví;

Bůh že jest, i Kristus kázal,
nad vši pochybnost dokázal.

Není Boha, blázen praví;
v Boha věř, máš rozum zdravý.

Jest-li Bůh? chceš poznati?
Nepřestávej skoumati!
Třebas živ let na tisíce,
nevyskoumáš přece více;
než že celý světa kruh
stvořil jedno mocný Bůh.

Pročež přestaň hloubati,
chtěj pak vroucně vyznati:
Blázen praví: není Boha,
já pak všudy zřít jej moha,
se nemylně k němu znám,
v ochranu se jeho vzdám. *Frýček.*

„Mnohé knihy, synu milý,
zavedly již národy,
když se drze oddálily
od praknihy přírody.

Nevěř vše, co z pera vyjde,
k přírodě rtům nakloň sluch;
v knihách mluví jenom lidé,
v přírodě však mluví *Bůh!*“

Jablonský.

P ř í k l a d y.

Z přírody hned *pohané* poznávali Boha, jako *Sokrates*, *Seneka*, *Cicero* a j.

Sv. Antonín jsa tázán, kterak že na poušti bez knih bydleti může, odpověděl: *Knih* má jest celá příroda, nebe a země s nesčíslnými tvory. *Tot* jest písmo Boží, v němžto co den všemohoucnost, moudrost a lásku Boží mi čítati lze.

Na otázku: „Kterak jsoucnosti Boží můžeš býti jist?“ odpověděl jakýsi *Arab*: „*Tak* jako v písku znamenám člověka kročeje neb zvířete stopy, tak v přírodě nalezám Boha.“

Pohled k nebi. Více než přede dvěma sty lety kmet ctihodný, *Bohuš*, s bledou tváří noční dobou osaměle se procházel. V myšlénkách jsa ponořen, časem hluboko si vzdechl, při čemž nesrozumitelná slova ze rtů mu vycházela. Nenadále stanula před ním osoba mužská a v rukou držíc podivnou trubku, jakouž byl *Bohuš* ještě nikdy nespatriil, táže se ho líbezným hlasem: „Proč že tak smutně zde bloudíš a často vzdychaje slzy roníš?“ Načež odvece stařec: „Stýská se mi již na světě tak, že naň za dne ani patřiti nechci; neboť lid jest prostopášný a bezbožný, a to proto, že si chrámů, těch svatyň Páně, nevšímá, a jako by Boha ani nebylo, jen po cestách hříchův a nepravosti kráčí.“ — I odvece muž neznámý: „Neboj se,

ctihodný kmete: věčnýť jest Hospodin, i věčný sobě zbudoval chrám, na nějž kdo patří, nemůž neuznati jeho Tvůrce; i přijde čas, kde všickni národové z něho Boha poznají a jemu se v prachu kořiti budou. Vezmi do ruky tuto trubku, a pohledni skrze ni vzhůru.“ I pojal ji stařeček rukou třesoucí a pln úžasu nebe, jako hvězdami poseto, patřil. Nemohl se dosti nadívati, až v rozkošném zanícení na tvář svou padl před mužem, kterýž jej zvedna, dí: „Nekoř se přede mnou, zbožný starče! jsemť člověk, jako ty; než jdi, smiř se s lidem a hlásej mu, aby, kdo pochybuje, na všemohoucím Tvůrci, přišel ke *Koprníku* (nar. 1472 v Toruni, † 1543) a patře tímto dalekohledem divy Boží, bude zajisté věřiti v Boha. —

Athanáš Kirchner; znamenitý hvězdář, měl přítele B., jenž před ním, že by Bůh byl, často pochyboval. Pročež si K. umínil, pravdu tuto dokázati mu. Jedenkráte, když jej přítel navštívil, dělal jako by velice na pilno měl. B. tudíž nechaje ho pracovati po dílně se ohlížel; i spatřil v koutě kouli nebesní, jež tam byl Kirchner zúmyslně postavil. „Toť krásná koule,“ dí B. „komu náleží? kdo ji zhotovil?“ „Nevím,“ odvece K., „snad že tam náhodou přišla!“ „Toť směšno,“ pravil uražený přítel. „Ty nechceš věřiti,“ odtuší hvězdař, „že tato nepatrná koule sama od sebe pošla? kterak se můžeš domnívati, že by tento krásný, velebný prvotvor náhodou povstal?“ I poznal B. pošetilost svou i od té doby věřil.

Když r. 1721 *dánští missionáři v Gronii* (v Americe) Evangelium Kristovo hlásali, mnozí Gronové je ochotně přijavše, se pokřtiti dali. *Jeden z Dánů*, průvodčí missionářů, divil se pak dřívější jejich pohanské zaslepenosti; načež mu *pokřtěný Gron*: „Pravda, dříve, než jste zavítali k nám, žili jsme v nevědomosti; neboť jsme pravého Boha a Spasitele svého neznali; než kdo nám to měl pověditi? Přece však nedomnívej se, že žádný pohan o tom nepřemýšlí. Já sám, pluje na vodě, často jsem rozjímal: Ani tato kocábka sama nepovstala, nýbrž přičiněním a uměním lidským byla zhotovena, však ten nejmenší ptáček jest mnohem uměleji způsoben i žádný jej udělati nemůže; a což teprv člověka, kterýž nade všecka zvířata jest dokonalejší! Kdož jej učinil? Pochází od rodičův a tito opět z rodičů. Než odkud první rodiče mají původu svého? Snad že ze země vznikli? však proč nyní ze země nevycházejí? A odkud povstala země? odkud moře, slunce, měsíc a hvězdy? Musíť přece býti někdo, kdo vše to učinil a zajisté jest mnohem mocnější a moudřejší, než člověk nejzpůsobnější. Takéť jest velmi dobrotivý; neboť

vše, což učinil, dobré jest a prospěšné. — Takto jsem rozjímával, než vy jste nás velikého, pravého Boha znáti naučili.“

Nevěrec *Voltaire* opustil jednou ve vysokém stáří své lůžko a vstoupil za ranního času na vysokou horu, aby spatřil východ slunce. Červánky žhavou barvou obrubovaly hory, ježto brzo třpytily se v růžovém lesku. Posléz vystoupilo slunce ve své velebnosti. Starý posměvač byl pohledem tím tak mocně dojat, že smekna na kolena padl a zvolal: „Mocný Bože, již věřím! Nemohu zapřít, že jsi!“ Kéž by byl setrval u víře! —

4. *Bůh jest! Pravdu tu i Zjevení potvrzuje, totiž Písmo sv. Starého i Nového Zákona.*

„Bůh se sám skrze Mojžíše lidu Israelskému oznámiti ráčil slovy: „*Já jsem, jenž jsem*“ (II. Mojž. 3.). „Zdali nevíte, zdali jste ještě neslyšeli, zdali není vám zvěstováno hned od počátku? Zdali jste neporozuměli základům země, že Bůh to učinil, a on jest, kterýž sedí nad okrškem země?“ (*Is. 40, 21.*) „Chválím tě, Otče, Pane nebes i země, že jsi skryl tyto věci před moudrými a opatrnými, a zjevil jsi je maličkým“ (*Mat. 11, 25.*) „Věrou rozumíme, že připraveni jsou věkové slovem Božím, aby z neviditelných věcí učiněny byly viditelné“ (*Žid. 11, 4.*) „Bůh, kterýž řekl, aby se z temnosti světlo zableskló, tenť se osvítil v srdcích našich k osvětlení a vedl ku poznání jasnosti Boží v tváři Ježíše Krista“ (II. *Kor. 4, 6.*) „Kristus jest obraz Boha neviditelného, prvorozený všeho stvoření“ (*Kol. 1, 15.*) „Nebo v něm přebývá všecka plnost božství tělesně a v něm jste doplněni“ (*Kol. 2, 9., srvn. Žid. 1, 3., Jan 14, 9.*) „Boha nikdo neviděl, ale jednorozený Syn, kterýž jest v lůnu Otce, On vypravil“ (*Jan 1, 18.*) „Všecky věci dány jsou mi od Otce mého; a žádný neví, kdo by byl Syn, jediný Otec, a kdo by byl Otec, jediný Syn a komuž by chtěl Syn zjeviti“ (*Luk. 10, 22., srvn. Mat. 11, 27.*)

Výroky sv. „Abychom ale Boha, jakož i vládu a vůli jeho úplněji a důkladněji seznali, přidal i také zásobu listin (sv. písma) k tomu účelu, chtěl-li by kdo o něm zpytati, zpytováním ho nalézt, po nalezení věřiti, věrou jemu se klaněti. Hned od počátku totiž vysílal na svět muže, kteří spravedlností a neúhonností svou zasloužili znáti a hlásati Boha; muže vysílal Duchem božským nadšené, aby zvěstovali, že jedin toliko jest Bůh, kterýž vše stvořil, člověka co pravý Prometheus z hlíny sformoval a který běhy časův jistými zákony řídí a spravuje.“ *Tertullian.*

Bůh se nám co původ všeho
světa krásně stvořeného,
našeho též povstání
milostně dal k poznání. *Frýček.*

P o d o b e n s t v í .

Sv. Pavel, onen veliký vyslanec Páně, procházeje se s učeníkem svým, *Lukášem v Athénách*, byl smuten a zamyšlen. Neboť mu leželo množství temných chrámů a oltářů pohanských na srdci. Skormoucen nad tím mlčel a Lukáš, znaje myšlení jeho, tiše ho doprovázel. I přišli opět k jinému oltáři, a obličej apoštolův najednou se vyjasnil. Tu divil se Lukáš, řka: „Z čeho se raduje srdce tvé při tomto oltáři?“ I dí apoštol: „Čti nápis tento.“ A Lukáš četl tato slova: „Bohu neznámému!“ — Tu odpověděl Pavel, řka: „Hle, ani v bludu a temnostech pravda nezahyne, soukromě a skrytě odpočívá a dřímá a očekává povzbuzení a světla, které ji vzbudí.“ — Na to hlásal Pavel Athénským o Bohu neznámém, jemuž byli postavili oltář a mnozí uvěřivše, stali se křestany. *Krummacher.* (*Srvn. Sk. ap. 17.*)

Kníže neznámý. Ve východních krajinách panoval *kníže*, kterýž, ač národ ho neznal, co otec pečoval o jeho dobro. Práva od stolce jeho plynoucí byla plna moudrosti, dobroty a spravedlnosti. Nad to se staral o každého svého poddaného milostivě, a kde pohroma hrozila, tu se neprodleně královská zjevila pomoc. Tak se podobal stolec jeho slunci, ježto na zemi život, světlo i teplo sesílá; však podobně, jakož i ono leskem podobu svou oku lidskému zakrývá, tak žil i kníže, skryt v paláci po mnohá léta a žádný nespatriil ani tvářnost, ani poznal jméno jeho. Tím více dychtil národ, aby jej spatřil a poznal co otce vlasti: někteří tvořili sobě obrazy a podobizny dle vlastního představení postavy knížecí. Když pak touha jejich nejvyššího stupně dosáhla, sstoupil kníže se svého stolce, zjevil se národu, odkryl podobu svou i vlastnosti své před ním. Tu raduje se národ nad míru, volal: „Dokonalá jest radost naše, co jsme spatřili Pána svého a poznali ruku, jež nás žehnala skrytě.“ — I roztrískali obrazy a podobenství, kteréž byly sobě prv vytvořili dle vlastního zdání (modly pohanské) i volali: „Sláva knížeti, jež se nám zjeviti ráčil!“ — *Krummacher.*

Nauč. mr. Bůh jest; pravda tato jest spasitelná; neboť ona rozum náš osvěcuje, v srdce naše pokoj a útěchu lije; vímeť už,

proč všechno ve světě tak velebně, krásně a moudře jest uspořádáno, i sami sobě nejsme více pohádkou. Protož hledejme Boha v sobě rozumem, citem i srdcem, poznávejme jej v přírodě i v moudrém řízení Božím; zvláště pak, abychom v poznání Boha rostli, Písma svatá a jiné nábožné knihy čítejme, slovo Boží poslouchajme a poznanou vůli Boží ochotně konejme.

Slova písma sv. Hledati mne budete a naleznete, když hledati mne budete celým srdcem svým“ (*Jer.* 29, 13.). „Starost mám o to, aby potěšena byla srdce jejich, spojená jsouce bratrskou láskou a to ke všelikému bohatství plnosti rozumu, ku poznání tajemství Boha Otce i Krista Ježíše, v němžto jsou všickni pokladové moudrosti a umění skryti“ (*Kol.* 2, 2—3., *srvn.* 1, 9. 10.). „Milost vám a pokoj naplněn buď skrze známost Boha a Krista Ježíše, Pána našeho. . . Budou-liť při vás tyto ctnosti a rozhojní se, ne prázdné, ani bez užitku postaví vás v poznání Pána našeho Ježíše Krista“ (*II. Petr.* 1, 2. 8.). „Rosťtež v milosti a poznání Pána našeho a Spasitele Ježíše Krista“ (*II. Petr.* 3, 18.). „Žena jedna, jmenem Marta, přijala jej (Ježíše) do domu svého; a ta měla sestru, jmenem Marii, která také sedíc u nohou Páně, poslouchala slova jeho. Marta pak pečlivá byla při mnohé službě, kterážto stála a řekla: Pane, nemáš-li o to péče, že sestra má nechala mne samé sloužiti? Protož rci ji, ať mně pomůže. A odpověděv řekl jí Pán: Marto, Marto, pečlivá jsi a rmoutíš se při mnohých věcech. Ale jednohoť jest potřebí. Maria nejlepší stránku vyvolila, kterážto nebude odjata od ní“ (*Luk.* 10, 38—42.). „Kdož miluje mne, milován bude od Otce mého; i jáť jej budu milovati a zjevím jemu samého sebe“ (*Jan* 14, 21.). „Každý tedy, kdo v něm zůstává, nehřeší, a každý, kdož hřeší, neviděl ho, aniž ho poznal“ (*I. Jan* 3, 6 — 2, 4.).

P ř í k l a d y.

Sv. Viktorin, jehož obrácení *sv. Augustin* popisuje, byl znamenitý mudrc pohanský, pro jehožto učenost a zásluhy mu Římané sloup slávy postavili. Než kterak z onoho velikého muže dítko v Kristu se stalo? kterak podrobil šíje své pod jeho Evangelia Kristova? kterak potupu kříže na čelo přijal? Odpověď: Četl Písma sv. a jiné spisy křesťanské, načež *sv. Simplicianu* tajně vyznal: „Nyní vím, že jest Bůh, jsemť křesťanem!“ Čta pak dále v písmě ono místo: „Kdo mne vyzná před lidmi“ bez odkladu a bázně veřejně Boha vyznával.

Sv. Augustin, stoje na rozcestí, má-li se od prostopášného života k bohobojnému obrátiti, čili v něm setrvati, uslyšel v zahradě hlas: „Vezmi a čti!“ I vzal epištoly sv. Pavla tam ležící, otevřel a četl: „Ne v opilství, ne v smilstvích a nestydatostech, ne v sváru a závisti . . .“ (*Řím. 13, 13.*). Milost Boží objasnila jej a tenž byl počátek obrácení jeho.

Tentýž svatý Otec ve svém vyznání uvádí vojína, kterýž mezi tím, co císař v Treviru circenským hrám byl přítomen, procházející se s přítelem zahradami města, náhodou se octl v malém domku nábožné rodiny. Nalezše tam rukopis — život sv. Antonína, — četli v něm a čím dále četli, tím více dojati byli. Hned mezi čtením uzavřel jeden z nich zanechati vojenské služby, i dí k příteli svému: „Řekni mi, bratře! kamže směřuje posavadní jednání naše? co tím chceme? proč bojujeme? zdaž větší jest naděje naše, než státi se přátely císařovými? A co tito jak nejisté, jak nebezpečné máme to štěstí! jak mnohým nebezpečenstvím dobudeme sobě ještě nebezpečenství většího! A to jak dlouho bude trvati? Ne, já mohu přítelem Božím býti i chci jím býti!“

V. Bůh jest nejdokonalejší bytost.

Těmi cestami, jimiž přicházíme ku pravdě o jsoucnosti Boží, poznáváme i, že Bůh jest bytost sama od sebe pocházející, mimo se nižádného původu bytí svého nemající, *bytost nejdokonalejší*, jenž veškeré moci, kteréž pospolu býti mohou, vrchovatou měrou v sobě chová, že *má nejdokonalejší vlastnosti*.

Texty. „On jest Alfa i Omega (*A — Ž*), počátek i konec první a poslední“ (*Zjev. 1, 8.*). „Jemu není podobného, veliký jest a veliké jméno jeho v síle“ (*Jer. 10, 6.*). „Kdo měřil hrstkou vody a nebesa dlaní vážil? Kdo zavěsil třemi prsty tíži země a zvažil na váze hory a pahrbky na závaží? Kdo nápomocen byl duchu Hospodina? aneb kdo rádce jeho byl a ukázal jemu? S kým všel v radu a vycvičil ho a učil jej stezce spravedlnosti a vyučil ho nmění a cestu opatrnosti ukázal jemu? Aj hle, národové jako krůpěje okova a jako hnutí závaží počtění jsou, aj hle, ostrovové jako prach drobný. A Libán nepostačí k podpálení, a živočichové jeho nepostačí k zápalné oběti. Všickni národové jako by nebyli, tak jsou před ním, a jako nic a prázdnota jmíni jsou jemu. Komu tedy podobného učinili jste Boha? aneb jaký obraz postavíte jemu? On sedí nad okršlkem země a obyvatelé její jsou jako kobylinky: on

roztáhl jako nic nebesa a rozprostřel je jako stánek k bydlení. Pozdvihněte na vysost očí svých a vizte, kdo jest stvořil věci ty? Bůh věčný Hospodin, kterýž stvořil končiny země: nezemdlí, aniž usilovati bude, aniž jest vystížení moudrosti jeho“ (*Isaiáš* 40.). — „V něm živi jsme, hýbáme se i trváme“ (*Sk.* 17, 28.) „Z něho a skrze něho a v něm jsou všechny věci“ (*Řím.* 11, 36., *srvn. I. Kor.* 8, 6.). „Budtež tedy dokonalí, jakož i Otec váš nebeský dokonalý jest“ (*Mat.* 5, 48., *srvn. V. Mojž.* 32, 4.).

Výroky sv. „Jak dalece a pokud lidská přirozenost něčeho o Bohu stanoviti může, stanovím a řku, co všechněch vědomí též uznává: Bůh jest nejvyšší a svrchovaný, nalézaje se u věčnosti, nezrozený, neučiněný, bez počátku, bez konce.“ *Tertul.* „Což jsi, Bože můj? Což, prosím, ne-li Pán a Bůh můj? Neboť kdož Pán kromě Pána? kdož Bůh kromě Boha našeho? Nejvyšší, nejlepší, nejmocnější, všemohoucí, nejmilosrdnější a nejspravedlivější, nejukrytější a všudy přítomný, nejkrásnější a nejsilnější, stálý a nepochybný, neměnitelný a vše měnící, nikdy nový, nikdy stár, všecko obnovující. . . A což řekneme, Bože můj, živote můj, svatá sladkosti moje, aneb co pronese kdos, mluvě o Tobě? Běda ale mlčícím o Tobě!“ *Sv. Augustin.*

„Nejlépe se vyřkne: co jest Bůh, když díme, že jest.“ — „Bůh jest a bez Boha nic, neb jakož on sám není bez sebe, tak též bez něho nic býti nemůž. *On sobě jest, on všemu jest.* A tak, jakž jediný on jest, jenž své bytí sám, i to, že jsou skrzeň jiné všechny věci, *jest.* — Bůh jest počátek všeho, ježto' se nepočal a od něho vše má své počátky. — Bůh jest nevypravná věc svrchovaná, jehož nic lepšího, nic blaženějšího nemóž býti pomysleno, ani tak dobré, tak blažené, tak velebné: neb v tom vychází nad každý smysl anjelský i člověčí, vždy jest nad to výbornější, nežli móż kdo pověditi neb pomysli. — Vejdi člověk jak móż k srdci vysokému, nad to Bůh povýšen bude.“ *Štítový.*

„Ačkoli žádný v světě tvor, co Bůh jest, pověditi neuměl, . . . a však se té nevymluvné důstojnosti Božské líbilo, nám se v Písmě sv. tak dalece, jak dalece mdloba našeho rozumu stačiti mohla, vyjevití, jmenovitě: že Bůh jest jediná, duchovní, neobsáhlá, dokonalá, věčná, sama od sebe jsoucí bytost aneb podstata.“ *K. Pr. P.*

Výklad jmen Božích. Jaký jest Pán Bůh náš, ukazuje se v Písmě sv. na díle jmeny, na díle příjmeními, která se Bohu dávají. Jmena jsou tato: 1. *Bůh*, kteréž jmeno i bohatství a dostačnosť jeho v samém sobě namítá i plnost blahoslavenství i péči

a pozorlivost nad tvory ukazuje. V židovském jest *El*, totiž silný, jméno od všemohoucnosti jeho vzaté. 2 *Hospodin*, to jest hospodář a plnomocný vladař všech věcí. Ale židovské jméno 3. *Jehovah*, kteréž se oním naším Hospodin vykládá, vyznamenává bytnost takovou, kteráž sama od sebe jest věčně, bez počátku i konce: bytnost bytností. To jméno sobě Pán Bůh dal, když s Mojžíšem mluvit začal (II *Mojž.* 6, 3.). K témuž přináleží 4. jméno *Elejeh*, totiž: „jsem, kterýž jsem“ (II. *Mojž.* 3, 14.), též *Jah*, jsoucí. Těmi zajisté jmeny ukazuje se věčná neproměnitelnost bytnosti Božské. 5. *Pán*, kteréž slovo od řeckého *πᾶς ων*, t. vládnoucí, pochází a moc Boží, kterouž nad námi tvory míti ráčí, vyobrazí, jako i řecké *Κύριος* a hebrejské *Adonai*. Nazývá se v Starém zákoně často 6. *Elohim*: kteréž jméno, ač prostě *Bůh* vyloženo jest, avšak zní: *Mocní soudcové*: tak že opět i správu Boží nad světem, kteráž mocná a velebná jest i tajemství Trojice svaté ukazuje. Jméno také zvláštní jest 7. *Otec*, t. *Abba*, kterýmž se někdy celé božství míní (jako v modlitbě Páně), někdy první osoba sama (jako *Mat.* 11, 25.), proto že Otcem jest Pána našeho Ježíše Krista i našich z milosti (*Is.* 9, 5.). A u Jakuba svatého (1, 17.): Bůh Otcem světél se jmenuje. (O tomto jmeně níže zvlášť se bude jednati.)

Jsouť i jiní titulové, ješto se Bohu dávají, jako: *skála*, *věže*, *hrad*, *roh*, *lev*, *orlice* a t. d., ale to figurně a v podobenství. — (*Přijmění*, jsou vlastnosti božské.)“ *K. Pr. P—s.*

NB. O vlastnostech božských toto čtvero jest třeba připomenouti:

- a) Že žádného není slova neb vlastnosti, kterýmž by se to, co v Bohu jest, vlastně vyřknouti a vypověditi mohlo; a tak, cokoli se o Bohu poví, že to ještě není Bůh, než naučení toliko mdlému našemu rozumu učiněné, ku považování, jak veliký, divný, slavný jest Bůh.
- b) Že všechny ty vlastnosti, jména a titulové všechněm osobám Trojice svaté přináležejí; však způsobem tím a takovým, jakovýmž samo Božství
- c) Že ty vlastnosti nejsou od podstaty rozdílné, než jsou sama podstata božská, toliko, že my toho tak, jak jest, pochopiti nemůžeme. Nebo v Bohu nic není, což by Bohem nebylo: proto že jest prostočistá bytnost, dělití se nemohoucí. Protož chceme-li o Bohu vlastněji mluvit, lépe díme, že jest Věčnost, Pravda, Život, . . . nežli věčný, pravý, živý. A i tak ještě nevyslovíme dosti dokonalosti té

- d) Že tato pravá známost Boha ne na samé sobě se stavovati, ale k skutečné pobožnosti nésti má. Sem zajisté přináleží *Mal. 1, 6., I. Jan 2, 4.* . A protož (při každé vlastnosti se kladou mravní naučení), *K. P. P.*

Příklady a podobenství.

1. *Klas pšeničný.* Otec vyšel se synem svým na hory vysoké, odkudž spatřili slunce vycházeti v lesku překrásném; a pod nimi šířilo se moře v dalekost nepřehlednou. I viděli, kterak u prostřed hor bouře se zmítá a hrom rachotí před nima. Divadlo to podjalo srdce jinochovo vábností takovou, že velebnost Stvořitele hlásati se jal. Otec ale mlčel. Když pak do údolí sešli, chválil otec pole obilná, jež se houpala co moře vlnící, na níž utěšeně se díval. I dí tu jinoch: „Krásný to pohled, otče můj! ale na vrchu hor zdál se mi Bůh blíže a všemohoucnost a vznešenost jeho jevila se zřejměji.“ — „Toliko smyslové tvoji,“ odpověděl otec, „byli více podjati; pak-li ale bydlí onen Neviditelný v srdci tvém, tedy poznáš všemohoucnost, moudrost a dobrotu jeho z každinkého klásku.“ Tu vyrval jinoch klas pšeničný z pole, řka: „Uč mne tomu, milý otče!“ A otec vezma klas, řekl: „Hle ze zrna, jež shnilo, zrostlo nové živobytí; poznáváš v tom všemohoucnost toho, jenž div ten uvedl v zákon. Aby nekleslo stébelko útlé a vzhůru se pnulo, podpírají ho tato kolénka a tak se houpá osení šumné, aniž se poláme. Hle moudrost Tvůrce vznešeného. A teď pohledni na klas zrnatý a poznáš i dobrotu jeho.“ Dle *Krummachra*.

2. *Abrahamovo dětinství.* (Podobenství.) V jeskyni byl Abraham vychován; neboť ukrutný Nimrod vyhledával bezživotí jeho. Ale i v tmavé jeskyni světlo Boží bydlelo v něm. „Kdož jest stvořitel můj?“ řekl sám u sebe dosti se vynamysliv. — Po šestnácti letech vystoupil a uzře poprvé nebe i zemi, divil se a radoval se velm i Ptal se všech tvorů vůkol sebe: „Kdož jest stvořitel váš?“ — Slunce vycházelo; mládenec padl na tvář svou, volaje: „Totot jest zajisté stvořitel můj; jak krásná podoba jeho!“ Slunce vzešlo, slunce se nížilo a večerem zašlo. Vyšel měsíc, i promluvil Abraham sám k sobě, řka: „Světlo, kteréž zašlo, nemůž býti Bůh nebes; ale bude ono menší světlo Bůh, jež obsluhují veliká hvězd hejna.“ — Ale zašel měsíc s hvězdami a Abraham zůstal samotén. — Šel k otcí svému, a tázal se ho: „Kdož jest Bůh nebe i země?“ A Tharah ukázal na své modly. „O tom se přesvědčím,“ pomyslil sobě. A když

byl sám, předkládal jim nejlepší pokrm. „Jste-li živí bohové, tedy přijměte svou oběť.“ Ale modly sebou nehýbaly. „A tyto,“ dí syn, „otec můj za bohy má? Budiž, snad jej poučím!“ — Vzal hůl a rozráže všechny modly až na jednu, kteréžto do ruky položil hůl, běžel pro otce a dí jemu: „Otče, tvůj první bůh všech svých bratří pobil.“ — Hněvivě naň pohleděl Tharah a řekl: „Ty se mně rouháš, chlapče, jakž by to mohl, kdežto jej stvořily ruce mé?“ — „O nehněvejž se, otče můj,“ dí Abraham, „a rozpomeň se na slova, kteráž jsi řekl: Nemůžeš-li se tolik síly do tvého boha nadíti, jakou moje dětská ruka do sebe má, jakž může on býti ten Bůh, který mne a tebe, nebe a zemi stvořil?“ Tharah se zamlčel nad slovy synonymy. — Brzo se ale o tom pověst donesla k uším ukrutného Nimroda; ten povolav k sobě Abrahama, mluvil k němu takto: „Mému se budeš bohu klaněti, chlapče; sice rozpálená pec na tě čeká.“ Již při narození Abrahamově předpovídali všickni mudrcové, že on modly zvrátí a v království zničí službu královskou. Proto jej pronásledoval král. — „Kdo jest, králi, bůh tvůj?“ tázal se neohrožený chlapec. Jemuž král odpoví: „Oheň jest bůh můj, ta nejmocnější bytnost.“ „Oheň,“ dí chlapec, „bývá vodou shlazen; voda od oblaků lehce nošena bývá; vítr oblak zahání, a větru odolává člověk. Tedy jest člověk nejmocnější bytnost.“ — „A já nejmocnější z lidí,“ vece král. — „Klaň se mně; jinak očekávej rozpálenou pec.“ Tu chlapec mírně pozdvihna očí svých, dí: „Viděl jsem včera slunce ráno vycházeti a večír zapadati; veliž, o králi, by dnes večír vycházelo a ráno zapadalo; a chci se klaněti tobě.“ — I hozen jest Abraham do ohně. Moc ohně však chlapci neuškodila; anděl odvíval plamen jako liliový zápach od něho, vezma jej do svého náručí. Krásnější vyšel z ohně mládenec a brzo na to povolal jej Bůh do země Chaldejské, posvětiv ho sobě za miláčka. — Abraham pak založil služby pravé ke cti jediného Boha nebes i země po celém světě. *Herder.*

3. *Jmena Boží.* Přišed *Alexandr*, syn Filipa, krále Macedonského, do Babylona, povolal z každé země i národů, kteréž byl sobě podmanil, kněze a shromáždil je vespolek na hradě svém. Pak vsedl na trůn i ptal se jich, — bylot jich veliké množství, — řka: „Vyjevte mi, zdali poznáváte a ctíte bytnost nejvyšší, neviditelnou?“ Tu sjednotili se kněží a pravili vespolek: „Ctíme!“ — A král táže se dále: „Jakým jmenem ji nazýváte?“ Na to odpověděl *kněz indický*: „My ji jmenujeme *Brama*, t. j. Velikost!“ *Kněz perský*: „My ji nazýváme *Ormus*, t. j. počátek světla!“ *Kněz judský*: My,

k němu voláme: *Jehovah Adonai*, t. j. Pán, jenž jest, byl, a bude!“ A tak jevil každý kněz zvláštní slovo a jméno, kterým nejvyšší bytost jmenoval národ jeho. — Tu rozhorlil se král v srdci a pravil: „Jediného máte vladaře a krále, jediného tedy ode dneška budete i boha míti; *Zeus* jest jméno jeho!“ — I zarmoutivše se kněží velmi nad řečí krále, pána svého, pravili: „Tím názvem, který jsme jevili, jmenuje jej národ náš od dětinství; kterak nám toho změnití možno?“ Král ale tím více se horšil. — Tu vystoupil moudrý, starý *Bramín*, s hlavou šedivou, jenž krále do Babylona doprovázel a zdvihna hlasu svého, pravil: „Král a pán můj dovolí, abych k shromáždění mluvil.“ Na to obrátil se ku kněžím řka: „Svítí i u vás všady nebeské světlo denní?“ A kněží, pospolivše se, pravili všickni: „Ano, svítí!“ — Na to se ptal *Bramín* jednoho po druhém: „Jak je nazýváte?“ A jeden každý jiné jevil slovo a jméno vlastní dle země své a národu. Tu pravil *Bramín* ku králi: „Nemají-li ode dneška stejným jmenem světlo nebeské nazývati? *Helios* jest jméno jeho.“ — Při slovích těchto se zarděl král hanbou a pravil: „Ať jmenuje každý bytost nejvyšší dle úvyku názvem svým vlastním. Poznávám v pravdě, že ni v obraze, ni v znamení bytost nejvyšší nezáleží!“ — *Krummacher*.

VI. Obyčejnější vlastnosti božské.

Jako nekonečně mnohé jsou moci a síly, jimiž Bůh co nejdokonalejší bytost vnitř i zevně (na všechny tvory) působí, tak nesčíslné jsou i jeho vlastnosti, z nichž tuto jen některé obyčejnější uvádím:

1. Bůh jest věčný.

Bůh, jakožto bytost, duch nejdokonalejší, nemá počátku ani konce, jest neobmezený vzhledem času, On vždy byl, a vždy bude, jest věčný.

Bůh jsa bytost sama od sebe, nemá počátku ani v sobě aniž má původu v jiné bytosti, tím méně může kdo působiti, aby Bůh kdy vzal konec.

Nazývá se také Bohem *živým, nesmrtelným*, nejen pro rozdíl od mrtvých modl, ale také pro ukázaní, že v něm pravý ten život jest, v kterémž ani smrti ani smrtelnosti není, a tak původ a studnice všelikého života.

Bůh jest věčný, On je bez počátku, nekonečný.

Texty. *Mojžíš* (I. 21, 33.) nazývá Boha Hospodina „věčného.“

„Prvé než učiněny byly hory aneb způsobena země i okršlek její: od věků až na věky ty jsi Bůh“ (*Žlm.* 89, 2.). „Na počátku, Hospodine, ty jsi založil zemi a díla rukou tvých jsou nebesa. Onať zahynou, ty pak jsi tentýž a léta tvá nezahynou“ (*Žlm.* 101, 26—28.; srvn. *Daniel* 6, 26., *Žid.* 1, 10—12.). „Velikosti moudrostí svou ozdobil: ten, kterýž jest před věkem až na věky; aniž jest přidáno jemu co, ani umenšeno, a nepotřebuje nižádného rady“ (*Sir.* 42, 21. 22.; srvn. *Žlm.* 44, 7 † 101, 13 † 32, 2.). „Ten, kterýž jest živ na věky, stvořil všecky věci spolu: Bůh sám ospravedlněn bude a zůstává nepřemožený král na věky“ (*Sir.* 18, 1.). — „Protož králi věků, nesmrtelnému, samému Bohu budiž čest a chvála na věky věků“ (*I. Tim.* 1, 27.; srvn. *I. Tim.* 6, 16.). „Jedno pak toto nebuď vás tajno, nejmilejší, že jeden den u Pána jest jako tisíc let, a tisíc let jako jeden den“ (*II. Petr.* 3, 8.; srvn. *Žlm.* 89, 4.). „Jáť jsem Alfa i Omega, počátek i konec, pravý Pán Bůh, kterýž jest a byl, a kterýž přijíti má, ten všemohoucí“ (*Zjev.* 1, 8 † 22, 18 † 4, 8.).

Výroky sv. „Živé a pravé Božství neposuzuje se ani dle stáří, nýbrž dle pravdivosti. Věčnost nemá času; neboť ona sama jest svým časem. Co Bůh sám působí, tomu nemůže podléhati. Věku nemá, poněvadž mu zroditi se nelze. Je-li Bůh stár, pomine; je-li mlád, nebylo ho. Mládí svědčí o počátku, stáří hrozí koncem. Bůh ale, jakož jest vzdálen všeho počátku a konce, rovněž i všeho času, jímž se počátek a konec určuje a ustanovuje.“ *Tertullian.* „Chceš-li stálé, věčné radosti míti, drž se toho, kterýž věčný jest.“ *Sv. Augustin.* „Mám-li zlato a stříbro, co mám? a jak dlouho? Boha-li mám, růže mám bez trní, oheň bez dýmu, požívání bez konce.“ *Sv. Ignác.*

Všecko svůj počátek vzalo,
anděl, člověk, zvěř i klas,
v čase teprv vše se stalo,
an i sám se počal čas;
Bůh jen stvořitel jsa všeho,
původ nemá od žádného.

Každý povstalý tvor zase
jistě jednou pomine,
běře porušení na se —
všecko, všecko zahyne;
jenom Bůh sám věčným sluje,
věčnost jiným uděluje.

Před Bohem co kvítek denní,
vzniknul a zas zhyne svět;
Jemu jako okamžení
minou miliony let;
On pak trvá v nezměnnosti
od věčnosti do věčnosti.

Frýček.

P o d o b e n s t v í.

Slovo věčnost ješt nepochopitelno. a) Patř, co se v oné hromadě mravencův hemží! Jaká to pilnost a přece jim málo práce ubývá. Pomysli sobě, že by tito živočichové tak dlouho žili, až by veliký les z délky a šířky několik hodin skrz prolezše, — strom jako strom zhlodali, drtiny pak všecky na nejvyšší horu mnoha tisíc sáhu vysokou odnesli: jak mnoho milionů let by to as trvati mohlo? — A přece by to nebylo věčně.

b) Představ si moře na tisíce mil široké i dlouhé a nesmírně hluboké. Každých tisíc let by tam přiletěl ptáček napíti se. Nekonečně dlouho by to trvalo než by je vypil, a přece by to nebylo věčně. —

c) Pomysli si kruh co čáru nekonečnou. — I prsten a v kolo skroucený had jsou obrazy věčnosti.

Nauč. mr. Bůh jest věčný. a) Toť potěšitelno pro nás v trápení a protivenství; toť b) učí nás Boha se báti a po přátelství jeho toužiti.

Hlediž učiniti sobě Boha přítelem a nikdy nebudeš opuštěn; neboť On zůstane tobě i tehdaž, kdyžby tě všecko opustilo. „Bůh srdce mého a díl můj jest Bůh na věky! (Žlm. 72, 26.)

Když i všecko v světě zhyne,
Bůh sám věčně nepomine.
Boha jen se drzet máš,
tak se věčně zachováš.

„Starý Bůh ten živ jest ještě,
prosícím jenž zpomáhal;
Naděje má, útočiště!
taktě David zpíval.

P ř í k l a d y.

Vypravuje se o jisté ženě, že nevědouc už, jak by svého manžela, jenž trvalým neštěstím velmi zmalomyslněl, potěšila, že jednoho dne velmi zkormoucenou býti se stavěla, až i plakala. I jsouc tázána od muže, proč by plakala? „Ach!“ odpověděla, „náš milý Pán Bůh umřel.“ — „Upokoj se ženo,“ těšil ji muž, „Bůh je věčný, On umřítí nemůže.“ — „I když tomu tak jest,“ odvece žena, „tedy ty v tom neštěstí, které nás stihá, tak nesmírně nenaříkej; nebo živ-li jest a vždy-li živ bude Pán Bůh, tedy nám ještě pomoci může.“ — Muž šel do sebe a přestal naříkati.

Kdykoli *sv. Teresia* slyšela hodiny bítí, radostně volala: „Zase o hodinu blíže k věčnosti a k věčnému Odplatiteli.“

Jistý *malíř Zeuxis*, jsa tázán, proč s takou pilností maluje? odpověděl: „Vždyt pracuju pro věčnost.“ Tak každý křesťan by mluvíti, jednati a trpěti měl.

Vdova jedna těšila na smrtelném loži své dítky těmito slovy: „Zůstavuju vám, milé dítky, Otce, kterýž nikdy neumírá, nýbrž věčně žije.“

Krom Boha nic stálého. Pravda tato již mnohé přiměla, že vše opustivše, Boha se přidrželi, v němž pokoj našli, jakéhož jim svět dáti nemohl. Tak *Cesar*, bratr sv. Řehoře Naziazenského, pán bohatý a šlechetny, jenž v Nicei přebýval. — Stalo se hrozné zemětřesení, v němžto veliký díl města a spolu dům Cesarův se zbořil; tisícové lidu bylo v sutinách pochováno. Cesar s nemnohými záhubě ušel. Od té doby zcela Bohu se oddal. „Pryč marný světe,“ zvolal, „chciť hledati domu, jenž se nezboří nikdy, jehož žádná bouře, žádné zemětřesení, žádná nehoda mne zbaviti nemůže.“

Jistý nábožný úředník, když konec života jeho se blížil, povolav syna, ukázal mu poklady, kteréž byl nashromáždil, řka: „Milý synu, tuším, že brzy musím odejít; protož bych rád své časné záležitosti spořádal. Než to učiním, předložím ti otázku, již bedlivě rozvaž, abys nejlepší stránku sobě vyvolil. Viz poklady tyto; žádáš si je, či chceš Boha míti za opatřitele?“ Načež odvece syn: „Volím trvanlivé, věčné; protož na Boha více spolehám, než na časné pomíjející statky, které mol a rez kazí a zloději vykopávají!“ — „Tot po mé vůli,“ dí otec, objal syna svého i požehnal mu. Na to všecko zboží prodal, chudým rozdal a na vychování mládeže obětoval, tak že po smrti nepatrné dědictví proň zůstavil. Tento pak s málem jsa spokojen poctivě se živil; a Bůh brzy mu požehnal více než proň opustil. Tak často odplácí Věčný za věci časné, pomíjející. — Jakou odměnu dá teprv na věčnosti!

„Svět pomíjí a žádost jeho, ale kdož činí vůli Boží, zůstává na věky“ (I. Jan 2, 17.). „Marnost nad marností, všecko jest marnost; leč toliko Boha milovati a jemu samému sloužiti“ *Tomáš Kemp.*

Jak Pán Bůh v sobě věčnost má,
tak věčná jsou též zaslíbení,
tak věčná jeho vyhrožení,
tak věčná jeho vyplnění;
tak věčný život ctnostným dá,
i hříchy věčně potrestá. *Frýček.*

Přísloví. „Všecko na čas, Bůh na věky.“

2. Bůh jest všudy přítomný, aneb všudy bytný.

Bůh jest neobmezený i vzhledem místa neb prostory; *on jest všudy, na každém místě*; ne snad tak, jako by na způsob těla po celém světě byl rozšířen, ježto žádná místnost jej obsáhnouti ne-

může, nýbrž v celém světě působí, všudy jest podstatně, ač způsobem nevystížitelným, tajným.

Ačkoli Bůh jest všudy, přece říkáme, že jest *v nebesích*, kdež se svým vyvoleným požívati dává; že jest *v chrámě*, aneb na jiném místě, kde nám svých milostí obzvláště uděluje.

Texty. „Kdo bude moci s to býti, aby vystavěl jemu hodný dům? jestli že nebe a nebesa nebes nemohou obsáhnouti ho . . .“ (II. *Paral* 2., 6., srvn. *Is.* 66, 1.). „Zdaž se ukryje muž v skrýších a já ho neužřím, dí Hospodin? Zdaliž nebe i zemi já nenaplňuju, dí Hospodin“ (*Jer.* 23, 24.; srvn. *Moudr.* 1, 7 † 8, 1.). „Snad šlepeje Boží vystíhneš, aneb dokonale všemohoucího nalezneš? Vyššíť jest nad nebesa, i co učiníš? hlubiny hlubší nežli peklo, a odkud poznáš?“ (*Job.* 11, 8.). „Kam půjdu od Ducha tvého a kam od tváře tvé uteku? Jestli že vstoupím na nebe, tam jsi; pakli vstoupím do hrobu, přítomen jsi. Vezmu-li křídla svá na úsvitě a bydletí budu v končinách moře; i tam ruka tvá dovede mne: a držeti mne bude pravice tvá“ (*Žlm.* 138, 7—19.). „Byť se mi dostalo, jíti přes údolí stínu smrti, nebudu se báti zlého, nebo ty se mnou jsi“ (*Žlm.* 24, 4.; *Sk.* 17, 27—28.).

Výroky sv.: „Pán Bůh všudy přítomný jest, duch jeho všecko naplňuje, velebnost jeho všecky živly proniká. Přítomností svou všecky věci obsahuje, bez něhož místa žádného nikdež není, žádné lidské pomýšlení před ním skryto není. Všecky tajnosti moc jeho proniká, žádné skrytosti před ním zachovány a zatajeny býti nemohou. Žádnými závorami nemůžeš toho založiti, kudy by On nemohl projíti a proniknouti.“ *Sv. Isidor.* „Bůh můj všudy jest přítomen, všudy ve své celotě, žádné ho neobmezuje místo. On může neviděn a skryt jsa, spolu přítomen a nezměniv místa i vzdálen býti.“ *Sv. Augustin.* „Ač pravíme, že Bůh i v nebi i na zemi jest: však říci nesmíme, že by On měl jinou stránku v nebi, a jinou na zemi, ale všecek v nebi jest a všecek na zemi: ne v časích rozdílných, ale jednoho a téhož času, což nižádné přirození tělesné dovésti nemůže.“ *Týž.*

„Bůh jest ti blízek,“ píše *Seneka* Lucilovi, „on jest při tobě, on jest v tobě. Bytost svatá přebývá v nás, co v nás dobrého neb zlého pozorujíc. — Nikdo bez Boha nemůže dobrým býti.“ — Podobně *Tháles* mluvil. —

„Bůh všudy jest;
co jen si představuju,
tam přítomnost i Boží pozoruju,
kde bych jej mohl vynalézt?

Ač v nebesích
Jej svatí zřít jen mohou,
tak jeví přec se všudy pod oblohou
nám v nesčíslných skutcích svých.“
Frýček.

Nauč. mr. a) *Všudy Bůh*; celý svět jest chrámem jeho a každé místo jemu zasvěcené: všude se modliti můžeš, nejvroucněji ale o samotě nebo v chrámě. b) *Před Bohem nikudy nelze*: nemluv, nečiň, ano nemysli zlého. c) *Boha všudy máš svědkem*: i skrytě čiň dobře. d) *Kde je nouze nejvyšší, tam Bůh nejblíží*; protož nezoufej, ale v Boha důvěřuj. e) Bůh všudy jest s námi, všudy nám pomáhati, všudy nás chrániti, všudy trestati může; protož všudy se ho bojme, všudy jej milujme.

„Nábožný člověk tak zpívá, tak čte, tak jest ve všech skutcích svých silný a opatrný, jako by sám Bůh přítomen byl před očima jeho, jakož i v pravdě jest. Tak se modlí, jako by vzhůru vznešen byl před obličejem velebnosti Boží na nejvyšším trůnu, kdežto tisíce tisícův slouží jemu.“ *Sv. Augustin.* „V samotě sluší nám býti samým s sebou, v společnosti s bližním, všude ale s Bohem . . Činí-li kdo jinak, nikdež zalíbení a spokojenosti nenalezne; nebo samota bez Boha podobá se smrti, a společnost bez Boha spíše je škodná; s Bohem ale všude je blaze; bez Boha všude je nelze.“ *Sv. Frant. Sales.* „Člověka přítomného se ostýcháš a přítomnosti Boha se nebojíš?“ *Sv. Ambrož.* „Cokoliv konáš, pamatuj, že jest Bůh vždycky tobě přítomen.“ *Sv. Nilus.* „Vše, co konati máš, konej tak, jako bysi božskou velebnost před očima viděl: takovým způsobem zajisté duch náš velikých prospěchů dojde.“ *Sv. Teresie.*

Bůh na každém místě jest,
všudy může se nalézt.

Počestně se chovej všudy,
kde jen jsi, i Bůh jest tudy.

Kráčej všudy v božské přítomnosti,
prospívati budeš v každé ctnosti.

„An Boha vím
být všudy přítomného,
se štítím všude skutku zlého.
a jeho na všech místech ctím.“

V městě, ve vsi, v poli, v lese,
všude zlého duše ubohá,
pomyslí-li si na Boha,
před jeho se soudem třese. *Kamarýt.*

Jest-li trpké skormucuje
protivenství srdce mé,
důvěrnost mne pozdvihuje
vzývati hned jmeno Tvé.

Když jest nejhůř, Ty jsi nejblíž,
Ty znáš v bídě přispěti;
u Tebe jest pomoc nejspíš,
kdo se k Tobě přivětí. *Píseň.*

Přísl. Všudy Bůh, všickni před Bohem chodíme.

P ř í k l a d y.

a) *Biblické*: Bůh byl přítomen, když *Adam* a *Eva* zhřešili (I. *Mojž.* 3, 8. 9.); když *Kain* *Abela* zabil (I. *Mojž.* 4, 9. 10.); když *Jonáš* nechtě jíti do *Ninive*, utekl se na moře (*Jonáš* 1. k.);

když *Josef a Susana* přemohli pokušení (I. *Mojž.* 39; *Daniel* 13.); když *Jakub*, jda do Haran, spal pod širým nebem. Viděl ve snách žebřík, stojící na zemi a vrch jeho dotýkající se nebe: anděly také Boží, vstupující a sestupující po něm. A Hospodina, an spolehl na žebřík, řkoucího jemu: „Já jsem Hospodin, Bůh Abrahama, otce tvého a Bůh Isakův: Zemi na které spíš, tobě dám i semeni tvému“ A když procitl *Jakub* ze sna, řekl: „V pravdě Hospodin jest na místě tomto, a já jsem nevěděl.“ A lekaje se řekl: „Jak hrozné jest místo toto, není tu jiného, jedině dům Boží a brána nebeská.“ (I. *Mojž.* 28. k.).

b) *Jiné*: Když bezbožná císařovna *Eudoxia sv. Janu Zlat.* pro jeho pravdomluvnost vyhnáním ze země hrozila, řekl jí tento muž Boží: „Ty mně hroziš vyhnáním? Což nevíš, že je Bůh všudy přítomen, že nebe i zemi naplňuje? Vypověz mne, dej mne daleko od tváře své odvléci, jáť vím, že i tam se mnou Bůh můj bude, jehož přítomnosti mne nikterak nezbavíš.“

V městě *Edesse* bydlela nestoudná nevěstka, jejížto život obyvatelům všem byl ku pohoršení. Jednoho dne se opovážila i *sv. Efrema* k nedovolenému obcování chtít přilákati. Zděsil se *Efrem* nad touto ohavnou žádostí a za chvíli nějakou se zamlčel. Pak jí navrhl, že ji na veřejné náměstí povede, libo-li jí tam plamen zlé žádosti uhasiti. Zhrozila se nevěstka tohoto návržení, již ale *sv. Efrem* řekl: „O ženo! před lidmi ohavnost páchatí se hanbíš, ale před obličejem Božím, který i v skrytě vidí a vše zlé tresce, nestoudnost tropiti se nestydíš?“ Tato slova pronikla srdce její, že jsouc lítosti pro spáchané hříchy jata, do řehole vstoupila, svatě živa byla a svatě umřela.

Seneka, pohanský mudrc, vypravuje, kterak dva vojínové stojící na stráží u stánu *Antigona*, jeho pomlouvali, což když vévoda u vnitř zaslechl, odkryv záclonu, dí: „Popojděte stranou, by vás vévoda neslyšel.“ Také mezi námi a neviditelným Bohem pouze jest záclona tělesného světa.

Týž *Seneka* radil příteli svému *Luciliov*i, aby sobě vždy představoval, že ho nějaký ctnostný muž všudy pozoruje; to že ho uchrání každého hříchu. Tím spíše může zdržeti křestana od hříchu myšlénka na všudypřítomnost Boha.

Dositheus v mladosti své rozpustilostem a rozkošem všecek byl oddán. Poznav pak nebezpečnoství své a proniknut jsa svatostí opata *Dorothea*, ustanovil se na tom, že se Boha přidrží i do řehole vstoupil. Tu požádal toho svatého opata o radu, jak by v cnost-

ném životě dále pokračovati a setrvati mohl. Dorotheus to zlaté pravidlo mu udělil: „Pamatuj stále na Boha všudy přítomného!“ — Věrným zachováváním toho pravidla stal se Dositheus svatým.

3. Bůh jest vševedoucí.

On ví všechno, minulé, přítomné i budoucí, On ví i nejtajnější myšlení a žádosti naše.

Bůh je vševedoucí, všechno ví,
Onť i skoumá srdce mi.

Texty. „Skutkové všelikého těla jsou před ním a není nic skrytého před očima jeho. Od věkův až do věků hledí, a nic není divného před obličejem jeho“ (*Sir.* 39, 24, 25 † 32, 20—25 † 16, 17—21 † 39, 19.). „Oči jeho spatřují všechnu zemi“ (*II. Paral.* 16, 9.). „Všecka srdce zpytuje Hospodin, všem myšlením myslí rozumí. (*I. Paral.* 28, 9.). „Hospodine, zkusil jsi mne a seznal jsi mne. Ty jsi seznal sednutí mé i povstání mé. Porozuměl jsi myšlénkám mým z daleka; stezku mou vyskoumal jsi. A všechny cesty mé předzvěděl jsi! nebo není řeči na jazyku mém. Aj hle Hospodine, Ty jsi seznal všechny věci, nejposlednější i staré Tmy nebudou zatmívny před tebou, anobřž noc jako den osvícena bude; jako tmy jeho, tak i světlo jeho“ (*Žlm.* 138, 1—4, 12., viz *Žlm.* 7, 10 † 32, 13—15 † 43, 22 † 138, 11—16 † 89, 9 † 93, 9—11 † 33, 16, 17.). „Zdaž on nešetří cest mých, a všech kroků mých nepočítá?“ (*Job* 31, 4 † 34, 21, 29.). „Já Hospodin, kterýž zpytuju srdce a zkušuju ledví: kterýž dávám jednomu každému podle cesty jeho, a podle ovoce nálezků jeho“ (*Jer* 17, 10). „Není žádného stvoření neviditelného před očima jeho: ale všechny věci jsou nahé a odkryté před očima toho, o kterémž jest řeč naše“ (*Žid.* 4, 13., srvn. *Sk.* 1, 24.).

Výroky sv.: „Bůh jest všecek okem, poněvadž všecek vidí; všecek jest rukou, poněvadž všecek působí; všecek jest nohou, poněvadž jest všudy.“ *Sv. Augustin.* „Víme, že nás Bůh naskrz prohlídá, a že ho nic tajno není, ani z myšlének, ani z obmyslů, ani ze skrytosti srdce.“ *Sv. Polykarp.* „On zná myšlení, On na srdce patří, On vidí, co člověk myslí. O čem člověk přemýšlí, On to prvé již shlédl a vidí to. Čeho člověk sám o sobě neví, a do sebe nezná, On to všechno vidí a dobře zná.“ *Sv. Isidor.*

Pán se na nás s hůry dívá,
nic se před Ním neukrývá;
od rána až do soumraku
neujde nic Jeho zraku. *Aurel Prud.*

Co bylo, jest, a co se stane
jak v nebesích, tak na zemi,
vše Tobě známo jest, ó Pane!
jenž s námi vládneš se všemi.

Ty ledví, srdcí zpytateli!
co skrytě činím, přemýšlím,
co smysle teprv žádat chtěly,
to jsi proniknul okem svým.

Nic tedy Tebe tajno není;
co kryje nejtemnější noc,
vydá to časem v světlo denní
Tvá neklamná, Tvá božská moc. *Frýček.*

Poznam. „Vševědoucí Bůh předvídá činy naše; z toho však nenásleduje, že by naši svobodné vůli násilí nějaké činil, aneb že bychom bez svobodenství, z jakési nutné nevyhnutelnosti činiti musili to, což Bůh předvídá. — Nikoli! Neboť u Boha jest všecko přítomno, a protož budoucí skutky naše nestanou se proto, že je Bůh předvídá, nébrž staví se před jeho oči, jako bychom je již nyní konali.“ *Jirsík.*

Nauč. mr. Bůhť vševědoucí. a) To tě svatou naplniž hrůzou před skrytou nešlechetností; varuj se něco zlého mysliti, mluvití, činiti; b) čiň dobře i když tě svět nevidí; c) nermútiž se srdce tvoje, když nevinně trpíš, těš se tím, že Bůh zná nevinnu tvou. „Otec tvůj, který vidí skrytě, odplatí tobě“ (*Mat. 6, 4 3.*).

Přísl. „Pane Bože náš, jasné oči máš, vysoko sedíš a daleko hledíš.“ Ch. „Bůh vysoko, ale vidí daleko.“ R. „Bůh má veliké oko. — Celý svět oko Boží.“ Č. „Bůh nespává.“ Il. „Tvé jsou řeči, ale jdou Bohu v uši.“ R. „Ač nikdo nevidí, nečiň, co proti Bohu a rozumu.“ P. „Boj se Boha, styď se lidí, nehřeš více, Pán Bůh vidí.“ Č. „Oko Páně do všech skrýší svítí, proto nelze před ním kde se skrýti.“ Č. Bůh vidí, kdo koho šidí.“ R.

„Poněvadž Bůh všecko vidí a slyší, bojme se ho, a varujme se každého nečistého bažení po skutech zlých, abychom milosrdenstvím jeho před budoucím soudem ochráněni byli.“ *Sv. Kliment.* „Nic Pána tajno není, ano i skrytosti naše blízké jsou jemu. Čiňme tedy všecko, jako by v nás obýval, abychom byli chrámové jeho a On aby sám byl Bůh náš, což také i jest, i před obličejem naším se ukáže, protož ho, jak záslušno, milovati chceme.“ *Sv. Ignác.* „Pane Bože můj! Kroky mé i stezky spatřuješ, a dnem i nocí bdíš nade mnou. . Kamkoli jdu, Ty mne, Pane, neopouštíš, leč bych já prvé opustil Tebe.“ *Sv. Augustin.*

Oko Páně do všech skrejší svítí;
proto nelze kde před ním se skrýti.

„Kde jsem a co chci činit zlého,
Ty, Bože, vidíš s nebe svého.
Dejž, ať to stále v mysli mám,
a všech se hříchů vystříhám.“ *Frýček.*

P o d o b e n s t v í.

Kdyby jsi slepému řekl, že král jest přítomen, zdaž mu nebude úctu svou na jevo dávat? Jáť ho nevidím, pomyslí si, však vidí on mne. Tak, ač my mdlýma očima nevidíme Boha, přece všudy a vždy vidí nás Bůh.

Sluha jest nejpilnější, když přiblíží k práci jeho pán. — Bůh stále ti do rukou i do srdce hledí. Nuže, všude pilný, ctnostný buď. —

Egyptané takto si obrazili Boha: Utvořili zlaté žezlo, na jehož svrchním konci bylo otevřeno oko. Žezlo svrchovanou moc Boží, oko pak jeho vševědoucnost znamenalo.

Jako Israelité, kteří na měděného hada pohledli, (nezemřeli, tak i my na Boha všudy přítomného a vševědoucího pamatujíce, a jako naň stále hledíce, duchovně nezemřeme, t. j. nezhřešíme. —

Bájka. Vít Pán Bůh, čí to kozel a čí beran. *Př. č.* „Když pán nesl kozelce k oběti, a uzřel sedláka svého, an nese berana, vzal toho berana, dal sedláku kozla. Sedlák nesměl pánu nic říci, a však potom řekl při oběti tato slova: „Vít Pán Bůh, čí to kozel a čí beran,“ a tím se potěšil, že Pána Boha žádný neoklamá. A protož i nyní, byl-li by kdo utištěn, a nevinen jsa, za vinného odsouzen, může se podobně vševědoucností božskou potěšiti.“ *Červenka.*

Bůh tě vidí!

Dítě mé, hled koho můžeš,
kdykoliv jak potěšiti
stírej slze zarmouceným,
tvář by mohli vyjasniti.
Dobře čiň a neboj zlých se lidí,
Bůh tě vidí!

Jsi-li kdesi o samotě,
puť myšlénkám uzdu volnou,
uskutečni aspoň jednu
jmena člověka důstojnou;
než myšlénka zlá, ta ať se klidí;
Bůh tě vidí! *Št. Bačkora.*

P ř í k l a d y.

a) *Biblické.* Bůh předvídal *pád prvních rodičů*, prvé nežli se stal; věděl úmysl *Kaina*. *Josef Egyptský* měl v pokušení Boha vševědoucího na paměti. *Zuzana* volila raději upadnouti do rukou zlých pokušitelů, nežli hřešiti před obličejem Božím. — *Tobiáš* syna svého napomínal: „Po všechny dny života svého v paměti měj Pána

Boha, a varuj se, aby nikdy nesvolil k hříchu a aby neopouštěl přikázání Pána Boha našeho“ (*Tob. 4. 6.*). Šlechtný *Job* opuštěn v nemoci od přátel i od ženy své, těšil se: „Aj, nyní jesti v nebesích svědek můj; svědek můj, pravím jest na vysostech. Posmívají se mi přátelé moji, ale k Bohu slzí oko mé“ (*Job. 16, 16.*). Vševědoucností těšili se sv. apoštolé i první křesťané v trápení i v smrti.

b) *Jiné.* Také pohané připisovali vševědoucnost svým bohům. — Jakýsi *egyptský mudrc*, chtěje *Esopa*, slovutného bájeписce, skoumati, dí jemu: „Bohové moji vyslali mne, abych ti cosi k rozhodnutí předložil.“ Načež odvece *Esop*: „Příteli! nanic jsi se vyjádřil; vždyť Bůh všecko ví, nic ho není tajného, nemůž se tudíž od člověka učit. Tak šále sama sebe i nevědomost svých bohů vyzrazuješ.“

Jistý *chlapec*, jda do školy, stavil se pro svého druhá; než nenalezna žádného v světnici, chtěl odejít. V tom uzře koš jablek u okna státi: „jak krásná to jablka,“ praví k sobě, „jak chutná musí býti, vezmu si několik, vždyť pak žádný mne nevidí;“ a juž sahal po jablkách. Najednou zaraziv se: „nikoli,“ dí, „toho neučiním; byť mne nikdo neviděl, vidí mne Bůh;“ i bral se od koše dále ke dveřím. „Stůj;“ zavzněl hlas v světnici a stařeček, jenž za kamny sedě, chlapce byl pozoroval, přímo jde k němu, řka: „Neboj se synáčku! že jsi měl Boha před očima, vezmi si jablek, co se ti líbí, i památuj si tuto průpověď: „Oko Páně vidí tu, kde není lidí.“

Jistý *missionář* kázal divochům o Bohu vševědoucím, kterýž ví i nejtajnější myšlenky naše; načež *jeden z pohanů* dí: „Takového Boha nemůžeme potřebovati; neboť svobodný život vedouce, nechceme, aby nás kdo tajně pozoroval.“ Tak víra v Boha vševědoucího nepokojí svědomí hříšníka.

Boleslav IV., král polský, vždy podobiznu svého otce na krku nosíval, na níž, kdykoli co důležitého konati měl, pohlédl i zlíbal ji. „Odstup ode mne,“ říkával, „abych něco před obličejem tvým, otče! mluvití neb jednati měl, co by se ti nelíbilo.“ Tak má každý křesťan při všech myšleních, řečích a skutcích Boha svého, nebeského Otce, před očima míti.

Sv. Pafnuc, opat, veden byl duchem Božím do příbytku pověstné nevěstky, již jméno bylo *Thais*. Bylať to žena všeho studu prázdna a vší cti spustlá, u níž každý tělesný člověk ukojení svých nezřízených žádostí nalezl. I domnívalať se, že tento muž Boží také k ní z téhož neřestného úmyslu vchází, a troštujíc se, že tehdaž odměna hojná ji nemine, vedla jej do nejskrytějšího pokojíka. Dělal

se sv. Pafnuc, jakoby se zde strachoval vyzrazení. Veden tedy byl od ní do jiného a opět zase do jiného pokoje, až konečně do podzemní tmavé skrýše byl uveden. — „I zde ještě nejsem bezpečný,“ řekl opat: „Okaž mi tak skryté a temné místo, kam by ani oko Páně neproniklo.“ — A když vyznala, že takového místa nezná, tu muž Boží hledaje obrácení a spasení duše její, svatou horlivostí všecken pojat, takto k ní promluvil: „O ženo! nejsi-li ta nejnešťastnější, ješto u přítomnosti Pána Boha, který i skryté vidí, pro mrzkou a krátkou rozkoš tělesnou tolikrát už ohavně jsi hřešila! Ach poznej a vyznej, co jsi činila! Ten Pán, který viděl tvé neštěstí, uvidí také tvé pokání a obrátí se k tobě.“ — A co ona? Jsouc všecka studem zarděna a lítostí proniknuta, vypustila ze svých očí dva hojné prameny kajících slzí a v okamžení si zošklivivši nerestný, pohoršlivý život svůj, všecko, co hříchem smilstva bohaprázdně získala i všecky šperky a ozdoby na veřejném místě spálila a odřekši se světa, tuhým pokáním všecky nepravosti předešlého života smazala a napravila.

4. Bůh jest neskončeně moudrý.

Bůh při všem má nejlepší úmysle a k dosažení jich nejvhodnější prostředky volí, ačkoli my jich často svým rozumem vystihnouti nemůžeme. Bůh má nejdokonalejší rozum, poznává vše co dobré a prospěšné jest a ví také, jak toho dosáhnouti; On vše dobře činí, tak že to lépe býti nemůže.

Tot z krásného, z dokonalého uspořádání celého světa, zvláště pak z řízení osudů lidských vysvítá.

Texty. „Jak zvelebení jsou skutkové tvoji, Hospodine! všecky věci v moudrosti jsi učinil“ (*Žlm.* 103, 24 † 36, 5.). „U něho jest moudrost a síla, on má radu a rozumnost“ (*Job.* 8, 1 † 12, 13.). „Moudrost Boží dosahá mocně od konce do konce a řídí všecko líbezně“ (*Moudr.* 8, 1 † 6, 21.). „Hospodin moudrostí založil zemi a utvrdil nebesa opatrností“ (*Přísl.* 3, 20, 21., srvn. *Sir.* 42, 21 † 1, 8.). „Ó hlubokosti bohatství, moudrosti a umění Božího!“ (*Řím.* 11, 33., srvn. (*Is.* 55, 8. 9.)

Výroky sv. „Jaká pěknost na nebi, na zemi a na moři; jaká líbost z hojnosti světla, a při tak divné ušlechtilosti slunce, měsíce a hvězd; jaká pěknost v stinných hájích, jaká barva a vůně rozličných květů, jaká u velikém množství rozličných ptákův štěbetavých a pestrých; jaká v mnohotvárném způsobu tolika a tak znamenitých

živočichův!“ *Sv. Augustin.* „Jak krásný a moudrý ve všem panuje pořádek, jak podivně jest jedno s druhým spojeno! Zhasni slunce na blankytu nebes a hned zpustne tato země naše; žádná bylina žádné zvíře, žádný člověk nemohl by na ní žíti. Kdyby dále od nás vzdáleno bylo, vše by zmrzlo a zahynulo, kdyby blíže nás bylo, všecko by spálilo . . . Každý tvor takovými opatřen jest údy, jakých mu právě k vyhledávání potravy jest potřebí. Každý tvor jest též přiměřenou schopností a silou obdařen, by to, k čemu jest stvořen, zastati mohl. Všecko vzájemně sobě slouží, všecko jest vespolek spojeno. Každý červ, každé zvíře, každý list na stromě, každý pták v povětří, každá ryba ve vodě, všecko, nač pohledneme, káže moudrost stvořitelovu.“ *Jirsík.* „Jak jest všecko na zemi v pěkné souvislosti. Jak vše již zde nás oblažiti pílí! Živíme se chlebem; chléb ze zrna pochází; zrno pak v zemi hozeno musí navlhnouti, aby klíčiti a růsti mohlo; vlhne však deštěm, jenž s oblak padá i oblaka z mlhy se tvoří, kteráž působením slunce z řek a z moře vystupuje. — A jak krásné, podivu hodné dílo Boží jest člověk! buď že na jeho tělo aneb na jeho duši aneb na spojení obou ohled se bere. Jak užitečné nám od Boha zřízené společenství s jinými; jak prospěšné poměry dítek k rodičům, rodin k národu, toho pak k celému člověčenstvu!“ *Fabián.*

Co Bůh činí dobře činí;
hloupě vtip ho lidský viní.

„Ty! jenž všecky světy
v jednom přehlédáš;
místem ani lety
mezí se nedáš:
vše, co stvořil's, řídíš
věčnou moudrostí,
čeho třeba, vidíš
s neomylností.

Postavíš si cíle
podlé vůle své,
jichžto každé chvíle
vyvést Tobě lze.
Znáš pak k vyvedení
nesčíslných cest,
v Tebe důvěření
nejjistější jest.“ *Fryček.*

P o d o b e n s t v í .

Jak od moudrosti vůdce závisí kázeň u vojště, tak na moudrosti Boží záleží pořádek v světě. — Z pramenů povstávají řeky a dobré zákony z božské moudrosti. — Slyšíš-li pěknou hudbu, na dobrého skladatele soudíš; tak z krásného pořádku v světě na moudrého soudíme ředitele. Dílo chválí mistra. — Kdo moudrost v přírodě nepoznává, podobá se slepci, jenž stojí ve slunci, jasnost jeho nevidí.“ —

Nauč. mr. Bůh jest nejvyšš moudrý, pročez veleb jej a moudrost jeho následuj. Buď spokojen s osudem svým ve všech případnostech života. Pokorně se podrob nevystižitelnému řízení jeho a v štěstí i v neštěstí v něj důvěřuj: „Mně nejlépe přidržeti jest se Boha; pročez skládám v panovníku Hospodinu doufání své, abych vypravoval všecky skutky jeho“ (Žlm. 73, 28. sr. Řím. 8, 28.) „Poruč Hospodinu cestu svou, bezpeč se v něho, on všecko dobře učiní“ (Žlm. 38, 5.). „Tomu moudrému Bohu skrze Ježíše Krista čest a sláva na věky věkův Amen“ (Řím. 16, 27.). „Jestli-že kdo z vás potřebuje moudrosti, žádej ji od Boha“ (Jak. 1, 5.)

Přísloví: „Pán Bůh starý hospodář. Č. „Co Bůh poslal, vše ti buď měkounko.“ R. „Co od Boha, sladší jest nad med.“ S. „Jak Bůh ráčí, tak ať kráčí.“ Č. „Děj se vůle Boží.“ Č. „Komu Pán Bůh pomáhá, ten vše přemáhá.“ P. „Bůh nedopustí, kdo se naň spustí.“ P. „V bídě nezoufej, v Boha doufej.“ R.

*„Bůh nás lidi slyší, vidí,
bídy naše moudře řídí.“ Kamarýt.*

*„Kdo se božské moudrosti zcela důvěřuje,
pozná, že mu k blahosti všeho odměruje.“ Frýček.*

*Potká-li tě kdys nehoda,
ublíží-li ten svět tobě,
nedbej na osten bolesti,*

*potěš se a mysli sobě:
Moudrost věčná všecko dobře řídí!
Bůh tě vidí; Št. Bačkora.*

P ř í k l a d y.

1. *Z Písma sv. Moudrost Boží vysvítá z řízení osudu lidí jednotlivých, jako Noema, Lota, Abrahama, Josefa . . . , tak i celých národů, n. p. lidu Israelského, zvláště z řízení celé církve Boží.*

2. *Z dějin světa. a) Jakýsi princ hrozně nevrážil na mouchy, na pavouky a podobný hmyz i nechtěl nikterak pochopiti, kterak se snáší s moudrostí Boží, že tak hnusnou a obtížnou neřest stvořiti ráčil. Nastala válka a princ před nepřitelem utíkati musil. Přikvácila noc; princ všecek unaven, ulehl pod strom a usnul. Nepřátelský voják přiblíživ se s vytaseným mečem, chtěl jej zabiti; v tom přiletěla moucha na tvář princovu i tak jej bodla, že se probudil a nepřitele zahnal. Na to ukryl se v jeskyni, za ním pak hned pavouk rozpředl síť. Z rána slídili po něm dva nepřátelští vojáci. Když přiběhli k jeskyni, dí jeden z nich: „tam ho nemůže býti, vždyť by byl tuto pavučinu musil protrhnouti;“ protož odešli. Pohnutým srdcem*

padl princ na kolena svá a vroucí díky vzdával Bohu za jeho ochranu a „Jak neskončená jest moudrost a dobrota tvá! Včera jsi mne skrze mouchu a dnes skrze pavouka život zachoval. Všecky věci, kteréž jsi učinil, jsou dobré.“

Jak vyvýšené jest nebe od země,
tak i světa Pán je moudrý nade mne! *Frýček.*

b) Jistý *pocestný*, leže v stínu velikého dubu, díval se na keř tykvový, kterýž na blízkém plotě bujně vzhůru rostl. „Hm, hm,“ pravil, krouť hlavou, „to se mi nelíbí, že ten nízký, malý keř tak veliké a krásné tykve nese a tenhle veliký a slavný dub tak malé žaludy má. Nemohl-li by tento silný a statečný dub těžké a veliké tykve snáze nésti, než tato slabá nepatrná rostlina? Ó kdybych já byl svět stvořil, jináče by to musilo vyhlížeti! Na krásném a velikém dubu musily by se teď veliké, zlatožluté a těžké tykve stkvíti.“ Sotva že to dořekl, padl mu žalud na nos, a ranil ho tak, že krvácel. Tu své bláznovství poznav, zvolal: „Ó běda mně! Ale mnohem hůře by bylo, kdyby tento žalud byl býval tykví, jistě bych smrti byl neušel.“

5. Bůh jest všemohoucí,

On nebe i zemi stvořil, nic mu není nemožného učiniti; u vyplnění nejsvětější vůle jeho nic mu překážeti nemůže, v ničem od nikoho nemůže býti obmezen.

Tot pouhýma očima vidíme, tot i sprostý rozum chápe, že ten, kterýž tak mnohé, veliké a krásné věci stvořil z ničeho, pouhým slovem učinil a je zachová, zvláště pak o lidi se stará, nesmírnou moc musí míti. Tot i Písmo sv. to dosvědčuje.

Texty. „Jáť Bůh všemohoucí: chodiž přede mnou a budiž dokonalým“ (I. *Mojž.* 17, 1.). „Cožkoli chce Hospodin, to činí na nebi, i na zemi, v moři i ve všech propastech“ (*Žlm.* 135, 6.). „On řekl a učiněna jsou, on přikázal a stvořena jsou“ (*Žlm.* 32, 9. *srv.* 32, 9.). „Ty, o Pane, roztahuješ nebesa, a kryješ vodami svrchek jejich. Ty chodíš na křídlech větrů, a činíš je posly svými a služebníky blesk plápolající. Ty dáváš jim a oni sbírají všickni: otvíráš ruku svou a nasyceni bývají. Odvrátíš-li tvář svou, zkormoutí se; odejmeš-li ducha jejich, v prach se vrací. Vypouštíš-li ducha svého, znovu stvoření bývají a obnovuje se tvář země. — Shledáš na zemi, a ona se třese; dotýkáš se hor a kouří se“ (*Žlm.* 103, 3—32.). „Země, boj se Pána; třeste se před Bohem obyvatelé země; on dí,

a děje se; on káže, a hned to stojí před očima jeho“ (*Žlm.* 33, 20.; *srvn. Žlm.* 148, 5.). „Veliká zajisté síla při tobě jest, a moci ramene tvého kdo odolá?“ (*Moudr.* 11, 22., *srvn.* 18, 5 † 15, 18 *Job.* 9, 5—8.) „Proto rozptýlil vás mezi národy, kteříž neznají ho, abyste vypravovali divné věci jeho a je naučili, že není jiný Bůh všemohoucí krom něho“ (*Tob.* 13, 4.; *srvn. Jer.* 5, 22.; *Job.* 9, 4—10.). — „U Boha všecko jest možné“ (*Mat.* 19, 26 † 3, 9.; *srvn. Luk.* 1, 37.; *Mar.* 40, 27 † 14, 36.). „Žádný nemůže přijíti ke mně, jedině leč Otec, kterýž mne poslal, přitáhne ho“ (*Jan.* 6, 44.). Bez Boha nic nemůžeme učiniti“ (*Jan.* 15, 5.). „My nejsme dostateční, mysliti něco sami ze sebe, jakožto sami ze sebe, ale dostatečnost naše z Boha jest“ (*II. Kor.* 3, 15.); „kterýž působí v nás chtění i dokonání podlé dobré vůle“ (*Fil.* 2, 13., *viz. I. Kor.* 12, 6. *Ef.* 3, 20.; *I. Petr.* 5, 6.).

Výroky sv. „Bůh všemohoucí . . učinil nebe i zemi, moře a všechny věci, jež v nich jsou, viditelné i neviditelné, jakož jsou v nebesích . . Učinil na nebi viditelné slunce, měsíc a hvězdy. Svými pozemskými tvory ozdobil zemi, povětří naplnil ptactvem, zemi tvory chodícími neb plazícími se, moře plovoucími, vše naplnil stvořeními svými; učinil i člověka k obrazu a podobnosti svému.“ *Sv. Augustin.* „Nikdo neupírá, poněvadž to nikomu nepovědomo není, to neustále příroda hlásá, že jest Bůh veškerenstvu stvořitelem.“ *Tertulian.* „Všemohoucí ruka tvá, tataž vždycky jedinstevná stvořila na nebi anděly a na zemi červíky, nejsouc nic vyvýšenější v oněch, ani sniženější v těchto. Nebo jakož žádná jiná ruka anděla, tak žádná jiná nemohla by stvořiti červíka. Ale sama toliko všemohoucí ruka Tvá, kteréž všechny věci jedinstevně možné jsou.“ *Sv. Augustin.*

„Země k nám volá i nebe stkvoucí:
že je Pán Bůh Tvůrce všemohoucí.“ *Frýček.*

„Všemohoucí jsi, o Pane!
Ty jen rceš a vše se stane,
pouhou vůlí vyvedeš,
kdy a jak co míti chceš.“

„Všemohoucí! Ty své tvory
vodíš, krmíš, odíváš;
světů rozlínou se sbory,
jen jak prstem zakýváš.“ *Týž.*

Přísl. „Bůh starý divotvorce.“ „Bohu říci učiniti jest.“ *Př.*

P ř í k l a d y.

Tuto vlastnost Boží každá téměř stránka *Písma sv.* ohlašuje, zvláště pak dějeprava stvoření (*viz. níže, i všechny zázraky ji zvěstují.*

Bůh velí a vody veškeré zkažené člověčenstvo kromě *Noacha* a rodiny jeho zatápějí; na *Sodomu a Gomorrhhu* oheň s nebe padá, spravedlivého pak *Lota* anděl vyvádí. *Farao* zdráhá se lid israelský propustiti; než Hospodin vztáhl ruku, a po desíti ranách *Mojžíš* Israelity z Egypta vyvádí. *Farao* Israelity honí; než topí se v moři, co oni je suchou nohou přecházejí. — Bůh kyne a zem se otvírá a pohlcuje *Korea, Dátana a Abirona*. Bůh chce a oheň ztrácí prudkost a netkne se ni vlasů nábožných mláďenců v peci ohnivé; hrozí oblakům a deště nevydávají, dotýká se jich a hned rosa shůry se leje; na rozkaz jeho krkavec živí *Eliáše*, lev k nohous *Danielovým* se vine; na jeho kynutí hroby se otvírají a mrtví z nich *povstávají*. A zdali není celý život *Ježíše Krista* nepřetržený řetěz důkazů všehomoucnosti Boží. Tuť dokazují život i smrt svatých mučedníků, ano všeliký tvor stále ji hlásá.

Obmezení. „Jmenuje se Bůh právem všemohoucí, ačkoli *umřítí a klamati* (hřešiti) *nemůže*. Nazýváť se všemohoucí proto, že činiti může, co se mu líbí, ne však proto, že by trpěl, čeho by nechtěl; neboť, kdyby tomu podléhal, nebyl by všemohoucí. A tím samým některé věci *nemůže*, poněvadž jest všemohoucí.“ *Sv. Augustin.*

Naučení mravní. *Bůh jest všemohoucí*, protož a) moci jeho se kořme, — b) v radosti i v žalosti, v štěstí i v neštěstí, v životě i v smrti k němu se utíkejme. „Jestli Bůh s námi, kdo proti nám? *Řím. 8, 31.*

Bůh ti může všecko dát,
v něho máš se spolehat.

Moc Boží.

Po širém moři člunek pluje, slabý jej vesla pohyb vede, nad ním však mocný vichr duje a v plachty se opírá šedé.	A když je lodník větrem řídí, pak pluje mořem bezpečen; kdy však je řídí proti větru, k jisté je smrti zavlčen.
---	--

Ten člunek tvé je živobyti
a lodník jeho tvůj je duch,
mocný však vítr, jenž jím vládne
to všemohoucí jesti Bůh. A. V.

P ř í k l a d y.

Z dějin světa: *Kanut*, král Dánský, byl nejmocnější kníže času svého; nicméně zůstal přece pokorným ctitelem Božím, a nic se mu tak neprotivilo, jakož úlisné pochlebování a neslušné vyvyšování

a vychvalování moci a osoby jeho. Jednoho dne nazýval ho jeden dvořenin králem králův a pánem země i moře, jemuž se nic protiviti nemůže. Pobožný král mu nedal ani odpovědi, nobřž dal se na trůnu svém nésti k moři, které právě bylo od větru zbouřeno. Tu řekl Kanut: „Moře, ty jsi částka mého království a musíš mně býti poddáno; protož přikazuju tobě, by jsi se utišilo a na tyto břehy nevystupovalo.“ Než ale moře neuposlechlo, alebrž vlny svoje až i na trůn králův vyhazovalo, tak sice, že se král na útěk dáti musel. Všecken promočen řekl teď k dvořeninům svým: „Teď jste poznali, jak malou moc i ten nejslavnější král a vladař má, a že toliko jeden jest, jenž moři kázati může: Až posud, a ne dále! Marná jest všecka moc králův. Bůh toliko jest všemocen, a my lidé jsme slabí tvorové jeho.“ To promluviv, sňal s hlavy své korunu královskou a postavil ji na hlavu ukřižovaného, jehožto obraz a kříž právě nedaleko byl postaven.

Když císař *Maxmilian* byl na lovu, dalo se do deště i počalo strašlivě hřmíti. Celé komonstvo hrůzou se třáslo; císař pak padna na kolena, zvolal: „Tobě Hřímateli, budiž Sláva! Ty jedině jsi Mocný, Ty jediný jsi Pán, jediný Císař, my pak všickni tvoji služebníci.“

Když *Filip II.*, král španělský, se svým synáčkem na honbě byl, silný lijavec se strhl. To se útlému princí dokonce nelíbilo; protož prosil otce, o jehož mocnosti až příliš mnoho byl uslyšel, aby oblakům přikázal, by nedeštily. „Synu!“ řekl král, „to není v moci otce tvého, nýbrž v moci neskončeně většího Pána, než já jsem.“ Což uslyšev malý princ s dítěcí upřímností a s podivením odpověděl: „Ach tak malinkou věc Otče zastaviti nemůžeš, což teprv, kdybych něco těžšího žádal? Nyní vidím, že nejsi tak mocný, jak se mi mluví.“ „V pravdě,“ doložil král, „nejsem mocný, abych oblakům přikazovati mohl; protož boj se Pána Boha, kterýž větší moc má než všickni králové celého světa.“

Alfons, král aragonský a siciliánský, vysílaje syna svého se silným válečným vojskem proti odbojným Florentinským, toto krásné naučení mu dal: „Synu, nespolehej se na svou a vojska svého udatnost, jako bys bez pomoci Božské vítězství obdržeti mohl; neboť umění vojenské jen tehdáž jest užitečné, když nám ten velikomocný Pán pro naši nábožnost a šlechtnost jest milostiv. Protož synu, boj se Boha a cti ho celým srdcem, na něj všecku svou důvěru skládej, neboť on jest, který zbraně požehává a vítězství dává.“

„To dobře hled' na srdci míti:
Jen představ sobě Tvůrce moc,
a vůli svatou budeš ctíti,
a vzývati Jej o pomoc.

On vše k prospěchu tvému strojí;
On kárá, ale zase hojí.
Nes v naději své břemeno,
a pros, — jím (Bohem) bude složeno.“ *Kamarýt.*

Přísł. „Bůh s námi, kdo proti nám!“ „Komu Pán Bůh pomáhá,
ten vše přemáhá.“

6. Bůh jest neskončeně dobrotivý a milostivý,

On svým tvorům všechno dobré dává, bez zásluhy a hodnosti jejich.

Celý svět hlásá lásku a dobrotu jeho. Z nicoty stvořil ho a nesčíslných tvorů v něm, kteréž živí a zachovává, i nesčíslných dobrodiní jim prokazuje: zvláště pak o lidi má péči v potřebách všelikých a útrpeních jim napomáhá. On miluje nás, jako dobrý otec miluje své děti. Nejvyšší pak stupeň lásky Boží jest, že dal Syna svého na smíření padlého člověčenstva. (*Jan 3, 16.*)

Texty. „Dobrotivý Hospodin všechněm; a slitování jeho nade všechny skutky jeho. Oči všech v tebe doufají, Hospodine, a ty dáváš pokrm jejich v času příhodném. Otvíráš ruku svou, a naplňuješ všeliký živočich požehnáním“ (*Žlm. 144, 9. 15. 16 † 8, 7 † 24, 6—9 † 64, 10—14. † 146, 9.*). „Okuste a vizte, že líbý jest Hospodin blahoslavený muž, který doufá v něho“ (*Žlm. 33, 9.*). „Miluješ zajisté všechno, cožkoli v bytu jest, a nic nemáš v nenávisti z těch věcí, kteréž jsi učinil“ (*Moudr. 11, 25.*). „On slunci svému velí vzházeti na dobré i na zlé a déšť dává na spravedlivé i nespravedlivé“ (*Mat. 5, 45.*). „Žádný není dobrý, než sám toliko Bůh“ (*Mar. 10, 18.; srvn. Mat. 19, 17.*). „Co máš, ješto bys od jinud nevezal?“ (*I. Kor. 4, 7.; srvn. I. Jan 4, 8—11.; Ef. 1, 5—7 † 2, 4—5.; Tit. 3, 4—8.*). „Nic zlého neb hříšného, ale toliko všeliké dání výborné, a každý dar dokonalý shůry jest, sstupující od Otce světél“ (*Jak. 1, 17.*), „Bůh láska jest, a kdož zůstává v lásce, v Bohu zůstává a Bůh v něm“ (*I. Jan 4, 16.*). „Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby každý, kdož věří v něho, nezahynul, ale měl život věčný“ (*Jan 3, 16.*).

Výroky sv. „Bůh jest ke všem tvorům dobrotivý i všemožným způsobem podporuje blahobyť jejich. Ani nerozumná zvířata nejsou

vyloučená z otcovské dobroty jeho.“ *Sv. Efrem.* „Pramen dobroty Božské jest nevyvážitelný; neubývat ho, byť i milionové vážili z něho.“ *Sv. Frant. Sales.* Aj Pane Bože můj nejdobrotivější, když Tvé nestíhlé dobroty a milosti slávu uvažovati chci, není k tomu dostatečno srdce mé. Nebo čest Tvá, krása Tvá, sláva Tvá a láska Tvá převyšuje všeliký smysl a rozum lidské mysli. Jakož jest nevypravitelný blesk slávy Tvé; tak nevymluvná jest dobrota věčné lásky Tvé.“ *Sv. Augustin.*

„Bůh miloval lidi, pro ně učinil svět, jim všecko na světě podrobil, jim dal rozum a mysl, jim jediným k němu vzhledati dopustil, je k obrazu svému stvořil, k nim poslal Syna svého jednorozeného, jim království nebeské zaslíbil, ježto i těm udělí, kdož jej milují.“ *Apollo.* „Z lásky ujal se nás Hospodin, z lásky k nám dal Pán náš Kristus Ježíš podle vůle Boží krev svou, dal tělo své za tělo naše, duši svou za duši naši.“ *Sv. Kliment Ř.*

„Máme zvláštní důkaz převeliké lásky Boží. Neboť, ačkoli nedostateční jsme k vzdávání Jemu za to díků, že jsme, že život máme, že nebe a zemi spatřujeme, že duši a rozumem jsme obdařeni, přece však uvažujíce, . . . že své k nám Slovo, svého jediného Syna seslal, který vtěliv se za nás, narodil se a smrt podstoupiv poznati nám dal, jak velice Bůh člověka miluje a skrz tuto přepodivnou a zvláštní obět ode všech hříchů nás očistil, abychom též skrze Ducha sv., vlévajícího lásku v srdce naše, pro překonání všech těžkostí do věčného odpočinutí a spatřování tváři Boží v nevýslovné sladkosti přijíti mohli, nemusíme-liž zvolati: Které srdce postačí, a který jazyk, aby hodně mu za to díky vzdával?!“ *Sv. Augustin.* „Může-li se vyrovnati co lásce mé? praví Pán. Hle, já jsem bratrem tvým. Čímkoli chceš, tím jsem tobě. . . . Pro tebe jsem chud přišel na svět; pro tebe jsem pněl na kříži. Tys mně vším, bratrem, spoludědicem, přítelem. Čeho žádáš více? A ještě se protivíš Tomu, jenž tebe takto miluje.“ *Týž.*

P o d o b e n s t v í .

„Jako slunce nějaký kus země osvěčující, neméně úplně ho osvěcuje, než jakoby jen ten jediný osvěcovalo: podobně Pán a Spasitel náš Ježíš Kristus o všechny dítky své takovou péči měl, že na každé z nich tak obzvláštně myslil, jakoby jen to jediné dítě měl. „Miloval mne, praví apoštol, a sebe samého za mne dal;“ jako

by řekl: „Na mne samého tolik nakládal, jako by na jiné nic ne-
vynaložil.“ *Sv. Frant. Sal.*

„Tvor každý, bezdušný a živý,
nám svědčí, Bůh že dobrotivý.“ *Frýček.*

Přísloví: „Bůh starý davatel.“ *S.* „Bůh bohat milostí.“ *R.*
„Pán Bůh vždycky rozdává, i když nemá komu.“ *Č.* „Více má
Bůh, nežli rozdal.“ *P.* „Ani otec k dětem, jako Bůh k lidem.“ *R.*

Vysvětlení námitek. „Jest ovšem ve světě mnoho bídy, trápení
a protivenství, a není ani jediný člověk prost všech bolestí a těž-
kostí; než tím se nic nestíhlá dobrota Boží nezatemňuje. Neb, ačkoli
mnoho jest utrpení a bolestí lidských, nicméně počet radostí jest
daleko větší. Toliko někdy truchlíme, pláčeme a naříkáme: větším
dílem se ale radujeme. Kapá-li do kalicha radosti naší někdy nějaká
krůpěj hořkosti, a nejsme-li tak šťastni, jakož žádá srdce naše: tedy
pravou toho příčinou jistě není Bůh, nýbrž my sami. Bůh nám při-
strojil přemnohých sladkých radostí, my jich ale neumíme hledati
a požívati. Skrze bláznovství a hříšné chování svoje sami se uvr-
hujeme v neštěstí a radost i štěstí si kazíme. A však i to trápení,
kterémuž se nikdo vyhnouti nemůže, laskavý Bůh přechasto v radost
proměňuje. On nás jako někdy Joba, jako Tobiáše, tmavou cestou
vede, a však i to nejhorší, co jest nám trpěti, k lepšímu našemu
obracuje.“ *Jirsík.*

Pole klasnaté.

(Podobenství.)

V tichouнкé obydlí nábožného rolníka zabrala se nemoc zlá
a uvrhla jej i s ženou i s dětmi na lůžko. Dvě jeho dítek smrt
uchvátila, syna nejstaršího a děvčátko spanilé, podporu matky. Mezi
tím se práce polní zadržela a strávena jest zásoba poslední. Ko-
nečně uzdravil se rolník a nzavřel ponejprv opět pole svá zhléd-
nouti, která již tak drahý čas byl neviděl. Chtěl vyjít s ženou
svou, hle tu nesmírná bouře se strhla a strašné hřímání a blýskání
neustále se střídalo, při tom pršelo jen se lilo. — Když napotom
bouře se utišila a lijavec přestal, řekl rolník: „Teď půjdem! Vůně
polní po dlouhých parnách tím líběji do povětří pnouti se bude.“
— A vyšedše přišli do polí, kde žito již bylo se vymetalo; vůně
kvítků polních vstříc líbě jim vála, nad nimi roztrhaná mračna se
vznášela, z jejichžto černých koutů blesk zde onde časem se jevil
a za nimi v modravém oblaku jasné prouhy slunečné záře se roz-
tíraly. Jaré stýbla a klásky, stížené kapkami sperlenými klonily hlavu

svou, a travina v čerstvém obleku se stkvěla. — Tu uchopil rolník za ruku ženu svou a patře k nebi do oblaků jasných, dí: „Ach, Pane! i na nás bouří jsi seslal; — ó tedy popřej, abychom se teď podobali těmto klasnatým polím. Pod břemenem nemoci jsme plačící vzdychali a žeň svou s radostí očekáváme hojnou!“ A žena pravila: „Staň se, o Pane, jestli že vůle tvá! A oba kráčeli občerstvení do domu svého.

Naučení mravní. Bůh jest dobrotivý; protož chvalme a zvelebujme dobrotu jeho: „Chvalte Hospodina, nebo dobrý jest“ (*Žlm.* 96, 1.). *b)* Milujme Boha, „nebo Bůh prvé miloval nás“ (*I. Jan* 4, 19.). „Pravá pak láska nezáleží v prolévání slzí, aniž v sladkých toliko hnutích srdce, noprž v tom, bychom pokorně, spravedlivě a neohroženě Bohu sloužili.“ *Sv. Teresie.* *c)* Za dobré jemu děkujeme, i protivné ochotně přijímejme. „Jestli že dobré věci brali jsme z ruky Boží, zlých proč bychom nepřijímali?“ (*Job.* 2, 10.) *d)* Ve všech potřebách Boha prosme a v něho se důvěřujme. „Kterýž ani vlastního Syna nelitoval, ale za nás všecky jej vydal, kterakž by také s ním nedal nám všech věcí“ (*Řím.* 8, 32. *srv. Jan* 16, 23). 3. „Buďte k sobě vespolek dobrotiví a milosrdní“ (*Ef.* 4, 32.).

O, jak dobrý k tobě Bůh, dík a láska tvůj je duch.

Přísloví: „Bůh dal život, Bůh dá i zdraví.“ *R.* „Bůh dal zuby, Bůh dá i chleba.“ *Č.* „Bůh dá den, Bůh dá i pokrm. Bůh dal křavičku, Bůh dá i travičku.“ *Č.* Pán Bůh dal, Pán Bůh vzal, Pán Bůh zas dá.“ *Č.*

„Dobrodiní božská mají v každou hodinu býti uvažována.“ *Sv. Jan Zl.* „Jakož žádného okamžení není, v němž by člověk neokušoval a nepožíval dobroty božské, tak nemá také býti žádného okamžení, v němž by ho neměl míti na paměti své.“ *Sv. Augustin.* „Hleďte, Nejmilejší, aby nám veškerým mnohá dobrodiní Boží nesloužila k zátratě, což stane se, nebudeme-li obcovati jeho hodně a konati ve svornosti, co před ním dobro jest a líbezno.“ *Sv. Klement Ř.* „Nic nás nedělá Bohu tak podobu, ani nás tak nepovyšuje, jako dobrodiní.“ *Sv. Jan Zl.*

„Mnoho's dlužen stvořiteli,
pamatuj vždy na ten dluh,

čiň, co tobě Pán Bůh velí,
velí tobě dobrý Bůh. *Kamarýt.*

Bůh láska.

Zvony zovou k pobožnosti;
tamto člověk k nebi zří,
ve svatém pak zanícení
Tvůrce světa velebí.

Onde stojí člověk jiný, —
nemodlí se, — neklečí, —
ale slovy rouhavými
Bohu svému zlořečí!

Bůh pak světlem svojí lásky
stejně oba odívá,
a tak mlče k tobě volá:
„Člověče, — buď jako já! *Jablonský.*“

P ř í k l a d y.

a) Nesčíslných máme příkladů v *St. i v N. Zákoně* o dobrotivosti božské: Bůh byl dobrotivý *k prvním rodičům*, kteréž k obrazu svému stvořil a do ráje postavil; *k Abrahamovi*, jemuž slíbil dáti zemi Chananejskou i potomkům jeho: *k Tobiáši*, jemuž poslal anděla za průvodčího a slepému otci jeho zrak navrátit a t. d.

b) *Jiné. Bohuslav*, vzorný učitel, slíbil přede žněmi mládeži své, že jim okáže nesmírně veliký stůl, za němž tisíce tisíců lidí a zvířat každodenně se nasycují. Dítky byly plny úžasu a očekávání. Druhého dne vedl je na horu vysokou, odkud spatřily rovinu nepřehlednou, na níž kolkol překrásné obilí všeho druhu rozkošně vlajíc, kosu žencovu očekávalo. Tu Bohuslav, stoje u prostřed dítek zvolal: „Hle, dítky! toť ten velikánský stůl, kterýž Otec nebeský co rok svým tvorům připravuje. My všickni jsme jeho hosté, On nás, i ta nerozumná zvířata z pouhé lásky své hojně nasycuje. Na to pamatujte, i onu neviditelnému dárci díky vzdávejte, kdykoli stůl tento pokrytý uzříte, aneb doma z něho požíváte.“ A dítky zbožně sepiavše ruce, vroucně se modlili: „Oči všech v Tebe doufají, Hospodine . . .!“

Polanský, bohabojný hospodář, mnohým přičiněním a nákladem vysušil palouk močálovitý. Jednou za jasného dne vyšel se svým synáčkem, aby shledl ovoce své snahy: tu rozprostíral se palouk bujnou trávou porostlý jako krásný koberec, kvítím rozmanitých barev protkaný. Vesele hopkoval chlapec od jednoho kvítka k druhému, z nichž pěknou kytičku sebrav, dával otci povoněti, řka: „Otče! ty jsi sem ty vonné fialky nasázel?“ — „Ne!“ odvětl otec: „já jen nadělal příkopů, aby zbytečná voda odcházela, a palouk jsem pohnojil, aby tráva bujněji rostla; dobrotivý pak Bůh požehnal tuto trávu k potravě dobytka, a mezi ní růsti dal kvítkům, k našemu užitku a potěšení. Vidíš, milé dítě! takto, když moudře pracujeme a plníme povinnosti svého stavu, dává nám Bůh nejen co nevyhnutelně potřebujeme, nýbrž i co nám jest prospěšno a k radosti naší, aby vesele srdce tím snáze otevřelo se k díkům. — Bůh láska jest, a země přeplněna jest jeho dobrodiním!“

Vypravuje se o *Japanech*, že když se jim Evangelium kázalo, když vyučování byli o kráse, velikosti a neskončené milosti Boží, a zvláště o tom, co Bůh pro lidi učinil, že totiž Syna svého jim dal, kterýž za ně umřel, je vykoupil a spasil: tedy slyševše to, v sladkém prý vytržení zvolali: „O jak velký, jak dobrotivý a jak laskavý jest Bůh křestanův!“ — Když pak slyšeli, že jest zvláštní přikázání, kteréž Boha milovati velí, a kteréž nemilujícím jej vyhrožuje tresty, náramně prý ustrnuli. „Kterak to možná?“ pravili, „k čemu takové přikázání? Což jest potřebí lidem přikazovati, by svého dobrodince milovali?“ A když slyšeli, že jsou vskatku lidé, kteříž Boha nemilují, ano urážejí ho, hořce prý zvolali: „O ten lid hříšný a nevděčný!“ —

Dobrota Boží.

Vše vůkol radost cítí
kam jen se ohlédnu,
zde plná luka kvítí,
jež sotva přehlédnu.

Vše milost Boží pro mne
tak krásně stvořila,
vše na ourodném stromě
i v poli zplodila.

Zde k mému potěšení
je ptactva plný les,
zde se potůček pění,
tam strmí lidná ves.

Tu zlatoplodné sady
a plné stodoly,
zde vrchy jako hrady,
tam tichá údolí.

Vše k rozkoši mne vnadí,
mne slunce zahřívá,
mne větříčkové chladí
a deštík okřívá.

O Bože dobrý, tváří
v tvář jaký musíš být;
vždy budu v ranní záři
se tebou veselit! *Norb. Vaněk.*

7. Bůh jest svrchovaně svatý,

On chce a miluje všechno dobré a nenávidí zlé. — Maje nejdokonalší rozum a vůli, vše dobré poznává a volí, zlé (hřích) pak v největší ošklivosti má. Důkazem toho jest vlastní svědomí naše, jakož i samo slovo Boží.

Texty. „Já Hospodin, Bůh váš; svatí buďte, neboť já svatý jsem“ (III. *Mojš.* 11, 44 † 19, 1. 2.). „Není svatý jako Hospodin (I. *Král.* 2, 2.) „Ty, o Bože silný, neoblubuješ bezbožnosti; nemá místa u tebe nešlechtník“ (*Žal.* 5, 57 † 34, 16. 17 † 11, 5. 7 † 14, 1—4, 91. 16. † 114, 13; srv. *Hab.* 1, 13.). „A volali (Serafinové) jeden k druhému a říkali: Svatý, svatý, svatý Hospodin, Bůh zástupů, plna jest všechna země slávy jeho“ (*Is.* 6, 3. † 47, 4 srv. *Zjev.* 4, 8.) „Ohavností jest Hospodinu cesta bezbožného, ale kdož následuje spravedlnosti, milován bývá od něho.“

(*Přísl.* 15. 9.). „Vyvyšujte Hospodina, Boha našeho, a klaňte se na hoře svaté jeho; neboť svatý Hospodin, Bůh váš“ (*Žalm.* 98, 9.) „Bůh jest světlo, a temností hříchu v něm není žádných“ (*I. Jan* 1, 5.)

Výroky sv. „Slovo *Svatý* téměř všechny vlastnosti božské v jedno spojuje. V Bohu vše jest svaté, neskončeně dobré a krásné, a jelikož jest to sám od sebe, jest jedině svatý.“ *Sv. Frant. Sal.* „Jediné jest ve světě zlé, totiž hřích, jímž člověk před obličejem Božím všecku vnitřní cenu potrací.“ *Sv. Jan Zl.* „Nic není na světě, v nebi i na zemi, což by Bůh dle své nevyvažitelné svatosti tak nenáviděl, mstil i časné a věčně káral, jako hřích.“ *Týž.* „Částkou Svatého jsouce, čiňme, co k svatosti života náleží, vystříhajíce se všeho pomlouvání, nečistých a necudných společností, opilství a novot, hanebných pochotí a mrzkého cizoložství i ohavné pýchy. . .“ *Sv. Klement Ř.* „Jediný Bůh bez hříchu.“ *Př. R.*

„Ty Bože, veliteli ctnosti!
Ty jedině
jsi dobrý, *svatý*, bez křehkosti,
zlé nečině.“ *Frýček.*

Naučení mravní. *Bůh jest svatý*: protož pokornou vroucností zpívejme jako andělé a svatí v nebesích: *Svatý, svatý, svatý!*
b) Chraňme se hříchu i všemožně o to se snažme, bychom, pokudž křehkým a slabým lidem lze, jemu podobnými, svatými se stali. Svatí budme v myšlení, v řečích, v skutcích i ve všem obcování. „Podlé toho, kterýž vás povolal, i vy ve všem obcování svém svatí buďte“ (*I. Petr.* 1. 15.; *sv. Amos.* 5, 14, 15.). c) Vidouce, že Bůh všeliké zlé má v ošklivosti, litujme srdečně, že jsme ho hříchy svými urazili.

Přísl. 15. Bůh Bohem a lidé lidmi. — Jediný Bůh bez hříchu. — Živ buď jak buď, jen Boha nehněvej.

„Bůh jest svatý: On co chce,
on co činí, dobré je.
Kýž tak já jsem hříchu svoboden,
kýž mu jsem vždy více podoben.“ *Kamarýt.*

Svatý Bůh má v ošklivosti všecky hříchy, nepravosti.	Bůh jen dobré miluje, hleď ať každý dobrý je.
---	--

„Pán Bůh hříchy nenávidí,
chraň se jich i hříšných lidí.
Totě naše povolání,
bychom v svatém obcování
dni vezdejší přežili,
tak se Bohu líbili.“ *Frýček.*

P o d o b e n s t v í .

„Simeon, učitel v Israeli, byl živ nábožně před Bohem, tak že pověst jeho šla po vsí zemi. Více ale lid pokoru srdce jeho chválil; neboť se podobal v duchu dítěti, jsa pln nevinnosti a prostoty. Když pak dne jednoho učenici a přátelé svaté jeho chování vychvalovali, že ani jediné chybičky na něm nalézti nelze, tu rozhorlil se Simeon v duchu nad řečmi jejich, řka: „žádný není úplně dobrý, svatý, toliko Onen Jediný, kterak tedy mne dobrým nazývati se opovažujete!“ — Tu divili se všickni a umkli; jeden pak z nich pozdvihl hlasu svého, řka: „Jest-li že člověk po veškeren věk svůj spravedlivě před Bohem kráčet, proč by se neměl radovati, jako ten, jenž stojí u cíle po skončené drsnaté cestě?“ — Na to odpověděl Simeon, řka: „Vypravím vám příhody své mladosti.“ I poslouchali všickni a kmet počal takto: „Z obydlí otce mého jest viděti Libanon a cedry vysoké na chlumu jeho, a slýchával jsem často otce mého, an vypravoval o výši hor těch a o kráse a vznešenosti lesa cedrového na vrcholích. — Nemoha té chvály pochopiti, vezma list, vypočetl jsem Libanon i s cedrami a podal to otcí řka: Hle otče můj, Libanon i s cedry jeho na vrcholu. Kterak jej tak vychvalovati můžeš? vždyť nic více není, než hora stromy porostlá! — Otec však usmívaje se, mlčel a schoval list můj! Brzy na to dí ke mně: „Simeone, vezmi hůl svou, půjdem na Libanon.“ I šli jsme den celý a dnů více, a čím blíže jsme přicházeli, tím vyšší zdály se hory. A když jsme byli konečně na blízku, a v noci na vrch hory přichvátili, a mha klesala před vycházejícím sluncem do údolí, tu spatřil jsem výši jeho a stromy Páně na vrcholu. Tu divil jsem se a žasl. Otec ale, vyjma list, dí: „Přiměř stvůrku svou k Libanonu a k cedrům na vrcholu jeho.“ — A studem líce mi plály. Po takových pozdvihna kmet vzhledu přívětivého ke mně, řekl: „I já jsem putoval po několik dní, a k velebnosti Páně blíže jsem přichvátil“. . . . Pak mlčel, a přátelé i učenici jeho umlknouce v zbožném rozjímání, pokoru Simeonovu nechválili více.“ *Krummacher.*

K Sanctus (píseň.)

Svatý Bůh náš v jasném stanu,
svatý, nejvyšší svatý jest.
Vzdejte sbory nebešťanů,
nejvyšší mu vzdejte čest!

Slávy jeho plná země,
plny světy na hoře,
skláněj se mu všaké plémě
v nejhlubší tu pokoře.

P ř í k l a d y.

Biblické. Že Bůh nejvš svatým, poznati můžeme z té přísnosti, kterouž on *pyšné anděly* káral i hřích našich *prvních rodičů* ztrestal. On se zalíbením patřil na oběť zbožného *Abela*, s opovržením pak na oběť závistivého *Kaina*; spravedlivého *Noema* s rodinou zachoval, ostatní pak *lid zlý* vyhubil potopou světa; rozpuštělé *syny Heliho* zahladil v boji, nábožného pak *Samuele* učinil soudcem v Israeli; pro pýchu povrhl *Saulem*, a neúhonného *Davidu* dal pomazati králem; chudobnou, však ctnostnou *Marii* za matku svého syna vyvolil, a sprostým *pastýřům* narození jeho zvěstoval; a za naše hřichy *Syna svého* nejbolestnější smrti kříže vydal; zatvrzelý *lid židovský* zavrhl, povolné pak *národy pohanské* do lůna své církve, do království nebeského přijal; *hříšníkům* strašnými vyhrožuje tresty, *ctnostným* pak slibuje život věčný.

Jiné. a) *Sv. Jan Zl.* znamená, že mu císařovna Eudoxia smrtelné úklady strojí, dal jí vzkázati: „Jan se ničeho nebojí, než hřichu.“

b) *Sv. Ludvík*, král Francouzský, od nejútlejší mladosti své všeliký hřích měl v ošklivosti; aniž divu: neb vychován byl od své velmi nábožné a svaté královny *Blanky*, která často jej napomínala: „Synu můj! volila bych tě viděti raději mrtvého, nežli jediným hřichem smrtelným poškrvněného.“

c) *Sv. Anselm* říkával: „Kdyby s jedné strany na mne peklo svůj otvíralo jícen, a s druhé nepravost mne lákala, raději bych do pekla se vrhl, nežli hřichu se oddal.“

8. Bůh jest nejvš spravedlivý.

Z toho, že Bůh jest nejsvětější, samo sebou plyne, že jest i nejvš spravedlivý, to jest: *On bez ohledu*, — nedbaje na osobu — *vždy podle zásluhy dobré odměňuje a zlé tresce, ne-li hned, jistě na věčnosti.* — Důkaz toho dává nám Písmo svaté, srdce i svědomí, i každodenní zkušenost naše.

Texty: „Spravedlivý jest Hospodin a spravedlnosti miluje; na pravost s lžbostí patří obličej jeho“ (*Žlm.* 10, 8 † 62, 13 † 5, 6 † 7, 12 † 118, 154—158.). „Boží skutkové dokonalí jsou, a všechny cesty jeho soudové. Bůh věrný a beze vši nepravosti spravedlivý a přímý“ (V. *Mojž.* 32, 4.) „Bůh silný podle skutků člověku odplácí a podle toho, jaká jest čí cesta, působí, aby to nalezal“ (*Job* 34, 11. 12 † 21.)

13—16.). „Já Hospodin, kterýž dávám jednomu každému podle cesty jeho a podle ovoce skutků jeho“ (*Jer.* 17, 10 † 9, 24.; srvn. *Zj.* 16, 5. 7.). „Bůh odplatí každému podle skutků jeho: těm zajisté, kteříž s trpělivostí v skutku dobrém slávy a cti a neporušení hledají, životem věčným: i těm pak, kteříž nepovolují pravdě, ale věří nepravosti, hněvem a popuzením“ (*Řím.* 2, 7.; srvn. *II. Theś.* 1, 9.; *Jan* 3, 36.). „Přijdou spravedliví do života věčného, zlí pak do trápení věčného.“ (*Mat.* 25, 46.). „Což by koli rozsival člověk, toť bude i žíti; nebo kdož rozsívá tělu, z těla žíti bude porušení, ale kdož rozsívá v duchu, z duchať žíti bude život věčný“ (*Gal.* 6, 7. 8.; srvn. *Přísl.* 13, 21.).

Výroky sv. Bůh jest spravedlivý, Onť spravedlnost sama; kdyby spravedlivým nebyl, Bohem býti by přestal; ješto ale Bohem jesti, tou příčinou také zlých trestati musí.“ *Sv. Liguori.* „Nejpřednější článek našeho učení zajisté obsahuje, že před očima Božíma nic není skrytého, Bůh že nás bude souditi a podle zásluhy buď trestati, buď odměňovati.“ *Sv. Justin.* „Spravedlnost Boží jest podivná, však neméně příjemná. Všudy ji vládnouti spatříš; onať v nebesích sídlí, soudí na zemi a tresty v pekle vykonává.“ *Berniers.*

Námítky. 1. *Kterak se spravedlnost Božská s jeho dobrotou srovnává?* — Na to *sv. Klement Alex.* odpovídá: „Jako zrcadlo nehorší se na ohyzdného, když pravou podobu jeho ukazuje, a jako lékař nehněvá se na nemocného, když mu zimnici oznamuje: tak i Bůh, když hříšníka tresce, nezlobí se naň, nýbrž okazuje na duševní nemoc jeho, aby jej před hříchem uchránil a polepšil. Bůh jest dobrý sám od sebe, spravedlivý však pro nás; proto pak jest spravedlivý, že jest dobrý.“

2. Stává se, že člověk šlechetný bývá všelijak soužen, *kdežto zlosyn štěstím oplývá.* — Odp. „Ovšem jest pravda, že se mnohdy zdá, jakoby se byl Bůh zapomenul nad věrnými ctiteli svými, an je rozličným soužením navštěvuje; než, to se děje toliko k jejich dobrému, aby totiž jako nábožný Job v ohni všelikého protivenství byli zkušeni, očistěni a zdokonaleni. Čím víc ti a tací zde trpěti musí, tím hojnější odplata čeká je na věčnosti. K těm a takým praví Kristus: „Radujte se a veselte se; neboť odplata vaše hojná jest v nebesích.“ (*Mat.* 5, 12.). . . Stává se ovšem často, že Bůh hříšníků hned netrestá, ano zdá se, že čím hůř sobě počínají, tím lépe že se jim vede zde na světě. . . . Tím však nechať se nikdo nemýlí. Neboť o těch a takých platí slovo Jobovo: „Vedou v dobrých věcech dny své a v okamžení do pekel sstupují.“ Bůh spravedlnost

koná, kdy a jak se mu líbí. Jednoho hned po prvním spáchaném hříchu trestá, jiného zas skrze mnohá léta snáší a trpí. Jednoho již zde na zemi tresce a pokutuje, druhého zde na zemi sic netresce, ale tím přísnějším trestem ho na věčnosti stíhá.“ *Jirsík.*

„Proč hříšníci oplývají statky a bohatstvím ustavičně hodující, bez zármutku, bez kvílení; spravedlivý pak proč nouzi trou, — stížení bývají ztrátou buď manželův, buď dětí? Na to postačuje uvésti ono evangelické podobenství o člověku, který se oblačel v šarlat a v kment, a hodoval na každý den skvostně, chudý pak pln vředů žádal nasycen býti z drobtů, kterýž padaly se stolu bohatce. Po smrti obou nalezal se chudý v lůnu Abrahamovu, požívaje odpočinutí, boháč ale v mukách. — Není-liž z toho patrné, že odměna neb pokuta skutkův teprv po smrti nastane?“ *Sv. Ambrož. (Viz níže Bůh jest shovívavý.)*

Nauč. mr. a) Spravedlivý Bůh dobré odměňuje. Pravda ta povzbuzuje k dobrému, a útěchu dává v nezasloužených utrpeních a odpornostech. „Odstup od zlého a čiň dobré, a bydleti budeš na věky. Nebo Hospodin miluje soud a neopouští svatých svých: na věky v stráži jeho budou; símě pak bezbožníků bude vypleněno“ (*Žalm. 36, 27, 28., srvn. Kaz. 8, 12.*). Díváš se do času, Bože silný! nebo ty nátisk a bolest spatřuješ, aby jim odplatil rukou svou“ (*Žalm. 10, 14.*). „Vyvedeť Hospodin spravedlnost tvou jako světlo, a nevinu tvou jako poledne.“ (*Žalm. 37, 6 sr. Gal. 69.*)

b) Spravedlivý Bůh zlé tresce: běda tudíž hříšníkům. Bojme se! „Kteříž neznají Boha, a kteříž neposlouchají Evangelium Pána našeho Ježíše Krista; — pokuty věčné trpěti budou v zahynutí od tváři Páně.“ (*II. Thes. 1, 8. 9.*). „Nečiň zlého a nezachvátí tě zlé.“ (*Sir. 7, 1. srv. Žid. 10, 31.*)

c) Bůh jest spravedlivý, toť pro nás potěšitelno; neboť „pod vládou spravedlivého Boha nemůž nikdo býti nešťastným, leč toho zasluhuje.“ *Sv. Augustin.* „Přijdeť čas, kde se tvá spravedlnost projeví, o Pane. Pakť se ukáže, zdaliž se rovnala milosrdenství tvému.“ *Sv. Terezie.* „Blahoslaveni, kteří lačnější a žíznější po spravedlnosti; neboť oni nasyceni budou.“ (*Mat. 5, 6; srv. II. Tim. 4, 7. 8.*)

d) Jako Bůh k nám, i my budme spravedliví k lidem, bližním svým. „Milujte spravedlnost vy, jenž soudíte zemi. (*Moudr. 1, 1. srv. Isai 1, 17.*)

„Bůh jest spravedlivý
hříchu všech se pilně střež!
pakli's hřešit chtivý,
trestu neujdeš.“ *Frýček.*

Príslovi. „Bůh také vzpomene na své“ (odměnou neb trestem). Bůh peče oplatky. — „Všecko se to domů vrátí“ (co dobrého neb zlého do světa vysíláš). — Trefí Bůh kde bolí. — Proto Bůh dobrých tresce, aby zlí se káli.

P o d o b e n s t v í.

„Jako za zimy stromové veškeří suché lupení shodivše si podobni jsou, aniž znáti lze, kteří jsou suší, a kteří zelení; tak i na světě tomto ani spravedliví ani nespravedliví nerozeznávají se, nobrž podobni jsou všickni. Svět budoucí jest léto pro spravedlivé, pro hříšníky ale jest zimou. Když tedy zasvítne milosrdenství Boží, tedy se zjeví ti, kdo Bohu slouží, a všem na odiv budou. Nebo jako za léta ovoce stromu každého se zjevuje a ukazuje, tak i konání spravedlivých se zjeví a ukáže, všickni na onom světě budou veseli a radostni. Pokolení však ostatní, hříšníci totiž shledáni budou jako stromové uschlí bez ovoce na světě onom, a jako dříví suché spálení budou, a zjeví se, že zlé činili po celý čas života svého, a spálení budou proto, že se prohřešili a z hříchů svých nekáli se. Ty tedy ovoce dobré přinášej, aby se poznalo v létě.“ *Hermas.*

„Chorým očím světlo se protiví, zdravým pak příjemno jesti: tak nelíbí se spravedlnost Božská nespravedlivým.“ *Sv. Augustin.*

P ř í k l a d y.

Biblické. Že Bůh dobré a pobožné juž zde na zemi odměňuje, Písmo sv. v nejednom příkladu nás učí. Bůh nábožného *Noema* vysvobodil z všeobecné zkázy a požehnal mu mnohými statky; On požehnal věrnému *Abrahamu* a naplnil všecka jeho přání; spravedlivého *Lota* vyvedl ze Sodomy; nevinně trpícího *Josefa* posadil ze žaláře na první místo vedlé královského trůnu: chudou, však nábožnou *Rut* učinil bohatou a šťastnou manželkou Obedovou; věřícího *Mojžíše* učinil vůdcem i osvoboditelem lidu Israelského. — Z druhé pak strany známo, kterak se pro hříchy zle vedlo *pyšným andělům, prvním rodičům, Kainovi, bratrovrahu; bezbožníkům v čas potopy světa, Sodomským a Gomorským, lidu Israelskému* na poušti i v zajetí i při zkáze Jerusalema, již Kristus byl předpověděl *Davidu* králi, když zhřešil, nezdárnému jeho synu *Absolonu, chlapcům, kteříž se posmívali proroku Eliseovi, podvodným manželům Ananiáši a Safíře* a vůbec všem bezbožným lidem a národům. Sprave-

dlnost Boží zvláště patrna jest ze smrti Krista Ježíše, kterýž zemřel na vykoupení naše (*Mat. 20, 28.*).

Jak Bůh po smrti souditi bude, jeví se v příběhu, kterýž vypravuje *Kristus*: „Člověk jeden byl bohatý, kterýž se oblačel v šarlat a kment, a hodoval na každý den skvostně. A byl také jeden žebrák, jmenem Lazar, kterýžto ležel u vrat jeho pln vředů, žádaje nasycen býti z drobtů, které padaly se stolu bohatce a žádný jemu nedával: ale i psi, přicházejíce, lízali vředy jeho. I stalo se, že ten žebrák umřel a nesen jest od andělů do lůna Abrahamova. Umřel pak i bohatec, a pohřben jest v pekle“ (*Luk. 16, 19—22.*).

Z dějin světských i církevních. Císař *Tiberius* byl velmi nábožný a dobročinný. Jedenkráte chodě komnatami svého paláce, pozoroval, že na jednom marvanovém (mramor) kameně v podlaze jest kříž vytesán. Aby toto znamení spasení našeho nebylo zneuctěno, dal hned vyzdvihnouti kámen, pod nímž našel skrýš, v níž veliký poklad byl uložen.

Východní císař *Zeno* zmocniv se protivníka svého *Basilika*, kázal jej i s manželkou i s dítkami do podzemního vězení uvrhnouti a tam hladem umořiti. Strašný byl pohled na zemřelé; s ukrutnou smrtí zápasíce, drželi se pevně obejmuti a nebyli ani k poznání. Trest Boží ale přišel v zápětí. — Když *Zeno* opilý od stolu povstal, přepadnut padoucníci, klesl k zemi a že nebylo znamení života na něm znáti, byl rychle pochován. Však procitnul v hrobce, kde v strašném stavu byl nalezen mrtev. „Jakou měrou měříte, takovou vám bude měřeno.“ (*Luk. 6, 38.*)

Sv. Alžběta, pro svou dobročinnost matkou chudých nazvána, za dnů hrozného hladu r. 1225 velikého množství obilí mezi chudé rozdala. Když dvořané na ni proto u krále žalovali, dal jim za odpověď: „Nechte ji dle vůle jednati; neboť jist jsem, že čím více ona mezi chudé rozdá, Bůh nám tím více nahradí.“

V životě *sv. Alžběty*, královny Portugalské, nachází se příběh, v němž se ukazuje, že jsou spravedliví soudové Boží. Jeden dvořenín byl pro svou počestnost a pobožnost od *sv. královny* zvláštní důvěrou poctěn, což jiný úředník znamenav, u krále jej jako souložníka královny osočil a způsobil, že král vápenníkům rozkaz vyslal: kdo z dvořenínů jeho první k nim přijde, aby jej do pece uvrhli. Ale prozřetelnost Božská zůstává vždy mocnou ochraňkyní potlačené nevinnosti. Osočený dvořenín jde vedlé rozkazu krále do vápenice, na cestě však se na mši *sv.* zastavil. Závistník jeho nedočkavý, mysle, že již v peci vápenné sok jeho dávno shořel, kvapí sám

k vápenníkům, kteřížto tážícího se, vyplnili-li rozkaz královský, rychle se ho chopivše, do pece jej uvrhli. Tak vyplnilo se na něm přísloví: „Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá“ (srvn. *Žlm.* 7, 16.). — Podobný příběh vypravuje se v divadelní hře: „*Fridolin*, čili chod do železných hutí.“

Zlosyn se často v své vlastní léce zaplétá. — Jistý vysokomyslný mnich řádu Benediktinského velmi po důstojnosti opatské bažil; než věda, že pokud starý opat jest na živě, toho nedosáhne, připraviv jedu, dal jej posluhujícímu chlapci, — kterýž od preláta často býval kárán, — řka: „Jak medle tímto práškem pokrm opatův posypeš, stále bude ti přízniv, i nebude tě kárati více.“ Chlapec, netuše nic zlého, vzal prášek i řekl sám k sobě: „Zatím dám opatu jen polovic prášku a druhou schovám, až kdyby později zase se někdy měl hněvati.“ I učinil, jakž se uradil. — Opat jedl a — zemřel. Na to místo byl onen padouch, vrah jeho, zvolen. I počal brzy kárati chlapce, jako to jeho předchůdce činíval. „Dobře,“ myslil si hošík, „že jsem si polovici prášku uchránil; učiním jako prvnímu, abych si jeho náklonnost získal.“ A jako prvé, netuše nic zlého, namíchal zbytek prášku opatovi, a opat zahynul tím samým jedem, ježž byl předchůdci svému připravil. Čím kdo hřešívá, tím trestán bývá.

Tajné sám Bůh soudí. Křesťan přidružil se na cestě k židovi, o němž věděl, že má peníze. Když přišli na odlehlé místo, křesťan vytáhl nůž, chtěje žida zabiti. Žid úpěnlivě prosil: „Nečiň toho,“ pravil mu, „sice trest tě nemine.“ — „Kdo by mne stihati mohl,“ smál se vrah, „na tomto osamělém místě?“ „Krkavci,“ dí žid, „kteří tamto letí, tě vyzradí.“ — Než penězochtivec, nedbaje ani na prosby ani na výhrůžky, žida zabil a oloupil. Po čase když byl peníze prohýřil, slouže, pekl na rošti krkavce, kteřížto smažíce se praskali hrozně. Sluha celý poděšen zbledl; neboť se domníval, že slyší krkavce, aniž krákají, jako když žida zabíjel. To pozoruje pán jeho, udal jej k soudu, kdežto vrah se vyznal a byl oběšen.

Podobně se v životě sv. *Meinrada*, poustevníka, vypravuje, že dva pocestní, zakuklení v oděvu poutnickém jej zabili a poustevní kapli okradli. Než sotva že z poustevny vyšli, krkavci, — ježž byl Meinrad krmíval, — strašlivě krákajíce, vrahy stále obléтали, do hlav jejich klovali a vlasy jim rvali, aniž se jich spustili, až k městu Curichu doběhli. To vidouce pastýři, „běda, toť jsou krkavci Meinradovi, volali, což se s ním muselo státi?“ I jali utíkající poutníky, kteří vyznavše spáchaný zločin, byli utraceni.

Svatý Efrem, kterýž l. P. 378 umřel, byl v mladém věku svém velmi svévolný. Jda lesem, uzřel krávu se pásti. Rozpustilý mladík házeje po ní kamením, honil ji tak dlouho, až hluboko do lesa zaběhla, v noci pak byla od šelem roztrhána. Ne dlouho po tom byl opět od svých rodičů vyslán. Setmělo se a Efrem byl nucen u jednoho pastýře přenocovati. Pastýř se opil, v noci přišli vlci a stádo jeho rozplašili. Pastýř ale stál na tom, že Efrem přivedl zloděje, kteříž stádo mu pokradli; protož vlekl ho před soudce, jenž ho dal uvězniti. Po osmi dnech svého zatknutí měl vidění: anděl strážce se ho tázal: proč by v žaláři byl? Se slzavýma očima odpověděl Efrem, že jest nevinen. Vímt ovšem, dí anděl, že jsi se toho nedopustil, proč vsazen jsi byl do vězení; než ale vím také, jak velice jsi se prohřešil na oné krávě a na jejím chudém vlastníkovi. Uč se z toho, že Bůh jest spravedlivý soudce, kterýž nic nenechá bez trestu. — Efrem litoval svého provinění a propuštěn byv po pravém objevení události, celý život svůj zasvětil Bohu.

Mezi hlavními působiteli franc. revoluce, kteří r. 1793 krále Ludvíka na popraviště přivedli, vyznačil se krvolačný *Robespierre*; ukrutností jeho přišlo mnoho tisíc lidí o život. Konečně se ho dotkla trestající ruka Páně; byl k smrti odsouzen. On však hleděl se sám zavraždit a když takto strašně zohaven, před soud přiveden byl pravil mu jistý občan: „Ano Robespierre, jest Bůh a ten jest spravedliv!“ Robespierre skončil pod gilotinou. —

Slzy matčiny do nebe tekou. Jistému mladému muži stalo se na cestě neštěstí, spadnuv totiž s vozu, velmi si porouchal nohu, tak že se mu musila odejmouti. Všickni okolostojící litovali ho, ano jeden z nich počal Bohu láti, že takové nehody na lidi sesílá. Načež dí nešťastník: „Nehřeš příteli, proti Bohu: věz, že právě touto nohou, již jsem pozbyl, z mládí ve své nezbednosti matku jsem kopl, jenž z bolesti slzavé oko k nebi pozvedla, a proto spravedlivý Bůh zasloužený trest mi sesílá!“ —

9. Bůh jest shovívavý a horlivý.

Bůh, šetře slabosti lidské, *hříšníka hned netrestce, ale přeje mu času a poskytuje prostředků ku pokání, aby ho z věčné zkázy uchránil; neobrátil-li se však, tím těžšími tresty ho stíhá.*

Texty. „Kterýžto (*Mojžíš*) řekl: Panující Hospodine, Bože milosrdný a milostivý, trpělivý a mnohého slitování“ (II. *Mojž.* 34, 6.).

Litostivý a milosrdný jest Hōspodin, dlouho shovívající a velmi milosrdný. . . . Neboť on poznal slepení naše; rozpomenul se, že prach jsme“ (*Žal.* 102, 8. 14.). „Bůh jest soudce spravedlivý, silný, a trpělivý, zdaliž se hněvá každý den? Neobráte-li se, meč svůj napřáhne, lučiště své natáhl, a připravil je“ (*Žal.* 7, 12. 13.). „Milostivý a litostivý Hospodin, trpělivý a mnoho milosrdný. Dobrotivý Hospodin všechněm, a slitování jeho nade všechny skutky“ (*Žal.* 144, 8.). „Smilováváš se nade všemi a přehlídáš hříchy lidské pro pokání.“ (*Moudr.* 11, 24.). „Dlouho shovívá Bůh lidem, a vylévá milosrdenství své na ně“ . . . *Sir.* 18, 9. . . .). „Protož čeká Hospodin, aby se smiloval nad vámi: a protož povýšen bude odpouštěje vám; nebo Bůh soudu jest Hospodin. Blahoslavení všickni, kteříž očekávají na něj“ (*Is.* 30, 18.). „Pána našeho dlouhočekání za spasení mějte. Nebo on shovívá nám, nechtě aby kteří zabynuli, ale všickni ku pokání se obrátili“ (*II. Petr.* 3, 15. 9.; srvn. *Ezech.* 33, 11.). „Já jsem Hospodin, Bůh tvůj, silný, horlivý, navštívující nepravost otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení těch, kteří nenávidí mne“ (*II. Mojž.* 20, 5.; srvn. *Žal.* 7, 12. 13 + 105, 23. 29. 40. . . .). „Zdaliž se domníváš, ó člověče, . . . že ujdeš soudu Božího? Čili bohatstvím dobroty jeho a trpělivostí a dlouhočekáním pohrdáš? Nevíš-li, že dobrotivost Boží ku pokání tebe vede; ale ty zatím podle tvrdosti své a nekajícího srdce shromažďuješ sobě hněv ke dni hněvu a zjevení spravedlivého soudu Božího“ (*Řím.* 2, 4—6.).

Výroky sv. „Pán nejvyšší jest odplatitel shovívavý; jmenuje se shovívavým, poněvadž hříchy lidské i snáší i splácí; neboť kterých, aby se obrátili, dlouho trpí, tím přísněji je zavrhuje, jestli že se nepolepšili. *Sv. Řehoř.* „By Bůh nebyl shovívavým a trpělivým, dávno by již pokolení lidského nebylo. By Bůh hned hříšníky trestal, nebyl by se nikdy z hříšného spravedlivý stal. Vímeť, že mnozí buď z nevědomosti, buď z nevěry neb mladistvé bujnosti v hříchy a nepravosti upadše, později laskavostí Boha shovívavého obrátili se i vykonali více skutků spravedlnosti, nežli před tím zpáchali hříchů.“ *Sv. Augustin.* — „Svět pln jest klamů; při vši pak zlobě lidské Bůh jest trpělivý a shovívavý; On nemstí se; ne snad, jako by svého práva si dobytí a nás trestati nemohl, nýbrž jako dobrý Otec má útrpnost s námi; nedá místa hněvu, spíše nás svou láskou zanáší.“ *Sv. Efrem.*

Pán Bůh mnohou nepravost
shovívá až na věčnost,

však kdo hříchy stále kuje,
věčný trest ho následuje.

„Nechce Bůh smrt hříšníka,
netrestá hned vinníka;
než chce, by se polepšiv,
zůstal na věčnosti živ. —

Tak Hospodin jest litostivý
a dlouho shovívající,
ne podlé hříchu mstít se chtivý,
ne přísně odplacující;

neb jako v světě nad dítkami,
se dobrý Otec slituje,
tak odpustiti hříšné klamy
nám kajícím zas slibuje.“ *Frýček.*

Prísloví. „Bůh pravdu vidí, ale ne hned poví.“ *R.* „Bůh své strojí.“ *R.* „Bůh nikomu dlužen neostává. Pozdě mají Boží kola.“ *Č.* „Bůh má nohy vlněné, leč ruce železné.“ *P.* „Bůh nevyplácí každou sobotu.“ *S.* „Bůh není náhliv, ale pamětliv.“ *Č.* „Bůh dlouho shovívá, ale pak do živého ranívá.“ *R.*

P o d o b e n s t v í.

a) „Jakož se slitovává otec nad syny, tak slitoval se Hospodin nad těmi, kteříž se ho bojí.“ *Žalm 102, 13.* b) „Jako jest zahřívání vlastnost ohně, a osvěcování vlastnost slunce; rovněž tak jest dobročinnost a smilování vlastnost Boží.“ *Sv. Jan Zl.* c) Lidé mnoho potřebujou času, než budovu vystaví, náhle pak ji poboří: naopak jedná Bůh: onť k stavení rychlý ale váhavý ku zhoubě. V šesti dnech celý svět stvořil, ku zkáze pak Jericha sedm dní ustanovil.“ *Týž.* d) „Když člověk na obydlí obývaném nějakou pohromu neb nedostatek zpozoruje, nebourá je hned, nýbrž státi nechává a vypraviti hledí, prvé než by je zbořil. Podobně nakládá Bůh s hříšnými lidmi. Hned jich netrestá, hned do pekla neodsuzuje, když na nich nějakou chybou pozoruje; ale shovívá jim, snáší jejich chyby, aby se polepšili a pokání činili.“ *Sv. Bernard.*

e) Nejkrásnější však podobenství o shovívavosti Božské *Kristus* vypravoval: „Člověk jeden měl strom fíkový štípený na vinici své, i přišel, hledaje ovoce na něm, a nenalezl. I řekl k vinaři: „Aj tři léta, co přicházím, hledaje ovoce na tom fíku, a nenalezám: protož vytni jej: proč také zemi zaměstnává.“ On pak odpovídaje, dí jemu: Pane, ponechejž ho i tohoto léta, až jej okopám a ohnojím, zdali by neslovoce: pakli neponese, potom vytněš jej“ (*Luk. 13, 6—9.*). A jiné podobenství o koukoli (*Mat. 13.*) přednesl (*Evg. na ned. V. po Zjev. Páně.*).

Nauč. mr. Bůh jest shovívavý, a) Děkuj Jemu, že tě dosud nezavrhl, nýbrž času ti popřál ku pokání; b) Dokud čas jest, dokud

shovívavý Bůh tě volá, nezatvrzuj srdce své; popil si, abys života polepšil, než bude pozdě; boj se spravedlnosti. „Neříkej: Hřešil jsem a co mi se z toho přihodilo zlého? Nebo Nejvyšší jest shovívající odplatitel. Pro odpuštěný hřích nebývej bez bázně, aniž přidávej hříchu k hříchu. A neříkej, smilování Páně veliké jest, smiluje se nad množstvím hříchův mých. Milosrdenství zajisté i hněv rychle přicházejí od něho a na hříšníky hledí hněv jeho. Neprodlévej obrátiti se ku Pánu, aniž odkládej den ode dne; nebo náhle přijde hněv jeho a v čas pomsty rozptýlí tě“ (*Ekl.* 5, 4—9.). „Dnes uslyšíte-li hlas jeho, nezatvrzujte srdcí svých“ (*Žlm.* 94, 8.) „Nepohrdej bohatstvím dobroty, trpělivosti a dlouhočekání Hospodina! Nevíš-li že dobrota boží ku pokání tebe vede?“ (*Řím.* 2, 4. srovn. *Žid.* 3, 12—13.)

Výroky sv. „Nejprv věrně a pevně věřiž laskavost vaše, že Bůh nikdy dříve člověka neopouští, leč byv prvé od člověka opuštěn. Neboť, když se kdo i jednou, i po druhé i po třetí těžkých dočinil hříchů, přece naň Bůh čeká. . Když ale v hříších svých počíná setrvávati, tuť množství hříchů zplozuje zoufalství, a ze zoufalství rodí se zatvrzelost.“ *Sv. Augustin.* „Ostýchejme a bojme se shovívavosti Boží, aby nám k odsouzení nebyla. Dlužno zajisté buďto báti se příštího hněvu anebo přítomnou milost zamilovati. Jedno z obojího. Jenom ať se v Kristu Ježíši nalzáme, abychom žili životem pravým.“ *Sv. Ignac Ant.* „Nepošlapujtež slitování jeho, nobrž raděj ctěte ho, že takto shovívá proviněním vašim a není, jako jste vy. Čiňte pokání; toť užitečno vám jest.“ *Hermas.*

O slyš, dokud tě volá Pán!

O slyš, dokud tě volá Pán,
a dokud tě k sobě zve
a plesej, že ti čas je dán,
abys polepšil žití své.

O použij té milosti,
dokud je k práci ještě den
a v srdci mír se uhostí,
ať nejsi věčně zavržen.

Teď ještě zní ti Páně hlas,
na srdce Kristus tluče tvé;
teď ještě k spáse tvé je čas,
prv než tě zlá noc dopadne.

O slyš, dokud tě volá Pán
a dokud Bůh tě k sobě zve,
a plesej, že ti čas je dán,
abys polepšil žití své! **A. V.**

P ř í k l a d y.

a) *Biblické.* Bůh shovíval bezbožným lidem za času Noema, jimž 120 let k polepšení popřál (*I. Mojž.* 6.) Měst *Sodomy a Gomorhy* by byl ušetřil na prosbu Abrahamovou, kdyby se tam bylo sto, ba jen deset nalezalo spravedlivých; však nebylo než Lota

jehož ochránil (I. *Mojš.* 18.). *Ninivitův* skrze proroka *Jonáše* 40 dní ku pokání uložil; a viděv skutky jejich, že se odvrátili od cesty své zlé, smiloval se nad nimi. Trpělivost měl s *Faraonem*. Jakých divů natvořil, by obměkčena byla zatvrzelost jeho? On takřka celou přírodu obrátil před očima jeho, a jestli že konečně v rudém moři s lidem svým zahynul, stalo se jen proto, že se tam v slepé své náruživosti sám uvrhl. *Lid židovský* mohl hned po usmrcení Syna svého vyhubiti; než čekal 70 let, když pak neobrátili se, byl Jerusalems, jakž Kristus předpověděl, vyvrácen a národ židovský do veškerého světa rozptýlen. Netrestal hned zpupného *Antiocha* krále, až míru nepravosti doplniv, udeřil jej ranou neuzdravitelnou a nevidanou, seslal naň totiž ukrutné bolení střev a brozné vnitřností mučení, tak že z těla toho bezbožníka červi lezli, a z živého ještě maso přšelo, konečně pak bídou smrtí život dokonal (II. *Mach.* kp. 9.).

b) „Vizme ty miliony *pohanův*, kteřížto posud jediným, pravým Bohem pohrdajíce, ve tmách modloslužebnosti vězí. Patřme na to množství *kacířů*, kteříž na vzdor pravému učení Božímu koukol bludu rozsívají, sebe i jiné svozujíce. Pohledněme i na ty *nezdárné syny* a mrtvé údy církve katolické, již sice na křtu sv. přislíbili po všecken čas života svého učení Ježíšovo vyznávat, zachovávat a podle něho živu býti, kteříž ale teď toho nic nečiní a neplní, alebrž po hříšných svých cestách chodí, Boha hříchy svými urážejí a život nekřesťanský a bohaprázdný vedou. Nemohl-li by Bůh jich všech na místě vyhladit a zatratit? — Než, nevyhledávejme příkladů na jiných, noprž vizme sami *na sebe*. Jak často, přčasto jsme již zhřešili, a Bůh nás přce snášel, a snáší až posud. Bůh viděl hříchy naše, kterýchž jsme se dopustili, a vidí nás v mnohých hříších posud pohříženy, on mohl nás hned po prvním smrtelném hříchu, ktrýž jsme spáchali, do věčného trápení uvrhnouti, a hle přce to neučinil, přce nás trpí a snáší a nad námi slunce svítiti nechává jako nad dobrými. On s námi tak zachází, jako onen zahradník ve sv. Evangelium s neúrodným stromem fíkovým (*Luk.* 13, 8.); dává nám čas, bychom se mohli poznati, hříchů svých želeti, se napravití a s ním se smířiti. — Na ten cíl a konec velikých užívá prostředků, by nás k sobě přivedl. Hned nám dobrodiní a veliké milosti prokazuje, by nás láskou obměkčil; hned zase metlami svými nás navštěvuje, by nás naplnil bázní, očí nám otevřel a ku poznání hříchů nás přivedl. A tak již láskou, již přsností

hledí hříšníkům získati ten, ješto by je hned v tomže okamžení, když zhřešili, do propasti pekelné mohl uvrhnouti.“ *Jirsík.*

Sv. Augustin nám v svých rozjímáních před oči klade minulé dni své prostopášné mladosti a oslavuje shovívajícnost Boží těmito slovy: „Já jsem tebe popouzel, já jsem před tebou zlé činil, přehlivost tvou jsem popudil, hněvu tvého jsem byl hoden! provinil jsem se a ještě mne snášíš; jestli se kaju, odpouštíš; navracuju-li se, přijímáš mne; odkládám-li, shovíváš, na bloudícího voláš, odírajícího přemaháš, vlašného čekáš, navracujícího objímáš, neumělého vyučuješ, zastesklého potěšuješ, od pádu ochraňuješ, po pádu pozdvihuješ, prosícímu uděluješ, hledajícímu naleznouti se dáváš, tlučícímu otvíráš.“

10. Bůh jest milosrdný,

odpouští nám hříchy naše, když jich skroušeně litujeme, vyznáme se z nich a opravdu se polepšiti chceme.

Texty. „Já jsem Hospodin tvůj silný, horlivý, navštěvující nepravost na synech do třetího i čtvrtého pokolení těch, kteříž nenávidí mne, a činící milosrdenství nad tisíci těm, kteříž milují mne a ostříhají přikázání mých“ (II. *Mojž.* 20, 5. 6 † 34, 6.). „Rozpomeň se na slitování svá, Hospodine, a na milosrdenství svá, kteráž jsou od věků. Hříchů mladosti mé, a nevědomostí mých nezpomínej; ale podle milosrdenství svého pomni na mne ty, pro dobrotu svou, Hospodine“ (*Žlm.* 24, 6. 7.). „Milosrdenství Hospodinovo od věkův až na věky trvá nad těmi, kteříž se ho bojí“ (*Žlm.* 102, 17.). „Oslavujte Hospodina, nebo dobrý jest; neb na věky trvá milosrdenství jeho“ (*Žlm.* 117, 1 † 118, 64.). „Smilováváš se nade všemi, nebo všecko můžeš; a přehlídáš hříchy lidské pro pokání. — Odpouštíš všechněm věcem, proto že tvé jsou, Pane, kterýž miluješ duše. (*Moudr.* 11, 24. 27.). „Hory pohnou se, a pahrbkové zatřesou se, ale milosrdenství mé neodstoupí od tebe, a smlouva pokoje mého se nepohne: řekl slitovník tvůj Hospodin“, (*Is.* 54, 10.). „Kdyby se odvrátil bezbožný od bezbožnosti své, kterouž páchal, a činil by soud a spravedlnost: tentž duši svou obživí. . Obratťe se a čiňte pokání ze všech nepravostí svých: a nebude vám ku pádu nepravost vaše“ (*Ezech.* 18, 28. 32.; *srvn. Pláč.* 2, 22.). „Onť slunci svému velí vzházeti na dobré i na zlé, a déšť dává na spravedlivé i na nespravedlivé“ (*Mat.* 5, 45.). „On dobrotivý jest i k nevděčníkům a zlým“ (*Luk.* 6, 35.). „Sám *Mojžíšovi* (*Exod.* 33, 19.) dí: Smiluju se, nad kým se smiluju, a milosrdenství prokážu, nad kýmž se

slituju. Protož není na tom, jenž chce, ani na tom, jenž běží, ale na Bohu, kterýž se smilovává“ (*Řím. 9, 15. 16.*). Jdouce pak učte se co jest to: Milosrdenství chci a ne oběti. Nebo nepřišel jsem volati spravedlivých ale hříšníků ku pokání.“ *Mat. 9, 13.*

Výroky sv. „Nejpřednější vlastnost Boží jest smilovati se a odpustiti; místo a trůn Jeho jest milosrdenství.“ *Sv. Jarolím.* „Bohatství a milosrdenství Božího poznati může i kdo rozvažuje, jak mnoho zlého každodenně lidé páší a jak téměř všickni hříšnými učinění jsouce, kráčejí širokou cestou, k zahynutí vedoucí, a kterak úzkou, k nebi vedoucí cestou se bráti zanedbávají: a všem těmto Bůh přece každodenně milosrdenství své prokazuje!“ *Origines.* „Hospodinovo jest smilovati se a odpustiti; milosrdenství jeho překonává soud.“ *Sv. Vavřinec Just.* „Co jsi zasloužil, o hříšníče? (Trest, pokutu věčnou!) A co jsi obdržel? Milost, prominutí, ospravedlnění, čas i sílu ku pokání, a život věčný ve společenství s anděly, ano samo obcování s Bohem: vše to dalo ti jeho milosrdenství! *Sv. Augustin.*

„Vinnému Bůh odpouští, a Cár spravedlivému milost dává.“

Přísl. R.

Námítka: Kterak se milosrdenství snáší s božskou spravedlností a naopak? *Odpověď* dává *sv. Bernard:* „Dobře se Bůh nazývá Otcem milosrdenství, Jemuž přináleží, smilovati se vždycky a odpustiti (*II. Kor. 1, 3.*). Řekne ale snad kdo: Kterak přináleží Jemu smilovati se, Jehož soudové jsou jako propast mnohá? (*Žlm. 35, 7.*) — Vždyť se nepraví, že všechny cesty Jeho jsou jediné milosrdenství, ale milosrdenství a pravda (*Žlm. 24.*). Ne méně spravedlivým, než milosrdným jest, Jemuž milosrdenství a soud prozpěvuje se.“ —

A *sv. Augustin* dí: „Ty, Pane, jsi spravedlivý. . . . Ale kterak zlým odpouštíš, jestli že jsi všecken a dokonale spravedlivý? Zdali že dobrota Tvá jest neobsáhlá a skrytá v světle nepřístupitelném, v němž přebýváš? Jistě v nejvyšší a nejtajnější hlubokosti dobroty Tvé skryta jest studnice, z nížto prýští se a teče řeka milosrdenství Tvého. Nebo jsa všecken a dokonale spravedlivý, však proto i zlým dobře činiš, že také všecken a dokonale dobrý jsi. Méně by zajisté dobrý byl, kdyby žádnému zlému dobře nečinil. Nebo lepší jest ten, kdož dobrým i zlým spolu dobrý jest, než kdož dobrým toliko dobrý jest. A lepší jest, kdož zlým dobrý jest, i odpouštěje jim i tresce je, než kdo toliko tresce. Proto tedy milosrdný jsi, že všecken a dokonale dobrý jsi.“

P o d o b e n s t v í.

„Jakož jsou vysoko nebesa nad zemí, tak upevnil Hospodin milosrdenství své nad těmi, kteříž se ho bojí.“ *David (Žlm. 102, 11.)*

„Jak daleko vzdálen jest východ od západu, tak daleko vzdálil od nás nepravosti naše.“ *Týž. (Žlm 102, 12.)*

„Zdaliž se může zapomenouti matka nad nemluvnátkem svým, aby se neslitovala nad plodem života svého? a byť se ona zapomenula, já však nezapomenu se nad tebou. Aj na rukou svých vypsal jsem tě.“ (*Isaiáš 49, 15—16.*)

Nemocný chce býti uzdraven; však chud jsa, nemůže z úplna zapraviti léky. Tu dí lékař: „dej co máš, ostatní prominuto tobě.“ — Tak milosrdenství Božské nakládá i s námi. Čiň člověče! co můžeš; ostatní dosadí Bůh, co se k smíření nedostává.“ *Sv. Jan Zlat.*

„Svět tento jest jako veliká nemocnice, naplněna jsouc churavci všelikého druhu, jež milosrdný Bůh navštěvuje, obvazuje rány jejich, podává jim léky; těší je a k trpělivosti povzbuzuje; neopouští žádného, nejdéle pak u nejbídnějších se pozdržuje.“ *Bernieres.*

„Dříve než prosící brány se dotkl, Ty Pane, mu otvíráš; než před Tebou klesá, ruky mu podáváš; než slze roní, milostí ho zanášíš. Láska Tvá, plua touhy po našem spasení, k nám sama se kloní.“ *Sv. Efrem.*

„Bůh slitovník ti všudy v zápětí kráčí, aniž tě kde opouští, jako by tě potřeboval, jako by bez tebe nemohl býti.“ *Sv. Vavř. Just.*

Jako paprsek sluneční temuosti plaší, tak milosrdenství božské mráкотy zloby a hříchu rozhání.

„Tak veliké jest milosrdenství Boží, že len na oheň položený tak rychle se nechytí a neshoří, jako Bůh ochotně se smilovává nad hříšníkem hříchů svých litujícím.“ *Tauler.*

„Žádná matka nepospíchá tak rychle dítě své z ohně vynésti, jako Otec nebeský hotov jest hříšníka na milost přijmouti, byť i hříchy celého světa byl poškvřen.“ *Jindřich Suso.*

Podobenství Kristova milosrdenství božské líčící, jako: o ztracené ovci a ztraceném groši (Luk. 15, 1—10., Evangelium na neděli III. po sv. Duchu), o milosrdném Samaritánu (Luk. 10, 30—37., Evang. na ned. XII. po sv. Duchu); o služebníku nemilosrdném (Luk. 18, 23—35, Evg. na ned. XXI. po sv. Duchu), zvláště pak o marnotratném synu (Luk. 15., Evang. v sobotu po neděli II.

v postě.) jsou předobře známa; protož netřeba je zde do slova uváděti.

Nauč. mr. Bůh jest milosrdný; pročež *a)* když jsme zhřešili, k němu se utíkejme; však *b)* tím neuspávejme se, nespolehejme se opovážlivě na milosrdenství Boží; nýbrž *c)* od hříchu se odvratme; *d)* jako Bůh k nám milosrdný, budmež i my milosrdní k svému bližnímu.

„Pakli by bezbožný činil pokání ze všech hříchů svých, kteréž činil, a ostříhal by všech přikázání mých, a činil by soud a spravedlnost: životem živ bude a neumře“ (Ezech. 18, 21, 27.). „Umyjte se, čistí buďte, odejměte zlost myšlení vašich od očí mých, přestaňte převráceně činiti, učte se dobře činiti. . . Budou-li hřichové vaši jako červený postavec (krev), jako sníh zbileni budou, a budou-li červení jako červec, jako vlna bílí budou“ (Is. 1, 16—18.). „Pravím vám, nebudete-li pokání činiti, všickni zahynete“ (Luk. 13, 3.). „Nemýlíte se, Bůh nebývá posmíván“ (Gal. 6, 7.). „Blahoslaveni milosrdní, neboť oni milosrdenství dojdou (Mat. 5, 4.) „Buďtež milosrdní jako Otec váš nebeský milosrdný jest“ (Luk. 6, 36. Ef. 4, 32.). Milosrdenství vyvyšuje se nad soud (Jak. 2, 13).

„Poněvadž tak milosrdného máme Boha, jenž i těžkých hříchů prominuje: od hříchů se odvratme, a z cesty přikázání jeho se neuchylujme.“ *Sv. Ambrož.* „Bůh se chce nad tebou smilovati, jestli že jen pro hřichy nalezne tebe poníženého.“ *Sv. Basil.* „Rozpomeň se na ztraceného syna, čiň, co on činil, a Bůh s tebou jednati bude, jako otec jeho s ním jednal.“ *Sv. Chrysolog.*

Přísl. Lidé se zlostí, ale Bůh s milostí.

„Rozhněval-lis Boha svého,
ještě si nezoufej;
hleď se káti z hříchu zlého,
a zas milost doufej. *Frýček.*

„Tobě, Bože, jen se patří mstíti,
Ty pak pravíš: Já chci odpustiti.
Nechci tedy splácet mstivé,
když mi ublíženo křivě.“ *Kamarýt.*

P ř í k l a d y.

Z dějin svatých. Bůh se milosrdným prokázal.
Prvním rodičům v ráji,
Ninivitským, když činili pokání;
Israelitům nevěrným na poušti, zlatému teleti se klanivším,
když Mojžíš se za ně modlil (II. Mojž. 32, 11.).

Davidu králi, který těžce zhřešil, cizoložstva se dopustiv. „Protož poslal Hospodin Nathana k Davidovi, kterýž řekl jemu: „Dva muži byli v městě jednom, jeden bohatý a druhý chudý. Bohatý měl ovec a volů velmi mnoho; chudý pak nic jiného neměl, krom jednu ovci maličkou, kterouž byl koupil, a choval, a která odrostla při něm a při dětech jeho tolikéž, z chleba jeho jídajíc, a z číše jeho pijíc, a v lůnu jeho spávajíc, a tak milá byla jemu jako dcera. Když pak nějaký pocestný přišel k tomu bohatému, nechtěje on vzíti z ovčí aneb volů svých, aby udělal hody pocestnému, vzal ovci toho muže chudého a připravil pokrmy člověku, kterýž byl přišel k němu.“ I rozhněvav se David na člověka toho náramně, řekl k Nathanovi: „Živť jest Hospodin, žet hoden jest smrti muž, kterýž to učinil. Ovci také tu nahradí čtvernásobně, proto že učinil věc tu, a jediné ovečky nešanoval.“ I řekl Nathan k Davidovi: „Ty jsi ten muž.“ Toto praví Hospodin Bůh Israelský: „Já jsem pomazal tebe za krále, a vytrhl jsem tebe z ruky Saulovy; a dal jsem tobě v moc dům pána tvého. . . . Proč jsi tedy potupil slovo Hospodinovo . . . ? Uriáše Hethejského zabil jsi mečem, a manželku jeho vzal jsi sobě za manželku. Protož neodejde meč z domu tvého až na věky. — I řekl David k Nathanovi: „Zhřešilt jsem Hospodinu!“ (srov. *Žalmy* 31 a 50). I řekl zase Nathan k Davidovi: „Hospodin také přenesl hřích tvůj, neumřeš. . .“ Tak hřichu svého David litoval a kál se (viz *Žalm*. 6, 144 a jiné).

Milosrdenství Božské poznali: *Achab* (III. *Král.* 21.); *Josiáš* (IV. *Král.* 22.); *Ezechiáš* (II. *Paral.* 32.); a *Manasses* (II. *Par.* 33.).

Celému pokolení lidskému Bůh učinil milosrdenství, když *svého* jednorozeného *Syna* dal, aby nás vykoupil a spasil.

Tož i *Kristus v nesčíslných příkladech* osvědčil *ke všem hříšným*, s nimiž obcoval a jedl, jmenovitě: k *šlakem poraženému* (*Mat.* 9.); k *Marii Magdaleně* (*Luk.* 7.); k *Zacheovi* (*Luk.* 19.); k *ženě cizoložné* (*Jan* 8.); k *lotru* a k *svým nepřátelům na kříži* (*Luk.* 23.); v *Petru* (*Mat.* 26.); k *Ravlovi* (*Sk.* 9.) a t. d.

Příběh o marnotratném synu v. Luk. 15, 11—24.

Sv. Augustin sám se vyznává, kterak ve své mladosti v zlých společnostech si liboval, chlipností a jiným nepravostem byl oddán: nad čímž matka jeho, sv. Monika, hořké prolévala slzy. Než vroucí modlitby její, které s úzkostlivou starostlivostí k nebi zasílala, vyzískaly mu tu milost, že se k Bohu obrátil. — Takt on velebí božské milosrdenství: „Ty, o Pane, roztrhal jsi vazby mých hříchů, začož obětí díků ti přináším. Srdce mé chválu ti vzdává; jazyk

i kosti mé volají: Pane, kdož se ti vyrovná?! Jak zlý jsem byl a jak obavné mé skutky a ne-li skutky, alespoň řeči mé, a ne-li řeči, alespoň vůle. Ty však, o Pane, jsi dobrotivý a milosrdný. Ruka tvá vytáhla mne z hlubiny smrti, a z vnitř srdce mého vyvážila neřest záhuby. (Vyzn.) Rozjímaje minulý život svůj, spatřuju, co mi náleželo, a co za to, co mi patřilo, jsem obdržel. Náležel mi trest, a udělena jest mi milost, náleželo mi peklo, a udělen mi život věčný“ (Explan. in psalm. 70.).

Sv. František Sal. vypravuje v knize své „o lásce,“ kterak jakýsi pohan v Kandii jednoho křestana k modloslužbě byl svedl, Nad tím se rozhorlil tamnější biskup, jmenem *Karpus*, tak velice, že se k Bohu modlil, by dle spravedlnosti své oba hříšníky zahladil. I zdálo se mu v půlnoční době, že vidí, jako druhdy sv. Štěpán nebesa otevřená a Krista na trůnu skvoucím, od nesčíslného množství andělů obstoupeném. Potom viděl, an země se otvírá, a an na kraji hrozné propasti oni dva vinníci stojí, na něžto smrt byl volal: již již měli do bezedné propasti padnouti. V tom pozdvihna oči své vzhůru, vidí, an ten neskončený nebeský slitovník trůn svůj opouští a dolů pospíchá, těm nešťastníkům ochrannou ruku podává a od místa hrůzy je odvádí. — Procitna biskup z toho vytržení, přestal láti a tresty Boží na hříšníky volati. —

11. Bůh jest pravdomluvný a věrný,

to jest: *On miluje pravdu a nenávidí lež; On opravdu plní, co slíbil a čím vyhrožoval.* — Jsa vševedoucí, nemůže mýliti se, jsa svatý, nemůže lháti ani klamati, co všemohoucí může sliby i pohrůžky své vykonati.

Texty. „Není Bůh jako člověk, aby klamal, ani jako syn člověka, aby se měnil“ (IV. *Mojš.* 23, 19.). „Viztež, že nepadlo na zem (nižádné slovo) z řečí Hospodinových, kteréž mluvil Hospodin proti domu Achabovu; ale vykonal skutečně Hospodin, což mluvil skrze služebníka svého Eliáše“ (IV. *Král.* 10, 10.). „Pravé jest slovo Páně a skutkové jeho věrni“ (*Žlm.* 32, 4.). „Počátek slov tvých jest pravda, na věky trvají všickni soudové spravedlnosti tvé“ (*Žlm.* 118, 160 † 110, 7. 8. 11, 16, 1, 2). „Věrnýť Hospodin ve všech slovích svých a svatý ve všech skutcích svých“ (*Žlm.* 144, 13.). „Jestit pravdivý, kterýž mne poslal.“ (*Jan* 7, 26.) „Ten, kterýž mne poslal, pravdomluvný jest: a já, což jsem slyšel od něho, to mluvím na světě“ (*Jan* 8, 26.). „Nebe a země pominou, ale slova

má nepominou“ (*Mat.* 24, 35. *Luk* 10, 12.). „Neboť jest Bůh pravdomluvný“ (*Rím.* 3, 4.). „Věrnýť jest Bůh, skrze něhož povoláni jste k účastenství Syna jeho, Ježíše Krista, Pána našeho“ (*I. Kor.* 1, 9.; srvn. *Thes.* 5, 24 † *II. Thes.* 3, 3.; *Tit.* 1, 2.). Držme nepohnutelně vyznání naděje své: neb věrný jest ten, jenž zaslíbil“ (*Žid.* 10, 23.).

P o d o b e n s t v í.

„Na pouhý lístek papíru se často spoleháš, i nepochybuješ, že ten, kterýž jej vydal, ti slovu dostojí. Dobře, nechciť mu popírati věrohodnosti! než proč tak i Bohu nevěříš, jenž celé knihy (*Písma sv.*) svými naplnil sliby, že ti dá, co svatě ti slíbil?“ *Sv. Petr Chrysol.*

„Jako světlo slunce od svého stvoření neztemnilo se, aniž se stárlo, nýbrž stále při původní síle zůstává, ač mnohá pokolení tělesná z jeviště odešla: tak jistě udělí Bůh dle svého zaslíbení království nebeské a věčnou blaženost těm, kteříž jej milují. Jsa v jednom věren, bude i v ostatním,“ *Sv. Efrem.*

Přísloví. „Vám Bůh dal a nám slíbil.“ *R.* „Komu Bůh slíbil, nikdy ho nemine.“ „Bůh dá i v okénko podá.“ *R.* „Když se Bohu líbí, dá i za kamny.“

„Bůh není jako člověk lhavý,
On vždycky svatou pravdu praví.“ *Frýček.*

„Ty's pravdomluvný Bůh a věrný!
Tvé neomylné vyrčení
má státi, když svět lícoměrný
i nebe vezme skončení.“ *Týž.*

Nauč. mr. a) Bůh jest pravdomluvný: Věř pevně všemu, co Bůh zjeviti ráčil; mluv pravdu vždycky dle jeho příkladu.

b) Bůh jest věrný v zaslíbeních i trestech: plň i ty, co jsi Bohu a bližnímu slíbil; buď dobrý i vše dobré zde neb tam od Boha očekávej; kajicný bezpečně doufej hříchův pominutí; hříšníci pak zatvrzelý jistého trestu se boj.

Bůh chce, může pravdu svěřit.
proto má mu každý věřit.

Bůh co slíbil nám i dá;
tot i každý doufat má.

P ř í k l a d y.

a) *Biblické.* Bůh, věrný v zaslíbeních, slíbil prvním rodičům, Abrahamu, Isaku, Jakubu, Davidu i celému pokolení lidskému Vykupitele; národu židovskému vysvobození z podannosti Egyptské a uvedení do země svaté; Ezechiáši zbití vojska Assyrského a pozdravení; Simeonu, že neuzří smrti, leč by uzřel Spasitele; Apostolům utěšitele Ducha svatého, Církvi svou ochranu a pomoc: — i vše také splnil. —

Vyhrožoval trestem prvním rodičům, Kainu, bezbožnému lidu za času Noema, obyvatelům Sodomy a Gomorhy, Faraonovi, Jerusalemu i celému národu židovskému, Ananiaši a Safíře — i také vše splnil.

b) *Ze života.* Jistý Peršan, Adbul Kadir, podivnou prý měl příhodu za svého mládí. Měl totiž vidění, v kterémž napomenut byl, by šel do Bagdadu a tam se posvětil Bohu. Prosil tedy, nemaje již otce na živě, matku o dovolení. Matka plakala, pak vydala 80 denárů ze skříně, podíl jeho, a požehnavši ho, pravila: „Přísahej mi, synu, že nikdy nepravdu nepromluvíš!“ I přísahal a s matkou se rozloučiv, odjel s karavanou. Na cestě byla celá společnost od loupežníků přepadena a obloupena. Když na A. Kadira přišla řada, tázal se jej loupežník jeden, co má? „Čtyřicet denárů jest v oděvu mém zašito,“ pravil. Všickni se smáli, majíce za žert tuto odpověď. Než po rozdělení kořisti vedli ho k vůdci. „Kde jest jmění tvoje, mladíku!“ tázal se vůdce. Načež on: „Juž jsem pravil, že 40 denárů pečlivě do mé vlněné podšívky zašito jest.“ — Vůdce dal páрати a našed peníze, dí: „Jak to přichází, že vyjevuješ tak upřímně, co velmi tajně chováš?“ — „Nechci,“ odvece A. K. „oklamati matku svou, kteréž jsem slíbil, že nikdy lži nepromluví.“ — „Dítě,“ vece loupežník, „ty máš takový cit povinnosti ku své matce, a já neměl bych ctíti povinnost ku svému Bohu? Podej mi ruku, nevinné pachole, abych do ní složil přísahu lítosti své.“ — I učinil tak a dle příkladu jeho všickni loupežníci ostatní se dali na pokání.

12. Bůh jest neproměnný.

Nebe a země i všecky tvory jsou změnám podrobeny, jedině Bůh vždy tentýž jest a tentýž zůstává od věčnosti až na věky. Bůh jest neproměnný, protože není od žádné bytosti odvislý, tudy

v něm nikdo nějakou proměnu nemůže působiti. On pak sám jsa neskonalý, nemůže se v ničem menšiti.

On jest neproměnný:

- a) v své podstatě a v svých vlastnostech;
- b) i v svém smýšlení a soudu.

Bůh nemění se: Lásku a milosrdenství, jež druhdy prokazoval, prokazuje i nyní; soud, kterýž držival nad zlými, drží až posud, a držeti bude i v poslední den; jeho moci, lásky, velebnosti a slávy jeho svatosti a spravedlnosti neubývá, aniž kdy ubude. Nebe a země pomínou, ale slova jeho nepomínou.

Texty. „Na počátku, Hospodine, ty zemi jsi založil a dílo rukou tvých jsou nebesa. Onať zhynou, ty pak zůstáváš; a všecka jako roucha zvetšejí, a jako oděv změníš je a změněna budou. Ty pak vždy jsi tentýž, a léta tvá nezahynou“ (*Žlm.* 101, 26—28.; srvn. *Sir.* 42, 21.; *I. Král.* 15, 29.). „Já Hospodin jsem a neměním se“ (*Mal.* 3, 6.). „Úmluva ta jest věčná před Hospodinem tobě i Synům tvým“ (*II. Mojž.* 18, 19.). „U Boha není proměnění, ani proměnění zastínění“ (*Jak.* 1, 17.; srvn. *Řím.* 17, 23.). Ježíš Kristus včera dnes, on i na věky.“ (*Žid.* 13, 8.). „Bůh není duch proměnlivý. Vyznávámť a vyznati dlužno, že *Evangelium* praví: Bůh jest Duch“ (*Jan.* 4, 24.). Pomiň však všelikého ducha, který se mění; pomiň ducha, který brzo ví, brzo neví; tu vzpomíná, tu zapomíná, žádá, čeho nechtěl; nechce, čeho žádal; nechť už těchto změn zakouší, aneb jich alespoň zakoušeti mohl. Projdi všecko, v Bohu nepalezáš nic měnivého; ničeho, co by nyní bylo jinak a jinak bylo bývalo před tím. Nebo, kde shledáváš jiné a jiné, tam se jakási přihodila smrt. Smrt totiž jest nebytí, co bylo.“ *Sv. Augustin.* „Neproměnný jest Bůh. V každém jsa místě nikdež není obklíčen. A když jest v každém místě, proměny z místa na místo nemóž míti. — Ani jest Bůh posošen k tomu, by se mohl od blaženosti v hubenstvo jmíti, jakož se andělóm stalo, ježto svůj úmysl od něho hnuli, jenž jest všech blaženost, ktož stojí v něm držet se jeho; neb Bůh ne odjinud má své blaženosti, ale sám z sebe. — Že ta proměna nespadá na Bůh, jako ji mívá mysl člověčí, to jde tudy, že Bůh jest ta největší moudrost, že nikdy nic neučiní neřádně, by potom žel bylo jemu; aniž kdy chce co jiného, jen to, co vždy chtěl od věčnosti; protož vždy jest neproměněná vůle jeho a libost jeho, neželeje minulého, ani úmysla svého v jiné měně, než jakž jest umylil od věčnosti.“ *Štítný.*

Námítky a odstranění. Písmo sv. vypravuje o vášních Božích: že se Bůh hněval, že něčeho litoval, že svůj úmysl změnil.

Odp. „Představuje-li nám písmo sv. Boha, kterýž láska jest — v hněvu a prchlivosti, nesmíme mysliti, že by se v něm proměna dala. Ty jsi se změnil, nikoli Bůh.“ *Sv. Augustin.* „Čteme-li, že by Bůh byl něčeho litoval, tedy jediné proměna věci nějaká tím se znamená beze vší proměny v předvědomosti Božské. A naopak, kde písmo sv. dí, že nelitoval Bůh ničeho, nezměnnost tím chce znamenati.“ *Týž.* „Když praveno bývá, že Bůh změnil vůli svou, jako n. p. kterýmž byl dobrotivý, učiněn jest hněvivým; tedy oni raději tehdáž a ne on se mění. Rovněž tak slunce zdá se proměněné očím uraženým, a z příjemného ostré, z utěšeného obtížné člověku učiněno bývá, ačkoli ono samo u sebe zůstává totéž, jako bylo prvé.“ *Týž.* „Písmo sv. pro hrubost toliko myslí lidských vypravuje o vášních božích.“ *Štítný.*

Otec rozhněvaný.

(Podobenství.)

Jednoho dne četl *Sady* v písmě svatém. Najednou pak zamkna knihu, vážně a zamračeně vůkol zíral. To vida *Almed*, tázal se jinoha: „Co ti je? proč se mračí obličej tvůj? *Sady* odpověděl: „Vždyť pak tu mluví písmo o zlosti a hněvu božském, a na jiném opět místě ho láskou nazývá. To se nijak nesrovnává.“ — Na to dí učitel pokojně: „Nemusí-li písmo k lidem mluvit lidsky. Ono tě neuráží, když Nejvyššímu v podobenství údy připisuje.“ „Nikoli,“ odvece jinoha; „jest to jen nevinná, vyobrazující řeč. — Ale zlost!“ — Tu vpadl mu *Almed* do řeči řka: „Slyš, povím ti příběh. V *Alexandrii* přebývali dva otcové a měli dva syny stejného stáří. I vyslali je do Efezu na obchod. Oba byli řádně vycvičeni v náboženství otců svých. Když pak po nějaký čas v Efezu přebývali, nádherností a skvostností města zmámeni jsou, a dali se převábit a zapřeli víru otců svých, podrobíce se kacířstvu v chrámě bohyně *Di-any*. — O tom zpravil kdosi v *Alexandrii Kleona*, jednoho z otců jejich. Přečta *Kleon* psaní, rmoutil se v srdci a rozhorlil se velmi nad synem svým. A přijda k příteli svému, zvěstoval blud syna i hoře své. Tento pak usmívaje se řekl: „Jestli že jen synu mému v o b c h o d u dobře se daří, b l u d snadno oželím.“ Tu odvrátiv se *Kleon* od něho, tím více hněvem se rozpálil. — Na to řekl *Almed* k jinochu: „Který z otců zdá se ti moudřejším a nábožnějším?“

A Sady dí: „Rozhorlený!“ „A který z obou byl laskavější?“
A mladík di opět: „Rozhorlený!“ — „Hněval se otec na syna svého?“
ptal se Almed; a Sady odpověděl: „Nikoli, nýbrž jen nad zapřením
pravdy a nad zkázou syna svého.“ — „Co se ti zdá býti původem
hněvu takového?“ A jinoch dí: „Láska k svaté pravdě.“ — „He
synu můj,“ pravil kmet dále, „jestli že božské věci za svaté uznáš,
tedy nad slovy lidskými horšiti se nebudeš.“ *Krummacher.*

„Ty jen, Tvůrce všeho světa,
Ty se nikdy neměníš;
nesčíslná žiješ léta,
vždycky zůstávaje týž.“ *Frýček.*

„Pán Bůh náš jest dobrý vždy,
nemění se jako my.“ *Kamarýt.*

Přísl. Všecky věci čas mění, jen Bůh se nemění.

Nauč. mr. Bůh jest nezměnný; pročez nezvratná v něho budiž
víra, naděje a láska naše.

„Dřív nebesa a země pominou,
než změnil by Bůh pravdu jedinou.
Dřív nebe vezme skončení,
než jedno z božských vyrčení
Tož čiňme, co Bůh velí,
ať nebe s námi sdělí.“ *Frýček.*

P ř í k l a d y.

Z písma sv. Dokavad první rodičové byli nevinni, rádi s Bohem
obcovali, než, jak medle zhřešili, skrývali se před ním i hlasu jeho
se báli. Bůh tentýž zůstal, ale Adam a Eva se změnili. — Tak
se dalo i *Israelitům* . . . a tak až *podnes* se děje. Podnes přijímá
Pán na milost kajicné, jako druhdy Davida, Petra, Magdalenu . . .,
podnes přestupníky příkázání svých stíhá tresty, jako druhdy Kaina,
Sodomity, Saula a jiné.

Z dějin církevních. *Sv. Terezie* 40 let byla nemocna a při
tom přece spokojené a veselé myslí. Poznalať ona nestálost a marnost
všech věcí pozemských, protož jediné v Bohu hledala útěchu a rozkoš,
i říkávala: „Pomni, jak často lidé se mění, a jak málo se v ně
lze důvěřovati; tak pevná bude tvá naděje v toho, kterýž jest ne-
změnitelný.“

Tomaš Volsej, arcibiskup Yorský, muž z nízkého rodu, však
výtečných schopností a pilnosti neunavené, co profesor na univer-

aitě Oxfordské stal se miláčkem Jindřicha VIII., anglického krále, i postupoval rychle v hodnostech, z dvorního kaplana a almužníka na arcibiskupa, nejvyššího kancléře a kardinála. Tak dlouhý čas štěstím oplýval. Najednou upadl v nemilost královu, byl s arcibiskupství složen a uvězněn. V žaláři onemocněv, pravil sám k sobě: „Já bláhový, všecky své síly, celý svůj život obětoval jsem tak změnitelnému králi, který se mi posléz tak špatně odměňuje; a Pánu nebes, kterýž otcovskou mysl svou k lidem nikdy nemění, tak ne dbale jsem sloužil!“ Slzy lítosti mu kanuly s očí, i umínil sobě odtud z cela se Bohu oddati; než v několika dnech na to usnul v Pánu. — Podobně o hraběti Bussym a o jiných se vypravuje.

13. Bůh jest velebný a nejvš blažený.

Ze všeho toho, co o vlastnostech Božích už povědíno, jde, jak veliký, velebný jest a blažený. — *Jsa duch nejdokonalejší sám v sobě největší blaženost pocituje, v níž co pramen, původ a dárce všeho dobra a blaha, od nižádného tvora nemůž ani býti zkrácen, ani rozhojněn.*

Texty. „Tvát jest, Hospodine, velebnost, i mōc, i sláva i vítězství; a tobě chvála, neboť všecko, což jest v nebi i na zemi, tvé jest: tvé, Hospodine, království a ty jsi vyšší nade všecka knížata. Tvé bohatství a tvá jest sláva; ty panuješ nade vším; v ruce tvé také jest velikost i panování nade všemi věcmi“ (I. *Paral.* 29, 11. 12.). „Zveleben jsi, Hospodine; nebo není podobného tobě, aniž jest Bůh kromě tebe, ve všem, což jsme slyšeli ušima svýma“ (II. *Král.* 7, 22.). „Sytost hojného veselí jest před obličejem tvým a dokonalé utěšení po pravici tvé až na věky“ (*Žlm.* 16, 11.). „Pohleď na nebe a popatři a spatř povětří, že vyšší jest, nežli ty. Jestli že by zhřešil, co mu uškodíš, a jestli že by se rozmnožily nepravosti tvé, co učiníš proti němu? Pakli spravedlivě dělati budeš, co tím daruješ jemu, aneb co z ruky tvé vezme?“ (*Job.* 35, 6—8.; srvn. *Sk.* 17, 25.). Prikazuju tobě před Bohem, kterýž obživuje všecky věci, . . . blahoslavený a sám mocný, král nad králi a pán nad pány (jest)“ (I. *Tim.* 6, 13. 16.) „Čehož oko nevidalo, ani ucho slýchalo, ani srdce lidské vstoupilo, to Bůh připravil těm, kteříž jej milují“ (I. *Kor.* 2, 9.; srvn. *Is.* 64, 4.; *Řím.* 8, 10. *Mat.* 13, 34.).

Výroky sv. „Zdaliž Ty (Bože) nejsi svrchovaná bytost, od kteréžto jest všeliká bytost? Nebo cožkoli jest, to jest od Tebe,

proto že nic není bez Tebe. Zdali Ty nejsi studnice života, z kteréžto prýští se každý život? Nebo, cožkoli jest živo, živo jest skrze Tebe, proto že nic není živo bez Tebe.“ *Sv. Augustin.* „Co jsi, Bože můj? Což, prosím, ne-li Pán a Bůh můj? Nebo kdož Pán kromě Pána? aneb kdož Bůh kromě Boha našeho?“ *Týž.* — „Bůh tak pravdivě jest blažený, že nemůž větší býti blaženosti: i což jest u přirovnání k němu všechna ta sebe větší blaženost andělská, jakou jen koli oplývati mohou tito čistí a blažení duchové!“ *Týž.* „On nenabývá blaženosti že žádného jiného dobra krom ze sebe, protož též neblaženým býti nemůž, jelikož sám sebe nemůž ztratiti.“ *Týž.*

P o d o b e n s t v í.

Jakož slunce všechna tělesa osvětluje, tak Bůh nejvýš blažený všechny své tvory oblažuje. — Jako temnou noc nelze přirovnati k jasnému dnu, tak všechna krása a nádhera tohoto světa nemůže přirovnána býti se slávou i velebností Boha nejvýš blaženého. Podle zevnější postavy, podle nádhernosti příbytku, nábytku a šatu se na bohatství člověka a důstojnost jeho soudívá: tak z krásy a velebnosti tohoto světa na vznešenost a blaženost Tvůrce jeho souditi lze. —

Nauč mr. Bůh jest velebný; protož máme se mu kořiti, jeho se báti a poslouchati. Bůh jest nejvýš blažený: tudíž blaženost jeho oslavovati a jedině po ní toužiti máme.

„Texty. Dobrořečte synové lidští Pánu, i chvalte a převyšujte ho na věky“ (*Dan. 3, 82.*). „Radujte se v Hospodinu a plesejte spravedliví a honoste se všickni upřímného srdce“ (*Žal. 31., srvn. Žalmy 92 — 98.*). „Hoden jest Beránek, kterýž jest zabit, vzíti moc a božství, i moudrost, i sílu, i čest, i slávu, i požehnání“ (*Zjev. 5, 12.*). „Jemu samému sláva a velebnost, panování i moc přede všemi věky, i po všechny věky věkův. Amen.“ (*Jud. 1, 25.; srvn. Ef. 5, 20.*) „Co mi jest na nebi krom tebe? a bez tebe co jsem chtěl na zemi? — Byť zahynulo tělo mé i srdce mé, však Bůh srdce mého i díl můj jest Bůh na věky“ (*Žlm. 72, 25. 26 † 24. 1. 2.*). Žížnila duše má k Bohu, .. kdy přijdu a ukážu se před tváří Boží?“ (*Žlm, 41, 3.*)

Přísl. Jakté Bůh na nebi! — Dej mu Bůh svou slávu!

Chval a veleb svého Pána,
čest ti bude v nebi dána.

Výroky. „Boha celým srdcem milovati máme, že Otec jest a bítí se, že Bůh (a Pán) jest.“ *Sv. Cyprian.* „Chvála Tvá, o Pane! neobsáhla jest. Srdcem se nemůže obsáhnouti, ústy vyměřiti, ušima porozuměti; nebo ty věci pomíjejí, ale chvála Tvá zůstává na věky. Co jsem já, o Pane, sám z sebe, acych chválil Tebe? Prach a popel jsem já... Chval Tebe, Pane Bože můj, neobsáhla mocnost Tvá, nestíhá moudrost Tvá a nevýmluvná dobrota Tvá. Chval Tebe nade všecko vyvýšená milostivost Tvá, přehojné milosrdenství Tvé i věčná moc i božství Tvé. Chval Tebe všemohoucí síla a svrchovaná láska Tvá, v kteréž stvořil jsi nás, Pane Bože, živote duše mé.“ *Sv. Augustin.* „Poznej, člověče, že všecko jest márné a zpozdlé, cožkoli v tomto světě činíš, jenom to ne, co pro Boha, pro čest a slávu jeho činíš.“ *Sv. Bernard.* „Všecky své skutky na Boha obracej a Jemu se obětuj, pros Ho, aby všecko sloužilo k Jeho chvále a oslavení.“ *Sv. Terezie.* „Marná a krátká jest všeliká útěcha lidská. — Kdyby jsi, duše moje, všecky stvořené statky měla, nemohla by jsi býti šťastnou a blaženou; alebrž v Bohu, jenž všecko stvořil, všecka tvá blahost a všecko tvoje štěstí záleží.“ *Sv. Tomáš Kemp.* „Jej tedy zvolujice sobě, milováním k Němu směřajme, abychom dostavše se k Němu, v Něm odpočinuli, blažení jsouce z nabytí konečné dokonalosti.“ *Sv. Augustin.* „Stvořil jsi nás, o Bože, pro sebe a nepokojné jest srdce naše, pokudž nespočívá v Tobě.“ *Týž.*

P ř í k l a d y.

Boha v slávě a blaženosti Jeho patřili: první rodičové v ráji, Abrahám, Jakub, Mojžíš, sv. Petr, sv. Pavel, sv. Jan (Miláček Páně), sv. Štěpán i všickni svatí a světice Boží tváří v tvář v nebi Naň patří a z Něho se věčně radují. — (Ostatně viz: Článek XII. o nebi.)

Bože, kdož se ti vyrovná?
Sláva Tvá je nevyslovná;

pro ni nemá člověk míry
kromě oka pouhé víry.

VII. Bůh Otec náš, naše všecko, nejvyšší dobro naše.

1. Bůh jest Otec náš, neboť:

- a) Bůh nás stvořil k obrazu svému a otcovsky o nás pečuje. —
- b) On nás všecky skrze Ducha svatého na křtu svatém syny svými dědici svými i dědici s Kristem Ježíšem a vespolek bratřími učinil. (O tomto otcovství z milosti bude se jednati při modlitbě Páně.)
- c) Bůh, co první osoba božská, jest i Otcem Pána našeho, Ježíše Krista. (Viz článek o nejsv. Trojici Boží.)

Texty. „Zdaliž On není Otec tvůj, kterýž vládne tebou a učinil a stvořil tebe?“ (*V. Mojž. 32, 6.*) „Zdaliž není Otec všech nás? Zdali Bůh jeden nestvořil nás? Proč tedy pohrdá jeden každý z nás bratrem svým? (*Mat. 2, 10.*) „A Otce nenazývejte sobě na zemi; neboť jeden jest Otec váš, kterýž jest v nebesích“ (*Mat. 23, 9.*) „Přijali jste vyvolení synů, v němžto důvěrně voláme: Abba (Otče)! (*Řím. 8, 15.*) „Takovou zajisté lásku prokázal nám Otec, abychom synové boží slouli a byli“ (*I. Jan. 3, 1.*)

Výroky. „Veliké jest, nejmilejší, veliké to tajemství milosti té a všecky dary přesahá dar ten, že Bůh nazývá člověka synem a člověk že jmenuje Boha Otcem.“ *Sv. Lev.* „Takovým Otcem, jako Bůh, není tak milostivým nikdo.“ *Tertullian.* „Syn Boží nám jmeno Otce zjevil, nejen, abychom vlastnosti Boží dokonaleji poznali, nobř i bychom stran otcovství jeho nebyli v nevědomosti.“ *Sv. Cyril Alex.* „Bůh Otec náš, jak vznešené, jak sladké to slovo! Který smrtelník by se opovážil všemohoucího panovníka nazývati Otcem, by nám toho nebyl dovolil jednorozený Syn Tvůj.“ *Ludv. Gran.* „Křesťanství stavíc nás k Bohu v poměr nad jiné ušlechtilejší, staví nás k němu v poměr rodinný, to jest v poměr, v jakémž nejmocnější, nejmoudřejší a nejdobrotivější otec k dítkám svým býti může.“ (Viz spis: *Učení katolické pravé zjevení Boží.*)

2. Bůhť nám vším, Onť nejvyšší dobro naše.

Vším jest tobě Bůh: „lačníš-li, chlebem jest tobě, žízníš-li, vodou jest tobě. Jestli že ve tmách jsi, světlem jest tobě; jestli že jsi nepříroděný, jest nesmrtelnosti rouchem tobě.“ *Sv. Augustin.* „Věrným svým bude Bůh všecko ve všem, rozumu úplným světlem, srdci úplným pokojem.“ *Sv. Bernard.* Svrchované člověka dobro nalezá se v Bohu; ne jako by žádného jiného nebylo dobra; nýbrž svrchovaným dobrem se jmenuje, k němuž se všechno ostatní vztahuje, Neboť toho požívaje, každý jest blažen: pro ně žádá sobě i všeho ostatního, jelikož ono ne již pro jiné, alebrž samo pro sebe milováno, bývá... V něm jest utišení chtivosti, v něm bezpečnost požívání, v něm nejvyšší pokojná rozkoš nejlepší vůle.“ *Týž.*

Nauč. mr. A. Bůh jest Otec náš; protož co dobré dítky ho ctěme a poslouchajme; za jeho otcovskou péči díky mu vzdávejme i ve všech potřebách k němu se důvěrně utíkejme. „Kdo by koli činil vůli Otce mého, jenž v nebesích jest, tent jest bratr můj, i sestra i matka má“ (*Mat. 13, 50.*) „Díky činíce vždycky ze všeho dobrého ve jmenu Pána našeho Ježíše Krista Bohu a Otci“ (*Ef. 5, 20.*) Budete-li zač prositi Otce ve jmenu mém, dát vám“ (*Jan.*

16, 24.). „Jestli že vy zlí jsouce umíte dobré dary dávatí synům svým: čím více Otec váš nebeský dá ducha dobrého těm, kteříž ho prosí“ (*Luk.* 11, 13.). Nepečujtež říkajíce, co budeme jisti, aneb co budeme pítí, aneb čím se budeme odívati . . . Vít zajisté Otec váš, že toho všeho potřebujete“ (*Mat.* 6, 31. 32.).

Výroky. „Pamatovati a věděti máme, že, poněvadž Boha Otcem nazýváme, jako synové Boží choditi máme, abychom, jak my se chlubíme z Otce, tak aby On se chlubil z nás Boha celým srdcem milovati máme, že Otec jest, báti se, že Bůh jest.“ *Sv. Cyprian.* „Ve svatosti duše své k Bohu se přibližujme, čisté a nepoškvrněné ruce k němu pozdvihujíce, a milujíce ho jakožto Otce našeho laskavého a milosrdného, jenž nás učinil částkou vyvolení svého.“ *Sv. Klement Ř.* „Vy všickni dobrotivého máte Otce . . . Toliko se přičiňte, abyste hodni byli s Ním se radovati a do Jeho rukou se zcela odvezdejte. Nyní víte že vás neodžene od sebe, jestli že jste dobré dítky jeho. A kdo by neměl všecko vynaložiti, aby se nepřipravil o tak dobrotivého Otce? *Sv. Teresie.*

Bůh je Otec, naše všecko:
chovej se co k Otci děcko,

Bůh je dobrý Otec náš,
miluj Otce v každý čas.

Persan, Israelita a křesťan.

(Podobenství.)

Israelita vstoupil do chrámu *Perského*, kde posvátný oheň spatřil i dí ku knězi jejich: „Klaníte vy se ohni?“ „Nikoli ohni,“ odvece kněz, „ohně jest nám jen významem slunce a jeho zahřívajícího tepla.“ Na to táže se *Israelita*: „Což ctíte slunce co Boha? Nevíte-li, že i ono jest stvůra věčné všemohoucnosti?“ — „To víme,“ odpoví kněz; „však smyslnému člověku i smyslného znamení třeba, aby nejvyšší bytost pochopil. A není-li slunce obrazem neviditelného, nepochopitelného pramene světla, který vše osvětluje a žehná?“ — Na to dí *Israelita*: „Zdali pak rozeznává národ váš obraz od původu jeho? Juž slunce Bohem nazývá, a odtud opět všednějším obrazem váben před pozemským plamenem na svá kolena padá. Vy národu svému tělesné oko čistíte, ducha pak jeho zastíráte; předkládajíce mu světlo pozemské, nebeské od něho vzdalujete. Nebudeš sobě tvořiti obrazu, ani jakéhosi podobenství.“ — „A kterak pak vy nejvyšší bytost nazýváte?“ ptal se *Persan*. A *Israelita* dí: „Nazýváme ji Jehovah, Adonai, to jest Pánem, který jest, byl a bude.“ — „Váš název jest veliký a vznešený.“ pravil *Persan*, „však

ale strašný.“ — A tu přistoupil k němu *křestan*, řka: „A my bytost nejvyšší nazýváme *Otcem*.“ Tu popatřili na se pohan a Israelita, řkouce: „Zdeť obraz i pravda; — toť slovo srdečné,“ pravili k sobě. A pozdvihše očí svých k nebi volali v pokoře: „Otče náš!“ Pak ruce sobě podávající, bratřimi vespolek se nazývali.

Krummacher.

P ř í k l a d y.

Když *Sv. Jan Zlat.*, patriarcha Cařihradský, pro svou věrnost v povolání byl vypovězen z vlasti, pravil neohroženě k císařovně Eudoxii: „Rád se podrobuj tu tvému soudu; neboť kam kolik jdu, jest nebe nade mnou, kdežto přebývá Otec můj, kterýž mne z prachu povolal k životu a zajisté i tam o mne otcovsky pečovati, mne voditi, milovati, těšiti, šatiti i živiti bude.“

Sv. František byl od svého otce vyděden, proto že proti vůli jeho do stavu duchovního vstoupil i všecko jmění své rozdal chudým. Než tím se nezarmoutil, nýbrž pokojně zvolal: „Nemaje pozemského otce, mohu tím důvěrněji se modliti: „Otče náš, jenž jsi na nebesích!“

Jistý král, — *Menedem* — dovoluje synu svému jíti do společnosti, vždy napomínal jej: „Milé dítě! nezapomínej tam, že jsi syn královský.“ — Tak i my při všem počínání svém, zvláště pak u veselé společnosti, pamatovati máme, že jsme synové Boží.

B. Bůh jest nám všechno; budiž nám tudíž nade všechno. „Byť zhynulo tělo mé i srdce mé, však Bůh srdce mého díl můj jest na věky. Mně pak přidržeti se Boha dobré jest, skládati v Pánu Bohu naději svou“ (*Žlm.* 72, 26. 28.; srvn. *Řím.* 8, 28.; *I. Kor.* 6, 17.). „Buď tedy On (Bůh) sám vyhledáván, v Němž nám všechno jest ubezpečeno, buď k Němu zření naše, při Němž všechna jest jistota, buď jemu i láska naše, u Něhož ke všemu nám jest pravidlo.“ *Sv. Augustin.*

C. Boha nejvyšší dobro jedině hledati a po něm stále toužiti máme. „Hledejte mne a živi budete“ (*Amos.* 5, 4.). „Přiblížte se k Bohu a přiblížíť se k vám“ (*Jak.* 4, 8.). „K tobě, Hospodine, pozdvihl jsem duše své; Bože můj, v to bět doufám; nechť nejsem zahanben“ (*Žlm.* 24, 1. 2 + 41, 3.). „Tam všemožně toužiti, k tomu všechnu svou snahu obraceti sluší, k úhrnku všeho dobra, jímž nám jest Bůh. Ano Bůh jest nám dobrem nejvyšším. Aníž tedy pod ním zůstati, aníž výše čeho hledati máme.“ *Sv. Augustin.*

P ř í k l a d y.

Císař *Dioklecian* povolav *Klementa*, biskupa Alexandrinského, předložil mu na jedné straně všeliké poklady a na druhé mučnické nástroje, dí: „Klemente, viz, všecky tyto poklady dám tobě a povýším tě k vysokým důstojnostem, jestli bohům mým obětovati budeš. Pakli ale toho neučiníš, viz na druhou stranu, co na tě čeká.“ Než sv. biskup hluboce vzdechl k nebi a volil smrt. Poslední jeho slova byla: „Bůh můj jest mi nade všecko!“

Poznam. Bůh naším laskavým, dobrotivým Otcem zůstává, i když nás tresce, i když na nás všeliké kříže, trápení a protiventví sesílá. Dopouští-li na nás mnohé bídy a strasti, má při tom vždy moudré a dobrotivé úmysly:

a) *Trápením* Bůh *hříšníky* uapomíná, pozorný je činí na duševní bídu jejich, je ku pokání vyzývá, od světa je odtrhuje, k ctnosti přitahuje a k sobě přivádí. „Myslíce, že tato trápení menší jsou nežli hříchové naši, věrme, že ty metly Páně, jimiž nás jako služebníky tresce, k našemu polepšení a ne k našemu zahynutí přišly na nás“ (*Jud.* 8, 27.). „Pán mrská každého syna, kteréhož přijímá“ (*Žid.* 12, 6.). „Já ty, kteréž miluju, kárám a tresci“ (*Zj.* 3, 19.).

Výroky. „Soužení a protiventví jsou darové nebeského Otce.“ *Sv. Teresie.* „Metla oslavuje vnitř i zevnitř; hříšníka nechtícího dohání, nevědomého vyučuje, běžícího ochraňuje, bdí nad churavým, povzbuzuje umdlévajícího, pokořuje hrdého, očišťuje kajícího, korunuje nevinného, smrtí zasvěcuje vždy živu býti majícího.“ *Sv. Augustin.* „Moudrý zkušený lékař rány vypaluje a řeže, aby tělo ostatní zachoval, tak Bůh protiventví sesílá, ne aby se mstil, noprž aby nás od věčné záhuby ochránil“ *Týž.* „Vizte nejmilejší, že kárávaným od Boha nenedostává se ochrany, a že Bůh sám dobrotivý jsa, žádným úmyslem netrestává, leda aby nás kázní svatou k dobrému nabídnul.“ *Sv. Klement Ř.* „Soužení hojí od pýchy a lenosti, vzdělává k trpělivosti, odkrývá ničemnost vezdejších věcí a uvádí na cestu moudrosti.“ *Sv. Jan Zl.* „Protiventví otvírají zrak ducha našeho, kterýž v štěstí zůstává zavřen. *Sv. Pavel* dlouho v zaslepenosti živ jsa, pak teprv poblouznění svá poznal, když se mu Pán Ježíš zjevil, když tělesně oslepl, duchovně prohledl. — Král *Manases* teprv když u vězení Babylonském úpěl, k Bohu své útočiště vzal, a hříchy své poznávaje pokání činil (*II. Par.* 33, 12.). *Marnotratný syn*, teprv když vepře pásl a hlad trpěl, řekl: „Vstanu a půjdu k otci svému.“ *Sv. Liguori.* „Mezi mnohým a vše-

likým, věru nemalým prospěchem, jehož trápení poskytuje, jest zajisté jeden z největších i ten, že nás trápení k Bohu dohání.“ *Sv. Frant. Sal.* „Veliký je to hněv, když se Bůh na hříšníka nehněvá více (*Ez. 16, 42.*). Nevyučuje otec, leč koho miluje. Nekárá mistr učeníka, leč kterého spatřuje býti vtipu ostřejšího. Lékař, přestává-li léčiti, zoufal nad vyhojením.“ *Sv. Jarolím.*

b) *Trápením* Bůh ctnost *spravedlivých* zkouší, je k dokonalosti přivádí a odplatu jejich rozmnožuje. „Všickni, kteříž chtějí pobožně živi býti v Kristu Ježíši, protiventství trpěti budou“ (*II. Tim. 3, 12.*). „Nádobí hrnčířského zkušuje oheň, a lidi spravedlivé pokušení zármutku“ (*Ekkl. 27, 6.*). „Blahoslavení lkající, neboť oni potěšení budou“ (*Mat. 5, 5.*). „Toto nynější kratičké a lehké soužení naše převelmi veliké věčné slávy brímě v nás působí“ (*II. Kor. 4, 17.*; *srvn. Luk. 22, 23.*).

Výroky. „Není člověka na světě tak dokonalého, jenž by potřebí neměl, aby soužením navštíven byl, buď aby ctnost jeho se utvrdila nebo zkusila.“ *Sv. Augustin.* „Pán Bůh vždycky zde v tomto životě ty tresce a kárá, kteréž k spasení věčnému působuje a oddává. Zlato v peci ohnivé prubuje a přepaluje se, aby přísada a nečistota od něho zahnána i vzdálena byla. Ty ohněm zármutku čistíš se, aby bez poškvvrny byl nalezen, ohněm všelikterakých protiventství býváš přepalován, aby ode všech hříchů a mrzkostí očištěn byl.“ *Sv. Isidor.* „Pleva v peci hůří, zlato se čistí. Onano se obrací v popel, a toto se vši špíny (přísady) sprostuje. Peci jest svět, zlatem jsou spravedliví, ohněm jest trápení, umělcem jest Bůh. Co tedy chce umělec, činím, i kam mne umělec postaví, snáším. Prikazuje mi trpěti, znát ale čistiti.“ *Sv. Augustin.* „Trápením stížení ztrácíme věci vezdejších, ale soužení pokorně nesouce, rozmnožujeme věci nebeské.“ *Sv. Řehoř.* „Čím více na tomto světě býváme stížení pronásledováním, chudobou, mocí nepřátelů nebo krutými nemocemi, tím větších odměn dosáhneme po vzkříšení v životě budoucím.“ *Sv. Jeroným.*

Nauč. mr. a) *Bůh-li co otec tě tresce*, trpělivě nes; lépe trpěti zde, než na věčnosti. „Kéž bys porozuměl, že (Bůh) mnohem menší dluh upomíná od tebe, nežli zasluhuje nepravost tvá“ (*Job. 11, 6.*). V den soužení bude vzpomenuto na tebe; a jako před jasným ledem, tak se rozplynou hřichové tvoji“ (*Ekkl. 3, 17.*). „Kázně Hospodiny, synu můj, nezamítej, aniž ustávej, když od něho trestán býváš; nebo koho miluje Hospodin, toho tresce“ (*Přísl. 3, 11.*).

„Miluj nemoc, protivenství, Bohu z toho děkuje . . , neb-
hříšní, kteří na tomto světě netrpí za hříchy, na onom světě věčně
mučení bývají.“ *Sv. Jeroným.* „Bys budoucímu věčnému trápení
ušel, snaž se o to, abys nynější zlé věci trpělivě pro Boha snášel.“
Sv. Tom. Kemp. „Ačkoli vím, bratří nejmilejší, že i vy z bázně,
kterou všickni Bohu dlužíme, na modlitbách ustavičných a prosbách
vroucích horlivě trváte, přece i sám napomínám zbožnou pečlivost
vaši, abychom k usmíření a k uprošení Boha nejen hlasem, nýbrž
i postem i pláčem a vším prošení způsobem povzdechovali. *Sv.*
Cyprian.

c) *I když nevinně trpěti se domýšlíš, nerepci, než k Bohu
o pomoc volej.* „Blízko jest Hospodin s svou pomocí těm, kteříž
souženého jsou srdce, a ponížené duchem spaseny učiní“ (*Žlm.*
33, 19.) „K Hospodinu, když jsem soužen býval, volával jsem“ (*Žlm.*
119, 1.). „Jako oči služky k rukám paní její, tak oči naše k Bohu,
Hospodinu našemu, až by se smiloval nad námi“ (*Žlm.* 122, 2.).

Výroky. „Všecky věci, kteréž snášíš a trpíš, jsou k zkušení tvému.
A protož nerepci, nerouhej se, neříkej, proč to zle trpím, proč pro-
tivenství snáším? proč zármutkové tito a tito na mne jdou? Ale
raději rci: „Zhřešil jsem, a ne tak mnoho, jak jsem zasloužil, trpím.“
Sv. Isidor. „Jistý veliký sluha Boží tvrdil, že jest ráj sídlo chudých,
pronásledovaných, pokořených a zarmoucených, jacíž jsou všickni
svatí a jmenovitě svatí mučeníci. Tou příčinou uzavírá sv. Pavel:
*Trpělivosti zajisté vám potřebí jest: abyste vůli Boží činíce, dosáhli
zaslíbení*“ (*Žid.* 10, 36.). *Sv. Alf. Liguori.* „Může-li býti větší útěchy,
větší radosti a slasti, jako když něčeho pro svého dobrotivého Boha
trpíme? Kdy se nalezali svatí lidé více ve svém odpočinutí, kdy
u větší blaženosti, jako když pro Krista Pána svého a pro Boha
trpěli jsou? Toť ta nejjistější a nejbezpečnější cesta k Bohu a proto-
buď kříž naší útěchou, naší slastí.“ *Sv. Terezie.* „Vidouce, kterak
jsme se všech stran sklíčení, a čeho se chopiti nevidouce, ó pak
se musíme obrátiti k Bohu, jenž nás jedině potěšiti může. Proto
řekl král Josafat ve svém soužení k Pánu: „Ješto nevím, co bychom
činiti měli, toto toliko uám pozůstává, abychom oči své obrátili
k Tobě“ (II. Par. 20, 2.). *Sv. Alf. Liguori.* „Na koho Bůh vloží
kříž, tomu též udělí milost, aby jej mohl nésti: a nikdy neskládá
na nás více, než co nám jeho pomocí unésti lze.“ *Sv. Augustin.*
„Když se tobě nejhůř vede, tu nejvíce doufej; neb tehdaž Bůh svou
mocnost nejpatrněji objevuje.“ *Sv. Jan Zlat.* „Ó kdo by nechtěl

zde něco trpěti, a by to třeba až do smrti trvalo, když jen po smrti bude na věky dobře a blaze!“ *Sv. Cyprian.*

„Vše Bůh k prospěchu tvému strojí,
On kárá, ale zase hojí:
nes v naději své břemeno,
a pros, — Jím bude složeno.“ *Kamarýt.*

P ř í k l a d y.

Pramen zdravodatný. (Podobenství.) V Damašku, v zemi Arabské, žil muž, jmenem *Baruch*, byv znám po celé krajině pro bohatství, tak že lidé pravili: „Právem se *Baruch* nazývá, to jest požehnaný!“ Neboť měl poklady Arabské a Indické a bydlel v hradě skvostném. Podlaha z mramoru lesknavého, drahými koberci pokryta, a bohatství jeho nebylo konce. K tomu mu Bůh ušlechtilou chotí udělil a obdařil dítkami sedmi. — Však hle, ni pokoj, ni radost neobcovala v srdci jeho; den ode dne byl zasmušilejším a sen se vzdálil od oka jeho umdleného. I pravil v srdci svém: „Což mi živobytí platno? ani výše ani vznešeněji vystoupiti nemohu, než jak už od dětinství postaven jsem; vím, že vše marnost pod sluncem, a duše má ošklivost nalezá ve všem.“ Tak bloudil *Baruch* v děsných myšlénkách pohřížen a rmoutil choť i dům svůj celý, tak že pravili: „Zlý duch ho souží a proto uzavřel dny života svého ukrátit, aby ušel soužení svému.“ — I dozvěděl se *Baruch*, že v městě *Memfis* mudřec bydlí, prorok vznešený, jemužto Bůh moudrost vložil do srdce, tak že každému radí ve všech věcech. Pročež umínil si B., na cestu se vydati, aby o radu jej požádal. Tu povolal nejvěrnějšího ze služebníků svých, *Malchy* jmenem, řka: „Připrav mi velbloudy dva; na jednoho nalož zlato, stříbro, drahé kamení i nejskvostnější koření Arabské.“ Pak požehnav choť svou i dítky, odebral se se služebníkem svým přes hory do *Mizraimska*. Tak se brali sedm dní cestou a pak sedm dní pustinou, a ještě k zemi žádané nepřichvátili. Žízeň trápila je přenáramně; neboť nebylo v pustině ani pramenu, ani studánky jaké. Tu vzdechl *Baruch* bolestně a pravil: „Zdali bych nedal s radostí všechny poklady své za jedinkou číši vody, jaká v zahradách mých z marvanu se prýští; a veškerá vína ze sklepů svých za pramínek, jenž by občerstvil schřadlý jazyk náš?“ Tak naříkal *Baruch*, a den byl parný a vedra přibývalo více a působilo žízeň přenáramnou, tak že umdlely duše jejich. Tu zabili jednoho z velbloudů, však ani v něm už žádná voda se

menacházela. I pozdvihnul Baruch hlasu svého k Malchyovi: „Ach, můj milý služebníče, tebe jsem proto do této pouště zavedl, abys zde pro mne zemřel. A ty vše trpělivě snášíš jako beránek, aniž reptáš proti škůdci svému! Ach Malchy! kterak se odměním tobě?“ — Malchy ale odpověděl, řka: „Proč bych pána svého věrně ne-následoval až k smrti? Vždyť jsem požil chleba a vína tvého až do dnešního dne, vždyť jsem požil dnů dobrých, proč bych se tedy zlým protivil? O by Hospodin tebe jen vysvobodil, rád chci duši svou za to obětovati.“ — A domluviv M., nemohl dále; neboť oslábla duše jeho a on klesl. Tu pukalo Baruchu srdce žalostí a padna bolestně v trudu pohřížen na obličej, plakal hořce. V tom šplechtání bylo slyšeti od skály poodlehlé jako šplechtání pramene. A Baruch pozdvihna hlavu svou, poslouchal i pravil: „Hle, anděl Páně div vytvořil, otevra skálu na poušti, aby nás zachoval od zkázy.“ Pak chvátal po hlase a hle, z kořene skály prýštila se voda studená v hojnosti. Tu padl Baruch poznovu na obličej svůj a plakal, řka: „Ach Pane a Bože můj! teď poznávám opravdu, že jsi milosrdný a velmi dobrotivý!“ Však nepil B. z pramene, nýbrž naplnil škořapinu vodou, spěchal k Malchyovi, myl jej po slabínách a obvlažoval rty jeho. Tu otevřel M. oči svých a vzezřel na pána. Baruch ale padna jemu okolo krku, plakal radostí, řka: O Malchy, příteli srdce mého! ach, že opět tebe jsem našel! — Hle anděl otevřel nám pramen ve skále; pročž pí a občerstvi duši svou, abys živ byl i já.“ A když se M. napil vedl jej B. k pramenu, kde posadivše se do chladu, jedli a pili do sytosti. Pak napájeli i zvíře a odpočívali po nespávaných trpkých až do dne druhého. Když pak vzešlo slunce, pravil M. k pánu svému: Hle, slunce vyšlo: chceš-li, abych naplnil měchýře a potáhnem dále k západu ku proroku.“ — Tu usmíval se B. na věrného služebníka, a uchopiv ruku jeho, pravil: „Malchy, bratře můj! hle, Pán mně udělil moudrost, kterou jsem hledal, k čemu tedy další putování ku proroku do země Misraimské? K východu potáhnem, cestou, kterou jsme sem byli přišli.“ — Načež naplnili měchýře vodou čerstvou, napojili velblouda i sami sebe, žehnajíce pramen, který je občerstvil. — A když byli přichvátili do vlasti k Damašku, seděla Thyrsa, choť Baruchová, před branami domovými se sedmi dítek svých v stanu palem širokolistých. Baruch pak objímal choť i dítky a plakal radostí. Tu pozdvihši Thyrsa hlasu svého, pravila: „Požehnan budiž muž Misraimský, jenž vás brzo zpět odesílá a požehnan mi budiž Baruch, miláček můj. Neboť hle, tvá postava se změnila, a obličej tvůj se skví co anděli po-

koje.“ — Tu usmíval se B., pohledl na choti svou, a vypravil jí vše, co se s ním přihodilo. „Nikoli člověk, ni prorok; ale sám Bůh mne poučil. Na poušti jsem se pokoře naučil, v pramenu skalním. Seznal jsem milost Nejvyššího i dobrotu Jeho, a v služebníku člověka a přítele přemilého. Teď pak jako znovu zrozen k vám se vracím, a pokoj panuje v srdci mém, jenž dražší jest nad zlato a stříbro, kteréž mi statky mé dáti nemohly.“ — Tak mluvil Baruch a chování jeho bylo odtud ke všem vlídné a laskavé; i činil dobře z pokladů svých po celé zemi. Tu pravili chudí: „V pravdě se Baruch nazývá; neboť jest požehnán od Boha, a i od něho požehnání přichází.“ — On pak odpověděl: „Hle, i tomu jsem se u pramene naučil.“ — A po roce putoval opět k pramenu s Malchym, přítelem svým, i s chotí a s dítkami, a posvětil jej, hospodu pro poutníky pustinou jdoucí vystavěl vedle něho. Pramen pak nazval Beor Refah, t. j. Pramen uzdravení. A tak se až do dnešního dne jmenuje.

Božské navštívení. Léta Páně 399 až 401 bylo časté *zemětřesení v Konstantinopoli*, kteréž hrůzou a ouzkokostí naplnilo všechny obyvatele. Toho času byl biskupem téhož města *sv. Jan*, jenž pro svou výmluvnost *Zlatouústým* nazván jest. A však tato zemětřesení více působila, než všechna jeho kázání. Strach všechny jiné náruživosti pojal tak v uzdu, že nikdo více nehověl rozkošem tohoto světa. Lidé se oddali bděním, postům, dávali almužny, trvali na modlitbách, vzdychali, kvíleli, plakali, káli se z hříchů svých. Scházeli se sice, ale ne k radovánkám, hostinám a kratochvilím, alebrž do chrámů, k společným a veřejným modlitbám a službám Božím. Zpívalo se, ale ne jako jindy, zpěvy světské a rozpustilé, nýbrž žalmy a kajicné písně. Ve dne v noci konaly se modlitby, horlivost v službách Božích, dobročinnost, milosrdenství a pokání neměly konce a mezí. Ejhle, jak blahodéjné ovoce z tohoto dopuštění Božího vykvetlo! —

Bez trápení není Božího požehnání. *Sv. František Sal.* přišel k jistému hospodáři, tázal se jej, jak se mu daří? „Výborně,“ odvece tento, „mám všeho v hojnosti a po mnohá léta neznám trápení žádného.“ — „Odejďme rychle,“ řekl *sv. František* k průvodci svému, „v domě, kde není ni žádného trápení, není také požehnání.“

„Svět jest lom,“ říkával jistý *bohobojný muž*, „kde se živé kameny k budování nebeského Jerusaléma otesávají.“

Navrácený klenot. Právě když *Joses*, židovský Rabbi, v sobotu ve škole vyučoval, dva spanilí, nadějní synové jeho náhle doma

zemřeli. Sára, Bohu oddaná matka, vynesla je do ložnice, položila vedle sebe na lože a rouchem zastřela. S večerem přišel otec domů, tázal se: Kde jsou synové moji, abych je objal a jim požehnal?“ Sára se zamlčela, a podala muži číši vína, kterouž když on požehnal, ptal se opět: „Kde jsou synové moji, aby s námi pili vína požehnaného?“ „Nebudou daleko,“ odpověděla žena a jídlo mu předložila. I jedl a byl veselý myslí. Po večeři, když díky vzdal Hospodinu na konec soboty, pravila Sára: „Rabbi, dovol, ať mluvím.“ „Mluv jen, choti má,“ řekl Joses, a Sára počala takto: „Před nějakým časem dal mi kdosi uschovati poklad, kterýž nyní nazpět požaduje. Rci, mám-li mu ho vydati?“ „Tak se žena má táže?“ dí Rabbi, „i jakého tu třeba rozmyslu?“ — „Nechci nikoli podržeti cizích věcí,“ vece Sára, „a však chtěla jsem se jen dříve tázati.“ Na to vedla muže do lehárný pod tím zámyslem, aby mu poklad ukázala; tu přistoupivši k loži, roucho odkryla s mrtvol. „Ach, synové moji!“ naříkal zděšený otec i matka žalostně plakala. Brzo pak zmužila se a pojala skormouceného manžela za ruku, řkouc: „Rabbi, což jsi mne naučil, že máme vždy býti hotovi, navrátiti, co nám bylo svěřeno?“ „Bůh dal, Bůh vzal,“ zvolal Rabbi, „buď jméno Páně pochváleno!“ — Na to objevše se, plakali slze oddanosti do vůle Boží. —

Cyrus, král, měl dva syny, z nichž jeden nejvýbornější, druhý pak nejhorší schopnosti vyjevoval. K hodnému měl se *Cyrus* vždycky tvrdě, k rozpustilému přívětivě. Znamenav toho podivného nakládání králův přítel *Chrisippus*, jal se ku králi takto mluviti: „Pane můj, tvého jednání nemohu pochopiti, dobrého syna stále tresceš, a bezbožnému všecko prominuješ.“ — „O *Chrisippe* milý,“ odvece král, „věz že syn, kterého netresci, zůstane bez dědictví; ten pak, kterého kárám, bude království mého dědicem.“ —

Sv. Teresie měla způsob říkati: „Nechci kříž a soužení mé za všechny poklady tohoto světa dáti.“ Proto bylo heslo její: „Buď trpěti, neb umříti.“

Sv. Alžběta byla po smrti svého manžela *Ludvíka*, landhraběte *Durinského*, navštívena nejtrpčím utrpením. Nebo sotva že o smrti manžela jejího zvěděl bratr *Ludvíkův*, hned se opovážil proti všemu dědičnému právu *Alžbětu* a jejího nedospělého syna o landhrabství připraviti; a v panování se vedrav, ji hned z knížecího hradu vypudil, všech statků zbavil, a nad to ještě za marnotratnici a mračku zemských důchodů vydal. I muselať ta nevinná s osiřelými dítkami svými jako nějaká žebračka ve své vlastní zemi almužnou

živiti, a často pod širým nebem noclehovati; neboť se každý obával, ji pod střechu přijíti. Tiše a bez reptání snášela Alžběta všecka trápení i považovala je za znamení lásky svého milostivého Boha, nebeského Otce.

Trp, bez boje není vítězství. Karel V., král francouzský, chtěje vyskoumati ducha syna svého, dal před něho postaviti dva stoly; na jeden položil korunu a žezlo, na druhý meč a železnou přilbu, i dal mu na vůli si voliti dar. Mladý princ dlouho se nerozmýšleje, sáhl po meči a přilbě; a tážícímu se otci po příčině dí: „Tímto (ukazuje na meč a přilbu) dobývá se ono“ (koruna a žezlo). — Skrze boj k vítězství se dochází, — skrz trápení do radosti věčné!

Jak spravedlivý trpí. Gilimer, král Vandalův, byl tak Římskými voji obklíčen, že na milost vzdáti se musil. I poslal smírce do nepřátelského tábora, po němž vůdce Římského o tři dary žádal a sice: o chléb, houbu a citeru. Tázán jsa, co by to znamenati mělo, dal za odpověď: „O chléb prosím, jímžto bych hlad mohl ukojiti; když pak jsa o chlebě živ, marnost všech pozemských věcí rozvažuje, budu plakati, houbou chci stírati slzy; než ztrátou a neštěstím duch se pozvedne a srdce se stuží, a tu chci na citeře chváliti Boha, a tak žalost má opět v radost se promění.“ — „Chválu vzdávati budu tobě při hudbě na harfě, Bože, Bože můj! Proč jsi smutná, duše má, a proč kormoutíš mne? Doufejž v Boha; nebo ještě vyznávati jej budu: spasení obličeje mého a Bůh můj“ (*Žlm.* 42, 4, 5.). (Viz také o sedmé prosbě Modlitby Páně.)

Bůh Otec náš.

O nezoufej, když strast a bol
tvé srdce svírá ztrýzněné
a celý svět jen kol a kol
se zdá ti moře zpěněné:
ty nezhyneš, neb strážce náš
Bůh tebe vede, — Otec náš!

Valí se bouř, noc kvapí blíž,
a síly tvé již mizejí;
že v přístav dalný dorazíš,
pozbyl jsi všechnu naději:
o doufej dál, vždyť odoláš,
Bůh řídí veslo — Otec náš!

Když přestáls bouři, klopotu
a srdcem vane blahý klid,
uznáš k lepšímu životu
že Bůh je s to tě dopravit;
pak v kruhu věrných zavoláš:
Již jdu, o dík Ti, — Otče náš! *V. P.*

VII. Bůh jest trojjediný.

a) Jeden jest Bůh.

Bůh jest jediný v podstatě, to jest: On jest jediná, sama od sebe jsoucí nejdokonalejší bytost, tak že mimo něho podobné neb vyšší bytosti nestává.

Toť z dokonalosti Jeho vysvítá. „Bůh jest nejvyšší, nejdokonalejší bytost; bytost ale nejdokonalejší může býti toliko jedna; poněvadž by sic nejdokonalejší nebyla. Dejme tomu, že by dva byli bohové, a sice stejně všemocní. Co by z toho pošlo: Mohl by se jeden druhému protiviti, a tím samým ani jeden ani druhý nebyl by Bohem. Mohl by k. p. jeden chtíti, by slunce svítilo, ješto by druhý chtěl, by temnost zemi přikrývala; mohl by jeden chtíti, by přšelo, druhý by nepršelo; mohl by jeden chtíti, by hříšníci byli ztrestáni, druhý zase by nebyli potrestáni. Takovýmť pak během, by ten největší zmatek a nepořádek ve světě povstati musil.“ *Jirsík.*

Pravdu tu i písmo sv. dosvědčuje: „Pohleďtež, že jsem já sám, a není jiný Bůh kromě mne“ (*V. Mojž. 32, 39.*). „Slyš Israeli, Hospodin Bůh jeden jest“ (*V. Mojž. 6, 4. † 4, 35.; srvn. Mar. 12, 29.*). „Já jsem Bůh, a není více Boha, aniž jest podobného mně“ (*Is. 46, 9. † 45, 21, 24. † 44, 6.*). „Tentoť jest život věčný, aby poznali tebe samého Boha pravého a kteréhož jsi poslal Ježíše Krista“ (*Jan 17, 3.*). „Máme jediného Boha Otce, z něhož všecko a jednoho Pána Ježíše Krista, skrze něhož všecko“ (*I. Kor. 8, 6.*).

Výroky sv. „Určitě projádrila pravda křesťanská: Není-li Bůh jeden, není žádný: poněvadž slušněji (a Boha důstojněji), že toho nestává, cokoliv není takové, jaké býti musí. Abys pak seznal, že Bůh toliko jeden býti musí, skoumej, co by Bůh byl, a tak a ne jinak toho poznáš.“ *Tertulian.* „Jednoho jen krále mají včely, jednoho jen vůdce mají bravové, též stáda skotů jen jednoho pastýře. Oč tedy více musí svět jen jednoho vládce míti, který pod svým rozkazem všecko drží, svou moudrostí všecko spravuje, a svou mocí božskou všecko vykonává!“ *Sv. Cyprian.* „Že Bůh jest jeden, tak zřejmě vůči padá, že nepochopitelný jest blud těch lidí, kteříž jediného pravého Boha opustili, a se modloslužbě oddali. Může-li býti větší zaslepenosti nad tu pohanskou, kteráž věřila a až posud věří, že jest více bohů, a z těch že jeden podržzen jest druhému, anobrž že jeden jest proti druhému? A hle přece mnoho národů v hrozný ten blud uběhlo; neboť krom lidu Israelského před přístím spasite-

lovým takměř vešken svět modloslužebnosti oddán byl“ (viz Úvod str. 4.). *Jirsík.*

„Citem jsem i vírou veden,
že Bůh může být jen jeden.“ *Frýček.*

Nauč. mr. Jedent jest Bůh; protož nebojme se, že kdy v světě zmatek povstane; toho jediného, pravého Boha ctíme a Jemu celou duší se oddejme.

Pán Bůh náš jen jeden jest;
vzdávejme mu všechnu čest.

P ř í k l a d y.

a) *Z písma sv.* Nejprvnější příkázání, kteréž dal *Bůh* lidu Israelskému skrze *Mojžíše* na hoře Sinai, zní: „Já jsem Hospodin Bůh tvůj, kterýž jsem vyvedl tebe z země Egyptské, z domu služebnosti. Nebudeš míti bohů cizích přede mnou“ (II. *Mojž.* 20, 2. 3.).

Eliáš prorok na důkaz, že jeden Bůh jest, na modlitbu svou oheň s nebe vyžádal.

Daniel ukázal, že jeden Bůh pravý jest, zrušiv modlu Bel a draka (*Dan.* 14.).

Sv. Pavel učil pohany znáti pravého Boha jmenovitě v Athénách stoje u prostřed Areopagu. (*Sk. ap.* 17, 22.)

Z dějin církevních. a) *Sv. Ignác*, mučeník Boží, stoje před pohanským císařem Trajanem, kterýž jej k modloslužebnosti namluviti chtěl, takto k němu mluvil: „Mýlíš se, o císaři, nazýváje modly pohanské bohy. Nebo jeden toliko Bůh jest, který nebe i zemi stvořil a jeden Ježíš Kristus, jeho Syn jednorozený, jehožto království chci býti účasten.“

Pohanský vladař *Fabian* kázal připraviti řeřavé uhlí a velel *svatému Tiburcioví* po něm choditi, proto že víru křesťanskou ohlašoval. Tiburc, požehnáv se sv. křížem, pln důvěry kráčel po uhlí a veselou tváří k vladaři promluvil, řka: „Viz tuto, že Bůh, kterého křesťané ctí, jen jediný Bůh jest; neb toto uhlí jsou mi kvítkové.“ — I byl vlečen na popravu a usmrčen.

Císař *Konstantin* přijav křest svatý, vroucí a vděčnou myslí ten rozkaz vydal, aby se v císařství jeho, že bohové jsou, více nemluvilo, nýbrž že jeden jest Bůh.

b) *O nejsvětější Trojici Boží.*

Tři jsou božské osoby jedné bytnosti a přirozenosti: Otec, Syn a Duch svatý. Ty tři božské osoby se spolu jmenují nejsvětější Trojice.

1. Křesťanské katolické náboženství učí, že jednobytný *Bůh jest trojí v osobách* *), které mají stejné vlastnosti a dokonalosti, z nichž tedy každá pravý jest Bůh, ačkoli všechny tři nerozdílné podstaty toliko jeden Bůh jsou; tudíž v Jednotě Trojici a v Trojici Jednotu k věření předkládá. „Víra kř. tak Boha jediného rozumí, že Jedinost v Trojici a Trojici v jedinství zvelebujeme.“ *K. Ř.*

Učení toto rozum lidský, sobě-li jest zůstaven, pochopiti nemůže, onof jest tajemství nestíhlé, o němž bychom nevěděli, kdyby nám je byl sám Bůh neoznámil. *Bůh* k nám mluvil *skrze Ježíše Krista*, kterýž o *Bohu* učil, že jest Otec, Syn a Duch svatý. Vysílaje totiž učeníky své do veškerého světa přikázal jim: „Učte všechny národy, křtíce je ve jmenu Otce i Syna i Ducha svatého“ (*Mat. 28, 19. srvn. Jan 15, 26.*). — A tyto všechny tři osoby se při křtu Pána Ježíše objevili: Otec vydal hlas: „Ty jsi Syn můj milý, v tobě mi se zalíbilo;“ Syn byl křtěn a Duch sv. se v způsobě holubice ukázal (*Mat. 3, 16. 17.*). Tak i *sv. apoštolé učili*: „Tři jsou, již svědectví vydávají na nebi: Otec, Slovo a Duch svatý a ti tři jedno jsou“ (*I. Jan 5, 7.*). „Milost Pána našeho Ježíše Krista, láska boží a účastenství Ducha svatého budiž se všemi vámi“ (*II. Kor. 13, 13; srvn. Jud. 20. 1.*). Ano již *v st. zákoně* o Trojici boží zmínka se děje (*I. Mojž. 1, 2. Žlm. 2, 7; Moudr. 1, 7. a j.*).

Svědectví sv. otcův.

„Nemáme-li jednoho Boha a jednoho Krista? Ne-li jednoho Ducha milosti vylitého na nás?“ *Sv. Kliment.* „Přiznáváme se, že nejsme takových bohů, jací se vůbec věří (pohanských), znatelé, a protož neznabozi; dobře ale že jsme znatelé a ctitelové toho nejpravějšího Boha, Otce totiž, Syna a Ducha svatého.“ *Sv. Justin.* „Mluvíce o Bohu neříkáme dva neb tři jsou počátkové, jakož i není nám dovoleno říci, že dva nebo tři jsou bohové; ačkoliv o jednom každém, buď o Otci, buď o Synu, buď o Duchu svatém zvláště mluvíce, každého též pro sebe Bohem býti vyznáváme.“ *Sv. Augustin.* „Věrou nezvratnou za to měj, že Otec, Syn i Duch sv. jest Trojice a přece Bůh jen jedin, ne jako by jim bylo společné čtvrté jakési božství; nýbrž že ta trojice jest nevyslovitelná a nerozdílná.“ *Týž.* „Vidímeť Slovo, jenž tělem učiněno jest, poznáváme Otce, věříme však v Syna, klaníce se Duchu svatému. . . Nebo Otec jest jeden, ale dvě osoby, neboť jest také Syn, třetí ale jest Duch

*) Každá rozumem a vůlí nadaná bytnost jest osoba.

svatý . Otec jest nade všecko, Syn skrze všecko, Duch svatý ve všem. A jinak nelze jednoho Boha rozuměti, leč když v pravdě v Otce, i v Syna i v Ducha svatého věříme.“ *Sv. Hipolyt.* „Bůh jest trojice. Což tedy? jmenujíce trojici, rušíme snad, co bylo pravino o jednotě? Ne nikoli, nýbrž stanovíme jednotu. Jmenujeme Otce, jmenujeme Syna, jmenujeme Ducha svatého, ne však tři bohy, alebrž jednoho, jediného. K čemu tedy, ať tak dím, k čemu tento počet bez počtu? Tři-li, kterak to není počet? Jeden-li, kterak tu počet? A však odpovíš, jeť tu, čeho bych čítal, a čeho ne. Podstata jest jedna, osoby jsou tři. Co tu divného, co tu tmavého? Nic, myslí-li se osoby oddělené od podstaty. Ješto pak tyto tři osoby jsou onano podstata, a ona jediná podstata tyto tři osoby jsou: kdo by upíral počet? Jsouť skutečně tři. A přece, kdo by tu počítal? Nebo v pravdě jsou jen jedno. Čili snadné zdá se tobě k vysvětlení o třech mluvě, prav, co jsi počítal? Přírozenosti? Jedna jest. Bytnosti? Jedna jest. Podstaty? jedna jest. Božství? jedno jest. Ne pravíš, toho nepočítám, nýbrž osoby čítám.“ *Sv. Bernard.* Viz z předu vyznání Tridentinské a svatého Athanáše (str. 102—103).

„Ve třech osobách jest jeden Bůh,
totiž Otec, Syn a svatý Duch.“ *Frýček.*

2. Tyto tři osoby v jedné podstatě (jeden Bůh), z nichž každá, — nejsouc část božství, — má v sobě celé nerozdílné božství, sobě zcela jsou rovny, toliko se jmeny, řádem, původem a působením dělí.

„Co se jmen tkne, nazývá se první osoba Otcem, proto že Syna svého, Ježíše Krista, od věčnosti zplodil (*Mat.* 3, 17. † 11, 27.) (Že jest Otcem naším, viz svrchu). Druhá se jmenuje Synem, proto že od Otce zplozena jest (*Žid.* 1, 2.; *Fil.* 2, 6.). Také Slovem se nazývá, že byl z Otce zrozen, tak jako slova naše z mysli v mysli se rodí; i proto, že skrze něho lidem vůli svou zjevoval a dosud zjevuje (*Jan* 1, 18.). Třetí osoba jest Duch svatý nazvána, proto že od Otce a Syna pochází (*Jan* 12, 26.; *Gal.* 4, 6.) a svatý jsa i nás posvěcuje.

Co se tkne řádu a původu: Otec jest první osoba, původ bytí svého a studnici božství jedine sam v sobě mající; Syn jest osoba druhá, z věčného Otce věčně vyplývající rodem nevypravitelným. Duch svatý jest osoba třetí, od Otce a Syna věčným, nevypravitelným způsobem vycházející. — Než, ačkoli druhá a třetí božská osoba původ svůj z první mají, přece všechny tři pospolu od věčnosti jsou, v bytosti a vzácnosti sobě rovny. (Viz svrchu vyznání sv. Athanáše.)

Co se tkne působení rozdílného, Otcí se připisuje stvoření, Synu vykoupení, Duchu svatému posvěcení, ač každý ten skutek každé osobě božské se přivlastňuje (*Sk.* 20, 28.; *I. Petr* 1, 3.; *Jan* 1, 2.; *I. Kor.* 1, 2.; *Ef.* 4, 30.); společně pak všecko každé osobě“ (*I. Kor.* 9, 11.), tak sice, že Otec svět stvořil a zdržuje skrze Syna v Duchu svatém; též i vykoupení a posvěcení Otcí, stvoření a posvěcení Synu, stvoření a vykoupení Duchu sv. se přivlastňuje. Nebo co Bůh mimo sebe v tvorech činí, jest všem osobám obecné, aniž působí jedna více než druhá, neb jedna bez druhé. „Otec, Syn a Duch svatý nejsou pouhá jmena bez vnitřního rozdílu v božství, aniž jsou jmena pouze trojí působivosti božské; alebrž jsou to jmena tří v božství spočívajících rozdílných důvodů, dle kterých se Bůh k trojí působivosti své ustanovuje. (*Učení kat. pravé zjevení Boží od Fr. Řezáče.*)

Výroky. „Ctíme a klaníme se Otcí i Synu, jenž od něho pochází a nás vyučil, a Duchu svatému prorokujícímu.“ *Sv. Justin.* „Vzýváme sice Trojici v Božství, Otce, Syna a Ducha svatého; však nedovozujeme Syna býti od jinud leč z podstaty Otce; aniž se domníváme, že by Duch od jinud kromě Otce skrze Syna byl: jsouť totéž, — ačkoli se říká: Jiný jest Otec, jiný Syn, jiný Duch svatý, přece nerozdílní od sebe.“ *Tertullian.* „Věříme, že jest jedin Bůh, Otec, Syn a Duch svatý; v Otce věříme proto, že má Syna; v Syna proto, že má Otce; v Ducha svatého proto, že vychází od Otce a od Syna, s Otcem i se Synem spoluvěčný.“ *Sv. Augustin.*

„Církev, ač po všem světě až k země končinám rozšířená, obdržela od apoštolův a jich učeníků víru v jednoho Boha, Otce všemohoucího, kterýž stvořil nebe i zemi, i moře a všecko, co v nich; a v jednoho Ježíše Krista, Syna Božího, pro naše spasení vtěleného, a v Ducha svatého, který skrze proroky zvěstoval ustanovení Boží.“ *Sv. Irenej.* „Poznenáhla povstal jistý mluvení způsob, dle něhož sobě při skutcích všemohoucnosti, jako je ku př. stvoření světa, obzvláště Otce co činného, co pramen vši božské moci představujeme. Skutky moudrosti zase připisujeme Synu, zplozenému z rozumu Otcova, skutky dobroty pak Duchu svatému, této lásce Otce i Syna.“ *Sv. Frant. Sales.* „Tou příčinou v jediného Boha, Otce i Syna i Ducha sv. pevnou zbožností věřme, tak, aby se ani Otec nepokládal za Syna, ani Syn za Otce, ani Duch obou za Otce neb za Syna. V této Trojici že jest něco časem neb místem od sebe vzdáleno, nebuď jmíno, nobrž (věreno), že tyto tři sobě jsou rovny a spoluvěчны a docela jen jediná přirozenost: že

není jiný tvor od Otce, jiný od Syna a jiný od Ducha svatého stvořen; ale že všechno a každé, co stvořeno bylo, aneb se tvoří, působením Trojice trvá: aniž že kdo osvobozuje od Otce bez Syna a Ducha svatého: aneb od Syna bez Otce a Ducha svatého; aneb od Ducha svatého bez Otce i Syna; nýbrž od Otce i od Syna i od Ducha svatého, jednoho, pravého, v pravdě nesmrtelného, to jest vším způsobem nezměnitelného, jediného Boha.“ *Sv. Augustin.*

„A protož věřte a vyznávejte, že věříte, ač i rozum nemůže zde dosíci toho, že trojice jest v osobách Boha jednoho a v božství jest jednota, v níž jsou tři osoby vlastní, každá majíc v sobě sama život věčný; jakžkoli Syn vzal jest (počátek) od Otce a Duch sv. od obů pochodí, však má Syn všechnu plnost tím urozením z Otce nevýmluvným, a taktéž Duch svatý tím pochodem .“ *Štítný.*

„Tři jsou v jedné bytnosti:
Otec, všeho Stvořitel,
Syn i světa Spasitel,
Posvětitel svatý Duch;
Tentě trojjediný Bůh.“ *Frýček.*

3. *Učení o nejsvětější Trojici Boží* jest hlavní, *základní článěk* křesťanské katolické víry; nebo touze pravdou křesťanství stojí a hyne. „Jako ze všech údů těla lidského nad hlavu není přednějšího a jako bys v nebezpečenství kamenem, palicí, mečem poraněnu býti, spíše všechny ostatní údy těla svého nastavil, toliko abys ránu od své hlavy odvrátil, jsa přesvědčen, že bez ní žiti nemůžeš, rovněž má všem ostatním článkům víry předcházeti víra ve svatou, soupodstatnou (soujednou) Trojici, poněvadž bez této víry nelze, aby kdo vedl život opravdový.“ *Sv. Efrem.*

4. Nemůžeme rozumem svým pochopiti, kterak jeden Bůh ve třech osobách jest: protož *učení o nejsv. Trojici boží jmenujeme tajemstvím*. Ačkoli *pravda tato* všeliký rozum lidský přesahuje, přece se jemu nepřičí, nýbrž s ním dobře se srovnává, a člověk věřící ji sobě poněkud představití může *podobnostvými*, jakýchž k objasnění užívali Otcové svatí a jiní mužové bohomyšlní.

Tajemství toto si vysvětliti můžem obrazem slunce, v němžto světlo, blesk a teplo jest, a přece jen jedno slunce. (*Tertullian a Efrem.*)

Jako tři spojené pochodně dávají jeden plamen, tak tři božské osoby jsou jeden Bůh.

Sv. Dyonis Alex. i *sv. Athanáš* znali oba podobenství o prameni, řece a moři, jež přece jedna a táž voda jsou. — Trojice jest co trojí moře v jednom nesmírném oceanu spojené.“ *Lamenais.*

Sv. Isidor představuje nám co obraz nejsv. Trojice ametyst, drahokam trojbarevný. Barva nachová (purpurová) znamená všemohoucnost nebeského Otce, stvořitele nebes i země; fialová pokoru Syna, kterýž pro nás se člověkem stal; růžová pak lásku Ducha svatého.

Pozoruj tři prsteny z jednoho zlata, stejné velikosti, tíže a spůsoby; tři stejné sochy z téhož kamene od jednoho umělce tesané: tak jsou i tři osoby božské jedné bytnosti a přirozenosti, jedné moci, jedné svatosti.

Nejpříhodnější však připodobnění k Bohu trojjedinému podává člověk, tento obraz Boží; neboť má rozum, cit a vůli, trojí rozdílnost v jedné a téže duši. *Sv. Augustin.*

5. Než všeliké podobenství o Trojici Boží, i toto poslední, jest nepostačitelno.

„Aj, jak jest divně trojice jakás v duši naší (mysl, znání a milost) v divné jakés nerozdílnosti, avšak v nějakém rozeznání. — A v této nějaké podobnosti veliká je ještě nepodobnost: ano naše zrcadlo jest k našemu obrazu učiněno, avšak, ač jest v něm náš obraz a podobnost nějaká k nám, však ještě tak není náš obraz, jako my jsme. — „Taktéž i mezi božskou velebností a mezi duší naší, v níž jest obraz Boží, rozumějte, že něco jest tu podobnosti, avšak jest mezi tím nepodobnost: neb Bůh stvořitel a duše stvoření, Bůh neproměnný a duše proměnná; ano také psaný obraz neb vyřezaný má k nám nějakou podobnost, ale větší nepodobnost.“ *Štítný.*

6. Protož nechtějme dále hloubati, nýbrž z prosta věřme, čemu neomylná Církev podle písem svatých o trojjediném Bohu nás učí. — „Jako nám přecházejí oči, když se na slunce díváme: tak a mnohem více obmezený rozum náš skvělostí, jasností, velikostí a velebností Boží podtrhnout bývá.“ *Jirsík.* ❧

Text. „Kdo skoumatelem jest velebnosti, zachvácen bude od slávy.“ (*Přísl. 25. 27.*)

Výroky. „V Trojici, jenž Bůh jest, i Otec Bohem jesti, i Syn jest Bohem, i Duch svatý jest Bohem, a tito tři spolu jedin jest Bůh. . . Pochop, kdo pochopiti může; kdo pak nemůže, věř a modli se, aby, čemu věří, chápal.“ *Sv. Augustin.* „Trojice svatá, Trojice předivná, nevymluvná, nevypravitelná a nezpytatelná, nestíhlá, nepři-

stupitelná, neobsáblá, nadpodstatně převyšující všeliký smysl, všeliký rozum, všelikou bytnost i nebeských duchův: kteréžto není možné vymluviti, ani vypraviti, ani vymysliti, ani vyrozuměti, ani poznati, také i očím andělův Božích.“ *Týž.* „V tom, co se Trojice týká, hloubati, je převrácená všetečnost, věřiti pak a držeti, jakož drží sv. Církev, je víra a bezpečnost. Ji spatřovati, jakož jest, dokonalá to a svrchovaná blaženost.“ *Sv. Bernard.*

V třech osobách co přebývá,
toť mlha zemská zakrývá;
však jednou čistým zrakem
spatříme nad oblakem.“ *Kamarýt.*

7. Toto učení křesťanské o nejsv. Trojici Boží jest pro nás i velmi spasitelné; neboť jím dokonaleji poznáváme Boha, jím k neobmezené počtě, k větší vděčnosti, k horlivější lásce a k pevnější důvěře býváme povzbuzeni. Tajemství Trojice božské jest nám sice nevystížitelné, avšak nám *tolik zjevno jest, co nám věděti prospívá*, totiž: že člověk jest předmětem péče a lásky všech tří božských osob a tudy má u vděčnosti živ býti jako zdařilé dítě Otce nebeského, co hodný vykoupenec Syna božího a co čistý chrám Ducha svatého.

Výroky. „Za všecka dobrodiní a za všechny milosti jsme povinni čest vzdávati Bohu Otci, Synu a Duchu svatému; zvláště pak nás k tomu zavazuje smrt našeho Spasitele a milost vykoupení. „Takt zajisté miloval Bůh svět, že svého jednorozeného Syna dal.“ V tom: „takt Bůh“ — uznej Otce — „miloval,“ v tom pozoruj Ducha svatého, — „že svého jednorozeného Syna dal,“ — v tom viz Syna! Sláva tedy Otci, kterýž dal; sláva Synu, jenž byl dán; sláva Duchu svatému, skrze něhož byl dán.“ *Sv. Frant. Sales.* „Jeden jestiž všeho Otec, jedno všeho Slovo, jeden též i Duch svatý. Chvalmež tedy tohoto jednoho Otce, jednoho Syna, spolu pak i Ducha svatého.“ *Sv. Kliment Alex.* „Hleďte, abyste utvrzeni byli v učení Páně i apoštolův, aby se vám vše dařilo dle těla i ducha, dle víry a lásky v Synu, v Otci a Duchu svatém od začátku až do konce.“ *Sv. Ignác Ant.*

„Lásko k lidem vezdy sklonná,
jíž svět úlohu svou koná,
jenžto jediné jsi podstaty
v osobě trůj, Bože svatý!

Rač nám podat svoje ruce,
ať nám vstane mysl prudce,
ať už k chválám Tvojim vstane
a milostí k Tobě zplane.“

(Hymna na sv. Trojici. Převděl *Sušil.*)

„Otcí se ozví tak i Synu čest,
též Duchu, jenžto jeden s nimi jest.“ *Sv. Damas.*

P ř í k l a d y.

Trojici Boží vyskoumati nelze. — Toho času, když *sv. Augustin*, biskup Hipponský, své knihy o nejsv. Trojici psal, častěji po skončené denní práci po břehu mořském se procházel. I stalo se jedním večerem, že spatřil pacholátko, ano na břehu malou jámku učinilo, do nížto lžičkou vodu z moře přelívalo. „Co tu činíš, dítě?“ otázal se biskup. „Rád bych,“ odpověděl pacholíček, „moře toto vyprázdnil a do jámky této přelil.“ I usmál se *sv. Augustin* této dětinské práci, a řekl: „Ale dítě, pohleď, že moře je velikánské, a jámka tato malouňká!“ — „A já přece spíše toto velikánské moře do této malé jamky přeleju, než ty tajemství nejsvětější Trojice vyzpytuješ.“ — To řeknuv pacholíček, zmizel.

Církevní dějepisec *Surius* vypravuje o *sv. Elzearovi*, že jedenkrát trváje celou noc na modlitbách, seznal tajemství nejsvětější Trojice Boží; než když to pak vysloviti se snažil, tu zvolal: „Ach, jak daremně se vyjadřuji; nelzeť mi vypraviti, co jsem viděl a čemu se naučil.“ Byloť jen, jak *sv. Augustin* dí, k požívání mu dáno.

Jak nebezpečno tajemství toto skoumati, svědčí tak zvaní antitrinitáři (jako by řekl protitrojičníci) čili křesťané, již Trojici v Božství zapírali. Zvláště náleží sem Ariani IV. století, Sociniani a Unitáři čili jednotníci, výhradně tak se nazývající. Sociniani, kteří v XII. století povstali, nalezájí se dosud, ač v skromném počtu, v Sedmíhradsku, v Prusku, v Hollandě a v Angličanech.

Obzvláštní ctitelé Trojice svaté: Sv. Euplus, byv mnohými mukami mučen, aby se klaněl modlám, zvolal: „Já se klaním Bohu Otci, Synu a Duchu svatému; klaním se nejsv. Trojici Boží, kromě níž žádného Boha. Uspoř si slov, nebudu obětovat falešným modlám, proto že křesťan jsem.“ I hned byl stát.

Ctihodný Beda ve dne i v noci často opáčil: „Sláva Bohu Otci, i Synu, i Duchu svatému.“ Tať byla i poslední slova jeho při skonání.

Sv. Frant. Xav. měl obyčej při všech pracích a těžkostech vzdýhati: „Ó trojice nejsvětější!“ Nejhorlivější však ctitel, jak známo, byl *sv. Augustin*, s nímž z hlubokosti srdce svého volejme: „Všecka chvála, všecka mocnost, všecka čest a velebnost, všecko blahoslavenství, všecko milosrdenství buď Bohu Otci, i Synu, i Duchu svatému! Amen.“

Vyznání nejsvětější Trojice.

8. *Církev katolická osvědčuje víru v nejsvětější Trojici nepřetrženě pro všechny věky a) svými vyznáními, jako: na sněmu Nicejském I., Konstantinopolitánském I., Tridentinském a j. (Viz z předu spůsoby jiné vyznání.)*

b) Užíváním známé chvalořeči při všech zpěvích a modlitbách „Sláva Bohu Otci i Synu i Duchu svatému, jakož bylo na počátku i nyní i vždycky až na věky věkův. Amen.“ Též i zavíráním svých modliteb: „Skrze téhož Pána našeho Ježíše Krista, který s tebou živ jest a kraluje v jednotě Ducha Svatého po všechny věky věkův. Amen.“ — „Hlavní a základní článek naší víry jest, abychom věřili v jednoho Boha v podstatě, a v trojici v osobách. Za tou příčinou uvedla sv. Církev za časů sv. papeže *Damasa* na pokynutí sv. *Jarolíma* obyčej ten, aby se ku konci každého žalmu pěla slova: Sláva budiž Tuto čest, tuto slávu prokazujeme nejsv. Trojici pak a tehdaž, když v tuto nejvznešenější bytnost v přeslavné Trojici věříme, v ni doufáme, ji milujeme a prosíme, aby v nás tyto tři osoby zůstati ráčily.“ *Sv. Frant. Sales.*

c) Uvedením slavnosti nejsv. Trojice Boží. „Za času Karla Vel., když se proti víře v nejsv. Trojici všeliká bludná učení vloudila, byla tato svatá slavnost zvláště jakožto slavné vyznání ustanovena*). A však i v našich nešťastných dnech máme dosti příčin nejvš sobě vážiti slavnost tuto a vyznávat: Sláva Bohu Otci i Synu i Duchu svatému a t. d.“ *Sv. Frant. Sal.* „Jakožto slavnosti jednotlivých osob (božských) dle rozličnosti času již jednotlivě odbývány byly, rovněž nechať se dnes společnou a úplnou ctí a radostí koná slavnost všech osob spolu a najednou k oslavení veškeré Trojice.“ *Sv. Vinc. Ferer.* A *Hnojek* (katech. o obřadech) píše: „Po svato-dušním Božím hodě připadá v neděli zasvěcený svátek nejsv. Trojice Boží. Ten ustanoven jest dílem ku slavnému vyznání víry v troj-jediného Boha, dílem k vroucímu poděkování za všechna dobrodiní, kterýchž nám každá osoba prokázala a dosud prokazovati ráčí . . .“

d) Konečně vyznává církev víru v nejsvětější Trojici obrazem a děláním znamení sv. kříže (o čemž hned zvláště se jednati bude).

O znamení svatého kříže.

Katolický křesťan vyznává nejsvětější Trojici znamením svatého kříže, když děláje kříž každou z těch tří božských osob jme-

*) Vůbec ale teprv za papeže Jana XXII. (1316—1324) byla nařízena.

nuje. — Mimo to vyznává také katolický křesťan znamením sv. kříže, že nás Ježíš Kristus smrtí kříže vykoupil.

Křesťan Trojici vyznává,
Kdykoli že kříž dělává.

Křesťan rád se křížem znamenej:
křížem k Bohu, ku Kristu se znej!

Trojí jest významu znamení sv. kříže:

a) vyznání víry v trojjediného Boha;

β) vzpomínka na smrt Kristovu, ustavičná a věčná památka těch velikých a nevýmluvných dobrodiní, kteráž nám vtělený Syn Boží na dřevě kříže zjednati ráčil;

γ) konečně jest kříž znamení, jímž se od nevěřících i od křesťanů nekatolických rozeznáváme.

Výroky. „Aby církev sv. každou hodinu v naší paměti vzpomínku na utrpení Páně obnovila, učí a nabízí křesťana znamenati se při každé příležitosti svatým křížem. Ve všech svých chrámech, všude staví na odív sv. kříž, při průvodech a procesích káže jej v čele nésti, staví jej na věže chrámu, na silnice a na cesty a všechny zbožné služby své počíná znamením sv. kříže. A věru také, co jiného mohlo by nás kratším a ráznějším způsobem na utrpení Páně pamatovati?“ *Sv. Frant. Sal.* „Ale nejen na lásku Kristovu pamatuje nás kříž, noprž i na onu nebeského Otce, kterýž z lásky k nám Syna svého na smrt vydal (I. Jan. 4, 9) a Ducha svatého seslal k našemu posvěcení (Jan 3, 8). Nižádné dřevo nehodí se tak k rozvícení lásky k Bohu, jako dřevo sv. kříže.“ *Sv. Ignác.* „My křesťané od pohanův a židův se rozeznávejme a přibytky naše drahým a oživujícím křížem korunujme. Toto životodátné znamení dělejme na dveřích i na čelech našich, na prsou a na všech údech.“ *Sv. Efreim.* „Jsme křesťané; a křesťane-li, tedy samým jmenem náležíme ku Kristu. Jeho znamení nosme na čele, za něhož se nestydíme, nosíce ho v srdci. Jeho znamení jest pokora jeho. Po hvězdě ho poznali mudrcové; a bylo to znamení Pánem dané, znamení nebeské a vznešené. Nechtěl, aby hvězda byla jeho znamením na čele věřících, nýbrž aby jím byl kříž jeho. Čím pokořen, tím jest i oslaven. Tím pozdvihl pokorné, čím sám pokořen zemřítí ráčil.“ *Sv. Augustin.*

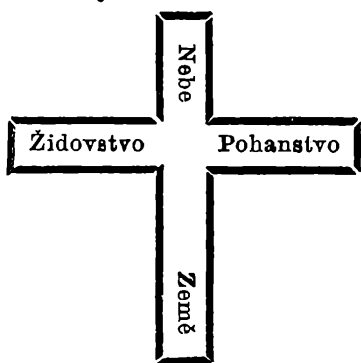
b) Významu znamení sv. kříže jeví se nám krásně v podobě jeho i v způsobě jeho dělání.

Kříž děláme pravou rukou, znamenajíce čelo, ústa, prsy a řkouce: Ve jmenu Otce †, i Syna †, i Ducha sv. †. Amen.

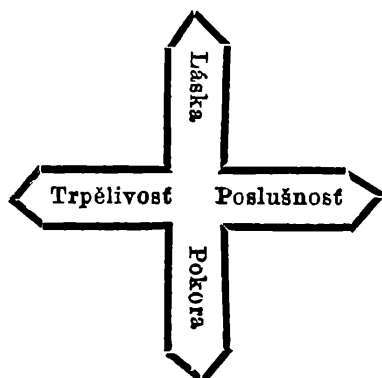
Znamenajíce čelo a řkouce: *ve jmenu Otce*, vyznáváme, že Otec jest první osoba Trojice nejsvětější; tak jako hlava jest nej-přednější, nejčelnější úd našeho těla. Při znamenání úst slovy: *i syna* jevíme, že Syn Boží, Slovo nazvaný, z nebeského Otce od věčnosti byl zplozen, podobně jako slovo naše v ústech se rodí. Konečně slovy „*i Ducha svatého*“ znamenáme prsy, jakožto schránku srdce, z něhož proudí se láska, chtěje tak ukázati, že Duch svatý, — pramen lásky Boží, od Otce i Syna vychází. — Takový kříž, slove *kříž malý*, a kněz dělá ho v chrámě jen před čtením sv. Evangelia, též při nemnohých obřadech, jako při křtu svatém; ostatně dělá se *kříž veliký* (latinský), také pravou rukou, ale jen jedenkrát a to od čela až k prsům při vyřknutí slov: „*ve jmenu Otce i Syna,*“ — čímž se vyznačuje, že nebeský Otec svého jednorozeného Syna s nebe na svět (s hůry dolů) poslal, aby nás vykoupil; a od levého ramena ku pravému slovy; „*i Ducha svatého Amen*“ — na znamení, že Duch svatý od Otce a Syna vychází, i že skrze kříž Kristův z levice zahynutí na pravici spasení jsme byli přivedeni.

Jiný význam kříže

dle výtečného Řezeňského biskupa *Sailera* jest ten, že Kristus skrze smrt kříže nebe i zemi v jedno království spojil, židovstvo pak a pohanstvo v jednu církev sjednotil.

Sv. Bernard konečně v mravním ohledu kříž takto vykládá:

„V utrpení svém dává Kristus na jevo trpělivost, poroučí pokoru, zachovává poslušnost, naplňuje a dokonává lásku. Těmito drahokamy ctnosti okrášleno jest čtvero rohů kříže a sice: nejvyšš nade vším jest láska, na pravé straně trpělivost. na levé poslušnost; dole — kořen ctnosti — pokora.“

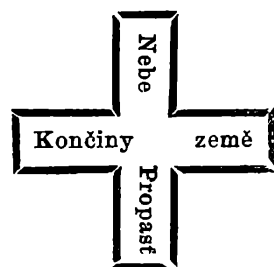
c) *Obyčej* ten, obraziti a dělati znamení svatého kříže i žehnati se jím, jest *starožitný**). *Sv. Jarolím* se domnívá, že *Kristus sám* žehnal své učeníky v způsobu kříže (*Luk. 24, 50.*) a *sv. Cyprian* dí: „Ty, o Pane, dal jsi nám znamení svatého kříže a příklad, jak se mrtviti máme.“ — *Jisto* však jest, že se dělá znamení sv. kříže již *od časů apoštolských*, o čemž mnozí *sv. Otcové* a *učitelové* církve dávají *svědectví*:

„Křesťan má při každém z domu vykročení, při každém do domu vejíti, při oblékání roucha, při mytí a jídle, při rozsvícení svíce, lehaje, sedaje a vstávaje, jaké koli práce chtěje konati, čelo své křížem znamenati. A ptáš-li se, z jaké příčiny znamení sv. kříže tak často se má opakovati, odpovídám tobě, že ústně tomu všemu učili apoštolé.“ *Tertullian* (de cor. mil. c. 3. et 4.). „V hodinu modlitby obracujeme se k východu slunce a pravou rukou znamenáme se ve jmenu Ježíše Krista tím nám tak potřebným znamením (sv. Kříže).“ *Sv. Justin* (in Apolog.). „Jako nemůže loď býti bez stěženu, rovněž nemůže ani církev býti bez kříže.“ *Sv. Ambrož*. „Aniž koruna královská nekrášli hlavu tak, jako kříž, jenž vši úcty jest hoden: a čeho se prvé všickni hrozili, teď toho znamení všickni vyhledávají. Protož se i všudy nalezá u knížat, u poddaných, u žen, u mužův, u panen, u vdaných, u otrokův, u svobodných. Teď se jím všickni znamenají, dělajíce jej na údu nejvznešenějším. Denně se na našem čele jako na sloupu znamená.“ *Sv. Jan Zlat.* (dem. adv. gent.). „Znamením kříže bývá tělo Paně posvěceno, křtitelna bývá žehnána; ano jím se světí i kněži a ostatní řádové Církve. A vše, cokoli se tímto znamením kříže Páně posvěcuje, bývá vzýváním jmena Kristova požehnáno.“ *Sv. Augustin* (Sermo 181.). „Znamením utrpení a smrti Kristovy má dues čelo tvé znamenáno býti, a všickni křesťané znamenají se znamením kříže.“ *Týž*.

d) Jak *mocné* a *spasitelné* jest znamení sv. kříže, mnoho vypravují *Otcové svatí*:

„Ukřižovaný vstal z mrtvých a vstoupil na nebesa, zanechav

*) Kříž, jak křesť. básník *Prudenc* píše, byl hned při stvoření světa v rozmanitých výkresích naznačen. Onť jeví se v přírodě; onť vyobrazen v letu ptáka; zvláště pak v přímé postavě člověka, jak *sv. Justin* dokládá. „Pohleď k nebi a do propasti, pak v končiny země (na obě strany) i objeví se duchu tvému podoba kříže.“ *Sv. Řehoř Nis.* I v *St. Zákoně* se setkáváme s křížem: v způsobu, jak *Jakub* žehná své syny (I. Mojž. 48.), jak *Mojžíš* se modlí před vítězstvím nad *Abimelechem* (Exod. 17.). Také *Egyptčané* v svých hieroglyfách měli znak kříže T, jimžto zdraví a život znamenali.

nám kříž na památku svého utrpení, zanechav kříž k naší spáse. Znamení to jest přátelům ochranou, nepřítelům překážkou. Tajemstvím kříže cvičí se neumělí, týmž tajemstvím posvěcuje se pramen novozrození, téhož kříže znamením a vkládáním rukou dosahují křtění daru milosti. Téhož kříže známkou zasvěcují se chrámové, posvěcují oltářové, připravuje Svátost oltářní s přidáním slov Paně. Tímtež uděluje se posvěcení kněžím a jáhnům. A vůbec jeho mocí vykonávají se všechny Svátosti Církve. Kdo tímto velikým a prostranným mořem, v němž nepočetných oblud bez zkázy projíti chce, nechat následuje kříže, kříže at se drží, a jeho se nespouští, dokavadž žádaného spasení přístavu nedojde. Ten řídí naši cestu, ten nás cvičí v boji, podporuje v potýkání, vede k vítězství, dopomáhá nám ku koruně, ten ničí, co škodného a obrací v nivec všechny úklady ďáblův.“ *Sv. Augustin.* (Sermo 19.). „Kříž Kristův jest pro nás všeho blaha příčinou; vysvobo díl nás od slepoty bludu a přivedl nás z temnosti k světlu, navrátil nás znepokojované pokoji, spojil nás odcizené s Bohem; onť to, jenž nesvornost ničí, mír upevňuje a všech darů hojně uštěďruje.“ *Týž.* (Sermo de par.). „Kříž pokořuje pýchu, zapuzuje vlažnost, vede k trpělivosti a zjevuje nicost všech věcí vezdejších.“ *Sv. Jan Zlat.* (Sermo 130.). „Dřevo kříže kvete neustále, život z něho pučí, a balšam duchovních milostí z něho se prýští. Není to strom lesní, ale sladký strom života pro ty, již se ho drží; jest to strom ovocný spásonosný.“ *Sv. Bernard.* „Kříž Kristův jest klíč ráje, podpora slabých, berla pastýřů, vůdce navrátilých se, zdokonalení prospívajících, spása duše i těla, všeho zla odvrácení, všeho dobra dárce.“ *Sv. Jan Dam.* (L. 4. de detr.). „Pouze a jediným znamením kříže zapuzuje křestan z daleka obmysly ďáblov; nebo moc kříže jest tak silná, že když jej před oči své stavíme, a okem ducha smrt Spasitele svého rozjímáme, mysl naše žádnou zlou žádostí a nečistou toužebností nemůže býti znepokojena.“ *Origines.* „Kříž jest nepřemožitelná ochrana pokorných, svržení hrdých, vítězství Kristovo, ďáblova záhuba, zničení pekel, utvrzení nebes, smrt nevěřících, život spravedlivých.“ *Kassiodor.* „Kříž jest naděje křestanů, vítězství Římanů, vzkříšení mrtvých, vůdce slepých, . . . berla chromých, potěcha chudých, strom vzkříšení, dřevo věčného života.“ *Sv. Jan Zlat.*

P ř í k l a d y.

Jednou prý pohanský kněz, jmenem *Aristomedus*, podal apóstolu *sv. Janu* víno s jedem smíšeno, řka, že se stane křestanem,

bude-li to, víno píti beze škody na zdraví a životě. Apoštol požehnal víno znamením sv. kříže, a hle, had vyskočil z číše, a sv. Jan pil bez ublížení.

Firmus a Rustikus byli na rozkaz pohanské vrchnosti do ohně hozeni. Svatí tito mučeníci požehnali se znamením sv. kříže, plamen se rozdělil, i ani vlasu jim nespálil; však zažehl ty, ješto je do ohně byli hodili.

Sv. Antonín, jsa tázán, kterou zbraň proti ďábelskému pokušení uznává za nejjistější? odpověděl: „Znamení kříže a živá víra v Krista Ježíše jsou nedobytná zeď proti všem útokům ďábelským.“

Jak sv. Řehoř vypravuje, roztrhl sv. *Benedikt* žehnáním sv. kříže číši, v níž mu závistiví bratří jeho podali nápoj jedem smíšený.

Sv. Cesar kříž Páně každého času na prsou nosil, jakožto bezpečnou zbraň proti všem útokům a pokušením; nebo znamenav sebe nepatrného dráždění k zlému, hned se kříže chopil a zvolal: „Odstupte nepřátelé spasení mého a Boha mého, prchněte! Vizte tuto nástroj, kterým brány pekelné jsou rozkotány. Ó Ježíši! pro zásluhy tvého svatého kříže, sprost mne nepřátel mých.“

Sv. Justina byla od jistého mladého člověka často pokoušena k hříchu; než znamením sv. kříže vždy zvítězila. — Podobně se o sv. *Tomáši Akvinském* vypravuje.

Pohled na kříž byl počátek sv. života *Alžběty*, dcery krále Uherského. Vzkročivši jednoho dne do chrámu co nejskvostněji přioděna a od četného dvořeninstva doprovázena, uzřela obraz ukřižovaného Krista. Obraz ten zdál se do duše její mluvíti. Čím déle na Pána zsináleho, utrýzněného, opuštěného patřila, tím více se srdce její láskou k Němu rozpalovalo. Přišedši domů, odložila všecky ozdoby a šperky, oddala se kajícímu životu a konala skutky milosrdenství.

Když blahosl. *Bernardin Realinus* do řádu Jesuitského byl přijat, žádal novicmistra o knihu, z které by se křesťanské dokonalosti vyučil. I ujav ho novicmistr za ruku, vedl ho k obrazu ukřižovaného Pána a řekl: „Zde máte nejlepší knihu, vezměte a čtete v ní bedlivě, podle ní živi buďte, tak v etnosti prospívati budete.“

e) Protož v křesťanstvu katolickém *kříž byl a jest vždy u veliké poctivosti*. „Kříž jest všudy vystaven, a všudy se chová s uctivostí v domech i na veřejných místech, v samotách i na silnicích, na kopcích i na pahorcích jako v údolích, na moři v lodích, na oděvu a zbroji, na stříbrných a zlatých nádobách, a na obrazech v obydlích našich. . . . S křížem jest podivná milost spojona, a proto

že slouč druhdy znamením ohavné smrti, nezahanbuje nás, nýbrž krásněji nás ozdobuje, nežli diamanty, koruny a zlatá roucha s perlami a drahými kameny.“ *Sv. Jan Zlat.* „Úctu svatému kříži prokazovati jest v církvi obyčej prastarý. — Kříži prokazujeme úctu nikoli z lásky ku kříži, nýbrž z lásky k tomu, jemuž kříž náleží. Úcta kříži prokazovaná jest Ukřižovanému velmi milá a my nectíme kříž nikdy jiným úmyslem, leč abychom tak ctili Ukřižovaného.“ *Sv. Frant. Sales.*

P ř í k l a d y.

Obzvláštní ctitelé kříže. *Sv. Pavel* tak vroucí byl ctitel kříže Pána Ježíše, že napsal: „Ode mne pak odstup to, abych se v čem chlubil, jedině v kříži Pána našeho Ježíše Krista, skrze kteréhož svět ukřižován jest mně a já světu“ (*Gal.* 6, 14.; *I. Kor.* 1, 18. 23. 24.).

Sv. Petr a *Ondřej* podobně jako Kristus na kříži zemřeli.

Sv. Tomáš, apoštol Páně, modle se u kříže, byl kopím prohnán a zabit.

„Zákonem císaře *Konstantina* (jenž v kříži, na oblacích se zjevivším, zvítězil), nesměl nikdo více býti ukřižován, aby se pro budoucnost stal kříž předmětem úcty a nikoli předmětem strachu a hrůzy.“ *Sv. Frant. Sales.*

„*Helena* našla kříž Spasitele a klaněla se Pánu Ježíši Kristu, ne dřevu; nebo to by bylo tolik, jako pohanskou provozovati modloslužbu. Ona se klaněla tomu, jenž na ten kříž druhdy byl přibit.“ *Sv. Ambrož.*

„*Theodosius*, císař, zakázal vyobrazovati znamení kříže na podlaze. Spatřiv jednou kříž na podlaze, i hned jej zdvihnouti kázal, řka: „Křížem Páně máme prsa a čelo znamenati, ne pak po něm nohama šlapati.“ *Sv. Frant. Sal.*

Sv. Mikoláš Tolent. cítě, že se blíží hodinka jeho, dal sobě dřevo sv. kříže přinést, a spatřiv je, jal se k němu mluvit co druhý *Ondřej* a volal: „Ó dobrý kříži, kříži tak dlouho želaný! Pozdravuju tebe, o kříži vzácný, skvostný! O tebe, co podporu nejjistější opřen, projdu bez bázně a suchou nohou bouřící moře tohoto světa a dostanu se do přístavu blaženosti věčné.“ *Sv. Frant. Sal.*

Sv. Jan z Kříže Krista ukřižovaného ustavičně v srdci nosil a vzýval i u vroucím objetí kříže svatého duši vypustil.

Sv. Tomáš Akvinský hned od mladosti své míval své nejmi-

lejší zalíbení modliti se u kříže a psáti o Kristu ukřižovaném. Když se tázal

sv. Bonaventury, z které knihy by byl své hluboké učenosti a moudrosti nabyt, okázav mu tento kříž Páně, řekl: „Viz tuto obraz ukřižovaného Spasitele, toť má nejdokonalejší a nevyvážitelná kniha, z níž jsem se naučil tomu, co vím.“

Sv. Filip Benický v posledním tažení úpěnlivě volal: „Podejte mi knihu mou!“ Okolo stojící nevěděli, jakou by knihu žádal; až konečně nejdůvěrnější přítel jeho kříž mu do ruky dal. A Filip obejmuv jej zvolal: „Ano, to je má kniha; v té knize jsem živ byl, v té knize chci umřítí;“ a polibiv kříž vypustil duši.

Sv. Makrina, sestra sv. Řehoře Nis., znamenávala se velmi často svatým křížem; i před svou smrtí modlila se své večerní modlitby a žehnajíc se sv. křížem, usnula v Pánu.

Naučení mravní. Velevýznamné, starobylé a mocné jest znamení sv. kříže; pročez je dle příkladu tak mnohých ctihodných a svatých lidí i celé Církve svaté vždy v poctivosti mějme, za kříž se nestydme i rádi při každé příležitosti svatým křížem se znamenejme.

Výroky. „Jako korunu, tak Kříž Kristův s radostí nosme. Jím se zajisté všecko dokonává, co k našemu spasení vede. Jím tedy pilně znamenejme i skryše, i stěny, i okna, i čelo i v mysli je mějme.“ *Sv. Jan Zlat.* „Při každém činu, při každé chůzi nechať dělá ruka znamení kříže.“ *Sv. Jeronym.* „Znamenejte se, kdykoli jíte, neb pijete, sedíte neb ležíte, stojíte neb chodíte, slovem: při všem, cokoliv počínáte; neb Ten, kterýž za nás ukřižován jest, přebývá nyní v nebesích. Kdyby byl Kristus v hrobě zůstal, musili bychom se styděti, křížem se znamenati; nyní však, když z mrtvých vstal, nesluší se styděti za vítězné znamení.“ *Sv. Cyrill Jer.* „Jako nějakým štítem ozbrojte se znamením sv. kříže, netoliko rukou, alebrž i duchem. Tímto znakem znamenejte svá učení, své východy a návraty domů, své lože, své spaní a ze sna procítění. Tím znamením žehňte všechny krajiny, jimiž putujete, žehňte je ve jmenu Otce, i Syna, i Ducha svatého. Tato zbraň jest zajisté neproniklá, a tímto-li znamením jste oděni, nic vám nemůže uškoditi. Či nevíte, že nelze se zmocniti toho, jenž průvodním listem některého světského krále jest opatřen? — O jak mnohem (méně máme se co báti, jsme-li znamením nejvyššího Pána nebes opatřeni!“ *Sv. Efrem.* „Nestydme se za kříž Kristův. Ukrývá-li jej někdo, ty své čelo veřejně křížem znamenej.“ *Sv. Cyrill.* „Znamení Kristovo jest na našem čele a jest

▼ našem srdci. Na čele, abychom Jej vždy vyznávali, a v srdci, abychom Jej vždy milovali.“ *Sv. Ambrož*. „Žehnej sv. křížem čelo své, abys o Bohu a darech Jeho vždy a všude dobře a nikdy zle nemyslíl; ústa, abys nic zlého, rozpustilého, nemravného nemluvil, alebrž co jest dobré, svaté a užitečné; prsy, aby srdce tvé chráněno, přede vším zlostnictvím ostríháno a s Bohem a Jeho svatými sjednoceno bylo. — Žehnej sv. křížem ramena, ruce a prsty své, abys nic nedovoleného nečinil, nýbrž abys činil skutky milosrdné, bližnímu svému prospěšné.“ *Sv. Tomáš Kempenský*.

P ř í k l a d y.

Cyrus, král Perský, zvítěziv nad *Tygranem*, králem Armenským, zajal jej i manželku jeho. Jednoho dne oba zajaté k svému stolu pozvav, tázal se Tygrana: „Jak draze by jsi vykoupil svou manželku ze zajetí mého?“ Zajatý král odpověděl: „Dal bych za ni to království, které jsi mi odňal, ano i životem i krví svou chtěl bych ji ze zajetí vysvoboditi.“ Pln obdivení nad touto láskou manželskou, navrátil mu *Cyrus* království a propustil oba na svobodu. Po nemnohém čase tázal se *Tygranes* manželky své, jak že se jí líbil král *Cyrus*? I odpověděla královna: „Nevím, co tím myslíš, jen to vím, že po všecken čas zajetí našeho oči své jsem jen na toho měla upřeny, který hotov byl, pro mne i život položiti i krev vycediti.“ — Tak i naše oči jen na Ježíše ukřižovaného stále mají býti obráceny, který pro nás i krev vycedil i život na kříži položil.

Nestyď se za kříž. Jakýsi vznešený pán byv pozván k stolu farářovu, nechtěl před jídlem udělati kříž a modliti se; z čehož horlivý duchovní neostýchal se pokárati jej, řka: „Kristus nestyděl se za naše spasení na kříži umříti, a vy, pane, ostýcháte se, znamením sv. kříže se znamenati? Mějte se na pozoru, aby se jednou za vás Kristus Pán nestyděl!“ —

Dobřeť měl *sv. František de Paula*, že při spatření kříže volati se jal: „O lásko, lásko, lásko!“ — Táž myšlenka nechať oživuje také nás, a dle jeho příkladu máme i my, patříce na ukřižovaného Ježíše (aneb křížem se znamenajíce) volati: Ó lásko, ó neskončená lásko.“ *Sv. A. Liguori*. (Ostatně o dřevě kříže a obrazech jeho i o počtě viz také níže článek IV. a I. příkázání Boží.)

B. O Bohu, co Stvořiteli.

I. Křesťansko-katolické učení o stvoření světa.

Bůh nebe) i zemi i všechno, cokoliv jest, stvořil čili z ničeho pouze učinil.*

Slovo stvořit znamená z ničeho něco učinit.

1. *Bůh celý svět**) či vesmír učinil, vše má původ svůj v Bohu. Tot příroda hlásá a Zjevení Boží dotvrzuje.*

„Kdo učinil tu oblohu nebeskou a zavěsil na ni to hořící slunce, bez jehožto světla by země naše tmavým žalářem byla? Kdo zavěsil na vysosti nebeské oblohy i to druhé veliké a libé světlo, jež noční tmy osvětluje? Kdo posílá blankyt nebeského kruhu tím náramným množstvím skvoucích a třpyticích se hvězd, jichžto nikdo sčísti nemůže? Zda nemusil někdo býti, jenž všechny ty věci učinil? Vidíme-li obraz nějaký, hned si na malíře vzpomeneme; vidíme-li hodiny aneb pěkně ustavený dům, hned nám hodinář neb stavitel na mysl připadne. Obraz, hodiny, dům musejí míti svého původce, sice by jich zde nebylo, a svět tento veliký, v němž tak podivné spořádání spatřujeme, mohl by býti bez původce? — Obrátme oči svoje na zem a vizme zde to nesčíslné množství stromů, bylin a květů; to množství živočichův, zvířat, ptactva a zeměplazů. Odkud medle všickni tito živočichové povstali, a kdo jest ten, jenžto je tak rozdílnými dary a schopnostmi obdařil? Obrátme zraky svoje ke skrytým zemským, podívejme se do hlubin země a do propastí vod, jak mnoho kovů, kamenů, kopanin a nerostů, jak mnoho živočichů i zde spatřujeme! My pak sami, odkud jsme se vzali? Byli jsme zde vždycky a od věčnosti? aneb povstali jsme sami od sebe? Snad nás a všechno to, co zde podlé nás, nad námi a pod námi jest, nějaká slepá náhoda učinila? Ó toť by byla všemocná, velemoudrá a svrchovaně prozřetelná náhoda, kteráž by takové věci byla způsobila! Než, odstup od nás takový nerozum. Víme, že nemožno jest,

*) Slovo *nebe* znamená místo, kde Bůh sám, obzvláštním nevystižitelným způsobem přebývá; nejpředněji sídlo všech blažených duchův, jež Bůh dříve stvořiti ráčil, než ostatní svět učinil; pak se slovem tím míní prostora, v níž všechna tělesa, ku kterýmž přináleží i země naše, se pohybují. Nebe v tomto posledním významu a země dohromady nazývají se svět čili vesmír (všeho mír, spořádání), a obsah všeho smyslného v světě slove příroda.

**) Svět v nejširším toho slova smyslu znamená soubor všeho smyslného času i prostoru zaujímajícího, tedy tože co vesmír (universum, kosmos.)

by se všecka kolečka v hodinách náhodou tak spojila, aby hodiny dobře šly a ukazovaly. Jestli cos takového se nedá rozumně ani o hodinách vymysleti; tím méně může se zdravý rozum domýšleti, že by tento krásný a veliký svět náhodou nějakou byl povstal aneb sám sebe byl učinil; nobrž on povstal všemocným, nejvyšším moudrým, prozřetelným a vševidoucím Bohem, jenž toliko sám jedin jest od sebe, a skrze něhož stvořeny jsou všechny věci, na nebi i na zemi, viditelné i neviditelné“ (Kol. 1, 16.). *Jirsík.*

Výroky. „Dílu se divíš, a po jeho zhotoviteli se tážeš, kdo as takovému dílu původ dal, kdo je učinil? I hned dokládá *Mojžíš*, řka: že Bůh učinil nebe i zemi (*Gen. 1, 1.*). Původce jsi jmenovati slyšel, déle pochybovat nesmíš. . . . Nahlížíš, že toho nevynalezl člověk, nýbrž Bůh že to zjeviti ráčil. . . . Není také divu, že Bůh jsa bez počátku všemu počátek dal, aby, co nebylo, býti počalo. Není divu, že Bůh, jenž mocí svou vše udržuje, a nevystíhlou velebností veškerenstvo obsahuje, učinil, co viditelného, jelikož spůsobil i to, co jest neviditelného. Kdo by pochyboval, že Bůh toho učinil, jenž skrze proroka mluvě dí: „*Kdo změřil jako hrstí svou vody a nebesa dlaní vážil? Kdo zavěsil též země a zvážil jako na váze hory, a pahrbky jako na závaží? Kdo pomohl duchu Hospodinovu, aneb kdo rádce jeho byl a ukázal jemu?*“ (*Is. 40, 12, 13.*) *Sv. Ambrož.* „Nikdo neupírá, poněvadž to nikomu nepovědomo není, co neustále příroda hlásá, že jest Bůh veškerenstva stvořitelem.“ *Tertullian.* „Všechna příroda, jenž nás obkličuje, a k níž i my přináležíme, volá: „Stvořitele že nejvyššího znamenitého má, kterýž i nám mysl a rozum uděliti ráčil.“ *Sv. Augustin.* „Že svět jest, spatřujeme, že Bůh, jest, věříme. Že ale Bůh světa jest učinitelem, nikomu bezpečně neuvěříme jako Bohu samému. Kdež medle jej slyšíme? Nikde lépe jako v Písmě svatém, kdež dí skrze proroka svého: Na počátku stvořil Bůh nebe i zemi“ (*Gen. 1, 1.*). *Týž.*

„Bohá všeho Stvořitele
hlásá přirození celé!“ *Frýček.*

Nauč. mr. „Přede vším věřme, že jeden jest Bůh, jenž všecko stvořil, dokonal a z ničeho vše učinil.“ *Hermas.* „Klaňme se Bohu, který učinil nebe i zemi i všecko, co v nich se nalézá, který učinil všelikou duši, buď ona jakýmkoli způsobem živa, ať bez smyslu a rozumu, ať i smyslem a rozumem opatřena.“ *Sv. Augustin.* — „Často o dílech Božích přemýšlejme i z přírody Stvořitele zaati se učme; nebo „z velikosti zajisté krásy a stvoření srozumitelně bude moci Stvořitel těch věcí vidín býti“ (*Moudr. 13, 5.*).

Synu! mnoho již v tom světě
ode všech zavrženo,
co kdys od mudrců slavných
za pravdu jest drženo.

Mnoho v knihách temných věků
za ctnost bylo vydáno,
co ve světle jasných časů
hříchem býti shledáno.

Jest však jedna stará kniha,
jenžto ještě nelhala,
kniha, v níž neznámá ruka
věčné pravdy napsala.

Sláva této moudré knihy
i odpůrce přesvědčí;
kdo v ní dobře čísti umí,
ten jest mudrc největší.

Jestif jedna velká kniha
bez omylu, bez vady,
a ta velká, svatá kniha
jesti — kniha přírody.

Čítej pilně v knize této,
máš-li srdce citelné;
písmo její jesti těžké
ale předce čitelné.“ *Jablonský.*

2. *Bůh stvořil bytosti duchovní, neviditelné anděly, pak svět hmotný, totiž nebe i zemi a všechny viditelné věci, které smysly svými poznáváme, a posléz lidi, totiž bytosti, kteréž z těla a duše sestávajíce, obojí svět, svět duchovní se světem hmotným takoruka spojují. „Slovem nebe a země rozuměti jest vše, cožkoliv nebe a země v sobě obsahuje“ K. Ř.*

„Bůh všemohoucí učinil nebe i zemi, moře a všechny věci, jež v nich jsou viditelné i neviditelné, jakož jsou v nebesích . Učinil na nebi viditelné slunce, měsíc a hvězdy. Svými pozemskými tvory ozdobil zemi, povětří naplnil ptactvem, zemi tvory chodícími neb plazícími se, moře plovoucími; vše naplnil stvořeními svými; učinil i člověka k obrazu a podobnosti svému.“ *Sv. Augustin.*
„Duch života, který všecko oživuje, a všelikého těla jakož i ducha tvůrcem jest, sám jediný Bůh jest, Duch tento ovšem nestvořený.“ *Týž.*

3. *Bůh celý svět z ničeho učinil.* „Pohleď, synu, na nebe i na zemi a na všechny věci, kteréž v nich jsou a věz, že z ničeho Bůh učinil je“ (II. *Mach* 128.). On nedal toliko podobu hmotě, z kteréž svět sestává, alebrž on učinil i hmotu samu, již před tím naprosto nebylo. „Bůh zajisté ne z hmoty nějaké svět vzdělal, ale z ničeho stavěl.“ *K. Ř.*

4. *Bůh stvořil svět pouhým slovem, toliko vůlí svou.* Jsa všemohoucí nepotřeboval k tomu nástrojů ani pomocníků, On chtěl a stalo se. On řekl: „*Bud'* (světlo), a učiněno jest“ (*Gen.* 1, 3.).

„Bůh nespravoval se, když veškery věci zakládal, příkladem nějakým neb podobou, kteráž by v ně před ním postavena byla, ale poněvadž vzor všech věcí v božské rozumnosti se chová, na ten nejvyšší umělec sám v sobě vzhledaje a jej jako napodobuje, nejvyšší vlastní svou moudrostí a neobmezenou mocí všechny věci na počátku stvořil.“ *K. Ř.*

„Kterak, ó Bože, kterak jsi učinil nebe a zemi? Ovšem zajisté v nebi ani na zemi neučinil jsi nebe a zemi, ani v povětří, ani ve vodách, poněvadž i toto patří k nebi a zemi. Aniž se ve vesmíru učinil vesmír; protože nebylo, kdež by se stal, pro něž se stalo, aby byl. Aniž jsi v rukou držel, z čehož bys byl učinil nebe a zemi. Řekl's tedy a učiněny jsou a slovem Tvým učinil's je.“ *Sv. Augustin.*

„Staň se!“ — pravil; — soustavy hned světů
počaly svůj věkovitý běh,
orel měřil blankyt v smělém letu,
velryb našel moře, — moře břeh;
stál tuť slon, a brouk se skvěl na květu.
Na to člověk zřel, — pan věci těch.
Byl to úkon vůle všemohoucí,
jenž má meze v neskončenost jdoucí.“ —

Nauč. mr. Bůh vše z ničeho pouhou vůlí učinil: koř a boj se jeho moci. (Viz. Bůh jest všemohoucí.)

5. *Bůh stvořil svět zároveň s časem a v čase.* „Když kromě Boha, v němžto proměny není, ničehož nebylo, nebylo i času; tehdaž byla věčnost. Teprv co svět stvořen jest, mohly se proměny stávat, mohlo času býti. Stvořil tedy Bůh svět zároveň s časem a následovně i v čase.“ (*Jádro kř. kat. nábož.*) „Že má svět počátek a nikoli věčným není, jest dle výroku *IV. Later. sněmu* článkem víry, jelikož se tu projadruje, že Bůh na počátku i andělskou i lidskou přirozenost z ničeho stvořiti ráčil, dle slov Mojžíše (*Gen 1, 1*): „*Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.*“ *Sv. Alf. Liguori.* — „Co se tkne roku, v němž svět stvořen byl, rozličných stává domněnek, avšak za nynějších dob jest od novějších učenců nejobecněji přijata domněnka ta, jenž počátek světa, asi na 4000 let před příští *Messiášovo* na svět stanoví.“ *Týž.* Jest tomu tedy asi 6000 let, co všemocný Bůh „učinil svět a všechny věci, kteréž jsou na něm“ (*Sk. 17, 24*).

6. *Bůh stvořil svět v šesti dnech* neb dobách v krásném a velebném postupu. *Pořádek a způsob*, jakým sobě všemohoucí Bůh při stvoření počínal, *vypisuje Mojžíš* v I. knize, v 1. kap. takto: „*Na počátku stvořil Bůh nebe i zemi.* Přede vším tedy stvořil Bůh nebe, sídlo blažených duchův (andělů), kteréž dříve než svět ostatní byl učinil, pak svět čili tělesa nebeská, o jejichž však utvoření Písmo nečiní místnější zmínky, nýbrž jen obšírněji o povstání naší země jedná. *Země* povstala k vůli Boží pojednou; než „*byla pustá a prázdná a tmy byly nad propastí*“ (nad netvárnou hmotou země, ze všech

stran vodami obklíčenou). — Mohl ovšem Bůh celý svět i zemi naši i se všemi tvory jedním okamžikem působiti; než neskonalá moudrosti jeho líbilo se to učiniti postupně v šesti dnech, čili jak mnozí učení a zbožní skoumatelé přírody praví, v šesti rozličných, neurčitých dobách.

a) *Nejprvé řekl Bůh*: „Buď světlo.“ I oddělil světlo od temnosti a nazval světlo dnem a tmu nocí. I stal se . . . den první.“ Vše v přírodě žije světlem a teplem; kde světla a tepla není, tam jest mrtvo: proto stvořil velemoudrý a dobrotivý Bůh světlo.

b) *Na to řekl*: „Buď obloha i odděl vody od vod.“ I učinil tu oblohu, a oddělil vody, kteréž byly pod oblohou, od těch, kteréž byly nad oblohou. I nazval Bůh oblohu nebem: i stal se den druhý.“

c) *Řekl pak Bůh*: „Shromáždte se vody, kteréž pod nebem jsou, v místo jedno, a ukaž se místo suché. I stalo se tak. I nazval Bůh místo suché zemi a shromáždění vod nazval mořem. — I řekl: Zplod země bylinu zelenou a činící símě a dřevo (strom) plodně nesoucí ovoce podle pokolení svého, jehož by símě v něm samém bylo na zemi. I stalo se tak. I vydala země bylinu zelenou a činící símě podle pokolení svého a dřevo nesoucí ovoce a mající jednokaždé símě své podle tvárnosti své. I stal se den třetí.“

d) *Řekl pak Bůh*: „Buďte světla na obloze nebeské, a ať dělí den a noc, a ať jsou na znamení a na časy, i dny i léta (na rozměření časů, dnů a let), aby svítily na obloze nebeské a osvětlovaly zemi. I stalo se tak. I učinil Bůh dvě světla veliká: světlo větší (slunce), aby panovalo nade dnem, a světlo menší (měsíc, lunu), aby panovalo nad nocí; též i hvězdy, a postavil je na obloze nebeské, aby svítily nad zemí a panovala nade dnem a nocí a dělila světla a tmy. I stal se den čtvrtý.“

e) *Řekl také Bůh*: „Vydejte vody plaz duše živé a ptactvo letavé nad zemi pod oblohou nebeskou. I stvořil Bůh velryby veliké a všelikou duši, živou a hýbající se, kterouž vydaly vody v tvárnostech jejich a všeliké ptactvo letavé podle pokolení jeho. — I stal se den pátý.“

f) *Řekl také Bůh*: „Vydej země duši živou, jednu každou podle pokolení jejího, hovada a zeměplazy i zvířata zemská podle tvárností jejich. I stalo se tak. A učinil Bůh zvířata zemská podle tvárností jejich, i hovada i všeliký zeměplaz podle pokolení jeho. — A řekl (konečně): Učiňme člověka k obrazu a podobnosti svému a ať panuje nad rybami mořskými a nad ptactvem nebeským i nad zvířaty i nade vši zemí, i nad všelikým plazem, kterýž se hýbe na zemi. I stvořil

Bůh člověka k obrazu svému, k obrazu Božímú stvořil ho, muže a ženu stvořil je . . . I stal se den šestý.“

„V den první z pusté tmy Bůh světlo povolal;
nad spoustou vod oblohu v druhý sformoval;
tu země stromovím jest v třetí přioděna;
pak světla nebeská jsou v čtvrtý rozsvícena;
jakž ryby, ptactvo pak v den pátý plesaly,
a v šestý hovada ostatní povstaly,
až posléz člověka Pán hoření
za pána dal zde všemu stvoření.“ *S. Nagy.*

g) Tedy dokonána jsou nebesa a země i všecka okrasa jejich. „A dokonal Bůh dne sedmého dílo své, kteréž byl učinil a odpočíval (přestal) dne sedmého ode všeho díla, kteréž byl dělal. I požehnal dnu sedmému a posvětil ho“ (*Mjž. 2, 1, 3.*)

Vše, co Bůh stvořil, dobré bylo, to jest: hodilo se úplně k tomu, k čemuž to Bůh ustanovil a zřídil, jakož Mojžiš, popisuje stvoření světa, přechastó opakuje: „A viděl Bůh, že by bylo dobré“ (*I. M. 1, 10. 12. 18. 21.*). Posléz pak dokládá: *A viděl Bůh vsecky věci, kteréž byl učinil, a byly velmi dobré*“ (*1, 31.*)

Celý svět hlásá netoliko moc a moudrost, ale i lásku a dobrotu Boží; o čemž nejlépe se přesvědčí, kdož přírodu a veškeré tvory, nejen co do hmoty pilně pozoruje, nýbrž i zákony, moci a síly, jež tvůrce v ně vložil, bedlivě skoumá.

Některé známosti z přírody. *)

Tělesa nebeská.

Nesmírná jest prostora nebeská, v níž nesčíslné množství koluje *hvězd*, které snad jako naše země chovají živoucí tvory. Prosté oko rozeznává jich jenom asi pět tisíc; neboť ačkoli zdají se nám blízké býti, jsou v skutku mnoho milionů mil od nás i od sebe vzdáleny. Díváme-li se skrze dalekohled, spatřujeme jich mnohem více. Tyto pak vsecky nám viditelné i neviditelné hvězdy zdají se býti toliko jedinou kupou světů, ano hvězdáři spatřili za mezemi tohoto ohromného prostoru slabé mlžiny světlové, jež mají za podobné kupy. Není konce prostoru všehomíra, jakož není konce moc stvořitelovy.

Sluneční soustava.

Slunce jest těleso nesmírné velikosti; vešloť by se do něho milion a tři sta tisíc těles tak velikých, jako jest naše země. Okolo

*) Vyjimky ze spisu: Svět a jeho divy; H. Kratičský přírodopis a j.

slunce kolují v rozličné vzdálenosti hvězdy, *planety* čili oběžnice zvané, jichžto hvězdáři dosud 21 znají a sice: Merkur (Dobropán), Venus (Krásopaní), Tellus (Země), Mars (Smrtonoš), Flora (Květena), Viktoria, Vesta (Čistěna), Iris (Dužena), Metis (Věhlasa), Hebe (Čišena), Parthenope, Egeria, Astraea (Hvězdena), Juno (Královna), Ceres (Živěna), Pallas (Mudřena), Hygieia, Jupiter (Králomoc), Saturnus (Hladolet), Uranus (Nebeštanka), Neptunus (Vodan).

Jiného druhu tělesa, náležející k soustavě sluneční, jsou vlastice čili *kometry* s dlouhým zářícím ohonem. Dělit se v pohybování svém od oběžnic, neboť zabíhají do prostoru světového na všechny strany a přicházejí blízko ke slunci. Jest jich mnoho set známých, i dosud nové se objevují.

Stálice.

Slunce se všemi planetami a kometami, kteréž je obíhají, jmenujeme soustavu sluneční — našeho světa řád. Sluncí, jaké jest naše, nachází se na obloze nebeské ještě mnoho, ano na miliony, jež podobně tomu stojí uprostřed jiných hvězd, točících se kolem nich. Takováto slunce nazýváme *stálice* (*stellae fixae*), poněvadž, jak se nám zdá, nepohnutě stojí, ač vyskoumáno v novějších časech, že i ona se pohybují. Jsouť sama středem vlastních soustav jiných slunečních, tak že bezpochyby kolem nich obíhají planety k nim patřící. Stálice jsou ohromně od sebe vzdáleny, pročež o jejich pohybu nevíme nic jistého. Počet všech stálic páčí se asi na 150 milionů.

Cesta mléčná.

Okolo celého nebe táhne se mezi hvězdami oku našemu pomocí dalekohledu přístupnými pás bleděsvětlý, místem brzo užší, brzo širší, tu více, tam méně lesklý, jež v noci hvězdojasné viděti lze. Jmenuje se cesta mléčná. Již staří hvězdářové byli toho mínění, že tento pás, vypadající co mléko rozlité, jest lesk spojených nesčíslných stálic a hvězd ty obíhajících, což novější skutečně shledali. Cesta ta jmenuje se také cestou nebeskou.

Země co oběžnice

jest skorem 21 mil od slunce vzdálena, a délka její dráhy okolo něho 131 milionův mil, kterou v 365 dnech, 5 hod., 48 min. a 45 sekundách probíhá a to jest náš rok sluneční. Okolo své vlastní osy ve 24 hodinách se otáčí, čímž den s nocí se střídají. Země obtočená jest na výšku 8—10 mil vzduchovým oborem, který slouží k zachování rostlinného i zvířecího života.

M ě s í c (luna),

mající v průměru 480 mil, obchází zemi v 27 dnech, 7 hod., 53 minutách a 11 sek. ve vzdálenosti 51.570 mil. V témž čase otočí se jedenkrátě okolo své osy. Měsíc nevydává sám od sebe žádného světla, nýbrž odráží toliko částku světla slunečního, které pak jmenujeme světlem měsíčním. Změny jeho podoby od tenké okrouhlé čáry až k vyplnění měsíce dějí se za příčinou jeho oběhu okolo země. — Skrže dalekohled spatřuje se na něm množství vysokých hor, z nichž některé vyhazují plameny a hořící látky. Některé částky jsou jasnější, vody se ale na něm nepozoruje. Měsíc netoliko uděluje nám v noci světla, nýbrž i velice působí v život jak v rostlinní, tak zvířecí; což však dostatečně není známo. Také jest příčinou mořského přítoku a odtoku.

Zvířetník, slunečník, dvanáctero znamení nebeských.

Země, obíhající kol slunce, běží v kruhu, kdež se nachází dvanáctero souhvězdí čili zhvězdění. Souhvězdí každé pak jest více stálic, jako patřících k sobě a slove *znamení nebeská*. Pás po obloze nebeské 300 mil neb 20 stupňů (stupeň po 15 mílich) široký, v němž toto dvanáctero znamení jest, a sice jedno od druhého 450 mil — 30 stupňů — slove *zvířetník* (zodiacus). Cesta země jde prostředkem tohoto pásu a slove *slunník* (ekliptika). I ostatní planety otáčejí se kolem slunce v pásu tom. Znamení nebeská ve zvířetníku jsou tato:

„V předu beran. sledují býk, dvojčata, rak, lev a panna,
váhy, štír, střelčí, kozoroh, ryby končí“.

Jan Purkyně.

Země, sklad její, horniny, půda, rostlinstvo
a živočišstvo.

Země jest koule, májící v průměru 1719 zeměp. mil, takže její objem obnáší 5.400 mil, a celý povrch 9,281.920 □mil. Sklad její jest pevný. — Jak dalece posud lidé do vnitřku jejího vnikli, skládá se z rozličných druhů kamení, zemin, kovů a jiných látek, jež úhrnkem horniny jmenujeme, a které náležejí do *říše nerostů*. Některé horniny nacházíme vždy ve vrstvách nad sebou položených, jiné zase objevují se vždy ve spoustách nepravidelných podob (žula).

Tyto poslední činí jako jádro země, na nichž teprv později usazovaly se horniny vrstevnaté, jako

a) *břidlice*, kterou se pokrývají střechy;

b) *zkameněliny* (kamenné uhlí), pískovec a vápno;

c) *opuka a hlína*;

d) *rozličné naplaveniny a písek*.

V těchto horninách nalezájí se i rudy, z nichž se dobývají kovy a drahé kameny. Mimo to chová v sobě kůra zemská ještě rozličné jiné předměty, jako u př. sůl, všeliké mastniny neb kleje (naftu, asphalt) a jiné věci. — Povrch země jest velmi nestejný. Tam, kde jest povyšén, nazývá se pevninou, hlubiny naplněny jsou vodou a činí ocean, moře, jezera, řeky, potoky atd. Pevná země, as jednu třetinu celého povrchu obnášející, pokryta jest rostlinami všeho druhu, které buď sami od sebe rostou, aneb pěstovány bývají rukou lidskou, poskytující člověku i všem živočichům potravu aneb k jiným účelům slouží. Pro vzrůst rostlin nevyhnutelně potřebí jest, aby dostávaly teplo, světlo a vláhu. Slunce poskytuje jim teplo i světlo, vláhu pak vytahuje do povětří, kdežto zůstává v podobě oblaků, dokud podlé jistých zákonů nespustí se k zemi jakožto déšť, kterýžto vniká do země a uspůsobuje ji dodávati pokrm rostlinám. Část vody dešťové vniká hlouběji pod povrch a vyráží zase v podobě pramenu. Více pramenů spojují se v potok, více potoku v řeku a tato konečně zanáší vody své do moře, z kterého v podobě par vystupuje do povětří nová vláha. Tím způsobem netoliko zraje ovoce zemské, nýbrž prameny, potoky a řeky poskytují lidem vodu potřebnou k jejich zachování, ženou stroje a daleko donášejí koráby, ježto převážejí zboží i cestovníky z místa na místo. — Rozličné části země poskytují vůbec takové rostliny a zvířata, ježto se hodí pro panující tam teplotu. — Jako pevná země má i moře své rostliny a živočichy, kteří přiměření jsou jeho stavu; avšak jest jimi naplněno jen do jisté hloubky; jsouc v nejhlubších svých částech rovněž tak prázdno života, jako vysoké, věčným sněhem pokryté hory. — Lidé žijící na zemi jsou buď dosud v stavu divokosti aneb vzdělanosti; rozdělení jsouce od sebe řečí a obyčeji, i sestoupili se v národy a státy.

Tři říše přírody.

Příroda, pokud ji naše oko tělesné dostihnouti můž, čili všecka hmota skládá se z 65 jednoduchých, dosud nerozlučitelných látek, prvků nazvaných a dělí se k snadnějšímu přehlednutí na tři části neboli *říše*, a sice kopanin, rostlin a živočichů. První říše zahrnuje v sobě hmoty, jimžto přibývá ne z vnitřku, ale s vrchu, ježto vznikají a hynou, ale nerostou, odkudž také jejich jméno *nerosty*. Druhá

říše objímá rostliny, t. j. hmoty bez samovolného se pohybování i bez citu, jimž přibývá ne na svrchu, ale z vnitřku, prostředkováním kořenů, listů a kůry, tak potravu do sebe ssajíce ze země a z povětří rostou. Do třetí konečně říše náležejí živočichové, t. bytosti, kteréž vznikají, rostou a hynou, samovolně se pohybují a čijí, v jejichžto hmotných částích působí duch. — I rostliny i živočichové nazýváme ústrojými, rosty, živoky, poněvadž mají v sobě jistý základ činnosti, jež nazýváme životem; mají pravidelně spořádané částky čili ústrojí, jimiž se zachovávají, rostou a v čas dospělosti přenášejí svou bytnost na nová pokolení po nich následující; což u nerostů naprosto není, protož bezústrojné slovou. — K živočichům náleží i člověk, jelikož není pouhý duch, nýbrž má jako zvířata i hmotné tělo, ač mnohem dokonalejší.

Říše nerostů.

Nerosty dělí se: I. na zeminy a kameny, II. soli, III. hořaviny, IV. vody, V. plyny, VI. kovy a rudy.

I. *Zeminy a kameny* v ohni nehoří mimo diamant, nedají se kouti, některé však v ohni ztvrdnou. Rozdělují se na hlínovité, mastnicovité, vápennité a tvrdokamy.

1. *K hlínovitým* patří: hlína hrnčířská; hacka (hlína žlutá, z níž dělají se cihly a kamenné nádoby), jíl, porcelánovka, hlína valchářská, hlinka žlutá (dává hrubou barvu a tripl k čistění mosazu).

2. *Mastnicovité*, jako mastnice (k hlazení kůže a papíru); tuček (k psaní na skle a k vypravení mastných škvrn z vlněných látek); pěna mořská (k děláni dýmek); asbest neb kamenný len (z něhož dělávalo se plátno).

3. *Vápennité*: vápenec, (z něhož pálí se vápno); křída (k psaní); slín čili mrhel (na pole); sádrovec (gyps; nejlepší druh úběl neb alabastr); bílý mramor neb marvan (z něhož se tesají vzácné sochy).

4. *Tvrdokamy* dělí se opět a) na drahé, b) na sprosté, c) na nepravé a d) horniny.

a) *Drahé kameny* vyznamenávají se krásnou barvou a zvláštním leskem, protož je nejvíce ženské, pěkně hlacené, za ozdobu nosí. Tyto jsou: diamant (nejdražší a nejtvrdší kámen, jímž se sklo řeže), rubín, safír, smaragd, granát (vůbec známý); topaz, chrysolit.

b) *Tvrdokamy sprosté* jsou: křišťál (jinak český diamant), růženin, křemen (k děláni skla), kámen křesací (pazourek), živec, karneol, achat, temnosinec, lazur (z něhož dělá se modrá barva ultramarin nazvaná).

c) *Tvrdokamy nepravé*: opal, hadec (tmavo zelený na kalamáře, mísky, šálky, svícny atd.), osla (na brusy), slída (leskne se jako stříbro), pemza (na hlazení kovů, skla, kůže i dřeva).

5. *Horniny* obsahují skály z kamene druhu všelijakého, tvrdšího neb měkčího: žula (velmi tvrdá k stavení), čedič, křídlice (k přikrývání střech a na psací tabulky), prvo- a druhovápno neboli mramor (k nádherným stavbám), pískovec a jeho tvrdčí druh žernov (na mlýnské kameny), konečně písek (k stavení a děláni skla; také smíšený s hnojem, poskytuje úrodnou zemi, ornici neb prst). — Ke kamenům čítají se i mnohé *zkameněliny*, zvláště v uhelných dolech.

II. *Soli* mají zvláštní chuť a ve vodě se rozplývají: kamenná sůl (u Věličky v Polsku, z níž připravuje se sůl kuchyňská), sanytr (k děláni střelného prachu), soda (na mýdlo), skalice a kamenec n. ledek (v barvířství), bledna (borax, k letování kovů), hořká sůl (co lék), utrých, salmiak (připravuje se z hnoje) a vinný kámen n. vivan (v sudech se usazuje, slouží za lék i k barvení).

III. *Hořaviny* mají částky uhelné v sobě, jako uhlí kamenné a rašelina (k palivu), síra, asphalt, nest čili kamenný olej, tuha n. grafit (z níž dělají se olůvka čili tužky) a jantar (na ozdoby).

IV. *Vody* jsou rozličné: sladká (slove každá, mimo mořskou), měkká (říční a dešťová), tvrdá (studničná, pramenitá). Dle rozličných částí, jež voda obsahuje, jest vápenná, kyselá, hořká, slaná, trpká, kamenečná, sírková a t. d. (co lék). — Teplé prameny slovou teplotice, vřídla neb vary (mnohé v Čechách.) — Vody jsou stálé (rybníky, jezera, moře) a proudné (prameny, potoky, řeky).

V. *Plyny* čili vzdušiny jsou hmoty řídké, lehké, někdy netuhnoucí, ani barvy ani tvaru (formy) nemající. Takové jsou: vzduch, (sestavující z kyslíku a dusíku, živočichům k dýchání i rostlinám k zrůstu nevyhnutelně potřebný; pohne-li se vzduch, povstane vítr, vichřice, bouře, vír); plyn hořavý (k osvětlování, dobývá se z kamenného uhlí); vodík (jenž s kyslíkem vodu činí); kostičník vodíkový (tvoří bludičky); uhličník vodíkový (v hlubokých dolích, usmrcuje), kyselina uhličnatá (kde pivo neb víno kyše, zardušuje); chlor (solík) a kazík.

VI. *Kovy* nalezají se v dolích, buď ryzí, buď v rudách. Rudy podobají se kamenům, od nichž tíží se rozeznávají i tím, že v ohni přepuštěny kovy dávají. *K drahým kovům* se počítají: zlato, stříbro a platina (na peníze a ozdoby); *k sprostým*: rtuť (kov tekutý, k zhotovování tlako- a teploměrů i zrcadel), měď (na drobné peníze a nádoby, se zinkem dává mosaz, s cínem, železem a t. d. zvonořinu a bronc na zvony, děla a sochy), cín (na rozličné nádoby),

olovo (po zlatě nejměkčí), železo (nejužitečnější kov, kalením obdrží se co ocel), magnet (železo přitahuje), zinek (cínu podobný), vyzmut čili kalik (přísada k jiným kovům), broník (dává s mědí a zinkem pakfong), đasík (na šmolku a modrý kamínek), kyz (na pyksly a knoflíky; z něho připravuje se síra a skalice zelená), otrušík (co lék a na zelenou barvu), zarnek (jedovatý, židům k holení brady), kamenka (žlutá barva), rudka (barva pro tesaře), rumělka (cinobr, dává červenou barvu), konečně smolinec (k malování žlutě a zeleně na porcelánu).

Říše rostlinstva.

Rostliny jsou velmi četné a vyznamenávají se velikou rozmanitostí podoby nebo tvaru, barvy, květu a plodin. — U každé rostliny rozeznáváme hlavní částky tyto: kořen, peň, listí, květ a plod. Kořen rostlinu v zemi udržuje a potravu jí přivádí. Z kořene vyrůstá peň, kterýž u stromu kmen, u zelin lodyha, u tráv stéblo, u hub třen se jmenuje. Peň skládá se z kůry, dřeva a duše čili dřene. Pod kůrou u stromů nalézají se lýčí, pod tímto blána a míza, blána pak v dřevo se promění a kruh tvoří, který se vůbec rok nazývá. — Na pni jsou ratolesti, větve a suky. Okolo větví a ratolestí vyrůstají listy neb lupeny, které buď na samé rostlině sedí aneb na dlouhé stopce (řapíku). Na každém listu jsou žilky (žebrá). — Kořen, peň a listy přivádějí rostlinám potravu a slouží k jejímu zrůstu. Rozplozování rostlin děje se pupeny (okami) jako u zeměčat, buď semenem neb sazenicemi, jakož i štěpováním a očkováním. Semeno do země položené počne účinkováním vlhka, tepla a vzduchu pučeti čili klíčiti, nabobtná, pukne, a z pukliny vyjde vlasek, jehož jedna částka vzhůru roste a prut neb stonek tvoří, druhá pak dolů se žene a kořen tvoří. Květ je nejkrásnější částka rostliny, kteráž nerozvitá poupě slove a rozvitá svou krásou, barvou a vůní nás potěšuje. — Na květu rozeznávají se rozličné částky. U vnitř prostřední slove pestík, okolo něho stojí týčinky (u rozličných rostlin rozdílný počet) s nitkou a prášником, v kterémžto shromažďuje se pyl (prášek), jehož pomocí v podlouhlém sklípku povstane semeno. Zevnitřní části květu jsou: stopka, kalich a koruna. Z květu povstane posléz plod. Plody jsou rozličné: masité a šťávnaté (jako u jablek... suché koží potažené (u obilí. .) aneb tvrdou šupinou obalené (u ořechů...)). — Sloužit k mnohým důležitým účelům přírody, hlavně pak živočichům ku potravě; lidem jsou k nesmírnému užítku. Ovoce jejich dává nám příjemný, lahodný a zdravý pokrm.

i nápoj, mnohé jsou uzdravujícím lékem, a stromy, které nenesou jedlého ovoce, dávají nám dříví k stavení, k topení a na rozličná nářadí, v parnu chlad a libé odpočinutí. Jest sice i jedovatých a škodných rostlin a však i ty poskytují zdravotné léky a jen nevědomost neb zlomyslnost může jich na škodu užívatí.

Aby se rostliny při tak velikém množství (počítat se na 60.000 známých rostlin) mohly pozorovati, třeba je rozdělití na třídy. V učených spisech dělí se rostliny dle podoby a povahy květu; snadnější rozvržení jest na stromy, křoviny, zeliny a byliny, trávy, lišejníky a mechy i houby. Obyčejnější rostliny jsou známé, a neznámé bylo by od místa zde popisovati; pročež jen jména následují:

I. *Stromy* dělí se na listnaté a jehličnaté, v jiném ohledu na zahradní a lesní. *Zahradní* čili ovocné jsou: jabloň, hruška, švestka, slíva, meruňka, broskev, višně, třešně, amarele, ořech a stremcha. *Lesní listnaté*: dub, buk, habr, olše, moruše, kaštan (planý), jilm, jasan, javor, klen čili klenka, babyka, (babka,) tis, osyka, topol, linda (druh topolu), lípa, bříza, jeřáb, čičišník čili akacie a vrba. *Jehličné lesní stromy*: smrk, borovice, modřín a jedle neb sosna.

V *cizích zemích* rostou ještě jiní stromové a sice v Evropě: Oliva, bobek neb vavřín, mandloň, citron a pomeranč, kaštan jedlý, strom fíkový čili smokva a pienie. V *jiných dílech světa*: banan, baobab (strom nejsilnější na světě v průměru 30—40 stř. šířky), chlebovník (nese ovoce i 100 lib. těžké, které co chléb se požívá), kokos (má ořechy co hlava veliké), skořicovník (kůra dává skořici, semeno hřebíčky), kakaovník (z jader dělá se čokoláda), palma (ovoce jsou datle a dřeň sago, šťáva víno), strom muškátový, chinovník (kůra lék pro zimnici), kafrovník (kafr co lék), dračinec (šťáva pod jmenem dračí krev na leštění dřeva), brysila (dřevo k barvení), mahagon (dřevo truhlářům k vykládání), eben a cedr (dřevo na skvostné práce), cypřiš (i u nás v zahradách, znamená truchlení), konečně mancinella (strom jedovatý).

II. *Křoviny* nejznámější u nás: réva vinná, revíz, srstka neb angrešt, dřín, kalina, močyně (židovské třešně), hloh, trnka, malinník, ostružník, bez, šípek, růžový keř, šeřík (modrý bez), klokoč, břechtan, brčál, barvínek, zimostřáz (klášterská chvojka), zimolez, jalovec (jediné křoví s jehličím).

V *jižních částech Evropy*: rozmaryna, myrta (na věnce), kapar (jehož poupata naložená (kaprle) se jedí), sv. jánský chléb (lusky za pamlsek). V *horkých světa dílech*: pepřovník (zrnka co pepř se prodávají), bavlnovník (má v ořechovém ovoci bavlnu), kávovník

(pecky ovoce, naše káva), senes (listí lék), čajovník (listy čínský čaj), krveň kampešská (dřevo dává barvu).

III. *Zeliny a byliny* obyčejnější: 1. *kuchyňské*: zeli hlávkové, kapusta, brukev (kelrubny), květák (karfiol), chřest (hromové koření neb špargl), špenát, lebeda, celer, petržel, pastinak, pažitka (šnitlink), cibule, česnek, por, šafrán, řetkev, vodnice, tuřín, kolník, řípa červená, mrkev, brambory čili zemčata. Sem patří také saláty: salát hlávkový, štěrбак, řeřicha a křen. *Luštěniny*: hrách, čočka, fasol, bob, vikev, lékořice (kořen sladké dřevo). *Zeliny tykvové*: okurka, turek, melon, arbuz neb výřel. *Rostliny jahodové*: jahoda červená, boruvka (j. černá), brusnice.

2. *Rostliny průmyslní*: len (dává nitě a plátno), konopě (provazy), mák (olej do barev i k požívání), řepka (olej), hořčice (co lék i na omáčky), modřil (indich, barvu), mořena (červenou barvu), štětka soukenická a tabák.

3. *Lékařské*: ybiš, heřmánek, divizna, lékořice, osladič, zeměžluč, peluň, řimbaba, řebříček, kečlík, lopuch, šišvorec (prustvorec), máta, meduň (melisa), routa, ysop, popenec, plicník, jitrocel, rhebarbara.

4. *Byliny kořenivé*: kmín, anyz, fenigl, štovík, kopr, chmel, thymian, saturej (satorie), majoránka, bazalka, mateřídouška, levandule, šalvěj, marulka, čekanka: (*cizí koření*: šafrán, muškát, zázvor, pepř, hřebíček, skořice jsou jak svrchu povédáno, plody se stromů neb keřů).

5. *Byliny pícní*: jetel, vojtěška, ligrus, vika, okřehek (žabinec).

6. *Květiny zahradní*: sedmikráska, petrklíč, fiala, měsíček, maceška, karafiát (hvozdík), pivoňka, stračka, orlíček, zvonek, řeřicha turecká, svlačec, hvězdník (astrum), slunečnice. *Květiny polní*: chrpa (modrák), koukol, smetanka (mlíčí), pomněnka (nezabudka), rozrazil, konvalinka, hyacint, vřes, slzička (hvozdík polní), mochna (chudobka). *Cizozemské*: jiřinka, jeřábník (pelargonium), pašiovka, hortensie, olejník (oleandr), kamelie, nopal (kaktus), citlivka (růže jerichonská).

7. *Byliny jedovaté* nejvíce co léky se potřebují: pryskyřník (žluták), náprstník, ocún (kukačka), lýkovec, vranovec (vranní oko), tis, blín, jilek, durman (panenská okurka), rulík, voměj (šalomounek), potměchuť (lilek), bolehlav, rozpuk.

8. *Plevel*: drchnička, bodlák, kopřiva, hluchavka, ohnice, přeslička, černobýl, kapradí.

IV. *Trávy a rákos*. *Obilí*: pšenice, žito, ječmen, oves, sveršepc (plevel), proso, kukuřice. *Trávy pícní čili luční* jsou známy; v za-

hradách pěstuje se jediný druh trávy, totiž lesknice. *Rákosy*: síť, rákos, rýže, cukrovník, zázvor, bambus, rokytník.

V. *Lišejníky a mechy* jako: mnohovlas obecný, jaterník, plíčník, lišejník islandský.

VI. *Houby*. *Jedlé* jsou: hřib, klouzek, syrovenka, ryzec, kuřátka (kozí brada), pečárka (žampion), smrž, lanyž, kozáky, holubinky, vopěnky, lišky, oříšky, špičky *Jedovaté*: muchomurka, hřib tuhý; . . . i škodná plíseň, obilní rez a námel (sv. janské žito) patří do toho nejnižšího druhu rostlin.

Říše živočichů.

Veškeré živočišstvo dělí se podle rozdílného složení těla na čtvero oborů, kteréžto zase rozvrhují se na třídy, rody a druhy. Tyto čtyry obory jsou: hvězdejší, měkkejší, členejší a páteřníci.

I. *Hvězdejší*, nejnižší stupeň živočichů, — dostali jméno od některých druhů, které mají podobu hvězdy. Dělí se na 5 tříd:

1. *Bejložilci*, majíce podobu bejli čili byliu, upevnění jsou k půdě, tak že místo své měniti nemohou. Rozmnožování děje se tím, že vyrůstá jeden živočich z druhého, jako ze kmene větev. Sem náleží: houby mořské (mycí), množci (polypi) buď nazí aneb se skořepinami, pouzdry (korále zvány).

2. *Polevníci* (lat. infusoria, v jedné kapce vody bývá jich na tisíce).

3. *Slimejší* těla rosolovitého (na povrchu moře).

4. *Ježkovci* (od pichlavé kůže) mají podobu hvězdy, žijí ve vodě.

5. *Hlísty* (červi, žijící ve vnitřnostech jiných živočichů, jako škrkavka, tasemnice a t. d.).

II. *Měkkejší* s tělem měkkým, nevroubkovaným v bláně (v plášti) s krvi bílou.

Třídy: 1. *Hlavnožci*, mající nohy na hlavě, žijí ve vodě, jako plachtvan, plotice (sepia), chobotice, přínavek.

2. *Bezhlavci* buď nazí, buď ve skořápkách (mušlích neb lasturách), též ve vodě.

3. *Břichoplazi* zase buď nazí, jako plž, aneb se skořápkou jako hlemejžd. Žijí na suchu.

III. *Členejší*, neb členovci mají tělo měkké, ale rozčlánkované, tvrdou kůrou pokryté, krev bílou, ve vyšších třídách i červenou; někteří ve vodě, jiní na suchu žijí, Dělí se na čtvero tříd:

1. *Kroužkovci*, tělo z kroužků mající. Sem náleží červi, nežijící ve vnitřnostech jiných živočichů, jako dešťovka, pijavka a t. d.

2. *Korejši* mají tělo korou pokryté, jako rak, sviňka.

3. *Pavouci*, jedni dýchají plicemi, jako: pavouk, mizbýř, štír; druzí průdušnicemi, jako mol.

4. *Žížaly*, hmyz (insecta), jsou bezkřídle, jako: blecha, veš, stínka, stonožka křídlaté, které zas rozdělují se podle podoby křídel v rozličné druhy chroustů, motýlů, much, kobylek, medáku, mravenců atd. Některé z nich několikrát se proměňují, jako motýl, který nejprv jest housenkou, pak se zapřádá v kuklí, a konečně co křídlatý živočich vyletuje. Nejznamenitější z křídlatých jsou včela a mravenec.

IV. Pateřníci postatně liší ode všech předešlých oborů živočišných. Mají tělo článkovité; páteř souvisí s celým skladem kostí a mícha v páteři souvisí s mozkem; s krví červenou dílem teplou, dílem studenou; vydávají ze sebe hlasy. Třídy jsou následující:

1. *Ryby*; jedny žijí ve vodě sladké, t. v řekách, potokách a rybnících, jako: kapr, štika, pstruh, okoun, úhoř . . .; jiné ve vodě slané, t. v moři, jako: losos, jesetr, treska, sled (slaneček), mořský vlk (žralok) Mnohé z těchto táhnou se do řek, jako: losos a jiné.

2. *Plazi* žijí z části ve vodě, z části na zemi. Třídy: Žáby, žába obyčejná, rosička, žába zemská (ropucha), ohnižil (salamandr)

Hadi, někteří jsou jedovatí. Druhové: zmije, hroznýš, chřestýš a j. *Ještěři* druhové: ještěrka, krokodil, drak, chameleon a j. *Želvy* žijí ve tvrdé skeřepině.

3. *Ptáci*, s krví teplou. Rodové: a) *Dravci*, živící se od jiné zvěře, se zobanem a ostrými drápy. Druhové: orel, káně, sokol, ještěř, sova.

b) *Vrabcovití*, někteří z nich zpěvci. Druhové: vrabec, lašťovka, slavík, skřivan, pěnkava, kanár, stehlík, čížek, straka, vrána, rajský pták, kolibri.

c) *Šplhavci* mají pazoury způsobené k lezení na stromy, Druhové: datlík, žežulka (zezulka, kukačka), papoušek a j.

d) *Kúrovití*, jako: slepice, koroptev, křepelka, bažant, tetřev, páv, krůta, holub.

e) *Dlouhonožci*, jako: pštros, kasuar; a bahnáči, jako: jeřáb, čáp, volavka, pelikán, sluka.

f) *Vodní*, jako: kachna, husa, labuť, lyska, racek. — Někteří

z ptáků stěhují se na zimu do krajin teplejších, jako vlaštovka, čáp
někteří umějí napodobiti lidský hlas, jako: špaček, papoušek.

4. *Ssavci*, zvířata rodící mladé, a kojící je mlékem svých
prsou; s krví teplou. Rodové:

a) *Kýtovití*, k rybám podobní, v moři žijí, jako: velryba,
mochechule, plískavice, zuboun, vorvaň . . .

b) *Paznechtáci*, zvířata čtvernohá. Jednopaznechtní čili kopy-
táci, jako kůň, osel, zebra. Dvoupaznechtní, kteří vesměs potravu
přežvykují; obyčejně s rohama. Druhové: velbloud, vůl, kráva, ovce
koza, jelen, sob, srn, kamzík, sajka. Mnohopaznechtní, jako: slon
nosorožec, hroch, prase (vepř, svině, kanec), tapír.

c) *Bezzubci*, jako: lenochod, pásovec, luskoun, mravenčák.

d) *Hryzouni*, jako: zajíc, králík, veverka, svišť, křeček, myš,
krysa, bobr.

e) *Vakouni* mají jméno odtud, že nosí mláďata nějaký čas ve
vaku pod prsoma, jako: opusum a klokan.

f) *Zvěrojedi* živí se od zvířat jiných. Rodové: *Obojživelníci*
žijí dílem ve vodě, dílem na suchu: tuleň, mrž. *Šelmy* (dravci),
a sice: *tlapošlapé*: medvěd, jezevec, nesyt; a *prstošlapé* a tito zase
buď *koťovité*: kočka, ostrovid, levhard, pardal, tygr, lev; *psovitě*:
pes, vlk, liška, hyena, šakal; *kunovitě*: kuna, lasice (kolčava), tchoř,
vydra, hranostaj.

g) *Hmyzožrouti*: krtek, sysel, ježek. *Pucholovitě*: ichneumon
a cibetka.

h) *Letouni*: netopír, upír.

i) *Čtyřrucí*, člověku podobní, jako opice, pavian.

Konečně se sem dle těla co jediný živočich dvouruký počítá
člověk; než o tom níže se jednati bude.

NB. Jak mile rád bych ještě některé výjimky podal ze sílo-
zpytu, t. o proměnách, ježto se společným působením těl v přírodě
stávají; o hmotě, jejich vlastnostech, a složení jejím z prvků; o ži-
vlech, jako: o světle, teple, magnetismu (drálu) a elektřině (mlunu),
o výjevích povětrných, jako: o vzduchu (povětrí), o větru, o výpa-
rech, o dešti, o blesku a t. d.; než pro obmezenost místa toliko na
spisy některé odkazuju jako: Nebe a země klíč od Hnojka: O živlech
od Dr. Kodyma; Silozpyt od Smetany a j.

Nauč. mr. Pozoruje přemoudré zřízení světa, křesťane, žasni,
a děkuj všemohoucímu Tvůrci.

Budiž Bohu sláva, čest, že tak mocný Tvůrce jest.

P ř í k l a d y.

1. *Král a jeho šašek.* Jistý král, vystaviv skvostný a nádherný sál, — jehož ohromná klenba beze všech sloupů jakoby v povětří visela, stěny i podlaha drahými koberci byly pokryté, — sezval mnoho vznešených hostův, aby při hodech jej zasvětil. Všickni až do nebe vychvalovali budovu královskou, v čemž hostitel měl veliké zalíbení. To pozoruje šašek čili dvorský blázen, vstal, otevřel okno, z něhož do dálky čarokrásná byla vyhlídka, řka: „Vidíte tu velikánskou nebeskou klenbu. Ji ani zdě nedrží jako tuto síň, a přece se nezřítí! A pohleďte tam do dálky, jaké to krásné koberce na zemi, že takové žádná ruka lidská nedovede. A víte, kdo to vše vystavěl? Pouhé slovo Hospodina, jenž žádných řemeslníků, žádného staviva, žádných peněz k tomu nepotřeboval!“ — Král i hosté umkli, myslíce v srdci svém: Šašek má pravdu!

Světlo a láska. (Podobenství.) Na začátku bylo všecko pusto a prázdno, studená, bezedná propast; prvkové věci válčili v odporu mezi sebou. I zaválťe dech života ode rtů věčného, lámaje okovy ledné a z povolna hnutí vyvodě, jako holubice líhnoucí perutěma zahřívajícíma. Ai, tu se všecko rojilo v tmavých hlubinách, k proudu se vzmahajíc. I jevil se prvorozenec, mírně bavící světlo. Zjevilo se světlo milostné, sloučené s láskou mateřskou, snášejíci se nad vodami; vzhůru se pospolu ubíraly, protkávající zlaté moudřeniště; pospolu dolů se snášely, naplňující hlubiny životem; zem pozdvihly jako obětnici Boží, posypouce ji kvítím věčně se zmlazujícím; prášek oživily i ten nejmenší. — A naplnivše moře i hlubiny, povětří i zemi životem, ustanuly radíce se mezi sebou a mluvíce: „Učiňme člověka vedlé obrazu našeho, vedlé podobenství toho, kterýž nebe i zemi světlem a láskou stvořil.“ I oživen jest prach; světlo objasňovalo božskou člověka tvář, a láska zvolila sobě za tiché obydlí srdce jeho. — Což když patřil Pán věkův nazval dílo své dobré; neboť všecko naplňovalo a pronikalo od něho pošlé vždy účinkující světlo, a jeho spanilá dceř oživující láska. — Co reptáš, zahálčivý mudráčku, vzíraje na tento svět, jako na směsici temnou? Spořádána jest směsice; spořádej jen ty sebe sám. V životu jenom bohatém na účinek přebývá radost lidská; jenom v světle a lásce sídlí tvůrcova blaženost. *Z Herdera Čelakovský.*

h) Bůh všecky věci stvořil, aby zjevil svou slávu, moc a lásku. *Cíl a účel stvoření světa* jest tedy čest a sláva Boží, zdar veškerého tvorstva, zvláště pak blaženost člověčenstva.

Texty. „Nebesa vypravují slávu Boží a díla rukou jeho zvěstuje obloha“ (*Žlm.* 18, 2.). „Všecky věci pro sebe samého učinil Hospodin“ (*Přísl.* 16, 4.). „Každého, kterýž vzývá jméno mé, k slávě své stvořil jsem ho“ (*Isai* 437). Než „Bůh láska jest“ (*I. Jan* 4, 8.). „Dobroty jeho plna jest země. — Blahoslavený národ, kteréhož Hospodin jest Bohem jeho; lid ten, kterýž sobě on vyvolil za dědictví, . . . kterýž stvořil srdce jednoho každého z nich a rozumí všem skutkům jejich“ (*Žlm.* 32, 5. 12. 15.).

Výroky. „Co ctíme, jest jediný Bůh, jenž celý tento vesmír . . . z ničeho stvořiti ráčil, a to slovem, jímž kázal, působem, jímž ustanovil, a mocí, kterou mohl, vše k ozdobě a k oslavení Velebnosti své.“ *Tertullian.* „Všecky věci stvořil jsi, Pane, pro tělo, tělo pro duši, duši pak pro sebe, aby se oddala samému Tobě a milovala samého Tebe, majíc Tebe ku potěšení, nižší pak věci ku posloužení. Nebo cožkoli jest pod nebem, to všecko nižší jest, duše lidská, kterážto učiněna jest, aby měla svrchované dobré, a majíc je, aby blahoslavena byla.“ *Sv. Augustin.*

Nauč. mr. Vědouce, jaký jest cíl a účel stvoření světa, zvolíme: „Hoden jsi Pane Bože náš přijíti slávu ode všeho stvoření a čest i moc.“ (*Zjev.* 4, 11.). Dobrořečme Pánu, chvalme a vyvyšujeme ho na věky“ (*Dan.* 3, 82.).

„Bůh vše pro člověka ustvořil,
by se moci Jeho pokořil.“ *Frýček.*

Říše přírody.

Třem říším základ dal, stvořiv Bůh naši zemi,
člověka povolal, by vládl nade všemi,
um vštípil v mysl mu a vůli svobodnou,
by volil k blahu sám si dráhu příhodnou.
A říše ty Bůh lidskému zde žezlu svěřil,
by vládná přírodě, své síly člověk měřil;
by těžil rozumně z těch darů hojnosti
a Stvořitelově se kořil moudrosti. *Pav. Jehlička.*

II. Křesťansko-katolické učení o božské Prozřetelnosti.

1. *Bůh* ne toliko stvořil svět, nýbrž ho také zachovává i spravuje toužé mocí, moudrostí a láskou, kterouž jej byl stvořil.

a) *Bůh zachovává svět* jest: Bůh činí, že stvořený svět zůstává i že trvá každý tvor, jakž Bůh ustanovil.

b) *Bůh spravuje a řídí svět* jest: Bůh všecky tvory, zvláště pak lidi, vede k tomu cíli, ku kterémuž je stvořil.

Zachovávaní a spravování světa Bohem jmenujeme božskou Prozřetelnost. Prozřetelnost zove se, že Bůh na všecko pozírá — patří —, všecko předzvídá, o všecko pečuje, všecko k cíli vede a že nic bez jeho vědomí a vůle se ve světě neděje.

2. *Prozřetelnost* boží jmenuje se *otcovská*, protože Bůh tak pečuje o všechny tvory, zvláště pak o nás lidi, že ani nejlepší otec nemůže tolik pečovatí o dobré dítek svých.

„Bůh stvořiv svět od počátku, všem věcem stvořeným jisté zákony a pořádek neproměnný utvrdil, v němž stále trvají; ač dle nevyzpytatelné své vůle časem i mimořádně v něm působí, divy a zázraky koná. Nepřestává pak působiti v něm, sice by opět v svou nicotu se rozpadl. Jsa pánem a vladařem celého světa, všechny tvory zachovává, řídí a spravuje, nic se bez jeho vědomí, bez jeho vůle v něm nemůže díti. Celý svět jest v ruce Božích. Pořád se ještě ubírají po cestách svých slunce, měsíc a hvězdy, posud tato naše země i s lúnou (měsícem), průvodkyní svou, okolo slunce obíhá, od něhož dostává světlo i teplo; dosud se klene obloha nad zemí a s oblak lije se déšť na osení vypráhlé; pořád ještě střídá se den a noc a v nezměnném postupu jdou po sobě počasí: (u nás) jaro, léto, jeseň (podzim) a zima; posud z jara zem se odívá v zeleno a kvítí; v létě obilí, na podzim ovoce dozrává a v zimě pod sněhobílým rubášem zem odpočívajíc nových sil si nabývá; pořád ještě úsvit k životu a k práci povzbuzuje, ješto večer k odpočinku vybízí pořád ještě v celé přírodě vše hemží se tvory, jimž tvůrce plodnosti potravy a života udílí.“ *Fabian* Jádro kř. náboženství.

Bůh pečuje rovně tak o toho nejopovrženějšího broučka, jako o velikánského slona. On odívá rovněž tak bylinky, po zemi se plazící, jako nebetyčného cedru na horách Libanonu. Podívejme se vzhůru nebo dolů, na ty neb ony tvory, všudy nalezneme patrná znamení správy a vlády Boží.

Bůh *zvláště nás lidi* má v laskavém opatrování svém, staraje se nejen o pokolení naše (o všechny národy) vůbec, alebrž i o každého člověka zvláště, jehož živí, opatruje, k dobrému vede, ve zlém mu překážky klade, zvláště pak v bídě a všeliké strasti ku pomoci přispívá a často podivnými cestami jej k cíli přivádí.

Slova písma sv. o Prozř. „Chvalte jmeno Hospodinovo; neboť on řekl i (všecky věci) učiněny jsou; on přikázal a stvořeny jsou. Ustavil je na věky věkův: přikázání uložil jim a nepominet (*Žlm.* 48, 5. 6.; srvn. *Žlm.* 118, 90. 91; *Job.* 38, 31. 32.; *Sir.* 43, 2—11.; *Is.* 40, 26.). „Po všechny dny země setí a žeň, studeno i vedro, léto

„i zima, noc a den nepřestanou“ (I. *Mojž.* 8, 22; *Moudr.* 11, 26, *Žid.* 1, 3.); Všecky věci skrze něho stvořeny jsou, — všechny věci jim stojí“ (*Kol.* 1, 17.). „On dává všechněm život i dýchání“ (*Sk.* 17, 25 + 17, 28.; srvn. *Žid.* 1, 3.). „Kterýž svlažuješ hory deštěm se svrchků svých; z úrod díla tvého nasycena bude země. Kterýž vyvedíš trávu a bylinu k službě lidské, aby tak skrze ně vyvedil chléb ze země“ (*Žlm.* 103, 13, 14.). „Oči všech v tebe doufají, Hospodine, a ty dáváš jim pokrm jejich v čas příhodný. Otvíráš ruku svou a naplňuješ všeliký živočich požehnáním“ (*Žlm.* 144, 15, 16.; srvn. 146, 9.). „Hleďte na ptactvo nebeské, že nesejí, ani žnou, ani shromažďují do stodol a Otec váš nebeský krmí je“ (*Mat.* 6, 26.).

„Trupel můj viděly oči tvé, v knihu tvou všickni údové jeho zapsáni jsou, a dnové, z nichž zformováni byli, anobř když ještě žádného z nich nebylo“ (*Žlm.* 138, 16.; srvn. *Job* 14, 15.; *Jak.* 4, 13—15.) „Hospodin spravuje mne, a nic se mi nenedostane; na místě pastvy posadil mne, nad vodou občerstvení vychoval mne, duši mou obrátil a provedl mne po cestách spravedlnosti; nebo bych chodil u prostřed stínu smrti, nebudu se báti zlého: neboť ty se mnou jsi“ (*Žlm.* 22, 1—4.; *Žlm.* 36, 5.). „Já Hospodin, Bůh tvůj, učím tě, abys prospěch bral, a vodím tě po cestě, po které's chodil“ (*Is.* 48, 17. 18 + 8, 9. 10.; srvn. *Kazat.* 12, 13.). „Do klínu vmítán bývá los, ale od Hospodina pochází všecko řízení jeho“ (*Amos* 3, 16. *Pláč* 3, 37. 38.). „Nejvyšší podle vůle své činí všecko mezi vojskem nebeským a obyvateli země, aniž jest kdo, ješto by mu přes ruku dáti mohl a říci jemu: co to děláš?“ (*Dan.* 4, 32.; srvn. *Sir.* 11 14., srvn. *Efez.* 1, 11.). „Zdaliž neprodávají dvou vrabců za malý peníz, a jeden z nich nepadne na zem bez vůle Otce vašeho? Vaší pak i vlasové na hlavě všickni sečtení jsou. Protož nebojte se; však vrabců lepší jste vy“ (*Mat.* 10, 29. 30.; srvn. *Luk.* 12, 25.).

Výroky sv. a j. „Jedenť jest ředitel světa, jenž všecko, co jest a co se děje, pouhým působí slovem, moudrostí spravuje a moci dokonává.“ *Sv. Cyprian.* „Nic se v tomto světě viditelném nestává, co by z nejmoudřejší vůle Boha neviditelného nebylo buď přikázáno, neb připuštěno.“ *Sv. Augustin.* „Bůh pojediné tak má na zřeteli, jako obecné a obecné zas, jako by jednotlivého nebylo.“ *Sv. Řehoř.* „V záměru prozřetelnosti nemohlo náhody býti, ani slepého štěstí.“ *Kornmann.* „Nepůjčil Bůh smrtelníku svého štětce k ozdobení ohonu páva, aneb křídelen mřtýla: kterak by mohl náhodě zanechatí mocnářství a říše, od nichž závisí štěstí i neštěstí, život i smrt člověka, ku jehož dobrému všecko byl stvořil?“ *Týž.* Pakli ze vše-

homíra mravní svétosprávu vypovíme, vzdálili jsme tvorce od svého tvora, lidstvo zbavili jsme jeho povolání. *Týž.* „Ohromný řetěz, kterýž vše váže a ve spojení udržuje, kdož ho drží? Bůh, či ty?“ *Rópe.*

3. *Nemůžeme vyskoumati prozřetelnost Boží*, t. j. nemůžeme vždy poznati a rozsouditi, proč to neb ono se děje; však nesluší nám všetečně o řízení Božím souditi, raději pobožně volati máme: Buď vůle Tvá! Bůh jest Pán, cokoli se jemu líbí, to necht se děje, co Bůh činí, dobře činí! — „O hlubokosti bohatství, moudrosti i umění božího! Jak nevyzpytatelní jsou soudové jeho! Nebo kdo poznal smysl Páně? aneb kdo jeho rádcem byl? aneb kdo prvé dal jemu a bude mu odplaceno? Nebo z něho a skrze něho a v něm jsou všecky věci, jemu sláva na věky“ (*Řím. 11, 33—36.*).

4. *Námítky. Kterak se tak mnohé zlé ve světě s Prozřetelností Boží srovnává?* Jak mnohdy mnoho škodí člověku živlové: vichr, zemětřesení, povodeň, krupobití, sucho, oheň, blesk a t. d.; jak mnoho tu jedovatých a dravých zvířat, jak mnoho tu neužitečného a škodlivého hmyzu, jež člověka rozličným způsobem souží i trápí ano v nebezpečenství života uvádí! Jak mnoho tu chudoby, nemoci, všeliké bídy a trápení!

Než *α) mnohé takové zlé jest nevyhnutelné*, nerozlučitelné od přirozenosti lidské, jako nemoc a smrt.

β) Mnohé jest jen zdánlivé zlé, často nám k užítku bývá, ano mnohdy nám lidem, neb alespoň k celku nevyhnutelně potřebno jest, jako všickni živlové, zvířata, byliny a t. d. „Vědomosti naše jsou chatrné, nepokládejme tedy to, čehož z úplna neznáme, za neužitečné neb škodlivé. I smrtonosný jed, užívá-li se ho náležitě, státi se může dobročinným lékařstvím.“ *Jirsík.* „Kde Bůh chce, tam září oheň, tam se nese mračno, buď v sobě ukryvající déšť, buď sněh anebo krupobití. Cokoli tedy se stává ve světě proti vůli naší, věz, že se neděje, leč z vůle Boží, Jeho prozřetelností, Jeho pořádáním Jeho volením, Jeho zákonem.“ *Sv. Aug.*

γ) Mnohé zlé jest zavinělé, buď co přirozený následek hříchu, jako chudoba, nemoc, hana, potupa . . . , aneb je dopouští prozřetelnost Božská na hříšníky co trest, chtěc tak zameziti ještě věci horších. „Trestati tě bude zlost tvá a odvrácení tvá domlouvati budou tobě. Poznejž tedy a viz, že zlá a hořká věc jest, že opouštíš Hospodina, Boha svého, a a není bázně mé při tobě, dí panovník, Hospodin zástupů“ (*Jer. 2, 19.*).

δ) Mnohdyť nám zlé k duchovnímu prospěchu slouží. Lopotná práce budí a tuží tělesné i duchovní síly, dodává člověku utěšené mysli z toho vědomí, že byl ve světě užitečným, chrání i před

mnohými pošetilostmi, do kterýchž lenost člověka uvrhuje. — *Nestejně rozdělení pozemských statků*, kteréž má svého základu v rozličných poměrech a schopnostech lidských, — což úplnou rovnost činí nemožnou, — slouží k tomu, že každý dle sil svých k obecnému dobrému přispívá. *Nouze* chrání často před rozpustilým a rozmářilým živobytím; *starost* zapuzuje vrtochy a nabádá k přemýšlování, kdežto *bohatství* činí, že lidé hovíce svým žádostem, na Boha zapomínají a k světu srdce své přikládají. *Nemoc* marnost všech pozemských věcí ukazuje i k Bohu nás přibližuje. — „Těla pomoc, duši nemoc, brus ctnosti, cesta k věčné blahosti.“ — Tak jsou i mnohé jiné nehody, jako hlad, mor, vojna, spasitelní prostředkové k životu bohomyšlnému. „Vším vládne prozřetelnost Boží, a co se zdá býti pokutou, bývá lékem.“ *Sv. Jarolím*. (Ostatně viz: Bůh jest Otec náš, i když tresce str. 175.)

ε) *Duchovní zlé*, jako bludy, hřích, potlačování dobrého a t. d. nezabraňuje vždycky Bůh, nechtě zrušiti svobodu lidskou. „Hle předložil jsem tobě život i dobré, smrt i zlé. Vyvolíš sobě tedy život, abys živ byl ty i símě tvé“ (V. *Mojž.* 30, 15. 19.; srvn. *Jan* 3, 19 + 15, 22—24.). Avšak sama zlost a nešlechtnost lidská musí bezděky (nechtě) sloužiti k rozmnožení dobrého a k rozšíření světla i pravdy: „Zajisté i hněv člověka tě chváliti musí a ostatek zuřivosti skrotíš“ (*Žlm.* 75, 11.). „Odstraň zlomyslnost a závist bratří Josefových, spolu odstraníš také štědrotu Boží, a to, co se v Egyptě pro spásu všech národů dalo. Kdyby Josef nebyl prodán, sen Faraonův zůstane bez výkladu, nikdo neskoupí v Egyptě obilí; zahyne Egypt i vůkolní dědiny, ano i sám Israel a símě jeho, chleba hledající, nevkočí do Egypta, aniž vyjde v dívech Božích, aniž se děti budou věci podivné, jež Mojžíš konal a Aron. Moře červené nikdo suchou nohou neprojde, nebude dána mana, ani voda ze skály, ani Zákon na hoře Sinai, nikdo se nedostane v zemi zaslíbenou.“ *Origenes*. „Odstraň zlomyslnost Jidášovu a zrádu, a spolu též odstraníš kříž a utrpení Kristovo. Kdyby nebylo smrti Kristovy, nebylo by jeho vzkříšení, aniž by stávalo prvorozeného z mrtvých, aniž by jaké naděje vzkříšení bylo.“ *Týž.* „Odstraň chytré úskoky ďábla a nebude vítězné koruny pro toho, kdo náležitě bojuje; není-li odpůrců, není ani bojů, ani odměn, jež by se vítězům chystaly. Netoliko dobrých užívá tedy Bůh k činu dobrému, alebrž také zlých. Jsou zajisté nádoby ke cti, a jsou nádoby ku potupě, obojího ale jest třeba.“ *Týž.*

Námítka. Než, proč se často dobrým zle a zlým dobře vede?
Odpověď: „Ne všickni, již se zdají dobrými býti, v skutku jsou

dobří; jsou i pokrytci, pod pláštěm šlechtnosti srdce lotrovské ukrývajíce. . . . Avšak i nábožní nejsou prosti a prázdní všech poškvrn. Blaze tedy jim, jestli že již zde na zemi v ohni všelikého trápení se očistí. Tyto pak kříže . . . vlastně nejsou nic zlého, jelikož mnohý (trpělivě s odevzdáním do vůle Boží je nesoucí) daleko šťast ějším jest onoho, kterýž bohatstvím oplývá. Ano jestli že Bůh miláčka svého jimi zkouší, čistí a utvrzuje, jsou i velkým dobrodiním; neboť jim hojnější bude jednou odplata.“ *Jirsík.* „Toto nynější lehoučké soužení naše převelmi veliké věčné slávy břímě nám působí; když nepatříme na ty věci, kteréž se vidí, ale na ty, kteréž se nevidí, nebo ty věci, kteréž se vidí, jsou časné; ale které se nevidí, jsou věčné“ (II. *Kor.* 4, 17. 18.; srvn. *Řím.* 8, 18.). „Že by jsi byl příjemný Bohu, potřebí bylo, aby pokušení zkusilo tebe“ (*Tob.* 12, 13.). Radujte se a veselte se, nebo odplata vaše hojná jest v nebesích“ (*Mat.* 5, 12.). „Co se ale zlých tkne, nevěřím, že by vskutku šťastni byli, . . . neb bez přestání je svědomí štípá co had jedovatý a hryže co červ nikdy neumírající. Pozemské pak statky nepřinášejí jim radosti, noprž velmi často proměňují se jim v hořkost a jed. A dejme tomu, že by zlý a bezbožný v tomto životě ušel trestům Božím a že by se mu v skutku dobře vedlo zdali ho nikdy spravedlnost Boží nedostihne?“ — *Jirsík.* „Bezbožní budou jako moře zbouřené, když se spokojiti nemůže a jehož vody vymítají nečistotu a bláto. Nemajít žádného pokoje, praví Bůh můj, bezbožní“ (*Is.* 57, 20. 21.; srvn. *Žlm.* 30, 35. 36 + 72, 18. 20.; *Řím.* 2, 4. 5). „Jisté, Pane Bože všemohoucí, praví jsou a spravedliví soudové tvoji“ (*Zj.* 16, 7.). „Vedou v dobrých věcech dny své, a v okamžení do pekel sstupují“ (*Job.* 21, 13.). „Nevímeť jací v tom jsou Boží soudové, že onen dobrý člověk chud zůstává, zlý ten bohatstvím oplývá, že tento v radostech žije, ježto dle domnění našeho měl by trápen býti hořkým soužením, onen pak v zármutku postaven jest, jenž by mnohých zasluhoval radostí; že bezbožník dobrého zdraví požívá, nábožný stížen jest chorobou; že dítky, dávající nejpěknější naděje pro budoucnost, před časem umírají, a kteří by se ani naroditi byli neměli, vysokého stáří docházejí; že člověk osutý téměř nepravostmi ke cti a důstojnosti bývá povyšén, muž ale beze vší úhony neslaven zůstává, mizí jako ve mraku, a co více podobných jest případností, jichžto nelze všech ani posbírat ani vypočítati. . . . Ač tedy před námi skryto zůstává, z jakého soudu činí anebo připouští takovéto věci Bůh . . . vážíme přece z toho spasitelné naučení, že nesluší za mnoho páčiti sobě ani do-

brých aniž zlých věcí, ježto dobří a zlí v stejném požívání mají; alebrž že to dobré vyhledávati máme, které jedině dobrých vlastním jest jměním, toho pak zlého se varovati, které toliko zlých jest podílem. Stanouce pak někdy na soudu Božím . . ., spatříme a uznáme, že cožkoliv nejen tehdáž souzeno bude, alebrž co od počátku před námi se soudilo, a tak i po nás až do onoho času bude se souditi, nejvýš jest spravedливо., *Sv. Aug.*

5. *Nauč mr. Bůh všecky věci na nebi řídí k našemu časnému i věčnému prospěchu*; pročez *a)* koř se Jeho svaté Prozřetelnosti; *b)* nepřipisuj nic slepé náhodě, aniž *c)* pouze svým schopnostem a svému přičinění, ani přízni svých přátel, ani zlobě nepřátel nýbrž moudrosti a dobrotě Boží. *d)* V příhodách nepochopitelných mlčelivě se měj a doufej, že se jednou vysvětlí, co zde bylo temno. *e)* V štěstí pokorné díky vzdávej, *f)* v neštěstí nerepci, aniž buď malomyslným, nýbrž v Boha důvěřuj. *g)* Spokoj se na místě Prozřetelnosti Boží ti vykázaném, abysi na něm ovoce přinášel v trpělivosti. *h)* Nepečuj příliš starostlivě o pokrm, nápoj, šat a jiné potřeby, aniž *i)* opovázlivě na Boha se spolehej. *j)* Nikým, ani tím nejnepatrnějším tvorem nepohrdej. *k)* Hříšný se třes, *l)* dobrý se těš.

Texty. „Chvalte Hospodina s nebes, chvalte ho na výsostech“ (*Žlm.* 148, 1—14.). „Do klínu vmítán bývá los, ale od Hospodina pochází všecko řízení jeho“ (*Př.* 16, 33.; srvn. *Is.* 45, 7.; *Amos.* 3, 6.; *Pláč.* 3, 37. 38.). „Nejsou zajisté myšlení má, jako myšlení vaše, ani cesty vaše, jako cesty mé, praví Hospodin; ale jakož vyšší jsou nebesa než země, tak převyšují cesty mé vaše, a myšlení má myšlení vaše“ (*Is.* 55, 8. 9.; srvn. *Žlm.* 103, 28. 29.). „S nebe sezřel Hospodin, viděl všecky syny lidské . . . kterýž stvořil srdce jednoho každého z nich a rozumí všem skutkům jejich“ (*Žlm.* 32, 13. 15.). „Blahoslavený jest ten, jehož spomocník jest Bůh Jakobův; naděje jeho v Hospodinu, Bohu jeho, kterýž učinil nebe i zemi, moře a všecky věci kteréž v nich jsou, kterýž ostříhá pravdy na věky, činí soudu křivdu trpícím, dává pokrm lačným“ (*Žlm.* 145). „Neboj se, nebo já jsem s tebou; já Hospodin, Bůh tvůj, ujímaje tě za ruku tvou; pravím tobě: neboj se, já pomahati budu tobě“ (*Is.* 41, 10. 13.). „Všeliká kázeň, když přítomna jest, nezdá se nám býti radostná, ale smutná: ale potom velmi pokojné ovoce spravedlnosti přinese těm, kteříž skrze ni procvičení byli. Pročez opuštěných rukou a zemdlených kolen pozdvihněte“ (*Žid.* 12, 11, 12.). Hospodin v nic obrací myšlení chytráků, tak aby nemohli k skutku přivéstí ruce jejich ničeho“ (*Job.* 5, 12.; srvn. *Is.* 8, 10.; *Žlm.* 2, 1—4 † 33, 10.). „Nepečujte tedy, říkajíce: co budeme jísti, aneb

co budeme pít, aneb čím se budeme odívati; nebo toho všeho pohané hledají! Víť zajisté Otec váš, že toho všeho potřebujete. Hleďte tedy nejprve království Božího a toto vše bude vám přidáno“ (*Mat.* 6, 31—33.). „Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého“ (*Mat.* 4, 7). „Kdo nepracuje, ať nejí. Protož těm prikazujeme, aby pokojně pracující, chléb svůj jedli“ (*II. Thes.* 3, 12.). „Hospodin posmívati se bude (hříšník), nebo prohlédá, že přijde den zahynutí jeho“ (*Žlm.* 36, 13.; *srvn.* 2, 4.; 58, 9.; *Moudr.* 4, 12.). „Za největší radost mějte, bratří moji, když v rozličná pokušení upadnete. — Blahoslavený muž, kterýž snáší pokušení; nebo když bude zkušěn, vezme korunu života, kterouž zaslíbil Bůh těm, již ho milují“ (*Jak.* 1, 2. 13.).

Výroky. „Ve všech řízeních docela se na prozřetelnost Boží, jakožto všeho dobrého počátek a konec, spolehej! tím jsa ujistěn, že dobrý účinek bude následovati, byť se dle tvého rozumu jináče býti zdálo. Čiň jako malé děti, jednou rukou se otce svého držíce, druhou jahody neb jiné ovoce sbírajíce. I ty jedné ruky k vyřízení časných věcí užívej, a druhou se vždy ruky Otce svého nebeského drž.“ *Sv. František Sal.* „Nikdo pro tento život zoufati nemá; nikdo se nestrachuj, nikdo neprav: Odkud budu živ, až sestárnu? Onemocním-li, kterak budu živ? Krista maje, bojíš se? An živí ptactvo nebeské, ty pochybuješ, že by mohl tebe uživiti? Dábel svých přívrženců živí a Kristus nebude živiti sluhy své?“ *Sv. Jarolím.* „Ješto i těchto (ptáků) živí štědrota Boží, nechať sobě tedy nikdo nepóchlebuje pro svou píli a snahu, pro svou sílu a moc.“ *Sv. Ambrož.* „O slibech pravdy nikdo nepochybuj; buď člověkem, jakým býti má, a v brzce bude mu dáno všecko, pro něhož učiněno jest všecko.“ *Sv. Jarolím.* „Důvěřuj v Boha i jemu se zcela odvezdej; onť neustane chrániti tebe, aniž dopustí čeho, co by nebylo k tvému prospěchu, byť si toho i nenahlížel.“ *Sv. Augustin.*

Také pohanští mudrcové krásně smýšleli o moudrém řízení Božím. „Nesmíme reptati, pakli mnohý úmysl božstva sedosahuje jen trápením naším. Ctnostný ani v největším soužení nemusí se báti; neboť ctnost i dlouho trpící konečně porazí všechny závady, nepravost pak, byť se i vítěziti zdála, na konec padne a zahyne.“ *Plato.* — *Seneka*, jenž celou knihu psal o prozřetelnosti, dává Lucilovi v neštěstí tuto radu: „Nic tě nenaučí tak snášeti vrtkavost štěstí a všeliká soužení, jako když neběduje zvoláš: Jinak se líbilo bohům! Bohové lépe tomu rozumí!“

Kdykoli císař Maxmilian byl v starostech, těšil se tou přpovědí: Bůh opatří atd.

Hojná jsou přísloví slovanská o prozřetelnosti Božské. „Každý o sebe, Pán Bůh o všecky.“ Č. „Vše ve světě se vede ne naším rozumem, ale Božím soudem.“ R. „Ne po našem chtění, ale po Božím dopuštění.“ Č. „Baba přede, Bůh nitku vede.“ R. „Člověk míní, Pán Bůh mění. — Člověk tak, Bůh jinak. — Člověk myslí, Pán Bůh obmyslí.“ Č. „Naše jest myšlení, ale Boží spůsobení.“ Č. „Puštěn koráb na vodu, dán v ruce Boží.“ R. „Jestli Hospodin nechrání hradu, darmo činíme stráž a ohradu.“ Č. (*Žlm.* 126, 1.) „Koho Pán Bůh chrání svým štítem, nezahyne v boji litém.“ Č. „Ne jednako Bůh rozdává, jednomu hus a druhému páva.“ Č. „Co s nebe prší, to žádnému neškodí.“ Č. „Ať dešť prší, neb sníh věje, nech se Boží vůle děje.“ *Il.* „Ne vždycky zle, aby nebylo zas dobře.“ Č. „Bůh dal, Bůh vzal, Bůh zas dá.“ Č. (*Job.*) „Dobře Pán Bůh ví, co dělá. Bůh območí, Bůh též osuší.“ R. „Polekej Bože, jenom nezatrať.“ *S.* „Boha maje, dím smělé, nestojím o přátele.“ *P.* „Vše s Bohem a s rozumem.“ Č. „Boha vzývej, sám ruky přikládej.“ Č. „V Boha doufej a sám foukej.“ Č. „Trefí Bůh, kde bolí.“ *P.* „Koho Bůh miluje, toho tresce a bičuje (křížkem navštěvuje). Proto Bůh dobrých tresce, aby zlí se káli.“ Č. „Bůh také vzpomene na své.“ Č.

P r ů p o v ě d i.

Pán Bůh z sídla nebeského
stvoření své spravuje;
na žádosti srdce tvého
patří, bíd tě zbavuje.
Skládej starosti své v něho,
dojdeš cíle bezpečného. *Kamarýt.*

„Pamatuj, že Pán Bůh všemi věcmi vládne;
bez něj ani lístek se stromu nespadne;
ať tou myšlénkou ti každá hořkost sladne.“ *Týž.*

Bůh jenž všecky světy v jednom přehledá,
místy ani lety mezit se nedá;
vše, aniž se pídí, s neomylností
ví, co stvořil řídí věčnou moudrostí.
On si staví cíle vždy po vůli své,
jichžto každé chvíle vyvésti mu lze.
Zná pak k vykonání bezpočetných cest,
v Něj tudíž doufání nejjistější jest. *N.*

Marné lidské namahání,
Bůh-li nedá požehnání.

Neříkej v čas potřeby:
Bůh snad o mne nic neví.

Co Bůh činí, dobře činí,
hloupě vtip ho lidský viní.

Moudré božské řízení
spokojuj tě v soužení.

- Vůbec známy jsou písně o důvěře v Prozřetelnost Božskou:
1. Tvůrce mocný nebes země . 2. Uděl Bože v rozjímání
 3. Nestrachuj se duše má, Hospodin tě ostříhá .

P o d o b e n s t v í .

„Jestli že by koráb bez ředitele netrval, ale snadno se pohrouzil; kterak by tak dlouho obstál svět, kdyby jej nikdo neřídil?“ *Sv. Jan Zl.* „Vyjmeš-li z hodin jediné kolečko, aneb přeložíš-li na jiné místo aneb vylomíš-li jediný zoubek, už hodiny nejdu: tak i ve světě, kdyby jedno chybělo, aneb jináče bylo, již by krásný a utěšený pořádek byl zrušen.“ *Jirsík.* „Jakýsi nezkušenec přišel do dílny řemeslníka, a prohlížeje všeliké nástroje a práce, to i ono vystavoval a káral, začož si posměchu utržil. Tomu podobá se pošetilec, jenž dílo Prozřetelnosti Božské mistrovati se opovažuje. *Sv. Augustin.* „Jistý poutník přišed ku kapli na poušti, vstoupiv tam, místo modlitby zevloval a tupiti se jal. Nad oltářem bylo okno, jehož sklo dle domnění jeho nepravidelně, ohyzdně bylo počárané. „A pfuj! dí, totě krásný obraz, beze všeho ladu a skladu poškrtaný, zrovna tak, jak se to ve světě děje. Hanba jeho mistru! V tom papršlek slunce do okna zableskl i nejkrásnější se objevil obraz. Představoval keř hořící, v němž zářilo se jmeno Hospodina, před ním Mojžíš na tváři ležel a opodál stádo ovec na rozkošné, zelené nivě se páslo. Tu zasmušilá tvář poutníkova vyjasnila se, i pravil usmívavě: Jak nevhavná byla má hana! Pravý to obraz světa, v němž se nám také mnoho zdá neskladného a odporného; což teprv se objasní, když slunce pravdy nám vyjde.“ *Schmid.* „Jako laskavý otec bdí nad dítětem svým, tak i Bůh bdí nad každým člověkem, řídí a spravuje jeho kroky, šetří jeho činův a skutkův a všecko k dobrému jeho vede.“ *Jirsík.* „Rozumní rodičové odpírají dítkám, co by jim bylo nebezpečno; tak Bůh nám odpírá, co by nám škoditi mohlo. Ne chorý sám, nýbrž lékař předpisuje mu léky, jichž nemocný má-li se pozdraviti, bedlivě užívati musí; tak i prozřetelný Bůh sesílá káry k našemu polepšení a posvěcení; jež volně a trpělivě máme nésti.

Ředitel lodi.

Koráb ploul na moři vysokém. I pozdvihla se bouře silná a hromobití, tak že všickni, kteří byli na lodi, strachem se třásli i povstal nářek a křik veliký mezi nimi. Ředitel lodi jsa pokojně myslí, na magnet patřil a spravoval loď dle možnosti. — To vi

douce druzí nabyli srdce a pravili: „Zachováš nás?“ — „Zdali mě možno rozkázati bouři? Buďte spokojeni, když konám povinnost svou.“ — A tu znova rozléhl se nářek, neboť se zmáhala bouře. Ředitel ale zůstal pokojný; na magnet patřil a řídil loď proti bouři a vlnám. — Tak jimi zmítala bouře a loď se naplnila vodou: Tu dí ředitel: „Nelze mi loď zachovati, život váš ale snad zachráním. Hotov se každý, neboť loď brzo se rozkotá.“ I povstal nářek a bědování; ředitel pak byl pokojné mysli, čekaje konce a poručil plavcům, aby pohotově byli. Teď přirazila loď dle vůle ředitele na písek blíže břehu a předeck zarazil se silně, zadek pak jest roztráštěn mocí vln přesilnou. — Tu rozkázal nejprv ředitel těm, již uměli plovati, aby na pevnou zemi se uchýlili; pak někteří na lodičkách, jiní na prknách přirazili k zemi; i všichni jsou zachováni. A když posléz ředitel na pevnou zemi vstoupil, utonul koráb před očmi jejich. — Tu reptali mnozí proti řediteli, že na písčinu loď zavedl a tak mnohého bohatství je zbavil. Ředitel ale, chodě mezi nimi, reptání jejich nešetřil.

Krummacher.

Když vyhnána byla *Hagar* z obydlí Abrahamova s pacholátkem svým *Ismaelem*, bloudila v pustinách Berzebských a voda vyschla v nádobě, kterouž byl jí dal Abraham. Děťátko trýznila žízeň násilná, tak že plakalo velmi a nebylo zde pramene. *Hagar* pak plakala, řkouc: „Ach, což se nesmiluje Hospodin nad nevinným broučkem? Ráda chci zahynouti, jen kdyby pacholátko bylo zachováno.“ — A položivši pachole do mechu pod strom, sedla po vzdálí, řkouc: „Není mi možno na smrt pacholete patřit!“ — a pozdvihla hlasu svého v pláči upěnlivém. I uslyšel Hospodin Pán hlasu nevinného a matce oči otevřel, tak že pramen našla. I chvátá tu k němu radostně a naplnivši láhvič vodou pramenitou, napojila dítko. A potěšeno jest srdce její mateřské i pravila: „Slzím nevinnosti a lásky Hospodin nadarmo téci nedá; — když jest nejhůř, Bůh jest nejblíž!“ — *Týž.*

P ř í k l a d y.

1. Z písma sv. *Prozřetelnost Boží jeví se v životě prvních rodičů, v životě Noema, Abrahama, Jakuba, Josefa, Mojžíše, Davida, Tobiáše, Daniele; obzvláště však v životě Krista a svatých apoštolů. Že pak Bůh osudy celých národů, ano veškerého člověčenstva řídí, patrně z dějin národu židovského, kterýžto vyvolil sobě, aby pravou víru zachoval, zázračně z otroctví Egyptského*

jej vyprostil, po 40 let po poušti vodil, až byl bázni Boží a pospolitému životu navykl; zemi zaslíbenou mu dal, dle zasloužení štěstí i neštěstí naň sesílal, skrze proroky na příští Messiášovo připravoval, sesláním pak syna svého nejen spásu lidu Israelského, ale celého člověčenstva dokonal; nebo když onen Krista zavrhl, víru v něho odevzdal *církví*, již po celém světě rozšířil a na vzdor tolikerým nebezpečnostvím až podnes zachovává, ji Duchem svatým řídí a spravuje až do skonání světa.

2. *Ze života.* a) Když r. 1698 hora *Vesuv* v Itálii soptila oheň, povstalo zemětřesení, jímžto malé město *Cereto* se zbořilo. Mnoho tu lidí pod zříceninami bylo pochováno; mezi nimiž i *čtrnáctiletý chlapec* po třinácte dní v tomto strašlivém hrobě, bez pokrmu a nápoje na živě zůstal, až se k němu nádenníci, kteříž volání jeho o pomoc slyšeli, prokopali.

b) Tuhát to byla zima r. 1740, kdežto lesní zvěř pro veliký sníh potravy nenalezajíc, k obydlím lidským dorážela. Stalo se nedaleko *Lisé* v Polště, že *vlk* šestiletého chlapce z vesnice odnesl. Přiběhl *medvěd*, i s vlkem o kořist se potýkal. V boji tom musil vlk pustiti chlapce, kterýž dosud neporušen vylezl na strom. Zatím, když vítězný medvěd po něm se pídil, přikvapil otec s několika sousedy a medvěda zabiv, v pravý čas synáčka svého zachránil.

c) *Městský synek*, jmenem František, šel do lesa na jahody. Náhle strhla se bouře; chlapec boje se velmi, do kotlavého dubu zalezl. Tu slyší hlas: „Františku, Františku, pojd' ven!“ Sotva chlapec vyskočil, hrom udeřil do stromu, kterýž roztrástil, chlapec stál tu celý zděšen, však ani vlasu se mu nezkřivilo. Zpamatovav se, domníval se, že to hlas varující z nebe; než v tom zaslechne volati poznovu: „Františku, pojd' pak!“ I jde po hlase, a spatře sedlku, praví: „Co žádáte?“ „Tebe jsem nevolala,“ dí ona, „ale svého Františka, kterýž u potoka pásal husy, v té bouři pak někde se ukryl.“ Tu městský synek svou příhodu vypravuje. Sedlka naležši zatím svého Františka, vedla oba domů, kdežto všickni velebili Prozřetelnost Boží.

d) *Jistý vznešený pán* chtěl z Hibernie do Angličan se přeplaviti. Když však do lodi vstupoval, padna, nohu zlomil. Přátelé jeho litovali ho; on ale řekl: „Dobře se stalo, jistě to k mému dobrému.“ Na otázku, kterak by zlomení nohy k dobrému býti mohlo, odpověděl: „Prozřetelnost lépe to ví, než já.“ A brzo se okázalo, že dobře měl. Loď, na kteréž měl plaviti se, utonula

a s ní všickni lidé, kteří na ní se nacházeli. Zlomení nohy zachovalo mu tedy živobytí. — O, jak mnoho takových případností mohl by snad každý ze svého života vypravovati.

e) *Sedmero dítek.* Časně z rána, když počalo se dníti, povstal nábožný hospodář s manželkou svou z nočního lůžka, děkovali Bohu za den nový a posilnění ve spánku libém. — Záře červánků východních jemně se drala do komůrky, kde spočívalo dítek sedm, na lůžkách spíce. I patřili na dítky po pořádku a matka pravila: „Jest jich sedm, o jak těžce je vyživíme!“ Tak vzdychala matka; neboť se byla drahota v zemi rozmáhala. Otec pak usmívaje se, řekl: „Patř, zdali neodpočívá všech sedm a nespí libě? Červené mají líce, a milostná záře jitřní je obtírá velebněji, jako sedmero rozkvétajících růží. . Matko, toť nám svědčí, že ten, jenž stvořil červánky a sen sílicí sesílá, jest věrný bez změny.“ — A když byli vyšli z komůrky, hle, tu stálo střeviců čtrnácte v pořadí menší a menší po dvou pro každé z dítek. Sem patříc matka, užásla, že jich tolik a plakala. Otec pak odpověděl, řka: „Matko, co pláčeš? Zdaž neobdržely všecky zdravé, hbité a čerstvé nožinky? proč bychom se příliš starali o oděv jejich? Mají-li dívky důvěrnost a útočiště k nám, proč bychom my v Onoho nedůvěřovali, jenž více může, než my rozumíme? Patř slunce, stvůra jeho, vychází! Nech tedy, ať běh náš denní jako ono počneme s tváří jasnou!“ Tak mluvíce, pracovali, a Bůh jim požehoal tak, že i s dítkami měli dosti. Neboť víra smělost povzbuzuje a láska udílí sílu. *Krummacher.*

3. *Ze životů svatých. Řízení Boží.* Když po smrti prvomučeníka sv. Štěpána učeníci Krista byli pronásledováni, neušli ani sv. Lazar, Magdalena a Marta záští židů. Dle pověsti byli vsazeni na loď bez vesla a bez plachet a puštěni tak na moře, aby zahynuli. Řízením Božím dostali se ale bez úrazu šťastně do Massilie. kdež slovem a svatým příkladem mnoho lidí na víru obrátili. Lazar byl zde prvním biskupem a sestry na poušti až do smrti život v kajicnosti trávily. *Svatý Pavlín* říkával: „Tomu, kdo naději svou na Boha skládá, jsou pavučiny místo nejpevnějších zdí: naopak ale nejpevnější zdě jsou tomu, kdo se na věci lidské spoléhá, nic jiného, než pavučiny.“ Pravda těchto slov okázala se v životě sv. *Felixa Nolánského*, který utíkaje před úklady kacířů jej stíhajících, skryl se v zbořeništi mezi dvě zdě. A aj v malé době skrýš tato pavučinami potažena byla, že nelze bylo

se domnívati, aby tam před chvílí někdo byl vešel, a tak zachráněn jest. —

Sv. František Serafínský a bratři řehole jeho ničeho neměli, a předce se jim nikdy oděvu nedostávalo, kterým by se přiodíli, ani pokrmu, aby se nasýtli. Vysílaje učeníky své k hájení svatého Evangelia, nedal jim na cestu nic jiného, než slova proroka kr. Davida: „Uvrz na Hospodina péči svou a on tě krmiti bude.“ (*Zlm.* 54, 23.). O Bohu a řeholi své takto říkával: „Mámet sice chudou matku (řeholi), ale bohatého Otce na nebi.“ A jindy zase: „Všecku svou důvěru skládám na Pána Ježíše, že, slíbiv nám dáti království nebeské, také nám neodepře toho mála, co k zachování života potřebujeme.“

Sv. Vincenci Paulánskému jednoho dne oznámil správce domu, že již ani halíře nemá a vydání že jsou tak mnohá. I odpověděl tento svatý muž veselou tváří a pokojným srdcem: „O jak radostnou novinu mi dnes přinášíte! Buď Pán Bůh pochválen! Nyní jest čas, abychom okázali, že se na jeho dobrotu spoléháme; poklady Prozřetelnosti božské jsou neskončeny; málomyslnost vaše by ho zneuctila.“ —

III. Křesťansko-katolické učení o andělich.

Bůh podle neskončené moudrosti a lásky své stvořil nesčíslné množství tvorů, z nichž nejznamenitější jsou andělé na nebi a lidé na zemi.

1. *Andělé jsou nejznamenitější tvorové boží na nebi.*

Andělé nejsou od věčnosti jako Bůh, ale stvoření jsou v čase jako lidé a jiní tvorové (v. o stvoření světa). Čas, kdy Bůh anděly stvořil, s jistotou udati nelze. *Sv. Augustin* se domnívá, že byli stvoření prvního dne, když totiž Bůh řekl: „*Buď světlo*“. Tohoť i v *písmě sv.* nalezáme stopy: „Kde jsi byl, když jsem kladl základy země, když mne chválily spolu hvězdy jitřní a plesali všickni synové boží?“ (*Job.* 38, 47.)

2. *Jsou andělé.* Že v skutku, mimo živé a rozumné tvory pozemské jsou ještě jiné bytosti dokonalejší, t. s většími mocnostmi opatřené, než my lidé, sám rozum náš tuší. „V celé nám povědomé přirozenosti nalezájí se nesčíslní stupňové života a dokonalosti. Postupně jedno lepší jest druhého, převyšujíc dokonalostí svou všecky, jež za ním stojí, a jsouc zase samo převyšeno ode všech, již před ním se nachází. Bylina dokonalejší jest, než

kov a kámen; zvíře jest dokonalejší, než kterákoli rostlina, a zvíře kterékoli, sebe krásnější a užitečnější, převyšuje člověk. Však ale při člověku se ještě neskonává všechna dokonalost, nýbrž sahá přes pomezí země do jiných dílů světa, a tam nápodobně u větší a větší míře postupuje, až se konečně trůnu všemocného Stvořitele dotýká. Nebo země není celým světem; jest i také nebe náramně veliké. A zdali také ta nescíslná obydlí tam nahore pusta jsou a prázna? Mohl-li Bůh učiniti člověka všech ostatních pozemských tvorů dokonalejšího: proč by nemohl ustvořiti tvorů, kteříž zase dokonalostí svou tak přesahují, jakož on přirozením svým vévodí nad zvířaty?“ *Jirsík*. — O tom nás *Zjevení Boží* zcela ubezpečuje na tisíce místech Písma svatého. Anděl se jeví v ráji s mečem plamenným; anděl se ukázal *Abrahamovi, Lotovi, Hagarě, Jakubovi, Eliášovi, Tobiášovi, Danieli, Jáchimu a Anně, Zachariášovi, Marii Panně, Josefu, Kristu Ježíši, Petrovi, Pavlovi, Filipovi* atd. *Pán Ježíš* sám světle mluví o andělech, hledících vždycky na tvář Otce nebeského (*Mat. 18, 10.*) a přislubuje nám, že při vzkříšení budeme jako andělé Boží v nebi (*Mat. 22, 30.*). Praví, že při posledním soudu „pošle anděly své s troubou a hlasem velikým a shromáždí vyvolené jeho od čtyř větrů, od vrchů nebes až do končin jejich.“ (*Mat. 24, 31.*)

„Hoření ono město sestává z andělů a z lidí.“ *Sv. Řehoř*. „Neprav v srdci svém, kde jsou? kdo je vidí? Viděl je prorok *Eliseus*, nad to spůsobil modlitbou svou, že je spatřil též i *Giezi*. Ty jich nevidíš, nejsa ani prorok ani sluha prorokův. Viděl je arciolec *Jakub* a řekl: Vojska Boží jsou to (*Gen. 32, 2.*). Viděl je též učitel národův (*sv. Pavel*) a jini.“ *Sv. Bernard*.

Nauč. m. Jsou andělé. Pozdvihni člověče mysl svou k říši duchů nebeských, a obdivuj velikost díla Páně a moci, moudrosti a dobroty jeho .

3. *Jeť andělů veliké množství na rozličných stupních dokonalosti a důstojnosti*. — *Písmo sv. i Otcové sv.* přirovnávají počet jejich k hvězdám nebeským, jichžto nikdo nemůže sečísti, písku v moři, listí na stromích a t. d. (*Job. 38. Žlm. 146.*) „Ukázal se *Hospodin* s hory *Faran* a s ním andělů tisícové“ (*Deut. 33, 2.*). „Já zajisté jsem *Rafael* anděl, jeden z sedmi andělů, kteříž stojíme před Pánem.“ (*Tob. 12, 15.*) *Daniel* dí: „Tisícové sloužili jemu a desetkrát tisíckrát sto tisíců stalo při něm.“ (7, 10.). — „Zdaliž mníš, že bych nemohl prositi Otce svého a dal by mi nyní více nežli dvanácte houfův andělů? (*Mat. 26, 53.*) „Ale přistoupili

jste k hoře Sionu, k městu Boha živého, k Jerusalému nebeskému, a k zástupům mnoho tisíců andělů“ (*Žid.* 12, 22.; *srvn.* *Zjev.* 7, 11.) — Rovněž mluví Písmo sv. o vyšších a nižších Andělech, o Archandělech (*I. Tes.* 4, 15.), o Knížatech a Mocích (*Kol.* 1, 16.) o Silných a Panovnicích (*Ef.* 1, 21.), o Trůnech (*Kol.* 1, 16.), o Cherubim a Serafim (*I. Mojž.* 3, 24.; *srvn.* *Is.* 6, 22.).

Sv. Otcové rozdílnoť duchů nebeských udávajíce, dělí je na devatero sborů čili kūrů. „Devatero andělských řádů býti pravíme, ješto dle svědectví sv. Písma víme, že jsou: andělé, archandělé, moci, mocnosti, knížatstva, panstva, trůnové, cherubíni a serafíni.“ *Sv. Řehoř*. *Sv. Athanáš* počítá osm sborů, jiní sedm. *Sv. Augustin* píše: „Že jsou trůnové a panovníci, knížata a mocnosti, cele a úplně věřím, a že se důstojenstvím liší, rovně nepochybnou vírou držím; než co by to bylo, a v čem se různí, toho nevím.“ — „Devět kūrův andělských podobá se devíti stavům lidským.“ — Viz *Štítnýj*. (Rozbor Filosofie.)

Nauč. mr. Jsou rozdílové mezi anděly: nediv se, že jsou i mezi lidmi rozličné dary, moci, síly a hodnosti; i nehleď závistivým okem na ty, kteří jsou jakkoli povyšnější.

4. *Andělé jsou pouzí duchové, kteří mají rozum a vůli, ale těl nemají.*

V *Písmě sv.* jmenují se výslovně duchové (*Žid.* 1, 14.), a duch těla a kostí nemá (*Luk.* 24, 39.).

„Anděl jest bytosť rozumná, vždy činná, svobodné vůle, ne tělesná.“ *Sv. Jan Dam.* — *Sněm Lateran.* v k. 1. je proti tvorům hmotným stavi, a zejména tvory duchovními nazývá.

NB. *Andělé*, jak svědčí Písmo nejednou, v tvářnosti lidské se zjevili; než to se stalo proto, aby lidem vůli Boží oznámiti mohli.

5. *Bůh anděly stvořil v své milosti a s mnohými dokonalostmi.*

Andělé co duchové mají rozum, cit a vůli jako duše lidské, než rozum daleko ja snější, ješto Boha a jeho sv. vůli úplněji poznávají, než my lidé. „Andělé v nebesích vždycky vidí tvář Otce mého“ (*Mat.* 18, 10.), vědí také, co se zde na zemi děje (*Luk.* 15, 17.); „jsou větší v síle a v moci“ (*II. Petr* 2, 11.). — Cit mají živější a útlejší; oniž větší radosti z Boha i ze všeho, což dobrého jest, požívají. „I řekl anděl: Nebojtež se, neboť aj, zvěstuju vám radost velikou, kteráž bude všemu lidu“ (*Luk.* 2, 10.). „Radují se nad hříšníkem, pokání činícím“ (*Luk.* 15.). — Mají také vůli dokonalejší a svůli Boží srovnalejší. „Buď vůle tvá jako

v nebi tak i na zemi“ (*Mat. 6, 10. ; Žlm. 102, 20. ; Dan. 7, 10.*). Jsou tudíž duchové čisté, neposkvrnění, nesmrtelní, věčně blažení. „Při vzkříšení zajisté (lidé) ani se budou ženiti, ani vdávati, ale budou všickni nesmrtelní, jako andělé Boží v nebi“ (*Mat. 22, 30.*).

„Andělští tvorové
pouzí jsou duchové;
stvoření božskou milostí
s přemnouhou dokonalostí.“ *Frýček.*

„Andělé jsou jakás rozumná světla v jasné mysli, z prvního světla majíc světlo, jimž ani jest jazyka třeba, ani ucha; bez řeči slyší Boží vůli. Jsou také andělé prostého jednoho přirození, ne jako my, ješto jsme z těla a z duše; ale každý z nich jest jednoduch sám o sobě, odlúčený ode vsi tělesné hrubosti.“ *Štítový.*

Výroky. „Bůh všemohoucí zajisté na počátku svět stvořil, plný všech dobrých věcí viditelných i srozumitelných; lepšího však nic v něm nenařídil nad duchy, jimž rozum dal a je k spatřování a k pochopení svého božství způsobné učinil a v jedno tovaryšstvo spojil, kteréžto městem svatým a nebeským nazýváme, a v němž oni samým Bohem stojí a blahoslaveni jsou; nebo jim jest jako životem a pokrmem obecným. Těm pak také rozumným bytostem takovou vůli svobodnou přidal, že kdyby chtěly, mohly by Boha, jakožto své blahoslavenství opustiti, ale odtud hned bída by následovati měla.“ *Sv. Augustin.* „Protož nejpravdivější základ andělů ten jest, že přidrží se toho, jenž nejvyšší jest bytností.“ *Týž.* „Okamžením jsou všude. Veškeren svět jest jim místem jediným a všeho dozvídají se tou snadností, jakou toho vypovídají.“ *Tertullian.* „Ješto se andělé nežení, aniž manželky pojmají, z těla a z krve složení nejsou, nad to se na zemi nezdržují, bořím žádostí a vášní nejsou podrobeni, potravy a nápoje nepotřebují, nejsou tak uspůsobeni, že by je mohl sladký zvuk nebo zpěv obměkčiti, aneb sličná postava přilákati, nijakým tohoto druhu lákáním nebývají zachyceni; nýbrž jako se nebe v pravé poledne, žádnými mraky nezachmúřené, čisté objevuje a jasné, rovněž přirozenost andělů nijakými bouřemi nepohnutá nevyhnutelně setrvává jasná i skvělá.“ *Sv. Jan Zlat.*

Nauč. mr. Človče, dle duše andělům se podobáš; pečuj o tělo; než i více o svou duši. Bůh málo menšího andělů tě učinil, než proto nezhrdej, nejsit vrch dokonalosti. Uč se znáti dokonalější vlastnosti jejich a jim se podobati snaž. Oni blíže jsou Boha, cti je, připravuj se juž zde, abys jednou v blaženou společnost jejich byl přijat.

6. *Povolání andělů jest, že jsou:*

a) sluhové Boží, b) přátelé a ochrancové lidí.

Bůh anděly stvořil, aby ho ctili, milovali, klaněli mu se, sloužili mu a lidi chránili.

„Nebeští andělé
Boží jsou přátelé
již Bohu rádi slouží,
nám k užitku být touží,
bychom, jak oni svatí,
mohli být v nebe vzati.“ *Frýček.*

a) *Bůh stvořil anděly ke cti a slávě své.*

Andělé, majíce dokonalejší rozum, než my lidé, Boha úplněji poznávají, a protož Jemu nejvyšší čest prokazují, stále prozpěvují: „Svatý, svatý, svatý Hospodin, Bůh zástupů, plná jest všecka země slávy Jeho“ (*Is. 6, 3.; srvn. Luk. 2, 13. 14.*). „A všickni andělé stáli okolo trůnu a starců a čtyř zvířat: i padli před trůnem na tváře své a klaněli se Bohu, řkouce: Amen. Požehnání a jasnost a moudrost a díkůčinění, čest, moc i síla Bohu našemu na věky věků. Amen.“ (*Zjev. 7, 11. 12.; srvn. Žlm. 148, 2.*).

Výroky. „Všickni andělští sborové chválí Boha, než způsobem rozličným; neboť jakož rozdílní jsou v poznání a v lásce, tak i v způsobě chvály.“ *Sv. Tomáš.* „Nejdůležitější zaměstnání andělův jest, uvažovati vznešenost Božskou a stále ji velebiti.“ *Prokop.* „To jest všech andělův obecný čin, že v milosti zří u Boží obličej, divíce se jeho velebnosti, a ustavnú chválú chválí Boha.“ *Štítný.*

Též dle vůle jsouce dokonalejší v plnění vůle Boží svou blažeností nalezájí. „Dobrořečte Hospodinu všickni andělé jeho: vy, kteříž jste mocni v síle, činíce slovo jeho k slyšení hlasu řeči jeho. Dobrořečte Hospodinu všecky mocnosti jeho: služebníci jeho, kteříž činíte vůli jeho“ (*Žlm. 102, 20, 21.*).

Bůh jich vysílá zvláště k ochraně lidí (o čemž hned bude se jednati), odkudž nazývají se služební duchové, andělé, to jest: poslové Nejvyššího, vyslancové Páně. „Kterýž činíš anděly své duchy“ (*Žlm. 103, 4.*). „Zdaliž všickni andělé nejsou služební duchové, posláni k službě pro ty, kteříž obdrží dědictví spasení“? (*Žid. 1, 14*) „Věděti sluší, že slovo „anděl“ jest jmeno služby, ne přirozenosti; neboť oni svatí nebeské vlasti duchové vždycky jsou duchové, ale anděly se vždy nazývati nemohou. Tak jedině jsou anděly, když se jimi něco oznamuje.“ *Sv. Řehoř.*

NB. Co ochotní poslové Boží představují se v podobě lidské s křídloma; vyobrazují se také jakožto mládenci neb malé děti, by se takým způsobem jejich nevinnost a čistota na jevo dala.

Nauč. mr. Vyhledávej svou blaženost dle příkladu andělův, v poctě Boha a v plnění svaté jeho vůle.

Bůh stvořil anděly k službě a k ochraně lidem. Slovo anděl jest tolik jako posel neb vyslanec.

Andělé prokazují nám zvláště tato dobrodiní: Andělé, co svatí, nebeští duchové, milují nás pro Boha i pro naši dle duše k nim podobnost; oniť, ovšem řízením a rozkazem Božím, v tělesných i duchovních potřebách nám ku pomoci přispívají, o spasení naše pečují zvláště tím, že *a)* dobré myšlení, city a žádosti v nás zbuzují, k ctnosti nás vedou i od hříchu odvracují; *b)* oni co přátelé Boží za nás prosí, modlitby naše a dobré skutky Bohu předkládají; *c)* v životě i v smrti nás učí, těší, v pokušení sílí, v nebezpečnosti těla i duše nás chrání; *d)* nad hříšníky truchlí, z dobrých a kajících se radují a konečně *e)* v hodině smrti pomáhají nám, abychom šťastně dokonali, a duše věrných do nebe sprovázejí.

Tak od kolébky až do hrobu jako stráž nad námi drží, proto jmenují se andělé strážní.

Každý člověk, alespoň dobrý a nábožný, má svého anděla strážce.

Často mne těšívá
moje drahá máti,
že Bůh lidem ráčil
po andělu dáti.

A ten anděl boží
v štěstí i v nesnází
že neviditelně
člověka provází. *V. Erben.*

Slova písma sv. „Andělům svým přikázal o tobě: aby tě ostříhali na všech cestách tvých. Na rukou ponesou tě, aby snad neurazil o kámen nohy své“ (*Žlm.* 90, 11. 12.; srov. *II. Mojž.* 23, 20.). „Vpustí se anděl Hospodinův okolo těch, kteříž se ho bojí, a vytrhne je“ (*Žlm.* 33, 8.; *Žid.* 1, 14. v. svrchu.). „Viztež, abyste nepotupovali žádného z maličkých těchto; neboť pravím vám, že andělé jejich vždycky vidí tvář otce mého v nebesích“ (*Mat.* 8, 10.). „Umřel žebrák a nesen jest od andělů do lůna Abrahamova“ (*Luk.* 16, 22.).

Výroky. „Andělé, když sestupují, prokazují nám milosrdenství, ochraňujíce nás na všech cestách našich. Jsou oni služební duchové, vysílání k službě příčinou nás.“ *Sv. Bernard.* „S nebes příbytku vznešeného, obzvláštní láska vábí anděly ku poradě, k navštěvování nás, a ku přispění nám, příčinou Boha, příčinou nás, příčinou jich

samých. Příčinou Boha ovšem, jehož veliké milosrdenství k nám oni také, jakž slušno, následují. Příčinou nás, na kterých totiž vlastní svou podobu obdivují. Příčinou jich samých, jichž řády, aby námi obnoveni byli, se vši touhou žádají.“ *Sv. Augustin.* „Pomahají nám, když pracujeme, ochraňují nás, když odpočíváme, napomínají, když bojujeme, korunují, když vítězíme. Spolu radují se s radujícími, ale s radujícími se z Boha; spolu utrpení mají s trpícími, ale s trpícími pro Boha. Velikou péči a bedlivost mají o nás; nebo veliká jest láska jejich, kterouž milují nás.“ *Týž.* „Jsou to naši strážcové a ochráncové, kteří vždy a všude při nás jsou, aniž připouštějí, aby nám ublíženo bylo, leč bychom sami chtěli.“ *Sv. Bonaventura.* „Jednomu každému z nás i nejmenšímu přítomen jest anděl dobrý, anděl Páně, který by ho řídil, s ním trval, jej spravoval, jenž by denně patřil na tvář Otce nebeského, aby jednání naše napravoval, a smilování nám vyprošoval.“ *Origines.* „Věří se, že jednotlivým národům andělové představeni jsou; tvrdí se, že všickni lidé anděly mají.“ *Sv. Isidor.*

Objasnění: Kterak Bůh skrze anděly na lidi působí? Odpověď: Když Bůh anděly na zem sesílá, chtěje lidem nějaká zvláštní dobrodiní prokázati, tělem duchovním je odívá. „Můžeť ovšem na mysl lidskou poněkud anděl působiti, aby světla Božího chápal; avšak, tak se praví, že smysl dává člověku, jako když se o někom řekne, že světla poskytl domu, neb že dům osvítil přičiněním mu okna: neboť svým světlem ho neproniká a neosvěcuje; nýbrž toliko přístupu otevřel, kudy by (dům) byl proniknut a osvícen.“ *Sv. Aug.*

2. *Zdali a kterak andělé k vědomosti toho, co se s námi děje na zemi, přicházejí? Že tomu tak jest, bez rozpaků věřiti můžeme. Nejsou sice vševědoucí, avšak vševědoucnosti jim potřebí není; nebo všemohoucí Bůh má dosti prostředků, kterak by té vědomosti jim udělil. Oni na tvář Boží ustavičně patří a Bůh sám rozum jejich svým světlem osvěcuje. Oni vědí, když hříšník pokání činí a tomu se velice radují (Luk. 15, 10.). Proč by také o jiných důležitostech a potřebách lidských nevěděli?“ *Jirsík.**

3. „*Andělé přednášejí Bohu prosby a žádosti naše; ne že by Boha poučovali, nýbrž že se stran toho tážou jeho vůle, a to, cože by uzavřeno bylo, když poznají, k rozkazu Božímu nám buď zjevně, buď tajně donášejí.*“ *Sv. Augustin.*

P ř í k l a d y.

1. *Z písma sv. a)* Mnohonácte příkladů je v Písmě sv., že andělé dobrým a nábožným po boku stáli, pomahajíce jim v rozdílných těla i duše potřebách. Andělé navštívili *Abrahama*, anděl zadržel meč na rozkaz Boží, když Abraham svého jediného syna *Isáka* chtěl obětovati; andělé vyvedli *Lota* z měst Sodomy a Gomorrhý i od zkázy ho vysvobodili; anděl ukázal nábožné *Agarě* na poušti studánku, že se svým synem *Ismaelem* žízní nezahynula; anděl poučil *Jakuba* na cestě, že Hospodin i v cizí krajině bdí nad ním. Anděl zachoval *Mojžíše* na vodě; anděl vedl *Israelity* na poušti, anděl ochránil proroka *Eliáše*, kterýž před *Jesabelou* utekl na poušť; anděl osvobodil město *Jerusalem* pod nábožným králem *Ezechyášem* od vojska assyrského (IV. král 19.); anděl zavřel ústa lvům, aby neuškodili v jámě nábožnému *Danieli* (*Dan.* 6.); anděl sstoupil do peci, a vyrazil plamen ohně z pecí, i zachoval tři zbožné mládence, kteříž tam na rozkaz krále *Nabuchodonozora* uvrženi byli (*Dan.* 3.); anděl (*Rafael*) provázel mladého *Tobiáše* na cestách i slepému otci jeho zraku navrátit; andělé vedli *Machabejské* v boji a nepřátely porazili (II. *Mach.* 10.); anděl potěšil *Jáchima a Annu* zaslíbením, že se jim narodí dcera (*Maria*); anděl přinesl knězi *Zachariáš* zprávu, že v stáří bude míti syna; anděl zvěstoval *Panně Marii*, že počne z Ducha svatého; andělé plesali a oznamovali narození *Spasitelovo*; sprovázeli jej na útěku do Egypta, chránili před úklady *Herodesovými*; sloužili mu na poušti a přinesli kalich posilnění na hoře *Olivetské*; andělé zvěstovali jeho *vzkříšení*; a když na nebesa vstoupil, druhé jeho příští. Anděl vyvedl *Petra* ze žaláře; anděl oznámil *Pavlovi*, že budou všickni s ním ochráněni na moři; anděl dal *Filipovi* rozkaz, aby šel do *Gazy*, a komorníka královny *Kandaces* obrátil; anděl velel setníku *Korneliovi* do města *Joppen* pro *Fetra* poslati, kterýž jej pokřtil; anděl sstupoval v *Jerusalemě* do *rybníka bravného*, a hojil přípuštěním Božím všelikých *neduživých* (*Jan.* 5.); andělé radují se nad jedním hříšníkem pokání činícím více, než nad 99 *spravedlivými* (*Luk.* 15.); andělé dle svědectví *Kristova* nesli duši *žebráka zemřelého* do lůna *Abrahamova* (*Luk.* 16, 22.); anděl donášel modlitbu starého *Tobiáše* k Bohu (*Tob.* 12, 12.); a jak *Jan* v svém *Zjevení* (8, 3. 4.) píše: „Jiný anděl přišel a postavil se před oltářem, maje kaditelnici zlatou. I dáni jsou jemu zápalové mnozí, aby dal z modliteb všech svatých na oltář zlatý,

kterýž jest před trůnem Božím. I vystoupil dým zápalu z modliteb svatých z ruky anděla před Bohem.

b) *Andělé* jsou i nástrojové trestající spravedlnosti Boží. Anděl brány rajske ostřihá (I. *Mojž.* 3, 24.); anděl pobil všecko prvorozené v zemi Egyptské (II. *Mojž.* 12, 29.); anděl usmrtil 70,000 Israelitů (II. *Král.* 24, 26.); anděl porazil 185,000 Assyrských (IV. *Král.* 19. 30.); anděl ranil Antiocha krále, že nedal cti Bohu; i rozlezl se červy, umřel (*Sk.* 12, 23.).

2. *Zé života svatých.* Andělé chránili nevinnost a čistotu sv. Františky římské, sv. Anděly, sv. Aloisia, sv. Stanislava Kostky, sv. Anežky, Lucie, Cecílie a mnoha jiných svatých a světic Božích.

Andělé opatrovali na cestách svat. Onufria, sv. Benedikta, sv. Dominika.

Andělé pomáhali dvakráte našemu českému knížeti sv. Václavu; jednou, když proti Radislavovi, odbojnému knížeti Kouřimskému, pro ušetření krve a životů svých poddaných sám jediný s ním se potýkatí volil; aj tu jej andělé obstoupili s křížem skvoucím. Což vida nepřítel, všecek uděšen k nohous jeho padl, za odpuštění prosil a dosáhnuv ho, v pokoji odešel. — Podruhé, když sv. Václav před císařem skrze lživé a závistivé svědky osočen, na sněm přicházel, užrev jej císař od dvou andělů doprovázeného, sstoupil s trůnu císařského, laskavě jej objal, králem jej nazval a rameno sv. Víta za dar jemu obětoval, kterýžto drahý ostatek podnět dal k vystavění chrámu na hradě Pražském.

Sv. Isidor pasa stádo, častokráte zvláštním pužením odešel do chrámu i přišed nazpět, vše v dobrém pořádku zastal, tak že se zdálo, jako by v ten čas anděl stádo byl opatroval.

Sv. Teresie ochrany a lásky andělské požívala tou měrou, že jí přicházelo, že juž ne sama žije, nýbrž že anděl v ní myslí, cítí a volí.

Sv. Martin, sv. Jiljí a mnozí jiní obzvláštní síly a útěchy skrze anděla v boji při smrti zakusili.

Nauč. mr. a) Bůh anděly stvořil nejen k své službě, alebrž i k tvé ochraně: považ, jakou máš cenu a důstojnost; a za lásku jeho díky mu vzdávej.

b) Andělé milují nás; pročez i je milujme i těšme se, že jedenkrát k společenství jejich přivtělení budeme.

c) Každý máš svého anděla strážce, jehož obzvlášť cti, miluj, vnukání jeho poslouchej; před nímž buď čist v myšlení a v obcování svatý; jemu v lásce k Bohu a bližnímu se podobej: buď stráž-

cem a ochrancem lidí, zvláště mládeže; hříchy anděla svého nezarmucuj a paklis zhřešil, nedli činiti pokání, abys mu radost spůsobil; v něho ve všech případnostech života důvěruje, neboj se ni v trápení, ni v smrti; často jej o pomoc a přímluvu vzývej, říkáje nábožně:

„Anděle Boží, strážce můj,
rač vždycky být ochránce můj!
Mne vždycky řiď a napravuj,
ku všemu dobrému mne vzbuzuj,
ctností svatým mne vyučuj,
ať jsem tak živ, jak chce Bůh můj;
tělo, svět, ďábla přemáhám,
na tvá vnuknutí pozor dám,
a v tom svatém obcování
ať setrvám do skonání:
po smrti pak v nebi věčně
chválím Boha ustavičně.“

Výroky. „Věziž, že máme velikou úctu prokazovati andělům svatým, každodenně je chváliti, ctiti je a díky jim vzdávati. Musíme se též pečlivě chrániti, abychom v jejich přítomnosti, — a oni jsou vždy při nás —, nic nedovoleného neb hanebného nemyslili, nemluvili a nečinili.“ *Sv. Bonaventura.* Andělé nás milují, poněvadž nás Kristus Pán milovati ráčil. A to proto pravím, bratří, abyste budoucně úplnější důvěry k blahoslaveným andělům měli, a tudíž i v každé své potřebě je důvěrněji o pomoc vzývali.“ *Sv. Bernard.* „Anděly Páně vroucně milujme, bratří, jakožto své budoucí spoludědice, nyní prozatím poručníky a strážce své. . . Takových strážných majíce, čeho bychom se báli? Nelze, aby byli přemoženi aneb svedeni, tím méně to možné, aby svedli, již nás ostříhají na všech cestách našich. Věrní jsou, opatrní jsou, mocni jsou, co se lekáme? Jen je následujme, jen se jich držíme, jen v skrýši Boha nebes přebývejme. Kdykoli tedy vidíš přetěžké na tebe valiti se pokušení, prudké nastávati soužení, vzývej ochránce svého, vůdce svého, pomocníka svého v příznivých i nepříznivých dobách, volej k němu a rci: Pane, zachovej nás, hyneme.“ *Sv. Bernard.* „Každému v Kristu věřícímu anděl jest přítomen, jestli že ho od sebe převrácenými skutky neodhání. Neboť jako kouř zahání včely a smrad zapuzuje holubice: rovněž odhání anděla, našeho života strážce, hřích, jenž jest mnohého slizení hoden, a vydychuje výpar dusivý.“ *Sv. Basil.* „Co anděl z pouhé a čisté lásky činí, ty alespoň (čiň) vlastní svou potřebou dohnán a vybídnut, . . . prokazuje milosrdenství bližnímu svému;

a opět s týmž andělem pozdvihni žádostí svých, a se vší ducha touhou hled' vystoupiti a vznésti se ku svrchované a k věčné pravdě." *Sv. Bernard.*

Nejpřednější tvorové
andělští jsou duchové.

Bůh je stvořil k službě své
též i lidu k ochraně.

Strážce svého máme ctíti,
na myslí ho všude mítí,
Anděl bude s tebou bdít,
hled' jen srdce čisté mít.

„Vzýváme vás, naše strážce,
jichž nám Bůh dal ve své lásce,
aby duch, tu maje strahu,
ubránil se zlému vrahu.“ *Zpěv církv.*

IV. O zlých andělech neb ďáblech.

1. Bůh stvořil všechny anděly v své milosti; než *mnozí andělé milost Boží skrze hřích pýchy ztratili.*

Ne všickni andělé zůstali svatí; mnozí z nich si v sobě samých zalíbili, hrdě a pyšně se Bohu protivili; nechtěli se mu klaněti, ani jemu poddáni býti. — Tak nezůstali v stavu milosti a dokonalosti, v jakém byli od Boha stvořeni, ale vlastní zlobou ze stavu tohoto blaženého vypadli.

2. *Ty pyšné anděly, které ďábly jmenujeme, Bůh na věky zavrhl a do pekla odsoudil.* Pyšné anděly Bůh trestal přísně. — Hříchem ztratili milost posvěcující; Bůh přestal je milovati, zavrhnul je a odsoudil na věky do pekla, kdež se velice trápí, nemajíce útěchy, ani pokoje, ani naděje, že by muky jejich někdy přestaly.

„Jakkoli andělé velkými byli opatřeni dokonalostmi, dary a milostmi, přece jakožto bytosti konečné a obmezené mohli i zlé chtíti a činiti. A skutečně mnozí v prvotním svém stavu v obcování s Bohem nepotrvali: alebž od Boha odpadli a odpadnutím takovým na věky se stali nešťastnými. — V čem vlastně ti hříšní andělé proti Bohu zavinili, zjevení zřejmě neudává; jen na to naráží *Písmo sv. (Tob. 4, 14.)*, že „pýcha jest počátkem všelikého zahynutí,“ čemuž i učení sv. Otců přisvědčuje, kteří se vůbec domýšlejí, že jeden z nejpřednějších andělů (belzebub, belial, satan, kníže tohoto světa, kníže temnotí, kníže ďáblů, vražedník a lhář od počátku a otec lži), domnívaje se pro svou vznešenost a krásu býti Bohu rovným, službu Svrchovanému vypověděl, a počínáním takovým valnou část andělů za sebou potáhl, kteří se vesměs ďáblové, zlí, nečistí duchové nazývají.“ *Bartl.*

Texty. „Hle, kteříž mu sloužili, nebyli stálí; a na andělech svých našel nepravost“ (*Job. 4, 18.*). „Vy z otce ďábla jste, který v pravdě nestál; neb pravdy v něm není“ (*Jan. 8. 44.*). „Bůh an-

„dělům hřešícím neodpustil, ale provazy pekelnými strhna je do pekla, vydal je k mučení, aby k soudu chováni byli.“ (II. *Petr.* 2, 4.) „Bůh ty anděly, kteříž nezachovali knížectví svého, ale opustili příbytek svůj, k soudu velikého dne vazbami věčnými pod mrákotu schoval“ (*Jud.* 6.). „Viděl jsem satana jako blesk padajícího s nebe“ (*Luk.* 10, 18.; srvn. *Is.* 14, 12.). „Odejďte ode mne, zlořečení, do ohně věčného, kterýž jest připraven ďáblu a andělům jeho“ (*Mat.* 25, 47.).

Výroky. „Všickni (andělé) od jednoho a téhož Boha stvořeni jsou. Když se však odtrhše, prohřešili, odkázani jsou knížeti ďáblu, tomu, kterýž se první sobě i ostatním stal odtržení příčinou. . . . Provinilí andělové spadli na zem k soudu.“ *Irenej.* „Hledáme-li příčinu bédnosti zlých andělů, tať se nám naskytuje, že odvrátivše se od nejvyšší bytosti, obrátili se sami k sobě, anož nejsou bytostí nejvyššími; kteréžto provinění nelze jinak, než pýchou nazývati. Nebo počátek všelikého hříchu jest pýcha.“ *Sv. Augustin.* „Na hrozný pád andělův následoval hrozný trest vyloučení byli z blažené společnosti ostatních andělů, vyloučení byli z nebe a na věky zavrženi od tváři Boží. Vyloučení byli ze sídla nejčistší blaženosti a svrženi na místo, kde stále trvající muky trpí. Mimo to vůle jejich se naprosto odvrátila od Boha a k zlému se naklonila. Věřit sice, že jest Bůh, ale nemilují Boha, toliko se před ním třesou (*Job.* 2.). Nejvíce jich ale to trápí, že vědí o blaženosti dobrých andělův, a netoliko žádného konce utrpení a muk svých nesmějí se nadíti, nýbrž i na sebe samy, co na původce neštěstí svého, musejí naříkati.“ *Jirsík.*

Nauč. mr. a) Pád andělův budiž nám výstrahou, zvláště abychom se vystříhali pýchy. „Pýcha předchází pád“ (*Př.* 16, 18.). — „Bůh se pyšným protivi“ (*I. Petr.* 5, 5.).

b) Pamatujme na neuprositelnou spravedlnost Boží. — „Tak jest po něm (anděli) veta: co se ale stane se mnou, jenž jsem prach a popel? Anděl zpyšněl ve slávě nebes, a já — na smetišti. Kdo nepřipouští medle, že by hrdost boháčova snesitelnější byla, nežli pýcha chudého? Běda mně. Byla-li pýcha na tomto vznešení takto potrestána, co se stane se mnou, jenž jsem tak nízký, tak bídný, a při tom přece tak hrdý?!“ *Sv. Bernard.* „Co se nadýmáš, hlino a popeli? Prostředkem andělův bral se Pán a ztratil hrdost jejich. Záhuba andělů působí napravení člověku; neboť pro potupu andělů padlých je psáno: Nechať mi k dobrému slouží i zkáza kleslého anděla a ruce své nechať umyju v krvi hříšníka.“ *Týž.*

„Andělé když zhřešili,
bez trestu jsou nebyli;

odbojní ti duchové
pekelní jsou ďáblové.

Nuže varujme se vždycky zlého,
nedojdeme soudu podobného!“

Pýcha duchy v ďábly zvrhla,
věčné do pekel je strhla:
tož se zvláště pýchy střež,
sice trestu neujdeš.

3. *Vyšší dokonalost padlých andělů převrátila se v horší zlobu,* tak že Boha a vše, co pravé a dobré jest, nenávidí.

Jmenujeme je *zlé duchy, ďábly*, protože jsou plni zlosti, nenávisť a závisti, stále proti vůli boží smýšlejí a jednají, mají Boha v nenávisť a toho si žádají, aby ho nikdo nemiloval, nectil a neposlouchal.

Vůdce zlých duchů neb ďáblů se jmenuje *satan*.

4. *Ďáblové jsou úhlavní nepřátelé naši*, závidějí nám, že jsme k věčné blaženosti stvořeni a proto svádějí nás k zlému, aby nás o milost boží a věčnou blaženost připravili, *pokoušejí nás. Ďábel jest protivník, škůdce tajný, velmi úskočný a pokušitel náš.* — On raduje se z neštěstí našeho, má zalíbení na hříších našich: protoť jej nazývá písmo vražedníkem od počátku a lhářem (*Jan. 8, 14.*), nepřitelem a nešlechtníkem (*Ef. 6, 16.*), a zlostníkem (*I. Jan 2, 13.*), který nám úklady čině, se proměňuje v anděla světla (*II. Kor. 11, 14.*); ze závisti vzbuzuje všeliká zlá myšlení, zlé žádosti a úmysly v srdcích našich, svádí nás k hříchu; pokoušit nás *). „Závistí ďábla smrt vešla na okršlek země“ (*Moudr. 2, 24.*). „Ďábel ustavičně jako lev řvoucí obchází, hledaje, koho by sežral“ (*II. Petr. 5, 8.*), „I svržen jest drak ten veliký, had starý, jenž slove ďábel, a satanáš, jenž svodí všecken okršlek světa, i andělé jeho s ním svržení jsou“ (*Zj. 12, 9.*).

Výroky sv. „Ďábel jest původce všeho zlého, pramen nešlechtnosti, . . . ustavičný člověka nepřítel, který osidla léčí, poklesky připravuje, jámy kopá, zkázy chystá.“ *Petr Ravenat.* „Zvláště pak o to usilují, aby vládli nad srdci lidskými, a touto vládou nejvíce se honosí, když v anděly světlosti se proměňují. Mnozí a rozdílní jsou tedy skutkové jejich, a čím více podivení našeho jim odepřítí nemůžeme, tím bedlivěji jich se vystříhati jsme povinni.“ *Sv. Aug.* „Hle, had chytřejší všech ostatních zvířat, jehož mi nelze viděti,

*) Za času Ježíše Krista byla od Boha ďáblům dopuštěna i moc, těla lidská osedati a rozličnými nemocemi je trápití (*Mat. 8, 28 † 9, 32; Luk. 4, 33 † 4, 42.*); což dalo se proto, aby Kristus nad nimi moc svou dokázal (*Mat. 8, 32; Luk. 4, 35.*). Za našich časů ďáblem posedlých není.

tím méně před ním se varovati . „Neboť není bojování naše toliko proti tělu a krvi, ale proti knížátům a mocnostem, proti správcům světa temností těchto, proti duchovním zlostem v povětrí“ (*Ef. 6, 12.*). A kdo jest, jenž by jejich ohnivě šípy uhasiti s to byl? „Připravili zajisté střely své v toulu, aby stříleli skrytě a v temnosti upřímné srdcem“ (*Žlm. 10, 3.*). „Smlouvají se též, jak by ukrytí mohli osidla, a říkají: kdo je spatří? (*Žlm. 63, 6.*) „A teď zjevně a násilně, teď zas ukrytě a lstivé, vždy pak bojují proti nám ukrutně a zlomyslně, ustavičně nás pronásledující.“ *Sv. Bernard.* „Šípy ďáblovy jsou hněv, závist, prostopášnost a ostatní, čímž se duše poraňuje. . . . Pohřichu, těmito ranami bývá zhusta přemožena duše věřící! Běda mně, nebo odevšad vidím boje, ode všad lítají šípy, ode všad pokušení, ode všad nebezpečí! Kamkoli se obracím, nikde bezpečnosti. I co chláholí, i co zarmucuje a obtěžuje, všeho se lekám; hlad i občerstvení, sen i bdění, práce i odpočinek bojují proti mně.“ *Týž.* „Ďábel nás pokouší, netoliko skrze sebe samého, nébrž i skrze ty, již s námi obcují.“ *Sv. Řehoř.*

Příklady z písma sv. Ďábel svedl první rodiče k hříchu; pokoušel Krista; Jidáš zrádu vnukl: *Ananiáši a Safíře* lež.

5. Než moc ďábla jest obmezena tak že bez vůle Boží nemůže škoditi.

„Na to ukázal se Syn Boží, aby kazil skutky ďáblovy“ (*I. Jan. 3, 8.*: srvn. *Jan 12, 31. 32.*). „A oloupiv (Kristus) knížatstva a mocnosti, vedl je na odivu, zjevně triumf slaviv nad nimi“ (*Kol. 2, 15.*).

Výroky sv. „Démonové jen tak dalece působiti mohou, pokud podlé tajuých soudů všemohoucího se jim přivoluje.“ *Sv. Augustin.* „Na větším díle chce ďábel uškoditi, ale nemůže, poněvadž jest síla jeho moci podřízena. Nebo kdyby ďábel tak mohl škoditi, jak chce, žádný spravedlivý by nezůstal.“ *Týž.* „Proti sluhům Boha živého není satanu nic dovoleno, k čemu nesvolí Pán. Máš příklad na Jobu, jehož ďábel nižádným způsobem stížiti nesměl, ba ani majetek jeho, leč až k tomu obdržel moc od Boha řkoucího: „Hle všechny věci, kteréž má, v ruce tvé jsou: toliko na něj nevztahuj ruky své“ (*Job 1, 12.*). Aniž napotom ruky vztáhl, leč až žádajícím o to řekl Pán: „Aj, v ruce tvé jest: a však duši jeho (život) zachovej“ (*Job. 2, 6.*). Rovněž žádal, aby mohl pokoušeti apoštolův, nesměv toho bez svolení. Pravít zajisté Pán v Evangelium Petrovi: „Aj, satan požádal vás, aby vás třibil jako pšenici; ale jáť jsem prosil za tebe, aby nezahynula víra tvá“ (*Luk. 22.*), t. j. by nebylo ďáblu tak mnoho povoleno, aby víra v nebezpečí přišla.“ *Tertul.*

6. Bůh dopouští sice pokušení, a však „nedopustí nás pokoušetí nad to, což můžeme snést“ (I. Kor. 10, 13.). — „Démonové nemohou činiti ničeho, leč jim jest připuštěno; povoluje se jim ale v tom nevystíhlým a spravedlivým soudem nejvyššího Boha, podle zasloužení těch, kteří od nich buď nějakého toliko nátisku, buď také podmanění a oklamání slušně mají zakoušeti.“ *Sv. Augustin.* „Dává se moc proti nám zlémn (ďáblu) dvojím obyčejem, neb k pomstě, když hřešíme, neb k slávě, když pokoušeni býváme, jakož o Jobovi učiněno vidíme.“ *Sv. Cyprian.*

7. Nechtícím ďábel nemůže ublížiti. — „Pod mocí tvou, ó člověče, jest žádost hříchu, a ty panovati budeš nad ním“ (*Gen. 4, 7.*).

„Slabý, malomocný jest nepřítel náš, kterýž nepřemáhá nikoho, leč toho, kdo chce sám.“ *Sv. Bernard.* Nenutil, nedotekl se (Pána), nýbrž toliko řekl: „Spustiž se dolů“ (*Mat. 4, 6.*). Abychom vyrozuměli, že kdo ďábla poslouchá, sám sebe nepřemáhá; neboť ďábel může vnukati, nutiti nemůže.“ *Sv. Jan Zlat.* „Před příštím Kristovým, br. n., byl ďábel odvázan . . . Přišel ale Kristus a spoutal ďábla. Než řekne snad někdo: Spoután-li jest, proč ještě tak mnoho může? Pravdať ovšem, že mnoho může: a však nepanuje, leč nad vlašnými, nedbalými, těmi, již se nebojí Boha. Jest zajisté svázán jako řetězem spoutaný pes, nemoha nikoho pokousati, leč toho, kdo se k němu v smrtonosné bezpečnosti přiblíží. Viztež už, br., jaktě to nemoudrý člověk, jehož pokouše pes k řetězu přivázaný. Ty se k němu (ďáblu) rozkošemi a žádostmi tohoto světa nepřipojuj, a on se neosmělí přiblížiti se k tobě. Štěkati může, ponoukati může, pokousati ale nijak nemůže, leč chtícího. Neboť neškodí nucením, nýbrž raděním: aniž na nás svolení vynucuje, toliko je žádá.“ *Sv. Augustin.*

N. mr. Ďábel vítězí nad bázlivými a slabými; protož udatně bojuj, užívaje zbraní od Krista poručených, t. víry, modlitby, postu a důvěry v Boha.

Texty. „Protož oblecte se v celé odění, abyste mohli státi proti úkladům ďábelským . . . Stůjtež tedy, majíce podpásaná bedra svá pravdou a oblečení jsouce v pancíř spravedlnosti; a obuté majíce nohy přípravou Evangelium pokoje; ve všech věcech berouce štít víry, kterýmž byste mohli všecky šípy ohnivé nešlechtníka toho uhasiti: a lebku naděje spasení vezměte, a meč ducha, jenž jest slovo Boží. Všelickou modlitbou a prosbou modlíce se každého času v duchu; a v tom bedliví jsouce se vší ustavičností“ (*Ef. 6, 11. 14—17.*). „Jemužto (ďáblu) odpírejte, silní jsouce u víře“ (*I. Petr. 5, 9.*). „Buďte tedy poddáni Bohu: odpírejte pak ďáblu,

i utečet od vás“ (*Luk.* 4, 7). „Toto pokolení nevymítá se, jediné skrze modlitbu a půst“ (*Mat.* 17, 20.; srvn. *Mat.* 9, 28.).

Výroky sv. „Můžeš ďábel zápasiti, ale zvítěziti nemůže .
Ďábel pokouší sluhů Božích a prázdné-li je nalezá, podvracuje je. Nebo jako člověk naplniv nádoby vínem dobrým a mezi nádoby ty položiv několik nádob poloplných, přijda, aby nádoby skoumal a okusil, neohledaje plných, věda, že dobré jsou, nébrž okouší nedoplňných, aby snad nebyly zkysaly: tak i ďábel přichází k sluhám Božím, aby pokoušel jich. Kdož ale jsou plni víry, udatně jemu odpírají, a on utíká od nich, nemaje přístupu k nim. Tož se běře k těm, již víry nejsou plni, a poněvadž přístupu má, vchází do nich a činí jim, co se zachce jemu a stávají se sluhy jeho.“ *Hermas.*, „Odpírejte ďáblu, utečet od vás. A kterak? Věřte v Krista, a kříž jeho na se beřte. A jakou to zbraní? Bděním, postem, denním pracováním, a nočním se modlením, pokorou a sprostností, chudobou a čistotou, mlčelivostí a chráněním se marných rozprávek, samotlivostí a vzdálením se od hluku světského, útrpností k potřebným, modlitbou za své protivníky, dokonalým poslušenstvím k své vrchnosti, trpělivostí v zápase s pokušením, setrvalostí v ctnostech, odřeknutím se všeho jmění a zamítnutím cti, chvály a povýšení.“ *Bl. Tomáš Kp.* „Jako štít chrání tělo před šípy nepřátelskými, rovněž ochraňuje víra duši před pokušeními pekelnými.“ *Sv. Alf. Liguori.* „Ohnivě ďábla šípy slušno hasiti přísným postem a bděním.“ *Sv. Jarolím.* „Uchopme se zbraně postu; neboť pevnost ďáblova musí hladem ku vzdání se býti přinucena.“ *Sv. Frant. Sal.* „Město silnými a vysokými zděmi ohražené nemůže tak snadno od nepřitele dobyto býti: tak i ďábel těžce v moc svou dostává ty, kteříž jsou modlitbě oddáni.“ *Sv. Augustin.* „A protož, o Bože můj, k tobě voláme, vysvoboď nás od protivníka, kterýžto buďto že spíme nebo bdíme, buď že jíme nebo pijeme, aneb cožkoli jiného činíme, všemi obyčeji snaží se ve dne i v noci . . . aby pomordoval duše naše.“ *Týž.*

Výstraha. Varuj se, abys oddav se hříchu, nepodobal se ďáblu, abys nebyl tovaryšem a náhončím jeho. „Kdo činí hřích, z ďábla jest: nebo ďábel od počátku hřeší.“ (*I. Jan* 3, 8 † 3, 9—10.) Kdo svodí spravedlivé na cestu zlou, v zahynutí svém padne.“ (*Přísl.* 28, 10.)

Přísl.: Čert jako ďábel. — Ďábel opice Boží. — Čert nikdy nespí — Čert po samotách nejvíce uloví. — Čert má mnoho cukru, a proto i hřích činí sladkým. — Čím kdo pěknější, tím čertu milejší. —

Prosba k sv. arch. Michaeli.

Církve svaté strážce,
jenž máš lidi v lásce,
andělů všech vůdce,
na zmar zlého škůdce,
proti tomu vrahu,
buď nám na ostrahu.

V. Učení církve katolické o člověku.

A. Původ a podstata člověka.

1. Lidé jsou po andělech nejznamenitější tvorové boží na zemi.
— Mají tělo a nesmrtelnou duši, která jest podle obrazu Božího stvořena.

2. Stvoření člověka popisuje Mojžíš (*Gen.* 1, 26—31.; 2, 7 18. 21. 22.) způsobem velmi vážným. „A řekl Bůh: Učiňme člověka k obrazu a podobnosti svému a ať panuje nad rybami mořskými a nad ptactvem nebeským i nad zvířaty i nad všelikým plazem, který se hýbe na zemi. I stvořil Bůh člověka k obrazu svému: k obrazu Božímu stvořil ho, muže a ženu stvořil je. — Učinil pak Hospodin člověka z hlíny a země a vdechl v tvář jeho dchnutí života i učiněn jest člověk s duší živou. — Řekl také Bůh Hospodin: Není dobře člověku býti samotnému: učiňmež mu pomoc, podobnou jemu. Vpustil tedy Hospodin Bůh sen na Adama a když usnul, vyňal jedno z žeber jeho; i vzdělal z toho žebra, kteréž vyňal z Adama, ženu, a přivedl ji k Adamovi. I řekl Adam: Tato jest nyní z kostí mých a tělo z těla mého. — I požehnal jim Bůh a řekl: Rosttež a množte se a naplňte zemi a podmaňte ji. — A viděl Bůh všecko, co byl učinil, a bylo všecko dobré.“

3. Z popsání toho vysvítá:

a) Že Bůh stvořil člověka a sice z pouhé milosti.

Texty. „Já jsem učinil zemi a člověka na ni stvořil jsem já“ (*Is.* 45 12.). „Duch Boží učinil mne, a dchnutí všemohoucího obživilo mne“ (*Job.* 33, 4. 6.; srvn. *Žlm.* 118, 73 † 138, 13.). „Nevím, kterak v životě mém ukázali jste se: aniž jsem zajisté já ducha a duše vám darovala aneb života a údů jednomu každému z vás jáť jsem nespojila, ale stvořitel světa“ (*II. Mach.* 8, 22.).

Výroky. „Stvoření tvé jsem, ruce tvé, o Pane, učinily mne a stvořily mne . . . Dilem rukou svých Pane nepohrdej . . . Aj zajisté jsem, protože tys mne stvořil. A odkud mi to, Pane nejdobrotivější, Pane, nejsvrchovanější, Otče nejmilosrdnější, Stvořiteli nejmocnější a vždycky

nejmilostivější? Jaká jsou má zasloužení? Jaka má hodnost? že se zlíbilo před obličejem tvé velebnosti stvořiti mne!“ *Sv. Augustin.*

b) *Člověk záleží z těla a z duše:* „Co jest člověk? Rozumná duše, majíc tělo.“ *Sv. Augustin.*

c) *Tělo pochází ze země a jest smrtelné.* „V potu tváři své chléb jísti budeš, dokud se nenavrátiš do země, poněvadž jsi z ní vzat; nebo prach jsi a v prach se navrátiš“ (*I. Mojž. 3, 19.*; viz svrchu 2, 7.).

„Pocházíť lidské tělo, dle obecného mluvení způsobu, ze země (z hlíny, prachu, bláta); čemuž rozuměj tak, že prvky, z kterých jsou složeny hmoty těla lidského, tytéž jsou, jako prvky jiných těles zemských. Tělo lidské po smrti shnuje a tímto hnitím prchají z mrtvoly lidské částky její tekuté a povětrné čili plyny, a pozůstane toliko něco částek zemovitých, kteréž zpráchnivějí. Vším tedy právem nazýváme zemi matkou svou, z jejíhož lůna vzniklo naše tělo. *Hnojek.* (Tělo lidské str. 3.)

NB. Na to nás pamatuje Církev na popeleční středu, kdežto skrze ústa kněze sypajícího na čelo popel, dí: „Člověče, pomni, že jsi prach a v prach se navrátiš“ (*I. Mojž. 3, 19.*).

d) *Duše pak,* kterou Bůh v člověka vdechl, jest neviditelná, nedá se ani okem, ani uchem ani hmatem pochopiti, má rozum a svobodnou vůli, působí, že tělo živo jest, že člověk mluví, myslí, chce a koná, *jest duch.* — „Člověk jsi, ducha máš a tělo máš. Ducha pravím, jenž se duší nazývá; z níž sestáváš, protože člověk jsi. Ducha máš neviditelného, tělo viditelné. Rci mi: kterak a čím že jsi živ? Žije duch tvůj tělem tvým, čili tělo tvé duchem tvým? Co odpoví každý, kdo žije? Ovšem řekne, tělo mé jest živo z ducha mého.“ *Sv. Augustin.*

e) *Tělo lidské přemoudře jest způsobeno* (viz níže *popsání člověka*) a před ostatními živočišnými těly *mnohé má přednosti,* jako: přímou postavu, významnou tvář, srovnalé údy k všemóžnému zdokonalení a k pracem nejrozmanitějším působné, schopnost bydleti ve všech krajinách země, hlavně pak dar řeči; však největší přednost mezi všemi jest, že jedenkrát povstane oslavené k životu věčnému. — „Vše, což se na těle lidském nachází, a nechať to jenom člověku jest vlastní aneb i také jiným živočichům, vše jest přemoudře a mistrně ustvořeno. — Všickni údové, ačkoli dosti mnozí, tak sobě pěkně slouží, že rozuměti nemůžeme, co jest při nich více považováno bylo, zdali užitek aneb okrasa.“ *Jirsík.* — „Ne tak zajisté stvořen jest člověk. Na celém světě neznáme dokonalejšího těla,

kteréž by z různých částí svých s obdivnější souměrností v celek takový mistrný bylo zbudováno. — Jen těmi a takovými údy, jakých člověk má, jen tím a nejiným buď o sobě, buď vzájemným působením jejich dociluje se nepostíhlou ještě moudrostí všemohoucího Stvořitele, čehož bližší pozorování a skoumání těla tohoto v nás budí uctivý úžas, a k čemu to vše slouží. A tomu, již v sobě samém nade všecko pochopení výborně spořádanému tělu dává bydlící v něm a účinkující duše vlastního rázu a důstojnosti, kterýž se jeví jak v mluvě tak v každém jeho hnutí; zvláště pak v jeho tváři a oku. — Nejpodobnější člověku zvíře jest opice; však nelze přednosti těla člověčího živěji poznati, leč když si je pomyslíme aneb vidíme je vedlé obyčdné opice státi.“ *Hnojek*. (Tělo lidské str. 156.). — O přímosti těla dí: *tentýž* (str. 30.): „Tělo lidské, a to jediné ze všech těl živočichů, na tomto světě stojí a kráčí zpřímá. — Ze všeho uspořádání těla lidského jde, že Bůh přímou postavu právě člověku popřítí ráčil, jelikož nejznamenitějšímu na této zemi viditelnému tvorů. Nebo celá kostra jeho není sestavena tak, aby se chůze po čtyrech pohodlně mohla díti; nohy naše jsou mnohem delší než ruce, patu máme širokou, dolní obratle páteřnice jsou širší než horní, protože snášejí větší tíž a t. d. A skutečně ani při nejsurovějších národech nikdy nebyla vidána chůze, leč přímá. Přímá chůze člověka nemalý důkaz jest důstojnosti jeho před ostatními na zemi tvory. Když on se postaví širokými šlápami, podepřen o silné paty, na svalovitých lýtkách, co na mohutných sloupech, čelo rozmyslné vypínaje k nebi, jedním okamžikem přehlížeje, což nad ním, pod ním a kol něho jest: i zdaliž se nedokazuje býti pánem a velitelem přírody? zdaliž tím nejeví se výtečné povolání jeho, že má časem v nebi míti příbytek svůj?“ *Týž*.

„Ne tak zajisté stvořen jest člověk, jakž vidíme jiná hovada nerozumná k zemi obrácena, ale stvořen jest s vyzdviženým k nebi tělem, a to jej napomíná, aby těch věcí, které hořejší jsou, vyhledával. — Také divná ta obratnost, kteráž jazyku a rukou našim dána jest, tato v mluvení a psaní rychlost a k dílu umění rozličného i k vykonávání povinností spůsobnost, i zdaliž dosti zřetelně neukazuje, jaké duši k službě takové tělo jest přidáno?“ *Sv. Augustin*.

Nauč. mr. Člověče, koř se a děkuj svému Tvůrci, že tělo tvé tak moudře, tak dokonale ustvořil; a však měj se na pozoru, abys toto výtečné dílo Boží, tento chrám Ducha sv. neporušil; protože tělesných údů svých vždy jen ke cti a chvále Boží a jen k tomu cíli užívej, k jakémuž ti byly dány.

f) Mnohem pak vznešenější jsou *darové duše, která rozumem a — svobodnou — vůlí**) opatřena, nade všemi tvory pozemskými vládne a takto *obraz Boží* na sobě nese, i k říši nebeských duchů se poji.

Rozumem poznává člověk Boha a svatou vůli jeho. *Vůlí* můžeme zavrhovati zlé a voliti dobré. Svobodná vůle povyšuje nás nade všechna zvířata; bez ní nemohli bychom býti dobrými, aniž odplaty sobě zasloužiti.

„Slova: *Člověk jest k obrazu božímu stvořen*, takto se vykládají: Bůh jest duch, má nejdokonalejší rozum a nejsvětější vůli; duše jest také duch, má rozum a vůli. Bůh jest nesmrtelný a bude na věky; duše lidská⁶ jest také nesmrtelná. Bůh jest nejvyšší Pán nebes i země, člověku podrobeny jsou všechny stvořené věci, aby jich užíval ke cti boží a k svému prospěchu.“ *Kat. Sk.*

Slova písma: „Co jest člověk, že jsi naň pamětliv? Učinils ho málo menšího andělů, slávou a ctí korunoval jsi jej“ (*Žlm.* 138,—14.).

*) Uvádějí se zde toliko dvě nejhlavnější moci duše, t. rozum a vůle, jimiž se člověk od zvířete rozeznává. — Mužové učení, písíce o duši lidské, jinak a jinak mohutnosti duševní rozvrhují a rozdílně pojmenovávají.

„Duši lidské tři původní mohutnosti přičítáme; 1. mohutnost poznávací (představovací), 2. výkonnou (žádacím neb snažícím, snaživost a konavost), 3. citelnou (cítícím), jimž odpovídají toliko různé účinky jejich: ponětí (pojmy, představy), žádosti (snahy, chutě) a city.

Činnost pak jedné každé mohutnosti jest buď A. smyslná (že smysly se poznává), buď B. nadsmyslná (již žádným smyslem poznati nelze.)

A. **Smyslná** (nižší).

1. *Mohutnost poznávací* jest:

a) *smysl* neb smyslnost. *Smysl* paterý jest: Zrak, sluch, čich, okus (chuf), hmat. Zrakem poznáváme barvu, velikost, vzdálenost věcí, světlo; sluchem hlas, slova, zpěv, křik, hřmot; čichem vůni příjemnou neb nepříjemnou: okusem sladké, kyselé, hořké, slané, trpké; hmatem tvrdé i měkké, drsnaté i hladké, studené i teplé, mokré i suché, těžké i lehké.

b) Poznali-li jsme smysly nějaký předmět (strom, dům), nacházíme za dlouhý čas obraz jeho v mysli. Takovýto obraz sluje *představa*. Mohutnost představy obnoviti, sluje *obnovivost*; ta zove se *paměť*, obnovují-li se představy v mysli beze změny; *obrazotvornost* (fantasie), vrací-li se představy v mysli změněné.

c) Mnohé představy můžeme spojit v jednu, n. p. představy: dítě, mládenec, dívka, muž, žena, kmet, dají představu člověk. Takováto představa spojením mnohých představ povstala slove *pojmem* (ponětí), a mohutnost pojmy tvořiti jest *um* (vlastně rozum).

Novější mezi slovem *um* a *rozum* nečiní rozdíl. Rozum jeví se schopností pojmu. Bez pojmu není výroků ni úsudků. *Sl. n.*

I stvořil Bůh člověka k obrazu svému“ (*I. Mojž.* 1, 26.). „Bůh stvořil člověka neporušitelného a k obrazu podobenství svého učinil jej“ (*Moudr.* 2, 23.). „Divní jsou skutkové tvoji a duše má zná je výborně“ (*Žlm.* 138, 14.). „Mně pak to Bůh dal, abych mohl vypravovati, jak smýšlím, a prvé mysliti, jakž sluší na ty věci, které se mi dávají; neboť on i moudrosti jest vůdce a moudrých napravitel. On dal mi těch věcí, kteréž v bytu jsou, známost pravou, abych znal spořádání okršků země i moc živlů, počátek a dokonání časů, zjinačení a proměny jeho, běh roku a spořádání hvězd, povahu zvířat, moc větrů a myšlení lidská, rozdíl křovin a moci koření“ (*Moudr.* 7, 15.). „Neviditelné jeho věci od stvoření světa skrze ty věci, kteréž jsou učiněny, rozumem pochopeny a spatřiny bývají; také jeho věčná moc a božatví“ (*Řím.* 1, 20.; srvn. *Sk.* 17, 28.). „Bůh od počátku učinil člověka a zanechal ho v ruce rady jeho (při vůli svobodné) . . . Před člověkem jest život i smrt, dobré i zlé, co se mu bude líbiti, dáno bude jemu“ (*Moudr.* 15, 14. 18.). Pane milosrdenství, moudrostí svou ty jsi

- d) Často skoumáme, zdali dva neb více pojmů se shodují, čili nic; n. p. člověk a vševědoucnost si odporují; člověk není vševědoucí, Bůh a všemohoucnost se spojití dají: Bůh jest všemohoucí. Takovéto zkoušení, jak pojmy k sobě se mají, jmenuje se *úsudek*, a mohůtnost činiti úsudky, jest *soudnost*.
- e) Úsudek pochybný stvrzujeme nepochybným, čili pravdu neb nepravdu úsudku jednoho dovozujeme z úsudku jiných v sobě pravdivých. Tudy povstává *rozsudek*, a mohůtnost činiti rozsudky, nazývá se *rozsudností*. N. p. Veškerá ctnost jest chvalitebná. Šetrnost jest ctnost. Šetrnost jest tedy chvalitebná.
2. *Mohůtnost výkonná* jest:
- a) *puď* t. j. žádost po věcech příjemných (u vyšší míře náklonnost), a *ošklivost* věcí nepříjemných odvrátiti se snaží.
- b) My však i věc nepříjemnou chtítí můžeme, je-li užitečná (trpké léky), tak též příjemnou zavrhuje, je-li škodlivá (jed sladký). Mohůtnost tato jmenuje se *volnočinnost*.
3. *Mohůtnost citelná* (citelnost) osvědčuje nám stav náš přítomný. (Jest ona mohůtnost, kterou sobě svědomí jsme stavu svého vnitřního i zevnitřního, i bez předcházejícího ponětí. Tak sobě svědomí jsme, že bytujeme, žijeme, dříve než tomu, co jest bytí, žití, rozumíme). *Cit* jest buď příjemný (v radosti), buď nepříjemný (v zármutku), buď smíšený (při naději a bázni).
- B. Činnost nadsmyslná** (vyšší).
1. *Mohůtnost poznávací* jest:
- a) *rozum*, t. j. mohůtnost poznati věci nadsmyslné, n. p. poznati Boha, co dobrého a co zlého jest atd.

stanovila člověku, aby panoval nad tvorem, kterýž od tebe učiněn jest, aby spravoval okršlek země v pravosti a spravedlnosti a v upřímnosti srdce svého konal soud.“ (*Moudr.* 9, 2.). „Ustanovil jsi jej nad dílem rukou svých. Všecko jsi poddal pod nohy jeho.“ (*Žlm.* 8, 7.).

Výroky svatých. „Duše jest jakási bytnost rozumu účastná a k vládě nad tělem uspořádaná.“ *Sv. Augustin.* „Tělo, jenž od duše obdrhuje dech, život, vzrůst a tvářnost, není nad ní silnější, nýbrž duše řídí a vládne tělem. Nebo tělo podobá se nástroji, duše pak zastupuje místo umělcovo.“ *Sv. Irenej.* „Nejvýtečnější a pro rozumnost ducha povznešenou bytnost člověka, obraz samosti své. svatýma a nepoškrvněnýma rukama svýma utvořil Hospodin.“ *Sv. Klim. Ř.* „Uvaž, kterakým tebe učiniti ráčil: podlé těla totiž učinil tě tvorem vznešeným, leč mnohem více podlé duše; jelikož jsi tvor obrazem stvořitelovým vyznamenaný, rozumu účastný a věčné blaženosti schopný.“ *Sv. Bernard.* „Bůh, když jest učinil člověka, jakožto podobný sobě obraz učinil, ješto jest člověk největší věc díla jeho. Vdechl jemu moudrost, aby všecky věci jeho, moci a panství podmanil, a aby všech užitkův světa požíval.“ *Lactanc*

b) *Svědomy*, čili skutečné poznání věcí nadsmyslných, n. p. poznání dobrého a zlého. Protož je vnitřním hlasem nazýváme, ješto nám praví, co dobrého a co zlého jest.

2. *Mohútnost výkonná* jest

a) *svobodnost*, t. j. mohútnost při svém jednání nezávisle od zákona přírodního zákonem mravním čili božským se ustanoviti.

b) *vůle*, t. j. skutečné při svém jednání ustanovení se zákonem mravním.

3. *Mohútnost citelná* jest *cit vyšší* a sice

a) *cit spokojenosti* s sebou samým, když jsme jednali dobře,

b) *cit litosti*, pakli jsme jednali zle.“ (*Katechismus od K. F. Hyny.*)

NB. Jiní jen dvojí mohútnost a činnost duše rozeznávají, jednu vnitřní, záležející v představách, jimiž se plodí poznání; druhou vněšnou (zevnitřní), která záleží ve snažení po něčem a plodí jednání. Cit patří vždy buď k jedné nebo druhé činnosti. (*Ant. Marka Základní filosofie*)

Tudíž rozeznávají se *city*,

1. *tělesné*, jako: hlad, žízeň, zima, bolest;

2. *duchovní*, jakovéž jsou

a) *nazíravé*, jestli že se k představivosti vztahují; cit dlouhé chvíle, cit zvědavosti, přesvědčení atd.

b) *city výkonné* od snaživosti závislé, a ty opět buď *smyslné*, z pudu přirozeného povstalé, jako strach, radost, stud; buď *mravné* na vůli základ mající, jako dobré svědomí, vážnost k zákonům atd.

(*Jungmanna Slovesnost.*)

Viz také níže: *Člověka duševnost.*

Firm. „Učinil Bůh člověka přímého, s vůlí svobodnou, aby byl živočichem zemským, ale nebe hodným, bude-li se stvořitele svého držeti; hodným také budoucí bídy, jakáž na takovou bytnost slušetí bude, jetli že se Boha spustí. Ačkoliv o něm předvídal, že prohřeší se, spustě se Boha, neodňal však jemu mocnost vůle svobodné, vida při tom, co dobrého z toho jeho zlého On učiniti bude moci.“

Sv. Augustin. „Člověk jest cosi prostředního mezi zvířaty a anděly; ješto zvíře jest tvor nerozumný a smrtelný, anděl ale rozumným a nesmrtelným, a u prostřed nich člověk, nižší andělů, nad zvířaty zas povyšnější, jsa tvorem rozumným a smrtelným, a ke zvířatům se nesa smrti podrobeným tělem, k andělům ale rozumem.“ *Týž.* „Člověk jest sám sobě malým světem: nebo stvořiv Bůh svět duchovní a svět tělesný, totiž žvlův, chtěl oba tyto spojití v světě třetím — a tenť působí člověk. Onť jest králem zemských a poddaným věcí nebeských; tělesný a duchovní, smrtelný a nesmrtelný jsa, stojí u prostřed nebe a země, spojuje veškeré tvory.“ *Sv. Řehoř Naz.*

Přísloví. Adamova těla od počátku světa. Každý člověk tvor boží. Hlava všeho počátek. *R.* Mysl soudí, vůle volí. *Č.* Rozum kraluje, a zvíře jen pamatuje. *S.* Oko hledí daleko a mysl ještě dále. *R.* Paměť bydlí v těle, mysl v čele, a žádost v srdci. *R.* Co hlava, to rozum. Kolik hlav, tolik smyslů. *Č.* Dobré svědomí hlas Boží. *Č.* Duše nejdražší zboží. *R.*

Průpovědi.

Hlavní v světě člověk jest, jenžto hlásá božskou cest.
Z bláta vzdělal Tvůrce tělo, tělo tedy z země jesti,
dechem jeho život mělo: duch pak původ božský věští.

Obraz boží v sobě nosí, otrok, král i žebrák bosý.

„Jak mistrně
jsi stvořil mne,
o Nejmodřejší!
dle údů svých
jsem živočich
ten nejřednější.

Můj ale duch
co polobůh
jest dle vlastností
Tvým obrazem
a důkazem
Tvé laskavosti.“ *Frýček.*

„Člověče, kdož pochopí tě zcela,
ducha vznešenost i křehkost těla?
kdo tvé všechny divné vlastnosti?
Tělo tvé tě mocně k zemi táhne,
duše, kterou žádný neobsáhne,
zdvihá tebe k nebes výsosti.“ *Kamarýt.*

Nauč. mr. a) Člověče uznej a cti hodnost svou a děkuj Bohu, jenž tak veliké dary duše před ostatními tvory ti dal, jejíž schopnosti a síly svědomitě vynakládej.

b) Duše tvá i bližního tvého jest těla vzácnější a dražší, o níž přede vším se starati, ji vzdělávati a šlechtiti, pro níž i život (tělesný) obětovati máš.

c) Duše jest obraz Boha nejsvětějšího, za drahou cenu t. smrtí Kristovou vykoupena; hříchem ji nepoškvřňuj.

d) Duch tvůj činí tě pánem nade všemi tvory, jimiž nezhrdej, pomni že i ty jsi služebník svého Tvůrce.

Slova písma: „Co jest člověk, že jsi naň pamětliv aneb syn člověka, že navštěvuješ jej? Učinils ho málem menšího andělů; slávou a ctí korunoval jsi jej a ustanovil jsi jej nad dílem rukou svých“ (*Žlm.* 8, 5—7.).

Výroky. „Vše, co máš, daroval ti Bůh: rozum, abys ho poznal a ctil: paměť, abys na něj zpomínal; vůli, abys jej miloval; mysl, abys jeho dobrodiní sobě představoval; oči, abys skutky jeho všemohoucnosti skoumal; jazyk, abys jej chválil; a tak i všecky ostatní síly a mocnosti těla i duše, abys toho všeho k jeho cti a chvále užíval.“ *Sv. Frant. Sal.* „Jako někdo něco drahého v rukou maje a o ztracení toho se boje, silně to v ruce stisknuté drží: tak i my máme s velikým králem Davidem říkati: „V nebezpečnosti jest postavena duše má, o Pane, vždycky ji tedy v rukou svých nosím, a tak na přikázání tvá nezapomínám.“ *Týž.* „O má milá duše znamenaná Božím obrazem, vykoupená krví Kristovou, zasnoubená věrou, obdařená duchem, ozdobena ctnostmi, přičtena k andělům: milujž toho, kterýž tebe tak velice zamiloval, měj pozor na toho, kterýž má pozor na tebe, hledej hledajícího tebe.“ *Sv. Augustin.*

„Synu! patř na toho páva,
jak se tu svým leskem svítí;
uč tě marná jeho sláva
v nenávisti pýchu mítí.

Pýchou tou ti zoškliví se,
co tě k nižším tvorům níží,
a s ní vše ti zalíbí se,
co tě k vyšším duchům blíží.

Ohavná jest pro své hříchy
nectnost tato, směšná v sobě;
a však jeden přec druh pýchy
dovoluju, synu, tobě.

V ní se srdce tvé zastydí
za dábelké nepravosti,
za otrockou bázeň lidí
i za mrzkost plazivosti.

A ta hrdość beze břicha,
abych odkryl to tajemství,
jesti svatá, vděčná pýcha, —
na své lidské důstojenství.“ *Jablonský.*

P ř í k l a d y.

Co jest největšího? Radoslav byl velmi pozorliv, když pan učitel povídal dítkám o všelikých věcech z přírody, a sdílel pak doma, co byl ve škole slýchal. Jednoho dne přiběhl vesele domů i vypravoval o největších dravých zvířatech neb šelmách, t. o slonu a lvu, jejichž postavu a vlastnosti popisoval. I radoval se otec z takých vědomostí dítěte a slíbil, že mu k dokonalejšímu seznámení se s přírodou časem všeliké věci bude ukazovati. „Ano, prosím tě otče, zvolal s plesáním R., třeba hnedle, však přede vším něco velikého, znamenitého okaž.“ I sotva že se dal odbýti, aby do rána čekal. V určitou hodinu přišel otec a přinesl mouchu. Chlapci slze stály v očích. „Ty žertuješ se mnou otče! vzlíkal. slíbil jsi ukázati něco velikého, znamenitého, a přinášíš nepatrnou mouchu!“ — Však otec vytáhl sklo zvětšující (drobnohled), dal pod něj mouchu i vece: „Tuto pohleď!“ Chlapec pohleď i udiven radostí zkríkl. Spatřilť mouchu v hrozně velikosti; tělo měla pokryto koží, na níž jako na nějakém panceři peří a šupiny rozmanitých barev se skvěly, noby se podobaly hnátům, hlava veliká, na níž rýpak jako nos slonový. — A když se dost nadíval, dí otec: „No Radoslave, zdaliž jsem žertoval?“ I odpověděl synek: „V skutku toť veliké, toť znamenité.“ „Pamatuj si synu, poučoval dále otec: Všecko v přírodě jest veliké a znamenité!“ A když se večer přiblížil a nebe jasné jako hvězdami poseto bylo, řekl otec: „Synu, chceš zase něco znamenitého viděti?“ A syn oduší: „Ano otče!“ I vedl jej na vysokou věž, hvězdárnu nazvanou, zřídil zvětšující skla neb dalekohled k jeho oku, i jmenoval hvězdy, které se mu v jasnosti ukazovaly, a vysvětloval velikost a vzdálenost jejich, z čehož velebil Hospodina. Tu chlapec jako u vytržení zvolal: „Vid' otče, že není na světě nic většího a znamenitějšího?“ I odpověděl otec řekl: „Ano synu, jest ještě něco většího, než tato tělesa nebeská; nejznamenitější mezi všemi tvory jest — člověk, jenž duchem svým přírodu skoumá, velikost a vznešenost všech tvorů poznává. Bez tohoto skla, kteréž duch lidský vynalezl a umělá ruka člověčí vytvořila, by jsi byl neviděl divy, které se oku tvému na nepatrné mouše i na velikánských hvězdách vyjevily. Až dospěješ, lépe vše pochopíš; a přičiníš-li se poznávati veliké a vznešené tvory, poznáš pak i největší, nejznamenitější bytost, totiž Tvůrce samého, Boha.“ — I sestoupili dolů a R. od té doby dle naučení otcova ještě bedlivěji skoumal velikost a vznešenost přírody a tak velmi moudrý a zbožný muž z něho se stal. *Dle Salomona.*

Jehňátko. Procházejíce se otec se synáčkem po poli, spatřili ovci kojnou a bílé jehňátko, ano cucalo z vemena jejího a matka lízala je. Synáček radoval se nad pohledem tímto a dosti dlouho se nadívaje pravil: „Jehňátko požívá mléka u matky jako dítě; kde pak ale jest otec jeho?“ — „Nezná ho, aniž kdy znáti jej bude,“ odpověděl otec. — A pachole se tázalo: „Zůstane vždy u své matky?“ Na to otec: „Jen tak dlouho, co mléka požívati bude. Jak brzo ale samo travou se živiti počne, opustí matku a zapomene na ni.“ „Kterak pak ale dítky činí?“ ptalo se pachole. „Slyš,“ pravil otec, „byv ty zrozen, spočíval jsi v klínu své matky a jejího prsu jsi požíval jako toto jehňátko, a po několik měsíců skoro neustále jsi dřímал. Pak se zjasnil obličej tvůj, a oko tvé obrátilo se od prsu k matce vzhůru a ústa tvá utěšeně na ni se smála. Hleď toho nelze jehňátku. — Po několika měsících jsi matku přede všemi poznal, ústa tvá hláholala a ručinky k ní jsi vztahoval. Hleď toho nelze jehňátku. — A opět za nějaký čas poznal jsi i otce a obrátil obličej svůj útlý od matky k otci řka: Otče! matko! Hleď ani toho nelze jehňátku. — Ono kloní hlavu svou k zemi. Ty pak nejen k zemi, nýbrž i vzhůru obličej svůj obracíš, a tak láska v tobě vzrůstá. Podobně zrůstá i poznání. Brzo milý synu i na obličej přirozenosti, jako na otce a matku svou patřiti budeš. Pak třetí slovo vyřkneš, které jest slovo života. Zvěř pak obličej nemá, aniž jiného poznává.“ — Tak mluvil otec. Tu uchopilo pachole ruku jeho a patřilo utěšeně k němu vzhůru. Otec pak pravil: „Není-li pravda, že bys nechtěl býti beránkem?“ —

Podobenství od *Krummachra*.

Obraz porušený. Slovnítný malíř *Leonardo* dokonal překrásný obraz, kterýž znatelé z široka daleka přicházeli obdivovat. S nadšením mluvílo se vůbec o tomto mistrovském díle, z čehož jistý jeho sok velmi se rmoutil. On dávno tajnou zášť v srdci svém k němu choval, i jen na vhodnou příležitost čekal, aby se mohl pomstíti; kteráž nyní se mu udála. Leonardo za příčinou na několik dní odešel; což když uslyšel zlostný nepřítel, do jeho dílny se vloudil a obraz strašlivě porouchal. — Mistr z cesty se vrátil; první jeho pohled byl na zamilovaný obraz; než ach, což hledal? Místo ušlechtilého obrazu jen zříceniny. Srdce jej bolí, rukama lomí, svou ztrátu žalostně oplakává. — Křesťane, co soudíš o onom nešlechtníku? Než ty mnohem hanebněji a nevděčněji jednáš, kterýž duši svou, krásný to obraz Boží, hříchy svými poškvřňuješ aneb docela ničíš. — O poznej cenu své duše, prospěš, retuj, zachovej ji.

Nezapomínej na duši svou. Sv. Frant. Xav. ve zpovědnici hříšníky kající objímaje volával: „Ach milý synu, nezapomínej na duši svou, zachovej duši svou!“

„Co prospěje člověku, aby celý svět získal, na duši své však škodu trpěl?“ Slova tato dobře povážili *sv. mučéníci* a proto život i krev svou obětovali, aby duši svou zachovali. Knížata a králové stoupivše s trůnu, zlatý háv a korunu za rubáš poustevnický a mnišskou kukli změnili, aby duši svou zachovali. Klenot nesmrtelné duše vyšší jest ceny, než zlato a okrasa koruny.

„Chvátej spasiti duši svou; neboť na tomto světě není pravého pokoje.“ Tak vryl *Bedřich Christian*, markhrabě Bayreutský do okna svého kabinetu.

Jistý *důstojník*, muž rozšafný, žádal o propuštění; čemuž císař *Karel V.* se divil i po příčině se tázal. „Vaše milosti, odvece důstojník, mám nesmrtelnou duši, již chci zachovati; protož rád bych na nějaký čas před smrtí časných věcí byl zhoštěn, abych jediné na spasení duše své pracovati mohl.“ — Na smrt před smrtí pamatuj.“

Papež *Benedikt* jistému králi neslušnou věc žádajícímu odpověděl: „Kdybych měl dvě duše, rád bych jednu obětoval na to, abych žádosti tvé, o králi, povolil; maje ale jen jednu, nechci ji ztratiti.“ V podobné případnosti pravil kardinal *Bellarmin*: „Učinil bych to; než mám důležitější starost, totiž o spasení své duše.“

I duše všech lidí tuže má cenu, protož kdo, kdy a kde můžeš je zachovati hled; jako *sv. Patric*, kterýž vepře pásl, aby jen nabyt příležitosti získati Kristu svého pána. — *Sv. Frant. Xav.* nesl vak jezdcí, jehož pak obrátil. — *Sv. Růžena Lím.* v horlivosti své pro spasení duší pohanských zvolala: „O kéž bych nebyla ženou, abych Evangelium Kristovo v dalekých krajinách hlásati mohla!“ —

„Synu, čiň co slunce činí,
nad zemí když putuje,
trojit ono dobrodiní
světu proukazuje.

Ty pak světlem své moudrosti
osvěcuj v temnostech lid;
rozpaluj mu srdce k ctnosti,
blaž jak možno jeho cit.

Ono svým paprskem denním
světlo sije, zahřívá,
a svým blahým působením
všecky tvory blaživá.

Ten jen právem sluncem sluje,
koho trojí zdobí ctnost,
kdo svým světlem rozširuje
pravdu, ctnost a blaženost.“ *Jablonský.*

g) *Duše lidská jest nesmrtelná, bylat od Boha stvořena, však nikdy neumírá.* Duše neumře s tělem a jako tělo, nýbrž živa jest s úplným vědomím sebe i když od těla se oddělila. Nazýváť se

proto nesmrtelnou, poněvadž nikdy nepřestává žíti a číti, — tělo ale proto smrtelným slove, poněvadž všecken život z něho můž vymizeti, aniž samo sebou některak jest živo.“ *Sv. Augustin.*

Duše lidská nehyne,
když i tělo pomine.

Chladná smrt jen tělo ruší,
duch si věčný život chová.

V. Sv. Štulec.

Důvody nesmrtelnosti. 1. Duše lidská jest bytost duchovní, tudíž jednoduchá z nižádných složena částek: protož nemůže býti zmařena. „Ješto duše naše svou přirozeností jest cos duchovního, musí nevyhnutelně býti nesmrtelnou, poněvadž nemá v sobě nějaké příčiny ku svému rozdělení a zničení.“ *Sv. Alfons Liguori.*

2. Síly a mocnosti duše jsou s její podstatou tak úzce spojeny, že jich nikdy pozbyti nemůže.

3. Všecky dokonalosti Boží, zvláště pak jeho nejvyšší moudrůst a spravedlnost o nesmrtelnosti duše lidské svědčí. „Řetěz světodějství jest tak spořádán, že pomnutím této země nemůž se skončiti. — Kdožkoli nepředpojat pohlížeje na proměny dějin člověčenstva, dobré se zlým porovnává, plán prozřetelnosti jen tenkrát pochopí, jestli že člověka jako v předsíni jiného světa uznává. Považujeme-li ale, že tento svět jest předsíň světa budoucího, bez rozpaku připouštíme, žeť dobrý jest, i se vším zlým, co nás [v něm] potkává. Život, trápení i umírání jen tenkrát moudré býti se vidí, vírali v nesmrtelnost je objasňuje. — Kdož rozhřeší bez pohledu na budoucí věk onu velikou pohádku: „Proč že spravedlivý a šlechetný až do smrti nešťastným bývá? S Bohem-li ji nespojíme odplatitelem, věčnou zůstane pohádkou.“ *Kornmann.* Bůh-li mocen a spravedliv, jest duše má nesmrtelná.“ *Rousseau.* „Kdyby naše duše byla smrtelnou, Bůh by spravedlivým býti přestal, poněvadž by bezbožní spokojeně žili, nezřízených náklonností svých bez bázně trestu upokojujíce; a naopak by se svatí na zemi mrtvením smyslů svých zarmucovali, aniž jaké odměny za to obdržíce.“ *Sv. Liguori.* Duše-li smrtelná, pak padouchům smrt jest největším ziskem. *Sv. Kliment. Alex.*

4. Rozum velí, abychom byli svatí a ve všem dokonalí, srdce pak, aby vždy blaze nám bylo; což však na tomto světě nikterak nelze, protož musí býti jiný život, kdež, co člověk tu započal, bude moci dokonati, a po čemž zde marně touží, dosáhnouti. „Juž původ a pokrok člověčenstva ukazuje překrok do jiného světa. Člověk, stálé přání — co by byl bez citů lepšího příští? Co churavec opuštěný

a nešťastný bez pohledu za hrob?“ *Kornmann*. „Velicí mužové kráčeli před našimi zraky a přece vznešenější ctnost nad jejich mysliti dá se. Nejučenější své umění za nic pokládá; tak daleko od své vidiny cítí se vzdálena. Jsouť citové v nás, jejichž bezměrný objem rozum lidský není s to naplniti; a zásady jsou možné, jimžto smyslnost, jak by se zdálo nepřemožitelná, ustupuje: — a pak u cíle dráhy pravdy a dobra mělo by rozloučení se s vidou, a věčné osamotnění v hrobě, mělo by všeho konec býti?“ *J. Müller*. „Tenkrát by byl život náš divadlo bez rozvázání uzle, kdyby ho nerozvázala nesmrtelnost.“ *Sailer*. „Člověk sobě zanechán, bez výhledu a naděje byl by nejbídnějším tvorem, jenž by rozum proto byl dostal, aby poznati mohl, že mnohem lépe jest šelmám, než člověku. Lidská přirozenost vřele si přeje neztratiti, což dobrého jest, a přání toto by hrob měl obmeziti? — Netvor jest, kdo člověčenstvu vydírá naději tuto v nesmrtelnost, a nezasluhuje ani místa v lidské společnosti.“ (*Kornmann. Sibilla*).

5. „Úplný důvod, že naše duše jsou nesmrtelny, poskytuje nám i bez víry jednak všeobecné *veškerých národů sjednocení* a přirozená po nesmrtelnosti touha, jenž nás oživuje.“ *Sv. Liguori*. — „Vždyť tajemství Osirisa v Egyptě, Orfea v Thracii, Zoroastra v Persii, Mina v Kretě, Kynira v Cypru a Erechta v Athénách základ měla na učení o nesmrtelnosti. — I potřebné obřady u všech téměř národů směřují ku trvání na jiném světě.“ *Kornmann*.

6. „Nejslovutnější *mudrcové* učili pravdě této, za kterouž také příčinou píše *Cicero*, že ho k této víře nepřivedl rozum ani mudrování, nýbrž vážnost největších mudrců. A v skutku již *Sokrates* učil, že jest duše nesmrtelnou. Tomutéž učili také *Diogenes* a *Pythagoras*, ještě pak světleji učil tomu *Seneka*.“ *Sv. Liguori*.

7. *Nejjistější* pak *svědectví o nesmrtelnosti duše* podává *zjevení Boží*. „Pevně doufáme trvání porušením nedotknuté; nesnímeť o něm z lidských bájek, falešnou naději sebe svádějíce, ale nejjistšímu víry příkazatele ustanovení Božímu věříme.“ *Sv. Athanagoras*. Jsouť pak hlavní místa písma sv. tato: „Nechť umře duše má smrti spravedlivých a poslední věci mé ať jsou jim podobné“ (*Num. 23, 10.*). „Nezanecháš duše mé v hrobě. Naplníš mne radostí před tváří svou; rozkoše po pravici tvé až do konce“ (*Žalm. 15, 10.*). „Nasycen budeš, když se ukáže sláva tvá“ (*Žalm. 16, 15; srvn. Žalm. 35, 9. 10.*). „Svatí pak přijmou království Boha nejvyššího, a obdrží království až na věky i na věky věkův“ (*Dan. 7. 18.*). „Navrátí se prach do země tvé, odkud byl, a duch navrátí se

k Bohu, kterýž jej dal“ (*Kaz.* 12, 7.). „Očekáváme onoho života, kterýž dá Bůh těm, kterýž víry své nikdy nemění od něho“ (*Tob.* 2, 18.). „Nebojte se těch, kteříž zabijí tělo, ale duše nemohou zabiti; než bojte se raději toho, kterýž může i duši i tělo zatratiti do pekelného ohně“ (*Mat.* 10, 28.). „Amen pravím vám, že kdo slovo mé slyší a věří tomu, kterýž mne poslal, má život věčný“ (*Jan* 5, 24; srvn. 11, 25, 26.). „Bůh není Bůh mrtvých ale živých“ (*Mat.* 22. 32.).

Výroky. „V druhé knize Mach. čteme, že *Juda Machabejský* za duše v bitvě padlých oběti přinésti kázal. — A u sv. *Matouše* (18.) čteme též, že se na hoře *Tábor* objevili *Mojžíš a Eliáš* u přítomnosti apoštolův *Petra, Jakuba a Jana*. Viz též podobenství o boháči a *Lázaru* (*Luk.* 16.). *Sv. Liguori*. „Jakož jest Bůh nesmrtelný, tak i duši chtěl nesmrtelnou a věčnou míti.“ *Lakt. Tiron*. „Nepokojo jest srdce naše, dokavad nemůže odpočinouti. Střed pak odpočinutí jest Bůh.“ *Sv. Augustin*. „Hle člověče! společný Otec, duch nesmrtelný, život věčný, toť pravá vznešenost tvá.“ *Raynal*.

Rozprava o nesmrtelnosti: A. praví: Nevěřím v nesmrtelnost. Žádný ještě z onoho světa nepřišel, aby nás o tom přesvědčil. *B. na to:* To je lež! Písmo sv. vypravuje, že obživnul mrtvý, ježž do hrobu *Elizeova* uvrhli, — že *Kristus* vzkřísil z mrtvých dceru *Jairovu*, mládence z *Naim*, *Lazara* jiz čtvrtý den v hrobě ležícího a sám že třetího dne vstal. Rovněž i sv. *Petr* a sv. *Pavel* křísili mrtvé. Věřte mužům, kteří již před 18 sty lety byli očití svědkové vzkříšení z mrtvých a zejména vzkříšení Páně, ó jichž hodnověrnosti nelze pochybovati; nebo položili za svědectví toto život svůj. *J. B.*

Příslolí. „Snadno člověka zahubiti, ale jak bude duši?

P o d o b e n s t v í.

1. *Podoba člověka.* „Tvůrce sstoupil s trůnu svého a andělové všickni, knížata živlů patřili na dílo jeho. — Zavolal k prachu. A v hromadu slítal prach ze všech konců země. I dí anděl země: „Smrtelný tvor bude stvůra tato, nechť žive na zemi kdekoli, neboť, co z prachu pošlo, musí se v prach obrátiti.“ — Bůh zavolal k oblaku nebeskému, kterýžto navlažil prach. I svalovala se blína, dělajíc klenutí nad vnitřními nádobkami a komůrkami; i dí anděl vod: „Potravy budeš potřebovati, umělecký tvore; hlad a žízeň budou puditi život tvůj.“ — Vnitř se spůsobovaly žily a průchody a vně rozmanití údové: i dí anděl života: „Mnohým budeš podmaněn žádostem, řemeslná a krásná stvůro!“ — Tu přistoupil k němu *Hospodia*

s dcerama svýma, Láskou a Moudrostí. Zpřímiv jej otcovsky, dal políbením jemu nesmrtelného ducha svého. — Přím stál člověk, a milostivě hleděl vůkol sebe. „Eihle, dí stvořitel, všecky rostliny, všecka zvířata polní odevzdávám tobě; veškerá země budiž tvá vlast; ji spravuj. Ty ale sám jsi můj; dech tvůj náleží mně, od tebe jej požádám, až se zblíží čas tvůj.“ — Dcery božské, Moudrost a Láska, zůstaly při tomto novém bohovci zemském. Vyučujícíe jej v známost mu uváděly byliny a zvířata; rozmlouvaly s ním co milé družice a rozkoš svou plodily s dětinným novorozencem. — Takto prožije věk svůj člověk na světě tomto. Konečně se shrtí, odevzdávaje tělo žívlům, z nichž byl posel; duch jeho ale vracuje se k Bohu, jenžto dechu svého v otcovském políbení mu byl udělil.“ *Herder.*

2. *Dokonalost.* Amos navštívil jednoho dne svého přítele Bildacha, a hle našel ho, an šedou hlavu svou o ruce opíral a plakal hořce. I dí Amos k příteli svému: „Proč pláčeš?“ A Bildach pokynul k posteli, jenž v komůrce stála, a na ní leželo mrtvé tělo jinocha, jediného syna Bildachova. — „Hle, pravil B., zde spočívá má naděje, pohlcena pomíjejicností.“ — „Tvá naděje? odpoví A. — víra tvá zvítězí nad bolestí.“ — Tu odpověděl B. řka: „Ach víra má jest slabá od té doby, co mne láska a naděje sklámala. Zdali pak jsem nešetřil ušlechtilý vtip pacholete se vši pilností? A teď, když jsem měl spatřiti dokonalost, ona se přibližovala denně . . .“ Tu slzy udusily slova otcova. — Amos mlčel po nějakou chvíli; pak pravil k příteli svému: „Rmoutí tě to, že jsi nedokonal práci? — A hle Bildade, ona láska, jenž jinochovi ducha udělila a odejmula opět, neměla by dokonati, co počala?!“ — *Krummacher.*

Nauč. mr. Duše nesmrtelná věčně bude živa — buď blaženě, buď trapně; protož ctností dobývej jí blaženosti, hříchu se střež, jímž bys připravil jí trápení. — Zlosynu, kterýž zde štěstím oplýváš, děs se umřítí; neboť „duše tvá pohřbena bude v pekle;“ ty pak šlechetný chudáku těš se, neboť „duše tvá nešena bude od anděla do lůna Abrahamova“ (*Luk. 16.*) „Složená odplata jest nesmrtelnost a život věčný.“ *Sv. Ignac Ant.* „Až smrtelnou schránku složíš a v nesmrtelnost se oděješ, pak na Boha dle zásluh patřiti budeš, a pak nesmrtelným učiněn, nesmrtelného uzříš, jestli že nyní jemu věříš. *Theofil.* „Povyš se ty, duchu lidský, nade všecky zříceniny světa tělesného; nebo ty nepominutelný pramen života do sebe máš; ne ty, alebrž obálka tvá se rozvalí v prach. *Fr. Vacek.*

P ř í k l a d y.

1. Jistý duchovní, *Karel z Lotringů*, toužil od nejtělejší mladosti po nesmrtelnosti. „Nic smrtelného nesmrtelné duši! toliko po nebi žízni máme, kde nesmrtelní budeme.“ Toť bylo heslo jeho. — „Nesmrtelná duše má jenom po nesmrtelných věcech toužiti.“

Sv. Bernard.

2. Kolikrátkoli *sv. Teresie* při mši sv. slyšela zpívati ona slova: „*Jehož království nebude míti konce*“ vždycky zplesala radostí velikou, že království svrchovaného Boha, jemuž celým srdcem sloužila, žádných mezí nemá, leč nesmrtelnost, věčnost.

„Živočich pochází celý,
když mu žití vyšel čas;
v člověku se duše dělí,
a jde k Bohu nazpět zas.“ *Frýček.*

„Co se z země narodilo,
slušno by zas zemí bylo;
ty však bydlící v nás duchu,
nezůstaneš v hrobním puchu!“ *Kamarýt.*

h) *Veškeré pokolení lidské z jedněch rodičů t. z Adama a Evy pochází.* To dosvědčuje zřejmě a patrně slovo Boží. V první knize Mojžíšově na mnohých místech se praví, že Adam byl první člověk, kterýž vyšel z rukou Božích. — „Nebylo člověka, kterýž by vzdělal zemi“ (*I. Mojž. 2, 5.*). „Není dobré člověku býti samotnému, učiníme mu pomoc, podobnou jemu“ (*I. Mojž. 2, 18 a 20.*). „I vzdělal Hospodin z toho žebra, kteréž vyňal z Adama, ženu.“ (*I. Mojž. 2, 22.*). „I nazval Adam jmeno ženy své Eva, proto že byla matě (prvomatě) všech živých“ (*I. Mojž. 3, 20.*). „Hle i mne jako i tebe učinil Bůh, a z téhož bláta já také sformován jsem“ (*Job 33, 6.*). „A učinil z jednoho všecko lidské pokolení, aby přebývalo na vší tváři země“ (*Sk. 17, 26.*).

„Ve všech světa krajích mají lidé co do podstaty stejné tělo, tak že malé v tom rozdíly nikoliv nevyznamenávají tolik, aby který člověk nepatřil k našemu jedinému rodu čili pokolení lidskému, poslého ze dvou toliko lidí, dle písma sv. od Boha v ráji stvořených, neplozených. Nicméně počítá se několik plemen jeho, kteráž sestávají z kmenů, národů a rodin. Že tato plemena nebyla od počátku, z toho již plyne, poněvadž děti mužů jednoho a žen druhého plemene zase plodí potomstvo, ješto víme, že zvířata poslá z dvou rozličných plemen jsou neplodná, u p. mezek poslý z koně a oslice.

Pokolení lidské rozvrhuje se obyčejně na patero plemen a sice: pl. kavkazské, mongolské, ethiopské, amerikánské a malajské. — Než všechny rozdíly nejsou ani na těle všech osob těchto různých plemen lidských. . podstatné, — nýbrž jsou pouze rozličností pásů země, potravy a zaměstnání lidského od dávna uspůsobené, jelikož vlastníma očima vidíme, že se ztracují na potomcích rodičů rozdílných plemen (u p. černá barva Mouřenínova již ve čtvrtém pokolení).“ *Hnojek*. Protož nelze jinak souditi, než že všickni lidé jsou tvorové jednoho rodu neb pokolení, potomci jedněch rodičů.

Nauč. mr. Z rovného původu rodielského snadněji soudíme na rovnost práv lidských. Rozličné nerovnosti mezi lidmi záležejí v mimotních toliko věcech, v slávě, bohatství, na nichž duši, že po smrti těla přestanou, ne příliš záležino; pročez nikdo si na nich nezakládej a pro ně bližním nepohrdej; spíše v každém člověku obraz Boží cti a každému lásku prokazuj. „Stvořiv Pán toliko člověka jediného, chtěl, aby jeho potomci naplnili zemi, a tak aby všickni národové světa byli spojeni svazkem pokrevstva, jedni druhých vespolek milující, jakoby jedinou byli rodinou a dítky jednoho a téhož otce.“ *Sv. Jan Zlat.* „Zdaliž není jeden otec všech nás? zdali Bůh jeden nestvořil nás? proč tedy pohrdá jeden každý z nás bratrem svým?“ (*Mal.* 2, 10.). Láska bratrská zůstávej mezi vámi.“ (*Žid.* 13, 1.)

Člověk. *)

Jeho tělesní ústrojí.

Zevnitřní podoba člověka jest každému známa. Obyčejná velikost jeho obnáší 5—6 střeviců, postava nejeví žádnou velikou sílu anebo obratnost, ale za to má přímoust její do sebe cosi důstojného, jakož sluší na tvora panujícího. Mládí člověka trvá déle, nežli mládí zvířat, před dvacátým rokem nedosahuje plného vzrostu. Napotom, nezachvátí-li ho nemoc, trvá květ jeho života po 30 let. V následujících 20 letech pak zase slábne a v 70. roce svého věku dosahuje stáří šedinného čili kmetství.

Soustava kostní. Těla lidského sklad spočívá na základě kostí, ježto nazýváme kostru. — Kostí jest v lidské kostře 248 a každá z nich uspůsobena jest tak, že dokonale vyplňuje svůj účel. — Veskrze skládají se z vápna, smíšeného s malou částí živočišné látky. Na tomto stroji kostním spořádána jest ostatní látka tělesní, nalezajíc v něm podporu svou.

*) Výjimky ze spisu „Svět a jeho divy.“

Soustava svalů. Veliká část měkké látky tělesní činí tak nazvaná vlákna svalová, svaly. Celá spousta jejich dělí se asi na 100 svazů rozdílné velikosti a síly, jak toho účel jejich žádá. — V údech, kde se nacházejí nejhlavnější svaly pohybovací, jsou oba jejich konce připevněny k částkám, které mají mezi sebou kloub; chce-li duše působiti na takový úd, pošle svůj rozkaz po čivách, spojených se svaly, načež tyto buď se roztahují aneb skrčují a tak vykonávají žádaný pohyb. Všecky svaly zevnitřního těla jsou takto podrobeny rozkazům duše; u vnitř pak těla potřebí jest svalů pro oběh krve a trávení pokrmu.

Soustava čiv. Celý povrch těla protkán jest útlými vlákny, jež jmenujeme čivami a která spojena jsou s mozkem a mízou, slouží k tomu, aby jednak přinášela duši zprávy od smyslů, jednak vůli duše naší sdělovala svalům. Mozek, míza a čivy dohromady nazývají se soustavou čivní.

Mozek jest měkká kašovitá látka, v dutině lebky uložena. Jsa ústrojím duše, jak vypátráno, jest tak opatrně chráněn, jak toho důležitost jeho požaduje. Mozek dělí se na dvě: hlavní spousta jeho leží ku předu, menší pak (mozeček) na zad. Prodlužuje se skrze zvláštní otvor do páteře a toto jeho prodloužení nazývá se *mízou*. Každé i sebe nejmenší dotknutí se mozku anebo mízy, i pouhé píchnutí jehlou způsobuje smrt.

Vnější svět pojímá duše prostředkem smyslů, jichžto jest pět:

1. *Zrak.* Pojímání podob a barev předmětů děje se prostředkem oka. *Oko* jest prozračná koule napřed všude zatemněná, vyjma zřetelnici čili panenku, kudy předměty vnikají. Za kouli naproti tomuto otvoru leží kožka síťová (sítnice), na níž se předměty jako v nějakém zrcadle ukazují, když byly dříve zmenšeny čočkou, která leží mezi sítnicí a panenkou. Sítnice v podobě čivy vzadu do mozku se prodlužuje.

2. *Sluch.* Pojímání zvuku děje se v uchu rovněž pomocí čivy, ta sahá ku bláně neb kožce bubínkové, kterouž když zvuk otřese, čivá to donáší mozku a tu sděluje se duši.

3. *Chuť* má hlavní sídlo své v čivách *jazyka*.

4. *Čich* v čivách, nacházejících se pod koží u vnitř *nosu*.

5. *Hmat* pak v čivách, táhnoucích se po celém povrchu těla, zvláště pak na koncích *prstů*.

Soustava krevní. Celé tělo, nevyjímajíc ani kosti, probíhá krev v rourách na svých koncích nad pomyslení útlých. Ústroje, jimiž se krev skrze celé tělo prohání, — čímž se tomuto potřebná

k jeho zachování potrava i vzduch přináší, — leží u vnitř dutiny prsní. Tato oddělena jest od spodnější části příční blánou, bránicí. Pravá zas strana prsní dutiny oddělena jest od levé tenkou kožkou, která do zadu na dvě stěny se dělí a tak poskytuje jícnu průchod do žaludku. V levé dutině leží srdce a levé plicní křídlo; druhou stranu naplňuje docela pravé plicní křídlo. Srdce skládajíc se z masitých vláken, jako silná pumpa žene krev do rozličných průtoků v těle. Jest pak srdce rozděleno na dvě a každý z těchto oddílů opět má dvě dutiny, z nichž jedna nazývá se síní a druhá komorou. Stažením se levé komory žene se krev trubami, tepny zvanými, do všech údů těla a pak zase shromažďuje se v žilách (vratnících) do pravé srdeční síně, odkud přechází do pravé komory. Z pravé komory vedou zase tepny krev do plic a z plic do levé síně, odkud přechází do levé komory, z které prvotně byla vyšla. Každé sevření srdce a pohánění tak krve, nazývá se tepáním čili žilobitím (puls).

Plíce jsou ústroj k dýchání; látka jejich jest lehká, pružná, a houbovitá tkanina, plná samých průdušních a krevních trubic a buněk. Vzduch, který vdycháme, vede se velikou trubicí (průdušnicí), v které se pak na dvě rozděluje, do obou plicních křídel. V plicích rozvětvuje se průdušnice v nesčíslné množství trubiček, které se tu spojují s krevními žilkami a krvi ze vzduchu kyslík, který k životu nevyhnutelně jest potřebný, sdělují.

Soustava stravovní. Pod příční blánou leží ústroje stravovní, záležející hlavně v žaludku a v střevách. Potrava jícnem do žaludku přivedená rozpouští se tu žaludeční šťávou i proměňuje se v bílou, tekutou látku, stráveninu. Strávenina vchází do hořeniho střeva (dvanáctníku), kdežto se spojí se žlučí i s mokem z velké břišní žlázy a v mléční šťávu se promění. Tu vtáhnou do sebe nesčíslná maličká cucadla a vedou ji do jedné z krčních žil, odkudž se dostane do plic a tam smíchá se s krví k živení těla. Ostatky potravy, které se neproměnily v mléční šťávu, vyvádějí se z těla střevem (konečníkem) ven.

Soustava odlučovací a vylučovací. Hlavní odlučovací ústroje jsou játra, žláza břišní, slinice a slznice. Játra leží v pravo nad žaludkem a střevem. Skrze játra procházejí tepny a veliká žíla a v nich připravuje se žluč. Žláza břišní leží těsně na žaludku a vylučuje, jak svrchu podotknuto, mok. Slinice (žlázy slinní) leží na blízku úst a vylévají sliny při žvýkání nápomocné. Slznice leží ve vnitřním koutku očním a odlučují slzy, které svlažují oko, slouží mu k pohybování. Jiné žlázy odlučují sliz, tuk a t. p. — Nejhlav-

nější *ústroje vylučovací* jsou: kůže, ledviny a část střeva. Kůže vylučuje nepotřebné částky krve potem a ledviny močí; střevo odvádě nepotřebné zbytky potravy.

Jeho duševnost.

Ptejme se svého svědomí a shledáme, že v nás pomocí smyslů neustále tvoří se obrazy vnějšího světa, ba že i v době, když smyslové odpočívají, prochází skrze nás pomocí upamatování neustálý proud dávnějších obrazů, které často nadarmo hledíme přetrhnouti aneb zapuditi. Cítíme, že jest něco v nás, co si může představovati, věci přítomné i nepřítomné, a odívati je vlastnostmi vyššími, nežli jest pozemská krása a vznešenost. Ta samá skrytá bytnost v nás obdrží dojem naskytujících se předmětův a dějův, a řídí jednání naše v každodenním živobytí; i jest to, co jmenujeme duší. — *Duše*, jevíc se s jedné strany co bytost pouhá a neviditelná, dá se s druhé strany rozdělití dle rozličných mocí, z nichž každá, jsouc v jistém ohledu neodvislá od ostatních, nachází se při rozličných osobách v rozličné míře síly a činnosti, z čehož povstává ona rozmanitost povah a schopností, jaká se spatřuje při lidech. — Tyto moci dají se hlavně rozdělití na tři, i jsou: *pojímatelnost*, *cit* a *vůle*. — *Pojímatelnost* zanáší se poznáváním, srovnáváním a posuzováním předmětů; zahrnuje tedy v sobě trojí schopnost a sice: schopnost poznávací, *mysl* a *rozum*, kteréžto všecky slouží nám k nabývání vědomostí a to takto: *Poznavačnost* seznamuje nás s předměty zevnějšími a jejich vlastnostmi, jakož jsou; podoba, velikost, tíže, barva; pak i se vztahy jedněch k druhým, jakož jsou: místo, čas, pořádek, počet atd., což vše pomocí řeči rozdílným způsobem vyznačujeme a tak jedno od druhého rozeznáváme. Představy takto nabyté srovnává spolu *mysl*, vyhledávajíc jejich podobnosti a rozdíly, načež přistoupí *rozum* a pátrá po příčinách těch rozdílů. *Rozum* jest ona schopnost duševní, která poznává příčiny a jejich účinky i člověka docela odděluje ode všeho ostatního živočišstva.*) — Rozumu slouží důležitá vlastnost duše, která nabyté

*) Rozum co zvláštní vyšší duchovní moc příkládá se člověku, pokud při něm se shledává způsobnost řídití se důvody při svém myšlení a jednání. — Rozumem staví se člověk v řadě tvorů pozemských na místo nejpřednější. — Tenté jest hlavní rozdíl mezi duševním životem zvířete a člověka, že zvíře jedině k zevnějším dojmům odkázáno, kdežto člověk na prostém vnímání zevnějška nepřestává, než odtud k pomyslnému rozboru empirických dat (zkušebných událostí) přikračuje. *Sl. nauč.*

představy uschraňuje a *paměť* slove. Tyto nabyté představy zpřítomňuje sobě rozum pomocí jiné duševní činnosti, kterou nazýváme *obrazností*. — Jako stýkání se těla s předměty vnějšími vzbuzuje v nás pocity tělesní, na př. bolesti neb blahobytu, tak rovněž i rozličné okolnosti a případy našeho živobytí působí na duši; a stav, ve který duše takovým působením jest přivedena, nazýváme takéž *citem*. Citové příjemní i nepříjemní jsou pohůtky k činům. Jakož rozeznáváme při člověku dvojí přirozenost, tělesní a duševní, tak i citů jest rozdíl dvojí. Jedni (nižší) vztahují se na stránku člověka tělesní a jsouce jemu od přírody vštípeny, rovnají se pudu zvířecímu. Takové jsou: láska k životu, pud pohlavní, pečlivost o svůj plod, odpor proti násilí a j. Jiného druhu jsou city vyšší; povstávají v nás toliko přičiněním rozumu, jako: cit spravedlnosti a slušnosti čili *svědomí*, cit pro krásu a touha po dokonalosti. — *Vůle* jest ta mocnost duše, která spojuje jednání. Ona vždy řídí se tím citem, který má převahu nad ostatními. Často se stává, že citové nižší a vyšší sobě na odpor se staví a mezi sebou zápasí. Zvítězí-li cit vyšší, jmenuje se čin z toho povstalý jednáním šlechetným; naopak ale jednáním sprostým, podlým, nešlechetným; poněvadž pak duševnost se klade nad přirozenost tělesní, proto chválíme šlechetnost a podlost se haní. — Návyk šlechetného jednání slove *ctností*, jíž jedině člověk jest schopen.

Výsledek povahy člověčí.

Ze všech tvorů zdá se býti člověk tělesně nejneobratnější a od přírody nejzanedbanější *). Bystrost jeho smyslů jest jenom prostřední, tělesní síla u srovnání k velikosti jeho skrovná. Ješto jiná zvířata obdržela od přírody přiměřený oděv, který tělo jejich chrání před vlivem ostré povětrnosti a před útoky rozličného hmyzu, rodí se člověk nah; ano každé zvíře opatřeno jest jakousi zbraní k obraně proti nepřátelům svým: ostrými zuby, rohy, drápy, pazoury, kopyty atd. při člověku nic takového nespátřujeme; jiná zvířata, když se narodí, neumějí-li nic jiného, umějí alespoň státi na nohou, kdežto člověk s obtíží teprv musí se učít tělo své v rovnováze držeti a po dlouhý čas choditi neumí. Než při všech těchto nedokonalostech **) přece jest člověk pánem tvorstva. Duševní jeho schopnosti v plné míře nabírají mu vše, co mu v tělesném ohledu odepřeno; on sobě

*) Však viděli jsme nahoře, jak moudře a dokonale tělo lidské způsobeno.

**) Má mnoho jiných dokonalostí.

shotovuje oděv a zbraň i všeliké nářadí k rozličné potřebě, staví sobě pohodlné domy, potravu připravuje sobě uměle a podrobuje jiné tvory k své službě. Tu jedinou tělesní přednost (ba více, jak svrchu povědino) má člověk před ostatními zvířaty, že žije v každém pásmu. Kde on bydliště své založí, tam ustupuje před ním veškerá zvíř, které se neujmul přijetím jí do své domácnosti, hyne pomalu a mizí. Rozšířením se po zemi lidské vzdělanosti zname- nitě zmenšil se počet divokých šelem, ano mnohé druhy zvířat téměř docela vyhynuly. Nejpatrnější to důkaz, že člověk ustanoven jest panovati nade vší přírodou, jemuž vše, co sobě k užitku neobrací, postoupiti musí místo.

U lidí rozeznávají se rozličná plemena, jejichž rozdíly hlavně zdají se vyplývati z rozličnosti ponebí, ve kterém žijí. Obyčejně čítá se jich patero: plémě kavkazské, mongolské, negerské, ame- rické a malajské. — Jest věci dokázanou, že nemají všecka ple- mena stejné schopnosti duševní. V tom ohledu nade všecka ostatní vyniká plémě kavkazské, které dosáhlo posud nejvyššího stupně vzdě- lanosti, čehož následkem osobuje sobě vrchní panství na zemi. — Každé plémě lidské dělí se zase na čeledi, kmeny a národy. Tak my Čechové jsme národ kmene slovanského, čeledi indoevropské a plemene kavkazského. — Každá čeleď, každý kmen, ba i každý zvláštní národ má rovněž jisté společné zevnitřní známky; nejbez- pečnější však známka národní, kmenovní anebo čelední příbuznosti lidí jest podobnost jejich mluvy. Tak n. př. mají řeči všech národů čeledi indoevropské základ svůj ve vymřelém jazyku sankritském jakožto pramluvě této čeledi. Kmen slovanský mluví svým vlastním jazykem, slovanským, jehož nářečí jest řeč česká; — a všecka ná- řečí slovanská (české, polské, ruské a ilirské) jsou příbuzná mezi sebou. — Člověku vykázána jest k jeho potřebě veškerá příroda. — Nejprvnější potřeba, kterou cítil člověk, byla potřeba potravy, pak oděvu a tak znenáhla stal se lovcem, pastýřem, rolníkem, obchodníkem a řemeslníkem. — Rolnictví ustálilo lidská sídla a toť počátek vyšší vzdělanosti člověka.

Člověku jedinému ze všech tvorů popřáno jest nahlédati v sou- stavu a sklad všeho míra a odkrývati tajemné zákony, jakými se řídí; v tom zajisté podobá se duch jeho Bohu, jest obraz Boží. — A však s druhé strany nelze člověku neuznávatí naproti Bohu svou nízkost a musí se přiznati, že postaven jest od Prozřetelnosti na to místo, které zaujímá, aby vyplnil úkol vytknutý mu od Boha v ho-

spodářství světovém. Toť jeho povolání, o čemž v následujícím článku B. bude se jednati.

B. Člověka povolání (určení) a cíl.

Bůh lidi stvořil, aby ho poznali, ctili, milovali, klaněli se mu, sloužili mu a byli spaseni. Jsme tedy stvořeni pro Boha; Bůh jest náš cíl.

Člověk jest obraz Boží, jemuž aby se v dokonalostech podobal, všemožně se má snažiti. — Bůh mu dal rozum, aby ho poznal, srdce, cit a vůli, aby ho miloval a všechny síly těla i duše k službě jeho vynakládal; začez se duchu jeho nesmrtelnému po tomto životě časném přiměřené dostane odplaty; — a to vše ke cti a chvále Boží. — Povolání tedy člověka jest ohledem na něho samého: všemožná dokonalost, ohledem pak Tvůrce jeho: čest a sláva Boží.

Slova písma: „Všecko pro sebe samého učinil Hospodin“ (Žlm. 16, 4; srvn. Žlm. 48, 6). „Každého, kterýž vzývá jméno mé, k slávě své stvořil jsem ho, spůsobil jsem jej, a učinil jsem ho“ (15. 43, 6). „Pamatuj na Stvořitele svého a na jeho přikázání, prvé než . . . navrátí se prach do země své, odkud byl, a duch navrátí se k Bohu, kterýž jej dal . . . Boha se boj a přikázání jeho ostříhej, nebo to jest všeliký člověk“ (Kaz. 12, 1. 7. 13.). „Buďtež dokonalí, jakož otec váš nebeský dokonalý jest“ (Mat. 5, 48; srvn. Ef. 1, 4.). „Tentof pak jest život věčný, aby tě poznali samého Boha pravého, a kteréhož jsi poslal Ježíše Krista“ (Jan 17, 3. srvn. Sk. 17, 27.). „Budeš milovati Pána Boha svého z celého srdce svého“ (Mat. 22, 37; srvn. 4, 10.). „Není vůle před Otcem vašim, kterýž jest v nebesích, aby zhynul jeden z maličkých těchto“ (Mat. 18, 14. Jan 17, 2.). Bůh chce, aby byli všickni lidé spaseni, a ku poznání pravdy přišli (I. Tim. 2, 4.). „Nepostavil nás Bůh k hněvu, ale k nabytí spasení skrze Pána našeho Ježíše Krista“ (I. Tes. 5, 9; srvn. Řím. 8, 17.). Naše obcování v nebesích jest.“ „K uloženému cíli běžím, k odplatě svrchovaného povolání božího“ (Filip. 3, 20. 14.) „Nemámeť zde místa zůstávajícího, ale onoho budoucího hledáme“ (Žid. 15, 14; srvn. I. Jan 2, 15, 3, 5.)

Výroky. „Toť sláva člověka, setrvati v službě Boží.“ *Sv. Irenej.* Ten jest pravý účel člověka, aby nebyl živ podlé sebe, ale podlé toho, kterýž jej stvořil; t. j. aby raději stvořitelovu, nežli svou vůli plnil.“ *Sv. Augustin.* „Upřímně a moudře-li počátku našeho stvoření vyrozumíme, shledáme, že jest člověk proto k obrazu Božímu stvořen, aby svého Stvořitele byl následovníkem.“ *Sv. Lev.*

„V Bohu žiti, veškerou radost a žalost, každý čin a požitek na Boha vztahovati, nic vyššího sobě nepřáti, než jeho lásku, Boha nade všecko milovati, jest nejvyšší povolání člověka.“ *Glatz.* „Jakož Bůh stvořil svět pro člověka, tak člověka pro sebe samého učinil. A tak tedy člověk stvořen jest pro příčinu pocty Boží a spravedlnosti jeho . . . Tedy chce Bůh, aby lidé všickni spravedliví byli, t. j. aby Boha a člověka milovali, Boha ctili jako otce, člověka milovali jako bratra.“ *Lactanc. Firm.* „Což jest snad člověk stvořen, aby byl nešťastným? Nikoli, Bůh stvořil všechny lidi, aby je oblažil, ne ale v tomto, nýbrž teprv v životě budoucím.“ *Sv. Alf. Liguori.* „Tam (v nebi) si odpočineme a uzříme; tam viděti budeme a milovati, a milující chvály vzdávati. Ajhle, to bude při konci bez konce. Neboť který jest náš jiný cíl a konec, jedině ten, přijíti do království, jehožto není konce?“ *Sv. Augustin.*

„My jsme proto stvořeni,
bychom Boha znali,
ctili, milovali,
Jemu klaněli se, sloužili,
příkázání Jeho plnili,
za to přišli k spasení.“ *Frýček.*

Nauč. mr. Cíl a konec našeho vezdejšího života založen jest na Bohu; „Bůh!“ budiž heslo naše, a pro Boha ctnost! — Bůh v své nebeské slávě jesti náš cíl; protož k Bohu jedině zření své mějme, k nebi mysl i oko své obracujme. Nebe jest naší vlastí, kamž abychom přijati byli, zde na zemi hodně se připravujme. Vždycky na to pamatuj, proč tě stvořil Pán Bůh tvůj.

Texty. „Protož bratří snažte se, abyste skrze dobré skutky jisté činili své povolání a vyvolení. Tak zajisté hojně způsobeno vám bude vjíti do věčného království Pána našeho a Spasitele Ježíše Krista“ (*II. Petr 1, 10. 11.*). „Hleďte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho“ (*Mat. 6, 33.*). „Neskládejte sobě pokladů na zemi“ (*Mat 6, 19. 20.*). „Marnost nad marnostmi a všecko marnost!“ (*Kaz. 12, 18.*) „Ukázala se milost Boha, učící nás, abychom odřeknouce se bezbožnosti a světských žádostí, strážlivě a spravedlivě a pobožně živi byli na tomto světě, očekávající blahoslavené naděje a příští slávy velikého Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista“ (*Tit. 2, 11, 12.*).

Výroky. „Povolání člověka na třech nejpřednějších a nejdůležitějších otázkách spočívá: kdo jsem? odkud jsem? a kam cílím? *Odp.* Obraz Boží jsem, od Boha jsem a k Bohu cílím. N. — Bratří moji,

vy pocházíte od Boha, Bohu náležíte a jste pro Boha zde, abyste jej milovali a za to věčně milováni byli a odplaceni. Nuže tedy, jděte k Bohu, kráčejte statně k životu věčnému. Chopte se prostředků, jimiž byste pravé moudrosti a věčné blaženosti dosáhli. V tom záleží vznešené povolání člověka!“ *Sv. Řehoř Naz.*

Přísluví: Svět ten jest všech lidí domov (na čas). Tento život jest jen pouť; nebe jest naší vlastí.

P o d o b e n s t v í.

Člověk od Boha jest pro Boha, protože má žiti jen Bohu, jakož slušno a spravedливо. Nebo *strom*, jež jsi sadil, *pole*, které jsi pro sebe vzdělal, jest vlastnost tvá, slouží k užitku tvému: ty jsi jeho pánem. *Syn* jest v moci svého otce, *sluha* v poslušenství svého pána, tím spíše člověk v poddanosti a službě svého Stvořitele, svého Boha. Kdyby tě byl kamenem neb hmyzem učinil Bůh, musil bysi vůli jeho býti podroben, však hle sobě podobným tě stvořil, rozum ti dal, bys jej co všemohoucího stvořitele svého poznával, cit, by jsi svého dobrodince, svého otce z celého srdce miloval; svobodnou vůli, by jsi jemu, co svému Pánu, ochotně sloužil.

Pohané mívali obyčej, že svou pečeť neb znak svůj otrokům svým na čelo vtiskli na znamení poddanosti: Bůh ti svůj obraz do duše vtiskl, aby všude hlásal, že jsi služebníkem jeho.

Kristus židů se tázal: „Čí jest to obraz (na penízi)?“ Řkou jemu: „Císařův“. Tak člověče sám sebe se taž: „Čí že jsem obraz? Obraz Boží jsi! protože dávej Bohu, což Božího jest.“

Jistý *císař Římský* měl zamilovaného *jelena*, kterýž každodenně z lesů do jeho paláce přicházel a z ruky mu jídal. Aby jelen nepřišel k úhoně, císař zlatý obojek mu zavěsil, na němž vryta byla slova: Nedotýkejte se mne! náležím císaři. — Tak na čele tvém i na čele každého bližního tvého napsáno: Náležím Bohu! Protož sebe i bližního v poctivosti měj, aniž sebe, aniž koho se hříšně dotýkej.

Nebe jest naší vlastí. To jest můj dům, pravíš, toť mé vlastnictví! Nikoli, jen tvůj příbytek, jakož to byl hostinec tvých praotců, kteříž na čas se tu pozdrželi a šli dále. Tak i ty po čase odtud se odebereš. Hrob jest vlastně tvůj dům, tvá vlast je tam v nebesích. —

Jakýsi kníže zajel na lovu do hlubokých lesů, kdežto ctihodného starce sv. *Macedonia* před jeskyní zastal. „Co činíš na této poušti?“ táže se urputně kníže. Načež *Macedonius*: „Kterak ty sem

přicházíš?“ — „Lovím zvěř,“ dí kníže. „A já také lovím,“ praví, kmet, „avšak nehoním se po zvěři, aniž po radostech světských nýbrž běžím za svým povoláním k nebesům, i neustanu, až cíle svého doběhnu“. Se studem odešel kníže, neboť slova starcova jako had uštknula svědomí jeho, že dosud málo dbaje na své povolání, jen po rozkošech tohoto světa se sháněl.

Jako *ředitel lodí* v čas bouře neb v nebezpečnosti bedlivě na svůj kompas (magnet, jehlu) hledí a cestovatel nedbaje na nehody a všeliké překážky k svému cíli pospíchá: tak i my na nebezpečné cestě tohoto života, statně přemahajíce, cokoli ctností překáží, — všeliká pokušení — máme jen k svému cíli, totiž k Bohu kráčet i na rozbouřeném moři tohoto světa k přístavu nebeskému chvátati.

Brána k ráji.

Viz tu převelebnou duhu,
jak se zpíná k výšinám.
Tolik krásných polokruhů
tvoří blesky slunce nám.

Není-liž to slavná brána,
jižto stavěl Tvůrce sám,
jíž nám cesta ukázána
k jeho rajským končinám?

Já však pro tvou bránu k ráji
sedmero paprsků znám,
ježto zde již otvírají
sedmerého nebe chrám.

Jest to láska k světa Pánu,
k lidem, k vlasti, ku vědám,
moudrá láska k sobě samu,
k přírodě a k uměnám. *Jablonský.*

P ř í k l a d y.

a) Boha poznávati jest počátek a základ našeho spasení, než jak málo lidí dbají na tuto povinnost. Za tou příčinou psal *sv. Pavlín* jakémusi *Joviovi*, kterýž pro marnou slávu vědomostí spasení své zanedbával: „Času máš dosti, čisti světské básně a řeči, i zabýváš se mudrctvím; však kráčet i za svým cílem, býti křesťanem pokdy nemáš? Počni pak jednou zanášeti se moudrostí nebeskou, uč se Krista znáti ve škole Boží.“

b) *Otázka bez odpovědi.* Bohatý *statkář* přišel na pole přihlížeti k nádenníku, cizinci, kteréhož první den byl najal. Rozličné řeči s ním měl; konečně pak se jej tázal: „Co myslíš, komu ty, komu ony pole, luka, lesy náležejí?“ „To nevím,“ povždy nádenník odpovídal. „Tedy věz,“ dí milostpán, „vše, co vůkol sebe patříš, jest mé panství, má majetnost.“ Nádenník po chvíli se zamlčel, zabodl lopatu, čepici smekl a pohlednuv k nebi pravil pohnutlivým hlasem: „A což, milostpane, tam to nebe jest také vaše? — A nadutý bohatec se zapýřiv, mlčky odešel. — „Co platno člověku, aby celý svět získal?“

c) *Sv. Bernard* často sám sebe se tával: „Bernarde! proč jsi

přišel na tento svět?“ Tak každý z nás taž se na ten vznešený cíl, ku kterému na svět tento byl postaven.

d) *Sv. Teresie* často k svým klášterním sestřám mluvívala: „Nejste zde proto, abyste rozkoší a statků zemských požívaly, nýbrž abyste Boha oslavovaly.“

C) Pád člověka, hřích dědičný.

a) Stav prvních rodičů byl velmi blažený.

Bůh obdařil je dary přirozenými i nadpřirozenými. Bůh jsa nejvyšš dokonalejší učinil i člověka dle těla i duše dokonalého. *Tělo* prvních rodičů bylo úplně zdrávo, nižádným vadám, bolestem a nemocem podrobena. *Duše* jejich nesla na sobě čistý obraz Boží. Rozum co pravé a dobré snadněji a jasněji poznával, s nímž mysl, vůle i cit i všechny ostatní mocnosti dobře se snášely.

Mimo tyto dary přirozené udělil jim Bůh i *milosti nadpřirozené*, totiž původní *svatosti a spravedlnosti*, kterážto v nich činila, že se vůle jejich s vůlí Boží srovnávala a pak se z ní bohomilé skutky rozplazovaly i tak krásu obrazu Božího dovršovala; protož v nich Stvořitel obzvláštní měl zalíbení. *Postavil je do ráje*, kde s nima jako otec s dítkama obcoval, je učil, k dobrému vzbuzoval a před zlým vystříhal.

Oni pak z celé duše jak svého Otce jej milovali, z lásky té vůli jeho ochotně plnili, práce své snadně vykonávali a tak velmi byli blaženi.

Tohoto pak stavu blaženosti byli by nikdy nepozbyli, kdyby darův a milostí, od Boha jim udělených, vždy hodně byli užívali; měli totiž bez okušení smrti, jakýmsi lehkým, příjemným způsobem přijíti do nebe; neboť *byli podlé duše i těla nesmrtelní*.

Texty písma. „I stvořil Bůh člověka k obrazu svému, . . . muže a ženu stvořil je . . . Štípil pak byl Hospodin Bůh ráj rozkoše od počátku, v němž postavil člověka, jehož byl učinil. A vyvedl ze země všeliké dřevo, dřevo k pohledění pěkné a k jídlu chutné, a dřevo také života u prostřed ráje, i dřevo vědění dobrého i zlého. — Pojal tedy Bůh Hospodin člověka a postavil jej v ráji rozkoše (v zemi Eden), aby jej dělal a ostříhal ho.“ (I. *Mojž.* 2, 8. 9. 15).

Výroky. Tento blažený stav prvních rodičů *sv. Augustin* takto popisuje: „Živ byl člověk v ráji zemském v úplné svobodě, a dle své libosti skrze celý ten čas, dokudž vůle jeho vůli Boží poddána byla, vládl Bohem a skrze to neskončené dobré sám byl dobrým. Živ byl v hojnosti a neznal nedostatku a jenom na jeho vůli to bylo, vždy tak živu býti. Pokrm svůj vždy měl pohotově a při ruce,

aniž hladu musil okoušeti. Ovoce se stromu života v mladosti a při síle ho drželo. Tělo jeho nemohlo ani od sebe se porušiti, aniž od koho jiného býti porušeno. On ani vnitřním nějakým nemoce, ani zevnitřnímu násilí nebyl podroben. Tělo jeho mělo zdraví a duše pokoj. Jako na místě svého bydlení žádná zima aneb vedra nemusil trpěti: rovněž tak i žádná — strachem neb bázní vzbuzená — náklonnost k dobrému nemohla překážeti. Bůh byl základ jeho radosti a štěstí. Tělo ducha neobtěžovalo, poslušenství mu lehké a snadné bylo; práce bez unavení, odpočínutí bez omrzení. Nad to nade všecko měl naději, že po nějakém čase svého bydlení v zemském ráji do ráje nebeského bude přenesen, že Stvořitele svého tváří v tvář viděti, a skrze to věčně věkův blaženým bude.“

„U velikém pokoji byl stvořil Bůh člověka v duši a v těle. Netrčely v myslí člověka nehodné žádosti, táhnúc ke zlému . . . bez vůle nic by člověk byl nepomyslí, všecka hnutí myslí byla by poddána vůli bez nesnadnosti. I všecka hnutí těla byla by pokojně poddána vůli

Duše měla by poznání pravdy ve všem, což jest na světě a moc, aby se mohla držeti té pravdy a tělo by nebylo mělo i jediné v sobě protivnosti. A tak duše, že jest přirozením nesmrtelná, vlévala by tělu sílu a moc a nesmrtelnost, a rozum by chovala jeho; nebo také tak pořádně byl Bůh sjednal v tělu člověčím elementy, aby nebyl překážen jeden druhému: a od dřeva života byla by živost člověčí posilu brala a nesmrtelnost. Ale však tomu rozumějte, že by měl byl poznání ne tak plné, jakož v nebesích bude v němž by byl měl velikú rozkoš, a pak z té rozkoši byl by všel neb opět neumíraje v nebeské bydlo.“ *Štítný.*

Objasnění. a) *Kde že byl ráj, rozkošná krajina Edén, ono prvotní sídlo našich rodičův, úplnou jistotou nikdo neví. Mojžíš popisuje ho sice (I. 2, 10—14.), avšak velmi neurčitě: „A řeka vycházela z místa rozkoše k svažování ráje, kteráž odtud dělí se na čtyry hlavní (řeky). Jmeno jedné Tizon i ta jest, kteráž obchází všecku zemi Hevilath, kdež se rodí zlato. . . A jmeno řeky druhé Jehon, tať jest, kteráž obchází všecku zemi Mouřeninskou. Jmeno pak řeky třetí Tygris. Ta jde proti Assyrským. Řeka pak čtvrtá jest Eufrates.“ Dle toho soudí někteří muži učení, že to bylo v jižní Asii, a sice v nynější Persii.*

b) „Dále, mohl by se někdo ptáti: Kdyby bylo zůstalo lidské pokolení i dle těla nesmrtelným, kdež pak mělo by od stvoření prvního člověka až potud na okrsku země místa; ano kdež teprv po mnoha sto- neb tisíciletích, co snad ještě na zemi trvati bude,

ješto rodili by se pořád lidé a nikdy by neumírali; anť v tuto již chvíli zde onde dosti těsně vedlé sebe bydlíme, a sotva pro nás plodiny zemské stačí; což teprv potom? — Na to měj za odpověď. O věcech, kteréž, aby se nikdy nestaly, byl od věčnosti úmysl Boží, těžko, ne-li zcela nemožno souditi. Nicméně povolíme-li volně zaletěti obraznosti své, dovedeme domysliti se, že by lidé zůstavše i tělem nesmrtelnými, nebyli musili zůstatí výhradně na této zemi, nýbrž že mohl je Bůh za nějaký čas jejich tu pobydlení porůznu za živa přesaditi na jinou hvězdu nebes; že ale takovému přestěhování překazil prvotní hřích, jenž připoutal naše tělo k země prachu, ano i jemu — v ní vykopal hrob.“ *Hnojek*.

Nauč. mr. Učení toto podvrací domnění, jakoby původ zlého v Bohu samém byl (odkud ono? viz níže), i dokazuje nám nestíhlou moudrost, dobrotu a lásku Boží; protože moudrosti se kořiti, lásku pak opětní láskou spláceti máme.

b) Bůh dal prvním rodičům přikázání.

Blažený stav prvních rodičů byl by přešel na potomky jejich, kdyby byli Bohu věrni zůstali. — Aby pak v svatosti a spravedlnosti, k níž byli povoláni, se ustálili a svou poslušnost osvědčili, dal Bůh prvním rodičům přikázání. „Ze všelikého dřeva rajského jez; z dřeva pak vědění dobrého a zlého ať nejíš, nebo v který bykoli den z něho jedl, smrtí zemřeš“ (*I. Mojž. 2, 16. 17.*).

c) První rodičové zhřešili.

Avšak první člověk Adam s manželkou svou Evou Boha neposlechli: ďáblem jsouce svedeni — jedli ovoce se stromu, které jim Bůh zapověděl, a tím zhřešili.

Hřích prvních rodičů záležel v *neposlušenství*, k čemuž ďábel ze závidi je lstivě navedl. — O tom nám *I. kniha Mojž.* smutné návštějí dává: „Had pak byl chytřejší nežli všickni živočichové země, kteréž byl učinil Hospodin Bůh. Kterýžto řekl k ženě: Proč přikázal Bůh: abyste nejedli ze dřeva rajského? Jemuž odpověděla žena: Z ovoce stromů, kteréž jsou v ráji, můžeme jísti; z ovoce pak stromu, kterýž u prostřed ráje, přikázal nám Bůh, abychom nejedli, a abychom se ho nedotýkali, bychom snad nezemřeli. Řekl pak had k ženě: Nikoli, nezemřete. Neboť ví Bůh, že v kterýkoli den budete jísti z něho, otevrou se oči vaše a budete jako Bohové, vědouce dobré i zlé. Viděla tedy žena, že by dobré bylo ovoce

k jídlu a na pohledění rozkošné: i vzala z ovoce toho a jedla a dala muži svému, kterýž jedl“ (2, 15—17 † 3, 1—7.).

První, kdož se prohřešili, Adam s Evou v ráji byli.

d) Přestoupení toto bylo těžkým hříchem;

neboť přikázání bylo lehké, určité a zřetelné, i zhřešili s dobrým vědomím toho, co činili, majíce úplně svobodnou vůli a jsouce nad to tolikerými milostmi obdařeni. Hříchem svým zlehčili Boha, jemu se na roveň stavěli a více než Bohu uvěřili ďáblu. Spustivše se Boha, svého Stvořitele, dali místo pýše a zpouře i hrozného nevděku se dočinili.

Výroky. „Nechat se nikdo nedomnívá, že lehké a malé bylo přečinení ono. — Jediné v onom přikázání poroučela se poslušnost, kterážto ctnost v jistém ohledu všech ctností matkou jest a ochraňkyní při tvorě rozumném, jenž učiněn byl v ten způsob, aby mu užitečno bylo, podrobiti se Stvořiteli svému, naproti tomu ale na záhubu mu přišlo, konal-li by svou vůli a ne Tvůrcovu. Jelikož tedy toto přikázání tak snadné bylo k zachování — zvláště pak, anať i žádostivost ještě vůli na odporu nestála . . . zajisté tím větší byla nespravedlnost je přestupovati, čím snadněji dalo se ostříhati.“ Sv. Augustin. „Bohem pohrdli, který rozkaz ten vydal, který člověka k podobnosti svému stvořil, který před jinými tvory mnohé přednosti mu dal, který mu udělil plnost všech darů a blažené bytí, který jej neobtěžil vícero, ni obtížnými přikázáními.“ Týž. „V onom jediném hříchu, který skrze jednoho člověka na svět vešel, . . . může se více hříchů vyrozumívati, když se týž jediný hřích jako ve své jednotlivé údy rozdělí. Neboť i pýcha tu, protože člověk chtěl raději ve své, nežli v moci Boží býti; i svatokrádež tu, protože Bohu nevěřil; vražda, proto že v smrt uvrhl sebe; i duchovní cizoložstvo, poněvadž neporušenost mysli lidské hadí výmluvností jest porušena; i krádež, protože pokrm zakázaný nesprávně byl přivlastněn; i lakomství, poněvadž po více toužil, než co mu mělo postačovati.“ Týž.

Námítky. 1. Kterak první rodičové při tak mnohých dokonalostech mohli zhřešiti? Dálo se to znenáhla, jakož až podnes se stává. „Dříve než první rodiče vpadli v zjevné neposlušství, dřív tajně od Boha se odvrátili; neboť nepřišlo by ku zlému skutku, kdyby zlé vůle nebylo.“ Sv. Augustin.

2. Než proč Bůh člověku dopustil hřešiti? Odp. „Kdož by se opovážil pomysliť anebo říci, že nebyl mocen Bůh, ni anděla, ni člověka udržeti od pádu? Více však za dobré uznával, při jejich svobodné ponechatí vůli a tudý okázati, co zlého pýcha jejich, a co

dobrého milost Jeho spůsobiti může.“ *Sv. Augustin.* „Mezi živočichy jest jedinému člověku dáno moci hřešiti, pro přednost svobodné vůle. Dáno mu, ne aby proto zhřešil, nýbrž aby tím slavnějším se objevil, když by nehřešil, moha hřešiti. Co medle mohlo proň býti slavnějšího, jako kdyby se o něm pravilo, co vece písmo, říká: „Kdo jest ten a budeme jej chváliti?“ Za jakou příčinou také chvály hoden? Učinil divné věci v životě svém. Které a jaké? „Mohl zákon přestoupiti a nepřestoupil; i zlé činiti a nečinil“ (*Ekkl.* 31, 9. 10.) Tuto tedy čest zachoval sobě člověk, pokudž bez hříchu zůstal, potratil ji však, hříchu se dočiniv. Zhřešilt pak, poněvadž mu svobodno bylo; svobodu tu však neměl zajisté od jinud, leč ze svobodné vůle, s níž mu ovšem byla též dána ku hřešení možnost. Nebylať to pak vina dárcova, nýbrž vina to zneužívajícího, který totiž tuto moc obrátil ku hřešení, již obdržel ku svému oslavení.“ *Sv. Bernard.*

Nauč. mr. a) První rodičové zhřešili, ač byli stvořeni v stavu dokonalosti; protož člověče křehký, kdož se domníváš, že stojíš, hlediž, aby jsi nepadl (*I. Kor.* 10, 12.).

b) Boha neposlechli: ty zachovávej poslušnost, která všech ctností jest matkou.

c) Svedeni byli od ďabla, jenž Bohu odpíral pravdomluvnost, svatost a lásku; ponoukal pýchu a smyslnost dráždil: pročez jen Bohu a lidem dobrým věř a jich buď poslušen; před zlými se na pozoru měj, aniž sám koho k zlému nebaďej.

e) Hříchem první rodičové ze stavu blaženého vypadli.

Hřích prvních rodičů byl hrozný ve svých následcích.

Velikosti hříchu také přiměřeny byly tresty, kteréž i hned na první rodiče přikvačily. — *Ten hřích časnou i věčnou smrt, i mnoho jiného zlého tělu i duši spůsobil.*

Texty. I otevřiny jsou oči obou dvou; a když poznali, že jsou nazí, navázali listí fíkového a nadělali sobě věníků (zastření). A když byli zaslechli hlas Hospodina Boha, . skryl se Adam i žena jeho od tváři Hospodina Boha u prostřed dříví rajského. I povolal Hospodin Bůh Adama a řekl jemu: Kde jsi? Kterýž řekl: Hlas tvůj slyšel jsem v ráji, a bál jsem se, proto že jsem nahý i skryl jsem se. Jemuž řekl Bůh: I kdož tobě oznámil, že jsi nahý, jediné, že jsi z toho stromu jedl, z kteréhož jsem tobě přikázal, abys nejedl? I řekl Adam: Žena, kterouž jsi mi dal tovaryšku, dala mi z stromu toho a jedl jsem. I řekl Hospodinu Bůh k ženě: Proč

jsi to učinila? Kterážto odpověděla: Had podvedl mne, i jedla jsem! I řekl Hospodin Bůh k hadu . . . (níže). K ženě také řekl: Rozmnožím bídy tvé a počínání tvá: v bolesti roditi budeš syny (děti) a pod mocí muže budeš a on panovati bude nad tebou. Adamovi pak řekl: Že jsi uposlechl hlasu ženy své, a jedl jsi z stromu . . . zlořečená země v díle tvém: v pracích budeš jísti z ní po všechny dny života svého. Trní a hloží tobě ploditi bude a budeš jísti bylinu země. V potu tváři jísti budeš chléb, dokavadž se nenavrátiš do země, z kteréž vzat jsi: nebo prach jsi, a v prach se navrátiš . . . Zdělal také Hospodin Bůh Adamovi a ženě jeho sukně kožené a zobláčel je . . . I vypustil jej Hospodin Bůh z ráje rozkoše, aby dělal zemi, z níž vzat jest. I vyhnal Adama a postavil před rájem Cherubíny a meč plamenný a obratný k ostříhání cesty stromu života“ (I. Mojž. 3, 7—24.).

Kdykoli sv. *Anselm* tuto část Písma sv. četl, vždy zvolal: „O strašlivá změno! Z takového blaha do takové záhuby!“ —

Sněm Tridentinský. (Sez. V. k. 1.) líčí hrůzné pokuty hříchu pro první rodiče těmito slovy: „První člověk Adam přestoupiv v ráji přikázání Boží, ztratil i hned svatost a spravedlnost, v kterouž byl postaven, a propadl hříchem nevěrného chování hněvu a zanevření Božímu a tou měrou i smrti, již mu před tím Bůh byl vyhrožoval, i smrti v zajetí pod moc toho, který nápotom vládu smrti měl, t. j. ďábla, celý pak Adam . . . dle těla i duše se převrhl.“ —

Dle tohoto vyrčení byly *následky hříchu pro Adama a Evu* tyto:

1. První rodičové ztratili hříchem *milost nadpřirozenou*, totiž *svatost a spravedlnost* (Ef. 4, 24.); i *hněv Boží* na se uvalili, a tak bližšího obcování s Bohem a blaženosti věčné se zbavili, ztratili také naději blaženosti věčné.

Výroky. „*Otevřeny jsou oči obou, dí Písmo*; ne k vidění; neboť i před tím jsou viděli, alebrž k rozeznání ztraceného dobrého od zlého do něhož jsou uběhli. Poznali tedy, že nazí jsou, totiž sprostění oné milosti, která působila, že nestyděli se za nahotu těla svého ješto žádným zákonem hříchu duchu jejich odpor se nečinil. Toho jsou tedy známost nabyli, čeho neznati ku větší jim sloužilo blažosti, když by Bohu věřice a jeho poslušni jsouce, nebyli se toho dopustili, čímž přinuceni byli poznati, jakou záhubu přivodí za sebou nevěra a neposlušnost.“ Sv. *Augustin*. „Nebot po přestoupení daného jim přikázání tudíž je opustila milost Boží. Pocítili jsou ve svém těle nové odporující hnutí, jakožto přiměřenou pokutu za svou

neposlušnost.“ *Týž.* „O bídné neštěstí člověka, že potratil to, k čemu jest učiněn. O přetěžký a přehrozný pád! Běda, co jest ztratil, a co našel? Co mu odešlo? a co pozůstalo? Ztratil blahoslavenství, ku kterémuž učiněn byl, a našel bídu, ku kteréž učiněn nebyl. Odešlo od něho to, bez čeho šťasten býti nemůže, a zůstalo mu to, co samo v sobě není než bída!“ *Týž.*

2. Mimo to i *dary přirozené*, totiž rozum a vůle jejich se slably. *Rozum* tak se pokalil, zatemnil, že nebyli více schopni, snadně a bezpečně poznati pravdy. Skrývali se před Hospodinem, jako by mohli před ním všudypřítomným a vševědoucím někam utéci.

Vůle jejich se naklonila k zlému, proto již nemohli tak snadno a dokonale jako dříve plniti vůli boží. Po ztrátě milosti nadpřirozené smyslnost z podřízenosti rozumu se vydobyla, odkudž podnět a *žádost k hříchu* povstala. Probouzely se v nich zlé žádosti, které jich k hříchu vábily a náchylnými činily.

Výrok. „Vědomí dobrého měl Adam tehdáž, když dobrý a svatý zákon Boží ve věrném srdci choval. Když pak sebe, t. j. obraz a chrám Boží, svědci svému podrobil, ztratil vědomí dobrého, proto že dobrého potratil svědomí. Nepravost zahнала zajisté spravedlnost, pokoru porušila hrdość, zdržlivost byla zničena žádostivostí, nevěra vyrvala víru, zajetí zapudilo svobodu, aniž mohl pozůstati nějaký dílec cnosti, kam se přihrnulo tak veliké hejno nepravostí. Nebo žádný nemůže dvěma pánům sloužiti (*Luk. 6, 24.*). A kdo činí hřích, služebník jest hříchu (*Jan. 8, 34.*). A od koho kdo jest přemožen, tohoť i služebníkem jest.“ (*II. Petr. 2, 19.*). *Sv. Prosper.*

3. *Hřích ten nejen duši nýbrž i tělu prvních rodičů uškodil.* Hřichem tím pozbyli pokoje, blaženosti a nesmrtelnosti; museli opustit ráj, těžce pracovati, mnohé bídy a strasti, bolesti a nemoce snášeti a konečně zemříti. Také veškerá příroda stala se jim protivnou.

Výroky. „Vznikne-li otázka, jakou smrtí prvním lidem hrozil, jestli že přestoupí přijaté od něho přikázání a nezachovají poslušnost: zdali smrti duše či těla, či celého člověka, neboli onou, která *druhou věčnou* (*Zjev. 20, 6 † 21, 8.*) se nazývá? odpověděti sluší, že těmi všemi.“ *Sv. Augustin.* „Trvanlivost těla s jeho nesmrtelností byla ta tam hned po přestoupení prvotního rozkazu Božího; a zároveň se smrtelností vyrojily se i nemoce.“ *Sv. Cyprian.* „Kdyby v hříchu nebyla předcházela smrt duše, nikdy by v pokutě nebyla následovala smrt těla. Tomu učí vážnost apoštolská řkouc: *Tělo zajisté mrtvé jest pro hřích* (*Ř. 8, 10.*). Proto také hříšník dobrovolnou neposlušností hříchu se dopustiv, zasloužil, aby výrok trestajícího

Boha zaslechl: Prach jsi a v prach se navrátíš (*Gen. 3, 19.*). Člověk tedy nebyl by se tělem v prach navrátil, kdyby se hřešením nebyl prachem stal.“ *Sv. Fulgenc.* „Přestoupení zákona přineslo prvnímu člověku, že byl z ráje vyhnán, ne jako by cos zlého bylo vězelo v dřevě poznání, ale z hříchu jako z pramene zaplavily člověka práce (těžké), bolesti, nesnáze, a posle z smrt sama.“ *Sv. Teofil.* „Přede vším opanovala tělo jejich smrt . . . I bolest a nemoc nemohly déle scházeti; neboť nemoc není nežli jako zárodek a předchůdce smrti. Rozličné pak jiné svízele a tísně kromě ze slabosti těla pocházely i z toho, že se tělo . . . napotom zpěchovalo k uskutečnění rozkazů duše napomáhati; jakož i neméně odtud, že se celá příroda, jsouc v lidském těle hříchem zhanobena, a kletbou Boží za součinkování k hříchu obtížena, v protivný poměr (odpor) k člověku postavila.“ (*Jádro kat. náboženství.*)

4. Konečně první rodiče hříchem tím *v moc ďábla* upadli.

Ďábel nabyl nad nimi veliké moci, neboť uposlechnuvše ho, sami se mu poddali, on pak od té doby mnoho je ku zlému pokoušeti a jim škoditi mohl.

Výroky. „Na počátku učinil Bůh člověka, a zanechal ho při vůli svobodné jeho (*Ekkl. 15, 14.*). Tot přední milost, kterou člověk státi mohl, kdyby byl chtěl zákon Páně ostříhati. Člověk té milosti svou neposlušností zbaven, spravedlivým soudem učiněn jest věznem hada, to jest ďábla, jelikož toho spíše než Boha poslouchati chtěl. A proto jest psáno: Od koho kdo jest přemožen, toho i služebníkem jest (*II Petr. 2, 19.*). A opět: Kdo činí hřích, služebník jest hříchu.“ (*Jan. 8, 34.*) *Sv. Augustin.* „Spůsob pak ten, jímž jest člověk vydán v moc ďáblu, nesmí se tak vyrozumívati, jako by to byl Bůh učinil, aneb tak aby se stalo, přikázal; nýbrž že toho dopustil toliko ovšem spravedlivě. Nebo an se (člověk) Boha spustil, hřešícího i hned původce hříchu (ďábel) sobě podmanil. Aníž opustil Bůh svého stvoření tak, že by se k němu nebyl měl co Bůh, Stvořitel a Obživovatel, a že by mezi zlými pokutami nebyl též mnoho dobrého zlým prokazoval. Nebo nezadržel v hněvě svém milosrdenství svého (*Žlm. 76, 10.*), aniž člověka ze zákona moci své vypustil, když aby se v moc ďáblu dostal, připustil.“ *Týž.*

Námítky. 1. Zdaž pokuty tyto zaslouženy byly i spravedlivy?

„Komu by soud takový buď příliš tuhým neb spravedlivým býti zdál, zajisté by směřiti neuměl, jak veliké bylo provinění v onom hříchu, kde taková k nehřešení podávala se snadnost. Neboť jakože neobyčejnému poslušenství Abrahamovu slušně se divíme.

poněvadž zabití syna, věc ovšem přetěžká, od něho se požadovala: tak naopak tím větší tam v ráji bylo neposlušenství, čím menší, anobrž žádné skoro těžkosti ono přikázání nepodléhalo. “ *Sv. Augustin*. Hřích předcházel, aby smrt následovala: neboť jistě by nebyl člověk věčné smrti zakusil, kdyby se byl chránil. Hřešením tedy život potrativ, našel smrt, poněvadž takto i Bůh předpověděti ráčil, i spravedливо zajisté bylo, aby člověk zemřel, jestli že by zhřešil. Nebo co mohlo býti spravedlivější, než obdržeti odplatu?“ *Sv. Bernard*.

2. Řekne snad někdo: *Eva první zhřešila i Adama k hříchu přivedla: Adam nezasloužil tak přísného trestu.*

K odpovědi svědčí slova *sv. Bernarda*: „Kdyby byl (Adam) po spravedlnosti lačněl, byl by zajisté byl pečoval o to, čeho byl povinen netoliko choti, nýbrž mnohem více svému Stvořiteli. Manželce jakožto nižší, byl zajisté povinován útrpností a kázeň; neboť muž jest hlavou ženy (*Ef. 5, 23.*). Bohu pak byl povinen poslušností a poddaností.“ — „Ješto dí *sv. Pavel*.: „Adam není sveden, ale Eva jest svedena;“ tak jest tomu rozuměti, že ďábel sám nesvedl Adama, ale žena jej svedla. . . . Ale i muž i žena, když jsou záporověd Boží přestúpili, v smrt jsou upadli.“ *Štítný*.

3. *Aniž se dá hřích prvních rodičů pokušením ďábelským omluviti; neboť s milostí Boží mohli mu odolati.*

Výrok. „Ustvořiv Bůh prvního člověka, dal mu dobrou vůli; neboť, jak písmo dí, učinil ho přímého a udělil mu spolu pomoc, bez kteréž by ovšem nebyl v dobrém setrvati mohl, s kterouž ale setrvati mohl, kdyby byl chtěl. Mohl tedy v spravedlnosti setrvati, kdyby byl chtěl, poněvadž mu pomoc byla dána. Jestli že tedy nechtěl, jeho jest to vina a neštěstí; rovněž tak, jako by mu to bylo k zásluze a k ujištění jeho štěstí sloužilo, kdyby byl věrnosti svatých andělů následoval, kteřížto dobrým užíváním své svobodné vůle dobrými setrvali a spravedlivou odměnu své věrnosti obdrželi, ješto odbojní andělé zlým užíváním svého svobodenství od Boha sobě propůjčeného padli.“ *Sv. Augustin*.

Nauč. mr. a) První rodičové těžce zhřešili; než proto jich neodsuzujme, spíše pád jejich budiž nám výstrahou.

Výrok: „A však, co mníme, bratří, jak přemnozí až do dneška posuzují přísně skutek ten, a přece jej nerozumně následují. Rozhořčují se na Adama, že více poslouchal hlasu ženina, nežli hlasu Božího; a sami poslouchají každodenně více Evu svou, to jest tělo své, nežli Boha. Bratří, kdybychom teď na přítomného patřili Adama, právě

v té době, když přemítal a přemýšlel, stísněn jsa tu prosbou manželčinou, tu příkazem Stvořitelovým: zdaž bychom nezvolali naň, řkouce: Chraň se, bídníče, hled, ať toho neučiníš, choť je svedena, neposlouchej!? Nuže tedy, kdykoli nás podobné uchvátí pokušení, proč nepřesvědčíme a nepřemluvíme též tak samy sebe?“ *Sv. Bernard.*

P ř í k l a d y.

Drvoštěp v ráji. Chudý nádenník v službě bohatého statkáře děláním dříví klopotně, však poctivě se živil. Jednoho dne přišel Pán do lesa, pozoroval, kterak nádenník po každém tnutí sekerou těžce oddychá; pročež se po příčině tázal. „Ach, milost pane,“ odvece nádenník, „což to nevíte? toť Adam se ozývá ve mně; kdyby on byl nehřešil, nemusil bych zajisté tak sípati, aniž tak trpce chleba si dobývati. Nejednou jsme s manželkou o tom rozmlouvali, jak jen ti první rodiče tak snadné přikázání přestoupiti mohli; my bysme zajisté tak pošetile byli nejednali, abychom takovou bídu na se a na celé potomstvo uvrhli.“ — „Myslíš?“ praví statkář, „zkusíme to.“ — Po několika dnech zavolav si drvoštěpa, dí mu: „Ty mně již po 20 let věrně a poctivě sloužíš, začež tě nyní chci odměniti. Ode zítřka budeš se svou manželkou přebývati v mém zámku a se mnou u mého stolu jísti; pokud vůli mou budeš plniti, nemá se ti na ničem nedostávati, i můžete se svou manželkou jako druhdy Adam a Eva blaženě živi býti.“ Jaké to plesání, když tu radostnou zprávu své ženě oznámil! — Časně ráno v sváteční šat se obleknuvše, spěchali do svého ráje. Pán přijal je milostivě, vykázav jim rozkošný příbytek, v skvostný je oblekl šat, i co hrdlo ráčilo jim podával. Jaká to blaženost! vždyť těžké práce a potu, péčí a starostí, slzí a bolestí neznali. — Než přišla doba zkoušky: pán připravil hody, výborná jídla se podávaly do nasycení; konečně přinešeny rozličné pamlsky na mnoha talířích a mísa — pokrytá. „Hle,“ vece pán, „z toho ze všeho můžete jísti, kromě z té mísy, již se pod ztrátou mé milosti nesmíte ani dotknouti, pokavád se nenavrátím.“ Statkář odešel, oni pak zůstali udiveni nad takovým rozkazem. Nedbajíce na pamlsky, jen na pěknou mísu hleděli, stále přemítajíce, co v ní as obsaženo. Znenáhla rostla v srdci jejich žádost. „Co jen,“ pravila žena, „musí tam býti? co myslíš, muži, abych mísu podkryla a se podívala, vždyť pán nás nevidí?“ „Ustaň, ženo,“ odvece muž, „abychom nebyli nešťastni.“ Než druhá Eva nemohla se přemoci, i muže zvědavost přemohla. Žena pozvolna zvedla po-

klíci, načež muž pokojně se díval; tuť otvorem prodral se ptáček a frr! oknem uletěl. — „Pro Bůh!“ zvolal muž a bázeň se zmocnila obou. V tom vkročil do jízby pán i přísně jim přestupek vytýkal. Ti, co jako první rodiče byli neposlušni, jako onino byli vyhnáni z ráje. Nešťastníci musili opustit zámek i bydlo blažené, a přebývajíce zas v chatrči, v potu tváře chleba si dobývali. — Z takového blaha do takové bídy!

b) Těžce Adam a Eva zhřešili, i strašně však spravedlivě byli pokutováni: hříšníci, děs se upadnouti v ruce Boha spravedlivého.

c) Marné jest, před Bohem skrývati se; boj se hřešiti, nemusíš se styděti.

d) Nic neprospívá, vinu na jiného skládati, neboť máš vůli; aniž se pokoušením ďábelským vymlouvati, ješto ti pomoc dána.

e) První rodičovo těžce zhřešili a však poznali hříchu svého, činili pokání. Vyhnáni jsouce z ráje v krajině blíže Jerusalema, — jak někteří se domnívají, — v potu tváři chléb svůj si dobývali i v jeskyni na hoře Olivetské, tam kde Kristus pro naše spasení krví se potil, hřích svůj oplakávali: čiň, dokud jest čas, dle příkladu jejich. Běda, nebudeš-li k tomu míti ani milosti ani příležitosti!

f) Hřích prvních rodičů přešel se všemi následky na jejich potomky.

Ten hřích škodil nejen prvnímu člověku, ale i nám, kteří od něho pocházíme, časnou i věčnou smrt, i mnoho jiného zlého tělu i duši spůsobil.

Církev sv. na základě Písma, tradice i zkušenosti smutné, nás učí, že hřích prvních rodičů i se všemi zlými následky, totiž s chorobou těla a smrtí jeho, se slabostí rozumu, s převráceností vůle, se zlou žádostivostí, s hněvem a nemilostí Boží i s věčnou smrtí na všechny jejich potomky přešel a sice cestou plození. První člověk obdržel původní svatost a spravedlnost netoliko pro sebe, ale i pro své potomstvo, kterouž pak hříchem i nám ztratil a tudý my potomci jeho, co účastníci a dědicové jeho přirozenosti, v týž stav hříšný padáme, v jaký on sám hříchem se uvrhl a tak vinu i trest hříchu jeho dědíme.

Hřích v ráji zpáchaný nazývá se *dědičný*, proto že ho všickni po Adamovi dědíme.

Také *hřích prvotný* neb prvopočátečný sluje, že z prvního skutečného hříchu Adamova pochází, a všech ostatních hříchů jest původem.

„Kdyby kdo jistil, že prohřešení se Adamovo toliko jemu samému a ne i jeho potomstvu uškodilo, a že Adam od Boha obdrženou svatost a spravedlnost, kterou ztratil pro sebe a ne také i pro nás potratil; a nebo že hříchem neposlušnosti poškrvněn byv, toliko smrt a tělesné tresty na veškeré pokolení lidské uvalil, ne pak i hřích, jenž smrt duše jest, buď vyobcován.“ *Sněm Trid.* (Sez. V.)

Všickni v Adamu jsme zhřešili, a s ním jsme byli pokutováni.

Texty. „Aj, v nepravosti zplazen jsem a v hříchu počala mne matka má“ (*Žlm.* 50, 7.). „Kdo může učiniti čistého z nečistého semene počatého? Zdaliž ne ty, kterýž sám jsi?“ (*Job.* 14, 4.) „Není rozdílu. Všickni zajisté zhřešili a potřebují slávy Boží“ (*Řím.* 3, 22. 23.; *srvn.* 7, 14.). „Jako skrze jednoho člověka hřích na tento svět všel a skrze hřích smrt a tak na všechny lidi smrt přišla, v němž všickni zhřešili“ (*Řím.* 5, 12.). „Nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha svatého, nemůže vjíti do království Božího“ (*Jan* 3, 5.).

Výroky sv. „Po pádu Adamovu přešel hřích neposlušnosti jeho na všecko lidstvo.“ *Sv. Athanáš.* Bez hříchu se nikdo nerodí. byt i také jediný toliko den trval život jeho.“ *Sv. Jarolím.* „Co nejpevněji věř a nijak nepochybuji, že všeliký obcováním muže a ženy zplazený člověk s hříchem prvopočátečním se rodí a že bezbožnosti podroben a smrti jest poddán, a proto se nazývá synem hněvu z přirození.“ *Sv. Fulgenc.* „Adam zubem hadovým poraněn byv, ránu tu veškerému potomnímu pokolení lidskému dědictvím zanechal, abychom ranou tou my všickni ochromeni byli.“ *Sv. Ambrož.* „Čím více požíval člověk Boha, tím větší bylo provinění jeho, když spustil se Boha, i stal se hoden věčného zla, zahladiv v sobě to dobro, které věčně bylo by zůstalo při něm. Odtud uloženo zatracení veškerému plemeni lidskému, ješto ten, který prvním byl přestupníkem, pokutován byl s celým kmenem, zakládajícím v něm své kořeny, tak že od této spravedlivé a slušné pokuty nikdo se nevyproštuje, leč z udělení milosrdenství Božího a milosti nezasloužené.“ *Sv. Augustin.* „Já jsem hřích dědičný nevymyslil sobě; onť jest prastaré učení katolické; ty ale, kdo ho upíráš, jsi beze vší pochyby novým bludařem.“ *Týž.*

„První, kdož se prohřešili,
Adam s Evou v ráji byli.
Nenes Adam viny sám,
hříchem uškodil i nám.“ *Frýček.*

Následkové prvotného hříchu pro všechny lidi:

S hříchem prvních rodičů zdědili jsme:

1. Ztrátu milosti nadpřirozené, hněv Boží a věčnou duše záhubu. Všickni přicházíme na svět poškrvněni vinou hříchu a věčného trestu; protož jsme Bohu nemilí a nepřátelé boží.

Texty. „Když jste byli služebníci hřícha, zbaveni jste byli spravedlnosti“ (*Řím. 6, 20.*). „Všickni dnové naši mizejí a od hněvu tvého hyneme. Léta naše jako pavučina počtena budou“ (*Žlm. 89, 9.*). „Kdo věří v Syna, má život věčný, ale kdož jest nevěřící Synu, neuzříť života, ale hněv Boží zůstává na něm“ (*Jan 3, 36.*). „Byli jsme z přirození synové hněvu jako i jiní“ (*Ef. 2, 3.; Řím. 5, 8. 9.*). „Kteří z skutků zákona jsou, pod zlořečenstvím jsou“ (*Gal. 3. 10.; srvn. V. Mojž. 27, 26.; Žalm. 118, 21.*). „O, by byl zahynul ten den, v němž jsem se naroditi měl! (*Job. 3, 3.; srvn. Jer. 20, 14.*).

Výroky. Spravedlivému zavržení podlešlo tímto způsobem pokolení lidské a všickni se stali synové hněvu . . .“ *Sv. Augustin.* „Od tohoto zlého užití svobodné vůle počalo se všelikých pohrom pořadí, po němžto již ve svém počátku pokažené a jako z kořene porušené plémě lidské od bídy k bídě přechází až na zlý konec druhé smrti, která ale nemá konce, ty jediné vyjímajíce, kdož z milosti Boží k vysvobození přichází.“ *Týž.* „O těžké, přetěžké klesnutí! Běda! Co ztratil, a co našel člověk? Ztratil blaženost, pro níž byl stvořen, a našel smrt, pro kterou učiněn nebyl. Tak jsme se dostali z vlasti do vyhnanství, z patření do slepoty, z nesmrtelné příjemnosti v porušitelnost smrti: bídny to stav, trpká bolest, těžká ztráta, trapná muka.“ *Sv. Anselm.* „Život Adamův i nás všech byl jest Bůh a ten jest řídil a držal v něm ten pořádek života, toho bez nedostatku rozkošného: jakž odstúpil hříchem člověk od milosti Boží, ihned upadl v smrt, hnul se v něm pořád, hynúti počal a starati se (stárnouti), nemoha, nehyna státi jako dříve ve svém života přirození.“ *Štítný.*

2. Porušenost duše; všech mocí a činů jejich: Rozum náš jest zatemněn, těžko chápe věci nebeské, ano protiví se Bohu, vůle naše jen těžko se rozumu a vůli boží poddává; máme všickni zlou žádostivost, jsme náchylni k hříchu; slabost rozumu, převrácenost vůle i náklonnost k hříchu.

Slova písma sv. „Myšlení zajisté lidí smrtelných jsou bázlivá. (nestatečná) a nejistí důmyslové naši. Neb tělo, kteréž porušení bere, obtěžuje duši a zemský byt dolů tlačí smysl mnohé věci přemýšlu-

jší. A nesnadně toho se dovtipujeme, což na zemi jest; a což jest před očima, prací nalezáme. Co pak na nebi jest, kdo to vystíhne? (*Moudr.* 9, 14—16.). „A protož totož pravím a osvědčuji v Pánu, abyste již nechodili, jakož i pohané chodí, v marnosti smyslu svého, temnostmi zatemněný rozum majíce, odcizeni jsouce od života Božího skrze nevědomost, kteráž jest v nich, pro slepotu srdce jejich“ (*Ef.* 4, 17—18.). „Jakož psáno jest (*Žlm.* 13, 3.): Že není spravedlivého žádného, není rozumného, není kdo by hledal Boha. Všickni se uchýlili, spolu neužiteční učinění jsou, není, kdo by činil dobré, není ani jednoho“ (*Řím.* 3, 10—12 † 7, 9 † 12, 2.). „Nečiním toho dobrého, kteréž chci, ale mnohdykráté činím to zlé, kteréž nechci. — Vidím jiný zákon v údech svých, odporující zákonu myslí mé a jímající mne v zákonu hříchu, jenž jest v údech mých“ (*Řím.* 7, 19. 23.).

Výroky. „V prvním člověku byli jsme všickni bez vady stvoření a všickni jsme neporušenost své přirozenosti potratili skrze neposlušnost téhož člověka. Odtud pošla smrtelnost, odtud mnohonásobná těla duše pokaženost, odtud nevědomost a nesnadnost, bezprospěšné starosti, nedovolené žádosti, rouhaví bludové, marná bázeň, škodná láska, nepravé rozkoše, politování hodné řády a nemění bíd, nežli nepravostí hejno.“ *Sv. Prosper.* „Ani Bůh, ani přirozenost nestvořila člověka takto, nýbrž jediné hřích jest příčinou, že se žádostivost protiví rozumu a působí, že je rozum tak zatemněn a ku zlému tak příliš nakloněn.“ *Sv. Liguori.* „Duše v převráceném užívání svobody své zalíbení naležši a zdráhajíc se, sloužití Bohu, tím i předešlé těla hotovosti ke službám svým se zbavila, tak že spustivši se dobrovolně svrchovaného Pána nad sebou, rovně nižšího sluhu svého po své vůli udržeti mocna nebyla; aniž více neobmezenou vládu jevila nad tělesností, kterouž by vždy byla zachovati mohla, zůstanouc sama Bohu poddána. Od té doby počalo tělo žádati proti duchu, a s tímto v sobě rozbrojem se rodíme, berouce odtud počátek smrti, a v údech svých i pokažené své bytnosti, nosíce boj aneb vítězství nad tímto prvním přestoupením.“ *Sv. Aug.*

3. Křehkost těla, všelikou bídu i smrt. Všickni musíme těžce pracovati, mnohé strasti, bolesti a nemoci snášeti a naposledy umříti.

Texty. „Člověk narozený z ženy, krátký živ jsa čas, naplněn bývá mnohými bídami“ (*Job* 14, 1.). „Všeliké tělo jako roucho větší; nebo to jest uložení od věků: jistotně umřeš“ (*Ekkł.* 14. 18.). „Od ženy počátek hříchu, a pro ni umíráme všickni“ (*Ekkł.* 25, 33.). „Zaneprázdnění veliké způsobeno jest každému člověku a jho těžké

synům Adamovým ode dne, v němž vyšli z života matky své až do dne, v němž se navrátí k matce všech věcí“ (*Ekkl.* 40, 1.). „Aj, na dlaň odměřil jsi mi dnů a věk můj jest jako nic před tebou, a jistě žeť není než pouhá marnost každý člověk jakkoli pevně stojící“ (*Žlm.* 38, 6.; *srvn.* 89, 5—9 † 143, 4.). „Tělo mrtvé jest pro hřích“ (*Řím.* 8. 10.). „Protož jako skrze jednoho člověka hřích na tento svět všel a skrze hřích bída a smrt, a tak na všechny lidi smrt přišla, v němž všickni hřešíme. Nebo až do zákona hřích byl na světě: ale hřích se nepřičítal, když zákona nebylo. Ale kralovala smrt od Adama až do Mojžíše, také i nad těmi, kteříž nehřešili ku podobenství přestoupení Adamova“ *Řím.*

Výroky. „Porušenost těla není příčinou prvopočátečního hříchu, ale pokutou jest; aniž porušené tělo učinilo duši hříšnicí, alebž hříšná duše učinila tělo porušitelné.“ *Sv. Augustin.* „Dvojího nám dědictví zůstavil onen prvověký Adam namahání totiž a bolest: namahání při práci, bolest při utrpení.“ *Sv. Bernard.* „Pokolení lidské padlo skrze Adama do moci smrti.“ *Sv. Justin.* „K soužení může se připočísti i sama smrt těla, jenž se počala se spácháním prvního hříchu, a kterouž každý musí přestáti.“ *Sv. Augustin.*

4. **P o d d a n o s t p o d m o c ě á b e l s k o u.** Dábel nás prostředkem hříšné žádostivosti k zlému ponouká a může nám z dopuštění božího škoditi.

Slova písma sv. „Bůh světa tohoto (satan) oslepil myslí těch nevěrných, aby se jim nezasvitlo světlo Evangelium slávy Kristovy, kterýž jest obraz Boží“ (*II. Kor.* 4, 4.). „I vás pohany obživil Bůh, když jste byli mrtví v vinách a v hříších svých, v nichž jste někdy chodili podle obyčeje světa tohoto, podle vůle knížete moci povětří tohoto; ducha toho, kterýž nyní dílo své působí v synech nedůvěry.“ (*Ef.* 2, 1—2 † 6, 11—12.).

Výroky sv. „Synové nedověry jsou nevěřící, a kdo medle jim není, prvé než se věřícím stane? Tou příčinou jsou původně všickni lidé pod knížetem moci povětří tohoto, kterýž působí v synech nedověry.“ *Sv. Augustin.*

„Kterýž by s mírností trestal . . . zda by snad někdy dal jim Bůh pokání ku poznání pravdy; aby usmyslili sobě a dobyli se z osidel ďáblových, od něhož v převrácenosti jako u vězení držání bývají k jeho vůli“ (*II. Tim.* 2, 25. 26.).

„*Sv. Pavel* to, jenž praví, že lidé u vězení držání jsou od ďábla k jeho vůli. Slyšíš „*k jeho vůli*“ a upíráš moc? Jestli že pak Pavlu nevěříš, přístup k samému Pánu, abys snad slyše upokojil

se. Od něho se totiž nazývá kníže tohoto světa, *oděncem a vládcem nádob* — a pravíš, že by k lidem moci neměl.“ *Sv. Bernard.*

Námítky. 1. Jsou dosavad, již co druhdy *Pelagiani* — počátkem V. století — *hřích dědičný zcela upírají*, dokládajíce, že člověk každý původně jest neúhonný, čistý a dobrý, že ale zponenáhla v jakousi odrodilost vchází, ne vinou přirození, nýbrž vinou špatného vychování.

Odp. „Dle zdravého rozumu nic při tom nemožného není, že lidská přirozenost, původně čistá, hříchem se pokazila, a že zkáza tato dále se rozlízá. Tak n. p. semeno, jež sebral zahradník, dobré sice, ba nejlepší býti může, nějak-li se ale zkazilo, toto jeho porušení i v bylinách z něho vyrostajících se dává na jevo.“ *Zahradník* (Časp. pro k. duchv.). „Vhodný obraz hříchu dědičného i s následky jeho podávají nám dvořané královští, již pro nějaký znamenitý výstupek z milosti pána svého vyloučení, často i s celou rodinou od dvoru neb do konce z vlasti vypovězeni bývají.“ *Hlaváč* (Časp. pro k. duchv. XIV.).

Ne jeden pohanský mudrc mluví o jakémsi původním zlatém věku, o jakési prvotní nevině a blahosti, kteréž se lidé sami skrze hřích zbavili. Tak *Cicero, Plinius, Catullus, Plato, Timaeus* a j. (Viz Úvod.) — Všickni staří národové, jako Řekové, Egyptčané, Peršané a j. rozeznávali věk zlatý, stříbrný a železný, t. věk nevinny, hříchu a vykoupení. I v St. Z. bylo učení o hříchu dědičném — jakož jsme svrchu viděli, — předobře známo, ač novější Starozákonníci hříchu tomu žádného jiného následku nepřipisují mimo zlé a nehody časné.

„Hřích prvního člověka dědíme všickni, ne mravův následováním, nýbrž početím ze semene, jakož psáno jest“ (*Žalm 50, 7.*). *Sv. Augustin.* „Proč namítají (Pelagiani), proč mluvíte o hříchu nemluvňátek, jichžto vůli nepravíte provinilou? Odpovídáme: Jsou vinna ne svou vůlí, alebrž zrozením. Neboť všeliký člověk zemský, co jest dle původu, ne-li Adam? Jižť pak Adam měl zajisté vlastní vůli, kterou, když se prohřešil, hřích skrze něho na svět přišel“ (*Řím. 5, 12.*). *Týž.*

2. Tomu na odpor nejen protestant tvrdí, že člověk z přirození svého dokonce jest porušen a zkažen, a že se na něm zhola nic nenachází, co by se oku Nejsvětějšího líbiti mohlo. — Než jakkoli vůle člověka prvotním hříchem seslábla i nakloněnost k hříchu působila, však uicméně nebyla zničena tak, že by člověk ničeho dověsti nemohl, leč hřešiti. Neníť on jedině otrokem své smyslnosti,

můžet dobré nejen počítí, nýbrž pomocí Ducha sv. i dokonati. Tak *sněm Tridentský* dokládá: „Jeden každý uznej a vyznávej, že všickni lidé pádem Adamovým nevinnost ztrativše, byli poškrvněni, a jak apoštol dí, syny hněvu a otroky hříchu se stali, i pod moc ďábla a smrti přišli, — ač vůle co do moci seslábla a k zlému se schýlila, přece zcela neuhaslá“ (*Sez. VI. k. 1.*). „Kdož by řekl, že svobodná člověka vůle po hříchu Adamovu docela zmařila se a uhasla, aneb že dle jména jen stává, ano jmeno jest bez skutečnosti v církvi od ďábla vymyšleno: zlořečen buď“ (*Sez. VI. kan. 5.*).

Texty sv. Pavla, na něž se protestanté helv. vyzn. podpírají, jsou (*II. Kor. 3, 5.*): „Ne že bychom dostateční byli, mysliti něco sami ze sebe, jakožto sami ze sebe, ale dostatečnost naše z Boha jest.“ — A (*Fil. 2. 13.*). „Bůh zajisté jest, který působí ve vás i chtění i dokonání podle dobré vůle své.“ — Než na obou těchto místech nejedná se o přirozeném stavu člověka, nýbrž v tomto o apoštolském konání, tuto pak o pracování křesťanů na svém spasení, k čemuž arciť třeba jest milosti Boží.

Prísloví. Za hříchem pokuta. — Otcové jablka hryzli a synům laskominy (v čem rodiče provinili, dítky za to odsazují). Hřích sladký, člověk padký. — Více muk na duši než na tělo přichází. — Člověk všady má své vady. *S.* — Lidé jsou lidé. *Č.* — Jaký věk, taký i člověk. *R.*

Nauč. mr. a) Poznávajíce hřích co zlé největší, jímžto svatost Božská na nejvyš se uráží, a spravedlnost k trestání i potomků se vybízí, v největší ošklivosti ho mějme.

b) Musí-li nás Bůh spravedlivý trestati pro hřích prvních rodičů našich, tím přísněji nás pro vlastní přečinění trestati bude: pročež všelikého hříchu se varujme.

c) Obzvláště pak prvního poklesnutí se střežme; neboť rozkoš hříchu jednou toliko okušená, k opětnému hříchu nás dráždí i veliký nepořádek v duši působí, jakož hřích prvotní byl zárodek všelikých hříchů lidských.

d) Mnohonásobná jest strast a bída na tomto světě, však nerepceme proto na Boha, neboť ne On, nýbrž hřích jest toho příčinou.

e) Aniž se divme, že tak mnoho zlého na světě; neboť každý přicházeje na svět, Adamovým hříchem jest poškrvněn, a maje v sobě semeno hříchu, v skutku z jednoho hříchu ubíhá v druhý. Tudíž hříchové vlastní, kterých se sami dopouštíme, přispívají neustále k rozmnožení bíd a strastí našich.

„Až lidé zacpají pramen hříchu, až přestanou hřešiti, přestane

i strast a bída jejich. To pak zlé, kteréž ctností nemůže býti zamezeno, alespoň lehkou ponesou.“ *Zahradník*.

f) Jsouce všickni od narození slabí a křehcí, buďme mírní a šetrní posuzovatelé poklesků lidských.

g) Hledíce na přirozenou zkázu a mdlobu svou, buďme pokorní.

h) Nosíce mravní zkázu v sobě, buďme opatrní, abychom neklesli v pokušení.

i) Jsme-li slabí z přirození svého, tím snažněji hledejme Boha a milosti jeho; za pomoci jeho nám možná vystříhati se zlého i v čistý obraz Boží se vzdělati.

Jediné Maria Panna byla bez poskvrny dědičného hříchu počata.

Dle usnešení církve kat. Maria panna hned v prvním okamžení, v němž byla počata, z obzvláštní milosti boží a pro zásluhy Pána Ježíše — Syna jejího a světa Spasitele — prosta byla všeliké poskvrny hříchu prvotního, ježto neslušelo, aby hříchu podrobena byla ta, kteráž jest vyvolena za matku Syna Božího a kterouž z rozkazu božího pozdravil anděl: „Zdravas milosti plna.“ (*Luk*, 1, 28.).

Výroky. „Byla-li plna milosti Panna, s kterouž ráčil býti Bůh zavřítí z toho můžeme, že byla i toho prosta, z čehož vyrůstají bludy, neduhy a hříchy naše. Nebud' též pochybováno, že Bůh tu, v jejímžto těle věčný Syn jeho se včlověčil, nade všechny dcery lidské vyznamenal, neobyčejnými dary těla i duše jí nadal, a právě pozhnanou mezi ženami učinil. Poněvadž už základ vši tělesné i duševní povahy člověka v mateřském životě se klade; průvodnoť z toho jest, že Maria jádro vši potomní dokonalosti své juž v životě své matky, juž v prvním okamžení bytu svého dosáhla a tak bez poškvorny byla počata, jakož svým časem i sama působením Ducha svatého krále králů bez poškvorny počala.“ *Zahradník*. „Maria nebyla nakažena svůdným dechem hada.“ *Origines*. — „O hříchu-li jest řeč, vyjímám nejbl. Pannu Marii, o níž v této otázce příčinou cti Boží dokonce mluviti nechci: neboť kteráž za hodnou uznána byla, počítí a poroditi Toho, jenž žádného hříchu neměl, ta musela zajisté více milosti obdržeti, aby nad hříchem povšechně mohla zvítěziti.“ *Sv. Augustin*.

NB. Pobožné domnění o nepoškvorném Početí Marie Panny hned záhy v církvi povstalo. Počátkem XII. století juž v *Angličanech* se konala *slavnost* ku počtě Marie Panny bez poškvorny počaté, k jejímuž rozšíření nejvíce *sv. Anselm* přispěl, tak že znenáhla v celé církvi se slavila a posud se slavi (8. prosince). V XV. století, když za příčinou této pobožné důmínky povstaly spory, papež

Sixt IV. zakázal přísně opak učití, kterýchžto zákazů i *sněm Tri-
dentský* připomíná. Zemřelý papež Pius IX. učení o nepoškvrněném
Početí Marie Panny ve shromáždění biskupů téměř z celého kat.
světa dne 8. prosince 1854 za článek víry prohlásil.

„Víra tato založená ve zjevení božím není nová, nýbrž jen
určité vyjádření pravé víry, ježto se v církvi ode dávna jevila.
Není to nový přídavek k víře katolické, nýbrž slavné potvrzení její
co propověď víry, čili učení víry v církvi svaté, — již proto všickni
kat. křesťané beze vší pochybnosti mají přijímati a statečně vyzná-
vati.“ *Pastýřský list. 1855.*

K obzvláštní úctě nepoškvrněné Marie Panny povstaly i bratrstva.

D) Napravení člověka.

Bůh padlé člověčenstvo nezavrhl, slíbilť mu
Vykupitele.

a) V hříšném tomto stavu nemůže žádný člověk blaženosti
věčné dosíci. Avšak lidé nebyli na věky jako pyšní andělé od Boha
zavrženi.

„Kdo živý móż to obmysliti, jak jest veliké Boží milosrdí!
A však není menší spravedlnost jeho, vše jest v neúměrnosti moci
jeho. Protož jedině z své dobroty stvořil rozumné stvoření, aby
účastno mohlo býti dobroty jeho. — A když strana anjelův padla,
neměvši i jednoho odjinud pokynutí k zlému, jedině ze své hrdé
vůle hnula se jest proti Bohu a jsúc vyššího přirození, než byl
člověk: zdálo se jest Bohu za spravedlivé, aby ta strana zahy-
nula — Ale vida, že člověk ďáblem přeluzen, a menšího byl
důstojenství v svém přirození, a že všecko člověčí přirození bylo
by tak zahynulo: slitoval se, připravil cestu, po níž by mohl člověk
navrácen býti k spasení.“ *Štítový.*

b) Lidé nemohli si sami pomoci od věčné smrti, protože sami
sobě nemohli dáti posvěcující milosti boží, kterouž v ráji od Boha
měli, ale hříchem ztratili.

Bůh slíbil, že k vysvobození pro hřích zavržených pošle Vy-
kupitele, — Mesiáše, kterýž by hříchem pokažené pokolení lidské
napravil, posvětil, spasil.

Z pouhé milosti se stává,
jest-li Bůh se smilovává.

Slib ten učinil hned prvním rodičům v ráji slovy, jimiž hadu
(ďáblu) pokutu za svůduictví ukládal: „Nepřátelství položím mezi

tebou a ženou (Evou), a mezi semenem tvým a semenem jejím (mezi potomky); onať potře hlavu tvou (přemůže tebe skrze Syna člověka, Krista, že více nebudeš moci škoditi), a ty úklady činiti budeš patě její (pronásledovati, sváděti k hříchu)“ (I. *Mojž.* 3 15.).

Slib ten nebyl sice hned naplněn; neboť lidé na duši i na těle porušení ku přijetí *Messiáše* nebyli spůsobilí; protož je Bůh spůsobem rozličným (*Žid.* 1, 1.) na příští Spasitelovo připravoval. (Úvod str. 3.)

c) Přípravy ku příští Vykupitele.

1. Bůh spravedlivý jest i dobrotivý; pročež hned tresty, kteréž on lidem za hřích uložil, směřovaly k jejich polepšení. Bůh je trestal, aby dokázal, že jest pravdomluvný a svatý, ne pak ďábel, jemuž uvěřili. Za trest ustanovil smrt, aby se ho lidé báli a hřešiti se strachovali. V potu tváři měli si chleba dobývat, bolesti a všeliká trápení snášet: tím naučil lidi pokoře, modlitbě a vzájemné lásce. Odňal jim milost svou; čímž rozmohla se k hřešení žádost, rozum a vůle zeslábly, přece však nebyly zničeny tak, že by lidé činiti dobré zcela nebyli schopni.

2. Zprvopočátku ovšem tkvěl jim živě na mysli onen hrozný soud a trest, kterýž byl Svrchovaný pro hřích nad nimi pronesl; vědomost o vině a pokutě prvních rodičů, jakož i o slíbeném *Messiáši* se ústním podáním zachovávala; ano Bůh sám se k lidem schyloval, jich poučoval a před žádostivostí je vystříhal.

3. Než postupem času, když téměř celé pokolení lidské, nadužívajíc svobodné vůle, Boha se spustilo, On v spravedlivém hněvu potopou všeobecnou je vyhladil, přece však zachoval spravedlivého Noema s rodinou, na němž by vyplnil svá zaslíbení.

4. Když i napotom rozmnožením pokolení lidského bezbožnost se rozmohla, vyvolil sobě národ židovský, aby víru zachoval a ku přijetí Spasitele ho připravoval. Tomu dal přikázání, aby věděli, co jest dobrého a zlého, by se naučili poslušnosti, a zanechali hříchu; odměňoval poslušné, přestupníky káral; ustanovil slavnosti a oběti; vzbudil nábožné muže, aby bděli nad pravou bohoslužbou, obnovoval zaslíbení o *Messiáši*; vysílal proroky, kteřížto lid vyučovali, k ctnosti jej vedli, příští *Messiáše* oznamovali, zřetelnější známky udávající, aby jej lidé snáze poznali (v. úvod str. 7. 8. 9.).

Bůh i rozličným spůsobem budoucího *messiáše* předobrazoval. Nejznamenitější obrazy, jež vypořádávají *Messiáše* jsou: *Mojžíš* jest obrazem úřadu prorockého, *Melchisedech* úřadu kněžského a krá-

lovského, *Abel, Isak, Josef eg., Beránek velik., měděný had* jsou obrazově jeho utrpení a smrti. *Jonáš* pak jest obrazem jeho vzkříšení.

5. Také v tom ohledu *pohany nezanedbal*, nadav je schopnostmi, že v světských vědách a uměních vycvičení, mnozí ničemnost modloslužby poznali i po napravení toužili; když Židé sami u víře utvrzeni byli, přivedl je s pohany v užší spojení, aby se tito od nich pravého Boha a jeho vůli znáti naučili, zvláště pak aby pravý původ zlého, t. co pokutu hříchu i touhu po zaslíbeném Spasiteli seznali, a tak ku přijetí víry jeho tím působnějsími se stali. „Pohané ukazují dílo zákona napsané v srdcích svých, když jim svědectví vydává svědomí jejich. (*Řím. 2, 5.*) Protož rozptýlil vás mezi národy, kteříž neznají ho, abyste vy vypravili divné věci jeho a je naučili, že není jiný Bůh všemohoucí kromě něho.“ (*Tob. 13, 4.*)

Tak nejen Židé ale i pohané naučili se poznávati dobré i zlé, mnozí chtěli činiti dobré a zlého se vystríhati, však cítili svou nedostatečnost; všeliké bídy a strasti viděli že jsou nepřirozeny a toužili po osvobození, a tudíž očekávali dychtivě Messiaše neb Vykupitele. (Viz. Úvod str. 3—12.)

NB. P a m á t k u toho dychtivého očekávání koná Církev sv. každodenně *v času adventním*. — Advent, slovo latinské, znamená příchod neb *příští*. — V čase tom máme svou hříšnost a dobrotu Boží rozjímati a Spasitele kajícím srdcem dychtivě očekávati.

Výroky. „Ne bez příčiny nazývá se čas tento příštím Páně (*adventus Domini*): nebo sv. otcové počali proto advent slaviti, aby se každý věřící připravil a očistil, aby hodně slaviti mohl narození Boha svého.“ *Sv. Ambrož*. „Slušno, bratří, abychom se vši nábožností příchod Páně slavili, jsouce potěšeni tak velikou útěchou, udiveni takou milostí, rozniceni takou láskou. Aníž pak jediné uvažujme příchod, jímž přišel a proč přišel, aby spasil, co bylo zahynulo, nýbrž i onen příchod (druhý), jímž přijde a k sobě nás přijme; abychom na toto dvojí příští ustavičně myslíce, v srdcích svých rozjíмали, jak mnoho nám prvním prokázati, jak mnoho druhým přislíbiti ráčil.“ *Sv. Bernard*.

„Konají se tu raněji než obyčejně, ještě před úsvitem, za tmy mše svaté *Rorate*, čímž se značí smutný věk pokolení lidského, pokudž mu narozením Kristovým nevzešlo světlo úplného zjevení Božího a blahé naděje blízkého vykoupení. — Jmeno pak *Rorate* pochodí odtud, že mše sv. IV. neděle adventní ke cti a chvále Bohorodičky Marie panny tímže slovem začíná v následné propovědi z Isaiáše proroka: Rosu dejte (n. roste, lat. *rorate*) nebesa s hůry

a oblakové dštěte spravedlivého při čemž Boha prositi máme, aby příští Ježíšovo na tento svět prospělo duším našim tak, jako jemná rosa a tichý déšť prospívá plodinám země.“ *Hnojek*.

Předzpěv přede mší Rorate.

„Ejhle Hospodin přijde a všickni svatí jeho s ním, a v onen den bude světlo velké. Alleluja“ (*Zach.* 14, 5. 6.).

To třikráte se opakuje, pak dále žalmovým hlasem

„Rosu dejte nebe s hůry a oblakové dštěte spravedlivého: otevři se země a vypuč Spasitele“ (*Is.* 45, 8.).

„Nebesa vypravují slávu Boží: a dílo rukou jeho zvěstuje obloha“ (*Žlm.* 18, 2.).

„Sláva Bohu Otci, i Synu, i Duchu svatému; jakož byla na počátku, tak budiž i nyní, až na věky věků. Amen“ (*Tob.* 13, 12.).

Zavírá se: „Rosu dejte nebesa a oblakové dštěte spravedlivého: otevři se země a vypuč Spasitele.“

NB. Ostatní písně adventní jsou známy, jako: Vesele zpívejme, Boha Otce chvalme. . . . Hle přijde Pán, Spasitel náš. . . . Zdrávas buď Panno Maria

Zpěv sv. Ambrože.

Ai, hlas zvučný se rozlívá,
skutky lidské z viny stívá:
odkličte již sen a spánek,
Kristus chce vzít u vás stánek.

Beránek jde v zemské luhy,
aby smazal hříchu dluhy;
obratme se k němu v pláči,
ať se smilovati ráčí.

Hvězda nová započíná,
povstaň tedy mysl líná,
nelež na zemi již dále,
bojuj proti hříchům stále.

By když přijde na svět zase,
a svět trnout bude v žase,
nepotrestal provinilost,
ale nás vzal na svou milost.

d) Bůh seslal Vykupitele.

Aby dávné sliby své o vykoupení člověčenstva vyplnil, *poslal Bůh* v plnosti času *jednorozeného Syna svého*, Ježíše Krista.

Když takto celý svět ku přijetí *Messiáše* byl připraven, i toužebně jej očekával, po 4000 letech od prvního zaslíbení, poslal Bůh padlému člověčenstvu Vykupitele v osobě jediného Syna svého, Ježíše Krista. „Až do nedávna nechal nás Bůh, ani jsme chtěmi a žádostmi zmítáni byli, dle vůle naší nepořádnými pudy zachvacovánu býti, ne že by sobě liboval v hříších našich, ale že jim shovíval; aniž jako by čas nespravedlnosti schvaloval, nýbrž že zakládá mysl sprave-

dlnosti, abychom po ten čas vlastními skutky přesvědčeni jsouce, že jsme nehodni života, nyní ho skrze dobrotivost Boží hodni byli a abychom, prokázavše se z vlastní síly nedostateční býti, skrze moc Boží k tomu zdostatečněli. Když pak se dovršila naše zlost, a dokonale se objevilo, že na mzdu hříchu pokuta a smrt se očekává, když přišel čas, v němž Bůh ustanovil svou dobrotivost a moc na jevo dáti, . . . přijal na sebe hříchy naše, dal vlastního Syna na výplatu za nás.“ *Apollo*. „Obdivujme moudrost Boží! Bůh odkládá příštím Spasitele jediné proto, aby bylo lidem tím žádoucnější; prodlévá, abychom tím lépe poznali zlost hříchu, potřebu vykoupení a milost spasení. . . . Děkujeme tedy dobrotě Boží, že jsme se teprv zrodili, když veliké dílo našeho vykoupení vykonáno bylo. Ach, teď tu již onen přešťastný čas, jenž slove plnost času! „Když přišla plnost času, seslal Bůh Syn svého, aby vykoupil ty, kteříž pod zákonem byli.“ (*Gal. 4, 45.*) Čas ten nazývá se plnost, pro mnohé milosti, kterých Syn Boží svým vykoupením lidem uděliti ráčil.“ *Sv. Alfons Liguori*.

„Dlouho slibu čekal svět
k prorockému hlasu,
v čtyřech tisících až let
přišla plnost času.“ *Frýček*.

e) Ten zaslíbený *Messiáš* jest Ježíš Kristus, neboť se na něm vyplnilo všecko, co byli proroci z vnuknutí Božího o něm předpovídali, jakož celý život jeho nám patrné svědectví dává. (Viz Úvod str. 12—15 a níže Čl. II.—VII.) „Přišel Kristus a naplnila se všecka předpovědění prorokův v jeho narození, v žití, v jeho řečech, skutcích, v smrti, v jeho z mrtvých vstání a vstoupení na nebesa.“ *Sv. Augustin*. „Co apoštolové kázali, to byli proroci předpovídali; aniž bylo pozdě naplněno, co vždycky bylo řečeno.“ *Sv. Lev*.

Hřích tak ohavný je Hospodinu,
Syn že boží moh' jen shladit vinu.

Čehož dávno proroci lidu zvěstovali,
čehož srdcem toužebným všemu světu přáli,
Krista Pána vtělení v lůně Panny čisté:
to již božským řízením stalo se zajisté.

Protož v člancích II—VII. obsaženo jest učení

o Ježíši Kristu, světa Spasiteli.

II. Článek víry*).

„*I v Jesu Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho.*“

Druhý článek víry učí, že Ježíš Kristus jest jednorozený Syn boží, pravý Bůh a spolu člověk, Pán a Spasitel náš.

A. O osobnosti Ježíše Krista.

Ježíš Kristus jest

1. *jediný, jednorozený Syn Boha Otce.* Ježíš Kristus nazývá se jednorozený Syn boží, protože jest jediný od svého nebeského Otce od věčnosti splozen, jedné s ním bytnosti a přirozenosti. Tak jako syn lidský jest člověk a přirozenost má svého otce, tak i Ježíš od Boha od věčnosti zplozen má přirozenost svého Otce.

a) *Otec nebeský* nejednou milým Synem ho nazval i jakožto Syna svého oslavil: „Tentof jest Syn můj milý, v němž mi se dobře zalíbilo,“ volal při křtu Pána Ježíše (*Mat. 3, 7.*). Tato slova opětoval také na hoře Tábor (*Mat. 17, 5.*; srvn. II. *Petr. 1, 17.*).

Anděl k Marii pravil: „Duch sv. vstoupí v tě . . a protož, což se z tebe svatého narodí, slouti bude Syn Boží.“ (*Luk. 1, 35.*).

b) *Sám Kristus* při každé příležitosti Synem Božím se jmenoval a Boha svým Otcem nazýval. Tak když byl uzdravil chromého v den sobotní, řekl k horšícím se proto Židům: „Otec můj až dosavad dělá i já dělám.“ Také Židé pro tato slova hledali ho zabiti, „že netoliko rušil sobotu, ale i Otce svého pravil býti Boha, rovným se čině Bohu.“ Že ve vlastním, v pravém smyslu Synem Božím se nazval, z další jeho odpovědi vysvítá: „Neb jakož Otec křísí mrtvé a obživuje, tak i Syn, kteréž chce, obživuje. Aniž zajisté Otec soudí koho, ale veškeren soud dal Synu; aby všickni ctili Syna, tak jako ctí Otce . . . Nebo jakož Otec má život sám v sobě, tak dal i Synu, aby měl život v samém sobě“ (*Jan 5.*).

K *Nikodemovi* pravil: „Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal.“ (*Jan 3, 16.*).

*) Článek tento jakožto výtah a trest celého učení o Ježíši Kristu z považování jeho života, zatím se vynechati a nejvhodněji až po VII. Čl. přednášeti může.

Jiného času potkav *slepého*, jemuž byl zrak navrátit, řekl mu: „Věříš-li v syna Božího? Když pak ten odpověděl, řka: I kdo jest, Pane, abych uvěřil v něho? Řekl mu Ježíš: Ten to jest, kteréhož uzřely oči tvé, a kterýž mluví s tebou“ (*Jan 9, 35—37.*) — „A když se sešli Fariseové, otázal se jich Ježíš, řka: Co se vám zdá o Kristu? či jest syn? Řkou jemu: Davidův. Dí jim: Kterakž pak David v duchu nazývá ho Pánem, řka (*Žlm. 109, 1.*): „Řekl Pán Pánu memu: Sed na pravici mé Poněvadž tedy David nazývá ho Pánem, i kterakž Syn jeho jest? A nižádný nemohl jemu odpověditi slova“ (*Mat. 22, 41—46.*) A před *Kaifášem* tázán jsa: „Jsi-li ty Kristus, Syn Boží? Dí mu Ježíš: Ty jsi řekl. — Ale ač mi toho nevěříte, však pravím vám, od toho času uzříte Syna člověka sedícího na pravici moci Boží a přicházejícího v oblacích nebeských.“ (*Mar. 14.*)

c) I *sv. apoštolové* měli Krista za pravého syna Božího. *Sv. Jan* psal své Evangelium z toho ohledu, „abyste věřili, že Ježíš jest Kristus, Syn Boží“ (*Jan 20, 31.*) „Viděli jsme slávu jeho, slávu jakožto jednorozeného od Otce plného milosti a pravdy“ (*Jan 1, 14.*) „Boha žádný neviděl, ale jednorozený Syn, kterýž jest v lůnu Otce, on vypravil“ (*Jan 1, 18.*) „Kdož by koli vyznal, že Ježíš jest Syn Boží, Bůh v něm zůstává a on v Bohu“ (*I. Jan 4, 15.*) „Kdo věří v Ježíše Krista, Syna Božího, máť svědectví Boží v sobě“ (*I. Jan 5, 10. a j. v.*) I *sv. Pavel* na mnohých místech totéž svědčí: „Nejposléze v těchto dnech mluvil nám skrze Syna svého, kteréhož ustanovil dědicem (Pánem) všech věcí, skrze něhož učinil i věky, kterýžto jsa blesk slávy Boží a obraz podstaty jeho, a nesa všechny věci slovem moci své, očistění hříchův učiniv, sedí na pravici velebnosti na vysostech“ (*Žid. 1, 2. 3.; v. Řím. 8, 32.*)

Nejkrásnější svědectví dává *sv. Petr*. Na otázku Kristovu: „Vy pak kým mne býti pravíte?“ odpověděl ve jménu všech apoštolů: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého“ (*Mat. 16, 16.; srvn. Jan 6, 70.*) Totéž vyznali všickni, kteří s učeníky *na lodičce* byli; přistoupivše klaněli se jemu, řkouce: „Jistě Messiáš, Syn Boží jsi ty“ (*Mat. 24, 33.; viz Jan 1, 49.; 11, 27.; 20, 31.; Luk. 22, 66—70.*) — „Setník pak a ti, kteříž s ním byli vidouce zemětřesení a to, co se dalo, báli se velmi řkouce: Jistě Syn Boží byl tento“ (*Mat. 27, 54.*)

Vyroky. „Pán náš jest skutečně z pokolení Davidova podlé těla, Syn Boží podlé vůle a moci Boží.“ *Sv. Ignác Ant.* „Divím

se, jak možná zblouditi od pravého učení, jež se podobá hoře nade všecko vynikající. Jest-li kdo přesvědčen, že Bůh jest Otec, nemusí-li hned poznati, že zplodil i Syna.“ *Sv. Efrem.* „Pane Bože všemocný, Otče milého a požehnaného Syna svého, Jesu Krista, skrze něhož jsme dosáhli poznání tebe, oslavuju tebe s věčným nebeským Jesu Kristem, Synem tvým milým.“ *Sv. Polykarp.*

„Avšak, když slyšíme, že *Ježíš Syn boží* jest, nesmíme *nic pozemského* aneb smrtelného *o jeho rodu* mysliti; pravé ono rození, kterým ode vsí věčnosti Otec Syna zplodil, kteréhož rozum vystihnouti a dokonale vyrozuměti nemůžeme, povinni jsme pevně věřiti a s největší zbožnosti mysli ctíti a jako podivením nad velebností tajemství ustrnuvše, s prorokem zvolati: „Rod jeho kdo vypraví!“ (*Isai 53.*)

Kristus jest Syn boží z přirozenosti ne přijatý za vlastního. Lidé nazývají se syny božími v ten rozum, že skrze Krista Ježíš e zvolení za syny boží přijali (*Ef. 1, 5*) „Nesmí se však Kristus nazývati přijatým nebo vyvoleným Synem božím, ačkoli ducha toho měl, kterým svatí lidé docházejí vyvolení za syny boží; nebo když již z přirozenosti jest Synem božím, domnívati se nikterak nesluší, aby nám připadala milost aneb jméno přijetí aneb vyvolení za Syna božího.“ *K. Ř.*

To tedy věřiti jest, že *Syn jednostejné jest přirozenosti*, moci a moudrosti s *Otcem*, jakož v vyznání Nicejském šířeji vyznáváme (v. str. 99.).

Nauč mr. Ježíše Krista, co Syna Božího, máme ctíti a poslouchati ho. „Kdo nectí Syna, nectí ani Otce, kterýž ho poslal. Amen, pravím vám, že kdož slovo mé slyší a věří tomu, kterýž mne poslal, máť život věčný“ (*Jan 5, 23. 24.*) „Když uvodí prvorozeného na okršlek země, dí: A klanějte se jemu všickni andělé Boží“ (*Žid. 1, 6.; srvn. Žlm. 96, 7. 8.*)

P ř í k l a d y.

Sv. Ignác slavné svědectví vydal, že Kristus jest Syn Boží. Maje před císařem Trajanem Krista zapřítí, odpověděl: „Mocí Ježíše Krista, kterýž ač trůn svůj v nebesích má, přece v srdci mém přebývá, chci zničiti všechny úklady ďábelské. Jedent jest Bůh, kterýž nebe i zemi stvořil, jehožto Syn jednorozený jest Ježíš Kristus.“

Kdo nectí syna, nectí otce. Biskup *Amfiloch* šel ku dvoru císaře Theodosia s jinými ještě biskupy, kteří synu císařovu k hodnosti císařské nedávno povyšnému, přednášeli svá přání. Amfiloch jediný mlčel. Nad touto domnělou nezdvořilostí byv Theodosius

uražen, kázal mu odejíti. Než Amfiloch obrátiv se k císaři, praví vážně: „Pane, vyf se hněváte, že se vašemu synu neprokazuje povinná úcta: myslíte však, že se Otec našeho Spasitele méně horší, vida, že se úcta, anaž se mu prokazuje, nedává i jeho Synu?“ — Císař porozuměv, co tím míní, totiž pokárati vlažnost jeho v trestání Arianův, Božství Kristovo zapírajících, prosil sv. biskupa za odpuštění, i Ariany ze země vypověděl.

Je-li Kristus pravý Syn Boží, jest také

2. *pravý Bůh*, tak jako Otec, jenž jej od věčnosti zplodil a jest co Bůh ve všem roven Otci nebeskému Mimo to jest *druhou osobou* v božské Trojici, druhým dvěma dokona roven. a) Připisuje se mu Božské jméno: „Na počátku bylo Slovo,*⁾ a Slovo bylo u Boha a Bůh byl Slovo“ (*Jan 1, 1.*). Odpověděl Tomáš a řekl Ježíšovi: Pán můj a Bůh můj!“ (*Jan 20, 28.*) „Z Israelských jest Kristus podlé těla Bůh požehnaný na věky“ (*Řím. 9, 5.*). „Tenť (Syn) jest pravý Bůh a život věčný“ (*I. Jan 5, 20.*).

b) Má Božské vlastnosti. Jest věčný. „To (Slovo) bylo na počátku u Boha“ (*Jan 1, 2.*). „Oslaviš mne, Otče, slávou, kterou jsem u tebe měl, prve nežli svět byl“ (*Jan 17, 5† 24.*). „Pravím vám, prve nežli Abraham byl, já jsem“ (*Jan 8, 58.*). — Všemohoucí, což dokazují patrně jeho *divy a zázraky* (viz Úvod str. 13). „Všecky věci skrze něho učiněny jsou, a bez něho nic není učiněno, což učiněno jest“ (*Jan 1, 3.*). „Jakož Otec má život sám v sobě, tak dal i Synu, aby měl život v samém sobě“ (*Jan 5, 26.*). „Jako Otec křísí mrtvé a obživuje, takť i Syn, kteréž chce, obživuje“ (*Jan 5, 21.*). „Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi“ (*Mat. 28, 18.*). „Skrze něho stvořeny jsou všecky věci, kteréž jsou na nebi i na zemi“ (*Kol. 1, 15.; srvn. Žid. 1, 2.; Tit. 2, 13.*). Vševedoucí. Vida myšlení jejich (zákonníků), řekl: „Proč myslíte zlé věci v srdcích svých?“ (*Mat. 9, 4.*) „On věděl, co bylo v člověku“ (*Jan 2, 24.*). „Řekl k Šimonovi: Jdi k moři a tu rybu, kteráž nejprvé uvázne, vezmi a otevra ústa její, nalezneš groš“ (*Mat. 17, 27.*). „Jdětež do městečka, do kteréhož vejdouce naleznete oslátko přivázané“ (*Luk. 19, 30.*). On i budoucí věci předpovídal, kteréž se vyplnily (v. Úvod str. 13). — Moudrý: „V něm jsou všickni pokladové moudrosti a umění skryti“ (*Kol. 2, 3.*). — Dobrotivý, neboť nescíslných dobrodiní lidem svými zázraky prokazoval. —

*⁾ Pán Ježíš jest slovo Otce svého, proto že skrze něho všecky věci učiněny jsou a že skrze něho zjevoval se Bůh lidem.

Svatý: „Kdo z vás bude mne trestati z hříchu?“ (*Jan 8, 46.*) „Takového zajisté nám slušelo míti biskupa svatého“ (*Žid. 7, 26.*) — Spravedlivý, trestat hříšníků (*Mat. 12.*), i bude jednou soudit: „Aniž zajisté Otec soudí koho, ale veškeren soud dal Synu“ (*Jan 5, 22.*; srvn. *Mat. 16, 27 † 25, 31.*) — Milosrdný, odpouštěl hříchy i dosud odpouští v svátosti pokání. Řekl k šlakem poraženému: „Odpouštějít se tobě hříchové tvoji“ (*Luk. 5, 20.*; *Mar. 2, 5.*) — Pravdomluvný: „Jáť jsem cesta, pravda i život“ (*Jan 14, 6.*) Slovem: „V něm přebývá všecka plnost božství (podstatně)“ (*Kol. 2, 9.*) „Onť jest blesk slávy a obraz podstaty jeho“ (*Žid. 1, 3.*; srvn. *Kol. 1, 15.*) Slovem *Pán Ježíš má všechny vlastnosti* božské.

c) *Kristus sám* připisoval sobě stejnou s Bohem Otcem bytnost a podstatu, řka: „Já a Otec jedno jsme“ (*Jan. 10, 30.*) „Což nevěříte, že já v Otcí a Otec ve mně jest?“ (*Jan. 14. 10.*) „Kdož vidí mne, vidí i Otce“ (*Jan 14, 9.*; *Mat 26, 63. 64.*)

d) Pan Ježíš dokázal, že Bohem jest svými *skutky* — divy a zázraky.

e) Jemu patří čest a poklona jako Otcí: což *sv. apoštolové* vyznávali a v celém světě kázali. „Ve jmenu Ježíše ať kleká každé koleno nebeských, zemských i pekelných“ (*Fil. 2, 10.*; viz svrchu *Jan 5, 23.*; *Žid. 1, 6.*; *Řím. 9, 5.*)

Výroky. „Pravé věroučení, jehož my křesťané nábožně ostříháme, toto jest: že jednoho Boha ctíme, — a Pána Jesu Krista, Syna Božího vyznáváme. Jáť jako člověk, křehký a mnohem menší jsem, než abych o neskončeném božství jeho co vznešeného pověditi mohl.“ *Sv. Justin.* „Ať vědí tupitelové, že onen Ježíš, kteréhož my Bohem, ano Synem Božím býti věříme, jest právě to samé Slovo, ta sama pravda, ta sama moudrost, kteráž k nám z Boha přišla.“ *Origenes.* „Bratří, dlužnoť, abyste Krista Ježíše považovali za Boha a soudce živých i mrtvých.“ *Sv. Kliment Ř.*

Tak Písmo i apoštolské podání učí. Než brzy povstali v Církvi *bludaři*, kteříž Božství Kristovo zapírali, jakož byli: *Cerint, Ebion Theodotos, Artemon, Pavel Samosatenský* a nejvíce *Arius* (v IV. stol.); protož Církev svatá na sněmu *Nicejském* (r. 325) a opět na sněmu *Konstantinopolitánském a Tridentuském* všechny bludy zavrhla a učení o Božství pevně ustanovila (viz str. 99).

Výpovědi světských osob. „Sokratesův život a smrt mudrce-li značí, značí zajisté život a smrt Kristova Boha.“ *Rousseau.* „Kdož toho, jenž lépe lidi znal než Sokrates, za Spasitele nemá, kým ho

já i vy věříte býti, s těží bude věřiti v Boha.“ *J. Müller.* „Jednoho dne tázal se *Napoleon* u vyhnanství svého průvodčího: Kdo že jest Kristus? Když pak tento nemoha mu odpověditi, vylouvaje se, že co vojín neměl času a příležitosti, s takovými otázkami se zanášeti: jal se pokořený dobyvatel porovnávatí Krista se všemi znamenitými muži v dějinách světa, i se vší výmluvností ukázav rozdíl mezi Kristem a všelikým člověkem, doložil: „Konečně poznal jsem člověka a protož dím, že Kristus nebyl a nemohl býti pouhým člověkem.“

Nauč. mr. V Krista co Boha *a)* věřme, *b)* jemu se klanějme,

P ř í k l a d y.

K a) Pro víru tuto tisícové mučeničů krev svou vycedili, z nichžto nejprvnější byl *sv. Štěpán*, kterýž hádaje se se Židy o Kristu, pohleděv do nebe, uzřel slávu Boží a Ježíše stojícího na pravici Boží. Když pak jej Židé proto kamenovali, vzýval Krista: „Pane Ježíši, přijmi ducha mého.“

Sv. Marcial, jeden ze sedmi synů *sv. mučednice Felicity* vdovy Římské, když naň řada přišla, aby vedlé matky a bratří svých víru vyznával, zvolal: „Všickni, kdož nevyznávají Krista co pravého Boha, budou uvrženi do ohně věčného.“ To se stalo okolo léta Páně 150.

Jistý *horlivý katolík* zacpal ústa rouhačům, upírajícím Božství Kristovo, as takto: „Jestli Kristus není Bůh, kterak se na něm vyplnila všecka prorocství? kterak mohl vymysleti a rozšířiti, učení, anož lidi k dokonalému poznání Boha a jich povinností vedlo? kterak mohl takové divy a zázraky konati, o nichž Židé ano i pohané svědčí? kterak mohli ve jmenu tom apoštolé a učeníci jeho tak divotvorně působiti? kterak že se v tak kratičkém čase křesťanstvo po celém světě rozmohlo? kterak všecka schytralost a zloba nebyla s to, mu odolati, vyhladiti je? A což nejsou lidé nejctnostnější a nejšťastnější oni křesťané, již dle předpisu Evangelia *Kristova* žijí, jsouce poslušni jedině pravé církve, již byl založil Kristus?!“ — I nemohli jemu odpověditi.

K b) Krista Pána co Boha *andělé* při narození velebili a pastýřům oznamovali. — *Mudrcové* od východu přišli, jemu se klaněli a dary obětovali. — *Sv. Jan Křtitel* vyznal, že není hoden rozvázati řeménka u obuvi jeho. — *Šimon Petr* když k slovu Kristovu rozestřev síť, zahrnul veliké množství ryb, tak že se trhala síť i obě lodičky rybami naplněné uzřel: padl k nohám Ježíšovým, řka: „Ode-

jdi ode mne, Pane, neboť jsem člověk hříšný.“ — *Na poušti*, když odstoupil ďábel, kterýž Krista pokoušel, *andělé* kořili se a sloužili mu. — Na hoře *Tábor* zaskvěla se tvář jeho jako slunce, Mojžíš a Eliaš (klaníce se mu), rozmlouvali s ním. *Lotr* na pravici vida jeho nevinu a poznav jeho Božství, zvolal: „Pane, rozpomeň se, když přijdeš do království svého.“ A řekl mu Ježíš: „Amen, pravím tobě, ještě dnes budeš se mnou v ráji.“ *Při jeho smrti slunce* se zatmělo, trásla se *země*, *skály* se pukaly. *Anděl odvalil kámen*, když Kristus jako vítěz smrti a ďábla z *hrobu* vycházel. — *Andělé, když vstupoval na nebesa*, oznamovali jeho příští k soudu: andělé jej provázeti budou, když po druhé v své velebnosti přijde.

3. Ježíš jest *pravý člověk* dle těla i duše jakož patrně,

a) *z celého života* jeho od narození až k smrti. On má skutečné *tělo lidské*, záležející z kostí a krve (*Luk. 24, 39.; Jan 19 34.*). On se narodil, i všechny potřeby měl lidské: požíval pokrmu a nápoje, cítil hlad a žízeň, rostl, umdlel tělesně, odpočíval, trpěl hroznou mukou a bolestí, i umřel jako jiný člověk. — On má i *lidskou duši*: prospívá moudrostí; mdlobu lidského rozumu uznává (*Mar. 13, 32.*), jest poslušen svých rodičů i svého nebeského Otce až k smrti (*Fil, 2, 2—8.*); pokoušen jest od ďábla; plní vůli Otce, nebeského (*Jan. 6, 38.*); cítí radost na svatbě (*Jan 2, 1.*); s ubohými má útrpnost (*Jan 11, 33.*); horlí vyháněje prodáváče z chrámu (*Jan 2, 15.*); pláče nad Jerusalemem (*Luk. 19, 41.*), při smrti Lazarově (*Jan. 11, 35.*); truchlí, ouzкости pocituje v zahradě Jetsemanské (*Mat. 26, 38.*) i všechny strasti smrti okouší (*Mat. 27, 26.*); konečně umíraje, duši svou v ruce nebeského Otce poroučí (*Luk. 23, 16.*).

b) *Kristus sám* Synem člověka se nazývá. „Lišky doupata mají a ptactvo nebeské hnízda, ale Syn člověka nemá, kde by hlavu sklonil“ (*Mat. 8. 20.; srvn. 17, 1 . 21.; Jan 6, 27. 53, 62.*).

Ježíš Kristus co člověk není roven Otci nebeskému, jak sám dokládá: „Otec větší mne jest“ (*Jan 14, 28.*).

c) *Mnozí* jej nazývali *synem Josefovým*, synem tesaře (*Luk. 3, 23 † 4, 22.*).

d) Tak i *sv. apoštolé* piší: Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi nami“ (*Jan. 1, 14.*). „Po tomto poznán bývá duch Boží: všeliký duch, kterýž vyznává, že Ježíš Kristus přišel v těle, z Boha jest; ale všeliký duch, kterýž dělí Ježíše, není z Boha“ (I. *Jan. 4, 23.*). „Samého sebe zmařil, způsob služebníka přijav, ku podobnosti lidí učiněn, a v způsobu nalezen jako člověk“ (*Filip. 2, 7.*;

svvn. *Kol.* 1, 22.; *Gal.* 4, 4.; *Tim.* 2, 5 † 3, 16.; II. *Kor.* 13, 4.; *Žid.* 2, 14 † 10, 5.). — *Sv. Matouš* (1, 1—17.) rod jeho od Abrahama vypisuje.

NB. Tak Kristus *pravý* jest *člověk*, nám ve všem podoben, *kromě hříchu*; Onť byl prost hříchu prvotního; neboť byl nadpřirozeným způsobem z *Ducha sv. počat.* (*Luk.* 1, 35); aniž hříchem skutečným se poškrvnil. „*Kdo z vás může mne trestati z hříchu?*“ (*Jan.* 8, 46.) I *Pilát* seznal jej, uznal jej za nevinného (*Mat.* 27, 19, 24.). — Že pak nemaje viny na sobě, *pře ce trpí a umírá*, stalo se dobrovolně, aby smrtí svou shladil vinu naši. „*Život svůj pokládám za ovce své. Nižádnýť ho nebéře, ale já jej pokládám sám od sebe*“ (*Jan* 10, 15. 18.). „*Tedy on (Kristus) řekl k nim (apoštolům, do Emaus jdoucím): O blázni a zpozdili srdcem k věření všemu tomu, což věřili proroci! Zdaliž nemusil těch věcí trpěti Kristus, a tak vjiti do slávy své?*“ (*Luk.* 24, 25. 26.; viz I. *Pctr.* 2, 21., *Sk.* 2, 23.)

Sv. Otcové: „Pán Kristus jest i Bůh . . . Teď však učiněn jest z Panny člověkem dle vůle Otcovy, prv spasení těch, kteříž v něho věří; ano ráčil sebe zničiti a trpěti, aby usmrcený a z mrtvých vstalý přemohl smrt.“ *Sv. Justin.* „Věřme dle apoštolského podání že Bůh, Slovo, s nebe v svatou Pannu Marii vstoupil, aby se z ní vtělil, přijav duši lidskou, totiž rozumnou, aby vším se stal, čím jest člověk, vyjma hřích, aby padlého zachránil a neporušitelnost daroval lidem, kteříž věří ve jměnu jeho.“ *Sv. Hypolit.*

Nauč. mr. a) Kristus, Bůh stal se člověkem. Křestane, pomni jaká to láska, již láskou opětnou splácej. „Velebnost a vznešenost Boží přikryla se lidskou nízkostí, Boží síla a moc naší mdlobou a slabostí. Ó milosti nevymluvná! Ten, jenž jest Pánem věčné slávy, jenž jest radostí andělův, ten Pán všemohoucí, kterýž den a noc, léto a zimu stvořil, kterýž všecky světy řídí a spravuje, kterýž bezedné hlubiny mořské dechem větrů svých nadýmá, a kterýž slávu svou a velebnost v oblacích rozprostírá, ten nestíblý, neobsáhlý, všemohoucí světa Pán chodil v tomže těle, v jakovémž my chodíme, a s Božstvím svým spojil túže duši, jakovouž my máme. O poznej světě, tuto nestíhlou milost, koř se a klaněj se jemu, a chval ho každý jazyku lidský!“ *Jirsík.* „Ukázala se zajisté milost Boha Spasitele našeho všechněm lidem.“ „Milujete-li mne, přikázání má zachovávejte.“ (*Jan.* 14, 15.)

b) Hle, jaké vznešenosti tím nabyla tvá lidská přirozenost, již hříchem nepoškrvňuj.

c) Viz v Kristu člověku vzor lidské dokonalosti, již následuj. „Příklad zajisté dal jsem vám, abyste, jakož jsem já učinil vám, i vy též činili.“ (*Jan. 13, 15.*) „Učte se ode mne .“ (*Mat. 11, 29.*)

d) Při všech starostech, ve všech trápeních a protivenstvích v Krista se důvěřuj; neboť on zná lidské bídy, jež sám snášel, má s námi útrpnost, jest přímluvčím a spomocníkem naším.

4. Pán *Ježíš* jest *Bůh a spolu člověk* v jedné osobě; neboť s ním, co člověkem, už od početí úzce spojena byla druhá osoba Božská. „Kristus Ježíš co Bůh jest od věčnosti a nepřestal býti Bohem, když se vtělil, aniž přestal býti člověkem, když vstoupil na nebesa. Maje, jak jsme viděli, dvojí přirozenost, dvojí rozum, dvojí vůli — božskou i lidskou —, nic méně není přece leč jedna osoba, a to božská, obě přirozenosti jsou v jednotě osoby božské nerozlučně spojeny. Ačkoli dvojího jest narození uznáváme, že však jeden jest Syn věříme. Onť zajisté jedna jest osoba, které božská i lidská přirozenost přísluší.“ K. Ř.

a) Tak *Kristus sám* vždy mluvil o sobě: „Nikdo nevstoupil na nebe, jedině ten, kterýž sstoupil s nebe, Syn člověka, který jest v nebi“ (*Jan 3, 13.*) „Zrušte chrám tento (mé tělo), a ve třech dnech zase vzdělám jej (vstanu z mrtvých)“ (*Jan 19, 9.*) „Vyšel jsem od Otce, a přišel jsem na svět, opět opouštím svět a jdu k Otci“ (*Jan 16, 27.*) „Já jsem ten chléb živý, kterýž sstoupil s nebe. Bude-li kdo jísti z chleba tohoto, živ bude na věky: a chléb kterýž já dám, tělo mé jest.“ (*Jan 6, 51.*) a j. v.

b) Tak i sv. *apoštolové* Pánu Ježíši dvojí přirozenost v jedné osobě připisovali. „Na počátku bylo Slovo, a Slovo bylo u Boha a Bůh byl Slovo. A slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi“ (*Jan 1, 1. 14.*) „To zajisté cíte na sobě, co i na Kristu Ježíši, kterýž jsa v způsobu Božím, nepoložil sobě toho za loupež, že jest rovný Bohu; ale samého sebe zmařil, způsob služebníka přijav, ku podobenství lidí učiněn, a v způsobu nalezen jako člověk“ (*Fil. 2, 5—7.*) . . . Sv. Petr odpověděl: . . . „Bůh oslavil Syna svého, Ježíše, kterého jste vy zajisté vydali, . . . působe života jste zabili . . .“ (*Sk. 2, 12—15.*)

c) To samé věřili i učili *Otcové svatí*: „Jeden jest léčitel z těla a duše, zplozený a nezplozený, Bůhčlověk, pro svou smrt naším pravým životem, jenž se narodil z Marie Panny, a jest Bohem, nejprv bolesti podrobený, pak ale utrpení nepřístupitelný, Ježíš Kristus, Pán náš.“ *Sv. Ignác Ant.* „Jeden a týž jest pravý Syn Boží a pravý Syn člověka; Bůh, — poněvadž na počátku bylo

Slovo . . . ; člověk, — poněvadž Slovo tělem učiněno jest; Bůh, poněvadž všecky věci skrze něho učiněny jsou . . . , člověk, poněvadž jest z ženy učiněn (narozen), zákonu podroben.“ *Sv. Lev.* „Víra katolická vyznává a hlásá, že Pán Ježíš Kristus jest i pravý Bůh i pravý člověk. Neboť oboje jest psáno, oboje jest také pravda. Kdo praví, že jest Kristus toliko Bůh, zapírá mocnost, kterouž jest stvořen, i lék, jímž jest uzdraven. Kdo Krista jen člověkem býti prohlašuje, zapírá mocnost, kterouž jest stvořen. Oboje tedy přijmi, duše pravověrná! Kristus jest Bůh, Kristus jest i člověk. Kristus jest Bohu roven, jedno s Otcem, Kristus jest i člověk, Syn z Panny, přijav z člověka nesmrtelnost, ne pak hříšnost.“ *Sv. Prosper.* Pán náš Ježíš Kristus . . vždy slovy i skutky svými působil k tomu, aby jmín byl i za Boha i za člověka. Bůh, jenž nás stvořil, člověk, jenž nás hledal. Bůh, vždycky s Otcem, člověk na čas s námi; neboť nehledal by, jehož stvořil, kdyby se sám nebyl stal tím, co stvořil. A však na to pamatujte i z myslí svých nepouštějte: Kristus jest tak člověkem učiněn, že nepřestal býti Bohem. Zůstávaje Bohem, vzal na se člověka, jenž učinil člověka.“ *Sv. Augustin.* — Viz také Vyznání sv. Athanáše, str. 99. —

Vyrozumění. Juž pak snadno můžeme sobě *vyložití* některé řeči *Kristovy*, kteréž se zdají býti sobě *na odpor*: n. p. „Já a Otec jedno jsme“ (*Jan 10, 20.*), a jinde: „Otec větší mne jest“ (*Jan 14, 28.*). „Pokud jest Bůh, On i Otec jsou jedno; pokud pak člověk, jest Otec větší nežli On.“ *Sv. Augustin.* — Obě přirozenosti jsou s sebou tak sjednocené a spojené, že týž Kristus Bůh a člověk druhdy koná neb mluví věci lidské, druhdy božské; jakož jest ono: že v lodičce spí a přikazuje větrům a moři (*Mat. 8.*); aneb že lační (*Mat. 4.*), a pět tisíců lidí pěti chleby a dvěma rybama nasycuje (*Mat. 14.*). Posléze, že smrt podstupuje a Lazaru čtyry dni v hrobě ležícímu Božskou mocí z mrtvých vstáti přikazuje.“ *Týž.*

„Mnohé jsou věci, které se v písmech sv. o Kristu Ježíši vypravují, z nichž pak zřejmo jest, že některé jemu příslušejí, jelikož Bůh, jiné jelikož člověk jest, poněvadž od rozličných přirozeností vzal i rozdílné vlastnosti. Tedy dobře pravíme, že Kristus jest všemohoucí, věčný, což od božské přirozenosti do sebe má. A dobře opět o něm pravíme, že umřel, z mrtvých vstal, o čemž nikdo nepochybuje, že to přirozenosti lidské přísluší.“ *K. Ř.*

P o d o b e n s t v í .

„Jako rozumná duše s tělem spojená jediný jest člověk, tak Bůh a člověk jeden jest Kristus.“ *Sv. Athanáš i sv. Augustin.* — Jiné podobenství máme na spolku, jenž se často za osobu jednu považuje. — „Jako železo žhavé za jedno se má, ač v něm kov a oheň se pojí: tak jest Kristus osoba jedna, ač přirozenost Božská a lidská v něm jsou spojeny. — Jako blesk slunce, pod mrak zašlého, nezhasl, toliko jest zastíněn: tak tělo, které Kristus Syn Boží na se vzal, Božství nezničilo, nýbrž jen v sobě ukrylo.“ *Sv. Ambrož.* — *Sv. Řehoř* připodobňuje Slovo vtělené k elektru, t. j. k smíšenině zlata se stříbrem, čímž stříbro jasnosti, zlato pak jemnosti a lesku nabývá. Tak spojiv Bůh Božství s člověčenstvím, tomuto přidal slávy, ono pak zmírniv, učinil přístupno lidskému oku.

P ř í k l a d y .

a) *Moudré dítě.* *Eutiches*, opat kláštera v Konstantinopoli v V. století, počal učiti bludně, že jest v Kristu jen jedna přirozenost t. Božská, v nížto přirozenost lidská jako krůpěj medu v moři splynula. I ačkoli bludné toto učení od církve na sněmu Chalcedonenském bylo zavrženo, přece mnoho přívrženců si získalo. Takovýto *Eutichian* zastáváje jednou ve společnosti bludné to učení, vzal k objasnění dva železné pruty, kteréž pak v ohni v jeden kus železa spojil. „Takto,“ pravil, „i v Kristu z dvojí přirozenosti jedna se stala.“ Pozorujíc to jakési *dítě*, jež dobře v sv. náboženství bylo vycvičeno, pravilo neohroženě: „Ty se mýlíš, příteli! Máš-li železo za podobu přirozenosti lidské, musíš vzíti za obraz Božské přirozenosti zlato. Obé-li pak spojíš, táž se: bude pak kus tento pouze zlato neb pouze železo? Než dva tyto kusy, jakkoli rozdílné, železo a zlato, přece jeden kus činí.“ — Tak se to má i s Kristem: jsou tu dvě podstaty, Božská a lidská, ty pak jsou {spojeny v osobě jedné, proto však člověčenství v Božství nesplynulo.

b) Naproti tomu upíral patriarcha Antiochenský *Makarius*, že by v Kristu mohla býti dvojí vůle, na kterémžto učení celé vykoupení lidské závisí; když pak zatvrzele na svém bludu trval: biskupové shromáždění na sněmu Konstantinopolitánském sejmuvše štolu s jeho beder, ze sněmu jej vyvrhli. Tu na odcházejícího pavučiny se stropu padaly; i jakkoli se to mohlo náhodou státi při stalém se v síni hlomození: přece to považovali mnozí za znamení spravedlivého pro blud z církve vyobcování; ne zcela bez příčiny, neboť

kdykoli mudráci jaké pavučiny bludu rozpřádali, bylyť působením Ducha pravdy, {kterýž Církev svatou spravuje, dříve neb později roztrhány a chrám sv. stál tu opět ve své velebnosti.

Přechod. Totot, že Kristus jest Bůh i člověk, jest největší dílo nevystihle moudrosti a nesmírné lásky Boží; neboť tak mohl jen státi se prostředníkem mezi Bohem a lidmi, Spasitelem a Vykupitelem pro hřích zavrženého pokolení lidského, jehožto mu Bůh z neskončeného milosrdenství slíbiti i v osobě Ježíše Krista seslati ráčil. — Jen Bůh a člověk mohl lid vykoupiti; co Bůh mohl uražené velebnosti Boží učiniti zadosť, co člověk mohl vzíti na se pokorení, jakého třeba bylo za hřích, pýchou a odbojnosti zpáchaný.

Tak *sv. Proklus* na sněmu Efezském se vyjádřil: „Ježíš přišel, by spasil, protož musel trpěti. Ale jak se to mohlo státi? Co pouhý člověk nemohl nás vykoupiti a spasiti, co pouhý Bůh nemohl trpěti. I protož vzal na sebe ten Boží Emanuel člověčenství, a již mohl obé působiti, i za nás trpěti, i nás spasiti.“ — „Člověk bez Božství žádný prostředník: Bůh bez člověčenství žádný prostředník. Ejhle Prostředník. Božství bez člověčenství není prostřednictvím, nýbrž mezi Božstvím samým a člověčenstvím samým prostředkuje lidské Božství a Božské člověčenství Kristovo.“ *Sv. Augustin.* „Skrze něhož učiněno jest všecko (*Jan 1, 3.*), skrze toho i obnovené musilo býti všecko. On jediný vznešeností svou hoden jest veškero pokolení lidské zastoupiti, za všecky dosti učiniti. On, jehožto zásluhy jsou ceny neskončené, jehožto láska převyšuje viny naše, jehožto zadosť učinění přiměřeno jest spravedlnosti Boží, On, jenž byl Bůh i člověk, mohl toliko sám nás s Otcem svým smířiti, nás vykoupiti a spasiti.“ *Jirsík.*

5. *Ježíš Kristus jest Pán náš,* a) protože jest týž věčný Pán a Bůh jako Otec: b) že nás krví svou vykoupil a po právu obdržel tu moc, aby Pánem našim byl a sloul.

On sám dí: „Nazýváte mne mistrem a Pánem, a dobře pravíte: jsemť zajisté“ (*Jan 13, 13.*). A po z mrtvých vstání dí sám o sobě: „Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi“ (*Mat. 28, 18.*).

Tak i *sv. Pavel* píše: „Ponížil sebe samého . . . a protož Bůh povýšil ho a dal mu jméno, které jest nad všeliké jméno, aby každý jazyk vyznával, že Pán Ježíš jest v slávě Boha Otce“ (*Fil. 2, 8. 11.*).

„Z té příčiny slove Pánem, že v jedné jeho osobě dvojí přirozenost božská i lidská spojena jest. Tím zajisté divuplným spojením zasloužil toho, aby, byť i pro nás nebyl umřel, nicméně však

Pánem ustanoven byl, vůbec Pánem všech věcí, obzvláště pak věřících, kteříž ho poslouchají a jemu s největší snažností duše své slouží.“ *K. Ř.*

6. Vtělený Syn Boží jest světa Spasitelem, protože nás od viny a trestu hříchu vysvobodil.

„Věrnát jest řeč a všelikého oblíbení hodna, že Kristus Ježíš přišel na tento svět, aby hříšné spaseny učinil“ (I. *Tim.* 1, 15.; srvn. *Tit.* 2, 11 13; *Mat.* 18, 11.; *Jan* 10, 10.).

„Příští Krista Pána nemělo jiné příčiny, leč spasiti hříšníky. Odstraň neduhy, odstraň rány a není žádné příčiny k léčení. Přišelť tedy s nebe ten velký lékař, poněvadž veškerenstvo churavělo. Celé lidské pokolení zahynulo, co se prohřešil jeden, v němž se veškeré nalezalo; proto přišel jeden bez hříchu, aby spaseny učinil všechny bez hříchu.“ *Sv. Augustin.* „Písmo dí: „Nepřišel jsem volat spravedlivých, ale hříšných . . .“ to praví, že hynoucí mají býti spaseni. To jest veliké a podivné, podpírati ne to, co stojí, nýbrž to, co padá. Tak i Kristus hledal spasiti, co hynulo, a spasil mnohé, přišed a volaje nás užuž hynoucí.“ *Kliment Ř.* —

Toť vyznamenává i *jmeno* jeho *Jesus* neb *Ježíš*, což jest tolik, jako Spasitel neb Vykupitel. Spasitelem se jmenuje, proto že se nám skrze něj spasení stalo: jakož dí anděl Páně ve snách k Josefu: „Porodit pak (Maria) Syna a nazůveš jmeno jeho Ježíš (Spasitel); Onť zajisté vysvobodí lid svůj od hříchů jejich.“ (*Mat.* 1, 21.).

Než v čem

B. Spasitelské dílo Pána Ježíše

záleží? a co musil podniknouti, aby nám spasení dobyl? *Odp.* Čtvero jest zlé, kteréžto z hříchu prvních rodičů pošlo, a co pokuta i s vinou v člověčenstvu hluboce se vkořenilo; totiž

a) ztráta milosti nadpřirozené, svatosti a spravedlnosti, hněv Boží a tudíž věčná smrt a záhuba;

b) mdloba přirozených mocností duševních, rozumu a vůle, a tudíž náklonnost k zlému:

c) všeliká bída a trápení a konečně smrt těla; —

d) odtržením od Boha otroctví pod mocí ďábla.

Protož směřovala účinnost Spasitelova vůbec k tomu, aby nás nejen od viny, alebrž i ode všech trestů za hřích vysvobodil.

Co první rodiče hříchem svým pokazili, to napravil Pán Ježíš veškerým životem, utrpením a smrtí svou; neboť:

a) učinil na místě našem božské spravedlnosti zadosť, vy-

koupil, vysvobodil všechny lidi od hříchu, sňal vinu a trest hříchu s nás a takto smířil nás s Otcem nebeským, navrátil nám posvěcující milost a naději života věčného.

β) Přispíšil naší křehkosti a *povýšil naše dary duchovní*, an osvítil rozum náš a naklonil vůli naši k dobrému svým učením, příkladem, zaslíbením věčné odplaty a božskou pomocí (milostí), kterouž nám zasloužil.

γ) Svým učením, příkladem, zaslíbením odplaty a božskou pomocí usnadnil nám a umírnil *všecky strasti* vezdejšího života, *odňal hrůzu a strach smrti*.

δ) *Vysvobodil nás z moci a poddanosti ďábla*, an ho přemohl a nám pomocí boží dobyl, abychom úkladům a pokušením ďábelským odpírati a zvítězili mohli.

Všecko, co nám Pán Ježíš pro vykoupení a spasení naše dobyl, nazýváme *zásluhy Kristovy*, milost Kristovu, ovoce vykoupení Kristova.

Pro zásluhy Kristovy může každý člověk spasen býti, pak-li se jen s milostí boží přičiní, aby se zásluh Kristových účastným stal, když t. ochotně věří, čemu Pán Ježíš učil a vše věrně zachovávati se snaží, co přikazoval.“ *K. Sk.*

Vše, co vtělený Syn Boží pro spasení lidské vykonal: obsažino v druhém jmeně jeho, *Kristus*, což jest tolik, jako *pomazaný*. Jako v St. Z. proroci, kněží a králové bývali pomazáni: „tak Bůh Ježíše od Nazaretu pomazal Duchem svatým a mocí“ (*Sk. 10, 38. srvn. Luk. 4, 18. 19.; Žlm. 44, 8.; Is. 61, 1.*); nebo maje lid vykoupiti, musel býti *prorokem* (učitelem), *knězem i králem*.

„Když Spasitel náš *Ježíš Kristus* na svět přišel, *tři osob úlohu a povinnosti na se vzal*: proroka, kněze a krále, a z těchto příčin nazván jest Kristus i pomazán k vykonávání těchto úradů, ne ovšem rukou některého smrtelníka, ale mocí Otce nebeského, ne pozemskou mastí, ale duchovním olejem, ježto v nejsvětější jeho duši plnost a milost Ducha sv. i množství všech jeho darův hojněji rozlito jest, nežli by která jiná stvořená bytost byla uchopiti mohla.“ *K. Ř.*

Trojí jest tedy *úřad*, který Kristus na se přijal, a pro spasení lidské vykonal.

Kristus pomazaným sluje,
že co prorok vyučuje,
že co král nám přikazuje,
a co kněz se obětuje.“ *Frýček.*

I. Úřad jeho prorocký.

Proroci v St. Z. nazývali se muži, které Bůh čas od času povolal v národu Israelském, aby zjevenou jim vůli Boží lidu zvěstovali, jej v Zákonu Páně vyučující, k plnění jeho vzbuzovali; toto pak své povolání divy a zázraky potvrzovali. Tak i *Kristus*, a to v obzvláštním smyslu *byl učitelem a prorokem*; neboť

a) po tři léta *lid vyučoval*, po domech, ve školách, v chrámě, na poli, na horách i na moři; vyslání pak své od nebeského Otce nesčíslnými *divy a zázraky* potvrdil (viz Úvod str. 12—13, a níže Život Pána Ježíše).

Za svého Syna i za učitele, za proroka, jehož poslouchati máme, *sám nebeský Otec* ho vyhlašuje (*Mat. 3, 17.*). — *Simeon* prorokuje: „Viděly oči mé spasení, světlo k zjevení národům a k slávě lidu svého Israelského“ (*Luk. 2, 32.*). — *Jan Křtitel* svědčí: „Tenť pak, kterýž po mně přijde, jestiť mocnější, nežli já onť vás křtíti bude Duchem svatým a ohněm (moci svou a svého učení srdce vaše napraví)“ (*Mat. 3, 11.*). — *Nikodem*: „Mistře, vím, že jsi od Boha přišel: mistr; neboť žádný nemůže těch věcí činiti, kteréž ty činíš, leč by Bůh byl s ním“ (*Jan 3, 2.*; srvn. *Mat. 22, 16.*). „Lidé uzřevše ten div, pravili: Tentof jest ten veliký prorok, kterýž měl přijíti na tento svět“ (*Jan 6, 14.*; *Luk. 24, 18.*). — Ano, *Kristus sám*, ukazuje na své učení i na své skutky, za proroka se vydává. „Skutkové, kteréž mi dal Otec, abych je vykonal; tiť skutkové, kteréž já činím, svědectví o mně vydávají, že mne Otec poslal“ (*Jan. 5 36.*). „Mé učení není mé, ale toho, kterýž mne poslal“ (*Jan 7, 16.*). „Já jsem cesta, pravda i život. Žádný nepřichází k Otci, než skrze mne“ (*Jan 14, 6.*). „Já jsem světlo světa, kdož mne následuje, nechodit v temnostech, ale bude míti světlo života“ (*Jan 8, 13.*). Jáť jsem k tomu se narodil, . . . abych svědectví vydal o pravdě; každý, kdož jest z pravdy, 'slyší hlas můj“ (*Jan. 19, 37.*). — V něm jsou všechny pokladové moudrosti a umění skryti“ (*Kol. 2, 3.*). „Slova jeho duch a život jsou“ (*Jan 6, 64.*). „Odpověděl Šimon Petr: Pane, ku komu půjdeme? ty jedině slova života máš“ (*Jan 6, 69 † 5. 24 † 8, 31. 51.*).

A v pravdě *Kristus*, Syn Boží jsa, učil lid dokonaleji, než potud všickni proroci, Boha znáti a jeho svatou vůli plniti (*Jan 1, 18.*; *Luk. 10, 22.*). On představuje nám Boha nejen co Stvořitele a moudrého Ředitele světa, alebrž co laskavého Otce (*Mat. 6, 9.*; *Řím. 8, 15.*; *Gal. 4, 6*), kterýž tak miloval svět, že Syna

svého jednorozeného dal, aby každý, kdož věří v něho, nezahynul, ale měl život věčný (*Jan 6, 16.*), kterýž nám Ducha sv. sesílá, učícího všeliké pravdě (*Jan 15, 16.*). Učí nás dále pravé počtě Boží a lásce: „Bůh jest Duch, a kdož se mu klaní, nechať se mu v duchu a v pravdě klaní“ (*Jan. 4, 24.*). „Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého, ze vsí duše své, ze vsí mysli své“ (*Mat. 22, 37.*). Jemuž se co bytosti nejvýš dokonalé podobati máme: „Budtež dokonalí, jakož Otec váš nebeský dokonalý jest“ (*Mat. 5, 48.*), i sebe vespolek, jako bratří a sestry, milovati: „Milovati budeš bližního svého jako sebe samého“ (*Mat. 10, 42 + 25, 41. a jinde*). Nezapomíná však na porušenost naši: „Nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha sv., nemůže vjíti do království Božího“ (*Jan 3, 5.*), i žádá, abychom se obrátili (*Mat. 4, 17.*); nestatečnost pak naši k tomu, skrze milost Ducha svatého, již nám byl zjednal, ve sv. svátostech podporuje; ano v církvi, kterouž co opatrovkyni své Božské pravdy a milosti zřídil, nás stále dobrému učí a posvěcuje (*Mat. 28, 28.*). „Evangelium moc a nástroj jest k spasení věřícímu“ (*Řím. 1, 16.*).

Ostatně se všechna učení Kristova v spisu tomto na vhodných místech nalezejí.

b) Než Kristus nejen slovy pravdě a ctností nás učil, nýbrž i *svým příkladem*. On všudy a vždy plně vůli Otce nebeského nikdy nechybil, nikdy nehřešil (*Jan 8, 46.*). „Můj pokrm jest, abych činil vůli toho, kterýž mne poslal“ (*Jan 4, 34.*). On skvěje se tou nejčistší ctností, byl ve všech případnostech života zrcadlem lidské dokonalosti. On byl svrchovaně zbožným, laskavým, dobrotivým, tichým, mírným, pokorným, poníženým, útrpným, milosrdným, trpělivým. . . . Není ctností, v nížto by nám v svém životě nebyl vystavěl příkladu. On všechny předpisy života, kterýmž byl vyučoval i sám v plné míře zachoval. Byl On ovšem co Bůh a člověk početím svým z Ducha sv. prost hříchu dědičného i všeliké k zlému žádosti: nicméně učením jeho osvícen a nad to smrtí jeho z hříchu prvotného vykoupen, může a má každý křesťan příkladu jeho následovati.

„Příklad zajisté dal jsem vám, abyste, jako já jsem činil, i vy též činili“ (*Jan. 13, 15.*). „Slouží-li mi kdo, následujž mne“ (*Jan 12, 26.; srvn. Mat. 16, 27.*). „Zůstanete-li vy v řeči mé, právě učenci moji budete a poznáte pravdu a pravda vás vysvobodí“ (*Jan 8, 12.; srvn. Luk. 1, 79.*). „Učte se ode mne, neboť jsem

tichý a pokorný srdcem a naleznete odpočinutí dušem svým“ (*Jak.* 13, 15.; *I. Jan* 2, 6 + 5, 3.).

„Všechn život Kristův, jež co člověk vedl na zemi, jest naučení mravů. Nebo Kristus pohrdl všemi světa statky, jimiž, že se pohrdati má, učil; a snášel všecko zlé, o němž přikázal, že se snášeti má.“ *Sv. Augustin.* „Kde jinde nalezneš takových příkladů a naučení vznešené chudoby, dokonalé pokory, hluboké moudrosti, modlitby, tichosti, poslušnosti, trpělivosti a všech ostatních ctností? Kdo tedy Krista následuje, nemůž zblouditi, nemůž oklamán býti.“ *Sv. Bonaventura.*

Tak Kristus co prorok učením a příkladem svým rozum osvítiv a vůli posilniv, prvního zlého z hříchu vyplývajícího nás zbavil.

Nauč. mr. Kristus co prorok nám spasení zvěstoval protož:

a) Poslouchejme učení: „Kdo má uši k slyšení, slyš“ (*Mat.* 11, 15.). „Blahoslavení, kteří slyší slovo Boží a ostříhají ho“ (*Luk.* 11, 28.). „Každý, kdo zapírá Syna, ani Otce nemá, a kdo vyznává Syna, má i Otce“ (*I. Jan* 2, 23 + 5, 12.). „Ne každý, kdo říká Pane, Pane ale kdo činí vůli Otce mého, vejde do království nebeského.“ — „Kdo vás slyší, mne slyší, kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.“ . .

„Jelikož nám takové milosrdenství prokázal (Učitel Božský) že modlám mrtvým už neobětujeme, nýbrž Otce pravdy známe: kterak projevíme uznanost svou k Němu, leč upřímně vyznávající Toho, skrze něhož jsme jej poznali?“ *Sv. Kliment Ř.*

Tvým zákem chci já věčně býti,

Nic nemůže mi Tebe vzíti:

Tys chloubá má, Tys statek můj,

i já jsem s celým srdcem Tvůj. *Sv. Bernard.*

b) Následujme příkladu jeho. „Na tom se ustanovte, a následujte příklad Páně, pevní jsouce u víře a nezměnitelní.“ *Sv. Polykarp.* „Následovníci buďte trpělivosti Kristovy, a oslavujte ho, trpíce pro jméno jeho. Ten zajisté příklad nám na sobě předložil, a my v ten jsme uvěřili.“ *Sv. Polykarp.*

Poznam. Příkladů poskytují sv. Evangelisté dosti, vypravující nám mnoho divů a zázraků jeho (v. dále Přehl. života P. Ježíše).

2. Kněžský jeho úřad.

Národové všech věků cítili a uznávali povždy svou od Boha odvislost a mravní porušenost; protož měli své kněze, kteřížto, mimo to, že lid vyučovali a v duchovním i světském ohledu lid spravovali (jako Melchisedech, *Žlm.* 109, 4. *Žid.* 7, 1. *), Bohu (pohané bohům) z úcty a vděčnosti, na vyprošení všelikých potřeb, přede vším ale na odpuštění hříchů, oběti přinášeli, buď z požitků zemských neb ze svých stád (u pohanův i lidí,) kteréž podávajíce Bohu, vždy zmařili. Tak obětoval *Kain, Abel, Noe, Abraham, Isák, Jakob*. Později Bůh sám zákonem Mojžíšovým oběť přikázal (III. *Mojž.*). Než všechny takovéto oběti nemohly lidu opravdové smíření zjednati. Měla-li oběť Bohu učiněna všecko zlé z hříchu poslé napravit, musela z rukou čistých pocházeti, býti ceny nekončené a spravedlnosti Božské úplně činiti zadost. Takovou jen Kristus mohl přinésti. „Takového zajisté nám slušelo míti biskupa svatého, nevinného, nepoškrvněného, odděleného od hříšníků, a jenž by vyšší nad nebesa učiněn byl“ (*Žid.* 7, 26.). A v skutku

a) *Kristus obětoval a sice sám sebe* nebeskému Otci. Celý jeho život byl oběť pro spasení lidské. — Opustiv slávu svého nebeského Otce vtělil se, „sebe samého zmařil, způsob služebníka přijav“ (*Fil.* 2, 7.; srvn. *Mat.* 20, 28.), lid vyučoval, chodě všudy dobře činil, hříšníky vyhledával a s nimi obcoval (*Luk.* 15, 2.; *Mat.* 9, 13.; *Jan* 12, 47.). Onť co pastýř dobrý život svůj pokládá za ovce své“ (*Jan* 10, 14. 15.); pro něž mnohá trápení a protivenství snášel (*Mat.* 26, 38.), a sice dobrovolně (*Jan* 10, 18.; *Luk.* 18, 31.; *Mat.* 16, 21. 23 † 26, 51—54.), nevinně (*Mat.* 27, 4 † 27, 24; *Luk.* 23, 47.) a s příkladnou trpělivostí (*Luk.* 23, 34.; I. *Petr* 2, 21—23.), ano nejpotupnější *smrt kříže* podstoupil. „Ponížil sebe samého, poslušný jsa učiněn až do smrti a to do nejpotupnější smrti kříže“ (*Fil.* 2, 8.; *Gal.* 3, 13.).

b) *V smrti této se vlastně oběť* **) *Kristova sestřeďuje* (*Žid.* 10, 12.); onať má tak vznešenou cenu, že nám Bůh skrze smrt svého milého Syna odpouští nejen všeliký hřích (dědičný i skutečný) alebrž i pokutu za hřích, totiž smrt časnou i věčnou: že nám ne-smrtelnost zase udělil, původní svatost a spravedlnost navrátíl, t. nadpřirozené posvěcení, jímž jsme spravedliví učiněni: že nás vy-

*) I u našich předků knia z znamenalo tolik, co nyní kníže.

**) Památka této krvavé oběti jest mše sv., o níž se níže bude jednati.

věténé z poddanosti ďábla, opět syny svými a dědici nebeského království učinil; bránu nebes otevřel, život věčný nám dal.

„*Smrt Ježíšova byla pravá oběť*, protože dobrovolně a z neskončené poslušnosti k Bohu dal i zmařil sám sebe za nás a za hříchy naše. — *Smrt Ježíšova jest jediná pravá oběť*, protože jen skrze ni byly oběti st. zákona užitečny a že ona sama jediná postačila vykoupiti nás.

„*Smrtí Kristovou jsme vykoupeni*, protože Kristus, jsa Bůh, i člověk svou obětí krvavou smířil Boha, dosti učinil spravedlnosti jeho na místě nás, kteří jsme k tomu sami ze sebe byli nedostateční.“ *K. Sk.*

Právě se tedy Kristus Ježíš nazývá *prostředníkem a smírcem*, že jako u prostřed mezi Bohem a lidmi mír učinil, hříšné človenstvo s Bohem smířil; *Vykupitelem a Spasitelem*, že nás od viny a trestu hříchu, od věčné smrti vysvobodil, hříchu ďáblu zaprodaných vykoupil, nám spasení dobyl. Tohoť *v písmě sv.* přehojná máme svědectví: *Kristus sám* dí při poslední večeři: „Toť jest krev má, která za mnohé vylitá bude na odpuštění hříchů“ (*Mat. 26, 28.; Jan 3, 17.*). „A já život věčný dávám jim a nezhynou na věky, aniž je kdo vytrhne z ruky mé“ (*Jan 10, 28.; Jan 12, 31.*). *Jan křtitel* svědčí: „Aj Beránek Boží, který snímá hříchy světa“ (*Jan 1, 29.*). — *Sv. Petr* (1, 18. 19.): „Vězte, že ne těmi porušitelnými věcmi zlatem anebo stříbrem vykoupeni jste z marného svého obcování; ale drahou krví Beránka nevinného a nepoškrvněného, Krista.“ — *Sv. ap. Jan* (I. 1, 7.): „Krev Ježíše Krista očišťuje nás od všelikého předešlého hříchu.“

A *sv. Pavel* na přemnohých místech: „Kristus dal sebe samého za nás, aby nás vykoupil od všeliké nepravosti a očistil sobě lid vzácný, horlivě následovný dobrých skutků“ (*Tit. 2, 14.*). „Děkujte Bohu Otci, kterýž nás přenesl do království Syna svého nejmilejšího, skrze něhož máme vykoupení, skrze krev jeho i odpuštění hříchů; skrze něhož Bůh s sebou smířil všecko, v pokoj uvedě všecky věci skrze krev kříže jeho“ (*Kol. 1, 13. 14. 9, 20.; I. Kor. 6, 11.; Řím. 3, 23—25 † 4, 25 † 5, 10 † 8, 3.; Ef. 1. 7.; Gal. 3, 13.*). „Bůh vás, když jste byli mrtvi v hříších, spolu obživil s Kristem, odpustiv vám všecky hříchy; smazav zápis dlužní, kterýž čelil proti vám, vyzdvihl jej z prostředku a přibil ke kříži“ (*Kol. 2, 13.*) „Poněvadž tedy dítky účastnost měly těla a krve, i on též podobně účasten byl jich: aby skrze smrt zkažil toho, kterýž měl vladařství smrti, to jest ďábla, a aby vysvobodil ty, kteříž strachem smrti po

všecken čas života svého byli podrobeni v službu“ (*Žid.* 2, 14. 15.; *Kol.* 2, 15.). „Mámeť doufání vjíti do nebeské svatyně skrze krev Kristovu“ (*Žid.* 10, 19.). „Poněvadž nepřátelé byvše, jsme smířeni s Bohem skrze smrt Syna jeho, mnohem více smířeni jsouce, spasení budeme skrze život jeho“ (*Řím.* 5, 10.; *II. Kor.* 5, 21.).

„Prostředník mezi Bohem a lidmi přišel snášeti pokuty naší smrtelnosti, aby zahladil viny našeho přestoupení.“ *Sv. Řehoř.* „Spravedlivý přišel k nám hříšníkům, aby z hříšníkův učinil spravedlivé, zbožný přišel k bezbožným, aby nás učinil nábožnými, pokorný přišel k hrdým, aby z hrdých učinil pokorné.“ *Sv. Ambrož.* — „Lékař přišel k neduživému, vykupitel k prodaným, k bloudícím cesta, k mrtvým život; přišel ten, jenž by všecky naše hříchy uvrhl v hlubinu mořskou, jenž by uléčil všecky naše neduhy, a na vlastních ramenou nás zpět donesl k původu hodnosti naší.“ *Sv. Bernard.* „Kterýž jsi jediný Synu Boží pro spasení pokolení lidského ráčil na dřevě kříže umučení a smrt trpěti, abys nás od věčné smrti vysvobodil!“ *Sv. Augustin.* „Hleďme jen neodvratným zřením ku krvi Kristově a vizme, kteraké ceny před Bohem do sebe má tato krev jeho, kteráž pro spasení naše prolita byvši, celému světu přinesla milost obnovení.“ *Sv. Kliment Ř.* — „Jakož první Adam na dřevě se prohřešil, tak hřích skrze Adama druhého na dřevě kříže byl shlazen.“

Doplnění. Kristus nejen smrti, alebrž i následků smrtelnosti, totiž všeliké bídy a trápení, bolesti a hrůzy smrti nás zbavil (*Žid.* 2, 14. 15.); protož strasti tohoto života věřícímu nejsou více pokutou, ale zásluhou a smrt jest vykoupením z časné bídy do života věčného.

c) *Kristus za všecky lidi se obětoval.*

„Bůh ani vlastního Syna nešanoval, ale za nás všecky vydal“ (*Řím.* 8, 32.). „Za všecky umřel Kristus“ (*II. Kor.* 5, 15.). „Kristus Ježíš jest oběť slitování za hříchy naše, a to ne toliko za hříchy naše, ale i za hříchy všeho světa“ (*I. Jan* 2, 2.). Protož ovoce smrti Páně na všecky lidi se vztahuje: „Protož jako skrze jednoho hřích na všecky lidi přišla vina dostatečná k odsouzení: tak i my skrze jednoho spravedlnost na všecky lidi k ospravedlnění života, neb jako skrze neposlušenství jednoho člověka učiněno jest mnoho hříšných, tak i skrze poslušenství jednoho spravedliví učiněni budou mnozí (všickni)“ (*Řím.* 5, 18. 19 † 3, 22.). „Ježíš Kristus jest prostředník mezi Bohem a lidmi, a netoliko mezi Bohem a ně-

kolika, nýbrž mezi Bohem a všemi lidmi; tím by ale nebyl, kdyby nechtěl spasení všechněch.“ *Sv. Tomáš.*

d) Kristus dobrovolně z pouhé lásky za nás zemřel.

„Po tomf jsme pozuali lásku Boží, že on (Kristus) život svůj za nás položil (I. Jan 2, 2.); bez jakékoli zásluhy naší nás vykoupil: pročež naše *ospravedlnění* jest *pouhá milost* před Bohem: „Všickni zajisté zhřešili a potřebují slávy Boží. Spravedliví pak učinění bývají darmo (bez nákladů na oběť Staro zákonní) skrze milost jeho, skrze vykoupení, kteréž jest skrze Krista Ježíše“ (*Řím. 3, 23.*).

Nicméně kdož mají v Kristu spasení dojíti, musí se zásluh Kristových účastnými státi (*Sněm Tridentický sez. VI. k. 3. o ospravedlnění*). — Tohoť pak docházíme: pravou vírou, — věříce t. všemu, čemu Ježíš Kristus učil, — nadějí v zaslíbení Kristova; a láskou k Bohu a bližnímu, čili zachováváním přikázání (viz Úřad královský). — Konečně ku přivlastnění zásluh Kristových třeba užívati i prostředků k našemu posvěcení od něho ustanovených, t. sv. svátostí, zvláště svátostí mrtvých, t. křtu a pokání, jakož i častého přijímání nejsv. svatosti oltářní, v níž spojujeme se s Ježíšem; neboť jediné ve spojení s Kristem o výminkách spasení lze pracovati. „Za všecky umřel Kristus, aby ti, kteříž jsou živi, již ne sami sobě živi byli, ale tomu, kterýž za ně umřel i z mrtvých vstal“ (*II. Kor. 5, 15.*). „Já jsem vinný kmen pravý, a Otec můj vinař jest. Každou ratolesť, kteráž ve mně nenese ovoce, odřeže ji, a každou, kteráž nese ovoce, očistí ji, aby více ovoce nesla. Zůstaňte ve mně a já v vás. Jakož ratolesť nemůže nésti ovoce sama od sebe, nezůstane-li při kmenu, tak ani vy, leč zůstanete ve mně. Jáť jsem vinný kmen, vy ratolesti: kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese ovoce mnohé: nebo beze mne nic nemůžete učiniti. Nezůstaňte-li kdo ve mně, vyvržen bude ven, jako ratolesť z vinice, a uschneť a sberouť jej a na oheň uvrhou a hoří. Zůstanete-li ve mně a slova má zůstanou-li v vás, cožkoli budete chtíti, budete prositi a stanet se vám“ (*Jan 15, 1—8.; srvn. Jan 6, 35—25.; Zjev. 3, 20.*).

Závěrek z c) a d): Jakkoli Kristus za všecky umřel, přece *všickni nepřicházejí k spasení*, a to proto, že sobě všickni zásluh Kristových nepřivlastňují, ano mnozí spasení svému odpírají. „Široká brána a prostranná cesta jest, kteráž vede k zahynutí a mnoho jest těch, kteří vcházejí skrze ni. Jak těsná brána a úzká cesta jest, kteráž vede k životu, a málo jest těch, kteříž ji nalezají“ (*Mat. 7. 13. 14.*). „Království Boží násilí trpí, a ti, kteříž násilí činí, uchvacují je“ (*Mat. 11, 12.*), „Bůh lidí opatřených vůlí nechce a nemůže

nutiti. Jest to vlastní vina jednoho každého křesťana, jestliže maje zjevení Boží, k svému zahyutí běží.“ *Jirsík*.

Obmezení. „Těch ale, kteří zjevení Božího a víry v Krista nemají, bez viny (Židé a pohané) a míti nemohou: Evangelium naprosto nezatrácuje. Kristus umřel za všechny, by všechny vykoupil. — Nemůžeme věděti, jakým nám skrytým, tajemným způsobem skrze milost Boží spasení dojdou. — Bůh se jim jinými cestami zjevuje; oni mohou Boha poznati ze stvořených věcí (*Řím. 1, 19 — 20.*). Poznání dobrého a zlého i jim v srdce jest vštípeno. Oni mohou tedy velikou částku toho, co my křesťané zákonem poznáváme také plniti, a pakli to činí, nemůžeme o jejich spasení pochybovati.“ *Jirsík*.

e) Tak *Kristus* co kněz v úplné míře jest Spasitelem naším; ano oběť jeho neskončená daleko převyšuje vinu naši, protož i *neskončených* přetykajících *zásluh* před Bohem nám vydobyl.

„Ne jako hřích (Adamův), tak i dar (Kristův). Nebo jestliže pro hřích onoho jednoho tak mnoho jich bídými učiněno, mnohem více milost Boží a dar jednoho člověka Ježíše Krista prospívá. Jako skrze jednoho hřích na všechny lidi přišlo — odsouzení: tak i na všechny lidi skrze jednoho spravedlnost ospravedlnění života přišlo. — Kde se rozhojnil hřích, tu se ještě více rozhojnila milost“ (*Řím. 5, 15. 18. 20.*). „Chodte v lásce, jakož i Kristus miloval nás a vydal sebe samého za nás na smrt v obětování a oběť Bohu, u vůni rozkošnou (oběť velmi příjemnou)“ (*Ef. 5, 2.*).

f) V Kristu toliko spása naše. „Já jsem přišel, aby život měli a hojněji měli“ (*Jan 10, 10.*). „Každý, kdo zapírá Syna, ani Otce nemá, kdo vyznává Syna, má i Otce“ (*I. Jan 2, 23.*). „Kdo má Syna Božího, má život, kdo nemá Syna Božího, života nemá“ (*I. Jan 5, 12.*).

„Onen jediný hřích . nebývá rozvázán a smazán, leč skrze jediného Prostředníka mezi Bohem a lidmi, člověka Krista Ježíše“.

. *Sv. Augustin.* „Jakož v Adamovi všickni umírají, tak i v Kristu všickni obživeni budou“ (*I. Kor. 15, 22.*). „Z té apoštolské, Božské a světlé výpovědi dosti zjevně vysvítá, že nikdo nevchází v smrt leč skrze Adama, a nikdo že nevchází v život věčný, leč skrze Krista. Toť jest ono, „*všickni a všickni*“; poněvadž jako všickni lidé prvním, t. j. tělesným zrozením náležejí k Adamovi: tak se dostávají všickni lidé k druhému, to jest duchovnímu znovuzrození kdožkoli ku Kristu přicházejí. A tu tudíž jest i tuto praveno „*všickni*“, i tam „*všickni*“; proto že jako všickni, kdož umírají, neumírají,

leč v Adamovi, rovněž všickni, kdož obživeni budou, nebudou leč v Kristu obživeni.“ *Týž.* „Jestli že někteří dojdou spasení bez Krista a někteří ospravedlnění budou bez Krista, tot Kristus darmo umřítí ráčil. Není tedy kromě jediného prostředníka mezi Bohem a lidmi, člověka Krista Ježíše, pod nebem jiného jména, v němž bychom mohli spasení býti (*Sk.* 4, 12.). A tou příčinou jest praveno: „*Skrze něho všickni oživeni budou,*“ poněvadž v něm určil Bůh víru všechněm, vzkřísiv ho z mrtvých..“ *Týž.* „Kdo jistí, že hřích Adamův, jenž původně jeden jest, a rozplozováním, ne následováním v každého člověka přichází a v každém člověku bydlí, buď silou přirozenosti lidské, aneb jiným prostředkem shlazen býti může, nežli zásluhou jediného prostředníka, Pána našeho Ježíše Krista, jenž nás s Bohem smířil krví svou...: buď vyobcován...“ *Sněm Trid.* (Sez. V.)

Ohražení. Učení toto neodporuje tomu, co svrchu (str. 322) povědíno o Židech a pohanech; neboť praví se tam, že mohou přijíti k spasení v Kristu Ježíši (jako sv. Otcové v předpeklí), ač způsobem nám neznámým.

g) Ze všeho toho patrno, že Kristus jest kněz, kuž nejvyšší, čili biskup, ne sice řádu kněží St. Zákona z pokolení Levi, noprž „kněz věčný podlé řádu Melchisedechova“ (*Žlm.* 10 9, 4.; *Žid.* 5, 6.). „Kněží jsou ovšem vzácní; a však nejvzácnější velekněz Kristus Pán, jemuž jedinému tajemství Boží svěřena. Onť dveře k Otci, jimiž Abraham, Isák a Jakob proroci a apoštolé a církve vcházejí.“ *Sv. Ign. Ant.* „Celé vykopené město, totiž obec a společnost svatých, za obec všeobecnou Bohu se přináší skrze nejvyššího kněze, kterýž utrpením svým obětoval se za nás, abychom skrze podobu služebníka od něho, přijatou učinění byli tělem takovéto hlavy. Tuto podobu obětoval, v této byl obětován; poněvadž podle ní stal se prostředníkem, v ní knězem a obětí.“ *Sv. Augustin.*

Nauč. mr. Kristus jest kněz nejvyšší; protož jej v největší poctivosti mějme; i drahé oběti jeho si važme. Kristus nás spasil, za spásu děkujme. On nás vykoupil, protož duši svou hříchem opět nezaprodávejme; On nás ospravedlnil, spravedlivě juž živi budme; s Bohem nás smířil, mír, pokoj s Bohem zachovávejme; Onť největší dobrodinec náš, nade všecko Jej milujme; On neskončených zásluh nám dobyt, k němu důvěrně se utíkejme; v něm jediné spasení vyhledávejme a však zásluh jeho si přivlastniti se snažme pevnou vírou, silnou nadějí, horlivou láskou i užíváním milostí v svatých svátostech nám podávaných. — Onť za všechny se obětoval;

protož všichni co bratří touže drahou cenou vykoupení se považující, sebe vespolek milujme. „Není nikoho ani Otce, ani matky, ani přítele, ani koho jiného, ješto by nás tak miloval, jakož nás miloval Kristus.“ *Sv. Jan Zl.* „Protož, ó má milá duše, miluj milovníka svého, kterýž tě miluje, kterýž tě milováním svým předchází, kterýž jest příčina milování tvého. On jest tvá zásluha, on tvá odplata, on tvé ovoce, on tvůj užitek i konec.“ *Sv. Augustin.* „Zahynul jsem, zabloudil jsem, v říších jsem byl prodán, přišel's pro mne, abys vykoupil mne; a tak velmi miloval jsi mne, žes i krev svou na vykoupení dal za mne. Miloval jsi mne, Pane, více nežli sebe; nebo jsi umřítí chtěl za mne. Tím způsobem tou předrahou mzdou navrátil jsi mne zase z vyhnaní, vykoupil's mne ze služebnosti, vytrhl's mne z věčných muk.“ *Týž.* „Dejž, ať se tebe přidržím, ó Slovo! aby zachovalo mne; nebo když jsem odešel od tebe, zahynul jsem sám v sobě. Ale ty, ješto mne stvořilo, zase jsi mne napravilo. Já jsem zhřešil, tys mne navštívilo; já jsem padl, tys mne pozdvihlo“ *Týž.* „Kristus nechať jest tvůj život, tvé čtení, tvé rozjímání. On buďž tvá touha, tvůj zisk, všecka tvá naděje a tvá odměna.“ *Sv. Bonaven.*

Příklady viz níže v článku čtvrtém.

„Mé blaho jest tě milovati,
nic mimo tebe nehledati:
i zapomenout na sebe,
a živu být jen pro tebe.“ *Sv. Bernard.*

3. Úřad královský.

Kristus, jakož ukázáno, co Bůh, maje nejvyšší moc, zároveň s Otcem svrchovaně nad námi i nade vším, což jest na nebi i na zemi vládne (*Mat.* 28, 18.) neb kraluje; protož vším právem naším *Pánem*, naším *Králem* se zove. Nazývá se Pánem a králem i proto, že co Bůh a člověk svým utrpením a přehořkou smrtí s Bohem nás smířil a z poddanosti hříchu a ďábla vykoupil. Smrtí Kristovou bylo sice spasení lidské dokonáno; než muselo jim také přivlastněno býti a k tomu třeba bylo i moci královské, totiž moci zákonodárni a vykonavací. I v tom ohledu Kristus opravdu co Pán a Král působí.

Království Kristovo duchovní jest a věčné, počíná se na zemi, v nebi se dokonává. „Království jeho nebude konce“ (*Luk.* 1, 33.).

a) Kristus podává lidem milost vykoupení smrtí svou na Bohu získanou (*Řím.* 3, 24.); než aby je k přijetí způsobny učinil, jako král rozkazy, *přikázání dává*, ruší totiž oběť a ceremonie židovské (*Mat.* 11, 13.; *Mar.* 15, 38.; *Sk.* 13, 38 † 15, 11.; *Řím.* 6, 14 † 7, 4 † 8, 3.; *Gal.* 3, 13 † 4, 5 † 5, 1—7.; *Ef.* 2, 13.; *Kol.*

2, 14.; I. *Petr* 1, 11. 18.), vysvětluje a doplňuje přikázání skrze Mojžíše a proroky zvěstovaná (*Mat.* 5, 17 † 19, 17—20 † 22, 36—41.), ustanovuje Zákon Nový; protož sluje *Zákona Ustanovitel* neb *Zákonodárce* (*Mat.* 26, 28.; *Luk.* 22, 20.; *Žid.* 8, 13.). Zákon Nový hlavně záleží v lásce (k Bohu, k sobě a k bližnímu), jemuž víra nejen v Boha vůbec, alebrž i víra v zásluhy Ježíše Krista slouží za základ, z něhož naděje co pramen ze dvou studnic, totiž z víry a lásky se prýští. Nová tedy Umluva jest ta: Bůh nám skrze zásluhy Kristovy odpouští vinu i trest; než za výminky spasení žádá víru, lásku a naději. Víru: „Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby každý, kdož věří v něho, nezahynul, ale měl život věčný Kdo věří v něho, nebývá souzen, ale kdož nevěří, již jest odsouzen“ (*Jan* 3, 16. 18.). „Každý, kdo věří, že Ježíš jest Kristus, z Boha se narodil. A každý, kdož miluje toho, kterýž zplodil, miluje i toho, kdo se narodil z něho“ (I. *Jan* 5, 1.). „Za to máme, že člověk ospravedlněn bývá skrze víru bez skutků Zákona (Mojžíšova)“ (*Řím.* 3, 28. 22.). „Konec zajisté Zákona jest Kristus k spravedlnosti každému věřícímu“ (*Řím.* 10, 4.). „Milostí Boží spasení jste skrze víru v Krista Ježíše. Neboť skrze něho obojí máme přístup v jednom duchu k Otci“ (*Ef.* 2, 8. 18.; srvn. *Fil.* 3, 9.; viz i *Mar.* 16, 16.; *Luk.* 1. 45 † 8, 48 † 18, 41.; *Jan* 5, 24.; I. *Petr* 2, 6.). — Víru živou, lásku, dobré skutky: „Milovati budeš Toť jest největší a první přikázání“ (*Mat.* 22, 38.; *Mar.* 12, 33.). „Nyní pak zůstávají víra, naděje, láska, tyto tři věci, ale největší z nich jest láska“ (I. *Kor.* 13, 13.). „Ale nad to nade všecko mějte lásku, kteráž jest svazek dokonalosti“ (*Kol.* 3, 14.; I. *Tim.* 1, 5.; mimo to viz str. 79 a 80). „Království zajisté Boží není pokrm a nápoj, ale spravedlnost a pokoj a radost v Duchu svatém“ (*Řím.* 14, 17.). „Nebo o tom vezte, rozumějice, že žádný smilník aneb nečistý, aneb lakomec nemá dědictví v království Kristově a Božím“ (*Ef.* 5, 5.; mimo to viz str. 79 a 80). Na ději: „Nejmilejší, nyní synové Boží jsme, a ještě se neukázalo, co budeme. Vímeť pak, že když se ukáže, podobni jemu budeme; nebo viděti jej budeme tak, jakž jest. A každý, kdož má tuto naději v něm, posvěcuje sebe, jakož i on svatý jest“ (I. *Jan* 3, 23.). „Skrze něhož i přístup svobodný máme skrze víru k milosti této, v kteréž stojíme, a chlubíme se nadějí slávy synů Božích“ (*Řím.* 5, 2 † 8, 24 † II. *Kor.* 5, 2.; *Kol.* 1, 27.; I. *Tes.* 1, 3.: I. *Tim.* 1, 1.; *Žid.* 3, 6.; I. *Petr* 1, 13.). „I vás také někdy odcizené a nepřátely myslí vaší obrácenou k skutkům zlým, nyní již smířil těm

svým skrze smrt, aby vás postavil svatě a nepoškvrněné a bez úhony před ním, ač zůstáváte-li u víře založení a pevní a nepohnutelní od naděje Evangelium, kteréž jste slyšeli“ (*Kol. 1, 21—23.*).

„Z hříchu, jenž se tělesným zrozením dědí, nevytrhuje nikoho ani přirozená moc, ani litera sv. Zákona, nýbrž jedině víra Ježíše Krista, Syna Božího.“ *Sv. Fulgenc.* „Kristus umřel za nás, abyste vírou v smrt jeho smrti se vymkli.“ *Sv. Ignác Ant.* „To (dobře činiti a zlého se varovati) jest i stezka, kterouž najdeme spásu naši, Jesu Krista, velekníže našich obětí, ochrance a pomocníka naší slaboty, Skrze něho k výším nebeským pozíráme.“ *Sv. Kliment Ř.* Jako neposlušnost jednoho člověka všem, kteří dle těla od něho pocházejí, byla příčinou zahynutí, rovněž dává poslušnost Kristova život všechněm, kteříž dle ducha z něho se rodí.“ *Sv. Justin.* „Byť i více světův bylo, dosti by bylo výplaty nevinná, drahá krev Syna Božího za všecky, a by byli i nejhříšnější a nejvíce provinili. Ale psáno jest i andělem zvěstováno: že on *svůj* lid spasí: kdožt nevěří v něho, tiť nejsou jeho; kdožt nedbají ustavení, nedbají kostelních svátostí, — nejsou lid jeho. A ještě i z těch ne všichniť jsou lid jeho a to, ještoť říkají jemu: *Pane, Pane!* a kostelní svátosti přijímají ale ne toho užitku, jenžto jest ve svátostech; neb mnozí ústy ctí Boha ale daleko jest od Boha jich srdce, jímžto dí on, ač by ve jmenu jeho i prorokovali neb divy činili: „Nevěda (neznám) vás jděte ode mne, ješto činíte nepravost.“ *Štítný.*

b) Aby pak nás *Kristus* o spasení všech lidí i o vyproštění z poddanosti ďábla ujistil, i moc svou dokázal, nejprvé milost smíření na kříži dobytou dušem spravedlivých v *předpeklí* oznámil. „Kristus jednou umřel za hříchy naše, umrtven jsa podlé těla, ale obživen duchem, v kterémž i těm duchům, kteříž byli v žaláři, přišed kázal. I mrtvým kázáno Evangelium, aby od lidí souzeni jsouce, za mrtvé podlé těla, podlé ducha v Bohu živi byli“ (*I. Petr. 3, 18 † 3, 6.*). „Pán všecky vysvobodil a vykoupil utrpením kříže a prolitím krve své; když duše jeho do pekla vstoupila a tělo jeho porušení nezačalo, a když k smrti a pecku promluvíti ráčil: Budu smrt tvá, o smrti; neboť proto jsem zemřel, abys ty *smrtí mou* zničena byla, Záhoubou tvou budu, ó peklo, jenžto jsi všecko svou tlamou pohltilo.“ *Sv. Jarolím.* „Duše s Božským spojená Slovem proto nejprvé do pekel vstoupila, aby, jakož těm na zemi slunce spravedlnosti vzešlo, také oněm pod zemí v temnostech a v stínu smrti zasvitlo; a jakož vězňům na zemi propuštění, slepým prohlednutí zvěstoval, věřícím spasení zjednal, nevěřících pak pro nevěru trestal:

tak i těm dole učinil, aby ve jmenu jeho každé koleno klekalo nebeských zemských i pekelných (*Fil.* 2, 10.).“ *Sv. Jan Dam.*

NB. Než, zdaliž vstoupiv Pán do pekel na slávě královské úhony nevzal? Na to odpovídá *sv. Cyprian* řka: „Neníť zajisté ku hanbě mocnému králi, pakli dobyv města, kde lid jeho v zajetí držán, sám jda do vězení, okovy rozbíjí a zajatce vyvádí, spíše velkoduchoť jeho každý slaviti bude. Tak jest to i s Kristem; vstoupilť do pekel nikoli co vězeň; ale co vítěz a svobododárce.“

c) *Ježíš co Pán a král* jako vítěz smrti a ďábla mocí vlastní *vstal z mrtvých*, čímž nás potvrdil u víře v spasení naše; neboť svým *vzkříšením* dokázal, že jest v skutku *Messiaš* zaslíbený, na němž se naplnilo, co prorok *David* (*Žlm.* 15, 10.) i co sám předpověděl: „Zrušte chrám tento a v třech jej zase vzdělám. — Ale on praví o chrámu těla svého“ (*Jan* 2, 19. 21.); — že jest v skutku náš *Spasitel*, kterýž svým *Božským* učením i svou smrtí nás vykoupil (viz *Úrad kazatelský a kněžský*). „Nevstal-li Kristus z mrtvých, tedyť jest daremné kázání naše, daremná jest víra naše“ (*I. Kor.* 15, 14.); — i dal nám na sobě důkaz, že zničena i smrtelnost naše. „Kde jest, ó smrti, vítězství tvé? kde jest, ó smrti, osten tvůj?“ (*I. Kor.* 15, 15.) Jakož skrze jednoho člověka (*Adama*) smrt přišla, takť skrze druhého člověka (*Krista*) *vzkříšení z mrtvých*“ (*I. Kor.* 15, 21. 22.). „Já jsem *vzkříšení a život*; kdo věří ve mne, byť pak také umřel, živ bude. A každý, kdo jest živ a věří ve mne, neumře na věky“ (*Jan* 11, 25.; *srvn. Řím.* 8, 11.; *I. Kor.* 15, 54—56.; *II. Kor.* 4, 14.; *I. Tes.* 4, 13.; *Fil.* 3, 20. 21.). „*Kristus* vydán jest na smrt pro hříchy naše a *vstal z mrtvých* pro ospravedlnění naše“ (*Řím.* 4, 25.).

„Kterýž s kříže sestoupiti nechtěl, z hrobu povstal. Smrt zničiti *vzkříšením* byloť více, než život zachovati sestoupením.“ *Sv. Ambrož.* — „Sláva křestanů víry nezáleží v tom, že věří v Krista, kterýž umřel, ale by věřili, že *Kristus* *vstal z mrtvých*. Neboť že zemřel, toť i pohané věří; co jest tedy tvá sláva? Abysi tedy věřil, že *Kristus* *vstal z mrtvých*, i doufal, že i ty skrze něho *povstaneš*.“ *Týž.* „Nejprvé Pán tělo své *vzkřísil* a *povýšil*, pak i údy těla svého *vzkřísí*, aby jakožto Bůh jim všeho popřál, co jakožto člověk sám obdržel. Tudiž sám si dává život, sám se posvěcuje sám se *povyšuje*.“ *Sv. Athanáš.*

d) Aby dále lid k spasení působný učinil *Kristus*, *vstav z mrtvých*, po 40 dní obcoval s učenníky svými, jež *poučoval o zřízení království Božího* (Církve,) kteréž byl po tři léta zakládal (viz

Úřad prorocký), nyní pak, vysláním svých učeníků ke všem národům, vzdělal. „Jdouce, učte všecky národy . . .“ (*Mat.* 28, 19. 20.). „On dal některé zajisté apoštoly, některé pak proroky, jiné evangelisty, jiné pak pastýře a učitele, k dokonání svatých, k dílu služebnosti církevní, k vzdělání těla Kristova“ (*Ef.* 4, 11. 12.; *Luk.* 24, 47.). Sám nejvyšší řízení Církvě si zůstavil: „Aj já s vámi jsem po všecky dni až do skonání světa“ (*Mat.* 28, 20.; *Ef.* 11, 22.); zde pak svého náměstka v osobě Petra ustanovil (*Jan* 21, 15—19.), jemuž s ostatními apoštoly správu Církvě odevzdal (*Mat.* 16, 18—19 † 28, 18—20.); a slíbil jim pomoc Ducha svatého: „A já prositi budu Otce a jiného utěšitele a učitele dá vám, aby s vámi zůstal na věky“ (*Jan* 14, 16 † 16, 7.).

e) *Ježíš na nebesa vstoupil*, co Bůh i člověk a však jako Pán a Král vlastní mocí Božskou. „Onť jest, kterýž vstoupil nade všecka nebesa, aby naplnil všecko“ (*Ef.* 4, 10.).

„Ty zajisté, milý Ježíši! . . . ani všickni apoštolé na tě patřili, k tomu svou velebnou a zvláštní mocí — vstoupil jsi na nebesa a nám jsi otevřel vrata rajská.“ *Sv. Jeroným.*

f) *Tamt sedě Kristus* co Bůh i člověk *na pravici nebeského Otce*, co Pán a Král „vládne nade vším, což jest na nebi i na zemi, i soudí podlé spravedlnosti“ (*Mat.* 28.). „A kterak jest převýšena velikost moci jeho k nám věřícím podlé působení mocnosti síly jeho, kterouž spůsobil v Kristu, vzkřísiv jej z mrtvých a posadiv na pravici své na nebesích nade všecko knížatstvo i mocnost, i moc i panstvo, i nad všeliké jmeno . . . A všecky věci poddal pod nohy jeho“ (*Ef.* 1, 19—21.; srvn. *Žid.* 1, 3. 4. 13 † 2, 9 † 10, 12.; *Žlm.* 109. 1.; *Mat.* 22, 42. 45.; *Fil.* 2, 8—11.). „Aniž zajisté Otec soudí koho, ale veškeren soud dal Synu“ (*Jan* 5, 22. 27.)

„Věříme, že Ježíš sedí na pravici Boha Otce: ne však jako by Bůh Otec lidskou podobou obmezen byl, že by o něm přemýšlejícím pravá neb levá strana na mysli tanula . . . Na pravici tedy tím se vyrozumívá, tím praveno: v svrchované blaženosti, kdež jest spravedlnost, i mír, i radost.“ *Sv. Augustin.* „Toběť jest, milý Pane, všecka moc všudy, tvěť jest všelikeré království na vše strany, před tebou všelikeré stvoření svá kolena sklání; všecko, co chceš, činíš mocně, i na nebi, i na moři, i v propastech; nic není z toho všeho, co by se tvé vůli protivilo, v tobě a z tebe a skrze tebe jest všecko, a bez tebe nic není.“ *Sv. Jeroným.* „Praví se, že Bůh sedí, to neznamená polohu údů, nýbrž soudní moc, jenž jeho velebnosti nikdy neschází, splácejí vždy dle zásluh.“ *Sv. Augustin.*

g) Odtud nám Ducha sv. sesílá, skrze něhož co *neviditelná, hlava, Církev*, duchovní království své na zemi, *řídí a spravuje*.

„Jej dal, aby byl hlavou nade vší Církví, kteráž jest tělo jeho a plnost toho, kterýž všecko ve všech naplňuje a obživuje“ (*Ef. 1, 22. 23.*; srvn. *Kol. 1, 17. 18. 2. 9. 10.*).

„Kristus služby své královské s podivuhodnou prozřetelností prokazuje církvi své. On ji řídí, od útoků a úkladů nepřátelských chrání; On jí zákony předpisuje; On nejenom svatost a spravedlnost uděluje, ale dává i schopnost a sílu k setrvání.“ *K. Ř.*

„Pán náš, „Ježíš Kristus, jakožto dokonalý člověk i hlavou jest i tělem. Hlavu uznáváme v onom člověku, kterýž se narodil z Marie Panny, trpěl pod Pontským Pilátem, byl pohřben, vstal z mrtvých, vstoupil na nebesa, sedí na pravici Otcově; odkudž ho čekáme, Soudce živých i mrtvých; toť hlava Církev. Tělo pak hlavy této jest Církev, ne ta, kteráž jest na tomto místě, nýbrž kteráž jest zde i po všem okršku zemském; aniž ta, kteráž jest nyní, nýbrž od samého Abele až k těm, kteříž se až do skonání zrodí a v Krista uvěří veškeren lid svatých, k jednomu městu náležejících, kteréžto město jest Kristovým, jemuž hlavou jest Kristus.“ *Sv. Augustin.*

h) Tam za nás Pán co *Vykupitel* za své vykoupence *oroduje* t. zásluhy smrti svou nám vydobyté nebeskému Otci přednáší, pro kteréž On na nás hojnost své milosti vylévá, i modlitby naše ve jmenu Ježíše Krista konané vyslýchá. „Kristus Ježíš, kterýž vstal z mrtvých a jest na pravici Boží, také přimlouvá se za nás“ (*Řím. 8, 34.*; *I. Jan 2, 1. 2.*). „Protož i spasiti může věčně všechny přistupující skrze něho k Bohu; vždycky jsa živ k orodování za nás“ (*Žid. 7, 25.*); „Synáčekové moji, totoť vám píšu, abyste nehřešili. Paklit by kdo i zhřešil, přimlouve máme u Boha Ježíše Krista . . .“ (*I. Jan 2, 1.*). „Amen pravím vám: budete-li zač prositi Otce ve jmenu mém, dáť vám“ (*Jan 16, 23 † 14, 13.*).

„Pán Ježíš Kristus ochrance a pomocník slaboty naší. Skrze něho k výšem nebeským pozíráme . . . skrze něho chtěl nám Hospodin dáti okusiti nesmrtelného poznání.“ *Sv. Kliment.*

i) Tam konečně *Kristus* dobyv nám spasení a milost u Boha, a postarav se o to, bychom si zásluhy jeho přivlastnili, i *příbytek* nám *připravuje*. „Nermutiž se srdce vaše. Věříte v Boha i ve mně věřte. V domě Otce mého příbytkové mnozí jsou. Jduť, abych vám připravil místo“ (*Jan 14, 1. 2.*).

k) Než, jakož Kristus k nám co milostivý Pán a Král se má, takž i co přísný, *spravedlivý soudce* jedná: „Jemuž dal Otec ve-

škeren soud“ (*Jan 5, 22. 27.*). Soudit on každého hned po smrti — *soud soukromý* —; a souditi bude veřejně duše i s těly vzkříšenými — *soudem veřejným*, v den nejposlednější. „Přijde hodina, v kteroužto všickni, kteříž v hrobích jsou, uslyší hlas Syna Božího, i půjdou ti, kteříž dobré věci činili, na vzkříšení života, ti pak, kteří zlé, na vzkříšení soudu“ (*Jan 5, 28; Mat. 25, 46.; II. Kor. 5, 16.*).

„Ty, dobrotivý Ježíši, učiněn jsi od Boha Otce soudcem živých i mrtvých. Jakož jsi vstoupil na nebesa, tak sstoupíš ten hrozný den obecného soudu odplatit každému podle skutků, kteréž kdo před tebou činil. Tehdáž zajisté padnou před tebou králové, vidouce tvou moc; nebo taková bude sláva tvá i panství tvé, že ti, již nyní pohrdají tebou, potom tebe všickni báti se budou.“ *Sv. Jeroným.*

l) Dle toho všeho, co Kristus konal, aby nás k přijetí spasení uspůsobil, vším právem se nazývá *Králem*. Mluvit sám o svém království: „Hle, království Boží jestit mezi vámi“ (*Luk. 17, 21.; Mat. 4, 17.*). „Království mé není z tohoto světa.“ — „Ty (Piláte) pravíš, že král jsem já. Jáť jsem se k tomu narodil, a proto jsem na svět přišel, abych svědectví vydal pravdě“ (*Jan 19, 36. 37.*). „A já vám zase způsobuju, jakož mi Otec spůsobil království“ (*Luk. 22, 29.*). „Vy nazýváte mne . Pánem, a dobře máte, jsem zajisté“ (*Jan 13, 13.*).

Příklady. Králem ho jmenoval *Jeremiáš* (23, 5.), — *Anděl Gabriel*: „Tent bude veliký a Syn Nejvyššího slouti bude a dáť jemu Pán Bůh stolicí Davida, Otce jeho, a kralovati bude v domě Jakubově na věky a království jeho nebude konce“ (*Luk. 1, 32.*) — Jako králi klaněli se *pastýři a mudrci*, dary mu obětovali. — Když jako král bral se do Jerusalema, „zástupové nabrali ratolestí palmových, a vyšli proti němu a volali: Hosanna, Požehnaný, jenž se béře ve jménu Páně, Král Israelský“ (*Jan 12, 13.; Mat. 21, 9.*). — Rovněž i *sv. apoštolové* často o jeho království se zmiňují, Pánem a Králem jej zovou. „Království Boží jest zajisté spravedlnost a pokoj a radost v Duchu svatém“ (*Řím. 14, 17.*). „Pak bude konec, až Kristus vzdá království Bohu a Otci, a vyprázdní všeliké knížatstvo i moc i sílu. Nebo musíť to býti, aby on kraloval, dokudž nepoloží všech nepřátel pod nohy jeho“ (*I. Kor. 15, 24.*). „A každý jazyk aby vyznával, že Pán Ježíš Kristus v slávě jest Boha Otce“ (*Fil. 2, 11.*).

„Odřeknouce se prázdné marnobludnosti a bludů, věřte pevně v toho, jenž Pána našeho z mrtvých vzkřísil, a jemu slávou

a trůnem na pravici své se propůjčil, jemuž podrobena jest všechno na nebi i na zemi, jemuž všeliký duch slouží, jenž přijde jako soudce živých a mrtvých, jehož krve vyhledávati bude Bůh od nevěřících v něho.“ *Sv. Polykarp.*

Nauč. mr. Kristus co král jest a) náš zákonodárce; protož zachovávejme příkázání jeho i výminky spasení svého plňme.

b) Jako Kristus často duchem do pekel vstupujeme, bychom odstrašení mukami za Kristem po nebi toužili.

c) Jako Kristus z hrobu — svých hříchů — povstaňme.

d) K nebesům, kam Pán nás předešel, myslí i srdcem se nesme.

e) Moci sedícího na pravici Boží se kořme.

f) Jeho, co hlavy církve i těch, kteréž zde slyšeti kázal, ředitelů církve, poslušni budme.

g) K němu co prostředníku a orodovníku u nebeského Otce žádosti i modlitby své obracujme.

h) Tam, kde Kristus příbytek nám připravil, pravou vlast svou hledejme.

i) Před ním, co soudcem spravedlivým, bojme se hřešiti, za dobré pak spravedlivé odměny očekávejme tam, kde Kristus s Bohem Otcem a Duchem sv. žije a kraluje na věky věkův.

„Jemu slouží národové, jemu se klaní knížata; ontě Pánem, . . . před ním se skloňují synové jeho Otce, t. j. synové Abrahamovi podlé víry; neboť i On jest Synem Abrahamovým dle těla. Jemu kdo by zlořečil, zlořečen bude, a kdo by dobrořečil, dobrořečen bude.“ *Sv. Augustin.*

P ř í k l a d y.

a) *Sv. Polykarp* mučen byv od pohanského soudce, kterýž na něj dotíral, aby Krista se odřekl, pravil: „Šest a osmdesát let jemu sloužím, a nic mi zlého neučinil; kterakž mi možno rouhati se svému Králi, kterýž mne vykoupil?“

b) *Sv. Firmus a Rustikus*, když císař Maximian k modlářství je přemlouval, odpověděli: „Čiň, co činiti míníš; nebo věz, že my se modlám rukou dělaným klaněti nebudeme, majíce Spasitele, Pána našeho Ježíše Krista, na nebesích, jehož se jediné bojíme, jemužto jediné se klaníme a jemužto se samému za obět chvály přinášíme.

Ježíši, Ježíši!

Tys všeho Stvořitel
a můj Vykupitel;
já jsem tvé stvoření,
Ježíši!

Ty jsi všeho Pánem
nad císařem, králem,
na nebi, na zemi,
Ježíši!

Život Pána Ježíše.

III. Článek víry.

„*Jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny.*“

Třetí článek víry učí, že Syn boží působením Ducha sv. se stal člověkem a z Marie Panny se narodil.

Když se naplnil čas od Boha ustanovený, vtělil se Syn boží, aby vykonal naše vykoupení.

Syn boží se vtělil jest tolik: On vzal na se přirozenost lidskou t. j. pravou lidskou duši a pravé lidské tělo.

Vtělení Syna božího stalo se bez příčinění muže, jediné *mocí Ducha svatého.*

Maria počala z Ducha sv. a porodila Syna božího v Betlémě (v. níže vypravování dle písma).

Ježíš jako Bůh má nebeského Otce (Čl. II.), jako člověk (však z Ducha sv. počatý) nemá lidského Otce. Josef (muž Marie) byl jen pěstounem Ježíše Krista.

Ježíš jako Bůh neměl matky (neboť byl od věčnosti zplozen), jako člověk měl Marii nejblaženější, Pannu (dceru Jachyma a Anny) z pokolení Judova, z kmene Davidova, (*Mat.* 1, 1—16), matkou.

Maria se matkou Boží jmenuje, protože Ježíše Krista, jenž jest Bůh i člověk (Čl. II.), z Ducha sv. počala a v Betlémě v chlevě porodila. Proto se i *Rodičkou Boží* neb Bohorodičkou nazývá, jakoužto hodnost její anděl Gabriel i Alžběta uznává (viz níže *Luk.* 1, 35, 43.).

„Bůh zajisté náš, Ježíš Kristus, byl jest podlé Božího řízení v životě Marie nosen, z Davidova sice pokolení, ale skrze Ducha svatého.“ *Sv. Ignác Ant.* „Jelikožto král sám jest, jenž se z Panny naroditi ráčil, jelikož týž jest Pán i Bůh, z té příčiny se i matka, kteráž ho porodila, vlastně a v pravdě považuje za královnu, paní a Rodičku Boží.“ *Sv. Athanáš.* „Jest-li Pán náš Ježíš Kristus Bůh,

kterak by medle sv. Panna, kteráž to ho Syna porodila, neměla býtě Rodičkou Boží?“ *Sv. Cyrill.*

„Jemužto se klaní vezdy
země, moře, vzdach i hvězdy,
před nímž trojí svět se třese,
toho Panna v lůně nese.“ *Ven. Fortunat.*

Poznamenání 1. Duch sv. spůsobil, že Panna Maria stala se matkou Syna božího. Pro tuto vznešenou důstojnost *zachránil Bůh Marii od poškrvny hříchu prvotného* a udělil jí milost, že i beze všeho hříchu na světě žila. Proto ji nazýváme „bez poškrvny hříchu počatou“ (v. svrchu hřích dědičný).

Pozn. 2. Maria když počala a porodila, *vždy pannou zůstala*, jakož bylo prorokováno (*Isai 7, 14.*) i jakož sama vyznala, že muže nepoznává (*Luk. 1, 34.*). Tak i na Krista, neposkrvněného Spasitele a Syna božího slušelo (*Luk. 1, 35.*) „Pán Ježíš narodil se beze všeho porušení panenství mateřského a protož oslavujeme její neporušené a ustavičné panenství nejpravdivějšími chválami.“ *K. Ř.*

„Neporušená a docela čistá Panno, Rodičko Boží, všechněch Královno, naděje zoufajících, Paní moje nejslavnější . . . Ó keři neshořelý . . . a zelenající se prute Aronův. V pravdě jsi byla proutkem, a kvítkem byl Syn tvůj. Z kořene Davida a Šalomouna vypučil Kristus, Stvořitel náš, Bůh a Pán všemohoucí, nejvyšší a jediný. Ty jsi dle těla porodila Boha a Slovo, Panna před porodem, Panna při porodu, Panna po porodu.“ *Sv. Efrem.* „Celou věrou věřiti sluší, že blahoslavená Maria, Boha Krista Rodička, i jako Panna počala, i jako Panna porodila i po porodu Pannou zůstala.“ *Sv. Augustin.* „Kdyby porodem panenství její se bylo porušilo, již by se byl z Panny nezrodil, a tak by tedy celá Církev (což od nás odstup) bludně vyznávala, že z Panny Marie se narodil.“ *Týž.* „Počat jest z Ducha sv., v životě panenské své matky, kteráž jej bez porušení panenství porodila, jakož i bez porušení panenství počala.“ *Sv. Lev.*

P o d o b e n s t v í .

„Jako paprsky sluneční sklo pronikají, aniž je porušejí: tak Krista Maria porodila, aniž panenství své porušila.“ *Sv. Augustin.* Protož *sv. Fulgenc* a *Jan Zlat.* nazývají „Marii oknem nebes, jímž Bůh světlo pravé na tento svět poslati ráčil.“ — „Maria jest brána východní (Ezechiel), vždy zavřená . . . , a osvícena kterouž slunce spravedlnosti a nejvyšší kněz náš . . . vychází a vchází.“ Nechť mi odpovědí.

„jakým způsobem Ježíš zavřenými dveřmi vešel . . . , a já jim odpovím, jakým způsobem jest sv. Maria i Pannou i Matkou; Pannou po porodu Matkou, prvé než byla zasnoubena.“ *Sv. Jarolím.*

Poznam. 3. Maria P. byla zasnoubena sv. Josefu, kterýž byl pěstounem Pána Ježíše, o něhož jako Otec pečoval.

Pozn. 4. Pán Ježíš byl syn Marie Panny a sice jediný. Protož, pak-li o bratřích Ježíšových v písmě sv. zmínka se činí (Mat. 12. 47. a j.) má se tomu rozuměti dle tedejšího způsobu Židů, kteří i příbuzné své — bratrance a strýce — bratřími nazývali. Byliť pak to: Jakub, Josef, Šimon, Tadiáš a Juda (Mar. 6, 3. Jan 19, 25. Mat. 27, 56.)

„Ježíš co Bůh od věčnosti
nebeského Otce má;
Matkou jeho tělesnosti
byla Panna Maria! —
Maria si Matky Boží
jmeno dobyla,
poněvadž nám nebes zboží,
Boha porodila.“ *Frýček.*

Nejznamenitejší, co se přihodilo před narozením Páně:

1. *Početí z Ducha sv. a vtělení Syna Božího*

a) popisuje *Evangelista Lukáš* (1, 26—38.):

„Měsíce pak šestého (t. po početí Jana Křtitele) poslán jest anděl Gabriel od Boha do města Galilejského, kterémž jméno Nazaret, ku panu, zasnoubenému muži, kterémuž jméno bylo Josef, z domu Davidova, a jméno panny, Maria. A všed k ní anděl řekl: Zdráva buď, milosti plná, Pán Bůh s tebou, požehnaná ty mezi ženami. Kterážto uslyševši, zkormoutila se nad řečí jeho, a myslila, jaké by to bylo pozdravení. I řekl jí anděl: Neboj se Maria; nebo jsi našla milost u Boha. Aj, počneš v životě a porодиš Syna a nazůveš jméno jeho Ježíš. Tenť bude veliký a Syn Nejvyššího slouti bude, a dáť jemu Pán Bůh stolicí Davida, Otce jeho, a královati bude v domě Jakubově na věky a království jeho nebude konce (v. *Jer. 23, 5.*). — Řekla pak Maria k andělu: Kterak se to stane, poněvadž já muže nepoznávám? A odpověděv anděl řekl jí: Duch sv. sstoupí v tě a moc Nejvyššího zastíní tobě a protož i to, což se z tebe svatého narodí, slouti bude Syn Boží. A aj, Alžběta, příbuzná tvá, i ona počala syna v starosti své (Jana), a tento jest jí šestý měsíc, kteráž slove (byla) neplodná: neboť nebude nemožné u Boha všelike slovo. I řekla Maria: Aj děvka Páně! staniž mi se podle slova tvého. I odešel od ní anděl.“

Na to *Maria navštívila Alžbětu*:

„Tedy povstavši Maria odešla na hory s chvátáním do města

Judova, i vešla do domu Zachariášova a pozdravila Alžběty. I stalo se, jakž uslyšela Alžběta pozdravení Marie, zplesalo nemluvnátko v životě jejím; a naplněna jest Duchem sv. Alžběta: i zvolala hlasem velikým a řekla: Požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého. A odkud mi to, aby přišla matka Pána mého ke mně? Nebo aj, jakž se stal hlas pozdravení tvého v uších mých, zplesalo radostí nemluvnátko v životě mém. A blahoslavená, kteráž jsi uvěřila: neboť dokonány budou ty věci, kteréž jsou pověděny tobě ode Pána. Tedy řekla Maria: Velebí duše má Hospodina... I zůstala Maria s ní asi za tři měsíce; a potom navrátila se do domu svého“ (*Luk. 1, 39—56.*).

Jinou okolnost uvádí *sv. Matouš* (1, 18—25.):

„Když matka jeho Maria zasnoubena byla Josefovi, prvé než se sešli, nalezena jest v životě mající z Ducha svatého. Josef pak muž její, spravedlivý jsa a nechtěv ji v lehkost uvést, chtěl ji tajně propustiti. Když pak o tom přemýšloval, aj anděl Páně ve snách ukázal se jemu řka: Josefe, synu Davidův, neboj se vzíti Marie, manželky své, neboť což v ní jest narozeno (počato), z Ducha sv. jest. Porodit pak Syna, a nazůveš jmeno jeho Ježíš: onť zajisté vysvobodí lid svůj od hříchů jejich.“ Tak naplnilo se, což předpovědino jest ode Pána skrze proroka (*Is. 7, 14. viz str. 7.*).

b) Vtělení Syna Božihho jest *tajemství*, jež co skutek nesmírné lásky a milosti Boží (*I. Jan 5, 9.*) se *připisuje Duchu svatému*. ač co jedna Božská osoba koná, vlastně jest působení všech tří osob, celé nerozdílné Trojice Boží (*v. str. 190.*).

„Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi“ (*Jan 1, 14.*). „Všeliký duch, kterýž vyznává, že Ježíš Kristus přišel v těle, z Boha jest“ (*I Jan 5. 2.*). „A zjevně veliké jest tajemství pobožnosti, kteréž zjeveno jest v těle, ospravedlněno jest v duchu, ukázalo se andělům, kázáno jest národům, uvěřeno jest na světě, přijato jest v slávě“ (*I. Tim. 3, 16.*).

„Vím, že Slovo tělem učiněno jest, ale kterak se to stalo, nevím.“ *Sv. Jan Zlat.* „Ó divy, o tajemství, bratři moji! Pravá přirozenost mění se v člověku. Bůh se rodí, Panna jest bez muže těhotnou, a kteráž nepoznala muže, tu zúrodňuje Slovo Boží. Jest spolu i Matkou i Pannou. Matkou se stala, ale neporušena zůstala Panna, majíc Syna a nemajíc muže; vždy nedotknuta, ale nikoli neplodná.“ *Sv. Augustin.* „Tajemství vtělení Páně, toť prohlubeň nevyzpytatelná, toť prohlubeň nepřístupná. „Slovo tělem učiněno.“ Kdo to medle vy-

skoumá, kdo dostihne, kdo pochopí? Studeň jest hluboká, a čím bych vážil, nemám“. *Sv. Bernard.* Sem poněkud hodí se

podobenství sv. Augustina.

„Pohled na citeru, jak líbezný její souzvuk! Trojí jest tu: umění, ruka a struna; však jeden toliko hlas. Umění káže, ruka sahá a struna se ozývá. Tři zároveň působí, však jediné struna zní, by byla slyšána. Ani umění, ani ruka zvuk nevydávají, ač zároveň se strunou působí. Tak ani Otec, ani Duch sv. tělo na se nevzali, ač oba se Synem působili. Skutek náleží všem; než jako znění patří struně, tak vtělení patří Synu Božimu.“

c) *Památku vtělení Syna Božího* připomíná Církev sv.

α. každoročně *slavností zvěstování Marie Panny* dne 25. března, kterýž jest vlastně den početí Krista Ježíše.

„Dnes jest Slovo tělem učiněno, aby přebývalo mezi námi. Dnes bylo vyslyšáno a ukojeno volání a dychtění patriarchův a prorokův s nevyslovnou touhou lkajících a vzdychajících: Sešli, o Pane! sešli Beránka! A: Dštěte nebesa spravedlivého! A: Ó bys nebesa protrhnuv, sestoupiti ráčil! A: Nakloň nebesa a sestup! A: Ukaž nám, o Pane, tvář svou! A tak na mnohých jiných podobných místech, jimiž jest Písmo sv. přeplněno; neboť po dnešním dnu toužili všickni s nejprudší touhou. Ano, dnešní den jest původ a základ veškerých slavností a počátek všeho dobra, jež máme . Poznáváš, jak podivuhodný to skutek, jak nejvyšší slavná to událost, všecka slasti plná, všecka radostná, všecka přezádcující, jižto sluší s největší pobožností přijíti, v radosti, v plesu a jáсотu slaviti, anať je všeho uctění hodna.“

Sv. Bonaventura.

β. Za času papeže Kalixta III. r. 1458 nařídila Církev, aby v každém chrámě na upamatování tohoto radostného tajemství *tříkráte za den se zvonilo*, při čemž říká se *tříkráte pozdravení andělské se známými veršiky a závěreční modlitbou.* (v. část II.)

γ. Kněz, když koná mši sv., při *Credo* vyřkna slova: „*A vtělil se z Ducha sv. z Marie Panny a člověkem učiněn jest*“ kleká na pravé koleno; o slavnostech pak narození Páně a zvěstování Marie Panny na obě kolena padá. Rovněž při slovech posledního Evangelia: „*A Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi*“ (*Jan 1, 14*.) pravé koleno sklání.

δ. Nábožní křesťané opěvají tajemství toto *v písni adventné* vůbec známé: Z nebe posel vychází

Co se sběhlo při narození Páně.

2. Narození Kristovo vypravuje a) *Evang. Lukáš. (2, 1—7.)* :

„Stalo se pak v těch dnech, vyšlo vyřčení od císaře Augusta, aby byl popsán všecken svět. To popsání první stalo se od vladaře Syrského Cyréna: a šli všickni, aby se přiznávali jeden každý do svého města. Vstoupil pak i Josef od Galilee z města Nazaretu, do Judstva, do města Davidova, kteréž slove Betlém; proto že byl z domu a z čeledi Davidovy, aby se přiznal s Marií, zasnoubenou sobě manželkou, těhotnou. Stalo se pak, když tam byli, naplnili se dnové Marie, aby porodila. I porodila Syna svého prvorozeného a plenkami ho obvinula a položila jej v jeslech: proto že neměli jinde místa v hospodě.“ Tudíž naplmlilo se, co předpověděl prorok Micheáš (5, 2.).

„A pastýři byli v krajině též, ponocující a stráž noční držice nad svým stádem. A aj, anděl Páně stál podlé nich a jasnost Boží obklíčila je a báli se bázni velikou. I řekl jim anděl: Nebojtež se; neboť aj, zvěstuju vám radost velikou, kteráž bude všemu lidu. Nebo narodil se vám dnes Spasitel, jenž jest Kristus Pán, v Betlemě, v městě Davidově. A toto vám bude za znamení. Naleznete nemluvnátko plenkami obvinuté a položené v jeslech. A hned s andělem bylo množství rytířstva nebeského chválicích Boha a řkoucích: Sláva buď na vysostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle. I stalo se, jakž odešli od nich andělé do nebe, že ti pastýři řekli vespolek: Pojďme až do Betléma a vizme tu věc, kterouž Pán ukázal nám. I přišli chvátající a našli Marii a Josefa i nemluvnátko položené v jeslech. A vidivše poznali o věci, kteráž jim povědína o tom dítěti. I divili se všickni, kteříž slyšeli, i těm věcem, kteréž praveny byly. I navrátili se pastýři, velebíce a chválice Boha . . .“

Katechismus dí krátce: *Narození Ježíšovo bylo zvěstováno skrze anděla pastýřům. A po zvěstování tom přišli rychle pastýři, aby viděli, co jim od anděla bylo zvěstováno.*

b) *Památku narození Kristova slaví Církev dne 25. prosince.*)*

Vánoce znamená tolik co valná, veliká noc, velnoc, či svatá noc. Sluje tak, protože tato noc narozením Krista Ježíše byla posvěcena, svatou, velikou se stala.

Hod boží vánoční (Narození Páně) vyznamenán jest zvláštními slavnostmi:

*) Dle obnoveného kalendáře juliánského, jehož katolíci od r. 1583 užívají, se vlastně Kristus narodil dne 23. prosince ve středu a to leta od vystavení Říma 751, tudíž dvě leta a dva dni před obyčejným udáváním roku periody juliánské 4711, po stvoření Adamově 4002 a 3759 roku židovského; pročež bychom místo l. 1879 měli psáti 1881. (Viz. Rok narození Páně od Vetešníka, v Časopise pro kat. duchovenstvo, XIX. 1846, str. 3—42.).

a) *Služby boží* (hodinky, jitřní a slavná, velká mše sv.) konají se o půlnoci, poněvadž se Spasitel náš v tu dobu narodil. A zajisté neslušelo by mařiti lenivým spaním hodinu ze všech nejblahodatnější, kdežto i andělé neb. prozpěvovali: Sláva...! Ano přísluší a prospěje trávití čas radostnými zpěvy, sv. čtením a nábožným rozjímáním o tajemství narození Páně.

b) Každý kněz smí v ten den sloužiti *tři mše sv.*, což podle výkladu sv. otců děje se ku spasitelnému povážení trojího zplození Pána Ježíše. *Prvá mše sv. jitřní* koná se o půlnoci na památku samého narození Krista. Zve se také *mše andělská*, poněvadž sv. evangelium o zjevení se sv. andělů vypravuje.

V *druhé* slavíme duchovní narození Ježíšovo v srdcích spravedlivých. Nazývá se *mší pastýřskou*, poněvadž se připomíná, jak pastýři b. pacholátko našli a jemu se klaněli. *Třetí* mše sv. sluje *velká*, poněvadž jest nejslavnější. V ní slavíme věčné narození Kristovo v lůně Otce nebeského (*Jan 1.*).

Kř. hospodářové proukazují se k domácím štědrými v pokrmech a jiných dařích, jakož i Otec neb. prokázal se štědrým, že nám svého jednorozeného Syna dal, a proto se *týž večer, ano celý den nazývá štědrým*. Dobří rodičové strojí dítčám v *týž večer jesličky*, čili Betlém a staví *stromek vánoční*. *Jesličky* mají původ od sv. Františka (v. níže). *Stromek vánoční* ověšený dárky a hořícími svíčkami osvětlený — připomíná strom v ráji, na kterém hřích prvních rodičů byl spáchán, jakož i strom života, na kterém byl smířen. Světla naznačují světlo, jež nám v Kristu vzešlo a dary připomínají nám nejvzácnější dar vykoupení skrze Krista Ježíše.

c) *Některá rozjímání a spolu naučení mravní*. Křestane rozvažuj:

α) Jaká to láska nebeského Otce (*Jan 3, 16.*).

β) Jaká to láska Syna Božího, kterýž sebe ponížil, aby nás povýšil (*Fil. 2, 6.*), chudým se stal, abychom my chudobou jeho bohati byli učiněni (II. *Kor. 8, 9.*).

γ) Často na tuto nesmírnou lásku a dobrodiní Boží pamatujíce, vroucně ho milujeme (I. *Jan 4, 19.*).

δ) Ochotně jej přijímajíce, věřme ve jměnu jeho, aby nám dal moc, býti syny Božími (*Jan 1, 11—12.*).

ε) Příklad pokory a lásky jeho následujme (I. *Jan 4, 11.*); k němu důvěrně pohlížejme (*Řím. 8, 31, 57.*).

„Dnes, N., dnes se narodil Spasitel náš, veselme se! Není zajisté slušno, rmoutiti se v den, na němž se zrodil Život, kterýž odstraniv bázeň smrtelnosti, působí nám radost věčností slíbenou.

Z účastenství na tomto veselí nikdo se nevyklučaje. Všechněm jest jedna a táž ku radosti příčina: neboť Pán náš, hříchu a smrti zničitel, jakož nikoho nenalezá viny prostého, rovněž přichází, aby vysvobodil člověka všelikého. Nechať již plesá svatý (spravedlivý), vždyť se blíží ku vítězství; nechať jása hříšný, vždyť se vybízí, aby přijal odpuštění; nechať obživne pohan, vždyť se k životu povolává.“ *Sv. Lev.* „Pán náš Ježíš Kristus, jenž jest věčný, všech věcí Stvořitel, narodiv se dnes z matky, stal se naším Spasitelem. Dnes se ono splnilo proroctví: Dštěte . (Is. 45, 8).“ *Sv. Augustin.* „Ačkoli Bůh všecky dni stvořil, přece praví se, že obzvlášť učinil tento den, jenž narozením Pána Krista jest zasvěcen. V tento den radovati se a veseliti sluší, poněvadž v něm i ďábel právo ztratil, i svět spasení obdržel.“ *Kassiodor.*

Píseň národní.

1. Narodil se Kristus Pán, veselme se;
z růže kvítek vykvet nám, radujme se.
Z života čistého, z rodu královského,
nám, nám narodil se.
2. Jenž prorokován jest: veselme se,
nám na svět poslán jest: radujme se.
Z života . .
3. Člověčenství naše: veselme se,
ráčil vzítí na se: radujme se.
Z života
4. Goliáš (zlý, mocný duch) obloupen: veselme se,
člověk jest vykoupen: radujme se.
Z života

Jiné známé národní písně: „Kristus Syn boží narodil se nyní
— — Poslouchejte křesťané — — Radostnou novinu poslouchejte
. v. v *Kancionale.*

Výroky. „Uvažuj, jak veliká jest slavnost dnešní. Dnes zajisté narodil se Kristus a tudíž jest dnes skutečně den narození Krále věčného a Syna Božího. Dnes se zaskvělo v jasné záři slunce spravedlnosti, až dosud byvší v oblaky zahaleno . . . Dnes pějí andělé chvalozpěvy: Sláva . . . Lidem zvěstuje se dnes pokoj . . . Dnes, dnes ponejprv ukázala se dobrotivost a lidskost Spasitele, Boha našeho. Dnes se staly dva divy, jež všeliký přesahají rozum a jichž chápe jedině víra: Bůh se rodí a Panna rodí.“ *Sv. Bonaventura.* — „Kdo se dnes narodil? Spasitel. Proč? Aby nás vykoupil. Jak? V chudobě, v zimě, v nahotě, v chlévě co nemluvnátko.“ *Sv. Frant. Sal.* „Kri-

stovo mládí nepotěšuje štěbetavých, slze Kristovy nepotěšují chechtajících se rozkošníků, jeho plénky nejsou k potěše skvostně oděným: chlév a jesle nejsou k útěše těm, kdož v shromážděních první sobě oblibují místa.“ *Sv. Bernard.* — „Chraň se rozkoše, neboť při vchodu k ní leží smrt; čiň pokání, nebo skrze ně přibližuje se království Boží. To káže tobě onen chlév, to volají jesle, to zřejmě prohlašují dětinské ty údy, to hlásají slze jeho i pláč.“ *Týž.*

„Mezi všemi slavnostmi výročními jsou vánoce pro mne nejradostnější. Juž v mém dětinství vítal jsem tyto svátky a ty radosti, které mně s sebou přinesly, s plesáním. Rozpomínám se s potěšením na ty domácí radovánky, na blýskající se světylka, kterými vánoční stromek ozdoben byl, na veselé tváře, na ty skvostné věci a dary, kterými mne rodiče, bratří a sestry, přátelé překvapili. Den narození Krista byl jako můj vlastní den narození; zima se proměnila v jaro, celý svět byl slavnější a krásnější. I chci tedy dnes svátek narození Ježíše, mého Božského Spasitele, tiše a radostně slaviti, jako světděčné dítě den narození svého drahého otce. — — On se narodil v bídné chatrči, chatrné jesle byly jeho kolébkou. Tak chudý a bídný se narodil ten, který měl založiti království duchovní na zemi, kterého nyní po tisíci letech všickni národové pokorně ctějí, jehožto jméno se ozývá ve všech zemích, přese všecky moře. V tom se zjevila moc a velikost Boží, že on z toho, co se smrtelným lidem zdá býti nejchatrnější, věci nejvznešenější vyvésti může. — Proto budiž mně slavnost narození Spasitele mého vždycky dnem z nej-světějších dnů mého života, v kterémžto chci obdivovati Prozřetelnost Božskou a jeho dobrodiní radostně a vděčně. — Ano, slavnost narození mého Spasitele jest slavnost i mého znovuzrození. Ode dne jeho narození začal jsem také býti pravým člověkem, jak má on podle vůle Boží a učení Ježíšova býti: v utrpení zmužilý a v Boha se důvěřující, v radosti střízlivý a skrovný, v povinnostech svého povolání horlivý, přičinlivý a věrný, v přátelství stálý, mlčelivý; v obchodu a v obcování poctivý, neošemetný, smluv drželivý; k nepřátelům smířlivý, opatrný, přímý, pro obecné dobré svůj zisk obětující; k chybučícím šetrný, shovívavý v chování se k těm, kteří štěstí mají, bez závisti, bez nenávidění a žádosti cizího jmění; k nevinným spravedlivý; v úsudcích o jiných opatrný, šetrný, laskavý; v rozkoších a v pokušení nedotknutelný, pevný; všecko dobré a pravé milující; — vsudy jako Ježíš přítelem lidským, na kolik mi jen možno, lásku, radost, štěstí a svornost mezi lidmi rozšiřující. — Neměl bych i já spolu prozpěvovati Halleluja! s křestany plesajícími

v tento den? Ano, i pro mne se Kristus narodil, k vykoupení, k posvěcení, k oslavení duše mé. Protož nežádám sobě žádné ozdoby, než jeho ctnosti, žádné vyšší moudrosti, než jeho učení, žádného potěšení, než víru v něho; nežádám si žádné jiné odplaty, než palmu věčného života, kterou mně on slíbiti ráčil.“ *P. kř.*

Popsání posvátných míst Nazareta a Betlema *).

Nazaret (nyní Nasra, Květina) leží v rozkošné krajině horské, 24 hodin od Jerusalema, v onom dílu Palestiny, který se za časů Ježíšových Galilej zval. Dle starého podání přebývala tu Maria Panna v jeskyni na úbočí vrchu, na němž druhdy Nazaret byl vystavěn. Když r. 67. za císaře Vespasiana město bylo zpustošeno, zachoval se přece příbytek Marie Panny, na němžto později sv. Helena překrásný chrám vystavěla. Místo, kde archanděl vtělení Syna Božího zvěstoval, bylo označeno sloupem, jakož i to, kde Maria Panna stála. Jeden z nich jest dosud zachován. Roku 1291, kde Palestina pod moc Tureckou se dostala, byl chrám tento zcela pobořen; a však později zase vystavěn, při němž i klášter Františkánský byl založen. V zadu (pod kůrem) vedou v tomto chrámu mramorové schody do jeskyně, v níž anděl Páně Marii Panně poselství přinesl. Úhledná malba na zdi vyobrazuje zvěstování Marie Panny jakož i nápis v mramoru: „Zde slovo tělem učiněno jest.“ — Vlastní obydlí Marie Panny tu není, poněvadž, jak se praví, bylo (v 13. stol.) do Lorety ve Vlaších přenešeno. — Stranou po několika stupních jde se ke dvěma jeskyním, kde prý sv. Josef po zasnoubení přebýval. — V městě ukazuje se též jeskyně, kde sv. Josef svou dílnu měl, kde sprostičký dřevěný oltář postaven. Nedaleko odtud nachází se Synagoga, v které Ježíš učil a hrdých Fari-seů hněvem naplnil, tak že ven z města jej vyvrhli. — Nazaret má nyní asi 7000 obyvatelů, mezi nimiž nejvíce katolíků.

Betlém (Bethlehem, nyní Beit el Ham) jest od Jerusalema asi 2 hod. cesty k západu vzdálen, druhdy město Davidovo, také Eufrata nazváno, nyní ves s 3800 obyvateli. Asi 200 kroků za vsí jest řecký klášter, kolokol zděmi obehnaný s velkým chrámem, však napolo rozbořeným, kterýžto sv. Helena vystavěla ke cti Marie Panny. Hlavní oltář stojí zrovna nad jeskyní, kde se Kristus, Spa-

*) Dle spisu „Putování do sv. země“ od Idy Pfeifrovoy r. 1832, přeložil Jan Št. Křeček a Abrahama Norova „Putování po sv. zemi“ r. 1835, přeložením P. Fil. Klimeše.

sitel náš, narodil, kamž po obou stranách oltáře vedou schody o 15 mramorových stupních. Stěny a podlaha jsou mramorem vykládány. Mramorová deska s nápisem: „Tuto se z Marie Panny Ježíš Kristus narodil;“ v polookrouhlém výklenku jeskyně vyznačuje to místo, odkud pravé světlo světa nám vyšlo. Dlažba jeskyně obvěšena jest 16 bohatými lampami, nad nimižto upevněna jest mramorová deska, aby se na ni oběť mše sv. konati mohla. Několik kročejů odtud v pravo jest druhá jeskyně s oltářem, kdež někdy stávaly jesle, před nimiž pastýři a mudrci — prostota i moudrost se klaněli. Jesle však nacházejí se v Římě v kostele sv. Marie (Maggiore).

Všecky stěny obou jeskyň potaženy jsou bohatými tkaninami a množství stříbrných a pozlacených lamp tu visí. — K samé jeskyni narození Krista přiléhá ještě pozemní skrýše, kde sv. Josef přebýval, a jiná, kde mnoho rozkazem Herodesovým zavražděných pacho látek pochováno jest. — Hloub v té chodbě jest jiná jeskyně, v níž sv. Jeroným a dvě učence jeho, Paula s dcerou svou Eustachií, pohřbeny jsou; pak celule sv. Jeronýma, kde dvakráte Písmo Starého Zákona z textu řeckého a hebrejského do latiny přeložil. — Celý hlavní chrám Betlemský patří Římským katolíkům, Řekům a Arménům společně, kteří tu své kláštery přistaveny mají.

Asi čtvrt hodiny od kláštera jest jeskyně, v kteréžto se kryla sv. rodina před útekem do Egypta, i kde Panna Maria svého Synáčka pouze svým mlékem kojila, odkudž také mléčná sluje. — Zase čtvrt hodiny odtud ukazuje se pole, kde anděl pastýřům narození Páně zvěstoval. —

Zrovna proti Betlemu stojí Davidova hora, kde viděti pozůstatky starověkého stavení se studnicí, z níž David, obklíčen od Filištínských, napítí se žádal (I. *Král.* 23, 14.). Na levé straně u cesty Jerusalemské stojí pomník Ráchelin (II. *Mojž.* 35, 19.). Dále klášter sv. Eliáše a za ním rovina Rethaim, kde David porazil Goliáše (I. *Kr.* 17, 2—3.). A nedaleko od sv. Eliáše vršin na levé straně od cesty k Jerusalemu vidět okrouhlou studánku, studnici sv. tří králů, kde, jak se povídá, blahověstná hvězda, přivedši je až do Jerusalema, znovu jim svítiti počala, právě když oni velbloudy své napájeli, odtud pak jich dovedla až do Betlema.

P ř í k l a d y.

Obzvláštní *ctitele Božského Dítěte Pána Ježíše* mimo *biblické pastýře, sv. mudrce, Simeona a Annu* připomínají se:

a) *Sv. Jeroným.* (v. IV. stol.), ozářený světlem víry, opustil bohatství i hodnosti, které se mu podávaly, k vůli divoké poušti Palestiny, a konečně sobě napořád ustálil příbytek svůj podlé jeskyně, v níž Spasitel světa se byl narodil. Slavná pověst o jeho ctnostech osadila brzo osamělost jeho přemnohými učedníky a mnichy. Dějepisec Sulpicius Severus navštívil Jeronýma, i žil u něho půl roku. Když napotom Jeroným na papežovo pozvání opět Řím navštívil, nic nebylo v stavu získati srdce jeho, aby zkušenu užitečnost rozjímavého života proměnil ve skvělé živobytí velkolepého stolce; on raději chvátal, aby se zas brzo navrátil do spasitelné jeskyně, kdežto v 82. roku stáří svého kosti složil. Tělo jeho bylo napotom přenešeno do Říma,

b) Dvě Římanky, spojené s Jeronýmem svazkem svatého přátelství, matrona *sv. Pavla* i dcera její *Eustachium*, pocházející ze slavného rodu Scipionů a Grachů, odpluly za ním do Palestiny, a vykonavše poklony své u veškerých sv. míst, uzavřely se v podzemní obydlí Betlemské: tam vynakládaly všecken pozemský statek svůj spolu se sv. Jeronýmem na chudé a poustevníky. Vzdělány od muže svatého odebraly se na věčnost; nad jejich společnou hrobkou visí obraz, dojmavé vypodobění obou, matere i dcery, v Pánu zesnulých a v jedné pospolu rakvi odpočívajících. Sám sv. Jeroným nad jejich prachem náhrobní nápis nakreslil.

c) *Sv. Helena*, jak svrchu povědíno, u jeskyně narození Páně slavný založila chrám, kterýž pak císař Konstantin nákladně ozdobil. To pak místo, jak *Eusebius* píše, proto tak slavně ozdobil, aby památku mátere své, kteráž takové dobrodiní životu lidskému učinila, nesmrtelnou pozůstavil.

d) *Sv. Frant. Seraf.*, kterýžto chudobu svého Spasitele následuje, rozdav všecko své jmění mezi chudé, v klášterních zdích pracoval na spasení svém. Tam nejraději narození Kristovo rozjímával, který, jsa bohatý, pro nás učiněn jest chudým, abychom jeho chudobou bohati byli (II. Kor. 8, 9.). Tři leta před smrtí přišlo mu na mysl, by chudičké narození Páně očitě si představil, zhotovil si jesle neb Betlém, kterýž pak r. 1223. s povolením papežským k duchovnímu vzdělání pastýřů v údolí vlašském Vietti veřejně vystavil, kamž se pak každoročně nescíslné množství lidstva scházelo. Brzo se způsob ten, vyobrazovati jesličky Páně, i dále rozšířil i až na naše časy dochoval.

e) Rovněž *sv. Edmund*, *sv. Petr Alk.*, *sv. Antonín*, kterýžto

pro svou úctu k nebeskému dítěti, s Ježíškem na rukou neb na knize sedícím neb ho objímajícím se představuje a m. j.

Události po narození Páně.

3. *Kristus, když byl osm dní stár, byl dle předpisu zákona obřezán a Ježíšem nazván.*

„Když se naplnilo dní osm, aby obřezáno bylo dítě, nazváno jest jmeno jeho Ježíš, kterýmž bylo nazváno od anděla (v. *Luk.* 1, 31.), prve než se v životě počalo“ (*Luk.* 2, 21.).

Obřízka byla v St. Zákoně znamení úmluvy, kterouž Bůh s Abrahamem učinil. „A tatof jest úmluva má, kterouž budete zachovávatí mezi mnou a vámi . . . Obřezán bude každý z vás pohlaví mužského; a obřežte tělo hanby své, aby to bylo na znamení úmluvy mezi mnou a vámi“ (I. *Mojš.* 17, 10—12 † III. M. 12, 3.). „Kristus učiněn pod zákonem (zákonu se podrobil), aby ty, kteří pod zákonem byli, vykoupil“ (*Gal.* 4, 5.).

Církev sv. ten den, 1. ledna, na němž koná *památku obřezání Páně*; rovněž zasvětila; tímže dnem *počíná se rok občanský*. Druhdy se na něj spolu slavil *svátek nejsv. jmena Ježíš*, kteréžto jmeno hned při obřízce mu bylo dáno; za našich časů se svátek tento odkládá na druhou neděli po třech králích.

Jmeno Ježíše vyznačuje:

a) jednotu osoby (Božské) v dvojí přirozenosti.

„Veliké to a podivné tajemství. Obřezává se dítě a dává se mu jmeno Ježíš. K čemu takovéto spojení? Obřezání totiž zdá se více příslušetí tomu, jenž má býti spasen, nežli Spasiteli. V tom však poznej prostředníka mezi Bohem a lidmi, jenžto hned od počátku svého zrození Božské věci mísí s lidskými a svrchované s nízkými. Ze ženy se rodí a však z také, jenž plodnou se stavší, květ panenství nepotrácí. Plénkami se obvinuje; než plénky ty zvelebují chvály andělské. V jeslech se ukrývá, zářící hvězda ale o něm na nebi povědomost dává. Rovněž i obřezání stvrzuje pravdivost přijatého člověčenství: a jmeno, jenž jest nade všecko jmeno, ukazuje slávu velebnosti. Jest tedy obřezán, jakožto skutečný syn Abrahamův: a Ježíš jest jmenován, jakožto skutečný Syn Boží.“ *Sv. Bernard.*

b) *Ježíš*, jak svrchu povědíno, znamená i tolik, co *Spasitel*, i všecka ostatní jmena, kteráž proroci dávají Synu Božímu, na toto jediné jmeno se vztahují.

„Dvoji veliká věc přihodila se dnešního dne. Jednak objevilo se jméno spásy, jehož Pán od věků přijmouti ráčil, a kterýmž ho pojmenoval anděl první, než v životě matčinu počat byl. Jméno to bylo dnes vysloveno a projeveno: „A nazváno jest jméno jeho Ježíš.“ Ježíš ale znamená Spasitel a jest jméno nade všechna jména. Neboť, jakož dí apoštol Petr: „Není jiného jména pod nebem, skrze kteréž bychom mohli spaseni býti.“ Dále co se dnes zběhlo, jest, že Pán Ježíš dnešního dne svou nejsv. krev pro nás vylévati počal. Záhy počal trpěti za nás, dnes už počal nésti pokutu za nás.“ *Sv. Bonaventura.*

c) Protož ve jménu Ježíš jediná spása, jediná pomoc, jediná útěcha naše ve všech případech života i v smrti.

„Ukázala se dobrota a vlídnost Spasitele našeho“ (I. *Tit.* 3. 4.) „Není jiného jména pod nebem daného lidem, skrze kteréž bychom mohli spaseni býti“ (viz svrchu). „Ve jménu mém nečisté duchy budou vymýtati, jazyky novými mluvíti, hady bráti, a jestliže by co jedovatého pili, neuškodit jim; na nemocné ruce vzkládati budou a ti dobře se míti budou“ (*Mat.* 16. 17.). „Budete-li zač prositi Otce ve jménu mém, dáť vám“ (*Jan* 15, 23.).

„Nikdo nevejde do království Božího, kromě kdo přijme jméno Syna Božího. Nebo chtěje do nějakého města vejíti, kteréž odevšad zdí obklíčeno jednu toliko bránu má: můžeš-li do toho města jinudy vejíti, leč branou? Jako tedy do města toho vjíti se nemůže, leč skrze jeho bránu: tak také do království Božího nelze jinak vjíti, leč skrze jméno Syna jeho. Syn Boží sám jest přístup k Bohu (*Jan* 10, 9—14, 6.); jinak tedy žádnému není lze Boha dojíti, leč skrze Syna jeho. Kdo tedy jména jeho nepřijme, nevejde do království Božího.“ *Hermas.* „Toto jméno, jak sladké, jak líbezné jest ono! Toť nebeský balsam, kterýž hojí všechny rány duše naší. To jest to nejsv. jméno, jenž anděla oblažuje, člověka k spasení přivádí, a ďábla třesením naplňuje.“ *Sv. Frant. Sal.* — „O jméno přelíbezné (a velesladké! O jméno slavné vyvolené, jméno převznešené a vyvýšené na věky! Toť v pravdě olej, kterýž vyjasňuje tvář člověka. V tom každý, kdož je vzývati bude, spasen bude (*Joel* 2, 32.). Tak přehojně jest vylito jméno toto.“ *Sv. Bernard.* „O Ježíši, jméno sladké, sladší nade všechna jména svatých. Ve jménu tvém kleká Tys cesta spravedlivých, sláva blahoslavených, naděje potřebných, spása nemocných, milovník nábožných a utěšitel všech zarmoucených! O buď pomocníkem mým a ochranou mou v každé potřebě, pro jméno tvé sv. tě prosím, jemuž chvála na věky.“ *Bl.*

Tomáš Kp. „Tot ono od proroků nejvíce proslavené jméno, jméno plno síly, plno milosti, plno rozkoše, líbeznosti a slávy. Jméno plno síly; neboť ono poráží nepřitele, spojuje měšťany, obnovuje síly a občerstvuje ducha. Plno milosti; neboť v něm máme základ své víry, podporu své naděje, plamen lásky a dokonání spravedlnosti. Plno líbeznosti; neboť jest jásotem srdci, libozvukem sluchu, medem ústům, světlem mysli. Onoť rozjímané živí, vyslovené mírní, vzývané sílí; občerstvuje, když se píše, a poučuje, když se čte. Plno slávy; neboť slepým dalo zrak, hluchým sluch, němým řeč, mrtvým život a chromým zdravé údy. Ó požehnané jméno, z něhož vyplývá tak mnohá a veliká síla a moc.“ *Sv. Bonaventura.*

P ř í k l a d y.

a) *Jméno nejpotřebnější.* Jistý veliký pán v Dr., v hlavním městě království S., se roznemohl na smrt; však nechtěl o zaopatření ani slyšeti. Než přátelé přece povolali duchovního, kterýž přišel jako na návštěvu, aby nemocného potěšil. Nemocný pán vlídně přijal kněze; ale prosil jej, aby mu nic o Ježíši nemluvil. „Dobře,“ dí kněz, „však dovolíte snad, abych s vámi o Bohu mluvil.“ „Ano,“ odvece nemocný, „v Boha věřím a rád o něm poslouchati budu.“ Tu jal se duchovní mluvit velmi pěkně a poučně o lásce a dobrotě Boží, z čehož se nemocný velmi potěšil i žádal kněze, aby jej brzo zase navštívil. Podruhé přišed, rozmlouval o moci, moudrosti a vševědoucnosti Boží; po třetí o svatosti a spravedlnosti Hospodina, kterýž pro hřích nejen první rodiče, alebrž i všecky potomky jejich přísně pokutoval. Tu naplněno bylo srdce nemocného strachem a bázní, takže když duchovní dlouho nepřicházel, jej k sobě požádal. Sotva že vkročil, žaluje mu svou úzkost i prosí, aby jej potěšil. „Bůh,“ dí kněz, „z nesmírného milosrdenství svého slitoval se sice nad hříšným a bídým pokolením lidským; než o prostředku, jakýmž hříšníkům ztracenou milost opět navrátil, o tom žádal jste mne, abych s vámi nemluvil, a jiné útěchy pro vás, drahý pane, nevím.“ „O jen mluvte, mluvte,“ prosí nemocný, „abyste mne zbavil mého trápení.“ — Na to kněz mluvil o Ježíši, co pro naše spasení učinil, o jeho lásce, jakouž všecky hříšníky přijímá, o prostředcích, jakýmiž jeho zásluh se účastnými stáváme, a jak, když jsme zhřešili, nám ztracenou milost zase navrácuje. A nemocný pán ochotně a upřímně poslouchal, skroušeně svátosti umírajících přijal i pln důvěry v Krista Ježíše usnul v Pánu.

b) *Výklad písmen I†H†S†.* Nejobyčejněji vykládají se pís-

mena tato slovy latinskými: Jesus Hominum Salvaťor, t. j. Ježíš lidu Spasitel; aneb Jesus hortator Sanctorum, Ježíš vzbuzovatel svatých; aneb (od Jezuitů) Jesum habemus Socium, Ježíše máme Společníka. V češtině rozmanitý smysl podložiti lze, jakož: Ježíš Hajitel Svatých, — Hlava Stádce, — Hospodin Slovo, — Host Spanilý nebo Sladký, — Hrad Silný, — Hrdina Smrti, — Hříšných Smírce n. Spasitel, — Hrůza Satanáše, — Hvězda Světlá n. Hvězda Spravedlnosti. — Také: Ježíš Hoden Snahy, — Ježíše Hledej Srdcem, — Ježíše Hostiti Spěš a t. d. — Původně jsou prý to začáteční písmena slov, které císař Konstantin se znamením sv. kříže na nebi spatřil: „In Hoc Signo Vinces“ (v tomto znamení zvítězíš). — Malíř, jenž událost tuto vyobrazil, nemaje pro poslední písmeno místa, je vynechal; a odtud I. H. S. „Avšak (čtete v Blahověstu 1875.) žádný ten výklad není pravý. Písmena ta jsou pouhým zkrácením jmena Jesus a sice dle starší latinské výslovnosti. Jesus povstalo totiž z hebrejského: Jeho — Šua (Bůh — Spasitel)“ *J. Barták*.

c) Jakou moc jmeno Ježíš do sebe má, vypravují nám Skutkové apošt., že totiž *Petr* a *Jan* vstupující do chrámu, muže chromého od narození ve jmenu Ježíše Krista uzdravili (3, 1—16.; 4, 10.). Tak i všickni sv. apoštolové a učenci Páně i mnozí svatí ve jmenu Ježíše Krista konali divy a zázraky, jmeno to po celém světě rozhlašující.

d) Co slavné jmeno Ježíš může, viděti lze také z příkladu následujícího: V národu Iberierském u Černého moře živa byla křesťanská otrokyně neobyčejné krásy a převeliké ctnosti. U tohoto divokého a neumělého národu bylo obyčejem, že choré a neduživé děti své dům od domu nosívali, tážíce se, kdo by věděl nějakého prostředku. Jednou byla tázána i tato otrokyně. „Nevím žádného lidského prostředku,“ odpověděla: „než ale Bůh, jemužto se klaním, může i mrtvým život navrátiti, tím tedy snáze nemocné uzdraviti.“ I modlila se ve jmenu Ježíše za dítě a po chvíli je zdravé matce navrátila. Pověst skutku toho došla až královny, bolestným neduhem ztrudněné; i dala se k otrokyni doněsti a vzýváním jmena Ježíše zhojena byla. Po nějakém čase přišel sám král na lov do nebezpečství; než vzývnuv jmeno Ježíš, hned byl osvobozen. Z vděčnosti přijal pak náboženství křesťanské s celým národem, kterýž odtud nábožnou otrokyni u veliké poctivosti měl a po smrti její pod jmenem *Kristina* ji za svou patronku vzýval.

Nauč. mr. Jmeno Ježíš vždy v poctivosti měj, aniž ho marné, leč v důležitých případnostech, a to nábožně a důvěrně vzývej.

„Bůh povýšil ho, a dal jemu jmeno, kteréž jest nade všecko jmeno, aby ve jmenu Ježíše každé koleno klekalo nebeských, zemských i pekelních“ (*Fil.* 2, 9—10.).

„Ó nejdobrotivější Ježíši, jak líbezná a příjemná jest jmeno tvé v srdcích těch, již milují tebe. Ó jak velice jest mi třeba, abych to nad med sladší jmeno často vzýval, jsa tolikým pokušením obklíčen. Učiň mne, ó Pane Ježíši, hodným, abych nejsladší jmeno tvé na věčnou památku do srdce svého vryl, rozněť v něm takový plamen lásky, aby mne ani žalost, ani radost od lásky tvé neodloučila“ *Bl. Tomáš Kp.* „Ó Ježíši, jmeno sladké, sladší nade všecka jmena svatých . . . Tys cesta spravedlivých, sláva blahoslavených, naděje potřebných, spása nemocných, milovník nábožných a utěšitel všech zarmoucených! Ó buď pomocníkem mým, a ochranou mou v každé potřebě; pro jmeno tvé svaté tě prosím, jemuž chvála na věky. Trpím-li chudobu, tebe velebím, vzdychám-li v žalostech, tebe velebím; tebe velebím, radostí-li plesám, a tebe ustavičně velebiti budu, ať jsem kdekoli. Amen.“ *Týž.*

P ř í k l a d y.

Vroucí *ctitelé* nejsvětějšího jmena Pána Ježíše:

a) *Sv. Štěpán*, kterýžto pro jmeno Ježíš život svůj položil. Všickni sv. apoštolové, kteřížto rozhlášují jmeno Ježíšovo, byli do žaláře uvrženi, bičováni, z města do města vyháněni, ano usmrćeni. Zvláště pak

b) *sv. Pavel*, kterýž ve svých 14 listech 219krát jmeno Ježíš byl napsal, a při své smrti, jak podání svědčí, když kat mečem máchnul, 3krát ještě jmeno Ježíš vyslovil.

c) *Sv. Ignác*, ućedník sv. Jána apoštola, maje rozkaz od císaře Trajána, aby Krista zapřel, odpověděl: „Jmeno Ježíš nemůže z úst mých vyňato býti.“ A když mu císař hrozil, že ho dá stít a tak že mu Krista z úst odejme, zase řekl: „Odejmeš-li ho z úst, ze srdce ho nikdy nevypudíš; neboť ho v srdci mám zapsáno.“

d) *Sv. Frant. z As.* měl to nejsv. jmeno v takové ućtivosti, že kdykoli je z úst svých vypustil, vždy celá tvář jeho jako ozářena byla. Jednoho dne prosil bratry své řeholní, by všecky kousky papíru ze země sebrali, poněvadž by prý mohlo na některém jméno Ježíš býti napsáno, aby nebylo pošlapáno.

e) *Sv. Efrem* živ byl s jedním nábožným mládencem, jmenem *Julian*. I znamenal jednou, že v knihách jeho mladého přítele mnohá slova jsou vymazána, obzvláště však jmeno Boží a jmeno Spasite-

lovo; tázal se ho tedy, jak se to stalo. Načež Julian vyznal: „Před tebou nemohu ničeho tajiti. Když hříšnice přistoupila k Spasiteli, umývala nohy jeho slzami a vlasy svými je utírala. Tak i já kdekoli naleznu jméno Boží, zvlažuju je slzami a prosím za odpuštění hříchů svých.“

f) *Sv. Bernard*, opat Klarovallenský († 1153) s nevyslovnou sladkostí o slastech lásky k Pánu Ježíši píše: „*Jesu dulcis memoria.*“ Jesu sladký dušem hosti. . . v. *kancional* svatojanský. Tamže píseň: Jméno Ježíš, jméno svaté .

g) *Pozdravení*: „Pochválen buď Pán Ježíš!“ a j. jest prastarožitné, neboť se ním hned první křesťané pozdravovali. Tak *sv. Pavel* počínaje, všechny své listy v Kristu Ježíši pozdravuje; rovněž tak listy své končí: . . . „skrže Ježíše Krista, jemuž čest a slávu na věky věkův. Amen“ (*Řím.* 16, 27.; *Žid.* 13, 21. a jinde).

Rovněž *sv. Petr* (II. 3, 18.): „Rosttež v milosti a poznání Pána našeho a Spasitele, Ježíše Krista, jemuž sláva i nyní i na den věčnosti. Amen.“ *Juda* (25.): Tomu samému Bohu, Spasiteli našemu, skrže Ježíše Krista, Pána našeho, budiž sláva a velebnost, panování i moc, jakož přede všemi věky, tak i nyní i po všechny věky věků. Amen.“ — „Milost Pána našeho Ježíše Krista budiž se všemi vámi. Amen“ (*Zjev.* 22, 21.).

K utvrzení a rozmnožení se pozdravení toho papež *Sixt IV*; r. 1587 udělil odpustky všem, kdož se jím budou pozdravovati, kteréžto *Benedikt XIII.* r. 1728 obnovil.

h) O tomto *srdcejemném, blahodatném pozdravení* píše protestanský básník *Klopstock Denisovi* (jesuitu) takto: „Pamatuju se, kterak jsem na své cestě skrže Švýcarsy tímto pozdravením byl pohnut. Byl den příjemný, protož vystoupil jsem z vozu, já pak odraziv se od společnosti, šel jsem opodál samotěn za ni. Potkával jsem lidi, již všickni zdaleka volali: „*Pochválen buď Ježíš Kristus!*“ já pak nevěděl, že to pozdravení, aniž jsem uměl odpověditi; než velmi jsem byl pohnut. Odpověď, jež jsem později seznal, zdá se mi tak přirozená, že jsem se velice divil, kterak mi sama od sebe nepřišla na mysl.“

i) *Nejkrásnější pozdravení v nebi.* Pobožná stařena pracovala k smrti. Duchovní otec, připravuje ji na věčnost, představoval jí radosti, jaké jí v nebesích očekávají. Nemocná byla velmi potěšena, neboť vždy Boha milovala a jemu věrně sloužila. „Než jedině,“ pravila, „mi na srdci leží, co řeknu, až tam před nebeského Pána předstoupím?“ „Budtež bez starosti,“ dí zpovědník, „řekněte jen:

Pochválen buď Ježíš Kristus! A celé nebeské dvorstvo odpoví: Na věky. Amen!“ —

V pravdě nejkrásnější to křesťanské pozdravení, kteréž bohužel mizí z úst křesťanského lidu, ustupujíc novomodnímu: Má ucta! Dobré jitro, dobrý večer! —

Píseň: Pochválen Pán Ježíš! je vůbec známa.

4. Mudrci od východu dary mu obětovali.

„Když se tedy narodil Ježíš v Betlémě Judově za dnů Herodesa krále, aj mudrci od východu slunce přijeli do Jerusalema, řkouce: Kde jest ten, kterýž se narodil, král židovský? nebo viděli jsme hvězdu jeho na východu, a přijeli jsme, klaněti se jemu. Uslyšev pak to Herodes král, zarmoutil se i všecken Jerusalem s ním. A shromáždiv všecka knížata kněžská a učitele lidu, tázal se jich, kde by se Kristus měl naroditi. Oni pak řekli jemu: V Betlémě Judově; nebo tak psáno jest skrze proroka (*Mich.* 5, 2.): Aj ty Betléme, země Judská, nikoli nejsi nejmenší mezi knížaty Judskými; neboť z tebe vyjde vévoda, kterýž by spravoval lid můj Israelský. Tedy Herodes tajně povolav mudrců, pilně se jich vyptával na čas hvězdy, kteráž se jim byla ukázala. A propouštěje je do Betléma řekl: Jděte a ptejte se pilně na to dítě, a když naleznete, zvěstujtež mi, ať i já přijdu, pokloním se jemu. Kterážto vyslyševše krále odjeli; a aj hvězda, kterouž byli viděli na východu slunce, předcházela je, až i přišedši, stála nad místem, kdež bylo dítě. Uzřevše pak hvězdu, zradovali se radostí velmi velikou. I všedše do domu, našli dítě s Marií, Matkou jeho, a padše, klaněli se jemu, a otevířevše poklady své, obětovali jemu dary: zlato, kadidlo a myrrhu. — A od Boha napomenuti jsouce ve snách, aby se nevraceli k Herodesovi, jinou cestou navrátili se do krajiny své“ (*Mat.* 2, 1—12.). Tak naplnilo se, co Bůh předpověděl skrze Isaiáše proroka (60, 9).

Katechismus dí: *Narození Ježíšovo bylo zvěstováno skrze hvězdu mudrcům na východě a skrze mudrce Herodesovi a zákoníkům.* — Na zvěstování toto mudrci od východu klaněli se Ježíši a přinesli mu dary: zlato, kadidlo a myrrhu.

Darové svatých tří králův a jejich význam.

Byltě za starodávna a jest dosavad ve východních krajinách obyčej, že když nižší před mocnějšiho a vzuešenějšího předstupuje, nějaký dar obětovati musí. U Židů tentýž panoval mrav. Vždyť pak sám Hospodin přikázal, že nikdo prázděn, bez daru, do chrámu vjíti nesměl. A jakož on sám ctěn býti chtěl, rovněž přikázal, aby i jeho Synu se taková prokazovala pocta. A proto, což předpověděl skrze Isaiáše proroka (60, 6.): „Všickni z Sáby přijdou, zlato a kadidlo nesouce a chválu Hospodinu zvěstujícíce,“ na vlas se vy-

plnilo. Neboť pohanští mudrci, obyčejně sv. tři králové zvaní (kterýmžto později v XIV. století dána jsou jmena *Kašpar, Melichar, Balthasar*), když neobyčejnou spatřili hvězdu, v kteréžto vnuknutím Božím seznali narození Krále a světa Spasitele: uposlechnuvše hlasu Božího, neprodleně na cestu se vydali, a nalezše Božské Dítě, před ním na kolena podají, jemu se klaní, a dary svých zemí, — zlato, kadidlo a myrrhu — mu obětují.

A my, my bychom v pozadí zůstatí chtěli? I nás milost Boží jako sv. tři krále, povolala i nám, a sice jasnější hvězda na cestě k Spasiteli svítí; protož i my dle příkladu mudrců svému Spasiteli se klaněti chceme. Než, což s holýma rukama přistoupíme? Nikoli, co nejlepšího a nejskvostnějšího máme, jemu obětovati chceme. Než co my bídní lidé mu obětovati můžem? Však i ten nejchudší křesťan skvostnější dary než tři králové obětovati může. — Z darů sv. tří králů můžeme poznati, v čem darové naši záležitosti mají. Sv. tři králové, osvíceni Duchem sv. v nově narozeném Dítěti poznali Boha, Krále a světa Spasitele, a proto „zlato mu podali, co velikému Králi, kadidlo obětovali, jakožto Bohu, myrrhu přinesli, jakožto pro spasení umřítí chtícím.“ *Sv. Augustin.*

My pak přesvědčeni jsme a světle poznáváme, že nově narozené Dítě, Ježíš Kristus, jest náš Bůh, proto v něho věřme; víme, že jest naším Pánem, proto jej poslouchejme; víme, že se člověkem stal, aby nás vykoupil a s Bohem smířil, protož v něho se zcela důvěřujeme. Toť jsou tedy ty dary, jež nově narozenému Dítěti v oběť přinéstí máme! 1. pokorná víra; 2. ochotná poslušnost; 3. úplná důvěra i odevzdání se do jeho vůle. — „My tedy nově narozenému Pánu zlato obětujeme, abychom, že všude panuje, vyznávali; obětujeme kadidlo, věříce, že ten, jenž se v časnosti narodil, před věky Bohem byl; obětujeme myrrhu, věříce takto, že on, jenž dle Božství jest netrpným, v našem těle ráčil býti smrtelným.“ *Sv. Řehoř.*

Tento sv. příběh slaví Církev *zasvěceným svátkem sv. tří králů* každoročně 6. ledna. Nazývát se také slavnost ta *Zjevení Páně (Epifania)*; protože, jakož narození Kristovo hvězdou neobyčejnou bylo zvěstováno, tak zase skrze ně Herodesovi, celému Jerusalemu i pohanům na východě zjeveno bylo. — Slavít pak se toho dne Zjevení trojí: „Neboť dnes maličký Král náš v nemnoha po svém narození dnech zjevil se prvním pohanům skrze hvězdu o něm svědčící. Dnes také, když už bez mála třiceti rokův v těle svém ztrávil. . . ukryt mezi zástupy lidu přišel k Jordanu, aby byl pokřtěn, bylť však svědectvím Boha Otce objeven. Neméně dnes se svými uče-

níky na svatbu pozván, ráčil při nedostatku vína zázračně svou mocí svou (ponejprv se jevící) vodu proměnit ve víno.“ *Sv. Bernard.*

Že Kristus téhož dne byl pokřtěn, významně se druhdy k této slavnosti křest lidí dospělých odkládal; čehož dosud v Čechách památku máme v žehnání vody třikrálové podlé obyčeje sjednocené Církve Řecké, kterýž se snad od časův sv. Cyrilla a Methoděje, apoštolů slovanských, v Čechách udržel. V Rusích voda na tři krále slavně v řece se světí.

Že Kristus dnešního dne národům pohanským byl zjeven, toho slavnost ovšem důmyslná děje se každoročně v Římě v kostele sv. tří králů, náležejícím jednotě kardinálů, ježto má péči o rozšiřování křesťansko-katolické víry po celém světě, a tudíž kněží (misionářů) k obrácení nevěřících po všech zemích vysílá. Při té slavnosti konají se mše sv. od kněží všelikých národů v nejrozličnějších řečech a rouchách, jako by v tu dobu celý svět tam byl shromážděn.

Obyčej podnes panující, že se o vigílii sv. tří králů *na dvěře* domácích příbytků *píší začáteční písmena* sv. tří králů: C. † M. † B. † a číslo nového roku, pochodí odtud, že druhdy nový rok tímto svátkem počínal. Před časy chodívali duchovní pastýřové po domích osadníků, žehnajíce příbytky modlitbami a zpěvem, což se nazývalo *Koleda*. Toho památkou zůstalo ještě, že děti o vánocích chodí po koledě, t. prozpěvujíce, přejí šťastný, nový rok a za to nějaký dárek dostávají.

Legenda vypravuje, že sv. *tří králové* po na nebe vstoupení Páně od sv. ap. Tomáše byli *pokřtěni* a že se misionáři stali. — Jejich *kosti* dostaly prý se z Cařihradu do Milána, odtud (v 12 stol.) císařem Bedřichem rusobradým byly přenešeny do *Kolína nad Rýnem*, kde až posud se ukazují.

Zpěvy církevní.

Betleme, tys v judské zemi
město větší nade všemi;
nebo vůdce spásy s nebe
vtělený se zrodil z tebe.

Hvězda s nebe, jejíž záha
lesklým světlem slunko zmáhá,
věstí, že se v těle zrodil,
jehož Otec věčný zplodil.

Mudrcové, když ho zřeli,
dary svoje otevřeli,
dadouc v duchu úctou zřátém
kadidlo mu s myrrhou, zlatem.

Kadidlo a zlato praví,
že se Bůh a Král tu slaví;
Sabejská pak myrrha vonná,
že na kříži pro nás skoná,

Proč se, krutý Herodese,
 duch tvůj Krista Krále třese?
 Zemskou říši neuchvátí,
 jenž nebeskou přišel dáti.

Hvězda světlem divným roní,
 mudrci jdou spěchem po ní,
 v světle světlo hledající,
 dary jej co Boha ctíce.

Do Jordanu Kristus stoupá,
 v koupeli se čisté koupá,
 lázni tou, ač hřích netřímá (nemá),
 hříchů našich viny snímá.

Aj, viz nové činů řády,
 jimiž jeví moc své vlády,
 přírodu svou voda mění,
 ve štoudvech se víno pění.

Buďte tobě slavné zpěvy,
 jenžto dnes se světu jeví;
 buď též vděk dán, láskou zňatý,
 Tobě, Otče, Duchu svatý. — *Sedul.*

5. Ježíš obětován v chrámě Jerusalemském *).

„Když se naplnili dnové očišťování Marie podlé zákona Mojžíšova, nesli jej do Jerusalema, aby ho postavili přede Pánem; jakož psáno jest v Zákonu Páně: že každý pacholík, otvíraje život (prvorozený) svatý, Pánu slouiti bude (*Exod.* 13, 2.; *Num.* 8, 16.). A aby dali oběť, jakož povědíno jest v Zákoně Páně, dvě hrdličky aneb dvě holoubátek (*Exod.* 12, 8.). A aj, člověk jeden byl v Jerusalemě, jemuž jmeno Simeon, a člověk ten byl spravedlivý a bohabojný, očekávající potěšení Israelského, a Duch sv. byl v něm. A odpovědi byl dostal od Ducha sv., že neuzří smrti, až by prvé uzřel Krista Páně. I přišel v duchu do chrámu. A když uvodili dítě, Ježíše, rodičové jeho, aby učinili podlé obyčeje Zákonu za něj: tedy on vzal jej na lokty a chválil Boha a řekl: Nyní propustíš služebníka svého, Pane, podlé slova svého v pokoji; nebo viděly oči mé spasení tvé, kteréž jsi připravil před obličejem všech lidí; světlo k zjevení národům a k slávě lidu svého Israelského. A otec i matka jeho divili se těm věcem, kteréž praveny byly o něm. A požehnal jim Simeon, a řekl k Marii, matce jeho: Aj položen jest tento ku pádu a ku povstání mnohým v Israeli a na znamení, kterémuž bude odpíráno: a tvou vlastní duši pronikne meč, aby zjevena byla z mnohých srdcí myšlení. — Byla také Anna, prorokyně, dcera Fanuelova z pokolení Aser; ta se byla sestarala ve dnech mnohých a živa byla s mužem sedm let od panenství svého. A ta vdova byla až do let 84, kterážto tak říkáje nikdy nevycházela z chrámu, posty a modlitbami sloužíc Bohu dnem i nocí. A ta v tuž hodinu přišedši, chválila Pána a mluvila o něm všechněm, kteří čekali vykoupení Israelského“ (*Luk.* 2, 22—38.).

*) Čas, kdy Kristus byl obětován, není pevně ustanoven. Jáť držel se pořádku církv. slavností (v. Chronologický pořádek . . . od Havránka v časop. pro kat. duchov. r. 1846). — Hirscher a jiní mužové *církevní* neméně domýšlejí se, že Maria vrátila se s dítětem opět do Betléma, načež teprv mudrcové přišli.

Katechismus učí: Narození Ježíšovo bylo pak zvěstováno skrze Simeona a Annu lidu v chrámě.

„*Památku* tuto zachovává Církev 2. února zasvěceným svátkem, kterýž se Očistování Marie Panny, také Hromnice nazývá. — Jmenuje se pak *Očistování Marie Panny*, proto že tehdáž matky skrze celých šest neděl za nečisté (ohledem prvotního hříchu) považovány byly; t. po porodu pacholátka 40 dní, po porodu děvčátka dní 70 nesměly jíti do chrámu. Ovšem Rodička Boží takového očistování nepotřebovala, poněvadž z Ducha sv. počala a bez porušení panenské čistoty porodila: nicméně podrobila se jako žena obyčejná zákonu z pokory a poslušnosti. Že pak v starém Zákonu prvorození pacholici jakož i prvorození samci z dobytka Hospodinu obětováni bývali, dalo se na vyznání, že Bohu, jakožto Pánu, všecko všudy přináleží, a na poděkování za to, že Bůh prvorozence Egyptských zahubil, dítky ale svého lidu Israelského zachoval. Dovolovalť však zákon, vykoupiti je darem neb obětí (II. *Mojž.* 13, 13.). Maria jsouc chudičká, darovala v obět dvě holubátek.“ *Hnojek.* „V pravdě, Panno blahoslavená, v pravdě není příčiny, aniž jest tobě očistování třeba. A však, bylo-liž Synu tvému obřezání třeba? Buď tedy tou ze žen, kým jest Syn tvůj v počtu dítek. Chtěl býti obřezán, což by nechtěl tím spíše býti obětován? Obětuj Syna svého, Panno sv., Pánu, požehnaný plod života svého. Nám všem na smíření přines obět svatou, obět Bohu milou. Ovšem že přijme Bůh Otec tuto novou obět, tento nejskvostnější dar, ješto se o tom sám vyjádřiti ráčil: Tentot jest Syn můj milý“ (*Mat.* 3.). *Sv. Bernard.* — Lze-li vymysleti větší a hlubší pokoru nad tu, jakou na sobě projevují dnes Božský Spasitel a blahosl. Rodička jeho? Spasitel přichází, aby jako všecky jiné děti hříšných lidí Bohu byl představen a obětován; a Božská Máti se dostavuje, aby se jako jiné ženy očistila. Juž ti pak zjeveno, že zákon tento nemohl se vztahovati na Božského Spasitele, čistotu samu; neboť zákon jedině hříšníky zavazoval. Čili snad Božská Máti měla toho třeba, kteráž se ani neznečistila, ani znečistiti nemohla? Ó nevyrovnaná pokoro! Čím větší jest vznešenost pokořujících se, tím větší ceny jest pokora jejich.“ *Sv. Frant. S.*

Jmenuje se slavnost ta také *Hromnice*; proto že se téhož dne žehnají neb světí svíce, kteréž se rozzínají doma při hromobití a bouřce (v noci), ne snad jako by v nich vězela nějaká moc, bouřku zahánějící, ale aby se při nich modlili k Všemohoucímu za milostivé odvrácení všeho zlého. Také při skonání se rozsvěcují. Také se s nimi téhož dne průvod neb *procesí* koná, kteréž má účel

ten, abychom na jevo dali srdečnou vděčnost z toho, že nám rozsvítil světlo blahodátne, Ježíše Krista (*Jan 8, 12.*); abychom Bohu slíbili, že budeme synové světla, že chceme poznávati spasitelných věcí a dobré skutky konati. „Panna, jsouc spolu Matka, uvádí dnes Pána chrámu v chrám Páně. I Josef představuje Pánu ne svého, nýbrž jeho milého Syna. Poznává též Simeon toho, kteréhož očekával, ano i vdova Anna pronáší víru svou. Od těchto čtyř bylo dnes ponejprv konáno procesí, jenž by se potomně s plesáním veskerého světa na každém místě a v každém národu slavilo.“ *Sv. Bernard.*

Nesení voskových svíci nám připomíná, abychom pravé světlo, Ježíše Krista, světlo ze světla, světlo osvěcující každého člověka, přicházejícího na tento svět (*Jan 1, 9.*), světlo světa, světlo nevy-slovné, vnitřní mysli pochopili, zevnitř je v rukou držíce; aby křes-tánská víra ve všech skutcích, ve vši snažnosti a jednání všem svítila dle slov Spasitelových: Tak svět světlo vaše . . . (*Mat. 5. 16.*), — abychom se pamatovali na svíci, která hořící nám dána byla při křtu sv. Abychom se upamatovali na svíci, kterou v po-slední hodinu smrti křesťané v rukou držívají, aby skrze to zna-mení projeví, že onoho světla až do posledního vzdechnutí se při-držeti, jeho víru neporušenou zachovati, naději neuhasínati, v lásce k Bohu a bližnímu vroucí býti, v tom ve všem nábožně a svatě chtějí umřítí; — aby, jako plamen svíce vzhůru plápolá, tak vždy srdce naše k Bohu byla obrácena abych všecky zlé žádosti udusiti, nepravosti vyvrátiti, všecky temnosti bludu zapuditi dychtil, aby jediné pravého světla jasnost mi svítila, bych poněkud i jiným lidem svítil světlem víry a pobožnosti, aby mi Bůh po smrti mé spasitelného světla uděliti ráčil, jako se dle starobylého obyčeje těla mrtvých při světle svíci k pohřbu vynášejí; — abychom za mrtvé prosili: Světlo věčné ať jim — všem ▼ Kristu zesnulým — svítí; místo občerstvení, světla a pokoje, račiž, ó Pane, jim uděliti.“ *Mikul. Ferarius.*

6. Útěk do Egypta *)

„Kterížto (mudrci) když odjeli, aj anděl Páně ukázal se Josefovi ve snách, řka: Vstaň a vezmi Dítě a matku jeho a uteč do Egypta a buď tam, dokavadž nepovím tobě; neboť bude Herodes hledati Dítěte, aby je zahubil. — Kterýžto vstav, vzal Dítě i Matku

*) Egypt leží v severovýchodní části Afriky, jihozápadně od Palestiny, as 20 mil od Jerusalema.

jeho v noci, a odešel do Egypta, a byl tam až do smrti Herodesovy: tak že se naplnilo, což předpovědino jest ode Pána skrze proroka řkoucího: Z Egypta povolal jsem syna svého“ (*Or*, 11, 1.) (*Mat*. 2, 13—15.).

V Katechismu čteme: Ježíš ušel ukrutnosti Heroda, jenž ho zabiti chtěl, útekem do Egypta.“

Poznamenání k v. 13. a 14. „Nepraví se: Vzal dítě své a choť svou; nýbrž: Dítě a Matku jeho, jako pěstoun, nikoli jako manžel (a otec).“ *Sv. Jarolím.*

„Uvažuj nezvratnou víru sv. Josefa. Anděl ukázal se ve snách Josefovi, řka: Vstaň . . . Uslyšev to Josef, nepohoršil se, aniž řekl: „Všechna tato záležitost jest nejistá a pochybná. Nedávno jsi pravil, že spasí lid svůj, a nyní nemůže ani sám sebe nebezpečností sprostí, nýbrž třeba nám útěku, putování a dlouhého cestování; zcela naopak se stalo; než bylo přislíbeno.“ — Avšak nic podobného nena- mítá; bylť zajisté muž spravedlivý; ani se zvědavě vyptává na čas návratu, kterýž ovšem od anděla určitě udán nebyl. Tím ale vším nic se nestal váhavějším, nýbrž rád uposlechl a uvěřil, s radostí nesa všechna soužení.“ *Sv. Jan Zl.* „Obdivujmež tuto rychlou posluš- nost sv. Josefa, kterýž beze všeho dlouhého přemýšlení, kdy a jak by nejlépe cestu podniknouti mohl, a nevěda, které místo by v Egy- ptě k přebývání vyvoliti měl, přec i hned k odchodu hotov byl. Bez průtahu sdělil Marii obdržený rozkaz, a v tůž ještě noc (hned po obětování z Jerusalema) vydal se bez vůdce s nejblahoslavenější Pannou a s Božským Dítětem na obtížnou cestu do Egypta.“

Sv. Alf. Liguori.

7. Herodes morduje v Betlemě dítky.

„Tehdy Herodes uzřev, že by oklamán byl od mudrců, rozhně- val se náramně „poslav služebníky své, zmordoval všechny dítky, kteréž byly v Betlemě i ve všech končinách jeho od dvouletých a níže podlé času, na kterýž se byl pilně vyptal od mudrců. Tehdy naplněno jest, což povědino bylo skrze Jeremiáše (31, 15.) proroka řkoucího: Hlas v Ráma slyšán jest, pláč a kvílení mnohé. Ráchel pla- čící synů svých a nedala se potěšiti, proto že jich není“ (*Mat*. 2, 16—18.).

„Vánoční hod následují těsně po sobě den *sv. Štěpána*, prvo- mučeníka, *sv. Jana*, apoštola a evangelisty Páně, posléz *den bet- lemských nevinňátek* (nemluvňátek, mladátek). Posloupnost svátků těch není bez významu. Neb i sv. Štěpán i sv. nevinňátka pro Krista zabiti jsou, a sv. Jan, miláček Pána Ježíše, neopustil jej když se rozprchli ostatní učeníci, nýbrž zůstav mu věren, doprovo-

dil ho až na horu Kalvárii. Tudiž i jejich svátky slušně k pamětnímu dni Ježíšova jsou připojeny.“ *Hnojek.* „Pán se rodí a smutek počíná, nikoli nebi, nýbrž zemi. Matkám se opovídá kvílení, andělům ples, nemluvnátkům odsud se ubírání. Bůh jest, kterýž se narodil. Dlužno obětovati nevinňátka tomu, jež přišel zlost světa zavrhnout. Dlužno obětovati beránky, proto že měl budoucně ukřižován býti Beránek, jenž snímá hříchy světa. Vznešené, veliké to mučenictví, hrozné podívání! Hlas v Ráma slyšán, pláč a kvílení mnohé. — Zápasila matka i katan: tento usiloval vyrvati, ona hleděla udržeti. Katana okřikla máti: Proč odlučuješ ode mne, co jsem zrodila ze mne. Jiná matka zvolala: Proč mne pomíjíš? Vina-li, má to vina: není-li přečinu, připoj smrt a osvoboď matku! Jiná pravila: Co hledáte? Jednoho hledáte a mnohé vraždíte, a k tomu jednomu, jenž jedin jest, dostati se nemůžete. — Jiná volala opět: Přijď už, přijď, světa Spasiteli; dlouho-li ještě budeš hledán? Nikoliv se nebojíš; nechať tebe uzří katan, a našich ať nevraždí dítek. A tak při vespolečném kvílení matek ubírala se k nebi obět nemluvnátek.“ *Sv. Augustin.* „Mohl by snad někdo o koruně sv. Nevinňátek pochybovati? . Tážeš-li se po jejich zásluhách u Boha, pro něž by korunovány byly, ptej se i po nešlechtnosti Herodesové, kterouž zavražděny byly. Či snad jest skrovnější milosrdnost Kristova, nežli ukrutnost Herodesova, tak že by tento nevinných mohl smrti oddati, a Kristus by nemohl příčinou sebe usmrcených korunovati?“

Sv. Bernard.

Herodes.

„Když po pádu říše syrské země Judská Římanům byla podrobena, tu poplatnou vládu zemskou podal Pompejus, vůdce Římský, Janu Hyrkanovi, z rodu Hasmanova, nejvyššímu knězi, jež také César potvrdil, připojiv mu však Antipatra co prokuratora, čili vladaře světského. Antipatr učinil staršího syna svého, Fasaele, místodržícím v Jerusalemě, mladšího, Herodesa, v Galileji. Herodes jsa ducha čilého, povahy lstivé, obojetné, všeho schopn, co k cíli vedlo — konečně králem Judským byl učiněn (r. 37 před Kristem). Dosáhnuv království, dal vysokou radu kněžskou, aby nevzdorovala záměrům jeho, pövrážditi, a povýšil Aristobula, 17letého bratra choti své Mariamny, vňučky Hyrkanovy, za nejvyššího kněze, — kteréhož však později dal utopiti. — Od císaře Oktaviana byl potvrzen v království. — Tím vzrůstalo svévolí a ukrutenství jeho. Jako každý despot všudy jen samou zradu čenichaje, dal z nedů-

věry i nejvěrnější přátely své i svou manželku s celým rodem Hyrkanovým usmrtiti. Pro bezpečnější ochranu stavěl pak pevnosti Sebaste (Augusta) a Cesarei. Stavěl divadla a rejdiřny, kde Židé na způsob řecký a římský hry provozovali. Že však tím národ věřící byl příliš uražen, aby jej smířil, velmi nádherně chrám Jerusalemský vystavěl. — Při tom neustál v lichotnosti k Augustovi, a syny své v Římě dal vychovati. Když pak se synové tito, Alexander a Aristobul, navrátili do Judska, byli uvedeni v podezření od staršího bratra Antipatra a bratra Herodesova Ferorasa, jako by chtěli otci žezlo vytrhnouti, protož je otec oba dal odpraviti; když pak se vyneslo, že tito utrhači sami Herodesa chtěli otrávit, tuť Antipatr jest odpraven, Ferorasa pak mezi tím zemřel. Pět dní po Antipatrovi skonala však Herodes sám ohydnou nemocí, jsa vředy obsypán a od červů takřka za živa sežrán. Ten rok před smrtí jeho narodil se Kristus Spasitel světa *), jehož aby tím bezpečněji zahladil, všecka nevinňátka v Betlemě usmrtiti kázal. Po smrti Herodesově následoval syn jeho Archelaus v království Judském, bratří pak jeho co tetrarchové vládli v ostatních krajinách v Peraei a Galileji, Filipp v Batanei, Gaulonitis, Trachonitis a Paneas.

8. Rodina Páně se vrací.

„Když pak umřel Herodes, aj anděl Páně ukázal se Josefovi ve snách v Egyptě, řka: Vstaň a vezmi Dítě i Matku jeho a jdiž do země Israelské; neboť jsou zemřeli ti, již hledali bezživotí Dítěte. Kterýžto vstav, vzal Dítě i Matku jeho, a přišel do země Israelské. Ale uslyševše, že by Archelaus kraloval v Judstvu místo Herodesa, otce svého, obával se tam jíti: a napomenut jsa od Boha ve snách, obrátil se do krajin Galilejských. A přišed, bydlel v městě, jenž slove Nazaret: tak že se naplnilo, což povědino bylo skrze proroky (Is. 11, 1.), že Nazaretský **) slouti bude“ (Mat. 2, 19— 23.).

Dle Katechismu: „Když byl Herodes zemřel, Ježíš do Nazareta se vrátil a v tom městě *vychován* byl.

NB. O čase, kdy mláďata byla od Herodesa zbita, kdy tudíž rodina Páně ušla ukrutnosti Herodesově útekem do Egypta, a jak dlouho v Egyptě pobyla, se chronologové nesrovnávají: udávajíc jedni, že po obětování Dítěte hned z Jerusalema se Josef na cestu s ním

*) Dle jiných byl rok smrti Herodesovi rok narození Spasitele, (Viz Smetany: Všeobecný Dějepis, str. 211.)

**) „Nazaret, jak svrchu povědino, bylo město v Galileji chatrné a potupné (v. Jan 1, 46.), odkudž že by Kristus rodem byl, Židé za to majíce, Nazaretským jej potupně nazývali. Snad i v tom rozumu tuto sv. Matouš proroků se dokládá.“ *Procházka*.

vydal, načež brzo Herodes mladátka mordovati kázal, po dvou letech asi zemřel, a tu zjevil anděl Páně sv. Josefu, že se bezpečně může navrátiti do země Israelské. Druzí praví, že teprv po roce po narození Páně mladata betlémská byla zbita dne 28. neb 26. prosince, a v roce na to po smrti Herodesově dne 7. neb 5. ledna že byl Spasitel vrácen do země Israelské. Byl tudíž Pán Ježíš, když z Egypta s rodiči odcházel, na každý způsob jen dvě leta stár; tudíž nemohl v zemi Egyptské nabyti moudrosti, jakož se domnívali ti, již Krista, upírajíce mu Božství, pouze za člověka, však nade všecky moudřejšího, prohlašovali. —

Odtud Písmo sv. o Dítěti mlčí, až se nám objevuje co

9. *Dvanáctiletý Ježíš v chrámě Jerusalemském.*

„A oni (celá rodina) . . . vrátili se do Galilee, do města svého Nazareta. Dítě pak rostlo a posilovalo se v duchu plné moudrosti: a milost Boží byla v něm. I chodívali rodičové jeho po všechna léta do Jerusalema na den slavný velikonoční. A když byl ve dvanácti letech, a oni vstupovali do Jerusalema podlé obyčeje svého dne svátečního; a když vykonali dni a již se navracovali, zůstalo Dítě Ježíš v Jerusalemě: a nevěděli o tom rodičové jeho. Domnívajíce se pak o něm, že by byl v zástupu, ušli den cesty i hledali ho mezi příbuznými a známými; a nenalezše jeho, navrátili se do Jerusalema, hledajíce ho. I stalo se, že po třech dnech našli jej v chrámě, an sedí mezi doktory (učiteli), poslouchaje jich a otazuje se jich. A dělali se všickni, kteříž jej slyšeli, nad rozumností a odpověďmi jeho. — A uzřevše ho (rodiče), divili se. I řekla Matka jeho k němu: Synu, proč jsi nám tak učinil? aj, otec tvůj a já s bolestí hledali jsme tebe. I řekl k nim. Co jest, že jste mne hledali? Zdaliž jste nevěděli, že v tom, což jest Otce mého, musím já býti? A oni nerosuměli slovu, kteráž mluvil k nim. — I sstoupil s nimi a přišel do Nazareta: a byl poddán jim. A matka jeho zachovávala všechna slova ta v srdci svém. A Ježíš prospíval moudrostí a věkem a milostí u Boha i u lidí“ (*Luk. 2, 39—52.*).

Dle Katechismu: Nejznamenitější co víme o mladosti Ježíšově, jest: a) že Ježíš přišel, když mu bylo 12 let se svými rodiči na slavnost do Jerusalema; b) že zůstal v Jerusalemě; po třech dnech pak byl od rodičů v chrámě nalezen, kde seděl mezi zákony, jich poslouchal a se otazoval, tak že se všickni divili rozumu a odpověďem jeho; c) že se zase vrátil do Nazareta a tam zůstal; d) že byl svých rodičů poslušen; e) že prospíval věkem, moudrostí a milostí před Bohem i před lidmi.

Nauč. mr. Příběh o 12letém Ježíši mnoho pěkných, důležitých naučení v sobě zavírá:

a) Učí všech vůbec nábožnosti, jak mají sloužiti Bohu, jak ochotně chrám Páně navštěvovati, a slovo Boží poslouchati.

b) Učí rodiče o dobré, nábožné vychování dítek pečovati.

c) Učí mládež toužiti po pravé moudrosti (*Sir.* 6, 35.); a sháněti se po radostech čistých, nebeských.

d) Učí dítek poslušnosti k rodičům, pěstounům a vychovatelům.

e) I všech nás vzbuzuje, bychom dle příkladu Pána Ježíše snažili se svým obcováním líbiti se Bohu a všem počestným lidem.

Chrám Jerusalemský.

První chrám Jerusalemský počal stavěti král *Šalomoun* 1008 let před narozením Kristovým, na místě, kteréž otec jeho byl vyvolil, na *hoře Moria*, kde Abraham syna svého jediného, Isáka hotov byl, přinésti Bohu v obět. Chrám byl ukončen a vysvěcen r. 999 před narozením Kristovým. — Jak ohromný chrám tento musil býti, svědčí klenutí, jež lůno zemské po tolikerém spustošení ještě zachovalo. Roku 588 před Kristem zbořil ho Nabuchodonozor, když po tříletém obležení opanoval Jerusalema, krále Zedekiáše oslepil, děti jeho zavraždil, a celý národ židovský odvedl v zajetí babyloňské. Po 70 letech propustil Cyrus Židy, kteřížto navrátivše se pod vůdcem Zorobabelem, jenž pocházel z rodu Davidova, Jerusalema i chrám Hospodinův opět pozdvihli. Druhý chrám tento *Herodes* Idumejský při dobývání Jerusalema z části pobořil, avšak aby národ poněkud smířil, porouchané části chrámu s větší ještě nádherností obnoviti dal. A to byl vlastně ten chrám, kterýž měl viděti *Messiáše*, v kterém Pán Ježíš byl obětován, v kterémž cò 12tileté pachole mezi učiteli seděl, v němžto často se modlíval, a ukazuje cestu k nebeskému Otci, lid vyučoval. — Chrám ten byl kolkol obehnán ohromnou zdí, místy na 300 až na 400 loket z výší. Mezi zděmi byly tři síně na způsob tarasů povýšeny s dlažbou mramorovou. První byla síň pohanův, s pěkným sloupením, pod nímž sedávali prodáváči se zvířaty obětními a penězoměnci, kteréž Kristus po dvakráte byl vyhnal. Z této se šlo po 14 stupních do síně Israelitův, kamžto pohanům a lidem nečistým vejíti bylo pod trestem smrti zakázáno. [Bylať na dvě rozdělena; na jednu stranu totiž vcházeli mužští, na druhou ženské. Byloť tu i ohražené místo pro kněží, na něž ale lid patřiti mohl, — se stolem obětním — síň kněžská. Uprostřed stál chrám na nejvyšším vrcholu hory. Bylť z bílého mramoru vzdělán, i bohatě zlatem i stříbrem vnitř i zevně

ozdoben. Z předu stála otevřená sínice, a za ní svatyně, oponou bohatě zlatem vyšívanou, od sínice oddělená. V svatyni stál veliký svícen zlatý sedmiramenný, na němž sedm lamp, nejčistším olejem naplněných, hořelo, dále zlatý stůl s posvátnými chleby a uprostřed pozlacený oltář: na němž ráno i k večeru vonné kadidlo se zapalovalo. Za oltářem bylo nejsvětější, k němuž vchod opět skvostnou oponou byl zastřín. Druhdyt stála tam archa úmluvy, kterážto od proroka Jeremiáše při zboření Jerusalema od Chaldejských na hoře Nebo byla ukryta, a však více se nenalezla. Za času Kristova bylo tudy docela prázdno. —

Ku chrámu se čtyř stran vedly schody i vcházelo se několika branami, z nichžto ona na východ byla nejznamenitější, brána krásná neb zlatá, u níž sv. Petr a Jan, jdouce na modlení do chrámu uzdravili chromého (*Sk. 3, 2—6.*). A z chrámu tohoto, dle předpovědění Ježíšova, po dobytí Jerusalema od Tita (r. 70) nezůstal kámen na kameni. Při novém zbourání Židů r. 134 byl i celý Jerusalemský území rozkotán; když pak císař Hadrian obnovoval město, vyloučil z něho hory Sion i Morii, totiž místo, kde stál Šalomounův chrám; za to hora Golgota s hrobem Kristovým pojata jest v obvod nového města. — Pokoušel se sice Julian, syn císaře Konstantina, odpadlec od víry Kristovy, z nenávisti ku křesťanům a na ponoukání Židů, o vystavění chrámu Šalomounova; však nepodařilo se. Očití svědkové ujišťují, že plamenové vypuknuvše ze spod základu, nedopouštěli stavěti, až konečně upuštěno bylo od předsevzetí. — Nyní na tomto posvátném místě vypíná se velikolepá mešita Omerova (chrám turecký). —

Jediné v chrámu Jerusalemském směly se konati oběť, tam musil každý dospělý žid třikráte do roka přijíti, na slavnost přesnic, téhodnův a stanův, (v. str. 17). — Po městech a větších osadách byly synagogy neb školy, kdežto Zákon Páně se čítal a vykládal a konaly se modlitby.

Nejznamenitější příběhy z veřejného života Ježíšova.

Kristus Ježíš v 30. roce věku svého život veřejný počal; dříve však, než nastoupil svůj úřad kazatelský,

10. *Jan, předchůdce Páně, lid k přijetí jeho připravoval, jakož bylo předpovědíno skrze proroky (Is. 40, 3. a Mal. 3, 1.); pročež následují zprávy o Janovi.*

„Byl za dnů Herodesa krále kněz nějaký, jmenem Zachariáš a manželka jeho Alžběta. Byli pak oba spravedliví před Bohem

A neměli syna, proto že Alžběta byla neplodná, a oba se byli sestarali ve dnech svých. I stalo se, když on úřad kněžský konal v pořádku třídy své před Bohem, že vedlé obyčejně úřadu kněžského losem vyšel, aby položil zápal, vyjda do chrámu Páně: a všecko množství lidu bylo vně, modlíce se v hodinu zápalu. Tedy ukázal se jemu anděl Páně . . . A uzřev jej Zachariáš, zastrašil se a bázeň připadla na něj. I řekl jemu anděl: Neboj se, Zachariáši; neboť jest vyslyšána modlitba tvá: a Alžběta, manželka tvá, porodí tobě syna, a nazůveš jmeno jeho Jan. I budeš míti z toho radost a veselí a mnozí z jeho narození budou se radovati. Bude zajisté veliký přede Pánem . . . a mnohé z synů Israelských obrátí ku Pánu Bohu jejich. A onť předejde před ním v duchu a moci Eliášově, aby obrátil srdce otců k synům, a nevěřící k opatrnosti spravedlivých, aby tak připravil Pánu lid dokonalý. I řekl Zachariáš k andělu: Po čemž to poznám? nebo já starý jsem a manželka má zstarala se ve dnech svých. A odpověděv anděl řekl jemu: Já jsem Gabriel, kterýž stojím před Bohem a poslán jsem, abych mluvil tobě a tyto věci . . . zvěstoval. A aj, budeš mlčící a nebudeš moci mluvit až do toho dne, v kterémž se tyto věci stanou; proto že jsi nevěřil slovům mým, kteráž se naplní časem svým. Lid pak očekával Zachariáše, a divili se, že on tak prodléval v chrámě. Vyšed pak, nemohl mluvit k nim. i poznali, že vidění viděl v chrámě. Ale on návěští jim dával a zůstal němý. I stalo se, když se vyplnili dnové úřadu jeho, odešel do domu svého. A po těch dnech počala Alžběta, manželka jeho . . .“ (*Luk. 1, 5, 24.*)

Alžbětě pak naplnil se čas . . . i porodila syna. A uslyšeli sousedé a příbuzní její, že Hospodin veliké učinil s ní milosrdenství své, a radovali se spolu s ní. I stalo se v den osmý, přišli obřezávat dítěte a nazývali je jmenem otce jeho, Zachariášem. A odpověděvši matka jeho řekla: Nikoli, ale slouti bude Jan. I řekli k ní: Však nižádného není v příbuzenství tvém, kterýž byl sloul jmenem tím. I dávali návěští otcí jeho, jak by ho chtěl nazývati. A on požádav destičky, napsal rka: Jan jest jmeno jeho. I divili se všickni. A i hned otevřela se ústa jeho a jazyk jeho a mluvil, velebě Boha. Zachariáš naplněn jest Duchem sv. a prorokoval rka: Požehnaný Pán Bůh Israelský, že navštívil a učinil vykoupení lidu svého . . . A ty dítě prorokem Nejvyššího slouti budeš: nebo předejdeš před tváří Páně připravovat cesty jeho, aby bylo dáno umění spasitelné lidu jeho na odpuštění hříchů jejich. A to skrze střeva milosrdenství Boha našeho, v nichžto navštívil nás, vyšed s vysosti; aby posvítit těm, kteříž v temnostech a v stínu smrti sedí: k spravení noh našich na cestu pokoje.

Dítě pak rostlo a posilovalo se v duchu a bylo na poušti až do dne zjevení svého lidu Israelskému“ (*Luk. 1, 57—80.*)

Horní město Judovo.

Rodiště sv. Jana Křtitele jest od Jerusalema as 1½ hod. vzdáleno. V skalnatém údolí leží klášter, pevnými zděmi obehnan.

Klášterní kostel jest na tom samém místě ustavěn, na němž někdy dům Zachariášův stával. Kostel tento vystavěn byl r. 1621. z darů kat. mocnářů. Jest pak rozdělen na tři díly. Střední oltář ostíněn jest kuplí a po stranách jsou jako dvě kaple. Levá jest založena na místě, kde se narodil Jan, předchůdce Páně. Místo narození jeho jest rovněž tak skromné, jako místo Spasitelova narození, není nic jiného, než jeskyně. Sestupuje se k ní skrze pozlacenou mříži po 7 neb 8 stupních. Pod klenutím, mramorem vykládaným i krásnými tkaninami vyčalounovaným, založen jest oltář, v němž na podlaze viděti hvězdu z bílého mramoru, ozdobenou řezbami a opatřenou latinským nápisem, kterýž se vykládá: „Tuto se narodil předchůdce Hospodinův.“ Rozličné plochořezby z bílého mramoru, celý život Jana Křtitele představující, slouží oltáři za okrasu. — Asi půl hodiny od kláštera jest jeskyně, kde se událo ono tklivé setkání se Alžběty s přesvatou Bohorodičkou. — Dále na kamenité stráni udává se místo, kde Jan blízké příští Vykupitelovo zvěstoval a k pokání povzbuzoval. — As hodinu vzdálí jest osamělé předchůdcovo místo, jeskyně, kde on, uchyliv se od domova, poustevnický od Boha vnuknutý život vedl, kde v samotě o svém vysokém povolání rozjímal a k duchovnímu boji se hotovil. Vedlé jest studánka, z níž žízeň hasíval. — Blíž sv. Janského kláštera ukazovaly se ještě v XVII. století zříceniny domu Simeonova. —

11. *Jan káže pokání a křtí.*

„V těch pak dnech (*Luk. 3, 1.*) přišel Jan Křtitel, káže na poušti Judské a řka: pokání čiňte, nebo přiblížilo se království nebeské. — Toť jest zajisté ten Jan, kterýž předpovědín jest od Isaiáše, proroka řkoucího: Hlas volajícího na poušti: Připravujte cestu Páně, přímé čiňte stezky jeho. — Měl pak on — Jan — roucho z srstí velbloudových a pás kožený okolo beder svých; a pokrm jeho byl kobyly a med lesní. Tehdy vycházeli k němu z Jerusalema a ze všeho Judstva i ze vsí krajiny okolo Jordanu: a křtění byli od něho v Jordaně, vyznávajíce hříchy své . . .“ (*Mat. 3, 1—10.; Mar. 1, 4—6.; Luk. 3, 1—14.*).

Vyrozumění. Křest Janův nesnímal skutečně hříchy, jako křest Nov. Zákona; noprž Jan křtil (odkudž se razývá Křtitel jen ku pokání, jen na znamení, že, kdož chtějí míti podílu v království Messiášově, jež Kristus brzo založí, že srdce svá musí očistiti od zlého, že musí čistými srdci Spasitele přijíti a v něho uvěřiti. Jakož sám dí, když o sobě i

12. *o Kristu svědectví dává:*

„Ját křtím vás toliko vodou ku pokání, ten pak, kterýž po

mně přijde, jestiť mocnější, nežli já: jehožto nejsem hoden, obuvi nositi (rozvázati řeménka u obuvi jeho): onť vás křtíti bude duchem svatým a ohněm“ (*Mat.* 3, 11—12.; *Mar.* 1, 7—8.; *Luk.* 3, 15—18.).

13. *Jan křtí Pána Ježíše.*

„Tehdy přišel Ježíš od Galileje k Jordanu — k Janovi, aby také pokřtěn byl od něho. Ale Jan velmi zbraňoval jemu, řka: Ját od tebe mám pokřtěn býti, a ty jdeš ke mně? — Odpovídaje pak Ježíš řekl jemu: Nech tak nyní; nebo nám tak sluší naplniti všelikou spravedlnost. Tehdy dopustil jemu. — A pokřtěn jsa Ježíš, vystoupil i hned z vody: a aj, otevřena jsou mu nebesa, a viděl Ducha Božího, sstupujícího jako holubici, a přicházejícího na něj. A aj, zavzněl hlas s nebe řkoucí: Tentot jest Syn můj milý, v němž mi se dobře zalíbilo“ (*Mat.* 3, 13—17.; *Mar.* 1, 9—11.; *Luk.* 3, 21—22.).

Příčiny křtu Páně. Pán Ježíš dal se od Jana pokřtiti, ač mu toho nebylo třeba; aby se podrobil vůli nebeského Otce i aby nám příklad pokory dal a potřebnost kajicnosti ukázal. „Vodou chtěl býti pokřtěn od Jana. ne aby s něho smyta byla nepravost, nýbrž aby schválena byla pokora jeho. Neboť jako smrt na něm nenalezala, čeho by trestala, rovněž na něm nenalezal křest, čeho by smyl.“ *Sv. Augustin.*

14. *Nové svědectví Janovo o Ježíši, že jest zaslíbený Spasitel.*

„A svědectví vydal Jan řka: Viděl jsem Ducha, sstupujícího jako holubice s nebe, a zůstal na něm. A já jsem ho neznal, ale kterýž mne poslal křtiti vodou, ten mi řekl: Nad kýmž uzříš Ducha sstupujícího a zůstávajícího na něm, tenť jest, kterýž křtí Duchem svatým. A já jsem viděl a svědectví jsem vydal, že tento jest Syn Boží. — Druhého pak dne opět stál Jan a z učeníků jeho dva, a vida Ježíše, an jde, dí: Aj Beránek Boží“ (*Jan* 1, 32—36.).

Výklad. Jan tuto (i výše 1, 29.) Ježíše jako druhdy Isaiáš Beránkem nazýváje, předpovídá jeho smrt za naše hříchy, i poukazuje na obraz Messiášův, Beránka velikonočního, jehožto krví Hospodin všecko prvorozené národu Israelského v Egyptě byl zachoval (II. *Mojž.* 12, 3—14.); i na oběť pokojné, že Beránek bez poškrvny se obětoval (III. *Mojž.* 3, 6 † 23, 19.).

„Tyto věci v Betanii (v Betabaře) staly se za Jordanem, kdežt o Jan křtil“ (*Jan* 1, 28.).

Katechismus dí: *Nejznamenitější, co víme o Ježíši než počal učiti*, jest a) Jan svědčil, že jest Ježíš Beránek Boží, jenž snímá hříchy světa, b) Ježíš se dal od Jana v řece Jordaně pokřtiti: c) Duch sv. sstupil ve způsobě holubice viditelně na něho; d) Bůh Otec vydal hlas: „Tentot jest Syn můj milý, v němž mi se dobře zalíbilo.“

Jordan.

Řeka Jordan vzniká u podnoží Antilibanonského v krajině Trachonitické z nevelkého jezera, ježto se pro svou okrouhlost nazývá Phiala (mísa neb šálek), teče 6 hodin pod zemí, protéká jezero Tiberiadské neb Genesaretské, na jehožto břehu města Kafarnaum (kde Kristus přebýval), Tiberia a Bethsaida stávala; padá hlubokou, sopečnatou úžlabinou ve hrozný, solní a smolní jícen Mrtvého moře, které jest 16 mil zdělí a 3 míle zšíří, slanou vodu má, v níž není ryb žádných aniž čeho, co by život jevilo. Někdy stálo na místě tohoto moře pět měst: Sodoma, Gomorrha, Adoma, Zeboim a Zoor. která r. 1900 před Kristem dopuštěním Božím zahlazena byla.

Jordan širší není 60 stř.; v letě má 7 i 8 stř. hloubky, však za dešťů často z břehu vystoupá. Obyčejná výška vody má 4 sáhy. Voda oplývá rybami, má příjemnou chuť, v letě jest průhledná, ale v zimě, na podzim i z jara kalná, proto že bystrý její tok přináší s sebou mnoho země.

Poušť Jerichonská, břehy Jordanské.

Od návrší Bethanie až k samému údolí Jerichonskému táhnou se divoké hory Judské, kde se rozléhal hlas volajícího na poušti. — Za posledním výběžkem hor Judských otvírá se obširná rovina Jordanská ve vsí pustinné velebnosti, poušť Jerichonská. K východu ji ohrazují stěny hor Arabských, k jihu pak nepohybná hladina Mrtvého moře. Křivolatý tok Jordanu pozoruje se daleko k severu po stromích a křovinách, ježto břehy jeho lemují, kterýžto stromový pás uprostřed pustiny dosti zřejmě vyniká. Na tom prostranství mezi Jerichem a Jordanem jest Gilgal, t. j. místo, kde Israelité na památku zázračného přechodu přes Jordan vystavěli oltář. Od Jericha k Jordanu počítá se dle svědectví Josefa Flavie 60 stadií, t. j. přes 10 verst (ruských mil). Tu se přijde k vyschlému potoku a k holému chlumu, na němž se spatřují pozůstatky kláštera sv. Jana Křtitele a hned za nimi ukazují se husté křoviny, kteréž lemují břeh řeky Jordanu. Praví se, že toto jest místo, kde Spasitel náš byl pokřtěn a že ten klášter už před císařem Justinianem byl vystavěn, aby se památka toho místa zachovala. — Velmi se podobá, že Israelité pod vůdcem svým Josuem přešli přes Jordan do zaslíbené země právě na tom místě, kde potom Spasitel světa pokřtěn jest; neboť, místo Bethabáry, ježto se nacházelo na té straně Jordanu proti místu, kde Spasitel byl pokřtěn, znamená v heberejštině místo přechodní.

Někteří domýšlejí se, že sv. Jan Křtitel za času přebývání svého na poušti Jordanské bydlel v jeskyni na druhé straně řeky, as jednu míli od břehu.

15. Ostatní příběhy o Janovi.

Jan dán do vězení. „A tak mnohé jiné věci napomínaje, zvěstoval lidu. Herodes pak čtvrták (tetrarcha, čtvrtého dílu země Israelské vladař), když od něho byl trestán pro Herodiadu, manželku bratra svého (Filippa, že ji byl za manželku pojal; nebo říkával Jan Herodesovi: Neslušíť tobě míti manželky bratra svého, *Mar.*), i ze všech zlých věcí, kterýž činil Herodes, přidal i toto nade všecko, že jest vsadil Jana do žaláře (*Luk.*), Herodias pak lest skládala proti němu a chtěla jej o hrdlo připravit; ale nemohla: nebo Herodes obával se Jana, věda jej býti spravedlivého a svatého; i šetřil ho, a slýchaje jej, mnoho i činil a rád ho poslouchal“ (*Mar.* 6, 19. 20.).

Jan posílá z vězení učeníky ku Kristu. „Jan pak když uslyšel ve vězení o skutcích Kristových, poslav dva z učeníků svých, řekl jemu: Ty-li jsi ten, kterýž přijíti má, čili nejsi, a tak jiného čekati máme? I odpovídaje Ježíš řekl jim: Jdouce zvěstujte Janovi, co jste slyšeli a viděli: Slepí vidí, kulhaví chodí, málomocní se čistí, hluchí slyší, mrtví z mrtvých vstávají, chudým Evangelium se zvěstuje. A blahoslavený jest, kdož se nepohorší na mně“ (*Mat.* 11, 2—6.).

Ježíš vychvaluje Jana. „A když oni odcházeli, počal Ježíš praviti zástupům o Janovi: Co jste vyšli na poušť vidět? třtinu-li větrem se klátící? Ale co jste vyšli vidět? člověka-li měkkým rouchem oděného? Aj, kteříž se měkkým rouchem odívají, v domích královských jsou. Ale co jste vyšli vidět? proroka-li? Jistě, pravím vám, i více nežli proroka. Tentof jest zajisté, o němž psáno jest (*Mal.* 8, 1): Aj, já posílám anděla svého před tváří tvou, kterýžto připraví cestu tvou před tebou. Amen pravím vám: Mezi syny ženskými nepovstal větší nad Jana Křtitele: ale kdo jest menší v království nebeském, jestiž větší nežli on. Ode dnů pak Jana Křtitele až dosavad království nebeské násilí trpí, a ti, kteříž násilí činí, uchvacují je. Nebo všickni proroci i Zákon až do Jana prorokovali (o Messiáši). A chcete-li přijíti ho, onť jest druhý Eliáš, kterýž přijíti má“ (*Mal.* 3, 1.; *Mat.* 2, 7—15.).

Jan Křtitel stat. „A když přišel den příhodný, Herodes pamatuje den svého narození: učinil večeri knížatům svým a tisícníkům a předním mužům z Galileje. — A když tam vešla dcera té Herodiady a tancovala, a líbilo se Herodesovi i spolu hodovníkům; řekl král děvečce: Pros mne zač chceš, a dámť. — I přísahal jí, že začkoli prositi budeš, dám tobě, by pak bylo až do polovic království mého. — Kterážto vyšedši řekla materi své; Zač budu prositi? A ona řekla: Za hlavu Jana Křtitele. A všedši hned s chvátáním ku králi, prosila ho řkouc: Chci, aby mi dal hned na míse hlavu Jana Křti-

tele. I zarmoutil se král: pro přísahu pak a pro spoluhodovníky nechtěl ji zarmoutiti: ale poslav kata, rozkázal přinésti hlavu jeho na míse. A on odešel, stal jej v žaláři; a přinesl hlavu jeho na míse, a dal ji děvečce a děvečka dala máteři své. To uslyševše učeníci jeho, přišli a vzali tělo jeho a pochovali je v hrobě, a šedše, pověděli to Ježíšovi (*Mar. 6, 21—20.*). To když uslyšel Ježíš, plavil se odtud (z Kafarnaum) na místo pusté soukromí“ (*Mat. 14.*).

Povaha Jana Křtitele.

Jan stojí na rozcestí St. i N. Zákona, v něm duch obou takorčka splývá. — Podivuhodná tu Božská Prozřetelnost u volení tohoto muže za předchůdce Páně. Juž osoba a důstojné vystoupení jeho ku přijetí Ježíšovu nemálo přispělo, slovo jeho na poušti mnohých přesvědčilo o příští Messiaše. On poukazoval na mravní zkázu národu a potřebu napravení, protož křtil na znamení pokání. K tomu ke všemu výborně se hodila povaha jeho. Příkrost mravů jeho velice se lišila od choulostivosti národu, a tudíž přísná jeho ctnost tím zjevnější byla. Zkušenost nás učí, že přetvářenou zvláštností mnohdy i falešní učitelové dosáhli svého cíle: než Jan se nepřetvářil. Proniknut potřebou ctnostného života byl a zůstane povždy příkladem čistoty mravů, třebať i zvláštních. — I ohnivé prudkosti jeho bylo třeba k odporu proti tehdejší hrubé nemravnosti národu židovského, jemuž zkázu živými barvami líčí. Musil se zachvěti, slyšící hrozbu jeho (Fariseům a Saduceům): „Plemeno ještěrcí, kdo vám ukázal, abyste utekli před budoucím hněvem? Protož čiňte ovoce hodné pokání, a neříkejtež u sebe: Otce máme Abraháma. Neboť pravím vám, že jest mocen Bůh, z kamení toho vzbuditi syny Abrahamovy. Nebt už jest sekera k kořenu stromu přiložena. Každý strom, kterýž nese ovoce dobrého, vyřat a na oheň uvržen bude“ (*Mat. 3, 7—10.*). Vůbec v řečích svých zvláštních obrazův užívá. „Jakožto věječka v ruce jeho a vyčistit humno své a shromáždí pšenici svou do obilnice, ale plevy páliť bude ohněm neuhasitelným“ (*Mat. 3, 12.*). By ukázal, co činiti k napravení života, nespokojuje se s dobročinností, ale praví jim: Kdo má dvě sukně, dej jednu nemajícimu, a kdo má pokrmy, tolikéž učiň.“ Celným řekl: Nic více nevybírejte, než což jest vám ustanoveno;“ a žoldnéřům: „Nižádného neutiskujte, ani křivdy čiňte, a dosti mějte na svých žoldích“ (*Luk. 3, 11—14.*). — Jiný pravda to způsob, než ho Jan Miláček Paně užíval, kázící jen lásku: a však tenkrát tak vhodný a potřebný, že by byl na způsob Miláčkův sotva dosáhl cíle svého. — Ctihodnost povahy jeho jeví se i v pokoře a v úctě, s jakou vždy o Mes-

siáši mluví: „Ját zajisté křtím vás vodou, ale přijdeť silnější než já, kteréhož nejsem hoden, rozvázati řeménka u obuvi jeho“ (*Luk. 3, 16.*). „Onť musí růsti, já pak menšiti se“ (*Jan 3, 30.*) a t. d. Pravý to ctitel Boží, který nikoli slávu nevyhledává, ale komu česť (patří), tomu česť dává. — Neohroženě koná dále své povolání, nezapřev pravdy ani u dvora králova, raději okovy přijímá a v tmavém žaláři sedí, než by jednal proti svědomí svému, ano ještě ve vězení pravdu hájí a o slávu toho se stará, za jehožto předchůdce cítí se povolána (*Mat. 11, 2— 6.*). Neposlalť z vězení proto učeníky své ku Kristu, že by sám byl pochyboval, neboť byl o něm co o Messiáši pevně přesvědčen (*Mar. 1, 7.*): nýbrž aby učeníci jeho co očití svědkové činů Kristových tím spíše v něho uvěřili. — V celé povaze Janově není nic nestálého, nic vrtkavého, tak že jej Pán Ježíš sám velice vychvaluje (v. svrchu).

Juž pak, seběreme-li všecky tahy, vidíme v Janu přísného ale moudrého učitele národu, který pojav dokonalé své povolání, svědomitě, nepřetvářeně je plní; v slávě zůstává pokorným, v protivě neohroženým; z lásky k Bohu více o duši, než o tělo své i bližního svého má neunavnou péči: — pravý to předchůdce Páně.

Dcera Herodiady

v hnusné ukrutnosti se nám jeví. Ještě tak mladá a již tak ukrutná, že život ctihodného muže, ovšem na radu matčinu — za odměnu křepčení žádá a bez chvění krvácející hlavu Janovu matce na míse přináší. — Než co se divíme? Stalo se to u dvora nešlechtného krále, který však u přirovnání s jeho předkem při všech hanebnostech ještě hodným nazvati se může. — Co od dcery marné, cizoložné, ukrutné Herodiady očekávati lze? Pod péčí nešlechtných rodičův i nejšlechtnější srdce dítek obyčejně úhonu béře. — Toť výjev, před nímž sama člověckost se děsí, tah, kterýž bych raději zakryl, než dále černými barvami líčil. — Dle *N.*

16. e) *Ježíš byv od Jana pokřtěn, odešel na poušť, kdežto připravuje se k svému povolání, se postil, pak pokoušen byl.*

„Tehdy Ježíš veden jest na poušť od Ducha (Božího, vnitřním puzením), aby pokoušín byl od ďábla. A postiv se 40 dnů a 40 nocí, potom zlačněl. A přistoupiv k němu pokušitel, řekl jemu: Jsi-li Syn Boží, rciž, ať kamení toto chlebové jsou. Kterýž odpovídaje řekl: Psánoť jest. Ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem, kteréž vychází z úst Božích (*Deut. 8, 3.*). Tehdy pojal jej ďábel do sv. města (Jerusalema) a postavil ho na vrchu chrámu, a řekl mu: Jsi-li Syn Boží, spustiž se dolů: nebo psáno

jest, že andělům svým přikázal o tobě, a na ruce uchopí tebe, aby snad o kámen nohy své neurazil (Ž. 90, 11.). I řekl jemu Ježíš: Zase psáno jest (*Deut.* 6, 16.): Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého. Opět pojal ho ďábel na horu vysokou velmi, a ukázal mu všecka království světa i slávu jejich, a řekl jemu: Toto všecko tobě dám, jestli že padna, budeš mi se klaněti. Tehdy dí jemu Ježíš: Odejdiž, satane; neboť psáno jest: Pánu Bohu svému klaněti se budeš a jemu samému sloužiti. Tehdy opustil ho ďábel: a andělé přistoupili a sloužili jemu“ (*Mat.* 4, 1—11.; srvn. *Mar.* 1, 12—13.; *Lk.* 4, 1—13.).

Bůh dopustil pokušení na svého Syna, aby se ukázalo, že pán Ježíš přišel napravit pádu lidského i aby nás svým příkladem poučil, kterak my ďáblu odpírati máme, pakli spasení dojíti chceme.

Výklad perikopy na I. neděli postní s mravn. naučeními.

a) Ježíš dosáhna 30. roku věku svého, úřad svůj kazatelský chtěl nastoupiti, k čemuž, aby se náležitě připravil, křtiti se dal . . . Potom pak vnuknutím a puzením Ducha sv. v samotinu, v pustou totiž krajinu blíže Jericha (na horu Quarantania) se odebral. Zde se obíral s neb. Otcem svým, zde na vroucích trval modlitbách; zde v svatém pohřížen rozjímání, postem a jiným zbožným cvičením se připravoval k svému úřadu. Tak křesťané buďmež i my podle příkladu Páně někdy samotni, a s Bohem i se spasením duše své se obírejme, zvláště pak tenkrát, když k nějaké důležité práci, aneb k nastoupení nového stavu se připravujeme, vroucí modlitbou s Bohem se radme a jeho sv. pomoc vzývejme.

b) Dlouhý čas, po celých 40 dní, přebýval Ježíš na poušti, kdež se v samotnosti své postil tak tuze, že konečně velmi zlačněl. Dle příkladu Ježíše i my se postiti máme. Mámeť jistými časy méně pokrmu požívati, máme na sprostých pokrmech zůstávati, zvláště pak masitých pokrmů se zdržovati, jelikož nám nejmilejší bývají. Jak moudře a spasitelně jednala Církev sv., že přikázání postu ustanovila; nebo duše naše úzce je spojena s tělem. Nestřídým požíváním pokrmu zdraví těla se hubí a tudy spolu i zdraví duše. V tělich skvostně a silně krmených nebývá čerstvé a působné duše ku konání dobrého. A proto velmi moudře a prospěšně jedná, kdo někdy dobrovolně méně jí, nežli sic jísti uvykl. Postem se také křesťan výborně cvičí v zapírání sebe samého. Nebo žádost pokrmů, zvláště oblíbených masitých pokrmů, jest žádost živá, prudká a násilná. Kdo tuto skrotiti umí, tím jistěji a tím snáze i ostatní žádosti, které k zlému pobízejí, přemahá a rozumu podro-

buje. Mírným postem se také mysl vyjasňuje, že působnější jest k rozjímání, a srdce naše se proti všelikým pokušením ozbrojuje.

c) Postil se Ježíš, potom tělo jeho zemdlelo, ale duše nabyla čilosti a srdce moci a síly, že třikráte pokušení ďábelské přemohl. Nepochybně v způsobu a v tvářnosti člověka přistoupil ďábel k Ježíši a pokoušel ho. Jako druhdy první rodiče svedl k hříchu a nešťastný je učinil a s nima celé pokolení lidské: rovněž onen nepřítel člověka od počátku Krista Spasitele pokoušel, aby tak, kdyby Kristus v pokušení klesl (ač nežádne pokušení jeho nejdokonalejší čistotě a neporušenosti nemohlo uškoditi), zmařil spasení naše. — Předně pokoušel ho, aby z kamene chléb udělal, a tudíž Božské své moci k utišení svého hladu nenáležitým způsobem užíval. — Pak usiloval ho přivésti k tomu, aby opovážlivě v Boha se důvěřoval a hříšně spolehl na pomoc jeho. — Třetí pokušení výslovně na království Messiášovo se vztahuje. — Podobná osidla napotom od Fariseův a Zákoníků často mu byla strojena. Žádali od něho divy a zázraky z pouhé zvědavosti, pro pouhé podívání. Než, nikdy Kristus zázraku neučinil k ukojení svého hladu aneb svého pohodlí, noprž, aby svědectví vydal o pravdě, aby ukázal, že jest Syn Boží a že pravé, Božské jest učení jeho. — A jak často chtěl jej lid udělati králem; než on skryl se, a tak dokázal, že království jeho není z tohoto světa. Tak

d) Kristus, pamětliv a věren svého povolání, přemohl pokušení, aby nám příklad dal, kterak i my se v pokušení chovati máme. — Zdát se mi, že lidé v podobná pokušení jako Kristus upadají. Jedni lačnější, chudoba jejich veliká je k málomyslnosti, závisti, podvodu a krádeži pokouší. Jiní při všem jednání a počínání, při svém díle a obchodu na Boha zapomínajíce, jen na svou sílu a schopnost, na peníze a přátely spolehají; jiní ruce své do lůna vkládajíce, vši pomocí lidskou povrhují a opovážlivě důvěřují jen v Boha, že anděly své bude vysílati, a je zázračně chrániti. Jiní konečně ctižádostí puzení a lakomstvím, všech hříchů jsou schopni; klaní se a lichotí lidem darebným, ano, by možná bylo, samému ďáblu by se kořili a duši svou krví mu upsali, jen aby cíle svého, bohatství a důstojnosti, dosáhli. — Blaze, kdo jako Kristus odolá pokušení. Hledmež na Krista, svého vůdce. Opásejte bedra svá, odějte se v brnění — a těch zbraní, jakýchž Kristus, užívejte, t. meče, jenž jest Slovo Boží. Toť hluboko v paměť i v srdce své vštipte, abyste je vezdy měli pohotově. Ty, kterýž v chudobě k nespravedlnosti a krádeži jsi lákán, pomni, že není člověk toliko živ chlebem, alebrž i Slovem B.

t. chlebem duchovním. Hledej nejprvé království Božího Kdož jsi malomyslný, uvaž, že Bůh ptactvo nebeské krmí a luka odívá. Kdož opovážlivě se v nebezpečnosti k hříchu, karbanu, pití, smilstvu — vydáváš, rozpomeň se na slova: „Nebudeš pokoušeti“ Kdož po časných statcích a důstojnostech bažíš, věz, že jedině Pánu Bohu se klaněti a jemu samému sloužiti máš. Arciť to nesnadno; protož dí Kristus: Bděte a modlete se . . . Dosti máš na milosti mé . . . A když křestansky dle toho se chovati budeš, věz,

e) že hojná tě konečně čeká odplata. Tak k Ježíši, když opustil ho ďábel, přistoupili andělé a pokorně mu sloužili. — Ďábel dává za věčně trvajících radost jen časnou, pomíjející rozkoš, Bůh ale za časné věčné uděluje. Netrvát sice dlouho život náš, ale v tomto kratičkém čase si vydobyti můžeme věčnou blaženost. Bojujme tedy. „Zepřete se ďáblu, dí apoštol Páně (*Jak. 4, 7.*), a uteče od vás.“ „Kdo zvítězí, dám jemu seděti na trůnu svém, jakož i já zvítězil jsem a sedím s Otcem svým na trůnu jeho“ (*Zjev. 3. 21.*). Amen.

Na památku 40denního postu Pána Ježíše ustanovila i Církev sv. 40denní půst, věřícím k spasitelnému rozjímání hořkého utrpení a umučení, aby v sobě vzbudili a rozmohli kajicnost k ukročení spravedlivého hněvu Božího za hříchy skrze celý rok spáchané).* —

Počínát po masopustě popeleční středou, odtud tak zvanou, že se dává popelec, t. kněz popelem z ratolestí od květné neděle napáleným a požehnaným dělá věřícím na čele kříž řka: „Pomni, člověče, že jsi prach a v prach se navrátíš,“ aby pamatující na smrt, záhy činili pokání, poněvadž by sice neprospěla smrt Syna Božího k životu věčnému. — Středa ta slove i škaredou, protože druhdy křesťané v ten den — na znamení kající mysli své — krásnějších oděvů, odloživše, špatnější (škaredý) šat obléceli, podle příkladu Ninivitů, kteříž na kázání proroka Jonáše, trestem Božím hrozícího, vyhlásili půst i oblekli se v žíní. — „V popeli, jakožto výroku smrti, I. (*Mjž. 3, 20*), nechat se uvažuje spravedlivá pokuta hříchův.“ *Sv. Jarolím.*

Účinky popelece hodně přijatého jsou:

1. Aby věřícím . . . k nehlubší srdce pokoře pomoci bylo.
2. Aby na ně sestoupilo požehnání nebes, jímž by podporováni, v pravdě, upřímně a z celé duše hříchů svých želeli.
3. Aby uděleno jim bylo zdravé tělo k odbývání pokání za hříchy.

*) Ostatně viz o postu: Třetí přikázání církevní v díle III.

4. Aby duše Božskou pomocí ochráněna byla.
5. Aby od Boha dosáhli, čeho dle vůle jeho žádají.
6. Aby s pevnou myslí setrvali v dobrých skutcích.

Sněm Mil. V.

Druhdy v ten den veřejní kajicníci bývali vyloučeni z chrámu: „Pro vaše hříchy a nešlechetnosti, pravil k nim biskup, zapuzujete se dnes z domu Božího, jako byl Adam pro své přestoupení z ráje vyhnán.“ Na to posypav hlavu každého popelem posvěceným, napomínal je, řka: „Pomni, že jsi prach a v prach se navrátíš, čiň pokání, abys měl života věčného.“

Vstaň, volám k tobě ve jmenu již Páně,
kdo sobě hoviš v mrzké světa zlobě,
a popelcem své ozdob pyšné skráně,
by věčná smrt ti nenastala v hrobě. *J. F. L.*

17. Tak připraven k spasitelskému dílu, počal Ježíš vyučovati; než především a) přijal učeníky, kteří by hned od počátku seznali jeho učení a viděli jeho skutky, aby o něm svědčiti mohli; nejprvé Ondřeje, Jakuba, Jana, pak Šimona, Filipa, Nathanaele (Bartoloměje) a jiné (*Mat. 4, 18—22.; Mar. 1, 16—20.; Jan 1, 35—51.*), z nichž volil pak 12 apoštolů (*Mat. 9, 36 . Mar. 3, 13 . . .*), a k nim později ještě 70 učeníků (*Luk. 6, 12 . . .*), kteréž mocí opatřiv, před sebou kázati vysílal (jména apoštolů viz na str. 13.).

b) Pán Ježíš, obcházeje po vsí vlasti, učil, zjevoval pravdy, kterým máme věřiti, (v. úvod str. 13—15; pak základní pravdy víry str. 99 a úrad kazatelský str. 315.)

c) Ježíš kázal a zvěstoval zákon milosti. On představoval Boha jako laskavého Otce, který z pouhé lásky svého Syna za nás dal, abychom spaseni byli. Při tom oznamoval i prostředky, kterými dosahujeme milosti boží a která nám pomáhá, abychom přikázání boží snadně zachovávatí mohli.

Slova písma. „Od toho času počal Ježíš kázati a praviti: Pokání čiňte; neboť se přiblížilo království nebeské.“ (*Mat. 3, 18. Luk. 17, 21.*) „Nepřišel jsem volati spravedlivých ale hříšných ku pokání.“ (*Mat. 9, 13.*) „Já jsem přišel, aby život měli a hojněji měli.“ (*Jan 10, 10.*) „Z plnosti jeho my všickni vzali jsme, milost za milost. Nebo zákon skrze Mojžíše dán jest, ale milost a pravda skrze Ježíše Krista stala se.“ (*Jan 1, 16, 17 † 3, 17—18; I. Tim. 1, 15. II. Kor. 18, 9.*)

d) Ježíš učil ctnostem, které máme konati, že t. máme v Boha věřiti, v něho doufati, jej milovati; pro Boha že máme milovat,

i bližního, že máme býti čistotní, tiší a pokorní, spravedliví, dobročinní atd. (v. Úvod 14.).

e) Učení Kristovo bylo tak vznešené a mocné, že samo Božský původ svůj prozrazuje: „Mé učení není mé, ale toho, kterýž mne poslal. Bude-li kdo chtíti vůli jeho činiti, rozeznát učení to, jestli z Boha, čili já sám od sebe mluvím“ (*Jan* 7, 16—17.; *Mat.* 7, 28. 29.; *Luk.* 24, 19.). — Nicméně *potvrzoval Ježíš svých učení svědectvími Písma*, totiž proroků, na jejichžto svědectví často se odvolával. „Tatof jsou slova, kteráž jsem mluvil vám, ještě bys s vámi, že se musí naplniti všecko, což psáno jest v Zákoně Mojžíšově a v Prorocích i v Žalmích o mně“ (*Luk.* 24, 44.; *Jan* 1, 45.; *Sk.* 3, 22.). — „Zpytujte písma — tať jsou, ježto svědectví vydávají o mne“ (*Jan.* 5, 39. 7. 16, 34. 36; *Mat.* 26, 31; *Mar.* 12, 26; *Luk.* 24, 27.).

f) *Dokazoval božský původ svého učení mnohými divy a zázraky.* (v. str. 14.) 1. skutky, které svou všemohoucností a vševedoucností vykonával. On zajisté nemocné uzdravoval, malomocné čistil, mrtvé křísil, hluchým dával sluch, slepým zrak, chromým rovné údy a to veřejně před obličejem svých nepřátel, beze všech léků a prostředků, pouhým toliko slovem, čímž ne toliko svou božskou přirozenost osvědčoval, ale i pravdu svého božského učení ztvrzoval. „Nechcete-li mne věriti, alespoň skutkům věřte, abyste poznali a věřili, že Otce ve mně jest a já v Otci.“ (*Jan*, 10, 38; *Mat.* 11, 2, 6.).

g) Božkost učení Kristova vysvítá i z *dobročinného, svatého, příkladného života jeho.* „Odpověděl jim (Židům) Ježíš: Mnohé dobré skutky ukázal jsem vám z Otce; pro který z těch skutků kamenujete mne?“ (*Jan* 10, 32.) „Já když pravdu pravím vám, nevěříte mi. Kdo z vás bude mne trestati z hříchu? (*Jan* 8, 45. 46.) Toho, kterýž hříchu nepoznal, učinil za nás hříchem (obětí), abychom my učinění byli spravedlivostí Boží skrze něho“ (*II. Kor.* 5, 21., *Žid.* 7, 26.; *I. Petr* 1, 19.). — Bylť příkladem všeliké ctnosti (*Jan* 13, 15. srvn. *Petr* 2, 12. 22. *Žid.* 7, 26. 28.), jako horlivosti pro čest a slávu Boží (*Jan* 2, 16—17.), modlitby a důvěry v Boha (*Jan* 8, 29.), pokory (*Jan* 13, 14.), tichosti (*Mat.* 11, 29.), laskavosti (*Tit.* 3, 4), útrpnosti k hříšníkům (*Luk.* 19, 1—11 † 23, 39—45.), lásky k nepřátelům (*Mat.* 19, 14.) a t. d. (viz Úřad prorocký str. 315).

h) *Na důkaz světu božství a božského učení svého předpovídal budoucí věci,* jako: o svém utrpení, usmrcení a vzkříšení,

o protivenství učeníků nastávajících, o zkáze Jerusalema a rozšíření evangelia po celém světě (v. Úvod str. 14.)

i) *Kristus* Božskou hlásaje pravdu, *porážel* mnohé *bludy Židův*, očekávajících *Messiáše* jako pozemského mocného krále (*Jan* 8. 36.), zvláště pak *Saduceův*, nesmrtelnost duše upírajících a jen po rozkošech tohoto světa bažících (*Mat.* 22, 29—33.). Chtěje všechny k 'spasení přivésti, k účastenství na jeho království požadoval přede vším víru (viz *Úřad královský* str. 324). „I řekl jemu (kterémuž zrak navrátil): Věříš-li v Syna Božího?“ (*Jan* 9, 35.) — „Obrátiv se uzřev ji (ženu, krvotok mající), řekl ji: Doufej dcero, víra tvá tebe uzdravila“ (*Mat.* 9, 22.). — I vychvaloval víru pohanského setníka (*Mat.* 8, 10.; *Jan* 4, 48.), a ženy Kana-nejské (*Mat.* 15, 28).

k) *On trestal nevěru* pokrytých *Fariseův*, *kněží a zákoníkův*, kteráž nikoli z nevědomosti, noprž ze zlé vůle pocházela, i ne-jednou pro nepravosti je káral. „Běda tobě Korozaim!“ . . . *Mat.* 11, 21. „Jerusaleme, který morduješ proroky. . .“ (*Mat* 23. 37.) „Běda vám, zákoníci a Fariseové!“ jim vyhrožoval (*Mat.* 12, 16, 19, 15 7., 23. 6; *Mar.* 2, 8. 12.; *Luk.* 6, 11, 12, 16, 20.; 11, 10. *Jan* 6, 7, 8, 9 . . .). „Já ctím Otce svého, a vy jste mne zneuctili (*Jan* 8, 49.). „Vstoupil Ježíš do Jerusalema a našel v chrámě, ano prodávají voly a ovce a penězoměnce sedící, a udělav bič z provázků, všechny vyhnal z chrámu“ (*Jan* 2.).

18. Protož kdekoli učil, zástupové za ním se hrnuli i *mnozí* dobromyslní, i sprostí i vznešení *v něho uvěřili*, jako: mimo apoštolů mnozí učeníci v Kani Gal., Nikodem a Josef z Arim., Žena Chanan., Samaritánka, Zacheus, Lazar, Marta, Marie, Zástupové, a zvláště mnozí nemocní, ano i pohané (setník poh.) a j. (*Mat.* 4, 21. *Mar.* 1, 6 + 11.; *Luk.* 3, 9.) Než *mnozí* z lidu israelského *nevěřili*, poněvadž nic toho nečinil, čeho se oni od *Messiáše* bludně nadáli. Zvláště pak *Fariseové, kněží a zákoníci*, ouhlavní nepřátelé *Kristovi*, kteří *jej nenáviděli pro jeho učení*, i báli se působením jeho přijíti o svou vážnosť u lidu: *hleděli, aby jej usmrtili*; a protož hned tajně mu úklady strojili, hned zjevně ho u lidu osočovali i neustáli dříve, až jej usmrtili.

NB. Nemoha obšírně popisovati děje, jakž *Kristus* po tři léta svého veřejného života konal, všechna učení, kteráž přednášel, boje, kteréž se svými úhlavnými nepřátely podstupoval, křivdy a protivenství, jež od nich snášeti musil, odkazuju na Písmo a uveďa toliko „Přehled skutkův a učení Pána Ježíše,“ přikročím k vlastním utrpení jeho v článku IV.

P ř e h l e d

skutkův a učení Pána Ježíše

za veřejného tříletého jeho života
porovnáním všech čtyř Evangelistů Páně.*)

<i>Skutky a učení.</i>	Matouš	Marek	Lukáš	Jan
<i>Ježíš, Syn Boží, jakožto Mes- siaš, t. j. Vykupitel neb Spa- sitel světa.</i>				
Působení jeho k prvním základem spasitelského díla na světě.				
<i>I. První jeho veřejné vystoupení.</i>				
1. Pokřtěn byv od Jana	3, 13-17.	1, 9-11.	3, 21-22.	
a) přemáhá na poušti pokušitele	4, 1-11.	1, 12-13.	4, 1-13.	
b) shromáždí okolo sebe učeníky: nejprvé povolává Ondřeje a Jana	(4, 18-22.	1, 16 20.)		1, 35-39. 1, 40-41.
Šimona, jehož nazval Petrem, Filipa a Nathanaele (Bartoloměje)				1, 43-51.
2. Na svatbě v Kani Galilejské koná první zázrak				2, 1-11.
3. Počíná své dílo. Přebývá v městě Kafarnaum	4, 13-16.			2, 12.
odkudž vycházejí, káže po Galileji	4, 17.	1, 14-15.	4, 14 15.	
<i>II. Úloha Ježíšova byla, dokázati, že jest zaslíbený Messiáš, poslán od svého nebesk. Otce, aby lid vykoupil a spasil.</i>	1, 20-21. 20, 28. 17, 5. 22, 16.		4, 18-19.	1, 16-17. 3, 14-17. 16, 10. 12, 47.
<i>III. Co působí Ježíš k dosažení svého cíle?</i>				
A. Především požaduje víru v sebe co Spasitele ;				
1. protož prokazuje se všemohoucím pomahatelem ve všeliké bídě, i soutrpným, milostivým dárce:				
a) uzdravuje malomocného	8, 2-4.	1, 40-44.	5, 12-14.	

*) Na základě spisu: „Die Geschichte Jesu Christi“ von Joh. B. Fischer; 2. Aufl. Tübingen 1840. Quatuor s. Evangelia; studio et cura Vinc. Reiche. Pragae 1840.

<i>Skutky a učení.</i>	Matouš	Marek	Lukáš	Jan
b) uzdravuje v nepřítomnosti služebníka setníkova	8, 5-13.		7, 1-10.	
c) rovněž syna královského služebníka				4, 46-54.
d) posedlého od ďábelství osvobozuje		1, 23-28.	4, 33-37.	
e) pomáhá švegruši Petrově od zimnice	8, 14-15.	1, 29-31.	4, 38-39.	
f) pozdravuje mnohé nemocné, uzdravuje šlakem poraženého, uzdravuje ženu, krvotok mající	8, 16-17. 8, 2-8.	1, 32-34. 2, 3-12.	4, 40-41. 5, 18-26.	
křísí dceru Jairovu	9, 20-22.	5, 24-34.	8, 42-48.	
dvěma slepým zrak navrácuje němému od posednutí řeč	9, 23-26. 9, 27-31.	5, 35-42.	8, 49-59.	
křísí syna vdovy Naimské	9, 32-34.	3, 22-23.	11, 14-16. 7, 11-17.	
ruku uschlou člověka uzdravuje (v sobotu)	12, 9-13.	9, 1-5.	6, 6-10.	
mnohé nemocné uzdravuje	12, 15.	3, 7-11.		
uzdravuje (v Tyrsku) dcerku ženy Chananejské	15, 22-28.	7, 24-30.		
uzdravuje hluchoněmého		7, 32-37.		
i jiné neduživé	15, 30-31.			
uzdravuje slepého v Betsaide		8, 22-26		
druhou ženu, krvotok mající (v sobotu) uzdravuje			13, 10-13.	
uzdravuje vodnatelného v den sobotní				
uzdravuje deset malomocných			17, 11-19.	
uzdravuje dva slepce blízce Jericha	20, 29-34.	10, 46-52.	18, 35-43.	
Nasycuje 5000 mužů pěti chleby	14, 15-23.	6, 35-46.	9, 12-17.	6, 5-15.
a po druhé 4000 lidí sedmi chleby	15, 32-38.	8, 1-9.		
2. Výslovně na své skutky se odvolává před učeníky Janovými, kteréž on z vězení k němu posílá	11, 2-6.		7, 18-23.	5, 36.
3. Mocnost svou a dobrodiní svá jen věřícím prokazuje:				
a) Tak v Nazaretu nečinil mnoho divů pro nevěru jejich	13, 53-58.	6, 1-6.	4, 16-30.	
b) Odbývá Fariseův a Saduceův, znamená s nebe žádajících	16, 1-4. 12, 38-41.	8, 10-13.	12, 54-57. 11, 29-32.	6, 30-40.
c) Uzdravuje ženu, krvotok mající pro její víru	9, 20-22.	5, 24-34.	8, 42-48.	

<i>Skutky a učení.</i>	Matouš	Marek	Lukáš	Jan
d) rovněž i dva slepce	9, 27-31.			
e) a malomocného, kterýž se z desíti navrátil, aby chválu mu vzdal			17, 19.	
4. Ukazuje se býti Synem milosrdného Otce:				
a) Uzdravuje šlakem poraženého, hříchy mu odpouští	9, 2- 8.	2, 3-12.	5, 18-26.	
b) povolává celního (hříšného) Matouše	9, 9.	2, 13-14.	5, 27-28.	
c) hříšníci, kteráž jej pomazala drahou mastí, na milost přijímá			7, 36-50.	
d) ženu cizoložnou mu předvedenou neodsuzuje				8, 3-11.
e) v Jerichu obrací Zachea a do domu jeho vchází			19, 1-10.	
f) jde do Jerusalema, nebyl v městě Samárském přijat; však nehněvá se, nýbrž tresce učeníky, kteří se horšili			9, 51-56.	
Jednotlivé příklady jeho vlídnosti a laskavosti:				
g) Velmi laskavě se chová k nemocným	20, 32.			5, 6.
h) lítost má nad zástupy	9, 36.	6, 34.		
i) pláče nad Jerusalemem			19, 41.	11, 35.
k) nejen sám radosti požívá, ale i učeníkům nezabraňuje	9, 14.			
l) žehná dítky a na lokty je bera, za příklad vystavuje	19, 13.	9, 36-41.	18, 15-17.	
5. Lidi z moci ďábla vysvobozuje:				
a) V Kafarnaum posedlého od ďábelství osvobozuje		1, 23-28.	4, 33-37.	
b) dvoje ďábelství vymítá	8, 28-34.	5, 1-20.	8, 26-37.	
c) z němého	9, 32-34.	3, 22-23.	1, 14-16.	
d) a opět z slepého a němého	12, 22-37.	3, 22-30.	11, 14-16.	
e) sám dosvědčuje, že moc ďáblou zničil	12, 24.		10, 18.	
B. Víru tuto v sebe, co Syna Božího a Spasitele zvláště u svých učeníkův a apoštolův zakládá.				
1. K utvrzení svých učeníkův zvláště divy a zázraky činí, jako mimo svrchu dotčené, proměnění vody v víno				2, 1-11.

<i>Skutky a učení.</i>	Matouš	Marek	Lukáš	Jan
a) Petr množství ryb na rozkaz jeho zahrnuje			5, 4-11.	21, 6-11.
b) Ježíš tiší bouři mořskou . . .	8, 9-27.	4, 35-41.	8, 22-25.	
c) chodí po moři a retuje Petra	14, 24-34.	6, 47-53.		6, 16-21.
2. Lítost maje nad zástupy rozptýlenými, volí z těch, kteří byli stáli svědkové činův a učení jeho, 12 apoštolův . . .	9, 36-38.	3, 13-14.	6, 12-13.	
Jmena apoštolův	10, 2-4	3, 16-19.	6, 14-16.	
Vysílaje apoštolův, všeliká jim naučení dává	10, 1-5.		9, 1-2.	
jimž nedověru vytýká	16, 5-12.	8, 13-21.		
a jindy	17, 16-19.		17, 6.	
3. Vedle apoštolův volí i 70 učeníků, jež mocí opatřené vysílá			10, 1-7.	
jimžto i zlí duchové se podrobují			10, 17-20.	
4. Ježíš plesá a blahoslaví učeníky, že mají příležitosti, pravdu jeho slyšeti	11, 25-27.		10, 21-24.	
C. Aby svět utvrdil u víře v sebe, co Spasitele, zvěstuje pravdu.				8, 32.
1. Spasitelnost učení jeho vysvítá z toho, že				
a) Židům v počtě pravého Boha odporuje.				
Očišťuje chrám, vyháněje z něho prodáváče a penězoměnce	21, 12-13.	11, 15-17	19, 45-46.	2, 13-17.
v rozmluvě se Samaritánkou u studně				4, 4-26.
nesnáz často má o sobotu	12, 1-13.		6, 1-10.	14, 1-6.
b) Napravuje učení o Messiáši a jeho království v rozmluvě se zákoníkem	8, 19-20.		9, 58.	
po nasycení 5000 mužů lid jej chce učiniti králem, on pak na horu uchází				6, 14-15.
odpovídá Fariseům, tázajícím se o království Messiašově			17, 20-21.	
Židům dí, že pravda je vysvobodí				8, 31-37.

<i>Skutky a učení.</i>	Matouš	Marek	Lukáš	Jan
za příležitosti, když služebníka setníkova uzdravoval	8, 11-12.			
těsná jest brána a úzká cesta k životu	7, 13-14.			
nebudete-li pokání činiti, zahynete			13, 1- 5.	
k Nazaretským mluvě	13, 53-58.	6, 1- 6.	4, 16-30.	
vyhrožuje Židům, že budou vyvrženi z království jeho			13, 26.	
jen kdo činí vůli Otce nebeského, vejde do království nebeského	7, 21-23.			
tenť jest i přítel jeho	12, 47.			
c) Ukazuje nedokonalost Zákona Mojžíšova a výkladu jeho	5, 21-48.		6, 27.	
d) Tresce lícoměrnost a pokrytství Fariseův	6, 1. 5, 20.			
vystříhá svých učeníků před nimi	15, 1-20.			
stoluje u Farisea, z pokrytství jej kárá			11, 37-42.	
e) Vůbec světu v odpor se staví: káže na hoře osmero výborných ctností neb blahoslavenství	5, 1-10.			
hlásaje důvěru v prozřetelnost Boží	6, 19.		12, 22.	
nabízaje k nezištné dobročinnosti			14, 12.	
kárá lehkomyšlnou bujnost života			12, 35-46.	
pýchu a vládychtivost	18, 1- 4.	9, 32-35.	9, 46.	
f) Ukazuje zcela novou cestu do království nebeského Nikodemovi, t. vnitřního znovuzrození				3, 1-11.
g) Zjevuje Otce, který z lásky Syna za obět smíření dal ku spasení				3, 13-17.
těm, kdož věří a dobře činí				3, 18-21.
h) Těší a posiluje	12, 28.	5, 36.	8, 50.	
učí modlitbě a důvěrnosti v Boha	7, 7+6, 9.		11, 1.	
útěchy a posily dává kajícím	9,13.18,11.			
trpícím odplatu života věčného slibuje	5, 10.		6, 21-26.	

<i>Skutky a učení.</i>	Matouš	Marek	Lukáš	Jan
2. Spůsob učení jeho jest moudrost a moc. Učí v podobenstvích, jakýmiž učení jeho velmi se stává pochopitelným.				
Podobenství Ježíšova:				
○ semeni a rozsévání jeho v rozličnou půdu	13, 9.	4, 3.	8, 5.	
○ ptactvu nebeském a kvítí polním	6, 26.			
○ dobrém semeni a kookoli	13, 24.	4, 30.		
○ zrnů horčičném	13, 31.			
○ kvasu	13, 33.		13, 20.	
○ pokladu a drahé perle	13, 44.			
○ síti	13, 47.			
○ dobrém hospodáři	13, 52.			
○ ztracené ovci	18, 12.			
○ králi, kladoucím počet se služebníky	18, 23.			
○ milosrdném Samaritánu	10, 29.			
○ dvou dlužníků			7, 41.	
○ prositeli neodbytném			11, 5.	
○ bohatci náhle zemřelém			12, 16.	
○ věrném a nevěrném šafáři	24, 45.		12, 41.	
○ figu neúrodném			13, 6.	
○ veliké večeři			14, 15.	
○ stavění věže a o králi vojnu zamýšlejícím			14, 28.	
○ ztracené ovci a ztraceném groši	18, 12.		15, 1.	
○ marnotratném synu			15, 11.	
○ vladaři nespravedlivém			16, 1.	
○ vdově, soudce neodbytně prosící			18, 1.	
○ fariseu a publikánu			18, 9.	
○ dělnících na vinici	20, 1.		19, 11.	
○ svatbě a hostu, svatebního roucha nemajícím	22, 1.			
○ služebníku věrném a nevěrném	24, 45.			
○ desíti pannách	25, 1.			
○ těžení s hřivnami	25, 14.			
Mensí připodobnění:				
Vy jste sůl země, světlo světa, město na hoře, svíce na svícnu postavená	5, 13.	4, 21.		

<i>Skutky a učení.</i>	Matouš	Marek	Lukáš	Jan
Jestli oko tvé horší tě, vylup je; jestli ruka pravá tě horší, utni ji	5, 29.			
Neskládejte sobě pokladů na zemi, kde mol a rez kazí	6, 19.			
Žádný nemůže dvěma pánům sloužit, Bohu a mamoně	6, 24.			
Dvoji brána, cesta k spasení	7, 13.			
Vidiš mrvu v oku bratra a v oku svém břevna neznamenáš	7, 3.		6, 41.	
Nedávejte svatého psům, aniž perel sviním	7, 6.			
Po ovocích poznáte je	7, 15.		6, 43.	
Kdo slyší slova má, připodobněn muži, stavícímu dům na skále	7, 24.			
Já posílám vás jako ovce mezi vlky, protož buďte opatrní jako hadové a sprostní jako holubice	10, 16.			
Zdali neprodávají dvou vrabců za peníz?	10, 29.			
Byť věděl hospodář, v kterou by hodinu měl zloděj přijíti, bděl by zajisté	24, 42.		12, 39.	
Slepý slepého vede		6, 39.		
Semeno roste ve dne i v noci		4, 26.		
Zdali kdo děkuje služebníku, že učinil, co mu rozkázal?			17, 9.	
Kdo meče nemá, prodej sukni a kup meč			22, 35.	
Snáze jest velbloudu projíti skrze jehelní díрку, nežli bohatci vejíti do království nebeského			18, 25.	
Patřte na krajiny, žeť jsou již bílé ke žni				4, 35.
Jáť jsem chléb života				6, 47.
Kdo žízni, pojdť ke mně a napi se				7, 37.
Já jsem světlo				8, 12.
Jáť jsem dvéře ovcí				10, 9.
Já jsem pastýř dobrý				10, 11.
Já jsem cesta, pravda, život				14, 36.
Já jsem vinný kmen a Otec můj vinař jest				15, 1.
Já jsem vinný kmen, vy ratolesti				15, 5.

<i>Skutky a učení.</i>	Matouš	Marek	Lukáš	Jan
Každou ratolest, kteráž nenese ovoce, odřeže ji, a která nese, očistí				15, 2.
3. Čemu Ježíš učil, to sám koná, potvrzuje skutky.				
a) Tak na příklad učí, že přiblížilo se království Boží . . . i naplňuje se, co o něm proroci předpovídali i v skutku káže a mnohé nemocné uzdravuje	3, 18. 11, 2.		17, 21. 24, 44. 4, 16.	1, 45.
b) Učí o víře a lásce, i hned uzdravuje služebníka setníkova	8, 5.			
c) Učí, že přišel, aby spasil, co bylo zahynulo, a uzdravuje a hříchy odpouští	8, 2.	2, 3.	5, 18... .	
d) Učí: Proste bez ustání, i dokazuje uzdravením dcery Chananejské		7, 24.		
e) Učí, že kde jsou dva neb tři pohromadě, že jest mezi nimi a jde po rozbouřeném moři k učenníkům	15, 22. 14, 24.	6, 47.		6, 16.
f) Učí: Levice ať neví, co dává pravice, i sám nejednou zakazuje, aby se činy jeho nerozhlašovaly	6, 21.			
g) Učí, že Bohu v duchu a v pravdě se klaněti máme, v skrytosti, ne na rozích ulic, a sám na hoře soukromě se modlí a t. d.	14, 25.		6, 12.	
D. Účinky skutků Ježíšových a další jeho působení.				
1. Mnohý zástup jde za Ježíšem Zástup se zmáhá	4, 23-25.		1, 45.	2, 1-11. 5, 15-16.
2. Lidé pravdomilovní a dobromyslní se ho přidržují:				
a) jako, kromě nadzmiňených učenníků, Nikodem				3, 1-21.
b) jistý zákoník		12, 28-30.		
c) obyvatelé Sichařští				4, 42.
d) ženy mu posluhující			8, 13.	

<i>Skutky a učení.</i>	Matouš	Marek	Lukáš	Jan
e) rodina Lazarova v Bethanii .			10, 38-42.	
3. Ano i hříšníci k němu se obra- cejí, jako Levi, Zacheus, ka- jící hříšnice, viz svrchu.				
4. Zvláště pak učeníci ztvrzují se u víře v něho co Spasitele: vyznání Petrovo ve jmenu ostat- ních apoštolů z čehož Ježíš velmi se raduje.	16, 13-20. 11, 25-27.	8, 27-30.	9, 18-21. 10, 21-22.	6, 67-72.
5. U lidu vůbec dojem rozdílný:				
a) zástupové často za ním se hr- nou, že ani pojistí nemůže .	2, 15.	3, 7-11.		
b) za mořem Tiberiádkým, kdež je pak nasycuje .	14, 13-14	6, 30-34.	9, 10-11.	
c) mnoho nemocných k němu při- vádí, jež uzdravuje .	14, 35-36.	6, 54-56.		
d) než mnozí zneteční: z 10 ma- lomocných jediný díky vzdává			17, 11.	
e) jiní nevěří, což Kristus vyčítá Fariseům a Saduceům .	16, 2-4. 13, 15.			
f) opět jiní nedbají z předsudků, že byl Galilejský .		6, 4-5.		7, 41-52.
g) mnohé odvrátili Fariseové oso- čováním ho (o čem níže) .				
h) jiných konečně víra byla měl- ká a slabá:				
podobenství o rozličné půdě . bohatý mládenec, s nímžto Je- žíš rozmlouvá o cestě spa- sení	13, 4. 19, 16-22.	4, 3. 10, 17-22.	8, 5. 18, 18-23.	
6. Smýšlení předních v lidu: Fa- riseův, zákoníků a kněží .				
a) z těch nemnozí v něho uvě- řili, jako Nikodem .				3. 1-21.
b) jedni jen na oko jej ctíli, zvouce jej k stolu			7, 36.	
c) a učení jeho poslouchajíce .			11, 37. 14, 1.	
d) jiní jej zjevně pronásledovali				
e) příčiny nepřátelství jejich: Kristus učil jako moc maje, nedbaje na ně	7 29.			
On držel se ducha, oni pak písmene zákona vytýkal jim nepravosti a po- krytství jejich báli se moci a působení jeho v lidu	23, 4.		11, 42.	

<i>Skutky a učení</i>	Matouš	Marek	Lukáš	Jan
f) žádají od něho znamení na nebi	12, 38-41. 16, 1-4.	8, 10-13.	12, 54-57.	6, 30-40.
g) připisují skutky jeho moci dá- belské	9, 34.			
z čehož Ježíš se ospravedl- ňuje a tresce je	12, 29.	3, 22.		
h) nekajícím jim vyhrožuje	12, 31-32.			
i) spílají mu rušitelů soboty	12, 9. 10.	13, 10-17. 2, 27. 3, 5.	13, 14. 14, 15. 6, 1-9.	9, 16. 7, 22-23.
On pak přemoudře odpovídá				
k) vytýkali mu, že jí a pije — odpověď	11, 19.			
l) že obcuje s hříšníky — od- pověď	9, 11-13.			
m) že nezachovává ustanovení předkův — odpověď		7, 5-13.		
n) posmívali se jemu, že zboří chrám				2, 19.
o) že odpouští hříchy, proto rou- hačem jej nazývali	9, 3.			5, 1-18.
p) ano sami přátelé za smyslem pominutého jej měli		3, 21.		
q) i mnohé záludné otázky mu kladli, aby příčinu k žalobě měli			11, 54.	
tak předvedše cizoložnici, tá- zali se, mají-li ji dle zá- kona kamenovati?				8, 4.
měl jim pověditi zjevně, je-li Kristus?				10, 22.
tázali se: Sluší-li propustiti manželku z které koli pří- činy?	19, 3-9.	10, 2-16.	16, 18.	
r) Kristus vystřihá lid před nimi	7, 15+15, 13. 23, 1-3.	12, 38-40.		
Pokračování v působení Ježíšově až k usnešení vysoké rady o jeho smrti.				
A. Aby učeníky utvrdil i k někdejšímu povolání spůsobny učinil,				
1. své umučení a svou smrt jim oznamuje	16, 21.	8 31.	9, 22.	
opětně	17, 21.	9, 29.	9, 41.	
a potřetí	20, 17.	10, 32.	18, 31.	

<i>Skutky a učení</i>	Matouš	Marek	Lukáš	Jan
2. Předpovídá jim trápení jejich .	30, 34. 10, 17. 16, 24.	12, 49.	12, 50.	
3. Těší je a srdce jim dodává .	10, 29-30. 16, 25-27. 19, 27-30. 10, 19-20.	8, 38. 13, 11.	9, 25. 26. 18, 28-30. 22, 28-30.	
4. Krotí ctižádost jejich, za příležitosti, když matka synů Zebedeových prosí za syny své	20, 20-28.	10, 35-45.		
5. Dává jim moc a rozličná naučení k příštím povolání	18, 10-20.	9, 48-49.		
B. Dále oznamuje :				
1. že jest Syn Boží, pravý Bůh .			10, 22.	7, 29+8, 55. 3, 46. 7, 16+8, 26. 12, 45-50. 8, 14. 46, 47 5, 17-18. 10, 28-38.
2. Pravý Mesiáš:				
a) pod obrazem chleba s nebe .				5, 21-30. 6, 26-64. 10, 1-8. 10, 9. 10. 10, 11-21.
b) dveří do ovčince .				10, 9. 10.
c) dobrého pastýře				10, 11-21.
3. Že co příští soudce světa ctíti se má				5, 22-27.
4. Přehled učení o království Božím v podobenstvích .	13, 24. 13, 47.			
5. Láska obsah zákona a proroků .	22, 34-40.			
C. Nová znamení.				
a) Uzdravuje po 38 let nemocného				5, 1-17.
b) slepému od narození dává zrak				9, 1-39. 11. 1-44.
c) Lazara křísí				
d) by utvrdil své učeníky, proměňuje se na hoře Tábor .	17, 1.	9, 1-13.	9, 28-36.	II. Petr. 1, 16.
e) vysílá Petra, by zaplatil daň, kterouž, jak praví, v ústech ryby nalezne .	17, 23-26.			

Skutky a učení	Matouš	Marek	Lukáš	Jan
D. Ježíš hledá ovoce svého přičinění.				
1. Tříbí své přívržence, když slíbil se dáti za pokrm, mnozí z věřících odstoupili mnohých jeho podobenství bez výkladu odbání	13, 13.			6, 67-72.
2. Odbývá těch, kdož ze zvědavosti, bez dobré vůle přicházejí			12, 23-24. 10, 12-15.	12, 32-35
3. Běda nevěřícím!	11, 21-24.			
4. Však shovívá: Podobenství o fiku			13, 6- 9.	
5. Netečným a pokrytcům zavržení				10, 13-15.
Podobenství o večeri			14, 16.	
" o fariseovi a celním			18, 9-14.	
E. Další účinky.				
1. Víra nepochybná a láska učeníků				11, 8-16.
2. Přichylnost lidu, jíž nepřátelé se obávali	11, 18.	19, 48.		7, 44.
3. Zmáhající se nenávisť a pronásledování nepřátel			20, 19-21.	12, 19.
a) Další záludné otázky: O vzkříšení těl	22, 23.	12, 18.		
sluší-li daň dávatí císaři čili nic?		12, 14.	20, 21.	
Otázky Kristovy: Křest Janův odkud byl?	22, 25.	12, 1-12.	21, 1- 8.	
Co se vám zdá o Kristu? Či jest Syn?	22, 43-46.			
b) Útržky fariseův				5, 18.8, 52 10, 13-33.
c) Pokusy zmocniti se ho, když mnozí uvěřili				7, 32, 44—52.
d) Pokusy zabiti jej při shonu lidu				8, 59.
e) Po vzkříšení Lazara usnesli se biskupové v radě, aby jej zabili				10, 31. 11, 47-56

IV. Článek víry.

„*Trpěl pod Pontským Pilátem, ukřižován, umřel i pohřben jest.*“
Čtvrtý článek víry učí, že Ježíš Kristus za nás trpěl, na kříži umřel a v hrob položen byl.

I. Utrpení Kristovo vypsané dle Písma.

1. *Kristus* dobře věděl, co nepřátelé jeho s ním obmyslejí, že jej chtějí usmrtiti, neboť po kolikráte *své umučení a smrt svou učeníkům předpověděl.*

„Aj vstupujeme do Jerusalema a Syn člověka vydán bude knížatům kněžským a zákoníkům a odsoudí ho na smrt; a vydají jej pohanům ku posmívání a k bičování a ukřižování a třetího dne z mrtvých vstane“ (*Mat. 20, 18—19.; Mar. 10, 32—34.; Luk. 18, 31—34.*).

2. *Ježíš* chtěl dobrovolně trpěti v uloženém čase.

„Onť nedal ruky na se vztáhnouti, dokavad nepřišla hodina jeho“ (*Jan 7, 25.*). Tedy zchápali Židé kamení, aby házeli na něho, Ježíš pak skryl se a vyšel z chrámu“ (*Jan 8, 59—10, 39.*).

3. *Ježíš* kryje se v *Efrem*. — *Usnešení rady.*

„Když byl Ježíš Lazara vzkřísil, mnozí uvěřili v něho. Někteří pak z nich odešli k fariseům, a pověděli jim, co učinil Ježíš. Tedy sešli se biskupové a fariseové v radu a pravili: Co učiníme, nebo tento člověk divy mnohé činí? Necháme-li ho tak, všickni uvěří v něho: přijdou Římané a odejmou místo naše i lid. — Jeden pak z nich, jmenem Kaifáš, biskupem jsa toho roku, řekl jim: Vy nic nevíte, aniž na to co myslíte, že jest užitečno vám, aby jeden člověk zemřel za lid, a ne aby všecken tento národ zahynul. — Toho pak sám od sebe neřekl, ale biskupem byv léta toho, prorokoval, že Ježíš měl umříti za tento národ židovský, a netoliko za tento národ, ale také, aby syny Boží, kteří byli rozptýleni, shromáždil v jedno. — Protož od toho dne myslili, aby jej zabili. Ježíš tedy už nechodil zjevně u Židů, ale odešel odtud do krajiny, kteráž byla podlé pouště, do města, jenž slove Efrem, a tu byl s učeníky svými. Byla pak blízko veliká noc židovská. I vydali biskupové a fariseové rozkaz, jestli že by kdo zvěděl, kde by byl, aby pověděl, by jej jali.“ (*Jan 11, 45—56.*).

Památka toho, že se Ježíš před Židy skrýval, koná se na *smrteľnou neděli*, i jeví se v chrámu významnými obřady: Krucifixy v kostele jsou zahaleny modrými závoji, čímž se značí i útěk Ježíšův i smutek Církve nad utrpením jeho južjuž počínajícím; ve mši vynechává se, jako při mši zádušní, žalm stupňový (*Judica*) a

Gloria, jakoby se konala pobožnost ta za mrtvého; neboť nepřátelé Kr. nedají sobě více oddechu, až jej zajmou a zabijí.

Když pak přišel čas jeho, Kristus dobrovolně se vydal. On vyvolil k umučení svému čas velikonočních svátků po třetím roce působení svého maje věku 33 let.

4. Ježíš v Bethanii drahou mastí pomazán.

„Tedy Ježíš šestý den před velikonocí přišel do Bethanie, kdežto byl Lazar ten, kterýž byl umřel, jehož vzkřísil Ježíš. I připravili jemu tu večeri a Maria posluhovala, Lazar pak byl jeden z těch, kteříž s nimi seděli za stolem. Maria pak vzala libru masti z nardů pravého, drahého a pomazala noh Ježíšových a vytřela nohy jeho vlasy svými: a dům naplněn jest vůní té masti. Tedy řekl jeden z učeníků jeho, Jidáš Iškariotský, — kterýž jej měl zraditi: Proč tato masť není prodána za tři sta peněz a není dáno chudým? To pak řekl, ne že by měl péči o chudé, ale že zloděj byl a měšec maje, to co do něho kladeno bylo, nosil. Tedy řekl Ježíš: Nechte jí, aby ke dni pochování mého zachovala to. Chudé zajisté vždycky máte s sebou, ale mne nevždycky máte. Zvěděl pak zástup mnohý z Židů o něm, že by tu byl, i přišli tam, ne pro Ježíše toliko, ale také aby Lazara viděli, kteréhož byl vzkřísil z mrtvých. Myslili pak knížata kněžská, aby i Lazara zabili; nebo mnozí z Židů pro něho odcházeli a uvěřili v Ježíše“ (*Jan 12, 1—11.*)

5. Dobrovolně, věda, že naposledy, vydává se Kristus na zejtrí na slavnost velikonoční i *slavně vjíždí do Jerusalema.*

„I stalo se, když že přiblížil k Betfagi a k Betanii k hoře, kteráž slove Olivetská, poslal dva učeníky své, řka: Jdětež do městečka, kteréž naproti jest, do kteréhož vejduce, naleznete oslátka přivázané, na němžto žádný z lidí nikdy neseděl: odvažte je a přiveďte ke mně. A optá-li se vás kdo: Proč je odvažujete, tak jemu díte: Proto že Pán ho potřebuje. Toto pak všecko stalo se, aby se naplnilo, což jest povědino skrze proroka (*Zach. 9, 9*) řkoucího: Povězte dceři sionské: Aj král tvůj bere se k tobě tichý, sedě na oslici a to na oslátku té, jhu podrobené (*Mat.*). Tedy odešli ti, kteříž byli posláni, a našli, jakož jim byl řekl, oslátka stojící. A když odvažovali oslátka, řekli páni jeho k nim: Proč odvažujete oslátka? A oni řekli: Pán ho potřebuje. I přivedli je k Ježíšovi; a vhodivše roucha svá na oslátka, vsadili na ně Ježíše. A když on jel, stlali roucha svá na cestě. A když se již přibližoval k důlu hory Olivetské, počal všecken zástup učeníků, radující se, chváliti Boha hlasem velikým, ze všech divů, kteréž byli viděli, řkouce: Požehnaný král, jenž se bere ve jmenu Páně, pokoj na nebi a sláva na vysostech. Ale někteří z fariseů z zástupu řekli k němu: Mistře, potresci učeníků svých. Jimž on řekl: Pravímť vám, že budou-li tito mlčeti, kamení bude volati“ (*Luk. 19, 29—40.*)

6. Pláče nad Jerusalemem.

„A když se přiblížil, vida město, plakal nad ním, řka : O kdyby poznalo i ty a to aspoň v tento den tvůj, které by věci tobě ku pokoji byly, ale nyní skryty jsou před očima tvýma ! Nebo přijdou na tebe dnové a obklíčí tebe nepřátelé tvoji náspem, a oblehnou tebe a ssouží tě se všech stran, a na zemi tě porazí i syny tvé, kteříž v tobě jsou a neostaví v tobě kamene na kameni, protože jsi nepoznalo času navštívení svého“ (Luk. 19. 41—44.).

7. Vyhánění prodáváče a kupce z chrámu.

„A všed do chrámu, počal vymítati prodáváče a kupce v něm, řka jim: Dům můj, dům modlitby jest, vy pak jste jej učinili peleší lotrovskou. — I učil na každý den v chrámě. Knížata pak kněžská a zákoníci i přední v lidu hledali ho zahubiti a nenalezli, co by jemu učinili; neb všecken lid držel se jeho, poslouchaje ho“ (Luk. 19, 45—48.),

Příběh ten slaví se *na květnou neděli* průvodem s květnými ratolestmi. Při tom průvodu jsou, když se kněz s lidem do kostela vrací, dveře chrámové zavřeny, a otevrou se teprv, až kněz křížem sv. na ně zaklepá; což vyobrazuje, že Ježíš Kristus, jakož slavně vjel do Jerusalema, také slavně odebral se do nebe, a brány nebeské nám otevřel. — Při tom zpívá se přede dveřmi i v chrámě střídavě

P í s e ň

od *Theodulfa* (z IX. stol.).

Oslava, chvála a čest buď Kriste Ti, Spáso a Králi,
Ježž ctíla vítězným trest (výbor) pacholeststva pěním.
Ty's Král Israelův, slavné's Ty Davidovo plémě,
blížící blažený k nám se ve jmenu Božím.
Tě všeliký chválí na nebeské výšině zástup,
Tě člověk všeliký, veškero tvorstvo s; olu.
Národ hebrejský s ratolestmi Tě vítěze vítal,
my v prosbách, hle, slibích a v zpěvu ctíme Tebe.
Ti před Tvou strastí čest vzdávali Tobě povinnou,
my zpěvy Tobě nyní kralujícímu pějeme.
Líbil jest se Ti zpěv, naši též oblib si pobožnost,
Králi milý, dobrý, jenž vše, co dobro, kochá.

Přeložil *Sušil*.

Kněz při mši sv. neděle této, když čte *pašije* Pána našeho Ježíše Krista podlé sepsání sv. Matouše, drží ratolest v ruce, aby se netoliko pohanění, trýzuění a umučení drahého Spasitele připomínalo, ale i odměny jeho nejvyšší slávou nebeskou, jejížto obraz, ač slabý, byla sláva vjezdu jeho do Jerusalema.

„Církev ne bez příčiny připojila dnes k pašijím též i *procesí*, a s jakýmsi novým a podivuhodným spojením. Procesí zajisté ukazuje slávu, pašije ale zármutek Procesím vyznačujeme slávu

nebeské vlasti, pašijemi ukazujeme k ní cestu, . . . A jestli že jsi při procesí uvažoval, kam spěchati máme, uč se při pašijích, kudy tam jíti máme. Neboť přítomné soužení, toť cesta života, cesta k příbytku a k vlasti, toť cesta ku království.“ *Sv. Bernard.*

„Příhodně jsou pašije připojeny k procesí, abychom se učili v nižádnou tohoto světa rozkoš neskládati naděje, věduce, že po radosti naposledy bývá žalost“ (*Prísł. 14, 13.*) *Týž.*

„Nebudme tedy nemoudří, aby nás snad naše štěstí v zkázu neuvrhlo, ovšem ale v dobrých dnech vzpomínejme na zlé a naopak . . . Ó jaktě zcela sobě nepodobno: Požehnaný . . . a ukřižuj . . . Jaktě nepodobno: „Král Israelský“ a „Nemámeť krále, jen císaře.“ Kterak se lišejí zelené ratolesti a kříž, květiny a trní. Před nímž se stlala roucha cizá, hle, i ze svých je svlékán a los se metá o ně.“ *Týž.*

8. Po slavném vjezdu svém učí Ježíš na každý den v chrámě.

„Knížata kněžská i zákoníci i přední v lidu hledali ho zabiti a nenalezli, což by jemu učinili; neb všecken lid držel se jeho poslouchaje ho“ (*Luk. 19, 47—48.*) I hledali knihata kněžská a zákoníci, kterak by Ježíše zabili, ale báli se lidu.“

9. Jidáš slibuje zraditi Krista.

„Tedy všel ďábel do Jidáše, kterýž sloužil Iškariotský, jednoho ze dvanácti. I odešel a mluvil s knížaty kněžskými a s úředníky nad stráží chrámovou, kterak by ho jim zradil. I zradovali se a smluvili s ním, že mu chtí peníze dáti (30 stříbrných, (*Mat. 26, 15.*)). A on také jim slíbil. I hledal příhodného času, aby ho jim zradil bez zástupu“ (*Luk. 22, 3—6.*)

10. Ježíš káže připraviti večeři.

„Tedy přišel den přesnic, v kterémžto potřebí bylo zabiti beránka (*Exod. 12, 3.*) I poslal Petra a Jana řka: Jdouce připravte nám beránka, abychom jedli. A oni řekli: Kde chceš, ať připravíme? I řekl jim: Aj když vcházeti budete (do města, potká vás člověk jeden, džbán vody nesa: jdětež za ním do domu, do kteréhož vejde. I díte hospodáři toho domu: Dí tobě mistr: Kde jest síň, kde bych jedl beránka s učenníky svými? A onť vám ukáže večeřadlo veliké již postlané, a tam připravte. Tedy šedše našli, jakž jim pověděl, a připravili beránka“ (*Luk. 22.*)

11. Požívá naposledy beránka velikonočního se svými učeníky.

„A když přišla hodina, posadil se za stůl a dvanácte apoštolů s ním. I řekl jim: Žádostí žádal jsem tohoto beránka jísti s vámi, prvé než bych trpěl. Nebo pravímť vám, žeť ho již více nebudu jísti, dokudž se nenaplní v království Božím. A vzav kalich (první) díky činil a řekl: Vezměte jej a rozdělte mezi sebou; neboť

pravím vám, žeť nebudu pít z plodu vinného kořene, až království Boží přijde“ (*Luk. 22, 14—18.*).

12. *Vstav od večere, myje nohy učeníkům.*

„A když večereli a ďábel už byl vnukl v srdce Jidáše, — aby jej zradil; věda Ježíš, že všechny věci dal jemu Otec v ruce a že od Boha vyšel a k Bohu jde: vstal od večere a složil roucho své, a vzav roucho přepásal se. Potom nalil vody do mědenice a počal umývati nohy učeníků a vytírati rouchou, kterouž byl přepásán. Tedy přišel k Šimonovi Petrovi. I řekl jemu Petr: Pane, ty mi myješ nohy? Odpověděl Ježíš a řekl jemu: Co já činím, ty nevíš nyní, ale zvíš potom. Dí jemu Petr: Nebudeš mi mýti noh na věky. Odpověděl jemu Ježíš: Neumyju-li tebe, nebudeš míti dílu se mnou. Dí jemu Šimon Petr: Pane, ne toliko nohy mé, ale i ruce i hlavu. Dí jemu Ježíš: Kdo jest umyt, nepotřebuje, než aby nohy umyl; ale jest čist všecken. I vy čistí jste, ale ne všickni. Nebo věděl, kdo by byl, jenž ho měl zraditi . . .“ (*Jan 13, 2—11.*).

13. *Vzbuzuje apoštoly, aby jej v pokoře následovali.*

„Když pak umyl nohy jejich a vzal na sebe roucho své, posadiv se za stůl zase, řekl jim: Víte-liž, co jsem učinil vám? Vy nazýváte mne Mistrem a Pánem, a dobře pravíte, jsemť zajisté. Poněvadž tedy já umyl jsem nohy vaše, Pán a Mistr: i vy máte jeden druhého nohy umývati. Příklad zajisté dal jsem vám, abyste, jakož jsem já učinil vám, i vy též činili. Amen pravím vám: Není služebník větší nad Pána svého, ani posel větší, nežli ten, kdož jej poslal. Znáte-li tyto věci, blahoslaveni budete, budete-li je činiti“ (*Jan 13, 12—18.*),

14. *Svědčí o sobě a oznamuje zrádce, kterýž odchází.*

„Ne o všech vás pravím; jáť vím, které jsem vyvolil, ale aby se naplnilo písmo: Kdož jí chléb se mnou, pozdvihne proti mně paty své (*Žalm 40, 10.*). Už nyní pravím vám, prvé než se to stane; abyste, když se stane, uvěřili, že já jsem (messiáš). Amen, amen pravím vám, kdo přijímá toho, kohož bych já poslal, mneť přijímá; a kdož mne přijímá, přijímá toho, kterýž mne poslal. A to povědév Ježíš, zarmoutil se v duchu, a osvědčil zjevně řka: Amen, amen pravím vám, že jeden z vás mne zradí. Tedy učeníci vzhledali na sebe vespolek, pochybující, o kom by to pravil: Byl pak jeden z učeníků jeho, kterýž zpolehl na prsech Ježíšových, jehož miloval Ježíš (*Jan*) . . . dí jemu: Pane, kdo jest? Odpověděl Ježíš: Ten jest, komuž já omočeného chleba podám. A omočiv chléb, podal Jidášovi . . . A po skývě všel do něho ďábel. I řekl jemu Ježíš: Co činiš, čiň spíše (spěšně). — A on vzav skývu, hned vyšel“ (*Jan 13, 18—30.; Mat. 26, 21—25.; Mar. 14, 18—21.; Luk. 22, 21—23.*).

15. *Nové přikázání lásky dává.*

„Když vyšel (*Jidáš*), řekl Ježíš: Nyní oslaven jest Syn člověka, a Bůh oslaven jest v něm. A poněvadž Bůh oslaven jest v něm,

i Bůh oslaví jej sám v sobě, a to hned oslaví jej. — Prikázání nové dávám vám: abyste se milovali vespolek, jakož já miloval jsem vás, tak abyste i vy milovali se vespolek. Po tomť poznají všickni, že jste moji učeníci, budete-li míti lásku jedni k druhým“ (*Jan 13, 31. 33—35.*).

16. *Ustanovuje večeři svatou.*

„A když oni večeřeli, vzal Ježíš chléb a dobrořečil Bohu i lál a dával učeníkům svým a řekl: Vezměte a jezte, totoť jest tělo mé, (kteréž se za vás dává, to činite na mou památku. (*Luk. 22, 19.*)). A vzav kalich, díky činil a dal jim rka: Píte z toho všickni. Neb to jest krev má nového zákona, kteráž za mnohé vylitá bude na odpuštění hříchů. Ale pravímť vám: žet nebudu od této chvíle píti z toho plodu vinného kořene, až do onoho dne, když jej píti budu s vámi nový v království Otce mého“ (*Mat. 26, 26—29.; Mar. 14, 22—25 ; Luk. 22, 19—20.; I. Kor. 11, 23—26.*).

Při poslední večeři konal Pan Ježíš úřad kněžský a sice:

a) Proměnil chléb a víno ve své tělo a ve svou krev a obětoval sám sebe Otcí nebeskému za naše hříchy a tak vykonal způsobem nekrvavým tu oběť, kterou druhého dne na kříži dokonal způsobem krvavým. b) Ustanovil na místo všech obětí star. zákona jednu pravou nekrvavou oběť a na místo obětních hodův nejsv. svátost oltářní, na památku svého umučení a své smrti. c) Učinil úmluvu nového zákona a ztvdil ji krví své oběti. d) Posvětil a ustanovil své apoštoly za kněze nového zákona a dal jim moc, aby chléb a víno v tělo a krev jeho proměňovali, Otcí nebeskému obětovali a věřícím za pokrm k životu věčnému rozdávali. *K. Sk.*

17. *Po večeři loučí se s učeníky.*

„Synáčkové, ještě maličko s vámi jsem. Hledati budete mne a jakž jsem řekl Židům: Kam já jdu, vy nemůžete přijíti, tak i vám pravím nyní“ (*Jan 13, 33.*).

18. *Předpovídá Petru, že ho (3krát) zapře, všem, že ho opustí.*

„Dí jemu Šimon Petr: Pane, kam jdeš? Odpověděl Ježíš: Kam já jdu, nemůžeš ty nyní jíti za mnou, ale přijdeš potom. Dí jemu Petr: Proč nemohu jíti za tebou? a já život svůj za tebe položím. Odpověděl jemu Ježíš: Život svůj za mne položíš. Amen, amen pravím tobě: Nezazpíváš kohout, až třikráte mne zapříš (*Jan 13, 36—38.*)). Všickni vy zhoršíte se nade mnou, nebo psáno jest: Bíti budou pastýře a rozprchnou se ovce stáda. Ale když z mrtvých vstanu, předejdu vás do Galileje“ (*Mat. 26, 31.*).

19. *Těší je z odchodu svého, a Ducha sv. jim slibuje.*

„Nermutiž se srdce vaše. Věříte v Boha i ve mne věřte. V domě Otce mého mnozí příbytkové jsou jdu, abych vám připravil místo. A odejdu-liť, připravím vám místo, zaseť přijdu, a vezmu vás k sobě samému, abyste, kde jsem já, i vy byli . . Začkoli prositi budete Otce“

ve jmenu mém, dát vám. — A jáť prositi budu Otce, a jiného utěšitele a učitele dá vám, aby s vámi zůstal na věky. — Neopustím vás sirotků, přijdu zase k vám. — Utěšitel pak sv., kteréhož pošle Otec ve jmenu mém, onť vás naučí všem věcem a připomene vám všecko, cožkoli budu mluvití vám. — Vstaňte, pojďme odtud. (*Jan 14.*). A chválu Bohu vzdavše, vyšli na horu Olivetskou“ (*Mat. 26, 30.*).

20. *Na cestě k hoře Olivetské*

„napomíná učeníky k společnému milování, k trpělivosti a k modlení, sám modlí se za ně i za ty, kteříž v něho budoucně uvěří“ (*Jan k. 16 a 17.*).

21. *Ježíš na hoře Olivetské se modlí a zkormoucen krví se potí.*

„A vyšed podlé obyčeje svého, šel na horu Olivetskou. A šli za ním i učeníci jeho“ (*Luk. 22, 39.*).

„I přišli na popluží, kteréž slove Jetsemani. I řekl k učeníkům svým: Sedtež tuto, ažť se pomodlím. A pojal s sebou Petra, Jakuba a Jana a počal se lekati a teskliv býti. I dí jim: Smutnát jest duše má až k smrti, počkejtež tuto a bděte“ (*Mar. 14, 32—34.*).

„A sám vzdálil se od nich, co by mohl kamenem dohoditi: a poklekl na kolena, modlil se řka: Otče, chceš-li, přenes kalich tento ode mne; ale však ne má vůle, ale tvá buď (se staniž). I ukázal se jemu anděl s nebe, posiluje ho. A učiněn jsa u veliké úzkosti, déle se modlil. I učiněn jest potjeho jako krůpěje krve tekoucí na zemi. A když vstal od modlitby a přišel k učeníkům svým, našel je, ani spí pro zármutek, i řekl jim: Co spíte? vstaňte, modlete se, abyste nevěšli v pokušení (*Luk. 22, 41—46.*). — A opět odešel modlit se, tůž řeč mluvě a navrátiv se, našel je, ani opět spí (neboť oči jejich byly obtíženy) i nevěděli, co by jemu odpověděli. I přišel po třetí a řekl jim: Spětež juž a odpočívajte, dostiť jest; přišlať už hodina, a Syn člověka zrazen bude v ruce hříšných. Vstaňte, pojďme, aj kterýž mne zradí, blízkot jest“ (*Mar. 14, 39—42.*).

22. *Ježíš vydal se v ruce nepřátel, zrazen od Jidaše byl jat.*

„A když on ještě mluvil, přišel Jidaš Iškariotský — a s ním zástup veliký, s meči a s kyjmi, poslaných od nejvyšších kněží a od zákoníků a starších. Zrádce pak jeho byl jim dal znamení, řka: Kteréhožkoli políbím, držtež ho a vedte opatrně. A když přišel, hned přistoupiv k němu, řekl: Zdráv buď mistře, a políbil ho. Tedy oni vztáhli naň ruce a jali jej. — I odpověděv Ježíš řekl jim: Jako na lotra vyšli jste s meči a s kyjmi, abyste mne jali? Na každý den býval jsem u vás, uče v chrámě. Ale toť děje se, aby se naplnila písma“ (*Mar. 14, 43—49.*).

Jan pak vypravuje takto: „Věděl pak Jidaš, kterýž ho zrazoval, to místo; nebo často scházíval se tam Ježíš s učeníky svými. Protož Jidaš pojav s sebou zástup a od biskupů a fariseů služebníky, přišel tam z lucernami a pochodněmi a s zbrojí. Ježíš pak věda všecko, což přijíti mělo na něj, šel proti nim a řekl jim: Koho hledáte? Odpověděli jemu: Ježíše Nazaretského. Řekl jim Ježíš:

Ját jsem. Stál pak tu i Jidáš, kterýž ho zrazoval, s nimi. A jakž řekl jim: Ját jsem, i postoupili nazpět a padli na zem. I otázal se jich opět: Koho hledáte? A oni řekli: Ježíše Nazaretského. Odpověděl Ježíš: Povědělt jsem vám, že já jsem: poněvadž tedy mne hledáte, nechtež těchto, ať odejdou. Aby se naplnila řeč, kterouž byl pověděl: že které jsi mi dal, neztratil jsem z nich žádného. — Tedy Šimon Petr, maje meč, vytrhl jej a udeřil služebníka biskupova a utal mu ucho jeho pravé. A bylo jméno služebníka toho Malchus. Tedy řekl Ježíš Petrovi: Schovej meč svůj do pošvy, nebo všickni, kteří meč berou, od meče zahynou (*Mat. 26, 51.*). Což nemám píti kalicha, kterýž mi dal Otec? Tedy zástup a tisícník a služebníci židovští jali Ježíše a svázali jej“ (*Jan 18, 2—12.*). „Tedy učeníci všickni opustivše ho, utekli“ (*Mar. 26, 56.*).

To vše, totiž: ustanovení večeře Páně a jetí jeho stalo ve čtvrtek před velikonocí, čehož každoročně *památka* obnovuje se v pašijovém neb svatém týdni *na zelený čtvrtek*. Církev koná tu sice vděčně památku ustanovení nejsvětější svátosti a však s bolestným srdcem (radostná památka odložena na čtvrtek po neděli první po sv. Duchu t. slavnost Božího Těla) a smutek svůj rozličnými obřady na jevo dává: Krucifixy jsou zahaleny závoji bílými; při Gloria ve mši sv. znějí slavně zvony, pak ale umlkše až do Gloria o bílou sobotu ustupují dřevným klapačkám n. řehtačkám; velebná svátost zavřena v prostranní schráně na význak zajetí a uvězuění Ježíšova; zpívají se hodinky o utrpení Páně; po mši sv. obnaží se oltář a t. d. Mimo to jest obecné přijímání; po mši děje se místy mytí nohou 12 osobám, že Pán Ježíš prokázal tu samou službu apoštolům svým; koná se (od mnohých každý čtvrtek) zvláštní pobožnost ku památce smrtelných úzkostí Kristových v zahradě Jetsemanské. Ukládá se též na ten den tuhý půst, kterýž druhdy věřící zachovávali tak přísně, že nepožívali, leč zeleniny; odtud jméno *zelený čtvrtek*.

Rozjímání na zelený čtvrtek.

Každá hodina utrpení Spasitele mého jest pro mne svatá. Ale jedna obzvláště jest pro mne pohnutlivá. Jest to hodina, když on poslednímkráte se svými učeníky seděl večer před onou nešťastnou nocí, ta hodina, když se k odchodu svému připravoval, a památku svého utrpení a své smrti ustanovil. Bylot to zajisté okamžení slavné, když Ježíš naposledy viděl okolo sebe těch, kteří byli jeho miláčkové a důvěrníci. Tu on mluvil k nim zřetelněji než jindy o svém odejítí k nebeskému Otci; ale oni nerozuměli jemu. Jen jednomu mezi nimi tlouklo silně zradypné srdce. Všickni vůkol něho byli

těžkomyslni. Ach, jim se to zdálo býti docela nemožno, že by od nich otec, přítel, učitel a ochránce jejich mohl odloučen býti! I zvolal tu rozhorlený Petr: „Proč nemohu jíti za tebou. . .?“ Ale jak špatně vyplnil Petr slib svůj, když přišla hodina pokušení. Jak dobře znal Ježíš nestárou a přece šlechetnou mysl toho učeníka! „Amen pravím tobě. . .“ I toho, kterýž jej zraditi chtěl, znal Ježíš! Nešťastný Jidaš, který již byl od kněží uplacen, seděl spolu s učeníky za stolem a jedl spolu s nimi chléb z rukou dobrodince svého, kdežto zatím už úmysl měl ten nejohavnější skutek vyvésti. Ježíš jej znal, a předce jej nevyvrhl. Žádný z nich si ani to pomyslení nepřipustil, že by mohl jeden z nich milovaného přítele a otce zraditi. „Kdo jest z nás, který by to učinil?“ tázali se všickni v podivení jeden druhého. — Zrazen byv od jednoho z těch, kterým dobře činil, . . . nerozohněval se na něho; on šetřil cit hanby hříšníka před ostatními. On jej nechtěl zastrašiti výhrůžkami. . . , an uprošením jej odvrátiti neusiloval. On toliko vážným hlasem mluvil k Jidáši chladnému, on chtěl jen šlechetnomyslností lotrovského učeníka svého od zlého úmyslu odvrátiti. Jidaš ale, jsa chladný a potměšilý, šel ven v noci a zradil Spasitele svého. — Pokojně však obrátil se Ježíš k těm, kteří jemu věrni zůstali. Pak ustanovil ještě na památku své smrti večeri Páně, oběť nekrvavou, nejsvětější Svátost oltářní. — On umřel! Ale učeníci jeho často opětovali tyto hody památní. Kdo chtěl býti účastníkem Kristovým, kdo jméno Ježíšovo vyznával, spěchal dychtivě k stolu Páně. — První křesťané slavili večeri Páně nad hroby a uprostřed pronásledování. Ani meč, ani oheň neodstrašil je. Ale bohužel tato slavnost jak nyní bývá konána! Křesťané, za něž Kristus krev vyléval a umřel, přistupují k stolu Páně, nepomníce ani na to, co činí. Mnozí to jen jako ze zvyku vykonávají, bez účinku na srdce. Mnozí pyšní jsouce na své vyšší vzdělání a osvícenost, udusili již útlý cit srdce svého a pokládají v tom něco obzvláštního, že se ku Kristu nepřiznávají. — Odkud pochází tato zmalatnělost? S hrdostí se ženete k hostinám královským a k hodům památky a lásky Ježíšovy nejdete aneb přicházíte chladně! — Prach zemský zbožňujete, ale nebeské věci považujete za prach! — Nikoliv duše má, ty nezlehčuj nikdy slavnost večere Páně! Nikdy nepřistupuj k oltáři, kdež se svěťí památka Vykupitele tvého Ježíše, abys srdce své k tomu hodně nepřipravil; nikdy bez vroucí vděčnosti a uctivosti. — Hledáš-li pokoj v Bohu, jdi a posvěť duši svou v svátosti oltářní. Než, prvé očisť srdce své v svátosti pokání, učiň prvé slavný slib, že se odřící

chceš všeho hříchu, že budeš pravým následovníkem Kristovým v jeho smýšlení a činění, že jako Ježíš budeš Boha a bližního milovati, štěstí jiných napomahati, nepřátelům dobře činiti a potom teprv přístup a s Kristem se spoj: „Kdo nehodně jí a pije, odsouzení sobě jí a pije“ (*I. Kor. 11, 29.*) „Kdo praví, že v něm zůstává, má, jakož on chodil, choditi“ (*I. Jan 2, 6.*) . . . Dle Z.

Zpěv církevní

od sv. Tomáše Akvinského.

S hvězdného Syn sešed trůnu,
v Otcově však ostav lůnu,
dílo svoje konat vyšel,
k večeru juž žítí přišel.

Než jest lásky za náhradu,
učeň nad ním spáchal zrádu,
roznícený láskou blahou,
dal jim tělo, dal krev drahou.

Ku posile v těžké době
v dvoji se dal ve spůsobě,
podstata by lidská dvoji
otavu (posilu) v tom našla zdroji.

Chtěl co člověk nám být bratrem,
krmí být chce v jídle svatém,
výplatou je v smrti hojnou,
v nebi mzdou je předústojnou.

Oběti ty přežádoucí,
jenž otvírá nebe skvoucí!
Boje máme tuhé, děsné,
pomoz, ať duch nepoklesne.

Jmenu trojjednoho Pána
pověčná buď sláva vzdána!
On nás uveď do své vlasti
K požívání věčné slasti.

Píseň sv. Tomáše „Pange lingua. . . , jež zpívá se při pože-
hnání, jest vůbec známa.

Kristus na hoře Olivetské.

(Rozjímání.)

Nábožní křesťané počínají dnes světiti památku Kristova utrpení, smrtelné úzkosti a jetí jeho v zahradě Jetsemanské. I ty duše má, posvěcuj se pohledem na jeho nevinost, posilň se patřením na jeho zmužilost v utrpení, povznes se povážením té šlechtnosti, jakouž se choval k svému zrádci i k těm, kteříž jej jali a na smrt vedli. — Jaká to byla noc, kterou on probděl v Jetsemane, když nevděčnost jej zradila, zlost proti němu se spikla! Jaká to noc, když on, od přátel byv opuštěn, samotou tu klečel na zemi a k Otci svému se modlil, když hledal učeníky své, kteří pokojně spali, jako dítky nevědoucí o nebezpečnosti, aniž tušili to, co srdce jeho probodalo! Jaká to chvíle, když v největší úzkosti zvolal: Otče, jesti možná . . . I učiněn jest pot jeho jako krůpěje krve tekoucí na zemi. — Jaká to byla noc, když ticho slavné nábožného toho okamžení břinkotem zbraní bylo přetrženo, když krvožízniví žoldnéři toho ne-

vinného obstoupili, jali a k soudu odvěkli! když přátelé jeho se rozprchli! Z.

„Smutnáť jest duše má až k smrti!“ Ach, soudové Všemohoucího berou svůj počátek! On tě považoval nyní pouze za Beránka, za hříchy světa dobrovolně se obětujícího; co jsme my hříšníci zavini, to ty z lásky k nám jsi přetrpěl. O Slitovníče náš, děkujem tobě a milujeme tebe pro velikomyslnou lásku tvou! Tys Bůh náš, Bůh srdcí našich! „Otče můj, jest-li možné, nechť odejde ode mne kalich tento, ale však ne jakž já chci, ale jakž ty chceš.“ Tak jsi se modlil Ježíši, když šlechetné srdce tvé s nejprudšími úzkostmi zápasilo. Ach, dej, ať příklad tvůj i na nás působí, propůjč i nám v souzeních a protivenstvích oné nábožné oddanosti do vůle Otce nebeského, kterou jsi za nás všecky trpěti ráčil. „I učiněn jest pot jeho jako krůpěje krve tekoucí na zemi.“ O dobrodinče náš! hříchové, naši byli to břímě, které ti krev ze žil vyhánělo. Bože, milovníče náš! myť litujeme nepravostí svých. Skrze tvou smrtelnou úzkost, vroucnou modlitbu a krvavý pot tvůj prosíme tebe, odpusť nám, v čem jsme se prohřešili; chcemeť se polepšiti a od nyčka tvými věrnými učeníky býti! — Ach, my tebe opustili, ale aj, opět se k tobě vracíme, nezamítej nás nehodných, přijmi nás dobroto neskončená a přispěj nám, ať bdíme a se modlíme, bychom nepadli v pokušení, nýbrž ať tebe věrně následujeme v životě i v smrti Amen.

P ř í k l a d y.

a) *Obraz na loži nemocné osoby.* Í *Božena*, jediná dcera a tudíž jediná naděje a radost bohatých, však i nábožných rodičů v kvetoucím věku na smrt se rozstala. Lékař jí předepsal lék, velmi odporný, tak že druhou lžici již nechtěla užívat. Tu starostlivá matka brzo si poradila. V jedné ruce nese lék a v druhé pěkný obrázek, představující Krista, jak kleče na hoře Olivetské, hořký kalich utrpení přijímá z ruky anděla. Tak ozbrojena zbožná matka, přistupuje k loži nemocné řkouc: „Patř, Boženko, na ten rozkošný obrázek, viz, jak tvůj dobrý Spasitel ochotně bere kalich utrpení a až na dno ho vypíjí. Kdyby se byl zdráhal kalich ten píti, duše tvá by snad byla zahynula; a ty bysi nechtěla požití lžičku odporného léku k svému pozdravení? „Na, dobrá dceruško a pí.“ Zbožně pohledla dcera na obraz, vzala jej do jedné ruky a s druhou odporný lék k ústům přičiníc, ochotně vypila. — Kdykoli pak matka nemocné užívatí dávala, jen na obraz pokynula, a dcera s radostí

užívala odporný lék, jenž jí prospíval ku zdraví těla i duše. — Pakli ti, křestane, onen nebeský lékař kalich utrpení (nemoc neb- jakékoli trápení) podává; pomni na Krista na hoře Olivetské a ochotněji budeš ho píti.

2. *Moudrý lékař.* (Podobenství.) Co činí moudrý, přívětivý lékař, když nemocný užívati nechce? — On sám léku okouší, aby nemocnému chuti dodal k užívání. Tak ten nebeský lékař Kristus jednal: on sám pil hořký kalich umučení až na dno, abychom i my se ho ochotně uchopili. *Sv. Augustin.*

b) *Procházka v zahradě Jetsemanské.* *Sv. Teresie* nejraději obcovala s Kristem, kdež jej v samotnosti nalezala. Proto často zacházela v duchu do zahrady Jetsemanské, a tuť úzkost duše jeho, krvavý pot a vroucí modlitbu jeho rozvažovala. Procházejíc se zahradou, vmyslila se v zahradu Jetsemanskou i trhala rozmanité kvítky, jako růži horoucí lásky, lilii nevinnosti, fialku pokory a t. d., kteréž pak vázala v kytku, již duši svou zdobila. Takovým rozjímáním dospěla k dokonalosti světice Boží.

c) *Sv. Frant. Ass.* trpíval mnohé bolesti. Jedenkrátě přišed k němu klášterní bratr, útrpně pravil k němu! „Milý otče, proste pak, aby Bůh tento hořký kalich od vás odňal, aneb alespoň milostivěji s vámi jednal; neboť těžce se vás dotýká ruka jeho.“ Odvece Frant.: „Což jsi, synu můj, nikdy nerozvažoval Krista v zahradě Jetsemanské? Nikdy jsi neslyšel slova jeho: Otče, ne má, nýbrž tvá vůle se staň!? Tak má mluvit každý, kdož s Kristem trpěti žádá.“ A sepiav ruce modlil se: „Pane, jak ty chceš, ne jak já chci, se staň!“

d) *Krvopotící Kristus soudrh v trápení.* „Tu (v Jetsemanech) nerdil jsi se (ó Pane), vyznati před bratřími zármutek duše své. Těsknost a stísněnost srdce tvého ukazoval ovšem patrně krvavý pot. Než, Pane Ježíši, odkudž tvá úzkostlivá prosba? Což jsi neráčil svému Otci oběť zcela dobrovolně přinést? Ovšem, že tak, Pane! A však, máme za to, že jsi toto podstcupiti ráčil, abys útěchu zaopatřil slabým údům svým, aby snad někdo nezoufal, když se křehké tělo vzpíná, kdež je duch k utrpení hotov. *Sv. Anselm.*

e) *Alfons*, král Aragonský, velice moudrý, jsa tázán, kdo by byl nejšťastnější na světě z lidí? dal za odpověď: „Kdož se nejúplněji odevzdává do vůle Boží.“

23. *Ježíš před radou kněžskou obžalován a odsouzen k smrti.*

„A javše Ježíše, vedli ho k Annášovi nejprvé, nebo byl test (tchán) Kaifášův, kterýž byl biskupem toho léta. Kaifáš pak byl,

kterýž byl radu dal Židům, že jest užitečné, aby člověk jeden umřel za lid. I poslal jej Annáš svázaného k Kaifášovi biskupu.

Šel pak za Ježíšem Šimon Petr a jiný učeník (Jan) i všel s Ježíšem do síně biskupovy.

Tedy biskup tázal se Ježíše o učenících a o učení jeho. Odpověděl jemu Ježíš: Já zjevně mluvím světu, já vždycky učil jsem ve škole a v chrámě, kdežto se všickni Židé scházejí a tajně jsem nic nemluvil. Co se mne ptáš? ptej se těch, kteříž mne slychali, co jsem jim mluvil. Aj, tiť vědí, co jsem já mluvil. A když on to pověděl, jeden ze služebníků stoje tu, dal poliček Ježíšovi rka: Tak-liž odpovídáš biskupovi? Odpověděl jemu Ježíš: Mluvil-li jsem zle, svědectví vydej o zlém, pakli dobře, proč mne tepeš? (*Jan* 18, 13. 14. 19—24.) A sešli se všickni kněží a zákonníci i starší . . . A nejvyšší kněží i všechna ta rada hledali proti Ježíšovi svědectví, aby jej na smrt vydali, a však nenalezli, neboť, ač mnozí křivé svědectví mluvili proti němu: ale svědectví jejich nesrovnávala se. Tedy někteří povstavše, křivé svědectví dávali proti němu rkouce: My jsme slyšeli tohoto, že řekl: Já zbořím chrám tento rukou udělaný, a ve třech dnech jiný — ne rukou udělaný — vystavím. Ale ani to jejich svědectví nesrovnávalo se. Tedy povstav nejvyšší kněz uprostřed nich, otázal se Ježíše rka: Neodpovídáš ničeho k těmto věcem, kteréž tito na tebe svědčí? Ale on mlčel a nic neodpověděl. Opět nejvyšší kněz otázal se ho a řekl jemu: Jsi-li ty Kristus, Syn Boha požehnaného? A Ježíš řekl jemu: Jáť sem: a uzříte Syna člověka, an sedí na pravici moci Boží a přichází s oblaky nebeskými. Tedy nejvyšší kněz roztrhl roucho své, řekl: Což ještě žádáme svědků? Slyšeli jste rouhání: co se vám zdá? Oni pak všickni odsoudili jej, že jest hoden smrti.“

24. Petr zapírá Krista.

(Zatím, co se toto vše dalo) stál Petr u dveří vně i vyšel ten druhý učeník, kterýž, byl znám biskupovi, a řekl vrátné i uvedl tam Petra. Stáli pak tu služebníci a pacholci u ohně, nebo zima byla, i zhřívali se: a byl s nimi také i Petr, stoje tu a zhřívaje se (*Jan* 18, 16. 18.). A když byl Petr v síni dole, přišla jedna z děvek (vrátná) nejvyššího kněze, a uzřela Petra, an se ohřívá, popatřivši naň, dí: I ty s Ježíšem Nazaretským byl jsi. A on zapřel, rka: Aniž vím, aniž rozumím, co pravíš (*nejsem*). I vyšel ven před síň a kohout zazpíval. A opět, když jej uzřela jiná děvka, počala praviti těm, kteříž tu okolo stáli, že tento z nich jest. A on opět zapřel. A po malé chvíli ti, kteří tu stáli, řekli Petrovi: Jisté z nich jsi, neb i Galilejský jsi (i řeč tvá známa tebe činí. *Mat.*). On pak počal se proklínati a přísahati, pravě: Neznám člověka toho, o němž vy pravíte. A hned opět kohout zazpíval. A obrátiv se Pán pohleděl na Petra. — I rozpomenul se Petr na slovo, kteréž byl řekl jemu Ježíš: Prvé než kohout dvakrát zazpívá, třikrát mne zapřeš. I počal plakati (hořce plakal)“ (*Mar.* 14, 66—72.),

Výstraha. Tak Petr, onen zmužilý a Krista vroucně milující Petr, jest nám příkladem výstražným lidské křehkosti. — Ejhle jak křehký, jak slabý jest člověk, jak snadně a rychle zapomíná na své předsevzetí, na svůj slib, na svou přísahu, a jistě padá, jestli jen sám na se spolehá. Třikráte Krista, svého mistra, zapřel, že jen na sebe spolehal, na slova Kristova nedbal. Ne nadarmo pravil Ježíš: „Bděte a modlete se.“ Petr sám v nebezpečnosti se vydal a proto padl. Křesťane, pamatuj na Petra, bdi a modli se. — Hluboce klesl Petr; však velice želel svého provinění. Sotva že kohout zazpíval, rozpomenul se, co Pán předpověděl; pohled Kristův pronikl ho tak, že hořce plakal, a povstav nepadl více. Tak i ty, křesťane, pohledni na svého Spasitele, a upřímně lituj a vinu slzami smaž. „Petra třikráte zapřevšího hořké slzy v předešlý stav uvedly jsou.“ *Sv. Jarolím.* „Věrnějším učiněn jest Petr, an nevěrnost svou oplakával; a protož dosáhl větší milosti, než byla milost ztracená.“ *Sv. Ambrož.* „Jestliže Petr po tak těžkém pádu k tak vysoké a vznešené svatosti se navrátil: kdož by tedy zoufal, chceli jen hříchův opustiti? Neboť pozoruj, co jest psáno: „Vyšed ven, plakal hořce.“ Ve vyjití poznej a vyrozuměj ústní vyznání (zpověď), v hořkém pláči skroušenost srdce.“ *Sv. Bernard.*

25. Veden do žaláře, potupen.

I byl veden do žaláře. „I počali někteří naň plvati a tvář jeho zakrývati a políčkovati jej a říkati jemu: Prorokuj nám, — a služebníci (i vojáci) poličky jemu dávali“ (*Mar.* 14, 53—65.).

26. Ježíš ve vězení; ráno veden k Pilátovi.

„A když bylo ráno, vešli v radu všecka knížata kněžská a starší lidu proti Ježíšovi, aby jej na smrt vydali. I svázavše jej, přivedli a vydali ho Pontskému Pilátovi vladaři*.“

27. Jidáš zoufá.

„Tedy vida Jidáš, kterýž jej byl zradil, že by odsouzen byl, želeje toho, navrátil zase 30. stříbrných knížatům kněžským a starším, řka: Zhřešil jsem, zradiv krev spravedlivou. Ale oni řekli. Co nám do toho? ty viz. A on povrh stříbrné v chrámě, odešel

*) Po Herodesovi, za něhož Kristus Pán se narodil (jak svrchu povědíno), následoval syn jeho Archelaus v království Judském, který však neznaje — tak jako otec — zachovati sobě přízeň císařovu, od Židů, neustále rozbrojných, obviněn byl a poslán u vyhnanství do Gallie, načež Judea, co provincie Římská, spojena se Syrií a vlastními vladaři (prokuratory) řízena byla. Takový prokurator byl také *Pontský Pilát* (od r. 26—38 po Kristu), od něhož Ježíš Kristus na žalobu Židů k smrti kříže jest odsouzen.

pryč: a odšed, osidlem se oběsil. Knížata pak vzavše stříbrné, řekli: Neslušíť jich vložití do pokladnice, nebo mzda krve jest. A poraďivše se, ustanuli na tom, aby koupili za ně pole hrnčířovo ku pohřbu poutníků. Protož nazváno jest pole to: Hakeldama, t. j. pole krve, až do dnešního dne. Tedy naplnilo se, což povědíno jest skrze Jeremiáše proroka. “ (*Mat. 27, 3—9.*)

Povaha Jidášova.

Jidáš odvážlivec mohl být výborným hlasatelem Slova Božího, kdyby odhodlanost jeho nebyla dostala nešťastného směru. Zištnost byla pohnůtkou i pákou všech jeho činův. — Náruživá lakotnost, pakli záhy v uzdu se nepojímá, stále se zmahajíc, k hanebným popuzuje činům, konečně pak člověka k zoufalství přivádí a v záhubu uvrhuje. — Tak lakotný Jidáš za chatrný peníz dobrodince svého zrazuje, mistra svého prodává. Rád věřím, jak mnozí dí, že neobmyslel jeho smrti, ale se domníval, že Kristus svou mocí z rukou katanův se vyprostí: však není-li to ještě větší hanebnost, obě strany, Krista i nepřátely jeho zraditi? A důvěřoval-li v všemohoucnost Ježíšovu, zdaž ho mohla býti tajna i jeho vševědoucnost? Či sám z úst jeho výstrahy neslyšel, že on jest, který ho zradí?

Než leskem peněz zaslepen, pomněním na budoucí blahobyť omámen, chvátá ku propasti, kdež teprv oko rozumu se otevírá a hlas svědomí se ozývá: Zhřešil jsem . . ! Vina co červ svědomí jeho hlodá, stříbro, hanebně získaný peníz je obtěžuje, pročež jde a od sebe je vrhá. — Ještě jen krok — ku Kristu, — by s oka jeho kající slzu vyvodil a ku povstání ruky mu podal; — než ze studu a bázně zoufalosti v náruč se vrhá, — odšed, oběsil se. Dle *N.*

28. *Ježíš před Pilátem.* Nejvyšší kněží, zákonníci a fariseové obžalovali Ježíše u Pont. Piláta, z pouhé nenávisti a závisti, jakoby sváděl a bouřil lid.

„A vedli Ježíše do radního domu. A bylo ráno, a oni nevešli do radního domu, aby se nepoškrvnili, ale aby jedli velikonočního beránka. Tedy vyšel k nim Pilát ven a řekl: Jakou žalobu vedete proti člověku tomuto? Odpověděli a řekli jemu: Byť tento nebyl zločinec, nevydali bychom ho tobě. I řekl jim Pilát: Vezměte vy jej a podle zákona vašeho sudte ho. I řekli jemu Židé: Námť nesluší zabiti žádného. *Jan.* A počali naň žalovati, rkouce: Tohoto jsme našli, an převrací národ náš a brání daně dávati císaři a praví se býti Kristem (králem). *Luk.* Tedy Pilát všed opět do radního domu, povolal Ježíše a řekl jemu: Ty-li jsi král židovský? Odpověděl Ježíš: Sám-li od sebe to pravíš, čili jsou jiní tobě pověděli o mně? Odpověděl Pilát: Zdaliž jsem já Žid? Národ tvůj a biskupové vydali mi tebe,

co jsi učinil? Odpověděl Ježíš: Království mé není z tohoto světa. Byť z tohoto světa bylo království mé, služebníci zajisté moji bránili by mne, abych nebyl vydán Židům. Ale nyní (tak) království mé není odsud. I řekl jemu Pilát: Tedy král jsi ty? Odpověděl Ježíš: Ty pravíš, že král jsem já. Ját jsem se k tomu narodil, abych svědectví vydal pravdě: každý, kdož jest z pravdy, slyší hlas můj. Dí jemu Pilát: Což jest pravda? A když to řekl, opět vyšel k Židům, a dí jim: Já žádné viny na něm nenalezám. *Jan.* Ale oni více se sílili, řkouce: Bouřit lid, uče po všem Judstvu, počav od Galilee až sem. *Luk.* Tedy Pilát otázal se ho opět řka: Nic neodpovídáš? Hle, jak mnohé věci na tebe žalují. Ale Ježíš nic více neodpověděl, tak že se podivil Pilát. *Mar.* — Tedy Pilát uslyšev o Galileji, otázal se, byl-li by člověk Galilejský. A když zvěděl, že by byl z moci Herodesovy, poslal jej k Herodesovi*), kterýž i on (také) byl v Jerusalemě v ty dny.“ *Luk.*

29. Ježíš před Herodesem.

„Herodes uzřev Ježíše, zradoval se velmi, neboť od mnohého času žádal viděti jej, proto že mnoho o něm slýchal, a nadál se, že nějaký div od něho učiněný uzří. I tázal se ho mnohými řeči. Ale on jemu nic neodpovídal. Knížata pak kněžská a zákoníci stáli ustavičně, žalující na něho. I pohrdl jím Herodes s svým vojskem (komonstvem) a posmíval se jemu, oblek jej v roucho bílé, a odeslal zase ku Pilátovi. I učiněni jsou přátelé Herodes s Pilátem v ten den; neb před tím nepřátelé byli vespolek.“ *Luk.*

30. Ježíš před Pilátem podruhé.

„Pilát pak svolav knížata kněžská a správce lidu, řekl k nim: Dali jste mi tohoto člověka, jako by lid odvracel po sobě, a aj, já před vámi vyptáváje se, žádné viny jsem nenalezl na tomto člověku, ve všem tom, což vy na něj žalujete. Ano ani Herodes: neb jsem vás poslal k němu, a aj, nic hodného smrti nestalo se jemu. Protož potresce ho, propustím jej.“ *Luk.*

31. Pilát chce propustiti Ježíše; Židé žádají propuštění Barabáše.

„Na den pak slavný propouštíval jim jednoho z vězňů, za kteréhož by prosili. I byl jeden, kterýž sloul Barabáš, jenž s svárlivými byl ve vězení, kterýž v svádě vraždu byl spáchal. A vstoupiv zástup, počal prositi, aby jim učinil, jakož jim vždycky činíval. Pilát pak odpověděl jim: Chcete-li, propustím vám krále židovského? Nebo dobře věděl, že jsou jej z závisti vydali nejvyšší kněži. Ale biskupové popudili zástupu, aby jim raději propustil Barabáše.“ *Mar.* „I zkríkli opět všickni, řkouce: Ne toho, ale Barabáše! Byl pak Barabáš lotr.“ *Jan.*

*) Herodes Antipas, syn onoho Herodesa, za něž Kristus se narodil. Později byl vyhnán do Galie.

32. *Žena Pilátova prosí za Ježíše, Židé volají, aby byl ukřižován.*

„A když seděl na soudní stoličce, poslala k němu žena jeho řkouc: Nic neměj činiti se spravedlivým; neboť jsem mnoho trpěla dnes ve snách pro něho.“ *Mat.* „Tedy Pilát opět mluvil k nim, chtěje propustiti Ježíše.“ *Luk.* „Což tedy chcete, ať učiním králi židovskému?“ *Mar.* „A oni vždy volali, řkouce: Ukřižuj, ukřižuj ho! A on potřetí řekl k nim: Co jest pak zlého učinil tento? jáť žádné viny smrti nenalezám na něm; protož potresciti ho a propustím. Oni pak předce dotírali na něj hlasy velikými, žádajíce, aby byl ukřižován: a rozmahali se hlasové jejich.“ *Luk.*

33. *Pilát ruce umývá na znamení neviny Ježíšovy a propouští Barabáše.*

„A vida Pilát, že by nic neprospěl, ale že by větší rozbroj byl, vzav vodu, umyl ruce před lidem řka: Nevinent jsem já krvi spravedlivého tohoto; vy vizte. A odpověděv všecken lid řekl: Krev jeho na nás i na naše syny.“ — Tedy propustil jim Barabáše. *Mat.*

34. *Ježíš bičován a trním korunován.*

„Tedy vzal Pilát Ježíše a zbičoval jej. A žoldnéři — vzavše Ježíše do radního domu, shromáždili k němu všecku rotu a svlekše jej, přidili ho pláštěm šarlatovým; a spleťše korunu z trní, vystavili na hlavu jeho, a klekajíce před ním, posmívali se jemu, řkouce: Zdráv buď, králi židovský! A plijíce na něho, brali zase tu třtinu (z ruky jeho) a bili hlavu jeho.“ *Mat.*

35. *Ejhle člověk! Pilát snaží se znovu propustiti Ježíše.*

„I vyšel opět ven Pilát a řekl jim: Aj, vedu jej vám ven, abyste poznali, žeť na něm žádné viny nenalezám. Tedy vyšel Ježíš ven, nesa trnovou korunu a roucho šarlatové. I dí jim Pilát: Aj (ejhle) člověk! A jakž jej uzřeli biskupové a služebníci, zvolali řkouce: Ukřižuj ho! Dí jim Pilát: Vezměte vy jej a ukřižujte, neb já na něm viny nenalezám. Odpověděli jemu Židé: My zákon máme a podle zákona máť umřítí, nebo Synem Božím se činil. Tedy když uslyšel Pilát tuto řeč, více se obával. I všel do radního domu zase, a řekl Ježíšovi: Odkud jsi ty? Ale Ježíš nedal jemu žádné odpovědi. Tedy řekl jemu Pilát: Nemluvíš ke mně? Nevíš-li, že mám moc, ukřižovati tebe a moc mám propustiti tebe? Odpověděl Ježíš: Neměl bys proti mně moci žádné, byť tobě nebylo dáno s hůry. Protož, kdoť mne tobě vydal, větší hřích má. A od té chvíle hledal Pilát propustiti ho.“ *Jan.*

36. *Ježíš k smrti kříže odsouzen.*

„Ale Židé volali řkouce: Propustíš-li tohoto, nejsi přítel císařův: neb každý, kdož se králem činí, protiví se císaři. Tedy Pilát uslyšev tyto řeči vyvedl ven Ježíše, a posadil se na soudné stoličce

na místě, kteréž slove Lithostrotos a židovsky Gabbata. A bylo v pátek před velikou nocí, okolo šesté hodiny; i dí Židům: Aj král váš! Ale oni křičeli: Vezmi, vezmi a ukřižuj jej! Dí jim Pilát: Krále vašeho ukřižuju? Odpověděli biskupové: Nemámeť krále, než císaře. Tedy vydal jim ho, aby byl ukřižován. *Jan.*

Povaha Pilátova.

Patrnát při něm obezřetná zkušenost soudce, kterýž bystrým hledem poznává zlobu ztřeštěných žalobníků, strannost křivých svědků i nevinu Kristovu; zjevněť tu pozůstatky spravedlnosti římské: Staň se spravedlnost, zhyň světe! Kéz by byl tuto průpověď římských soudcův vždy na paměti míval! Než, ctnost Pilátova jest polovičatá. On vyhýbá se, soudit spravedlivého, protož ho posílá k Herodesovi. On ví, že přísností zavděčí se Židům i císaři. Než pravda jest mocná, nedopouští hned nespravedlivosti; proto vězně i svědky veřejně vyslýchá, Ježíše k hájení se vybízí a diví se, že neodpovídá; nemnohými slovy a chováním Kristovým přesvědčen o pravdě, i pohnut ženou svou zaň orodující, chce propustiti jej. — Jen trochu pevného rázu a odhodlanosti, méně bázně a Kristus byl zachován i soudcova spravedlnost. Než on jest spravedlivým, dokavad spravedlnost bez obtíže a bez překážky se konati dá; tu pak, kde v cestu se staví překážky, kde z výroku spravedlivého vidí malého prospěchu, spíše nespravedlností doufá přátely si získati: tuť oblušiv hlas svědomí a zapomenuv na přísahu a povinnost, ruce si umývá řka: Čist jsem od krve spravedlivého. — Bláhový, což neví, že svolení k hříchu rovněž tak chavné, jako hřích sám! — Nešťastná povaha člověka, jenž z bázně pravdu zapírá, nevinnost obětuje!

Zdali Pilát, nebo Židé Pána Ježíše odsoudili a ukřižovali?

V novějších dobách zapírají Židé, že by oni Krista byli usmrtili, ukřižovali (v. Dr. Philippon: *Ukřižovali Židé Ježíše?* překladem Luděka Fischla v Praze 1878). Pilát prý nad ním ortel smrti vynesl a římsťi žoldněři jej vykonali. — Avšak je-li nevinný člověk na základě falešných udání odsouzen a katanům vydán: kdo jest vlastně jeho vrahem? Žalobník s falešnými svědky, čili soudce? Podle všeho nemodlí se církev sv. neprávě za Židy, kteří Pána Ježíše ukřižovali.

Křižování

bylo nejpotupnější pokutou, kterouž toliko otroci, loupežníci, lotři, vražedníci a odbojníci trestáni byli. „Zlořečený jest od Boha (před

Bohem), kdož visí na dřevě“ (V. Mojž. 21, 23.; Gal. 3, 13.). Před popravou byl zločinec obyčejně bičován, — trest to těžký a potupný, proutím jilmovým, při čemž mnohý svého ducha vypustil. Ubičováním Pána Ježíše chtěl Pilát Židů k útrpnosti pohnouti. Korunování trním nepřináleželo k ukřižování, čehož vojáci z pouhé rozpuštělosti Kristu učinili, protože se, jak smýšleli, za krále vydával. Po ubičování byl odsouzenec nález (ortel) čten, načež se jemu kříž na ramena vložil, jehož si odsouzenec až na místo popravné sám donésti musil. Při průvodu až na místo popravní šel před odsouzenecem voják, bílou tabulku nesoucí, na níž jmeno, rodiště a zločin ukřižovancův napsán byl. Přišedše na místo popravné, postavili kříž do jámy, k tomu cíli již vykopané, i hlínou a kamením jej upevnili. Protož bludné domnění jest, že by Pán Ježíš byl přibit na kříž na zemi když položen byl. Po vyzdvižení kříže byl zločinec až do naha vysvělečen. Jakož Pán Ježíš sv. Brigitě zjevil, sám si pak roucho plátěné okolo sebe vázati pomáhal. Dle zvyku židovského dalo se mu pak opojné víno s opíí smíšené, aby se omámil. Leč P. Ježíš nepil ho, chtě při dobré paměti umříti. Ocet, kterýž mu byl před smrtí podán, bylo kyselé víno pro vojáky. Obnažený a opojným vínem občerstvený odsouzenec byl po té na kříž vyzdvižen, na klín, kterýž uprostřed kříže čněl, posazen, okolo těla, ramen a nohou ku kříži přivázán; napotom na rukou, někdy i na nohou, hřeby na kříž přibit, což se i Pánu Ježíši stalo, jak dosvědčují sv. Justin a Tertulian. K přibíjení nebylo žádných řebříků potřebí, jelikož kříž nebyl vysoký, tak že nohy ukřižovancovy skoro u samé zemi se nacházely. — Tak vise ukřižovanec, nesmírných bolestí snášel; neboť obyčejně do třetího ano i do sedmébo dne byl živ; i zůstal na kříži až do svého zetlení, stává se za často lupem dravé zvěře: neboť se nesměl pochovati, od čehož se toliko výminkou uchýlilo (jako u Krista, že nesmělo tělo viseti přes svátky velikonoční). *Roštlapil* (v časopise kat. duchovenstva).

37. Ježíš veden na horu *Kalvarii*.

„A když se mu posmívali, svlekli s něho plášť (šarlatový), a oblekli jej v roucho jeho i vedli ho, aby jej ukřižovali.“ *Mat.*
„A on nesa sobě kříž, šel na to místo, kteréž slove popravné a židovsky Golgota.“ *Jan.*

38. *Šimon pomáhá kříž nésti.*

„A když jej vedli, chytili Šimona nějakého Cyrenského (otce

Alexandrova a Rufova *) *Mar.*), jdoucího ze vsi: a vložili na něj kříž, aby nesl za Ježíšem.“ *Luk.*

39. *Ježíš mluví k ženám Jerusalemským.*

I šel za ním veliký zástup lidu i žen, kteréžto plakaly a kvílely ho. A obrátiv se k nim Ježíš, řekl: Dcery Jerusalemské, neplačtež nade mnou, ale raději samy nad sebou plačte a nad syny svými. Neb aj, přijdou dnové, v nichžto řeknou: Blahoslavené neplodné a břicha, kteráž nerodila, a prsy, kteréž nekrmily. Tehdy počnou říci k horám: Padněte na nás; a pahrbkům: přikrejte nás (Oz. 10, 8.). Neb poněvadž na zeleném dřevě toto činí, i co pak bude na suchém? Vedeni pak byli s ním i jiní dva zločinci, aby byli odpraveni.“ *Luk.*

40. *Ježíš ukřižován uprostřed dvou lotrů.*

„I přišli na místo, kteréž slove Golgota, to jest popravné (lební, Kalvarie) místo. A dali mu píti vína smíšeného se žlučí (s myrrhou); a když okusil, nechtěl píti. *Mat.* A byla hodina třetí **) a ukřižovali ho. *Mar.* A s ním jiné dva s obou stran a u prostředku Ježíše. *Jan.* A naplněno jest Písmo (*Is. 53, 12.*), kteréž dí: A s nepravými počten jest.“ *Mar.*

41. *O jeho oděv los metán.*

„Žoldnéři pak, když jej ukřižovali, vzali roucha jeho a učinili čtyři díly, každému žoldnéři díl jeden; a vzali také sukni: a byla sukně neshívaná, ale od vrchu všecka veskrz setkána. Protož řekli mezi sebou: Neroztrhujme ji, ale losujme o ni, čím bude. Aby se naplnilo písmo (*Žlm. 21, 19.*), kteréž dí: Rozdělili sobě roucha má a o můj oděv metali los. — A žoldnéři zajisté to učinili.“ *Jan.*

42. *Nápis viny na kříži.*

„Napsal pak i nápis (viny jeho) Pilát a vstavil na kříž. A bylo napsáno: Ježíš Nazaretský, Král Židovský. Ten pak nápis mnozí z Židů četli, — nebo blízko města bylo to místo, kdež ukřižován byl Ježíš. A bylo napsáno židovsky, řecky a latině. Tedy biskupové židovští řekli Pilátovi: Nepiš: Král Židovský, ale že on pravil: Král jsem Židovský. Odpověděl Pilát: Co jsem psal, psal jsem.“ *Jan.*

43. *Ježíš za své vrahy se modlí.*

„Tedy Ježíš řekl: Otče, odpusť jim (katanům), neboť nevědí, co činí.“ *Luk.*

44. *Židé rouhají se.*

„I stál lid, dívaje se. *Luk.* Ti pak, kteříž chodili tudy, rouhali se jemu, ukřivující hlav svých a říkající: Ha, ha, kterýž rušíš chrám Boží, a ve třech dnech jej zase vzděláváš: pomozíš sám

*) Alexander a Rufus byli tehdáž, když sv. Marek své Evangelium psal, znamenití muži mezi křesťany (Řím. 16, 13.).

**) Dle našeho počtu devátá.

sobě: jsi-li Syn Boží, sstupiž s kříže. Tak podobně i knížata kněžská, posmívající se s zákoníky a staršími, pravili: Jiným pomáhal, sám sobě nemůž pomoci; jestli že jest král israelský, nechať nyní sstoupí s kříže, a uvěříme jemu: Doufali v Boha, nechať ho nyní vysvobodí, chce-liť mu (dobře); nebo pravil: Syn Boží jsem. *Luk.* Tedy Ježíš řekl: Otče, odpusť jim: neboť nevědí, co činí.“ *Luk.*

45. Ježíš kajícímu lotru slibuje ráj.

„Jeden pak z těch lotrů, kteříž s ním viseli, rouhal se jemu řka: Jsi-li ty Kristus, spomož mi sobě i nám. A odpovéděv druhý, trestal ho, řka: Ani ty se Boha nebojíš, ješto jsi v témž odsouzení? A my zajisté spravedlivě trpíme, neb hodné věci za skutky své bereme, ale tento nic zlého neučinil. I řekl k Ježíšovi: Pane, rozpomeň se na mne, když přijdeš do království svého. I řekl mu Ježíš: Amen, pravím tobě, dnes budeš se mnou v ráji.“ *Luk.*

Kající lotr.

Jedna z nejšlechtnějších povah Nového Zákona. Lotr, zločinec, jenž sám uznává, že spravedlivě trpí Co to vznešeného? Co více, než skroušená lítost? Tak se arcit podobá dle soudu lidského. Nebo ti, kdož propadli ramenu spravedlnosti, obyčejně všichni za ohavy se mají, na šibenice prý jen zlosynové přicházejí! Než čemu zkušenost, čemu dějepis nás učí? V skvostném paláci, šarlatem a zlatem oděn, v nejvyšší cti a královské důstojnosti postaven, všech radostí a rozkoší tohoto světa požívá král Herodes, co zatím šlechtný Jan v tmavém žaláři úpí; neohrožený pravdy a ctnosti obhájce, na rozkaz Herodiany hlavu svou pod meč katana volně podává, a nevinný Kristus na potupném dřevě kříže umírá. — V skvostném rouše, v mramorové kobce mnohý tyran starého věku odpočívá, co nevolníka na místě popravý sotva nahého útrpná matka země v své lůno pojímá. Za živa i po smrti mnohý pochlebňík ukruťníka do nebe vynáší, a muže šlechtného jeden hanobí, jiný mlčí a málo kdo slzou útrpnosti hrob jeho skrání. — Než bojce, vrah; při tom slově hrůza nás pojímá. Však považme, jak mnohý člověk popudlivý snadno se rozdráždí, jak lehce hněv překypí, kterýž pak těžko ukrotiti. Jak často neopatrností neb náhodou jiskra života lidského se zhasíná. Jak mnohý bezděky vrahem se stal! — Snad že nic podobného Evangelického lotra nevymlouvá; než jistof, že pouhý skutek nečiní vraha. — V čem tedy vznešenost Evangelického lotra záleží? Už vyznání pravdy, vlastních chyb, jež každý rád zakrývá, jest šlechtné. — Ježíš visí na kříži, trápen hroznými bolestmi, přívrženci jeho, jedni ze studu, jiní z bázně jej opouštějí, celý

národ potupen, že ten, jenž za jeho Messiáše se vydával, potupnou smrtí umírá. Kristus sám lká: Bože můj, proč jsi mne opustil! A v tomto ponížení Kristově patří kající lotr jeho nevinnost, vznesení i oslavení. Druhý z zločincův rouhal se Kristu. Toť jej hněte, a proto se Ježíše ujímá: Ani ty se Boha nebojíš? Jaká to šlechtnost! Sám na svou bolest, na své trápení zapomíná a nevinnost Kristovu, nespravedlnost katanův před světem vyznává. — Než za oněch časů nebylo nic neobyčejného, že byl odsouzen nevinný. Pokutu lidskou nepředcházela a nepředchází dosud vždy vina. Však lotr poznal v Kristu více než muže nevinného. Bádavá mysl jeho, cit hluboký, srdce, v němž při vši nepravosti Božská jiskra pravdy nebyla udušena, poznalyť už v šlechtném vzezření Kristově, i z nemnohých, ale vážných slov jeho na kříži, z chování se k svým rouhačům a nepřátelům, z trpělivého snášení a odevzdání se do vůle Boží, že je Ježíš vzdor svého snížení více než člověk, a rozpomenuv se na to, co čítal snad v prorocích o Messiáši, že tento musí položit život z lásky k svým bratřím, nabyt přesvědčení, žeť on zaslíbený Messiáš. — Znalť svou vinu, děsil se spravedlivého soudu na věčnosti, a protož důvěrně obrací se ku Kristu, o němž věří, že nad osudem v budoucím životě bude rozhodovati, řka: Pane, rozpomeň se . . . Víru tuto odměnil Kristus potěšitelnými slovy: Amen . . .

Záhodno tu připomenouti i víru lotra kajícího v nesmrtelnost duše, již mnozí Židům upíratí chtěli. Jak patrná víra o spravedlivém soudci v slovích: Ani ty se Boha nebojíš? — a přesvědčení o trvání života po časné smrti v onom: Rozpomeň se, když přijdeš do království svého!

Ještě pohledme na lotra na levici Páně. Jaký to odpor. I to nejprevrácenější srdce, pokud je v něm jiskra lidského citu, alespoň v neštěstí při pohledu na svou bídu s jinými nepohrdá, ano útrpnost má, zvláště s spolutrpicím. Než, kde zkaženost nejvyššího stupně dosáhla, kde mysl zoufá, i cit lidskosti se udusí, srdce zatvrdne, trpkost, nenávisť v něm se uhostí, že si činí posměch a potupu i z vlastního i z cizího trápení. A toť smutný obraz lotra zavrženého.

46. Ježíš Matku svou Janovi a Jana Matce poroučí.

„Stály pak blízko kříže Ježíšova Matka a sestra Matky jeho Maria, manželka Kleofášova a Maria Magdalena. Tedy Ježíš uzřev Matku a učeníka tu stojícího, kteréhož miloval, dí Matce své: Ženo, aj syn tvůj! Potom dí učeníkovi: Aj Matka tvá! A od té hodiny přijal ji učeník ten k sobě.“ *Jan.*

Matka sedmibolestná.

Památku bolestí Marie, stojící pod křížem svého Syna, koná Církev v pátek po smrtelné neděli.

„Ačkoli Rodička Boží za živobytí svého mnoho a velikých okusila radostí, vyplnilo se nicméně na ni proroctví Simeonovo, že ostrý meč pronikne duši její. Čítá se bolestí těch sedm a sice: Při poslechnutí téhož proroctví, — při útěku do Egypta, — při marném po tři dni hledání dvanáctiletého Božského Synáčka, — při uzření Ježíše, klesajícího pod těžkým křížem, — při jeho ukřižování, — při snímání jeho sv. těla s kříže — a při pohřbu jeho.“ *Hnojek*. — „Vedlé kříže stála matka, a ješto se mužové rozprchli, stála tu neohrožená. Viztež, zdali by se ostýchavostí pohnouti mohla máť Ježíšova, jenž nezměnila mysl svou. Hledělať nábožným zrakem na rány Synovy, z nichž že všechněm vykcupení vzejde, poznávala jest. Syn pněl na kříži, Matka se vzdávala pronásledovníkům.“ *Sv. Ambrož*. — „Právem jmenujeme Marii Královnou mučeníkú; neboť an její Syn na kříži pněl, trpěla Maria více, než veškeří mučeníci. — Blízko kříže stála matka jeho. — Matky, vidouce dítky své umíratí a nemohouce jim pomoci, prchají obyčejně; Maria se nevzdálila, setrvala u Syna svého až do posledního okamžení jeho života. — Anto Kristus svého ducha vypustil, přinesla ona smrt Syna svého, věčnému Otci v obět za hříchy naše, snášejíc při tom smrtelná muka a větší bolesti, než kdyby sama byla podstoupila smrt nejstrašlivější.“ — *Sv. Liguori*.

Stabat mater.

Od *Jakuba de Benedictis*, minority, † překladem *Fr. Sušila**).

Podlé kříže plná žele	O jak mdlela, jak se chvěla,
stála Matka Spasitele,	o jak tlela, když ho zřela,
když Syn její na něm pněl.	stradát (trpět) k světa výplatě!
Duši její přeubohou,	Jestli někdo v zemském dolu,
zkormoucenou pro strast mnohou	jenž by zdolal prosty bolu,
přeostrý meč otevřel.	Matku zřítí strápenou?
O jak smutná, zsužovaná	Kdož by ronit pláč se styděl,
byla Máti požehnaná	kdyby Matku Páně viděl,
y hoře toho úchvatě!	se svým synem sloučenou?

*) Stáváť ještě více překladů, jako staročeský překlad: „Stála Matka bolestivá . . .“ (viz: Výbor z literatury české str. 324); „Maria pod křížem stála“ a starý zobecnělý překlad v kan. „Stála Matka litující . . .“

Pro národa svého vinu
viděla, jak svému Synu
tělo biči zedrali ;
zřela, jak Syn její lásky
úmornými spoután pásky,
dokonává zsinalý.

Eja Matko, lásky zdroji,
nechť žel mne s tebou spojí,
nech se s tebou rozkvílím,
Ať mé nitro rozkochané
ke Kristovi láskou zplane,
ať se jemu zamílím (zalíbím).

Svatá matko, ony rány,
jimiž údy Krista sklány,
hluboko mně v duši vtlač.
Ty bolesti, jež chtěl nésti
podlé zvěsti pro neřesti,
se mnou milé dělit rač.

47. *Slunce se zatmělo.*

Od šesté pak hodiny tmy se staly po vší zemi až do hodiny deváté*), a zatmělo se slunce**).“ *Luk.*

48. *Ježíš v smrtelných úzkostech k Bohu volá.*

„A okolo hodiny deváté volal Ježíš hlasem velikým, řka: Eli, Eli Lamazabathany! Co jest: Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil! A někteří tu stojíce a slyšíce, pravili: Eliáše volá tento.“ *Mat.*

49. *Židé posmívají se mu.*

„Ale jiní pravili: Nechť uzříme, přijde-li Eliáš, aby ho vysvobodil.“ *Mat.* Jsi-li ty Král židovský, spomoziž sobě.“ *Luk.*

50. *Ježíš žízňí.*

„Potom vida Ježíš, že již všecky věci dokonány jsou, aby se naplnilo Písmo, řekl: Žízním! Byla pak tu postavena nádoba plná octa. Oni pak houbu plnou octa vloživše na ysop (trest), podali ústům jeho.“ *Jan.*

*) Dle našeho počtu od 12té v poledne do hodiny 3ti, kdežto Kristus skončil. —

***) Při tomto neobyčejném zatmění (v úplňku měsíce) zvolal sv. Dyonis, kterýž tehdáž ještě pohan, v Egyptě se zdržoval: „Buďte Stvořitel přírody trpí, aneb celý stroj světa se rozpadá.“ Pohan Phlegon a jiní svědčí, že v čtvrtém roce 202. Olympiady (tedy v roce smrti Pána Ježíše) stalo se zatmění slunce až posud největší, tak že v pravé poledne hvězdy na nebi bylo viděti.

51. *Ježíš umírá.*

„Když přijal Ježíš ocet, řekl: Dokonáno jest! *Jan.* Otče! v ruce tvé poručím ducha svého! *Luk.* A nakloniv hlavy vypustil duši.“ *Jan.*

Když *kněz, čta pašije*, došel k tomu místu (jak Pán Ježíš umírá), poklekne chvíli a *lid kleče zpívá*:

Ukřížovaný Kriste — zdráv buď naše naděje!
V čas tento svatého Tvého umučení
rozmnožuj v dobrých — pravou ctnost, duše svatost
a hříšným rač dáti — svou svatou milost.

52. *Země se třese a mrtví z hrobů vstávají.*

„A aj opona chrámová roztrhla se na dvě straně (na dvě), od vrchu až dolů, země se třásla, skály se pukaly a hrobové se otvírali a mnohá těla svatých, kteříž byli zesnuli, vstala.“

53. *Setník na stráži jeho Božství uznává.*

„Setník pak a ti, kteříž s ním byli, ostříhajíce Ježíše, vidouce zemětřesení a to, co se dalo, báli se velmi, řkouce: Jistě Syn Boží byl tento! *Mat.* A veškeren zástup těch, kteříž tu spolu byli u toho divadla a viděli to, co se dalo, tepouce se v prsy své, navracovali se.“ *Luk.*

54. *Bok Ježíšův prohnán kopím, lotrům zlámány hnáty.*

„Protož Židé, aby nezůstala těla na kříži v sobotu (byl zajisté veliký ten den sobotní), prosili Piláta, aby zlámání byli hnátové jejich a aby byli složení. Protož přišli žoldnéři, a prvnímu (lotru) zajisté zlámali hnáty i druhému, kterýž ukřížován byl s ním. Ale k Ježíšovi přišedše, jakž uzřeli jej už mrtvého, nelámali hnátů jeho . . . Ale jeden z žoldnéřů bok jeho kopím otevřel, a hned vyšla krev a voda. A ten, jenž viděl, svědectví vydal a pravé jest svědectví jeho. A on ví, že pravé věci praví, abyste vy věřili. Staly se zajisté tyto věci, aby se Písmo naplnilo: Kostí mu nezlámete (*Exod.* 12 49.). A opět jiné Písmo dí: Uzří v koho bodli“ (*Zach.* 12, 10. *Jan.*).

Tak se naplnilo co beránek velikonoční vyobrazoval. Ježíši nebyly kosti zlomeny, poněvadž jest pravým Beránkem božím, jenž snímá hříchy světa.

55. *Tělo Kristovo snato s kříže.*

„Potom prosil Piláta Josef z Arimathie (znamenitý desátník, úřední osoba, kterýž také očekával království Božího, *Mar.*), proto že byl učeník Ježíšův, ale tajný — pro strach židovský, za tělo Ježíšovo. Pilát pak podivil se, juž-li by umřel, a povolav setníka, otázal se ho, juž-li umřel. A zvěděv od setníka, dal tělo Josefovi. *Mar.* A on přišed, snal tělo Ježíšovo. Přišel pak i Nikodem, kterýž byl prvé přišel k Ježíšovi v noci, nesa smíšení myrrhy a aloe

okolo sta liber. *Jan.* Josef pak koupil kmentu. Tedy vzali tělo Ježíšovo a obvinuli je prostěradly a vonnými věcmi, jakž obyčej jest Židům se pochovávatí.“

56. *Ježíš pochován.*

„A byla na tom místě, kdež ukřižován byl, zahrada a v zahradě hrob nový, v němžto ještě žádný nebyl pochován. Protož tu pro den připravování židovský, že blízko byl hrob, položili Ježíše. *Jan.* A vzav tělo Josef — položil je do svého nového hrobu, kteréž byl vytesal v skále; připravil kámen veliký ke dveřím hrobovým a odešel. *Mat.* i *Mar.*

57. *Ženy připravily vonné mastě, aby tělo Ježíšovo pomazaly.*

A byla tu Maria Magdalena a druhá Maria, ženy, kteréž s ním byly přišly od Galilee, sedíce proti hrobu, shledly hrob a kterak položeno bylo tělo jeho; a vrátivše se, připravily vonné věci a masti; ale v sobotu odpočinuly vedlé přikázání.“ *Luk.*

Katechismus dí: Josef z Arimathie a Nikodem pochovali tělo Ježíšovo do nového v skále vytesaného hrobu, v kterémž nikdo ještě nebyl pochován.

Pohřeb Pána Ježíše dle sv. Bernarda.

Když Josef a Nikodem tělo Páně ukládali v hrob, chtěla *Matka Ježíšova* s ním pochována býti, i prosila, aby na chvíli ještě s pohřbem posečkali, by se ještě se Synem svým potěšiti mohla. I vložili tělo Kristovo v lůno matčino, kteráž je zlíbala a slzami skrápěla. Přátelé pak Ježíšovi hořce plakali, ano i sami andělé hořkovali. — Protož představuje se Maria s mrtvým Synem v náručí svém „Syn její byl nástrojem jejího umučení, jelikož útrpnost a bolest nad ním učinila ji královnou mučeníkův.“ *Sv. Alf. Liguori.*

Nebylo na zemi nikdy tak počestného a skvostného pohřbu, jako byl pohřeb Ježíšův; neboť lidé i andělé v hlubokém, upřímném žalu, sprovázeli mrtvolu jeho, tak že se neploila slova proroka *Zachariáše* (12, 10. 12.): „I vyleju na dům Davidův a na obyvatele Jerusalemské ducha milosti a pokorných proseb, a patřiti budou na mne, kteréhož bodli, a kvíletí budou nad ním, jako nad jednorozeným a žalostiti budou nad ním, jakž obyčej jest žalostiti nad smrtí prvorozeného. V ten den bude veliké kvílení v Jerusalemě. A kvílití bude země, čeledi a čeledi, čeledi Davidova obzvláštně, a ženy jejich obzvláštně“ (srvn. *Is.* 11, 10.).

Nikodem a Josef z Arimathie.

Oba mužové tito často neprávě bývají posuzováni, proto že se nehlásili veřejně k Ježíšovi za živobytí jeho, nýbrž byli tajní učení jeho. — O Nikodemovi dí Evangelium, že noční dobou Krista navštěvoval, by učení jeho poslouchal. Než moudrý badatel všecky okolnosti a poměry považuje, a nestranně na jeho jednání pohlíží. Snad že čas noční pro něho byl nejvhodnější? Snad že s Kristem, k němuž se ve dne zástupy hrnuly, jedině v noci mohl mluvit? Snad že, dokavad nenabyl přesvědčení, opatrnost radila mu, by z prvu tajně poslouchal učení jeho? A kdož mohl znáti lépe ukrutnost rady židovské, jež kletbou hrozila všem, kdož se jí protivili, jež zlořečila zástupům, kteříž věřili v Krista, i usnesla se jej ze světa sprovoditi? Avšak Nikodem, přesvědčen o pravdě učení jeho veřejně Krista zastává: Zdali zákon náš soudí člověka, leč prvé uslyší od něho, a pozná, co by činil? (Jan 7, 51.) On při Kristu setrval i tenkrát, když ho nejvěrnější přátelé opustili, když jej nepřátelé na kříž přibili, a když zdálo se, že naději svou do hrobu pochovává; tu přišel s Josefem, sňal tělo Ježíšovo, a přinesl smíšení myrrhy a aloe, by po smrti vzdal čest veřejně tomu, jehož za živa tajným byl učeníkem. — I Josef z Arimathie, vyzuv se z bludův a předsudkův farisejských, u Ježíše pravdu hledal i poznal, a Kristu po smrti veřejně úctu svou na jevo dal. Takž o obou smýšleti dlužno, co o mužích pravdy milovných, ale moudrých a opatrných. A opatrnost zdaliž jest bázní? Takové opatrnosti jak i nám často jest třeba! Opatrností jak mnoho dobrého se působiti dá, což nemírnou, slepou horlivostí se mnohdy v nivec uvádí! — — Pokud budeme zapominati, že Kristus nám radí nejen *sprostnost holubičí*, alebrž i *opatrnost hadí*!

58. Hrob zapečetěn a stráží opatřen.

I Židé byli opatrní; však co synové světa z bázně, by dílo zloby jejich nebylo zmařeno. „Druhého pak dne *), kterýž byl po velikém pátku, sešla se knížata kněžská a fariseové ku Pilátovi, řkouce: Pane, rozpomenuli jsme se, že ten svůdce řekl, ještě živ jsa: Po třech dnech zase vstanu: Rozkažiz tedy ostříhati hrobu až do třetího dne, aby snad učení jeho nepřišli a neukradli ho, a řekli by lidu: Vstati jest z mrtvých: i poslední blud (svod) horší, nežli první. Řekl jim Pilát: Máte stráž (chrámovou), jděte, ostříhejte, jakž víte. A oni odšedše, osadili hrob strážnými, zapečetivše kámen“ (Mat. 27, 61—66.).

*) Ještě téhož večera; neboť Židé dny své od večera do večera počítají.

Jerusalem a místa utrpení Kristova.

Jerusalem, ondy hlavní město Judstva, v pokolení Benjaminově ležící, pokolení pak Judovu patřící, sídlo židovských králův, a město, — které v pamětné na věky době Spasitel světa vyvolil za jeviště utrpení svých, pro spasení naše podstoupených. Nyní je to město v kraji Damašském. Leží v hornaté, na vodu chudé krajině, na půdě pahrbkovité, místo $\frac{4}{5}$ něm. míle, kteréž ondy ještě za času Josefa Flavia mělo, nyní pouze 4630 kroků v okružku mající, asi s 20.000 obyvatelů, jichž polovice jest Mahomedánů, čtvrtina křesťanů (římsk. katolíků asi 1000), a čtvrtina Židů. — První počátek jeho sahá do hlubokého věku. Zakladatel jeho byl veliký kníže kněžský Melchisedech, i Sa'lem jej nazval, kteréžto jmeno znamená mír neb pokoj. Po Melchisedechovi 50 let opanovali to město Jebusité, od Jebusea, syna Chanaanova, syna Cháмова, syna Noemova, tak nazvaní. Ti stavěli na hoře Sionu hrad, Jebus, obyčejně pak jej jmenovali Jerusalem, t. j. příbytek pokoje.

Když Israelité leta 1450 před Kristem zemi zaslíbenou dobývali, nemohli Jebuseův vyhladiti (Jos. 15, 63.). Teprv později se pokolení Benijaminovo a pokolení Judovo dolejší části zmocnilo, hradu Sionu pak dobyl teprv David, poraziv Jebusejské, obyvatele této země (II. Král. 5.). Potom ne více v Hebronu, ale na tom hradu bydlil a protož nazván jest městem Davidovým.

Od té doby byl Jerusalem sídlem králů Israelských. Po smrti Davidově r. 1015 před narozením Páně, 4 léta kralování Šalamouna počal se stavěti dům Hospodinův a stavěl se 7 let, jímž Jerusalem se prostředkem služeb Hospodinových stal. Když pak r. 975 před Kristem za Roboama odstoupil Israel od domu Davidova, byl Jerusalem hlavním a sídelním městem království judského, až posléz za krále Sedechiáše r. 588 Nabuchodonozor, král babylonský, se ho zmocnil. Chrám byl zapálen, hrad král. i všecky domy pobořeny a Židé do zajetí babylonského zavedeni. Po 70 pak letech Cyrus, král perský, Israelské ze zajetí propustil, jim město a chrám stavěti dovolil. — V 5. století patero těžkých ran utrpěl Jerusalem od Alexandra Vel., pak Ptolomea Lagi r. 318 př. Kristem a Antiocha Epifana r. 174 př. Kristem dvakráte.

Judas Mach. sice založil r. 162 tak nazvané království Machabejské v Jerusalemě, když ale mezi Machabejskými roztržky byly, vpadl římský konsul Pompejus do Jerusalema, 64 let před nar. Páně, dav zbořiti zdi, kteréž ale zase z sutin svých brzo povstaly a Židy

Římanům poplatnými učinil, až posléz 37 let před nar. Páně, kde Herodes pomocí římskou Jerusalem vydobyl, berla od Judy odjata byla; a Římané od té chvíle vladaře do Jerusalema vysílali. Než stálý nepokoj panoval mezi Židy. Roku 70 po Kristu zbouřivše se proti vladařovi, zhubili posádku římskou. I vyslal císař Vespasian proti Jerusalému syna svého Tita se strašlivým vojskem. Ten oblehna město, tak je soužil, že se proroctví Kristovo do slova naplnilo, že v něm kámen na kameni neostavili (Luk. 19, 43. 44.). I chrám v zříceniny obrácen a království židovskému navždy konec učiněn.

Byltě sice Jerusalem r. 118 po nar. Páně od císaře Hadriana zase vystavěn, ale není na tom samém místě a proti předešlému jen malé městečko. Vyloučeny z něho totiž hory: Sion i Moria, místo, kde stál Šalomounův chrám i s nárožní věží až k Efraimské bráně; za to pak hora Golgotha s hrobem Kristovým pojata jest v obvod nového města. V století IV. přišel Jerusalem za panování Konstantina zase do rukou křesťanských, ale zůstal pod poddaností římskou, a po rozdělení říše římské r. 395 připadl východnímu císařství. Vládu tuto přetrhl nejprve Koshru III., král perský, r. 614 Jerusalema se zmocniv, jehož však Heraklius císař po 14 letech opět vypudil. Než brzo na to r. 638 padl do rukou Arabům (Mahomedánům). — S rozšiřováním víry křesťanské rozmahala se i láska k místům, kde Spasitel žil, trpěl a umřel. Odtud pošly nábožné poutě do země svaté. Pod vládou arabskou bezpečně tam křesťané putovali. Když ale tato od Turků byla vyvrácena, křesťanům mnohé bezpráví se činilo. Čím větší však bylo protivenství, tím více rozněcovala se láska. Tudy v krajinách evropských všeobecné nastalo hnutí v lidu, který lítost maje nad církví východní, jí ku pomoci pospíchal. Odtud povstaly ony křižácké výpravy od r. 1093—1292 trvající. Vydobyli sice křižáci pod Bohumírem z Builionu r. 1099 Jerusalem a zarazili nové království Jerusalemské, které však se smrtí jeho již zašlo. — Šestkrátě táhla vojska evropejská na východ, než vždy bez velkého prospěchu. Konečně uhasl plamen horlivosti křižácké a dvousetletá namahání národův evropejských rozplynula se v nívec.

K sedmi millionům křesťanů padlo proti Saracenům neb Turkům; než Jerusalem a všechna sv. místa zůstaly v moci Mahomedánské po dnešní den. (Viz Idy Pfeiferové „Putování do sv. zemi,“ přel. Jan St. Křeček 1844.)

Místa utrpení Kristova.

1. *Hora Olivetská* jest as půl hodiny od Jerusalema k východu vzdálena. Celé úbočí její pokryto jest olivovými stromy, právě jako za dávných časů. Na patě této posvátné hory stojí osm košatých oliv, které vyrůstají z kořenů ještě těch samých stromů, ježto někdy skrývaly modlíciho se Ježíše *). Tuto jest *zahrada Jetsemanská* **). Jsou to dva sádky, obehnané kamennou ohradou, ježto přináležely druhdy ke dvoru neb popluží Jetsemanskému. Tam se nachází skrýše, kdežto se Spasitel náš modlil a krví se potil. Místo, kde odpočívali tři apoštolové, ukazuje se na konci zahrady as tak, co by mohl kamenem dohoditi (Luk.) Modlitební skrýše Ježíšova zůstala v původním stavu, toliko sprostý dřevěný oltář, před několika lety od jednoho bavorského prince založený, tu stojí, nad nímž vyobrazen jest Spasitel, klečící a modlíci se, an přijímá z ruky anděla neb. kalich. Blíže jeskyně té jest kaple, v nížto se nalézá hrob Panny Marie. Padesáte mramorových schodů vede dolů a na konci jest hrobka s oltářem. Asi v polovici schodů jsou dvě jeskyně s oltáři, kde se kosti rodičů Panny Marie a kosti sv. Josefa chovají ***).

2. *Cesta křížová*. Ježíš, zrazen v zahradě Jetsemanské, veden byl podlé potoka Kedronského v tu stranu, kde stojí pomník Absolonův, proti němužto vedl přes potok most, kterýžto až posud se tu nachází. Zde někdy Ježíš slepému od narození udělil zrak; ale teď měl na tom samém místě utrpěti první rouhání od vedoucí jej strážce. Práví se též, že tuto i první jeho upadnutí se událo. Kolena i ruce našeho Vykupitele vytiskly se na břehovém kameně i až do nynějška lze tam celovati stopu jeho umučení.

Podání o křížové cestě odsud jsou rozličná. Jedni udávají, že Ježíš veden byl k Anáši skrze zlatou bránu, kterouž byl před nedávnem vítězoslavně jel do Jerusalema a kteráž nyní zazděna jest.

*) Stromy tyto, patřící katolíkům, kteří je bedlivě střežou, mají i Turci v uctivosti. Práví se, že Židé muteselimu (vladaři) Jerusalemskému velikou sumu peněz dávali, aby sad jetsemanský zahladiti dal, ale ničehož nepořídili.

***) *Jetsemani*, slovo hebrejské, znamená tolik co lisice čili přes olejni, poněvadž se tu olej dobýval. Odtud se brávaly i ratolestě k stanovištnímu hodu. Práví se, že Jetsemane kněžím a levitům přináležela, i že tam pásávali stáda, určená k obětím. Odtud vedli na popraviště též Beránka Božího, jenž snímá hříchy světa.

****) O vrchu hory Olivetské viz níže: *Na nebe vstoupení Páně*.

— Jiní udávají, že vedli jej od mostu jihozápadně skrze bránu hnojní (pro znectnění Ježíše) k domu Annáše, kterýžto se blíže Sionské brány nacházel. Potom vedli Spasitele pořád na Sion až ku Kaifáši, kdežto i přes noc byl u vězení. Nyní tu stojí armenský kostelík. — Na tomže pahrbku Sionském ukazuje se i místo (nyní mešita), kde Kristus Pán se svými učeníky nejposléze stoloval.

Po uplynulé bolestné noci vedli Ježíše přes celé město k Pilátovi. Část zřícenin domu Pilátova ještě stojí. Viděti tu pozůstatek někdejšího vchodu do dvora zeměsprávcova, pretorium nazvaného. Soudnice Pilátova (Lithostraton) vykládána byla rozličnými, různobarevnými kameny. Teď stojí v řadě jiných uličných zdí. Podobně tam viděti poslední stupeň schodů, po kterýchž Ježíš kráčel k nešlechtnému soudu. Ostatních 28 schodů mramorových přenesli křižáci do Říma, kdežto se dosud v kostele chovají. — Na stěnách jedné komnaty téhož stavení vyobrazen byl soud Pilátův nad Ježíšem, pocházející nepochybně z časů sv. Heleny; však pohané a Židé zahladili tuto hroznou pro ně výčitku. Tu byly i dva velmi starodávné nápisy latinské, obsahující v sobě známý ortel Pilátův: „Ježíše [Nazaretského, podvodníka národu, zákona Mojžíšova rušitele, od knížat kněžských i od kněží obviněného, vysvlecte, svažte a pruty mrskejte. — Ježíše Naz., muže odbojného i zamítatele císaře, jakožto dokázáno jest staršími z národu jeho, uprostřed dvou loupežníků na popravní místo uveďte, a za zprznění cisařské majestátnosti mezi dvěma lotry ukřižujte.“

Nevelké loubení spojuje nad ulicí Pilátův palác s ostatními budovami s druhé strany ulice; povídáť se, že z jednoho okna téhož loubení, jenž na veřejné náměstí šlo, ukázal Pilát Ježíše krvežíznivému zástupu, řka: „Ejhle člověk!“ — Na levé straně pod tím loubením ukazují malý výklenek v stěně, kde prý Maria očekávala ukončení soudu. — Podlé nachází se malý sklep na způsob věže, a uprostřed kámen, kde Kristus byl svazán a bičován. —

Dům Herodesův stál nedaleko domu Pilátova v pravo od loubení na skrovném návrší, jež teď prázdné jest a toliko zříceninami pokryté.

V domě Pilátově vlastně počíná křížová cesta, ježto původně měla 12 zastavení.

I. Zastavení jest na místě, kde Kristus byl odsouzen.

II. Tu, kde krvožíznivé rotě byl vydán k ukřižování.

III. Od domu Pilátova jde se bolestnou ulicí asi 100 kročejů; tu kde uhýbá se ulice — na levo na rohu — leží povalený sloup, jenž označuje místo, kdežto Spasitel, nesa kříž, omdlévati počal a padl.

IV. Asi 40 kroků dále potkal se Ježíš s Marií, svou Matkou. Tu stával někdy kostel sedmibolestné Rodičky Boží, od sv. Heleny vystavený, nyní se tam nacházejí lázně.

V. Brzo po prvním ohybu v levo — otáčí se ulice v pravo, vedouc až na návrší. Zde 60 krokův od IV. zastavení Spasitel opět unavený, břemenem kříže zemdlený, potkal se s Šimonem Cyrenským, jenž mu pomohl kříž nésti.

VI. Asi 80 kroků dále vyšla sv. Veronika ze svého domu Ježíši vstříc a ochladila obličej Spasitelův, utřevši s něho rouchem krvavé potůčky, jak nábožná pověst vypravuje.

VII. Ještě asi 100 kroků výše stávala někdy soudní brána, kteráž ukončovala město a za ní bylo údolí umrlčí a ohavné místo hrdelního trestu. Skrze tuto soudní bránu, již nyní stojatý sloup označuje, byl Ježíš veden na smrt. Od brány k místu, kde Kristus podruhé upadl, čítá se 80 kroků.

VIII. Asi 30 sáhů dále ukazuje se místo, kde s plačícími ženami se setkal.

IX. Další cesta na vrchol Golgothy, která IX. zástavu činí, jest nyní vyrovnána a ulicemi zastavena.

X., XI., XII., t. „Ježíš přišel na místo popravní, okouší ocet se žlučí; Ježíš přibit na kříž a Ježíš umírá,“ jsou uzavřeny v chrámě Božího hrobu, jímž celý svrček Golgotský i s pobřežní jeskyní jest přikryt *).

*) Dle této opravdové křížové cesty, kteroužto Kristus Pán pro spasení naše na horu Kalvarii konal, užívají věřící k nábožnému rozjímání i křížové cesty v obrazech, představujících různé příběhy utrpení a smrti Kristovy. Bývá obyčejně čtrnáctero zastavení a sice:

1. Ježíš cedí krvavý pot v zahradě Jetsemanské.
2. Jidáš zrazuje Ježíše.
3. Ježíš odsouzen k smrti.
4. Ježíš pod křížem padá.
5. Ježíš potkává se se svou Matkou.
6. Veronika podává Ježíši roucho.
7. Šimon Cyrenský pomáhá Ježíši kříž nésti.
8. Ježíš obrací se k plačícím ženám.
9. Ježíš po druhé pod křížem padá.
10. Ježíše svlekají s roucha (Ježíš okouší ocet se žlučí smíšený).
11. Ježíš na kříž přibíjen.
12. Ježíš umírá.
13. Tělo Ježíšovo snímají.
14. Tělo Ježíšovo kladou do hrobu.

Jiní pošíňajíce křížovou cestu od odsouzení Ježíše k smrti, — přidávají: Ježíš korunován, neb Ježíš bere kříž na se a Ježíš po třetí padá.

3. *Hora Kalvarie. Chrám Božího hrobu.* Místo, na kterémž Kristus zemřel i pohřben byl, nazývalo se druhdy údolí smrtné. Židé nazývali je *Golgotou* (místo popravné). Tam bývalo viděti kříže ukřižovanců v hromadách prachu a popele z upálených těl. Vítězoslavný Spasitelův kříž ukrýval se pod těmito hromadami okolo 300 let. Pohané zlobíce se na křestany, přicházející sem v tajnosti Kristu se klaněti, vystavěli za časů Hadriana na Golgotě chrám bohyni Venuši, a na místě vzkříšení chrám Jupiteru, aby křestané, klaníce se svým svatyním, klaněti se zdáli modlám. Ale r. 326 císařovna Helena rozbořila modlářny bůžků pohanských i vystavěla na sv. místě Golgotském velkolepý chrám hrobu Božího, kterýž od toho času kolikráte se sice stal kořistí požáru, (nejposléze r. 1808); než za pomoci Boží byl zase obnoven. (Příběh o nalezení kříže viz níže.)

Chrám Božího hrobu, jak svrchu povědíno, zaujímá celý vršek Golgotský i s pohřební jeskyní. Dva vchody vedou do něj, z nichž pravý jest zasděn. I k druhému Turci mají klíče, a jen na požádání za plat jej otevrou. Vstoupivše do chrámu, spatříme v pravo komnatu řeckého kostelníka, v levo budku moslemínského vrátného. Postoupivše několik kročejů ku předu, stojíme u paty Kalvarie čili skály Golgotské; před námi pak na zemi leží široký kámen, na němžto vykonáno bylo umytí a mazání těla Ježíšova, sňatého s kříže. Na pravo vedou mramorové schody na Golgothu; na levo znamenatí opodál za dvěma oblouky více pilířů do kola, kde se nachází hrob Páně.

Zatím vstupme na Kalvarii, jejížto celý povrch vyložen jest žlutým mramorem. — Tu stojí tmavý nízký kostelík, který skládá se ze dvou kaplí. Na místě, kde kříž byl vyzdvižen, jest oltář a pod ním viděti puklinu, kde kříž byl zaražen. Ta obložena jest pozlaceným plechem, rovněž i rozpuklina skály, která se stala při skonání. — Tu dle tajeplného podání složil kleslý Adam prach svůj; načež sv. Ambrož narážeje, praví, že „tam, kde počátek smrti, tam i počátek života.“ Nad oltářem se vznáší veliký kříž, okolo něhož hoří mnoho drahocenných lamp. — V pravo od řeckého oltáře zřízena jest kaple katolická, před níž na mramoru označeno jest místo, kde Ježíše na kříž položili. Podlé v pravo jest od sv. Heleny přistavěna kaple, na tom místě, kde Panna Maria s Janem Miláčkem stály. Pod schody u paty skály jest kaple sv. Jana Křtitele, kde za oltářem skrze železnou mříž viděti lze přírodní skálu Golgotskou i rozpuklé při smrti Kristovy kameny. Tuto se též uka-

zuje místo, kde prach Melchisedecha kněze, zakladatele Jerusalema, odpočívá. — U paty Kalvarie stály někdy i náhrobky osvoboditelův Jerusalema, Gottfrieda a Balduina, kteréžto zničil poslední požár (l. 1808).

Sešedše s Golgoty, ubíráme se sloupořadím, jako by chodbou vřkol celého chrámu řeckého, kterýž jako by chrám v chrámě polovici veškerého chrámu Páně zaujímá. Druhá polovice přináleží k rotundě, v nížto nachází se hrob Hospodinův. Podlé sloupořadí na stranu venkovskou jsou rozličné kaple, zasvěcené vzpomínkám Kristových muk. — V první kapli jest řecký oltář, v němž úlomek sloupu z domu Pilátova, ku kterému Ježíš přivázán byl, když vzteklá rota se mu rouhala. Za tou kaplí sestupuje se po 49 stupních do rokliny, v nížto kříž Kristův byl nalezen. — Tuto jest vystavěn kostel o dvou kaplí. První jest zasvěcená sv. Heleně, druhá blahoslavenému lotrovi. Na tom místě, kde objeven byl kříž, stojí řecký oltář, a vedlé jest kaple katolíků. —

Navrátíce se z podzemního kostela opět do velkého chrámu, přicházíme k jeskyni, kde stojí sloup, u něhož Kristus byl korunován, a několik kroků dále sloup, u něhož byl bičován. Pak kráčíme ku kapli rozdělení roucha, náležející Orminům. Dále jest kaple řecká pod jménem setníka Longina. — S druhé strany jest kaple, v nížto se úcta vzdává kamenným okovům, jimiž dle domnění nohy Spasitelovy obtíženy byly; z této jdou dvěře do výstupku, zasvěcenému mejbl. Panně. Povídají, že zde byl zavřen Spasitel, pokud kříž nebyl připraven, a že když vyvedli Ježíše odtud, zde přesvatá Máti jeho slzy prolévala.

Pokračující chodbou podlé řeckého chrámu, vidíme před sebou na pravé straně *kostel katolický*, který zaujímá místo zahrady, kde se Ježíš po vzkříšení zjevil Máři Magdalenské. — Z katolického kostela kráčí se do rotundy *hrobu Páně*. Velkolepá bane o trojím patru pne se k nebi, nesena jsouc 18. pilíři korintského slohu, jež spojeny jsou mezi sebou loubením. Vrchol bane není zavřen, a světlo denní pronikajíc tudy, do vnitř padá na štíhlý mramorový chrámek, uprostřed stojící. A toť příkrov a oděv hrobu Syna Božího. — Pěkná měděná bane kostelíčku, spočívající na alabastrových obloucích, dělá nad ním průzračnou korunu čili věžíčku. Nade dvěřma jest mramorová mosaika, představující vzkříšení Kristovo. U vchodu jsou nízké schody z bílého mramoru se zábradlím; po obou stranách stojí stříbrné svícny. Vejdouce do kostelíčka, nacházíme se v předsíni hrobu Páně. — *Hrob Páně* ale jest skalná jeskyně, do nížto při zemi ni-

zoukný viděti otvor. Předsíň jeskyně zavírá v sobě ono místo, kde anděl Páně seděl na odvaleném od hrobu kameně, z něhož pozůstalý zlomek zazděn jest do velké mramorové vásy. Jeskyně hrobu Spasitelova jest nizounká, tak že se tam člověk sehnouti musí. Celá prostrannost obnáší asi 1 □ sáh. Kamenné lůžko, v němžto přesvaté tělo Ježíšovo odpočívalo, vykládáno jest bílým mramorem. Třidcet šest zlatých a stříbrných lamp, visících se stropu, hoří tu dnem i nocí, kouř odchází děrami v klenutí. Stěna, přilehající k hrobu, okrášlena jest mosaickým vyobrazením vzkříšení Páně. Čerstvé květiny a vonavé vodičky naplňují vzduch svou líbovonností, a ještě častěji slzy poutníků orosují toto třídenní smrtné lůžko Spasitelovo. — Chrámek tento (16 sáhů od Golgoty vzdálen) náleží římským katolíkům; však i Řekové střídají se v sloužení mše svaté.

Vedlé kostelíčka sv. hrobu na západ přistavena jest chudobná kaple Koptů; naproti ní v hlavní chrámové zdi kaple Syrianů a jeskyně, kde se nacházejí vytesaní hrobové Josefa z Arimathie a Nikodema.

Jdouce ode hrobu Páně v směru ku Golgotě, přicházíme k místu, kde dle podání stála Matka Boží, když tělo Ježíšovo bylo mazáno a plátnem obvíjeno. Místo to označeno mramorovým kruhem, patří Ormínům, kteří i nedaleko mají svůj chrámec

A již jsme celý chrám hrobu Božího obešli kolem, kterýž tolik chrámů a kaplí pod jednou chová střechou, že se pravému bludišti podobá. Tři hlavní národové jím vládnu, totiž: řecký, latinský a ormínský. Nejvíce však práv náleží Řekům, kteří chrám tento po posledním požáru z popele vyzdvihli r. 1810.

Člověku, shlížejícímu tuto svatyni Jerusalemskou, nelze vysloviti, jací se ho zmocní citové; každý křesťan, i nejzatvrzelejší, vzdává úctu svou posvátnosti, v jakovouž oděna jsou všechna tato místa.
Abrah. Norov.

II. Kristus trpěl a zemřel skutečně.

a) Ježíš Kristus skutečně trpěl. —

Namítá se tu otázka: kterak že mohl Ježíš trpěti, jsa Bůh? Odpověď: Ježíš trpěl jako člověk, ne pak jako Bůh.

Skutečně a sic v duši i v těle trpěl. — Abychom, co svrchu obšírně vypravováno dle Písma, slovy katechismu krátce opáčili: „V duši trpěl velikou teskností a zármutek a v těle mnoho strasti a bídy, mnoho ran; byl bičován a trním korunován. Trpěl mnoho potupy, posměchu, rouhání, pomluvy a jiných neřestí.“

Ježíš Kristus byl na hoře Kalvarii blíž města Jerusalema ukřižován a tam na kříži umřel.“

b) *Kristus skutečně zemřel.* Duše jeho oddělila se skutečně od těla, ale božství jeho zůstalo s tělem i s duší. Byliť jsou, kteří hlásali, že byl Ježíš jen zdánlivě mrtev, aby upříti mohli i vzkříšení jeho. Než patrný důkaz, že Kristus opravdově zemřel, jest probodnutí srdce jeho kopím, načež dle svědectví všech lékařův nelze déle živu býti; rovněž svědčí o tom jeho pohřbení.

Slova sv. Otců. „Kristus Pán skutečně v těle za nás pod Pontským Pilátem ukřižován byl. A v pravdě trpěl, jakož i v pravdě vstal, ne jako někteří nevěřící praví, že jen na pohled trpěl.“ *Sv. Ignác Ant.* „Všecko, o čem Písmo svědčí, trpěl Syn Boží ne zdánlivě, nýbrž v pravdě; totiž: hlad, žízeň, umdlení, bolest, smrt a co ostatně podobného. Trpěl ale dle toho, dle čeho trpěti mohl, ne podle přirozenosti, kteráž na se člověčenství přijala, alebrž podle té, jež přijata byla.“ *Sv. Augustin.* „Syn Boží sám dle svého Božství nemůže trpěti . . . ; jestiť jako Otec neporušitelný. Ano, ačkoliv vlastně osoba Syna, to jest: Slovo Boha, na sebe přijala člověka, mohoucího trpěti: a však přece Božství Slova svým v člověku přebýváním něčeho dle své podstaty neutrpělo, jakož ani veškerá Trojice . . . Umřelť následovně Syn Boží touž těla přirozeností, v níž se i zrodil i trpěl, v níž i z mrtvých vstal.“ *Týž.* „Ješto Božství není přístupno trápení, protož také netrpělo s tělem Ježíšovým. Pravíme sice, že *Bůh* trpěl v těle (protože jest Kristus Bůh i člověk v jedné osobě), a však nikdy nesmí se tvrditi, že by *Božství* trpělo v těle.“

Sv. Lev.

Podobenství. „Jako když strom sluncem osvícený, sekerou se stíná, slunci sekera neublíží: tak i Božství Slova, v osobním sjednocení s člověčenstvím, zůstalo prosto všeho utrpení, kteréž jen tělo zasáhlo.“ *Sv. Lev.*

c) *Však i v svém utrpení Kristus dokázal, že jest pravý Bůh,* nebo při jeho smrti slunce se zatmělo, země se třásla, skály se pukaly, hrobové se otvírali, tak že setník na stráži zvolal: „*Jistě Syn Boží byl tento!*“ Stvořitel trpí za ty, kteréž stvořil, Pán za své služebníky. Trpí ten, „z něhož, skrze něhož a v němž jsou všecky věci“ (*Řím. 11, 36.*). Jaký div, že se země třásla . . . ? A jestli němí, bezcitní tvorové kvůli Stvořiteli, kterak lidé, kamenové živí, nemají jeviti bolest svou?

III. Účel a výsledek smrti Kristovy.

a) Kristus trpěl a zemřel, aby *nás smrtí svou na kříži vykoupil* a spasil t. j. aby spravedlnosti božské místo nás zadost učinil, s Bohem nás smířil a zjednal nám odpuštění hříchův a trestů za ně zasloužených, jakož i všech milostí, abychom blaženosti věčné dojiti mohli.

Slova písma. „Syn člověka přišel, aby život svůj dal na vykopení za mnohé“ (*Mat. 20, 28.*). Vydán jest za hříchy naše“ (*Řím. 4, 28. Tim. 2, 5.*) „Dal sebe samého za nás, aby nás vykoupil od všeliké nepravosti“ (*Tit. 2, 13; Žid. 9, 15; Jan. 3, 15; I. Jan. 3, 16.*)

b) Aby naplnil písmo i co o své smrti sám předpověděl.

Slova písma: „Kristus umřel za hříchy naše podle písma“ (*I. Kor. 15, 3.*). „Řekl jim Ježíš: Když povýšíte Syna člověka, tehdaž poznáte, že já jsem“ (*Jan. 8, 28.*) (viz II. článek; Úřad kněžský).

c) Aby ukázal svatost a spravedlnost Boží, a tudíž mrzkost hříchů, jimiž znovu Krista křížujeme (*Žid. 6, 6.*). „Kterýžto hříchy naše sám na svém těle nesl na dřevo, abychom hříchům zemrouce spravedlnosti živi byli“ (*I. Petr. 2, 24.*)

d) Aby lásku Boží a péči svou o spasení naše na jevo dal i že chce, abychom také my Boha i bližního milovali.

„Shladil jsem jako oblak nepravosti tvé a jako mlhu hříchy tvé: navrať se ke mně, neboť jsem tě vykoupil“ (*Is. 44, 22.*). „Dokazujet pak Bůh lásky své k nám: nebo když jsme ještě hříšníci byli, podle času Kristus umřel za nás —“ (*Řím. 5, 8. 8, 31.*). „Kristus zamiloval nás a umyl nás od hříchů našich krví svou“ (*Zjev. 1, 2.*). „Chodte v lásce, jakož i Kristus miloval nás. (*Ef. 5, 2.*)

e) Aby nám příklad dal, jak i my trpěti a umíratí máme.

Trpící a umírající Kristus jest nám příkladem, totiž příkladem lásky a poslušnosti k Bohu. „Kristus ponížil sebe samého, poslušen jsa učiněn až do smrti a to do nejpotupnější smrti kříže“ (*Fil. 2 8.; I. Jan 3, 5—6.*). — Příklad pokory, tichosti, trpělivosti a oddanosti do vůle Boží. „Neboť i Kristus trpěl za nás, vám pozůstaviv příklad, abyste následovali šlépějí jeho. Kterýž hříchů neučinil, aniž jest leš nalezena v ústech jeho. Kterýžto, když mu zlořečili, nezlořečil zase, když trpěl, nehrozil, ale vydával se soudícímu ho nespravedlivě: Kterýžto hříchy naše na svém těle vnesl na dřevo, abychom hříchu zemrouce, spravedlnosti živi byli“ (*I. Petr 2, 21—24.; Is. 43, 7.*). — Příklad lásky a pečlivosti o své rodiče i příklad lásky

k bližnímu. „Budtež tedy v tom následovníci Boží: jakožto synové jeho nejmilejší: a chodte v lásce jakož i Kristus miloval nás a vydal sebe samého za nás na smrt“ (*Ef. 5, 1—2.*). „Po tomž jsme poznali lásku Boží, že on (Kristus) život svůj za nás položil; i myť tedy máme, bylo-li by potřebí, za bratři život klásti“ (*I. Jan. 3, 16.*). **Příklad lásky k nepřátelům.** „On pokutu za hříchy mnohých nesl a za přestupníky prosil“ (*Is. 53, 12.; srvn. Luk. 23, 34.*).

Měl-li člověk spasen býti,
musel Ježíš na smrt jíti:

nechtěj pak už hříchu sloužit,
Ježíše tak znovu soužit.

IV. Památka utrpení Kristova

koná se *a*) na *veliký* neb *svatý pátek*. — „Den tento vyniká mnoha svatými obřady, jimiž Církev na jevo dává hlubokou bolest svou nad tím, že Syn Boží přehořce trpěl za naše hříchy. Před prázdnou totiž svatyní oltářní shasla se lampa na význak toho, že v týž den shaslo Spasiteli světlo života časného; bohoslužebné oděvy jsou naskrz barvy černé; hlavní oltář má jen jedinkou nástelku, stupně holé a svíce sprosté z vosku nebíleného a zpívají se hodinky truchlivé o utrpení Páně; velebná svátost vystavena jest v Božím hrobě totiž v nějakém postranním oltáři, představujícím ze skály hrob, kamž tělo ukřižovaného Spasitele bylo rukou přátelskou položeno; nekoná se žádná obět mešní, nýbrž kněz přijímá toliko svatou hostii (před tím dnem posvěcenou), kterouž dříve ukazuje jinak, než obyčejně při mši svaté, totiž jednou jen (pravou) rukou; krom kněze nepřijímá v kostele nikdo Pána Boha . . . Mimo to v ten den čtou se veřejně a na hlas prorocká místa z Písem sv. k upamatování, že jsme krvavou smrtí Ježíšovou osvobozeni od hříchův a smrti věčné, podobně jako národ Israelský zachráněn byl krví čistého beránka velikonočního před andělem hubícím a vyproštěn z poddanosti Egyptské; zpívají se příběhy utrpení Páně (pašije) podle sepsání sv. Jana; konají se modlitby za všechny lidi bez rozdílu, za stavy světské a duchovní, za bloudící u víře, za Židy i pohany, jakož v ten samý den Kristus za všechny všudy lidi byl umřel; podobizna sv. kříže z prvka zastřena je černě, znenáhla pak kněz třikráte ji odhaluje, žalostně volaje: „Ejhlé dřevo kříže, na němžto Spása světa pněl!“ a potom se mu vzdáva neobyčejné uctění klečmo, bosou nohou, líbáním, co zatím zpěvcové chrámovní zpívají úkory neb výtky Spasitelovy, jimiž se totiž vytýkají křivdy, kteréž činili Židé Spasiteli, a kterýmž se podobají naše vlastní hříchy, jimiž jej podruhé křižujeme.“ *Hnojek.*

Výtky spasitelovy.

(Osnované na slovích Mich. IV. 3, 4.)

Lide, co jsem činil tobě,
kdy jsem důvod dal tvé zlobě?
Otroctví jsem tebe zbavil:
tys mně jarmo kříže spravil.

Čtyřicet let jsem tě vodil,
mannu jsem ti k jídlu plodil;
zemi jsem dal tobě hojnou:
ty mně zplácíš zlobou zbojnou.

Lide . .

Proti zlému jsem tě hradil,
za vinici jsem tě vsadil;
tys dal ocet svému králi,
bok's mi prohnal ostrou hradí

Lide (kopím).

Aby tbe trápit přestal,
ukrutně jsem Egypt trestal;
tys mi za to zrádu koval,
ukrutně's mne ubičoval.

Lide .

Farao tě hořem sklopil,
já jsem vojsko jeho stopil:
a ty ku zlé ku náhradě.
zradil jsi mne v kněžské radě.

Lide .

Otevřel jsem tobě moře,
ty's mně hruď sklál ku příkoře.
vodil jsem tě v stopu zdárně;
ty mne vedeš ku vladárně.

Lide . .

Mannu jsem ti v poušti skytal,
a ty's biče na mne splýtal;
vodou skály jsem tě pojil,
a tys za to žluč mi strojil.

Lide

Chanánské jsem pro tě zhubil,
ty's mne na to trestí ubil;
žežlo jsem ti ustanovil,
ty's mi trním hlavu ovil.

Lide .

Milostné své lásky plody
zvýšil jsem tě nad národy;
a ty mne, své věčné kníže,
odsoudil jsi k dřevu kříže!

Lide

Kříž tvůj svatý oslavujem,
vzkříšením se utěšujem,
nebo k lidstva ku plemenu
spása teče z toho kmenu.

Viz i v kancionale. (I str. 158.) „Poslouchejte žaloby nebeského Otce“.

b) Smrt Kristovu připomíná nám Církev sv. po celý *čtyřicetidenní půst*, zvláště v poslední neb *pašijový týden* *). Také se *každého pátku* po polední ku památce smrti Kristovy od nábožných křestanů soukromná pobožnost konává.

Nauč. mr. V posvátných těchto dnech umučení a smrti Krista Ježíše pobožně rozjímej: tu uvažuj svatost a spravedlnost Boží, mrzkost a ohavnost hřichu, milosrdenství nebeského Otce a lásku Syna Božího, jenž pro spasení tvé nejbolestnější muka ano nejpotupnější smrt kříže podstoupiti ráčil; začož vroucí díky mu vzdávaje, srdce kajícím k němu se obrať; uč se od něho zbožně žiti, trpěti a umírati; uč se lásce a důvěře k Bohu, pokoře, tichosti, trpělivosti;

*) Zvláštní slavnosti ustanovila Církev k uctění sv. koruny, sv. kopí, sv. hřebů, sv. krve, sv. srdce a pěti ran Pána Ježíše, jež konají se v pátky postní.

uč se bližního zvláště pak rodiče a přátely své milovati, však i nepřátelům odpouštěti a za ně se modliti; — u něho hledej síly v pokušení, útěchy v trápení i v smrti, v něho důvěru svou tuto i za hrobem vskládej.

Sv. Otcové o umučení a smrti Páně.

„Nic není spasnějšího nad každodenní rozjímání, jak mnoho pro nás Bůh člověk snášeti ráčil.“ *Sv. Augustin.* „Nic nespůsobí v duši tak úplného posvěcení, jako úvaha utrpení Ježíše Krista.“ *Sv. Bonaventura.* „Vždy, dokudž budu, chci pamatovati na ty práce, ježto Pán můj snášel, učení své hlásaje, na ta namahání a mnohá umdlení, když krajiny procházel, na jeho pokušení při postu, na jeho bdění při modlitbách, na jeho slze, když s jinými lítostil. Také budu vzpomínati na jeho bolesti, útržky, uplvání, políčkování, posměchy, vyčítky, hřeby a podobné věci, jichž se mu v tak hojně míře dostalo.“ *Sv. Bernard.* „Poslal Otec Syna, aby k zachování a oživení našemu napravil pád náš. Vzav ten Syn na sebe to poselství, volil býti Synem člověka, aby nás syny Božími učinil. I snížil se, aby lid pozdvihl; raněn jest, aby rány naše zhojil; způsob sluhy na se vzal, aby nám sluhům svoboda vydobyl; anobž i umřítí ráčil, by nás smrtelníky nesmrtelností obdařil. Toť hle jsou četné a veliké milosti Boha, našeho slitovníka.“ *Sv. Cyprian.* „Nejposléze pak padl jsi do rukou hrubých vojínů, abys tou nejhanebnější byl usmrčen smrtí. Těmto bezbožníkům nebylo dost na tom, tebe ukřižovati, ale prvé posměchem a potupou přeplnili duši tvou k vykoupení a ku spasení našemu.“ *Sv. Anselm.* „S úsměšky byl uplván ten, kterýž málo před tím slepému zrak navrátil. . . trní korunován ten, kterýž mučeníky nevadnoucím kvítím korunuje; pěstmi v tvář tepán ten, kterýž palmy vítězství rozdává; z roucha svého svlečen ten, jenž každého nesmrtelností odívá; žlučí napájen ten, jenž potravu nebeskou dává; octem častován ten, kterýž nám kalich spasení podal. Ejhle tento nevinný, tento spravedlivý. . . mezi lotry počtěn jest; ten, jenž byl pravda sama, trpěl nátisk svědectví křivého; ten, kterýž někdy přijde soudit, byl odsouzen; a ten, jenžto byl Slovo Boží, ani slova nemluvě, na popravu byl vlečen.“ *Sv. Cyprian.* „Bohu se posměch děje, abys ty ku cti přišel, nevinný se bičuje, abys ty útěchu měl; spravedlivý jest ukřižovan, abys ty byl vysvobozen; Beránek bez poškvřny se zabíjí, abys ty byl nasycen, a voda i krev prýští se z boku jeho, abys ty byl napojen.“ *Sv. Bonaventura.* „Když se utrpení Vykupitelovo na paměť uvede, nic

není tak obtížného, co by se nesneslo s myslí trpělivou. Neboť nepatrné jest, co trpíme, připomínáme-li sobě, co na kříži zakoušel ten, jenž nás do nebe zve. On snášel zajisté hany, posměchy, rouhání, poličky, uplvání, bičování, trnovou korunu, ano i kříž, a my bídni k svému zahanbení jedinou řečí umdléváme jediným slovem poražení býváme.“ *Sv. Isidor.* — „Jestli že k ranám Ježíšovým s pobožnosti útočiště bráti budeš, veliké v zarmutcích posilnění poznáš nebudeš mnoho dbáti na potupy lidské, a slova utrhačná snadno sneseš. Kristus byl také na světě od lidí opovržen, a snášeje rouhání, byl v největším soužení od známých i přátel opuštěn. Kristus chtěl trpěti a opovržen býti, a ty sobě chceš na někoho stěžovati? Kristus měl protivníky a odmluvače, a ty chceš všechny míti za přátele a dobrodince? Kterak za trpělivost nabudeš koruny odplaty, když tě nic protivného nepotká? Nechceš-li protivenství trpěti, kterak se staneš přítelem Kristovým? I snášej s Kristem a pro Krista, žádáš-li s Kristem kralovati.“ *Tom Kepm.* „S umírajícím Kristem litostí všecko stvoření: slunce se tmí, země se třese, skály se pukají, opona chrámová se trhá, hroby se otvírají, toliko bídny člověk nemá litosti, pro nějž jedině Kristus trpí!“ *Sv. Jarolím.* „Což nejsem dost pro tebe zraněn? Nejsem-li pro tvou nepravost stisněn? Proč přidáváš sklíčenému? Více mne tíží rany hříchu tvého, nežli rány těla mého.“ *Sv. Bernard.* „O slze, kamž jste se děly? kde jste vy pramenové slz? Svlažujte tváře mé, smáčejte líce mé, tečte po mém obličejí! Ach, běda mně bídnému! Všecko stvoření litostí s Kristem, vše se kormoutí nad jeho smrtí, a mé bídne srdce nelitostí se svým Stvořitelem, jenž za ně umírá! O kvilte nade mnou nebe i země, plačte nade mnou všickni tvorové.“ *Týž.* „Slyš a uvaž vážně a často rozjímej strašné to slovo, jež k nevděčnickům promlouvá Spasitel náš: Pohleď, o duše, jak mnoho pro tebe trpím! K tobě mluvím, pro něhož umírám. Pohleď, co pro tebe snáším. Pozoruj bolesti, jimž jsem přeplněn; hřeby, jimiž jsem proklán; hanu, kterou jsem přesycen. Ale jakkoli veliké jsou mé zevnější bolesti, mnohem větší jest mé vnitřní utrpení, jelikož tebe tak nevděčným shledávám!“ *Sv. Bonaventura.* „V tomto sv. čase od dávají se všickni křesťané zbožnosti. . . ukazují na sobě mravopochestnost, následují pokora, jsou vážnější, aby s Kristem trpícím jaksí soustrastili. Neboť, kdo medle tak bezbožným, aby skroušenosti se neoddal? Kdo tak hrdý, aby se nepokořil? Kdo tak hněviv, aby neodpustil a se nesmířil? Kdo tak rozkošnický, aby sobě ujmy neučinil? Kdo tak nešlechtný, aby se hříchu nezdržel? Kdo tak

zlomyslný, aby se nekál v těchto dnech?“ *Sv. Bernard.* „Totof jsou dnové, jichž ostríhati máme; dnové plní zbožnosti a milosti, jimiž se také mysl nešlechetskova k pokání probouzí. Jeť pak moc a síla tajemství, jenž se v těchto dnech slaví, tak veliká, že by jimi i kamenná srdce pukati mohla, že postačují, aby i železná obměkčily prsa.“ *Týž.*

Smrt Kristova.

Posvětiž mne duše Kristova, by hrud' byla k ctnostem hotova. Tělo jeho za mne zbodané v zdraví chovej srdce oddané Rozkoší mne opoj Páně krev, v ní mi Pán svou milost všechnu zjev;	Pot, jenž lil se jemu od oudů, padnouti mne nedej na soudu. Muka Páně, kříž a otrapa nechť mi v duši síly nakapá. Dej se Kriste prosbám mojim hnout od tebe mne nedej odtrhnout; ochraňuj mou duši od vraha, ať mně nejme jeho nástraha.
--	--

Přehojné a velmi tklivé jsou písně o umučení a smrti Páně v našich kancionálech, z nichž toliko některých připomínám jako: Již jsem dost pracoval. . — Umučení našeho Pána Jesu Krista, — Kristus příklad pokory. — O jak veliký jsi Pane, na bolestné cestě své! — Dokonáno jest! smrt plesá. . — a j. v.

Zdráv buď, Spasiteli, náš Vykupiteli, tvé svaté, drahé rány líbám, a do nich se zavírám, nejsladší Ježíši!	Uděl nám své svaté požehnání a svou svatou milost: Dej ctnostně živu býti a spasitelně umříti, v nebi věčnou radost.
--	--

Popěvek: Pro tvé svaté drahé rány, Jesu Kriste, smiluj se nad námi! —

P o d o b e n s t v í.

O utrpení a smrti Kristově.

a) *Sv. ap. Pavel* Krista Ježíše *novým Adamem* nazývá a jej k prvnímu Adamovi přirovnává (I. *Kor.* 15, 45.); neboť jako v prvním všickni lidé umírají, tak v druhém (skrže smrt Kristovu) všickni k životu povolání bývají.

b) „Hleď na rány pnějícího, patř na krev umírajícího, na cenu vykupujícího, na jízvy vzkříšeného: hlavu má nakloněnou k polibení, srdce otevřené k milování, ruce rozpiaté k objímání, celé tělo vystavené k vykoupení. Pomněte, co a jak veliké toto jest, uvažujte to na váze svého srdce, aby se všecek nalezal podobenstvím v srdci vašem, jenž by všecek za nás na kříži byl přibit.“ *Sv. Augustin.*

c) „Kdyby jen jedinký trn z koruny Kristovy hlavu tvou probodnul, zdali by jsi se smál? O nikoli, ty bys spíše pro bolest plakal a hlasitě úpěl. — A nebo, kdyby hřebík z kříže v noze tvé vězel: kam bys šel a běžel? Věru, nemoha ani jíti, ani běžeti, nýbrž zůstana seděti, bol bys cítil, a tím pocítěním naučil by se s Kristem trpěti.“ *Tomáš Kemp.*

d) Římský dějepisec, Sveton, vypravuje, že jedenkrátě starý vojnín Cesara, svého vojenského vůdce, žádal, aby jej před soudem zastupoval. Tento zdráhaje se, osobně to učiniti, chtěl mu jiného dáti zástupce. Tu vojnín odhaliv prsa, dí: „Když jsi ty, Cesare, v boji byl v nebezpečnosti, já neohlížel se po nikom, kdož by za tě bojoval: tuto viz jizvy těch ran, kteréž jsem pro tebe dostal, abych tvůj život zachoval.“ A Cesar zapýřiv se, učinil dle žádosti svého zachovatele. Takť i Kristus nám s kříže okazuje rány, které pro nás přijal, volaje k nám: „Patřte, co jsem pro vás utrpěl: a vy byste nechtěli nic činiti, nic trpěti pro mne?!“

e) „Má duše schovej se, nepřítel blíží se. Já jsem se schovala do ran Krista Pána, já už nebojím se. — Ty Kristové rány, to jsou moje brány; by ve dne i v noci neměl ke mně moci ten ďábel pekelný.“ *Z písně.*

f) „Nechce-li nemocný užívati léků, k uzdravení jeho předepsaných, poněvadž se mu protiví, hledí mu lékař chuti dodati tím, že jich sám okouší. Tak to učinil i Kristus. Abychom se neštítili trápení, nebáli se smrti, sám prvé pohanění a pronásledování na se vzíti, smrt přetrpěti, kříž před námi nésti ráčil, abychom ho následovali.“ *Sv. Theofil.*

P ř í k l a d y.

I. Ježíš před svými soudci.

1. *Hrabě Elzear* jevil ve všech případnostech života podivuhodnou stálost mysli a trpělivost, tak že se nikdy nehněval, ba aniž se mrzel. Nebylť snad prost všelikých pokušení a protiventství: mocnět na něho doléhaly; než on mile trpěl a mlčel. Jistá nábožná panna, jmenem Delfína, kteráž často tichou mysl jeho pozorovala, velice se mu divila; i tázala se ho jedenkrátě, kterak ke vši haně a potupě mlčeti, i tak mnohé křivdy a protiventství bez odporu snášeti může? Načež hrabě odpověděl: „Řekni mi, Delfino, co by tu prospělo se hněvati, hněvem bych své protivníky nenapravil, aniž sám bych si polepšil, protož k ukrocení hněvu užívám prostředku, kterýžto sdělím ti k následování. Kdykoli křivdu trpím,

neb pohanění se mi stává, představuju si Krista, kterak stojí před svými soudci křivě byl obžalován, potupen, posmíván, uplván, políčkován, než ke všemu — mlčí. A co jest hana, jenž se dotýká mne, člověka hříšného, proti oné potupě, kteroužto Kristus můj Pán jako Beránek nevinný trpělivě snášel? — Tak Elzear a Delčina nabyla odtud bezpečného prostředku k utišení mysli a k spokojení svého srdce při vší pomluvě osočování svých protivníků.

2. *Sv. Vincenc Paulánský* často byl osočován; však nikdy nestýskal si aniž dokazoval svou nevinu; „jen skutky nechť mne ospravedlní,“ říkával k přátelům svým. Jedenkráte byl u královny obžalován, kteráž mu domlouvala. „Vaše Milosti královská!“ dí sv. Vincenc, „jsem veliký hříšník.“ A když naň královna nalehala, aby se ospravedlnil, vece on: „Horší věci byly žalovány na Krista, i neospravedlňoval se.“

II. Ježíš bičován.

Sv. Brigitta ve svém dětinském věku byla na kázání o utrpení Kristovu, jímž velice byla pohnuta. Té noci zdálo se jí, jako by viděla Krista — ukrutně zbičováného i slyšela jeho hlas: „Viz dcero tyto rány mé!“ Brigitta zděšená tázala se v duchu: „Pane, kdo že tě tak ztryznil?“ Načež hlas odpověděl: „Nejen Židé, ale i ti, kdož láskou mou povrhují.“ Sen tento takový dojem na ni učinil, že od toho času počala stále rozjímati utrpení Ježíšovo.

III. Ježíš trním korunován.

1. Nábožný kněz *Hypolyt* v městě Florencii koupil si obraz — korunovanou hlavu Kristovu, před nějž často za dne se postaviv, umučení Páně rozjímal. Naproti přebývala marná ženština, kteráž pozorujíc oknem P. Hypolita, domnívala se, že tak často se v nějakém zrcadle zhlíží. Zvědavost nutkala ji, že na první setkání prosila kněze, aby jí domnělé zrcadlo ukázal, což P. Hypolyt také slíbil: vzav obraz, šel do příbytku marné světačky, anáž uzřevši hlavu Kristovu tak ukrutně trním zbodanou, zkrvácenou a splvanou, velice se zděsila. „Tu máte,“ dí kněz, „to zrcadlo, kteréž jste žádala viděti. Patřte tuto, co Kristus pro vaši marnost a pýchu trpěti musil! pohleďte na toho, kterýž jednou z činů vašich vás souditi bude.“ Slova tato pohnula srdcem jejím tím způsobem, že jako Magdalena hořce svých hříchů plakala i odtud nábožně živa byla.

2. *Sv. Alžběta* kněžna Türynska měla jít s korunou na hlavě do kostela, sňavši ji ale přede dvěřma s hlavy, pravila: „Odstup

de mne, abych se skvostnou korunou předstoupila před svého Spasitele, kterýžto trnám byl korunován i z lásky ke mně nejbolestnější smrt podstoupil.“

3. Krásná výměna neb *Kanut*, král dánský; v. Bůh jest všemohoucí (str. 141).

IV. Ježíš těžký kříž nese.

Sv. Klara ve dne i v noci rozjímal, kterak Kristus křížem obtížen pro naše hříchy na horu Golgothu kráčí, volaje: „Kdo chceš přijíti za mnou, vezmi kříž svůj i následuj mne.“ Protož ona těžký kříž, mnohé soužení trpělivě nesla, Krista ochotně následovala.

V. Ježíš na kříži.

1. Když *sv. Marek a Marcellin* byli pro víru Kristovu křižováni, velice radovali se z té milosti jim udělené, že jako Spasitel jejich na kříži trpěti a umíratí mohli. Kdo s Kristem trpí, milerád trpí.

2. Jistá *nábožná žena*, jsouc těžkou sklíčena nemocí, po mnoha let byla poutána na lože; než při všech bolestech byla velmi trpělivá. Přítelkyně ji navštívila jedenkrát i podala jí kříž, řkouc: „Modli se k Ukřižovanému, aby tě sprostil tak velikých bolestí.“ Načež tato pozvednouc se, pravila: „Ukazuješ mně Ukřižovaného, ji kterak můžeš mne nabízetí, abych o sprostění kříže žádala? Chciť já viseti na kříži, pokud bude vůle Boží; chciť trpěti s Kristem, kterýž pro mne nevýslovně více ráčil trpěti.“

3. *Mstislav*, rytíř statečný, byl od svého [soudruha pohaněn; hněv zavřel v srdci jeho i přísahal pomstu svému ublížiteli. Sotva se dočkal rána, aby mstu vykonal. Prvním rozbřeskem sedl na kůň i za nepřitelem pádil. Příklusav do lesa, pro tmu nemohl dále; pročež slezl, zastavil se v kapli, stojící u cesty. Jsa milovník obrazů, po stěnách se ohlížel, i spatřil obrazy tři. První představoval Krista před Pilátem — a pod ním nápis — kterýž ač v šeru po nějakém namáhání přečetl: „On nezlořečil, když mu zlořečili.“ Na druhém bylo vyobrazeno bičování Ježíšovo s nápisem: „On nehrozil, když trpěl.“ Na třetím byl Kristus ukřižovaný a nápis: „Otče, odpusť jim.“ — To uzřev rytíř, padl na kolena a modlil se. A když z kaplice vyšel, setkal se se služebníky svého odpůrce, ti pozdravili jej, řkouce: „Pane rytíři, myt jsme vyslani k Vám. Náš pán jest na smrt nemocen i prosí Vás pro Boha, abyste mu odpustil, co Vám ublížil.“ Rytíř jel s nimi. Přiblíživ se k hradu, slezl s koně, všel do síně

hradní. Tu nemocný zvednuv se z lože, srdečně jej uvítal a prosil vroucně, by mu odpustil provinění. A Mstislav objav jej bratrsky, vypravoval, kterak hned v kapli při pohledu na Ukřižovaného v srdci mu odpustil. Tak co nejvěrnější přátelé se rozešli.

VI. Povinnosti k Ježíši.

1. *Máme Spasitele svého milovati a díky mu vzdávati, jako jej milovali mnozí svatí a světice boží n. př.*

a) *Máří Magdalena*, kteráž slzami umývala nohy jeho a vlasami vytírala.

b) *Sv. Petr*, jenž mohl říci vševědoucímu Ježíši: „Pane, ty, víš, že tě miluji.“

c) *Sv. Pavel*, jakož to z celého života po obrácení jeho vysvítá.

d) *Sv. Ignác*, biskup Antiochenský, byv v Římě pro víru lvům k roztrhání odsouzen, dříve k Římanům list poslal, v němž lásku svou k Pánu Ježíši těmito slovy osvědčil: „Nyní začínám býti učedníkem; neboť ničeho nežádám, jen abych Ježíše Krista byl účasten. Oheň, kříže, útok šelem, rozsápání těla, všecka muka ďablova ať se na mne shluknou, jen toliko ať Krista dojdou . . . Lépe jest mi umřítí pro Ježíše Krista, nežli vládnouti nad končinami země . . . Odpustte mi bratří, abyste mi nebyli na překážku, bych k životu věčnému přišel. Ježíš zajisté jest život věrných. Dopustte mi umřítí; neboť život bez Krista jest smrtí.“

e) *Sv. František*, nesa rány Kristovy na svém těle, prosíval na kolenou svého Spasitele, aby proniknul srdce jeho láskou, by jen z lásky k němu trpěl a umíral. Tak i mnozí jiní svatí.

2. *Máme Ježíše v lásce k Bohu a bližnímu, zvláště v lásce k nepřítelům, následovati.* Obyvatelé *Antiochenští* zbouřili se jednou proti císaři *Theodosiovi* a učinili velikou potupu obrazu jeho i obrazům celé rodiny jeho. Proto uložil císař přísně je potrestati. Oni pak poznavše provinění své, vyslali k němu sv. *Flaviána*, biskupa svého, aby jim vyprosil odpuštění. Kterýžto když přišel k císaři, zůstal z daleka stát a sklopiv oči, počal srdečně plakat. *Theodosius* tuše, proč sv. biskup přichází, šel k němu i vypravoval dobrodiní, jakáž byl *Antiochenským* prokázal, i doložil: „Ta-liž jest vděčnost jejich? Což jsem jim učinil zlého, že se tak potupně ke mně mají? A jestli jsem jim ublížil, zdaž neměli šetřiti alespoň obrazů mrtvých?“ *Sv. Flavián* vzdechl žalostně, i řekl: „Zhřešili *Antiochenští* i jsou trestu hodni; však čím větší jest hřích, tím větší bude odpuštění. Pravda, že obrazy tvé zkazili, ale jestli že jim odpustíš, postavíš

sobě obraz vznešenější v srdcích jejich. Pomni, o císaři, že i ty máš hříchy své a že Bůh odpouští tobě! Pomni, že Kristus trpěl ta největší ublížení, však modlil se za vrahy své!“ Ta slova pohnula císařem tak, že hned odpustil Antiochenským.

c) *Památka smrti Páně* vhodně připomíná se nám skrze kříž sv.

V. Význam a moc svatého kříže.

1. Význam kříže v smyslu sv. Evangelia.

a) *Kříž jest obraz smíření našeho s Bohem*; ješto smrtí kříže vykoupeni jsme. „Nyní pak Kristu Ježíši přináležíte; vy, kteří jste byli někdy daleko, učiněni jste blízko skrze krev Kristovu; neb Onť jest působce pokoje mezi námi, kterýž ze dvěho (z židů a pohanů) učinil jedno, zbořiv stěnu hradby, kteráž byla v prostředku, skrze tělo své; zákon přikázání, záležející v rozličných ustanoveních, zrušiv, aby dvoje vzdělal v samém sobě v jednoho nového člověka, čině pokoj, aby smířil oboje v jednom těle s Bohem, skrze kříž vyhladiv nepřátelství na něm. Nebo skrze něho obojí máme přístup v jednom duchu k Otcí; protož už nejste hosté a příchozí, ale jste spoluměšťané svatých a domácí Boží“ (*Ef. 2, 13—20.*; *srvn. Kol. 1, 19 + 2, 15.*). Viz: Význam kříže str. 197.

b) *Kříž jest obraz zapření sebe samého a následování Kristu.* „Kdo by nevzal kříže svého a nenásledoval mne, není mne hoden“ (*Mat. 10, 38.*). „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapřiž sebe sám, vezmi kříž svůj a následuj mne“ (*Mat. 16, 24.*; *srvn. Luk. 9, 23.*).

c) *Kříž v smyslu sv. Evangelia jest znamení Syna člověka přicházejícího k soudu.* „Tehdyt se ukáže znamení Syna člověka na nebi . . a uzří Syna člověka, přicházejícího v oblacích nebeských s mocí mnohou a velebností“ (*Mat. 24, 30.*). „Uvažil jsi, jak veliká jest moc tohoto znamení kříže? Slunce se zatmí, měsíc nevydá světla svého, kříž ale bude zářiti a zatmí světla nebes . . a když spadají, sám jedině zářiti bude, abys se poučil, že jest kříž nad měsíc světlejší i nad slunce jasnější, jehožto září přesáhne, bleskem světla Božího ozáren.“ *Sv. Augustin.*

2. Z tohoť už vznešená moc kříže vysvítá. V kříži nalezá křestan:

a) *Základ víry své, i dokonalé poučení ve věcech spasení.* „Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby každý, kdo věří v něho, nezahynul, ale měl život věčný“ (*Jan 3, 16.*).

„V kříži sjednocují se vsecky pravdy, kteréž Bůh k spáse člověka zjevil od hříchu prvotního až k jeho shlazení. Kříž povyšný na hoře Golgotě hlásá víru všem, kdož po cestě spasení kráčejí. Všecky obrazy kříže, připomínající nám onen obětní oltář Kristův, pozdvihují ducha našeho tam, odkudž nám spasení přišlo, i kojí plamen víry, bez něhož se Bohu nelze líbiti.“ *Černý.*

b) Křestan nalézá v kříži *podstatu své naděje, sílu v pokušení, útěchu v trápení.* „Bůh smířil svět s sebou v Kristu, nepočítaje jim hříchů jejich“ (*II. Kor. 5, 19.*). „Člověku břemenem hříchu obtíženému nemůže nic, leč upamatování na smrt kříže, naděje a útěchy dodati. Slovo o kříži srdce zarmoucené mocně pozdvihuje, řkouc: Hříšníci, nezoufej, popatř na svého Vykupitele, kterýž život svůj za tebe obětoval . . . Slož naději svou v smilování jeho. On jest prostředníkem naším. Posilniž se též při spatření kříže Kristova ve všech utrpeních a v strastech svých. Trpěl-lis s Kristem, s ním budeš i oslaven. Když i poslední paprsek naděje, kterýž nám země sesílá, bledne a hasne, tedy s kříže nová dennice vychází, den radostný zvěstující a podávající neskončenou útěchu trpitelům, kteříž kříž svůj za Kristem nesou.“ *Černý.*

c) Křestan spatřuje v kříži *pečeť lásky i podnět k všelikým ctnostem.* „V tom se ukázala láska Boží k nám, že Bůh jednorozeného Syna svého na svět poslal, abychom živi byli skrze něho. Milujme tedy Boha, neb on prvé miloval nás“ (*I. Jan. 4, 9—19.*). „Z rozjímání kříže, utrpení a smrti Kristovy nabýváme nejmocnějšího podnětu k oněm vznešeným ctnostem, kteréž se na lásce Boží a bližního zakládají a člověka nebešťanům rovna činí. Zde u paty kříže Kristova nabyli jsou prvotní křestané oné síly a neohroženosti, že jsou nejukrutnější muka s jasnou a veselou myslí podnikali. U paty kříže rozvroucnělo se povždy srdce vyznavačů, Kristových buď k ctnosti neb kajicnosti, tak že roztrhše vazby, kteréž je prvé k tělu a marnostem světa poutaly, nyní cele a jedině Boha vyhledávali. Slovem, kříž Kristův učiněn jest pevnou podporou všem poutníkům vezdejším, na niž v životě i v smrti bezpečně lze spolehnouti. Nábožnému oku křestanskému září s kříže světlo, kteréž i mrákoty věčnosti osvěcuje.“ *Černý.*

Výroky. „Kříž Kristův divotvornou má moc. Pouhé pomyslení naň plaší neviditelné nepřátely naše, sílí nás proti útokům a chrání proti léčem jejich.“ *Sv. Augustin.* „Kdo chceš stále s Kristem býti spojen, patř stále duchovním okem na Krista, umírajícího na kříži. — Z ran Spasitelových nabudeš síly, že pak trpě-

livě i ochotně všechna trápení sneseš.“ *Sv. Bonaventura*. „V kříži spasení jest, v kříži život, v kříži ochrana od nepřátel, v kříži naplnění sladkostí nebeské v kříži síla mysli, v kříži radost ducha, v kříži nejvyšší vrchol ctnosti, v kříži dokonání svatosti. Není spasení duše, ani naděje života věčného, jedině v kříži.“ *Bl. Tomáš Kp.*

P o d o b e n s t v í.

a) Jako druhdy Israelité na poušti pohledem na hada měděného uzdravení a zachování byli, rovněž, kdož živou vírou ku Kristu na kříži vzhledají, jsouce uštknutí od hada pekelného, bývají zahojeni. *Sv. Augustin*.

b) Jako voda na poušti, v níž Mojžíš na rozkaz Boží prut (dřevo) pohroužil, ztratila hořkost i sladkou jest učiněna; rovněž i všeliká soužení naše rozjímáním smrti Kristovy a jako pohroužením v ně sv. kříže sládnou i stávají se snesitelnými. *Týž*.

c) Kříž jest klíč k nebeskému ráji, hůl poutníka zemdlého, hvězda kajících, štít věrných, vnada lásky, pramen všech milostí. *Sv. Jan Damasc*.

d) Dříve než bylo kříže, nebylo řebříku k nebi, protož tam ni Abraham, ni Jakob, ni David, aniž kdo z smrtelných lidí přijítí mohli. Nyní pak už řebřík, t. kříž jest vyzdvižen i vchod k nebi otevřen. *Sv. Augustin*.

e) Kříž jest oltář, na němž Kristus se obětoval pro spasení světa; kazatelna, s níž nás učí všelikým ctnostem, zvláště pak poslušnosti, pokoře, lásce, tichosti a trpělivosti; soudnice, kdež nevěru a zlobu odsuzuje. *Týž*.

f) Na kříži měl Kristus své poslední kázání, hlásaje sedm toliko slov. Posluchači byli přátelé i nepřátelé jeho. Ku kterým se, křestane, chceš přidružití?

g) Tři kříže na Kalvarii trojí smrt ti hlásají, t. smrt nevinosti, kajivosti a hříchu. Nemoha umíratí první, hled abysi alespoň druhou (smrtí kajivosti) umíral!

h) Kříž jest křestanu, jenž okem víry naň patří, divadlo, z kteréhož přemnoho poučení a útěchy nabývá.

i) Kříž jest škola moudrosti, v níž přemnozí svatí byli vzděláni, jako sv. Jeroným, sv. Bernard, sv. Bonaventura a jiní.

k) Kříž jest zrcadlo, v němž spatřujeme mrzkost hříchů svých i Božskou svatost a spravedlnost. V němž obrazí se i milosrdenství nebeského Otce a láska Syna Božího.

l) Kříž jest konečně křestanu nejdražší na světě klenot.

5. A protož kříž, jenž druhdy pohanům byl bláznovstvím a Židům pohoršením, *křestanům oslavou a chloubou, ano předmětem největší uctivosti se stal.* „Nebo slovo kříže těm zajisté, kteříž hynou, bláznovstvím jest, těm pak, kteříž spasení dosahují, to nám mocí Boží jest.“ — „My pak kážeme Krista ukřižovaného, Židům zajisté pohoršení, národům pak bláznovství, ale týmž povoláním Krista, Boží moc a moudrost“ (I. Kor. 1, 18. 23. 24.). „Nebo jsem nesoudil, že umím něco jiného mezi vámi, nežli Ježíše Krista kázati a toho Ukřižovaného“ (I. Kor. 2, 2.; srovn. Gal. 6, 14.).

„Kříž jest bezbožným k posměchu, nábožní v něm nalezájí veliké tajemství; a zač se mudrc světský stydí, v tom nalezl apoštol poklad; co se onomu zdá bláznovstvím, jest apoštolovi učiněno moudrostí a slávou.“ Sv. Augustin. „Která chloubu může býti větší, nežli chlubit se s Kristem na kříži? Co může mocněji občerstviti srdce, nežli nositi v něm živý obraz Ukřižovaného? Bl. Tomáš Kp.

Znamení toto našeho spasení bylo u veliké poctivosti držáno:

a) od toho času zvláště, když *pravý kříž*, na němž Kristus Pán zemřel, *byl nalezen*, což takto se událo: Římský císař *Konstantin*, přijmím Veliký, první to císař křesťanský v IV. století učinil konec hrozným pronásledováním církve Kristovy od pohanů. On vzav víru Kristovu pod ochranu, podporoval křesťany, bořil chrámy pohanské a místo nich stavěl křesťanské. I poručil také, aby místa, kde Kristus Pán obcoval, trpěl, umřel, pohřben jest a z mrtvých vstal, by byla zbavena ohavnosti pohanské a po křesťansku slušně ozdobena. Tu sv. *Helena*, matka jeho, veliká horlitelkyně pro čest Boží, ač byla už stará přes 80 let, vypravila se osobně do Jerusalema, aby vše náležitě prohlédla a stavby řídila. Ta na místě, kde Spasitel světa na kříži byl vypustil ducha svého, pod sochou Venuše neb Lády, smyšlené bohyně pohanské, nalezla pod zemí tři kříže. Nevěděla ovšem, který by byl kříž svatý, než všemohoucí Bůh sám objevil ho. Neb jedna žena nezhojitelnou nemocí skličená, sotva jím byla dotknuta, úplného zdraví dosáhla, l. P. 326. Na hrobě Spasitelově pak nákladem císařovým vznesl se nádherný kostel ke cti a chvále vzkříšení Páně.

V chrámu tom nalezený sv. kříž chován byl až do roku 614, kdež ho *Kosru*, král Perský, když se v boji s Římany byl zmocnil Jerusalema, mezi jinou kořistí s sebou vzal do Persie a tu položil do pokladnice své. Tam zůstal svatý kříž, až pak císař *Herakles* r 628 zvítěziv nad Peršany, od krále Siroe, syna a nástupce Kosruova, nazpět žádal ten předrahý klenot, jež nápotom

kyž císař sám na předešlé místo na vlastních bedrách svých, bosou při tom kráčeje nohou, v kajicné pokoře donesl a tam k uctění povýšiti kázal.

Památku nalezení sv. kříže od sv. Heleny koná církev v 3. května, a památku povýšení od císaře Heraklia dne 14. září.

b) Než, už *před věkem Konstantinovým* bylo znamení kříže v poctivosti chováno. Hned první křesťané neznamenalí se toliko znamením sv. kříže, nýbrž ozdobovali křížem také své domy i nádoby jako: svícny, číše, knihy, roucha a t. d. Důkazem jsou toho vykopaná osudí a nářadí z hrobů křesťanských mučovníků. — Tak též byly již za prvních století hroby a mohyly znamením kříže ozdobovány a chrámy na způsob kříže stavěny a v kostelích kříže s ozdobenými nápisy představovány. — Také na praporecích i na cestách bylo znamení kříže užíváno. Císař Konstantin kázal na cestách místo pohanských sloupů kříže postavití. — Zvláštní úctu svou k sv. kříži dokazovali křesťané nákladnými ozdobami. Obyčejně bývaly stříbrem, zlatem, drahými kameny a rozličnými obrazy a květinami okrašlovány. — Obraz Spasitele byl teprv v IV. století ku kříži přičiněn. Před tím býval místo ukřižovaného Spasitele u paty kříže vyobrazen beránek, z jehož boku krev se prýští. Na starém kříži sv. Klimenta v Římě vypočteno jest dvanáctero holubic (12 apoštolův) a nad křížem spatřuje se ruka korunu držící, což vítězství kříže nad světem znamenalo. U paty kříže stojí jelínek na hada dýchající. — Jestli to podobenství hříšníka, kterýž není milostí Boží nadšen, nemůže očištěn býti. Staří přírodopisci se t. domýšleli, že jelen dechnutím na hada uhasí svou žízeň. — Dvě větších jelenů stojí u čtyř řek, z paty kříže se prýstících, kojice žízeň svou. Z kříže prýští se nám pramenové milosti, kteréž co jelen proudy vody živé hledati máme. Kříž ten zdá se jakoby z kvítí vyrostl, čímž naráží se na píseň Šalomounovu (2, 1.); „Já jsem květ polní a lilie v údolí.“ Více ještě okras spatřuje se na kříži v chrámě Lateránském, kterýž císař Konstantin mosaickým dílem zhotoviti dal.

c) Jak nákladně a skvostně nábožná kř. horlivost *věku středního* kříže ozdobovala, přesvědčiti se můžeme z oněch památek, kteréž se podnes od zkázy zachovaly. Činili to předkové naši z uctivosti a lásky k božskému Spasiteli.

d) Ano i *za našich dnův*, ač láska ku Kristu ochábla, přece zcela neuhaslá; neboť „s obrazem Ukřižovaného (krucifixem) aneb s holým aspoň křížem potkává se všude oko naše. Vidíme ho na

kostelní věži, na krově chrámu Páně, na oltáři, na bohoslužebných nádobách, náradích a oděvech, při procesích, při pobřbu, u silnic, mezi polmi, na hrobích, na korunách králů, na prsou biskupů, na ozdobách řádových zasloužilců, ano i v domácím příbytku nábožných křesťanů a t. d. Krucifixy postavené krom kostela na náměstí, na návsi aneb nedaleko jich oblašují veřejně, že tu bydlí katoličtí křesťané a v polích a u cest pobízejí přichozího, aby klekna pomodlil se. — Dobře slove krucifix také Boží muky.“ *Hnojek*.

e) Úctu tuto k sv. kříži církev, anaž blahočinné účinky jeho hluboce pojala, neustává v srdcích věřících podněcovati svými slavnostmi a obřady jako na veliký pátek, nalezení a povyšení sv. kříže (jakož svrchu povědíno).

Zpěv církevní

ku poctě sv. kříže od *Ven. Fortunata*, přeložením *Fr. Sušila*.

Prápor Krista krále plaje, tajemství se kříže vlaje, kdež se smrti upodobil, a z ní život nový dobyl. Na něm z lásky k nám chtěl dáti kopím prsa svá prokláti; tož krev s vodou tekla svatá, by nám vina byla snata. Stalo se, co dávným časem David pravil věstným hlasem: „Ajta všemohoucí kníže Ujal vládu světa s kříže.“	Strome krásný, přezádoucí, šarlatem se krále skvoucí! Dostal se ti osud blahý, že jsi nesl poklad drahý. Vítej, na svém na ramenu, pěst al jsi světa cenu, učině jsi vahou těla, na niž kořist pekla pněla. Vítej kříži, čako jistá, v tuto bolnou dobu Krista; rozplameň ctnost věrných synů, v hříšných zahlad' všechnu vinu.
--	--

Trojice, o žídlo (pramen) věčné!
Veškerenstvo chval tě vděčné!
Dal's nám kříže slávu, Pane,
nech jim všem se spása stane.

Velmi pohnutlivé jsou naše *písně o sv. kříži* při jeho líbání na př. Tisíckrát tuď pozdravený o kříži přesvatý! . . . Sem pospěšte, poběhněte, Kristovi milovníci . . . Když v myšlení usmrčení Krista Pána rozjímám.

Nauč. mr. a) Kříž jest obraz smíření, protož s Bohem se smiř.

b) Kříž znamená přemáhání sebe a následování Krista; protož pohledna na kříž, uč se krotiti své žádosti a s Kristem všeliká protivenství snášeti.

c) Kříž jest znamení soudu; protož uč se ho nyní již milovati, abysi se ho jednou nemusil strachovati.

d) Kříž jest základ víry; pod křížem u víře posilu hledej, pod křížem božským pravdám se uč.

e) Kříž jest podstata naděje; v něm své blaho, svou spokojenost a tam spasení doufej.

f) Kříž jest pečeť lásky; pod nímž k milování Boha a bližního se rozvroucňuj.

g) Kříž jest křestanům oslavou a chloubou, protož kříže co drahého klenotu si važ, a vždy v poctivosti ho měj.

Křestan pod křížem. Toužíš-li, křestane, po časných statcích, neb jsi nespokojen, pohleď, kterak Kristus nah, prost všech časných statků na kříži umírá, aby věčných ti pokladů dobyl. Jsi-li popudlivý, patř, kterak tichý, laskavý Ježíš svým tupitelům odpouští, ano za své vrahy se modlí. Chtěl-li bys zoufati pro své nepravosti, hle, kterak kajícího lotra na milost přijímá. Ty, jenž rmoutíš svých rodičů, viz, kterak umírající Spasitel o svou opuštěnou matku ještě na kříži se stará. Pakli hýříš a opijíš se, považ, kterak Krista Židé octem a žlučí napájeli. Jsi-li marnostem oddán, hleď, kterak sv. hlava jeho ostrými trny zbodána a krví celá zbrocena. Tělo-li k hříchu tě dráždí, ejhle, srdce jeho prokláno, z něhož poslední krůpěj krve pro tebe cedí. A ty k němu nemáš citu a lásky?! — Kdykoli na kříž pohledneš, vzpomeň si na svého Spasitele, kterýž tě na kříži vykoupil a rci nábožně takto: Klaním se tobě, Pane Ježíši Kriste, a dobrořečím tobě, jenž smrtí svou na kříži svět jsi vykoupil! Dej ať tě miluji až do smrti své. Amen,

P ř í k l a d y.

Kříž strom života. Sv. Jeroným, jenž pod křížem vždy psával a studoval, jsa tázán; proč se tak často pod křížem zdržuje? odpovéděl: „Tento strom života chrání mne stínem svým, proti všemu zlému a poskytuje ovoce, které mne ke všemu posiluje. Pod tímto stínem chci vždy trvati a sladkého ovoce požívati.“

1. *Kříž drahý klenot.* Sv. Hedviga dětinnou měla úcta k sv. kříži. Kdykoli zahradou neb lesem se procházela, sbírala dřívka a listí, z nichž pak uměle skládala křížky, kteréž vroucně líbala a s nimi hraje, umučení Páně si rozjímal.

2. *Památní věno.* Jindřich sv., kníže bavorský, dal své nevěstě památné obvěnování, t. velmi skvostný a drahý kříž, kte-

rehož ona nade všecko si vážila, v kterémž pokoj a útěchu v štěstí i neštěstí nacházela.

3. *Kříž co žezlo*, Když císaři *Rudolfovi I.* na říšském sněmu mělo býti holdováno, nebylo tu po ruce žezla; tu Rudolf chopiv kříž, dal ho všem kurfirstům líbati, rka: „Na tento kříž přísahajte mi věrnost!“

4. *Kříž v celi*. Jistá *panna* zamýšlela vstoupiti do kláštera. Představená, chtějíc zkouseti povolání její, tuhý život klášterský strašlivými barvami líčila, nad čímž panna zdála se velmi zaražena. „Milá dcero,“ dí velebná matka, „vy neodpovídáte?“ Na to pravila onano vesele: Dovolte jen jednu otázku: Jest-li pak také kříž v každé celi, kdež o samotě tak smutno, a kde se na tak tvrdém lůžku spočívá, i v jízbě, kde tak sprosté krmě se požívají i v spolkové síni, kdežto se tak přísně drží kázeň?“ „Ano,“ rce matka, „všudy kříže shledáte.“ „O drahá matko!“ odvece panna, „kde tolik křížů, doufám, že pro mne mne nebude nic obtížného.“

5. *Setřené slzy*. *Bohumíra* ztratila svého vroucně milovaného manžela a brzo na to jediného svého syna. Počátkem byla velmi skormoucena; než brzo se zpamatujíc, vzala do ruky kříž, kterýžto hořké slze prolévajíc zlíbala, řkouc: „Pane, nyní jsi rozrážel zcela okovy, které mne jediné poutaly na tuto zemi. Nemajíc více, co bych tu pohledávala, chciť od této doby z celého srdce a jediné milovati tebe. Budiž jméno tvé pochváleno!“ —

6. *Sv. Cesar* kříž Páně každého času na prsou nosil, jakožto bezpečnou zbraň proti všem útokům a pokušením. Znamenav dost malé dráždění k zlému, hned se kříže uchopiv, zvolal: „Utečte nepřátelé spasení mého a Boha mého, prchněte! Vizte tu nástroj, kterým brány pekelné rozkotány jsou. O Ježíši, pro zásluhy tvého kříže, sprost mne všech nepřátel.“

7. *Moc kříže*. Jistý *mládenec* z rodu vysokého náruživou hrou a prostopášností o všecko téměř jmění se připravil. Jednoho dne prohrav i ostatek hotovosti své, ano nad to vida se na mizině pro veliké dluhy, vztekle sobě počínal, až i zlořečil Bohu, vybízel jej, by ještě hůře s ním nakládal. Bůh vyslyšel jeho rouhavou žádost. Ještě toho večera, když jel domů, převrhl se vůz a on zlomiv nohu, v těžkých bolestech na lože byl uvržen, a brzo i k smrti s ním se nachylovati počalo. Než to nepohnulo ho k lítosti, nýbrž s tím větší zarytostí volal a zlořečil: „Bůh má zalíbení v mé zkáze, nechť mne i na věky zatratí.“ Když takto zoufale mluvil, přistoupiv k němu služebník jeho, pošeptal mu do ucha: „Pane, váš nejlepší

přítel jest tu, žádaje naposledy ještě rozloučiti se s vámi.“ „Který to jest,“ zvolal nemocný, „necht přistoupí.“ Tu vyňav sloužící z řader kříž, dí: „Hle, tento jest váš nejlepší přítel. Ježíš Kristus nechce vašeho zahynutí. Ontě mohl vás dávno zavrhnouti, ale ne učinil toho, chtěje vás učiniti spasena; neboť i za vaši duši svou krev proliti ráčil.“ — Zaražen touto řečí a hluboce pohnut upřel rouhač zrak svůj na znamení kříže; konečně pustily ledové kry od srdce a lítostivé slzy hrnuly se ponejprv s očí jeho. „Ach,“ zvolal, „na mne opovrženého zhlíží ještě Ukřižovaný laskavým okem svým, a já bych neměl Jej milovati?“ —

Co může kříž? —
to v pravdě zviš,
pohledna jen
na výkres ten.

Hle, tu láska za nás jest pněla a zemřela věčná,
tu smazaný zápis krvi byl Krista upevněn. —
Tuť ti milost, tu život věčný Pán zjednati ráčil.
Kříž tedy vždy zamiluj, v něj víru a naději skládej.

Kříž k Pánu most;
kde Pán je host,
jaká milost! —
Tu chladne zlost,
tu mír, tichost,
tu oddanost,
v dobrém libost
a všecka ctnost.

Kříž hned žalost
mění v radost;
dá v mále dost
a blaženost
až na věčnost.

Aj, vítán mi budiž kříži, radosti moje!
V blud-li pojat duch můj, kříži ty pravdě ho uč,
pak-li mysl klesá, kříži, ty síly dodej; —
srdce-li ztrápeno jest, kříži, ty útěchy vlej.

Kříž jest chloubu moje, jáť kříže se nikdy nespustím;
v kříži žiti volím, a v kříži umřítí si žádám. —
V kříži tu mír svatý, tam věčnou spásu naleznu.

VI. Poučení a povzbuzení z hrobu Kristova.

1. V čtvrtém článku víry připojují se slova: „*pohřben jest*, abychom tím více přesvědčení byli, že Ježíš Kristus skutečně umřel a z mrtvých vstal. — Hrob Kristův jest tedy nezvratným důkazem jeho smrti a vzkříšení.

Výrok. Kristus mohl tělo své opět i hned vzkřísiti a živé ukázati; to však nechtěl Spasitel náš učiniti; nebo mohlo by se pak říci, že ani neumřel; pročež by i čest neporušenosti temnou a nejistou zůstala, kdyby mezi smrtí a vzkříšením žádný čas byl neuplynul. *Sv. Athanas.*

2. Pochování Kristovo a hrob jeho má nás upamatovati, že i my Pánu Ježíši vhodné místo k přebývání v srdcích svých máme připravit, kdykoli Tělo jeho v nejsv. svátosti oltární přijímáme.

Příklad. Sv. Paula, urozená křesťanka z Říma, putovala často k božimu hrobu do Jerusalema, aby tu s vděčným srdcem lásku Krista Ježíše si připomínala, jenž na dřevě kříže umřel a tři dny v hrobě spočívat volil. Došedši místa posvátného, přede vším, jak sv. Jeroným vypravuje, políbila kámen, kterýž tam u vchodu leží; pak vkročila do jeskyně samé, kde plna lásky a důvěry tiskla ústa svá k onomu místu, v němž tělo Kristovo druhdy spočívalo. — Přitom cítila nevýslovnou sladkost i bylo jí, jakoby nejlíbeznější tok z pramene života šsála. — Kdykoli se k stolu Páně brala, mívala vždy toto posvátné místo na paměti a hořké slzy prolévala, řkouc: Ó můj Ježíši, přijď a očisti srdce mé hříšné, aby hodným stánkem Tvého nejsv. Těla se stal!“ Tak i ty křesťane, činívej!

3. Hrob Kristův má nám připomínati vlastní hrob náš. U hrobu Páně máme na svůj vlastní hrob pamatovati; neboť i našemu tělu bude jednou hrob za stánek, za lože odpočinku až do dne vzkříšení sloužiti. Pán Ježíš hrobem svým posvětil hroby naše a tudíž nemusí nás hrob více děsiti, pak-li že nezapomínáme duchovních, nepomíjejících pokladů sobě dobývati. „Vímť že smrti vydáš mne, kdežto ustanoven jest dům každému živému.“ (*Job. 30, 23.*)

Příklad. Jistý boháč jmenem *Tudertinus* kázal jedenkráte sluze svému blah. *Japonikovi*, aby drůbež, kterou na trhu koupil, zanesl domů. Služebník donesl ji na hřbitov, kde sobě bohatý pán hrobku byl vystavěl, dáváje tak pánu svému na srozuměnou, že tam vlastně svůj domov má i že třeba nehynoucích pokladů pro věčnost střídati.

V. Článek víry.

„Sstoupil do pekel, třetí den vstal z mrtvých.“

Pátý článek víry učí, že Ježíš Kristus sstoupil do pekel a že třetího dne vstal z mrtvých.

1. *Sstoupil do pekel.* Když Ježíš Kristus na kříži zemřel, *duše jeho vstoupila do pekel, čili do předpeklí.* „Duše mé nezanecháš v pekle“ (Žlm. 15, 10.). „Sstoupil prvé do nižších stran země“ (Ef. 4, 9.). „Kristus v ten den nebyl v nebi; nýbrž (srvn. Kol. 2, 15.) dle duše byl v pekle, dle těla pak v hrobě.“ *Sv. Augustin.* „Jak ducha svého vypustil, s Božstvím spojená duše sstoupila do pekel.“ *Týž svatý.*

„Slovem peklo se míní předpeklí t. j. skryté místo, kde jsou duše mrtvých, kteří nebeské blaženosti nedosáhli“ (Žid. 11, 13). *Jest více takových skrytých míst, která se peklem jmenují, a sice:*

a) *Místo zatracenců, vlastně peklo nazvané.* „Odejděte do ohně věčného.“ (Mat. 25, 41.).

b) *Očistec* (o kterýchžto dvou místech níže se bude jednat).

c) *Předpeklí, které se v Písmě také ráj a lůno Abrahamovo nazývá:* „Amen pravím tobě: Dnes budeš se mnou v ráji“ (Luk. 33, 43.). „Stalo se, že žebrák umřel a nesen jest od andělů do lůna Abrahamova“ (Luk. 16, 22).

Předpeklí jest místo, v kterém duše mrtvých nábožných lidí (arciotců) bydlely, kdež blažené naděje svého vykoupení pokojně a bez bolesti čekaly, až k nim Ježíš sstoupil.

Tak *Kristus do pekel sstoupil, aby*

α. *duše arciotců, proroků i všech nábožných lidí, kteří hned od Adama byli živi, potěšil, vysvobodil a do nebe uvedl; i*

β. *aby ukázal svou moc nade vším, což jest v nebi i na zemi i v pekle* (Fil. 2, 10.).

Texty. „Z ruky smrti vysvobodím je, z smrti vykoupím je; budu smrt tvá, o smrti, hryzení tvé budu, peklo . . .“ (Oz. 13: 14.) „Ty také ve krvi zákona tvého vypustil jsi vězně své z jámy“ (Zach. 9, 11.). „Pročez praví Písmo (Žlm. 67, 19.): Vstoupiv na výsost, jaté vedl vězně: dal dary lidem. Že pak vstoupil, co jest, jedině že i sstoupil prvé do nižších stran země?“ (Ef. 4, 8. 8.), „A obloupiv knížatstva a mocnosti, vedl je na odivu, zjevně triumf slaviv nad nimi skrze sebe samého.“ (Kol. 2, 15.; srvn. Mat. 27, 53. I. Petr 3, 18. 39.).

Výroky. „Jestliž dost jisto, že Pán dle těla usmrcen do předpekli přišel; neboť nemůž odpíráno býti proroctví (Žlm. 15, 10.). Čemuž aby nikdo jinak vyrozumívati se neopovážil, vykládá to sv. Petr slovy, jimiž praví, že „zrušil bolesti pekla . . .“ (Sk. 2, 24.). Kdož by tedy, leda nevěřící, upíral, že Kristus byl v peklech?“ *Sv. Augustin.* „Jediný Synu Boží . . . jsa původ světlosti sstoupils do pekel, kdež v temnosti seděli naši otcové . . . Pojav s sebou z pekla vězně, kteréž byl zjímal starý protivník, nepřítel lidského pokolení.“ *Týž.* „Vytrhl z vězení pekelného, kteréž po víře a skutcích za své byl uznal.“ *Týž.* Duše (Ježíše Krista) sstoupivši do pekel, volala k vězňům: Vyjděte! a těm, kteříž byli v temnostech: Přijměte světlo!“ *Sv. Cyrill.* (Sr. 24, 45.; Žlm. 106, 14.)

Plesání sv. Otců v předpekli.

Kazatelové a učitelové Církve nemohou dosti slov vynajíti, by vyjádřili radost a plesání, ježto panovalo v předpekli, když tam Ježíš sstoupil. „Ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo . . .“ Jak se tu radoval Mojžíš, když Krista, Syna Božího, spatřil, ješto tak dychtivě juž na zemi toužival, aby uzřel tvář Hospodinovu! (*Ex.* 33, 13.) Jak se těšil David, kterýž zde vroucně zpíval: „Jakož jelen dychtí po studnicích vod: tak dychtí duše má po tobě, ó Bože!“ (*Žlm.* 41, 2.). Jak plesal nábožný Tobiáš, spravedlivý Noe, bohabojný Lot, a všickni sv. patriarchové a proroci, kteří toužebně vzdychávali: „Rosu dejte nebesa a oblakové dštěte spravedlivého.“ Nade všechny snad radovali se naši první rodiče, kteřížto oplakávajíce svého provinění, nejdéle a nejvroucněji očekávali Messiaše, kteréhož jim Bůh bned v ráji zaslíbil. — Plni radosti sv., padli všickni na kolena svá, chválili Boha, řkouce hlasem velikým: „Svatý, svatý, svatý!“ — „Hoden jest Beránek, kterýž jest zabit, vzíti moc a Božství, i moudrost i sílu, i čest, i slávu, i požehnání“ (*Zjev.* 5, 12.).

Nauč. mr. a) Plesejme jako sv. Otcové, neboť i my skrze Krista jsme pekla zbaveni.

c) Často do pekel vstupujeme v duchu, abychom tam po smrti s tělem i s duší nebyli uvrženi.

Tak *mnozí svatí*, kdykoli dolehalo na ně pokušení, rozjímalvali muka pekelná, aby od nich byli osvobozeni, jako: sv. Jan Zlat. sv. Jeroným, sv. Augustin, zvláště pak sv. Frant. Borg.

Papež Martin V. za znak si vyvolil tři ohně, totiž:

α) Oheň radosti při své korunovací, co obraz pomíječnosti všeliké slávy světské.

β. Oheň v poslední den, jenž se světem berlu, žezlo i korunu zničí.

γ. Oheň neuhasitelný, jímžto zatracenci budou věčně trápeni.

2. *Ježíš třetího dne svou mocí nesmrtelný a slavný, jako vítěz smrti a ďábla z mrtvých vstal a svým věrným se často ukazoval.*

a) Kristus vstal z mrtvých, i ženám se ukázal a po 40 dní zjevoval se učeníkům.

„A když pominula sobota (*v sobotu po slunce západu*), Maria Magdalena a Maria Jakobova a Salome nakoupily vonných mastí, aby příjdouce pomazaly Ježíše. A velmi ráno vyšedše první den po sobotě (*v neděli*), přišly k hrobu, an už slunce vzešlo: a pravily vespolek: Kdo nám odvalí kámen ode dveří hrobových? (*Mar. 16, 1—3.*) A aj (zatím) zemětřesení stalo se veliké; nebo anděl Páně sstoupil s nebe a přistoupiv, odvalil kámen a posadil se na něm. A byl obličej jeho jako blesk a roucho jeho jako sníh. A pro strach jeho zděsili se strážní a učiněni jsou jako mrtví (*Mat. 28, 2—4.*). A vzhledše uzřely odvalený kámen; byl zajisté veliký velmi. A všedše do hrobu (nenalezly těla Pána Ježíše, *Luk.*), uzřely anděla v způsobě mládence, an sedí na pravici, oděného rouchem bílým, i ulekly se (aj, muži dva stáli podlé nich v rouše skvoucím, *Luk.*), kterýžto řekl jim: Nebojte se: Ježíše hledáte Nazaretského, ukřižovaného: vstalť jest, neníť ho tuto: aj místo, kdež jej položili! Ale jděte, povězte učeníkům jeho i Petrovi, žeť vás předejde do Galileje; tam jej uzříte, jakž pověděl vám (*v. Mat. 28, 1—7.*). A ony vyšedše rychle utekly z hrobu; nebo přišel na ně strach a hrůza: a žádnému ničehož na cestě nepravily, nebo se bály (*Mar. 16, 4—8.*). A navrátivše se od hrobu zvěstovaly to všecko těm jedenácti učeníkům i jiným všechněm . . . I zdála se býti před nimi jako bláznovství slova ta, a nevěřili jim“ (*Luk. 24, 9—12.*). — Zatím snad Ježíš i Marii, své Matce, se ukázal.

Dle Evangelia Janova Maria Magdalena běžela napřed i „přišla ráno k hrobu, když ještě tma bylo, i uzřela kámen odvalený od hrobu. I běžela odtud a přišla k Šimonovi Petrovi a k jinému učeníku, jehož miloval Ježíš, i dí jim: Vzali Pána z hrobu a nevíme, kde jsou jej položili. — Tedy vyšel Petr i jiný učeník, a šli k hrobu. I běželi dva spolu, ale ten druhý učeník předběhl spíše Petra a přišel první k hrobu. A nachýliv se, uzřel prostěradla položená; ale však tam nevšel. Tedy přišel Šimon Petr, za ním jda a všel do hrobu, i uzřel prostěradla položena, i rouchu, kteráž byla na hlavě jeho, ne s prostěradly položenou, ale obzvláště svinutou na jednom místě. Potom všel i ten druhý učeník k hrobu, i uzřel a uvěřil. Nebo ještě neznali Písma, že měl Kristus z mrtvých vstáti. I odešli zase ti učeníci tam, kdež prvé byli. — Ale Maria stála u hrobu v ně, plačíc; když plakala, naklonila se, a nahlédla do hrobu. I uzřela dva anděly v bílém rouše, jednoho u hlavy, druhého u noh, kdež bylo položeno tělo Ježíšovo. Kterížto řekli jí: Ženo, co pláčeš? Dí jim: Že vzali Pána mého, a nevím, kde ho položili. To když řekla, obrátila se zpátkem a uzřela Ježíše, an tu za ní stojí, ale nevěděla, by

Ježíš byl. Dí jí Ježíš: Ženo, co pláčeš? koho hledáš? Ona domnívající se, že by zahradník byl, řekla jemu: Pane, vzal-lis ty jej, pověz mi, kdes ho položil, a já jej vezmu. Řekl jí Ježíš: Maria! Obrátivši se ona, řekla jemu: Rabbóny (mistře). Dí jí Ježíš: Nedo-
týkej se mne, neb jsem ještě nevstoupil k Otcí svému, ale raději jdi k bratřím a pověz jim: Vstupuju k Otcí svému a k Otcí vašemu, k Bohu svému a k Bohu vašemu. I přišla Maria Magdalena, zvěstujíc učeníkům, že jsem viděla Pána a toto mi pověděl“ (*Jan. 20, 1—18.*)

b) Vzkříšení Kristovo nejprvé rozhlásili strážcové hrobu.

„Kteréžto (ženy) když odešly, aj, někteří z strážných přišli a oznámili knížatům kněžským všecko, co se bylo stalo. A shromáždivše se s staršími a uradivše se, mnoho peněz dali žoldnérům, řkouce: Pravte, že učeníci jeho přišli v noci a ukradli jej, když jsme my spali. A uslyší-li o tom vladař, my ho přemluvíme a vás bezpečny učiníme. A oni vzavše peníze, učinili, jakž naučení byli. I rozhlášeno jest slovo to u Židů do dnešního dne“ (*Mat. 25, 11. 15.*)

c) *Pán Ježíš zjevoval se učeníkům.*

α) Dvěma učeníkům, jdoucím do Emaus.

„A aj, dva z nich šli toho dne do městečka, kteréž bylo vzdá-
lí od Jerusalema honů šedesáte, jmenem Emaus. A rozmlouvali vespo-
lek o těch všech věcech, kteréž se byly staly. I stalo se, když roz-
mlouvali a sebe se dotazovali, že i Ježíš přiblíživ se k nim, šel s nimi. Ale oči jejich držány byly, aby ho nepoznali. I řekl k nim: Které jsou to řeči, kteréž rozmlouváte, vespolek jdouce, a proč jste smutni? A odpověděv jeden, kterémuž jmeno Kleofáš, řekl jemu: Ty sám jeden jsi příchozí do Jerusalema, a nepoznal jsi, které se věci staly v něm těchto dnů? Kterýmžto on řekl: Které? I řekli: O Je-
žíšovi Nazaretském, kterýž byl muž prorok, mocný v skutku i v řeči, před Bohem i přede vším lidem: a kterak vydali jej nejvyšší kněží a knížata naše na odsouzení k smrti i ukřižovali jej. My pak jsme se nadáli, že by on měl vykoupiti lid Israelský: ale nyní tomu všemu třetí den dnes jest, jakž se to stalo. Ale i ženy některé z našich zastrá-
šily nás, kteréž přede dnem byly u hrobu, a nenalezše těla jeho, přišly, pravíce, že také vidění andělské viděly, kteréžto praví, že jest živ. I odešli někteří z našich k hrobu, a našli tak, jakož ženy pra-
vily, ale jeho ne našli. A on řekl k nim: O blázni a zpozdilí srd-
cem k věření všemu, což mluví proroci! Zdaliž nemusil těch věci trpěti Kristus a tak vjíti do slávy své? A počav od Mojžíše a všech proroků, vykládal jim všecka Písma, kteráž o něm byla. I přiblížili se k městečku, do kterého šli, a on dělal se, jako by chtěl dále jíti. I přinutili ho řkouce: Zůstaň s námi, neb se připozdívá a den se již nachýlil. I všel s nimi. I stalo se, když seděl s nimi za stolem vzal chléb a dobrořečil a lámal a podával jim. I otevříný jsou oči jejich. I řekli vespolek: Zdaliž srdce naše nehořelo v nás, když mluvil na cestě a otvíral nám Písma? A vstavše v tůž hodinu, vrá-
tili se do Jerusalema, a našli shromážděných jedenácte i ty, kteréž

s nimi byli, ani praví: Že vstal Pán právě, a okázal se Šimonovi. I oni vypravovali, které věci staly se na cestě a kterak ho poznali v lámání chleba“ (*Luk. 24. 18—35.*)

β) Petrovi, jak svrchu povědino (*Luk. 24, 34.; I Kor. 15, 5.*)

γ) „Potom vidín jest od Jakuba“ (*I. Kor. 15, 3—7.*)

δ) Objevil se uprostřed shromážděných apoštolů bez Tomáše.

„A když to mluvili, postavil se Ježíš uprostřed nich, a řekl jim: Pokoj vám! Jáť jsem; nebojte se. Oni pak zděšení a přestrašení jsouce, domnívali se, že by ducha viděli. I řekl jim: Co se strašíte: a proč taková myšlení vstupují na srdce vaše? Vizte ruce mé, i nohy mé, žeť v pravdě já jsem. Dotýkejte se a vizte; neboť duch těla a kostí nemá, jako mne vidíte mítí. A odpověděv to, ukázal jim ruce i nohy. Když pak oni ještě nevěřili, a divili se pro radost, řekl: Máte-li tu něco, ješto by se pojedlo? A oni podali jemu kusu ryby pečené a plástu strdi. A když pojedl před nimi, vzav ostatky, dal jim. A řekl k nim: Tatof jsou slova, kteráž jsem mluvil vám, ješto bys s vámi, že se musí naplniti všecko, což psáno jest v zákoně Mojžíšově a v prorocích i v žalmích o mně. Tehdy otevřel jim smysl, aby rozuměli písmům; a řekl jim: Že tak psáno jest, a tak musil Kristus trpěti a třetího dne z mrtvých vstáti“ (*Luk. 24, 36—46.*)

„Tomáš pak jeden ze dvanácti, kterýž slove Dydimus, nebyl s uimi, když byl přišel Ježíš. Tedy řekli jemu jiní učeníci: Viděli jsme Pána. A on řekl jim: Leč uzřím v ruce jeho bodení hřebů, a vpustím prst svůj v místo hřebů, a ruku svou vložím v bok jeho, nikoli neuvěřím“ (*Jan 20, 24. 25.*)

ε) Ježíš zjevuje se podruhé všem apoštolům i přesvědčuje Tomáše.

„A po osmi dnech opět byli učeníci jeho vnitř a Tomáš s nimi. Přišel Ježíš, ano dvěře byly zavřiny, i stál u prostřed a řekl: Pokoj vám. Potom dí Tomášovi: Vložíš prst svůj sem, a viz ruce mé, a vztáhni ruku svou a vpust v bok můj, a nebudiž nevěřící ale věřící. Odpověděl Tomáš a řekl jemu: Pán můj a Bůh můj. — Dí jemu Ježíš: Že jsi mne viděl, Tomáši, uvěřil jsi: Blahoslaveni, kteříž neviděli a uvěřili“ (*Jan 20, 26—29.*)

Povaha apoštola Tomáše.

Tomáš byl dle povahy své apoštol velmi znamenitý; než jiní jinak a jinak ho posuzují. Nejobyčejněji za výstražný příklad nevěry se považuje. Než úsudek takový jest velmi nespravedlivý. V dějinách Evangelistů jen dvakráte ho nalozáme mluvícího, po obakráte však slova upřímné lásky, v nichž dosti jasně obrazí se jakási těžkomyšlnost. Z něžné starosti vystřihají učeníci Ježíše, by nechodil do Bethanie, kde by snadno mohl přijíti v nebezpečení; začez

Kristus jich pokáral; nicméně Tomáš z upřímné starostlivé lásky dí k spolučeníkům: „Pojďme i my, abychom zemřeli s ním“ (*Jan. 11., 16.*). Jáť vidím tvář jeho truchlící, slyším hlas starostlivé lásky, jež bez svého mistra nechce ani žítí, i hotova jest s ním umřítí. — Tuto lásku pozorujeme na něm i při jiné příležitosti, když t. Kristus o svém odchodu mluví. To zarmoutilo Tomáše; bolí ho, že má odloučenu býti ode Pána, bojí se, by cesty za ním nepochybil; protož volá žalostně: „Pane, nevíme kam jdeš, kterak můžeme cestu věděti?“ (*Jan 14, 5.*) — Z obojího souditi lze, že těžkomyslná povaha jeho i láska ku Kristu starost a bázeň o něj v srdci jeho vzbuzovala. K lepšímu porozumění pozorujme vlastní zkušenost. Očekáváme-li něco příjemného, zdaž často nevzniká pochybnost v duši naší, pakli toho také skutečně dosáhnem? Čím větší touha, tím větší bázeň; čím kdo co jistěji očekává, tím hlasitěji se ozývá, že si na to malé naděje dělá; a když zpráva jistotná dochází uši jeho, i tu ještě pochybuje, by, skutečně-li toho dosáhne, tím spíše mohl se radovati. Než kdo z moudrých posuzovatelů povahy lidské takovouto pochybnost nevěrou nazve? Však i na písmo se odvolati můžeme: Když t. Maria a některé ženy vypravovaly apoštolům, že viděly Ježíše, oni nevěřili jim (*Luk. 9, 12.*). Dva učeníci, z Emaus přišedší, pověděli jiným, že viděli Ježíše, ale ani těm nevěřili (*Luk. 24, 35.*). Proč bychom tedy jen Tomáše nazývali nevěřícím? — Vždyť ale Kristus sám mu nevěru vytýká, řka: „Nebudiž nevěřícím, ale věřícím.“ Než Kristus znaje dobře povahu jeho, těmi slovy ho spíše omlouvá a laskavě činí pozorna, by netratil naděje, třeba hned vyplnění její neviděl očima svýma. — Ostatní apoštolé to měli jen před Tomášem, že dříve viděli a proto i dříve uvěřili. — Tak považující se s kterékoli strany povahu Tomáše, vidíme, jak nepodstatný je úsudek o jeho nevěře. — Spíše uvažujeme-li odpověď jeho, slyšíme hlas láskyplného srdce. Šlechetný to muž, jak raduje se z celé duše, že vidí Pána, kterého tak srdečně miloval. Jako shledání přátel bývá němé, tak i on nemá slov, než: Pán můj a Bůh můj! — Protož nemluv nikdo více o Tomáši nevěřícím, ale o apoštolu Krista upřímně milujícím!

ζ) Ukázal se v Galileji svým apoštolům a mnohým učeníkům.

„Potom vidin jest více než od pěti set bratří spolu“ (*I. Kor. 15, 6.*). „Jedenácte pak učeníkův odešli do Galileje, na horu, kdežto jim byl uložil Ježíš. A uzřevše ho, klaněli se jemu, ale někteří pochybovali. A přistoupiv Ježíš k nim blíže, mluvil jim řka: Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi. Protož jdouce, učte všecky ná-

rody, křtíce je ve jmenu Otce i Syna i Ducha svatého. Učíte je zachovávat všecko, což jsem koli přikázal vám. A aj, já s vámi jsem až do skonání světa“ (*Mat.* 18, 16—20.).

η) Potom opět zjevil se Ježíš učeníkům u moře Tiberiadského.

„Zjevil se pak takto. Byli spolu Šimon Petr a Tomáš, jenž slove Dydymus a Nathanael, jenž byl z Kany Galilejské, a synové Zebedeovi a jiní z učeníků jeho dva. Dí jim Šimon Petr: Jdu rybit. Řekli jemu: Půjdem i my s tebou. I vyšli a vstoupili na loď, a té noci nic nepopadli. A když bylo již ráno, stál Ježíš na břehu, nepoznali však učeníci, bý Ježíš byl. Tedy řekl jim Ježíš: Dítky (mládenci), máte-li jakou krmičku? Odpověděli: Nemáme. Dí jim: Zavržte síť na pravou stranu lodí, a naleznete. I zavrhli síť; a již nemohli ji táhnouti pro množství ryb. Tedy řekl učeník ten, kteréhož miloval Ježíš, Petrovi: Pán jest! A Šimon Petr, jakž uslyšel, že Pán jest, obestřel se sukni a pustil se do moře. Jiní také učeníci na lodi plavili se od země asi okolo dvou set loket táhnouce síť plnou ryb. A jakž vystoupili na zemi, uzřeli řeřavé uhří položené a rybu svrchu položenou a chléb. Řekl jim Ježíš: Přineste z ryb, které jste ulovili nyní. Vstoupil Šimon Petr a vytáhl síť na zemi, plnou ryb velikých, jichž bylo sto padesát a tři. A ačkoli jich tak mnoho bylo, však neztrhla se síť. Řekl jim Ježíš: Pojdte obědujte. A žádný z těch, kteříž obědvali, nesměl se ho tázati: Ty kdo jsi? věduce, že Pán jest. I přišel Ježíš a vzal chléb a dával jim i rybu též. To již potřetí zjevil se Ježíš učeníkům svým, vstav z mrtvých“ (*Jan* 21, 1—14.).

NB. Kterak Ježíš při té příležitosti Petrovi vládu své Církve svěřil, viz níže o Církvi.

ϑ) Pak zjevil se mnohým — již se byli sešli téhož dne, v kterémžto dav přikázání apoštolům skrze Ducha svatého, vzhůru vzat jest“ *Sk.* 1, 2, (v čl. VI. na nebe vstoupení Páně).

ι) „Nejposléze pak ze všech vidín jest i od mne“ (ap. Pavla) (*I. Kor.* 15, 8.; srvn *Sk.* kp. 9.).

δ) *Ježíš vstal třetího dne* podle Písem. „Nezanecháš duše mé v hrobě aniž dáš svatému viděti porušení“ (*Žalm.* 15, 10 srvn. *Žalm.* 3, 6.; *I. Kor.* 15, 4.), i jakož sám byl předpověděl, řka: „Zrušte chrám tento a ve třech dnech zase vzdělám jej. I řekli Židé: Čtyřiceti a šest let staven jest chrám tento, a ty ve třech dnech vzděláš jej? Ale on pravil o chrámu těla svého. A protož, když z mrtvých stal, rozpomenuli se učeníci jeho, že jim to byl pověděl, i uvěřili Písmu a řeči, kterouž mluvil Ježíš“ (*Jan* 2, 19—22.). „Kterýž odpovídaje dí jim (zákoníkům): Pokolení zle a cizoložné znamení hledá a znamení nebude jemu dáno, jediné znamení Jonáše proroka: Nebo jakož byl Jonáš v břiše velryba tři dni a tři noci, takť bude Syn člověka v srdci země tři dni a tři noci“ (*Mat.*, 12,

39. 45.; srvn. *Luk.* 11, 29.). A k učedníkům opětně: „Syn člověka vydán bude pohanům, a bude posmíván a bičován i uplván: a když jej ubíjejí, zabijí jej, ale on třetího dne z mrtvých vstane“ (*Luk.* 18, 32. 33.; srvn. *Mat.* 16, 21 † 17, 22 † 20, 19.; *Mar.* 8, 31 † 9, 31 † 30, 34.; *Luk.* 9, 22.). „Jonáš prorok ne tak slovy jako spíše svým vlastním utrpením o Kristu prorokoval a zajisté zjevněji, nežli kdyby smrt a z mrtvých vstání jeho hlasitě byl provolával. Čemutě vyňat a vysvobozen byl třetího dne z břicha potvory, nežli aby se stal vypoďobněním Krista, jenž se měl třetího dne vrátit z propasti pekel?“ *Sv. Augustin.*

„Ježíš podlé Davidova pěni
v hrobě neviděl porušení,
nýbrž slavně z mrtvých vstal,
vítěz se smrti stal.“ *Frýček.*

Objasnění. Kristus v pátek o třetí hodině společně ducha vypustil i před slunce západem byl pochován, načež v pátek v noci a v sobotu po celý den a noc zůstal v hrobě a v neděli časné ráno vstal z mrtvých: tak po dva dni byv mrtev, třetího dne v život se navrátil.

e) *Vstal vlastní mocí*, jsa jako Bůh všemohoucí. „Spasení učinila jemu pravice jeho a rámě svaté jeho“ (*Žalm.* 97, 1.). „Proto mne Otec miluje, že i pokládám život svůj, však tak, abych zase vzal jej. . . Já jej pokládám sám od sebe, a moc mám zase vzítí jej“ (*Jan* 10, 17, 18.). Ačkoli ukřižován jest z nemoci, ale živ jest z moci Boží“ (*II. Kor.* 13, 4.).

Nám. 1. Čtete v Písmě a sice (*Sk.* 2, 24 † 3, 15., a *Řím.* 8, 11.) že Bůh Otec ho vzkřísil; než slova ta potahují se na jeho člověčenství.

Nám. 2. „*Anděl odvalil kámen*, nikoli aby vzkříšenému Pánu cestu otevřel, nýbrž aby lidem oznámil, že Pán už z hrobu vyšel.“ *Sv. Ans.*

f) *Vstal nesmrtelný a slavný, jako vítěz smrti a ďábla.* Vstal *nesmrtelný*, t. j. více po svém vzkříšení neumírá. *Slavný*, t. j. tělo jeho bylo jasné jako slunce, podobno bytosti duchovní, tak že i zavřenými dveřmi vcházel. *Jako vítěz smrti*, t. j. vstav z hrobu přemohl smrt a učinil, že i my z hrobu povstaneme. *Co vítěz ďábla* t. j. On nejen sám hříchu se nedopustil a odhodal všemu pokušení, nýbrž i nás hříchu zbavil a nám tu milost zasloužil, že pokušení ďábelské můžeme přemáhati. „Z ruky smrti je vysvobodím, od smrti je vykoupím; budu smrt tvá, o smrti, hryzení tvé budu, peklo“ (*Oz.* 13, 14.). „Aby skrze smrt zkazil toho, kterýž měl vladařství smrti, to jest ďábla“ (*Žid.* 2, 14.). Byl jsem mrtvý, a aj, živý jsem na věky věkův, a mám klíče smrti i pekla“ (*Zjev.* 1, 18.; srvn. *Jan.* 5, 21.; 11, 25.). „Kdo vstává dnes z mrtvých?

Náš Spasitel. Proč vstává? Pro své oslavení a naše spasení. Jak a kterak vstává? Slavný a nesmrtelný.“

Sv. Frant. Sal.

g) *Vstal opravdově.*

Důvody. 1. *Kristus*, věčná pravda, sám to předpověděl i dokázal: zjevuje se ženám i učeníkům, jedu a obcuje s nimi, ano dada si (od Tomáše) vkládati prsty v rány své.

2. *Hodnověrné vypravování všech evangelistů a apoštolů Páně.* („Bůh pak vzkřísil jej z mrtvých třetího dne, kterýž vidin jest za mnohé dni od těch, kteří . . . až dosavad jsou svědkové jeho k lidu“ *Sk. 13, 30, 31.*, viz svrchu).

3. Největší, nezvratný důkaz toho dávají nám sami nepřátelé *Kristovi*, Židé totiž, kteří zapečetili hrob a opatřili stráží a strážníky, když jim vzkříšení Kristovo zvěstovali, uplatili, aby nahali, že tělo Kristovo učeníci jeho v noci ukradli.

4. Svědectví toho dávají mnozí *sv. otcové a učitelové Církve*: „Potom s kříže sňatého a v hrob položeného ostríhali Židé s velikou pečlivostí, ano i vojenskou stráží, aby, poněvadž předpověděl, že třetího dne z mrtvých vstane, nepokusili se učeníci, mrtvolu unésti a doufajících klamati. Než hle, třetího dne zatřásla se náhle země, kámen, zavírající hrob, se odvalil; stráž se pak strachem rozutíkala, a ačkoli se nižádní učeníci neobjevili, přece nebylo v hrobě ničeho nalezeno, leč roucha, v nichž byl pohřbený zaobalen . . S některými pak učeníky obcoval v Galileji, krajině židovské, čtyřiceti dnů, uče je, co by měli kázati.“ *Tertullian.* „Vím zajisté, že Kristus i po svém z mrtvých vstání v těle byl, a věřím, že posaváde jest. Přišed ku Petrovi a těm, již s ním byli, pravil k nim: Vezměte, makejte a vizte, že nejsem duch. A hned omakavše, věřili, přesvědčenost majíce o těle i o duchu jeho.“ *Sv. Ignác.* „Ano ty skutečně . . po tvém vzkříšení dokonav jistinu čtyřiceti dnů zjevnými a mnohými znameními dokázal jsi své jisté a skutečné vzkříšení.“ *Sv. Jeroným.* „Kristus vstal z mrtvých, věc to jistá. Tělo byl, maso byl, na kříži pněl, duši vypustil, tělo bylo vloženo v hrob. Ukázal je (tělo) živé, v němž ráčil žíti. Proč se divíme? Proč nevěříme? Bůh jest ten, jenž to učinil.“ *Sv. Augustin.*

h) *Vstalt z mrtvých k tomu konci,*

1. *aby naplnil Písmo*, jmenovitě proroctví Davidovo: „Nezanecháš duše mé v hrobě, aniž dáš svatému svému viděti porušení“ (*Žlm. 15, 10.*); *i co sám předpověděl* (viz svrchu d).

2. *Aby dílo vykoupení našeho dokonal.* „Vydán jest na smrt

pro hříchy naše a vstal z mrtvých pro ospravedlnění naše.“ (*Řím.* 4, 25.).

3. Aby světu jistě a neomylně dokázal, že jest pravé jeho učení, že byl od Boha poslán. — Kristus vstav z mrtvých vlastní mocí, co vítěz smrti a ďábla, utvrdil víru naši, že jest pravý Bůh i onen zaslíbený od Boha seslaný Messiáš, a tudíž že pravé, božské jesti, čemu vyučoval. „A protož když z mrtvých vstal (Ježíš), rozpomenuli se učenci jeho, že jim to byl pověděl, i uvěřili Písmu a řeči, kterouž mluvil Ježíš“ (*Jan* 2, 22.). „Odpověděl Tomáš a řekl jemu: Pán můj a Bůh můj“ (*Jan* 20, 28.). „Nevstal-li Kristus z mrtvých, jest daremné kázání naše, a daremnáť jest i víra vaše“ (*I. Kor.* 15, 14.). Krista z mrtvých povstání silí víru, doufání.

4. Aby posilnil naději naši a ujistil nás o budoucím z mrtvých vstání. — Kristus smrtí svou nám zjednal spasení, kteréžto vzkříšením svým dokonal a tak posilnil víru naši v sebe co Spasitele, i naději v spasení a v ospravedlnění naše.

Texty. „Vím, že Vykupitel můj živ jest, a že v poslední den vstanu“ (*Job.* 19.). „Já jsem spal a povstal jsem“ (*Žlm.* 3, 6 † 70, 20.). Tak jest vůle Otce mého, aby každý, kdož věří v Syna, měl život věčný a já jej vzkřísím v den nejposlednější (*Jan.* 6, 40.). „Nevstal-li Kristus z mrtvých, marná jest víra vaše, nebo ještě jste v hříších vašich“ (*I. Kor.* 15, 17.). „A my vám zvěstujeme to zaslíbení, které se stalo otcům našim, že je Bůh naplnil synům našim, vzkřísiv Ježíše“ (*Sk.* 13, 22.). „Kterýžto vydán jest na smrt pro hříchy naše a vstal z mrtvých pro ospravedlnění naše“ (*Řím.* 4, 25.). Tak vzkříšením svým způsobil vzkříšení naše i příkladem se stal našeho z mrtvých vstání, jež bezpečně doufati můžem. „Já jsem vzkříšení i život: kdo věří ve mne, byť pak také umřel, živ bude: a každý, kdo jest živ a věří ve mne, neumře na věky“ (*Jan* 11, 25, 26.). „Poněvadž se káže o Kristu, že z mrtvých vstal, kterakž někteří mezi vámi praví, že by nebylo z mrtvých vstání. Nebo není-liť z mrtvých vstání, anižť Kristus z mrtvých vstal. — Ale nyní Kristus z mrtvých vstal, prvotiny těch, kteříž zesnuli. Nebo poněvadž skrze jednoho člověka smřf, tak také skrze druhého člověka vzkříšení z mrtvých, A jakož v Adamovi všickni umírají, tak i skrze Krista všickni obživeni budou“ (*I. Kor.* 15, 12. 13. 20—22.). „I myť věříme, protož i mluvíme: vědouce, že ten, kterýž vzkřísil Pána Ježíše, i nás s Ježíšem vzkřísí“ (*II. Kor.* 4, 11.). „Nebo jestli že věříme, že Ježíš umřel a z mrtvých vstal, tak i Bůh ty, kteříž zesnuli skrze Ježíše, přivede s ním“ (*I. Tes.* 4, 13.).

Výroky. „Zajisté, milý Ježíši, tělo tvé svaté z toho hrobu, v němž pohřbeno bylo, třetího dne vstalo a neomylnou jistotou dokázalo své vzkříšení, kterouž jistotou stvrzena jest naše víra a pojištěna naděje.“ *Sv. Jarolím. A sv. Řehoř* dí: „Smrt podstoupil Vykupitel náš, smrti abychom se nebáli, vzkříšením ukázal, abychom se důvěřili, že i my z mrtvých vstáti můžeme.“

i) *Památku vzkříšení Páně Církev každoročně oslavuje svátky velikonočními* *) provázenými oktávem, poněvadž před časy pobožnost počavši předcházejícím večerem bílé soboty trvala po osm dní a to s největší slávou.

Bílá sobota jestiť pamětní den toho, že, co tělo Pána Ježíše leželo v hrobě, duše jeho odebrala se do předpekli. . . Její noc se jmenuje *veliká*, slavná; odkudž jmeno i svátků vzkříšení Páně *Velikonoce* **). *Sobota* ta vyniká mnohými *obřady*, kteréž na větším díle upomínají na to, že druhdy konány bývaly ne jako nyní za dne, ale v noci, jako příprava ku slavnosti velikonoční. *Žehná se* totiž nový *ohněň* bohoslužebný, jímž se opět rozžehuje *světlo* v lampě před oltářem shasnuté na veliký pátek; *žehná se paškál*, značící vzkříšeného Spasitele; *zpívají se částky* z písem sv. *prorokující*, že Ježíš Kristus oblaží pokolení lidské; při *Gloria* se opět *zvoní* pro radost nad vzkříšením Páně; posléz vede se k večeru

*) Hned za časů sv. apoštolů ustanoveno na památku vzkříšení Páně místo soboty světiti neděli. Mimo to záhy počali vyznávači Kristovi slaviti památku tuto zvláštními svátky. Slavnost ta trvala osm dní, nyní toliko dva. — Israelité konali slavnost velikonoční 14tý den po novém měsíci v březnu (Nisan) dle nichžto z prvu některé církve v Asii, bez ohledu na den v týdni i vzkříšení Páně světili. V Římě pak a v celé západní církvi konávala se slavnost vzkříšení Páně také téhož času, a však vždy příští neděli, ješto Kristus na ten den vstal z mrtvých. Konečně na sněmu Nicejském r. 325. k vůli jednotě bylo uzavřeno: aby hod Boží velikonoční byl vždy tu neděli po úplňku luny (měsíce) po jarní rovnodennosti, tak sice, že teprv po druhém úplňku, když úplněk nastal před jarní rovnodenností, což se stává v roce přestupném, a o týden později, když nastal úplněk v samu neděli. Tudíž Velikonoce nepřipadají každý rok stejně (nejdříve 22. března, a nejdéle 25. dubna) a podlé toho jsou i ostatní měnitelné svátky časněji neb později. — *Čas velikonoční* jmenují se dnové mezi vzkříšením a vstoupením Páně, ano všech 50 dní až do svátků svatodušních; ohledně pak IV. přikázání církevního od popeleční středy až do svaté Trojice.

***) Tímže jmenem nazývali Židé památku vysvobození svého z poddanosti egyptské. Příhodně tedy jmenujeme my křesťané *Velikonoce* slavností vzkříšení zabitého Beránka Božího, jenž vysvobodil nás krví svou od poddanosti ďábla a od věčné smrti.

slavný průvod s velebnou svátostí od Božího hrobu (kde kněz intonuje píseň: „Vstalt jest této chvíle!“ a lid zpívá dále: „ctný Vykupitel atd.) okolo kostela k hlavnímu oltáři. — Tito sv. obřadové drží se na začátku v truchlivé barvě modré, čím dál ale stávají se radostnější v barvě bílé: až pak se dokončují plesným *Alleluja* (chvalte Boha)! — Jmeno bílé soboty pochodí odtud, že tu dospěli lidé, kteříž v ten den slavně křtění bývali, oblékli čisté bílé roucho a nosili ho až k bílé neděli (první po velikonocích). —

V *neděli velikonoční* požívají katoličtí křesťané svěceného beránka, velikonočního chleba (mazance) a vajec. *Beránek* co masitý pokrm se světi, aby nám ho Bůh při moudré střídmosti po dlouhém (40 denním) postu požehnati ráčil; pak jelikož upomínka jest *Beránka Božího*, který sňal hříchy světa, abychom . radovali se z jeho slavného vítězného vzkříšení. *Velikonoční chléb* žehná se na památku přesného chleba, jehož požíval Spasitel náš při poslední večeři své, on, jenž se pak sám dal co chléb nebeský za pokrm svým věřícím; *vejce* pak jako lehčí potrava, kteréž po 40denním postu požívati opatrně, prvé než se přistoupí k silnější bujnější masné stravě, dovolené od velikonočního Božího hodů. Poněvadž druhdy předkové naši skrze celý ten půst nejedli netoliko masa, ale ani vajec ani mléka: bývaly jim vejce o času velikonočním tak milé a vzácné, že povstal obyčej ten, jich barvami okrašlovati, odkudž posud slovou *kraslice*; za kteréž prosívají zpěvem podnes děti po domech obcházejíce „pomlaskou,“ (zelený prutek s tkaničkou) v ruce což zůstatek jest toho, že před časy dávali sobě křesťané o velikonocích (jako o vánocích) dar, na znamení všeobecné radosti z vzkříšení Páně. — Tuto radost *Rusové* něco krásně projevují tím, že od velikonoční neděle až k na nebe vstoupení Páně sebe vespolek pozdravují slovy: „Kristus vstal z mrtvých!“ načež zní odpověď: „Vstaltě v skutku!“ *Hnojek*.

Po celý oktáv velikonoční při mši sv. *opěvá církev* vzkříšení Páně takto:

Obětujte Beránkovi,
obětujte mu zpěv nový,
on své ovce smrti zbavil,
u Otce jim pokoj zpravil.

Smrt a život stály polem
podivný boj vedouc spolem.
Života pak umřev vůdce,
vládne živý po té pūtce.

Pověz, pověz, svatá Máří,
co jsi zřela v ranní záři?
Zřela jsem já hrob živého,
zřela chválu povstalého.

Pověz, pověz, svatá Máří,
co's to zřela v ranní záři?
Andělské jsem zřela svědky,
roucha potní i plachetky.

Pověz, pověz, svatá Máří,
co's to zřela v ranní záři?
Vstal Pán, čáka milovdělá,
v Galileji na vás čeká.

Mariinu věřme vidu,
zavrhnouc lež nectných Židů;
vímeť, vstal Pán hodný chvály.
Smiluj vítězný se králi!

př. Sušil.

NB. Jiná známá píseň velikonoční jest: Třetího dne vstal Stvořitel. . . . *v. Kancional.*

k) Nauč. mr. Kristus vstal z mrtvých. Tot *vzbuzuje nás,*

1. abychom *věřili* v něho co v Boha a Spasitele, a víry té pevně se drželi. „Kristus vstal z mrtvých, věc to jistá. Proč se divíme, proč nevěříme? Bůh jest, jenž to učinil.“ *Sv. August.*

2. S celým křesťanským světem ze svého vzkříšení v Kristu se *radujme*, zvláště v trápení a v smrti. „*Díky Bohu, kterýž nám dal vítězství skrze Pána našeho Ježíše Krista*“ (I. Kor. 15, 57. srvn. I. Petr. 1, 3—4.). „Kristus vstal, nechať plesá veškerý svět. Slušnost jest zajisté, aby jakož všeliké stvoření smutečným bolem žalostilo při smrti svého stvořitele. . . nyní aby obradostilo, uvítalo vítězný z pekla návrat vzkříšeného.“ *Sv. Augustin.*

Regina coeli laetare.

(Zpěv církevní.)

Vesel se, nebes královno, plesej světa císařovno!
Neb Syn tvůj, jehož's nosila, vstal z mrtvých, Matičko milá.
Jehož mrtvého plakala, vstal z mrtvých, Kristus tvá chvála,
Tělo, jenž nahé viselo, v rouše slávy se zaskvělo.
Rány jeho jsou zhojené, skví se co kamení drahé.
Tvář prv bledá a zsinalá jako slunce blesk vydala.
Oči smrtí zamračené jak hvězdy jsou osvícené.
Jeho tělo prv smrtelné, učiněno nesmrtelné.
Už všecek krásný a šťastný, více než slunce jest jasný.
V té své slávě jeho přimluv se za nás u něho.
Raduj se z té slávy jeho, přimluv se za nás u něho,
Alleluja. *Kancional.*

Vzkříšení tvé, Jesu Kriste,
kýž si v mysl vtiskneme,
žijíce v té víře jisté,
že též z mrtvých vstaneme.
A tak v každém utrpení
vírou touto posílení,
zření k tobě beřeme. *Fryček.*

Ustaň hoře, ustaň pláči,
nech už slza tvář nesmáčí;
Vstal! tak anděl skvoucí hlásá,
vstal Pán smrti, naše spása. *Sv. Ambrož.*

3. Kristus vstal z mrtvých; i my z hrobu povstáme, a nový život v svátosti a spravedlnosti započavše; v něm setrvejme., jakož i Církev sv. nás vzbuzuje v IV. svém přikázání.

Texty. „Jestli že jsme zemřeli z Kristem, věříme, že také spolu s Kristem živi budeme. Vědouce, že Kristus jednou vstav z mrtvých, už více neumírá, . . . nebo že umřel hříchu, umřel jednou, že pak jest živ, živ jest Bohu. Tak i vy za to mějte, že jste umřeli zajisté hříchu, ale živi jste v Bohu, v Kristu Ježíši, Pánu našem“ (*Řim. 6, 8—11 † 8, 21.*) „Doufanlivé pak myslí jsme a dobrou vůli máme raději vyjítí z těla a býti přítomni Pánu. A protož usilujeme, líbiti se jemu“ (*II. Kor 5, 9.*) „Protož povstali-li jste s Kristem, těch věcí, kteréž svrchu jsou, hledejte . . . Nebo s Kristem zemřeli jste a život váš skryt jest s Kristem v Bohu. Když pak se ukáže Kristus život váš, tehdyt i vy ukážete se s ním v slávě“ (*Kol. 3, 1—4.; Fil. 4, 8.*) „Ale naše obcování v nebesích jest, odkudž Spasitele očekáváme, Pána našeho Ježíše Krista, kterýž promění tělo ponížení našeho, připodobněné, k tělu jasnosti jeho podlé působení, kterýž také může podmaniti sobě všecky věci (i smrt)“ (*Fil. 3, 20, 21.*)

Výroky. „Dnové se nám přiblížili, v nichž Alleluja prozpěvu-
jeme: Buďte bratří, buďte přítomni duchem, abyste přijali, čeho Pán poskytuje k vašemu připomenutí a k posile lásky, v níž dobré nám, Boha se přidržeti.“ *Sv. Augustin.*

Vímeť, že Kristus vstal, On v pravdě živ,
Ty nám, o králi, — vítězi buď milostiv! *Zpěv círk.*

Velikonoc.

Ach přeblažená velká noc!
Jak srdce pookřeje,
když skřivánek nám vzkříšení
a nové jaro píše.

O převítězný práporec,
jejž Kristus v rukou chová,
kde spásy naší krvavá
jsou láskou vtkána slova.

O plesej, plesej Sione
a rozepěj své žalmy:
hle slavný Páně zdobí hrob
již velkonoční palmy.

I ty Sione křesťanský
svou svatou vezmi lyru
a zapěj v dalné krajiny
naději, lásku, víru. *F. A. Lhotka.*

P ř í k l a d y

K 1. *Víra v Kristovo vzkříšení jest základ našeho náboženství, již sv. apoštolové po celém světě hlásali a pro niž tisíce mučovníků život svůj obětovali, jako:*

a) *Sv. Longin*, setník stráže vojenské Pána Ježíše na popravu doprovázející, byl sice pohan ale milovník pravdy. Uzřev ty zázraky, které se při smrti Kristovy staly, a znamenav, že Fariseové, nepřátelé Kristovi, vším úsilím vzkříšení jeho popírají a u lidu v pochybnost uvoditi se snaží, nemohl hany a křivdy té snést, ale myslí i jazykem svobodně vyznával, že Kristus je pravý Syn Boží a že v pravdě z mrtvých vstal. Toto zmužilé vyznání přistrojilo Longinovi smrtelnou nenávisť; protož složiv ze sebe důstojnost setníka, odebral se z Jerusalema, kdež Krista vzkříšeného jakožto Messiaše ohlašoval, i tenkrát, když mu jazyk byl vyříznut, až konečně pro víru tuto byl stát.

b) *Sv. Ignác*, biskup Antiochenský, odsouzen byv od císaře Trajana, aby svázan do Říma veden byl a tam divokým zvířatům za pokrm sloužil k obveselení lidu, tak velice toužil spojit se s Kristem, že mezi jiným takto k Římanům napsal: „Nic mi do rozkoši světa, nic do království věku tohoto. Lépe mi pro Krista umřít, nežli celým světem vládnouti. Nebo co prospěje . . . Toho já hledám, jenž za nás z mrtvých vstal.“

c) Za času pronásledování císaře Maximiana jistý vojenský vůdce, jmenem *Viktor*, dům od domu chodil, vzbuzoval své křesťanské bratry k setrvalosti; při čemž postížen a před soud byl pohnán. Soudce mu domlouval, jak pošetilé to jednání pro člověka, jenž dávno zemřel, zbavovati se důstojnosti a přízně císařovy. Než ale Viktor mu odpověděl: „Milerád odříkám se všech prospěchů pro Krista Syna Božího, kterýžto pro naše spasení vtělil se a zemřel však po smrti z mrtvých vstal a na nebesa vstoupil i kraluje s Otcem nebeským, jemuž ve všem jest roveň.“ — Za několik dní byl Viktor stát.

d) Rovněž když *sv. Markyta* ku Kristu se přiznala, zvolal soudce její Olibrius: „Může-li býti větší pošetlosti nad tu, jenž má za Boha člověka, a to ukřižovaného!“ I táže se panna: „Odkud víš, že Kristus byl ukřižován?“ „Vždyť,“ odvece on, „spisové vaši tomu učí.“ „Nuže,“ dí M., „v těchže knihách, v nichžto smrt Kristova zaznamenána, vypravuje se i o vzkříšení jeho. Kterak tedy jedno věříš a druhé zavrhuješ? My pak věříme v něho, nikoliv že trpěl a umřel, neboť by se nám důkaz jeho Božství nedostával, — nýbrž že vlastní mocí vítězně z hrobu povstal, z čehož plesáme, volajíce radostně Alleluja! Tím moc svého božství dokázal, a proto věříme a velebíme jméno jeho, a za božské jeho učení život svůj obětujeme.“ Tak

nechroženě křehká pauna mluvila, a pohau s udivením poslouchal slova moudrosti její.

K 2. *Vzkříšení Kristovo útěcha v smrti.* Z mnohých příkladů jen jeden.

e) Když jakýsi vrah byl na popravu veden, byl v mnohém zástupu také poustevník, kterýž odsouzenec v patách následoval, což tento pozoruje, dí k poustevníku: „Což tu pohledáváš, milý otče, proč jsi nezůstal raději v své celi, kde by si pracoval a svých hříchů oplakával?“ „Máš dobře, milý bratře, že je takto zanedbávám; než srdce mé jest zatvrzelé a bez skroušenosti a proto přišel jsem, že bych snad pohledem na tvou smrt k lítosti byl pohnut.“ „Jdi jen,“ pravil vrah kající, „a děkuj božskému Spasiteli, nebo od té doby, co se stal člověkem, zemřel a z mrtvých vstal, člověk neumírá více.“ (Viz čl. XI.)

K 3. *Jak máme z hrobu hříchu povstati?* f) *Jistý mladík* potkal po velikonocích osobu, s níž před tím hříšně byl obcovával, kteráž pak v čase velikonočním dosáhla té milosti, že činila opravdové pokání, a protož se někdejšího soudruha hříchu střežila. On divě se tomu, že si ho nevšímá, tazal se: „Což pak mne neznáte? vždyť jsem ten a ten.“ „Může být,“ pravila osoba kající, „a však já nejsem více ona.“ —

VI. Článek víry.

„Vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha Otce všemohoucího.“

1. *Šestý článek víry učí*, že Ježíš Kristus vstoupil na nebesa a sedí na pravici boží nebeského Otce.

a) *Ježíš čtyřicátého dne po svém vzkříšení vstoupil na nebesa.* „Za 40 dnů ukazuje se učeníkům, „mluvil o království Božím“ (Sk. ap. 1, 3.), t. j. o zřízení své Církve, slíbil jim Ducha svatého, vedl je na horu a vstoupil před nimi na nebesa, jakož vypravuje *Písmo svaté.*

„Nejposléze pak . . . řekl jim: Jdouce po všem světě, kažte Evangelium všemu stvoření. Kdož uvěří a pokřtí se, spasen bude, kdož pak neuvěří, bude zatracen. Znamení pak ty, kteříž uvěří, tato následovati budou: Ve jmenu mém nečisté duchy budou vymítati, jazyky novými mluvití, hady bráti, a jestli že by co jedovatého pili, neuškodí jim: na nemocné ruce vzkládati budou a ti dobře se miti budou.“ *Mar.* „Tehdyť otevřel jim smysl, aby rozuměli Písmům, a řekl jim: že tak psáno jest a tak musil Kristus trpěti a třetího dne z mrtvých vstáti: a kázáno býti ve jmenu jeho pokání a odpuštění

hříchů mezi všemi národy, počnouce od Jerusalema. Vy jste pak svědkové těch věcí. — A já posílám zaslíbení Otce svého na vás: vy pak sedíte v městě, dokudž nebudete oblečeni mocí s vysostí.“ *Luk.* „A pojed s nimi přikázal jim, aby z Jerusalema neodcházeli, ale očekávali splnění zaslíbení Otcova, kteréž jste slyšeli skrze ústa má. Nebo Jan křtil zajisté vodou, ale vy pokřtění budete Duchem sv. ne po mnohých těchto dnech. Pročež ti, kteříž se byli sešli, tázali se ho rkouce: Pane, v tomto-li času navrátíš království Israelské? I řekl jim: Není vaše znáti časy neb chvíle, kteréž položil v moci své. Ale přijměte moc Ducha sv., přicházejícího na vás, a budete mi svědkové v Jerusalemě i ve všem Judstvu i v Samaří a až do posledních končin země“ (*Sk.* 1, 4—8.). „A zajisté Pán Ježíš, když jim odmluvil, (*Mar.* 16, 19.) vyvedl je ven do Bethanie a pozdvih rukou svých, a dal jim požehnání. I stalo se, když jim žehnal, bral se od nich a nesen jest do nebe“ (*Luk.* 24, 50—51.), „a oblak vzal jej od očí jejich“ (*Sk. ap.* 1, 9.).

„A když za ním v nebe jdoucím hleděli, aj dva muži postavili se vedlé nich v rouše bílém. Kterížto i řekli: Muži Galilejští, co tu stojíte, hledíce do nebe? Tento Ježíš, kterýž vzhůru vzat jest od vás do nebe, tak přijde, jakť jste viděli ho jdoucího do nebe. Tedy navrátili se do Jerusalema od hory, jenž slove Olivetská, kteráž jest blízko Jerusalema“ (*Sk.* 1, 10—12.). „A byli vždycky (na každý den) v chrámě, chválíce a dobrořečíce Bohu Amen“ (*Luk.* 24, 53.)

Hora na nebe vstoupení neb Olivetská,

nejvyšší ze všech Jerusalem obklopujících, nachází se k východu proti někdejšímu chrámu Šalamounovu, složena jest z vrstev křídovatých, smíšených s křemenitými. Málo pod samým vrcholkem stojí mešita (turecký chrám) na tom samém místě, odkud Spasitel na nebesa vstoupil. Tuto druhdy se vypínal překrásný kostel od sv. Heleny vystavený. U prostřed čtverhranného dvoru, obehnaného zděmi, viděti velké osmihranné stavení z bílého mramoru. Svrchek bane stavení toho není zavřen; byltě otvor ten při stavení kostela od sv. Heleny zúmyslna ponechán, aby lze bylo modlícím se hleděti na nebe, jež odsud přijalo Syna člověka. Tam na podlaze (z přirozené skály) až dosaváde ukazují stopu levé člověčí nohy. Dle podání jest to poslední šlápěj Spasitelova na zemi. Odtud on, byv od lidí zohaven, na nebe se vznesl, žehnaje pokolení lidskému. Otisk druhé stopy přenesen jest do mešity Omerovy na místě Šalamounova chrámu. Skoumajíce tyto sledy stop Ježíše Krista, shledáváme, že v čas svého na nebe vstoupení obrácen byl obličejem k severu, — snad jako by dával znáti, že opovrhuje jižním (poledním), nešlechtnostmi zaslepeným krajem, zve k víře půlnoční národy, kteří měli zrušiti

modlárný bůžků a zaraziti znamení kříže na zdech Jerusalemských. — Za časů sv. Jeronýma již z veliké dálky spatřoval se kříž od chrámu hory Olivetské. — Vedlé mešity okazuje se v jeskyni hrobka sv. *Pelagie*, anaž prchnuvši od pohanských rodičů a opustivši rozkošný a hříšný život svůj, trávila tuto ostatek svých duň v postě a v modlitbě.

Nedaleko od vrcholu ukazuje se místo, kdežto podle podání nejblahoslavenější Bohorodička poslední blahozvěstováuí skrz anděla obdržela, že za tři dni povolána bude k trůnu Nejvyššího.

Ab. Norov. Putování.

b) Vstoupil na nebesa dle Písma a jakož sám předpověděl, vlastní mocí, velebně a slavně, — s tělem a duší, jako Bůh a člověk.

Texty. „Vstoupil jsi na vysost, jaté jsi vedl vězně“ (*Žlm.* 69. 7. † 23, 3—10. † 46, 6; *Mich.* 2, 13.) „Ale věda Ježíš sám v sobě, že by proto reptali učeníci (že pravil: Kdo jí mé tělo a pije mou krev, máť život věčný), řekl jim: To vás pohoršuje? Co pak, když uzříte Syna člověka, an vstupuje, kdež prvé byl?“ (*Jan* 6, 62—63.)

Výroky. „Ježíš Kristus nezmizel s očí apoštolů v jednom okamžení jako pokradmo, nýbrž pozvolna vlastní mocí se povznesl, bez cizí pomoci, ne jako Eliáš, jenž vstoupil po nebe na voze ohnivém (*IV. Král.* 11.), nebo Habakuk, jehož anděl Páně uchopiv za vlasy, postavil v Babyloně v prudkosti ducha svého (*Dan.* 14, 35.), aneb jáhen Filip, kteréhož duch Páně pochopil (*Sk.* 8, 39.) . . . ; nýbrž samomocně vzduch odděliv, vznesl se mocí svého Božství v nejvyšší nebe, ano nade všecka nebesa.“ *Sv. Řehoř.* „Pravý Synu Boží s bytostí těla našeho, to jest s duší i s tělem lidským, z blahoslavené Panny přijatým, vstoupil jsi nade všecka nebesa, povyšén jsi nade všecky kůry andělské, a sedíš tam na pravici Boha Otce, kdež jest studnice života a světlo, k němuž není přístupu, a pokoj Boží, kterýž převyšuje všeliký rozum. Tamť tebe, Boha pravého a člověka Jesu Krista, poklonou ctíme a věříme, vyznávající, že Otce máš Boha.“ *Sv. Augustin.*

c) Kristus *vstoupil na nebesa,*

α. aby vzal oslavení za vše, co v snižení svém za nás trpěl a po vykonaném díle našeho vykoupení navrátil se do nebe.

β. aby vítězství slavil na smrti a peklem, a vešel v slávu svého Otce nebeského. „Ten pak, jenž sstoupil, Onť jest, kterýž i vstoupil nade všecka nebesa, aby naplnil všecko“ (*Ef.* 4, 10.). „Kterýž všed v nebe, poddav sobě anděly i mocnosti i moci“ (*I. Petr* 3, 22.; *Mat.* 28, 18. *Jan.* 16, 28, † 17, 45.

γ. Vstoupil na nebesa před učeníky svými, aby jich u víře posilnil i aby byli svědkové jeho slávy, jakož byli svědkové utrpení a ponížení jeho.

δ. Aby apoštolům i všem věřícím *Ducha sv. seslal*, jímž co hlava Církev svou na zemi řídí a spravuje. „Vstoupil jsi na vysočinu, jal si vězně: vzal jsi dary (Ducha sv.) v lidech“ (*Žlm. 67, 19.*; srvn. *Ef. 4, 8.*). „Ale já pravdu pravím vám; užitečné jest vám, abych já odešel: nebo neodejdu-li, utěšitel nepřijde k vám, pakliž odejdu, pošluť ho k vám“ (*Jan 16, 17. 16.*).

ε. Aby dle přirozenosti lidské (viz Čl. II.) byl u Boha naším prostředníkem. „V samo nebe všel (Kristus), aby se ukázal nyní před obličejem Božím za nás“ (*Žid. 9, 24.*; srvn. *I. Jan 2, 1 † 1, 12.* Jedelt jest zajisté Bůh, jeden také prostředník mezi Bohem a lidmi, člověk Kristus Ježíš“ (*I. Tim. 2, 5. Ef. 1, 20, 23.*). „Těm, kdož smrt v Adamovi nalezají, prospívá Kristus tím, že jest prostředníkem k životu. Ale proto, že jest Otcí roven, není prostředníkem; neboť tak jak dalece jest s Otcem, jest i od nás vzdálen. A kterak bude prostřednictví, kde tatáž vzdálenost?“ *Sv. Augustin.*

ζ. A tudíž vstoupil, aby nám příbytek v nebesích připravil. „Jdu, abych vám připravil místo“ (*Jan 14, 2. 20, 17.*). NB. O záměru Kristova na nebe vstoupení viz více Úřad královský e)—i).

d) *Vstoupení Kristovo* na nebesa dle toho jest *pro nás nemalý prospěch.*

1 Tak *víra naše* jest mnohem *záslužnější*, neboť dí Kristus: „Blahoslavení, kteříž neviděli a uvěřili“ (*Jan 20, 29.*).

2. *Posílena jest naděje naše*, ješto Kristus sám prosil: Otče, které jsi mi dal, chci, kdež jsem já, aby i oni byli se mnou, aby viděli slávu mou. . . “ (*Jan 17, 24.*).

3. *Zduchovněna jest láska naše*; neboť vědouce, že Kristus vešel v slávu svou, co Boha tím vroucněji musíme milovati a jemu se v duchu klaněti.

4. *Užitečno jest nám*, že nám *sesílá Ducha svatého*, kterýž nám uděluje svých darů.

e) *Památka vstoupení Kristova* slaví se již od časů apoštolských 40. den po velikonoci *zasvěceným svátkem*. V ten den *shasne* se po prvním Evangeliu při mši *svaté paškál*, a socha *vzkříšeného Krista* s oltáře se odstraňuje, na význam toho, že se Syn Boží z tohoto světa odebral opět do nebeského sídla svého. —

f) *Slavnost* tato, jakož i samo *vstoupení Kristovo vzbuzuje v nás*:

1. *Radost*. „Svátek tento, bratří nejmilejší, jest i slavný, ano abych řekl, jest on i radostný; neboť slavností tou vzdává se i Kristu veliká sláva, i nám se obzvláštní poskytuje radost. Jest to zajisté dokonání a doplnění ostatních slavností, jest to šťastné ukončení veškerého cestování, jakéž Syn Boží na zemi konati ráčil.“ *Sv. Bernard*. „Jakož nám slavnost velikonoční vzkříšení Páně byla příčinou radostí, rovněž nám k dnešnímu plesání poskytuje látku jeho na nebesa vstoupení. Konáme totiž a slavíme zbožně památku onoho dne, na němž v Kristu Ježíši chatrnost naší přirozenosti povznešena byla ku sedění na pravici Otcově . “ *Sv. Lev. V.*

2. *Důvěru*, že když s Kristem trpíme, s ním také oslaveni budeme. „Na nebesa vstoupil Spasitel náš, bratří nejm.: my však proto na zemi se nermuťme. Tam buď mysl naše, a zde bude pokoj. Povznesme se s Kristem, prozatím srdcem, až pak přijde den Jím zaslíbený, budeme následovati též i tělem.“ *Sv. Augustin*.

3. *Útěchu*, že, „pakli kdo zhřešil, přímluvce má u Otce, Ježíše Krista“ (I. *Jan* 2, 1.; *Ef.* 2, 19.).

„Vyvrátiv mocně smrti bránu,
jsi Pane všel do nebes stanu,
bys přijal slavnou odměnu.
O vděčná budiž tobě díka,
že skrze Tebe, prostředníka,
doufáme býti spasenu.“ *Frýček*.

4. *Touhu* po nebeské vlasti, jako sv. Pavel žádost měl rozdělení býti (s tělem) a býti s Kristem (*Fil.* 1, 23.). Vstupmež i my za Ježíšem a srdcem láskou k němu naplněným dlemež v duchu tam, kde On jest, abychom v den vzkříšení i s tělem ho tam následovali. „Vzkříšení Páně jest naše naděje, na nebe vstoupení naše oslava . Jestli že tedy náležitě, jestli že věrně, jestli že nábožně vstoupení Páně slavíme, s ním se k nebi vznesme a vzhůru srdce mějme.“ *Sv. Augustin*.

5. *Snahu*, bychom Krista následující hodnými stali se *nebe*, „jež Bůh zaslíbil těm, kteříž jej milují“ (*Jak.* 2, 5.; *Ef.* 2, 19; *Žid.* 11, 12.). „Blahoslavený, kdož má vždycky Tebe vůdcem, Pane Ježíši . My lid tvůj a ovečky stáda tvého následovati chceme, tebe, skrze tebe, k tobě; nebo ty jsi cesta, pravda i život (*Jan* 14, 6.), cestou jsi příkladem, pravdou v slibech, životem v odplatě . . .“

Sv. Bernard. „Hněv na uzdě drž, zlomyslnost vyvrz, proti prostopášnosti bojuj, a takto jsi ze hříchů i ze ctností učinil stupeň, kterýž vede k nebi.“ *Sv. Jan Zlat.* „Sluší věděti, bratří, že s Kristem nebéře se vzhůru pýcha, ne lakomství, ne vilnost . nižádná nepravost. A proto, žádáme-li za ním vstoupiti, musíme nepravosti a hříchy odložit.“ *Sv. Augustin.*

6. *Pobožnost.* „Vstoupáním a nikoli letem bývá vrchol řebříku dosáhnout. Vystupujme tedy dvoji jako nohou; rozjímáním a modlitbou. Rozjímání totiž poučuje, čeho se nedostává, modlitba pak dosahuje, aby nedostatek byl odstraněn. Onono ukazuje cestu, tato vede cestou. Rozjímáním hrozící nám nebezpečenství poznáváme, modlitbou se jim vyhýbáme s pomocí Pána našeho Ježíše Krista, kterýž s Otcem a s Duchem sv. živ jest . *Sv. Bernard.*

Kristus vstoupil k Otci svému,
sedí na pravici jemu.

Tam kam Ježíš vstupuje,
nechť tvá mysl směřuje!

Vzhůru srdce!

Tak volá Církev skrze ústa kněze při mši sv. (před Sanctus), jako by říci chtěla: Člověče, jsi-li hříšník, nezoufej, obrať oko i srdce své tam k nebesům, kde jest tvůj Spasitel a Smírce celého světa; čiň pokání a dojdeš hříchů svých odpuštění. — Jsi-li ztrápený, těžce navštívený jako *Job*; vzhůru srdce! k nebi pohledni, kam vešel Spasitel, jenž mnohem více trpěl, než všeliký smrtelník, v slávu svou; tam budeš korunován, kdo statně jsi zde bojoval. Jsi-li chudý a opuštěný jako *Lazar*, vzhůru srdce! Tam setře slze své tvůj Spasitel, tvůj Bůh! Tamté pravá vlast tvá, bohaté dědictví své. — Jako slunečnice k slunci se obrací, tak má i pohled člověka stále k nebi býti obrácen.

Vzdechy svaté Magdaleny.

Což sám na nebe vstupuješ,
ode mne se odlučuješ,
choti můj, milý Ježíši!
Tak-li mne chceš zde opustit,
Zda možno mně bez Tebe žít;
Radosti má, můj Ježíši!

Duše má touží po Tobě,
v ničem nelibuje sobě
krom Tebe, Lásko nejvyšší!
Smrt bez Tebe živu býti;
chci s Tebou do nebe jíti;
pojmi mne, milý Ježíši.

P ř í k l a d y.

Jistý pohan, *Empedokles*, na otázku: k čemu že jest živ? odpověděl? „Abych k nebi pohlížel.“

Nábožný trpitel *Job* jedině útěchu nalezal v pohledu svém

k nebesům, kamžto oko své upíraje, volal: „A na nebi jest svědek můj a spoluvědomý můj na vysostech“ (*Job* 16, 20.).

Matka Machabejská vzezřením na nebe sílila sebe i syny své, když ukrutný král Antioch hroznými mukami je od Boha a od víry odloučiti chtěl (*II. Mach.* 7.).

David toužil po nebi, nebo vzdychal: „Jak jsou milí stánové tvoji, Hospodine mocnosti“ (*Žlm.* 83, 1.).

Sv. Makarius Alex. kdykoli upadl v pokušení, obraceje zraky své k nebi, říkával: „Střež se, milá duše, sstoupati na zemi s nebe, kde máš svého Spasitele, svou blaženost!“

Sv. Martin k smrti se připravuje oči své měl upřeny k nebesům. Když mu služebník připomínal, aby se stranou obrátil, že méně trpěti bude, odpověděl: „Nech mne patřiti do nebe a nepřekážej mi v rozjímání cesty, na kteréž předcházel Spasitel můj, za nímž i já musím kráčet, abych k němu se dostal.“ —

2. *Ježíš sedí na pravici Boží*; toť obrazně řečeno, a jest tolik jako: *Ježíš došel nejvyššího oslavení své lidské přirozenosti a má ustavičně nejvyšší moc i slávu nade vším, co jest na nebi i na zemi.*

On, jako člověk povyšěn nade tvory, má nejvyšší slávu a blaženost, a s Bohem Otcem a s Duchem svatým rovný Bůh, živ jest a kraluje na věky věkův.

Texty. „Řekl Hospodin Pánu mému (v. *Mat.* 22, 42—45.), Sed na pravici mé: dokavadž nepoložím nepřátel tvých za podnože noh tvých“ (*Žlm.* 109, 1.; srvn. *Žid* 1, 3—4 + 10, 13.). Dí mu (knížeti kněžskému) Ježíš: „Ty jsi řekl (že jsem Kristus, Syn Boží). Ale ač mi toho nevěříte, však pravím vám, od toho času uzříte Syna člověka, sedícího na pravici Boží a přicházejícího v oblacích nebeských“ (*Mat.* 16, 64.; srvn. *Mar.* 14, 63.). „Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi“ (*Mat.* 28, 18.). „Abyste viděli která jest . . . převyšena velikost moci jeho k nám věřícím podle působení mocnosti síly jeho, kterouž působil v Kristu, vzkřísiv je z mrtvých a posadiv na pravici své na nebesích“ (*Ef.* 1, 19. *Fil.* 2, 8.)

Výroky. „Ty zajisté, milý Ježíši, na nebesa si vstoupil . . . posadil jsi se na pravici u Boha Otce tu, kdež bez skonání na věky přebýváš.“ *Sv. Jarolím.* „Pánu mému od Pána i pravino i dán^o jest zvláštním způsobem seděti na pravici v slávě Otcí rovné. Tamť ho najde, kdož ho hledá a spatří slávu jeho, ne slávu jakožto některého z ostatních, nýbrž slávu jakožto jednorozeného od Otce“ (*Jan* 1, 14.). *Sv. Bernard.*

Příklad a objasnění.

„Uvážití nám sluší, proč *sv. Marek* (16, 19.) pravil: „*Sedí na pravici Boží*“; *sv. Štěpán* ale dí: „Aj vidím nebesa otevřená, a Syna člověka stojícího na pravici Boží“ (*Sk. 7, 55.*). Proč asi dosvědčuje Marek, že ho viděl sedícího, Štěpán ale stojícího? Víte pak, bratři, že seděti přísluší soudícímu, státi pak bojujícímu neb pomahajícímu. Poněvadž tedy Vykupitel náš vzatý do nebe nyní vše soudí a posléz co soudce všechněch přijde: proto ho popisuje *sv. Marek* jakožto sedícího, nebo po slávě vstoupení svého na nebesa bude na konci co soudce vidín. *Sv. Štěpán* ale viděl ho v namáhání a postaven jsa v boji a maje ho za pomocníka: neboť, aby tento nevěru pronásledovníků přemohl na zemi, bojovala zaň milost, jenž jest na nebi.“ *Sv. Řehoř.*

Nauč. mr. „Sedícímu na trůnu a Beránkovi požehnání i čest: sláva i moc na věky věků“ (*Zj. 5, 13.*).

(Ostatně viz: Úřad král. f).

Zpěv církevní.

Kriste, spáso lidské strasti,
srdcí našich věčná slasti!

Tvorce věčný všeho míra,
milujících záře čírá!

Jakou láskou dals se vésti,
žes chtěl naše viny nésti,
ukrutnou jsi smrt podstoupil,
bys nás od smrti vykoupil.

Prolomiv ty pekla bránu,
vedeš jaté z plačných stanů,
v slávě se jak vítěz zvedáš,
na pravici Otce sedáš.

Prokaž nám své Božské přízně,
zbav nás těžké hříchův trýzně,
vlej v nás milosti své záři
a tam nás svou oblaž tváří.

Tys náš vůdce, naše stezka,
srdcí našich slast nebeská.

Buď nám těchou v každém smutku.

sladkou zplátou našich skutků. *Př. Sušil.*

VII. Článek víry.

„Odtud přijde soudit živých i mrtvých.“

Sedmý článek víry učí, že nejvyšší moc a sláva Ježíše Krista zjevena bude v poslední den soudný.

Ježíš v poslední den s nebe zas přijde všech lidí, živých, mrtvých, dobrých i zlých soudit.

a) *Kristus* odešel na nebesa, však co Bůh všudy nám jest přítomen (*Mat. 28, 20.*), a co Bůh a člověk zůstává s námi v nejsvětější svátosti oltární: i přijde podruhé viditelně k poslednímu veřejnému soudu, jakož jsou andělé k apoštolům řekli: „Tento Ježíš, který vzat jest od vás do nebe, tak přijde, jak jste viděli jej jdoucího do nebe“ (*Sk. 1, 10—12.*); a *Kristus sám předpověděl*:

„Od toho času uzříte Syna člověka, sedícího na pravici moci Boží a přicházejícího v oblacích nebeských“ (*Mat. 27, 64.; 16, 27.; Mar. 14, 62.*).

„Nikdo nezapírá ani nepochybuje, že k poslednímu soudu, o jakémž předpovězeno jest ve svatých knihách, přijde Ježíš Kristus, leč jedině ten, kdo poražen jsa slepotou, jedva víře podobnou a pojat záštím, nevěří Písmu tomu, jehož pravdivost už přede vším světem se osvědčila.“ *Sv. Augustin.*

b) *Přijde v své velebnosti a slávě*, jakož proroci předpovídají i *Kristus sám* popisuje.

„He, Hospodin v ohni přijde a jako vichr vozové jeho, aby navrátil v rozhněvání prchlivost svou a žehráni své v plameni ohně“ (*Is. 56, 15.*). „Hleděl jsem na to, až trůnové postavení byli, a starý dnů posadil se: roucho jeho bylo jako sníh bílé a vlasové hlavy jeho jako vlna čistá; trůn jeho plamenové ohně, kola trůnu jeho oheň zapálený . . . Tisícové tisíců sloužili jemu a desetkrát, tisíckrát sto tisíců stálo při něm: zatím soud zasedl a knihy otevřeny jsou“ (*Dan. 7, 9—10.; srvn. Ezech. 5, 15.*). „Když uzříte ohavnost zpuštění, která jest předpovědína od Daniele proroka, (9, 27.) . . . tedy řekl-li by vám kdo: Aj, tuť jest Kristus, neb tamto: nevěřte. Nebo povstanou falešní Kristové a falešní proroci a činití budou divy veliké a zázraky, tak aby v blud uvedeni byli také i vyvolení. Aj předpověděl jsem vám. Protož řeknouliť vám, aj na poušti jest, nevycházejte: aj v skrýších, nevěřte. Nebo jako blesk vychází od východu slunce a ukazuje se až na západ, takť bude i příchod Syna člověka. — A hned po soužení, kteréž bude těch dnů, slunce se zatmí, a měsíc nedá světla svého a hvězdy budou padati s nebe a moci nebeské budou se pohybovati. A tehdáž se ukáže znamení Syna člověka na nebi, a tehdyť budou kvíliti všecka pokolení země: a uzří Syna člověka, přicházejícího na oblacích nebeských s mocí velikou a velebností. A pošle anděly své s troubou a s hlasem velikým a shromáždí vyvolené jeho ode čtyř větrů od končin nebes až do končin jejich“ (*Mat. 24, 23—32 a 26, 64; Luk. 21, 25—33.*).

Výroky. „Byla-li při prvním potupném a poníženém příchodu Krista přece skvělost a mocnost jeho taková, že u všech národů proslynul a všude pokání se chápají, jakáž teprv bude velebnost druhého příchodu jeho?“ *Sv. Justin.* „Nehlásáme jedině toliko příští Kristovo, nýbrž s ním ještě i druhé, mnohem slavnější nežli první. —

Při prvním příští byl v jeslích plénkami zavínut, při druhém bude oděný v světlo jako v roucho; při prvním podstoupil smrt kříže, pohrdnuv potupením; při druhém přijde, zástupem andělů doprovázen. My tedy nezůstáváme při prvním příští státi, ovšem ale očekáváme ještě příští druhé.“ *Sv. Cyrill Jer.*

c) Budeť pak souditi Kristus, ješto „Otec veškeren soud dal Synu, aby všickni ctili Syna, tak jako ctí Otce“ (*Jan 5, 22, 23.*). „Přikázal nám, kázati lidu, a svědčiti, že on jest, kterýž jest ustanoven od Boha soudcem živých i mrtvých“ (*Sk. 10, 42 a 17, 13.*). — „A jako prospěšno pro nás, tak i slušno jest a spravedливо, že Bůh dal jemu moc, soud činiti (nad lidmi), nebo Syn člověka jest“ (*Skut. 5, 27.*). „Opravdu máme milosrdného Otce, neboť chce, aby člověk byl souzen skrze člověka.“ *Sv. Bernard.* „Tohoť uziří v slávě, na něhož nechtěli patřiti, dokud byl v pokoře, a ti, kteřížto zpěchovali se před ním skláněti šíje své, tím strašlivěji pocítí jeho sílu a moc.“ *Sv. Řehoř.* „On přišel skrytě, aby se souditi dal; a přijde zjevně, aby sám soudil soudců svých.“ *Sv. August.*

d) *Bude lidi podlé toho souditi, co dobrého neb zlého činili, spravedlivým odplatí životem věčným v nebi, a hříšníky bude věčně v pekle trestati.* Spravedliví se nazývají živými a hříšníci mrtvými.

„Syn zajisté člověka přijde v slávě Otce svého a tehdažť odplatí jednomu každému podlé skutků jeho“ (*Mat. 17, 27.*). „I viděl jsem mrtvé, veliké i malé, stojící před obličejem trůnu, a knihy otevřeny jsou, a jiná kniha otevřena jest, kteráž jest života“ (*Luk. 10, 20.*). „I souzeni jsou mrtví z těch věcí, kteréž byly psány v knihách, totiž podlé skutků jejich. A kdo není nalezen v knize života zapsán, uvržen jest do jezera ohnivého“ (*Zj. 20, 12. 15.; srvn. II. Tes. 1, 5—11.*). „Pravím vám, že z každého slova prázdného — lidé vydají počet v den soudný“ (*Mat. 12, 36.*). „Všickni my se zajisté ukázati musíme před soudnou stolicí Kristovou, aby přijal každý vlastní věci těla, jakž činil, buď dobré neb zlé“ (*II. Kor. 5, 10.*). „I půjdou tito (zli) do trápení věčného, ale spravedliví do života věčného“ (*Mat. 25, 46.; Sk. 5, 29.*).

Výroky. „Od apoštolů a jich učeníků obdržela Církev víru, že náš milý Pán Ježíš Kristus na nebesa vstoupil, a že s nebe opět v slávě Otcově přijde ., aby všecky spravedlivě soudil, aby totiž zlé duchy, odpadlé a nevěrné anděly, nespravedlivé, bezbožné a zlomyšlné lidi u věčný uvrhl oheň, spravedlivým pak a nábožným ., aby daroval život, propůjčil neporušenost a věčnou udělil slávu“ *Sv. Irenej.* „Tamť tebe, pravého Boha a člověka, Jesu Krista, s poklonou ctíme a věříme, vyznávajíce, že Otce máš Boha, a odtud tě očekáváme soudce, abys přišel při skonání světa a soudil živé

i mrtvé, a odplatil všechněm, dobrým i zlým, podle skutků jejich, kteréž činili zde v tomto životě, buďto radosti nebo muky, pokudž jeden každý zasloužil, odpočinutí aneb bídu.“ *Sv. Augustin.*

e) Kdy pak Kristus přijde k soudu, „o tom dni a hodině ni-žádný neví, ani andělé nebeští, jedině sám Otec“ (*Mat. 24, 36.*). „Den Páně jako zloděj v noci, tak přijde (nenadále). Nebo když bdějí, pokoj jest a bezpečnost, tedy rychle přijde na ně zahynutí jako bolest ženě těhotné a neutekou“ (*I. Tes. 5, 2. 3*).

Tot Bůh v své neskončené moudrosti skryl před námi, k našemu prospěchu, „aby člověk stále byl hotov i to očekával, o čemž ví, že skutečně přijíti a však neví, kdy přijíti má.“ *Sv. Augustin.* „Mnohý, kdyby dojistá věděl, že veřejný soud ještě jest vzdálen, ani na přípravu by nepomýšlel; a kdyby známo bylo, jak blízko jest, mnohý by zoufal, a v zoufalosti by musil se dostaviti k soudu. — Pročež *Nauč. mr.* den Páně, den soudu, blízky si představujice, k němu stále se připravujme, i bude nám jedno, kdy přijde. „Protož nespěmež, . . . ale bděme; . . . strážilivi budme, oblečeni jsouce v pancíř víry a lásky a v lebku naděje spasení“ (*I. Tes. 5, 8.*). „Byť věděl hospodář, v kterou by hodinu zloděj měl přijíti, bděl by zajisté a nedal by podkopati domu svého. Protož i vy buďte hotovi, nebo nevíte v kterou hodinu Syn člověka přijde“ (*Mat. 24, 43, 44.*). „Šetřte se pak, aby snad nebyla obtížena srdce vaše obžerstvím a pečováním tohoto života, a přišel-li by na vás náhlý ten den . . . Protož bděte všelikého času, modlíce se, aby jste hodni jmíni byli ujití těch všech věcí, kteréž se budou díti a státi před Synem člověka“ (*Luk. 21, 34—36.*). — „Odřeknouce se vši bezbožnosti . . . očekávajice blahoslavené naděje a příští slávy velikého Boha a Spasitele našeho“ (*Tit. 2, 13.*).

Ježíš přijde zas,
aby soudil nás:
nechceš-li se soudu báti,
v dobrém snaž se pevně státi.

Nedej, nedej zahynout
duši v oné době,
ať smí tam se přivínout,
drahý Kriste, k Tobě!

P ř í k l a d y.

Spasitelnáť jest bázeň před soudem, nebo neví člověk, zdalší lásky čili nenávisti hoden jest“ (*Kaz. 9, 1.*).

a) Když *Kain* zabil svého bratra *Abela*, bál se velmi, „i vyšed od tváři Hospodina, bydlel poběhlý na zemi k východní straně *Eden*“ (*I. Mojž. 4, 16.*).

b) Zděsili se *bratří Josefovi*, když se jim oznámil, řka: „Já jsem Josef, bratr váš“ (*I. Mojž. 45.*), podobně se úzkostí chvítí budou hříšníci, až uzří Krista Pána k soudu přicházejícího, kterého často za mrzkou cenu hříchu prodali.

c) *David*, muž podle srdce Božího, pomněv na poslední soud, zvolal: „Zbodniž bázní svou tělo mé; nebo soudů tvých jsem se bál“ (*Žlm. 118, 120.*). A jindy: „Nevcházej v soud s služebníkem svým, nebo nebude ospravedlněn před obličejem tvým nižádný živý“ (*Žlm. 142, 2*).

d) „Co učiním, děsí se *Job* (*31, 14.*), kdyby povstal Bůh k soudu a kdyby vyhledával toho, co odpovím jemu?“

e) *Jidáš*, když mistra svého zradil, šel a oběsil se; a *Petr*, když jej zapřel, odešel ven, hořce plakal.

f) Uzřev *Šavel* Krista, padl na tvář svou a uslyšev hlas Šavle, Šavle, proč se mi protivíš?“ třásl se a velmi se bál. I jak se hříšníci v den soudný báti a chvítí budou! —

g) *Sv. Hilarion* 70 let věrně a horlivě Bohu na poušti sloužil, a přece při pomnění na soud celý se třásl.

h) *Sv. Bernard* s pláčem vzdychával: „Bože můj, co učiním, když přijde soud tvůj? Bojím se tváře soudce, kteráž i andělům strašná bude; třesu se před tváří prchlivosti jeho. Ach, kdož dá hlavě mé vodu a očím mým studnici slzí, abych pláčem předešel pláč věčný!“ Podobně *sv. Augustin, Efrem, Jarolím* a j.

NB. Obšírnější učení o soudu a více příkladů viz níže v čl. 11 a 12.

Účel dvojího příští Kristova na zemi,

jako z článků II—VII. vyplývá, jest ten,

a) aby Boha oslavil, jakož on sám dí: „Já jsem oslavil tebe na zemi, (že) dílo jsem dokonal, kteréž jsi mi dal, abych činil“ (*Jan 17, 4.*);

b) aby nás poučil a příklad nám dal, aby smrtí svou milost ospravedlňující nám dobyl, všeho zlého nás zbavil, nás vykoupil a spasil, i pakli nás hodnými uzná, uvedl nás v království nebeské. Rozdíl mezi prvním a druhým příštím Kristovým jest ten: Po prvé přišel Pán Ježíš v ponížení, aby spasil svět; po druhé pak přijde v slávě, aby svět soudil; tehdy nesl odpuštění a milost všem lidem, po tom přinese spravedlnost dobrým i zlým. „Kterýž (Kristus) učiněn jest nám moudrost od Boha i spravedlnost i posvěcení i vy-

koupení“ (*I. Kor.* 1, 30.; *Tit.* 2, 11–14.). „Odejdou-liť a připravím vám místo: zaseť přijdu a vezmu vás k sobě samému, abyste kde jsem já, i vy byli“ (*Jan* 14, 3.).

VIII. Článek víry.

„*Věřím v Ducha svatého.*“ Článek tento obsahuje učení
o *D u c h u s v a t é m,*

jenž vykoupení Kristovo nám přivlastňuje, posvěcuje nás a tak dokonává spasení naše.

I. Zaslíbení a příští Ducha svatého.

1. Hned *v St. Zákoně* mluví se o *Duchu sv.* jakožto zastupiteli Božského Spasitele.

„Květ z kořene Jesse vystoupí a Duch Hospodinův odpočine v něm (*Is.* 11, 2.). „Shromáždím vás z národu a sberu vás ze všech zemí a dám vám srdce jedno, a Ducha nového dám do vnitřností jejich, aby ostríhaly soudy mé a činili je, aby mně byli za lid a já jim byl za Boha“ (*Is.* 59.). „Stane se, že vyleju Ducha svého na všeliké tělo (přemnohé lidi), a budou prorokovati a vidění vídati, kdož bude tenkrat vzývati jméno Hospodinovo, spasení budou“ (*Joel* 2, 28. 32.). „Já (Jan) křtím vás vodou toliko ku pokání: ten pak, kterýž po mně přijde, křtíti vás bude Duchem svatým a ohněm“ (*Mat.* 3, 11.). Též na mnoha jiných místech o Duchu svatém zmínka se činí (jako *Žalm* 50, 13 † 103, 30. 31.; *Moudr.* 7, 7 † 9, 17 † 12, 1.; *Ez.* 36, 27 † 39, 29.).

2. *Kristus sám slíbil*, že k dokonání spasení netoliko apoštolům, nýbrž i všem věřícím pošle Ducha svatého.

„Přikázal jim, aby z Jerusalema neodcházeli, ale očekávali splnění zaslíbení Otcova, kteréž jste slyšeli skrze ústa má (stranu seslání Ducha sv., *Jan* 14, 16. 26 † 15, 26 † 16, 7. 13. 14.). „Nebo Jan zajisté křtil vodou, ale vy pokřtěni budete Duchem sv. ne po mnohých těchto dnech“ (*Sk.* 1, 4. 5.; srvn. *Luk.* 24, 49.).

3. Co *Kristus* slíbil, také *splnil*, t. 10ho dne po svém na nebe vstoupení, či 50ho po vzkříšení svém.

„A když se naplnilo dní padesáte, byli všickni spolu na jednom místě. I stal se rychle zvuk s nebe jako přicházejícího větru prudkého a naplnil všecken dům, kdež byli, sedíce. I ukázali se jim: rozdělení jazykové jako oheň a posadil se na každém z nich. I naplnění jsou všickni Duchem svatým, a počali mluvíti rozličnými

jazyky, jakž Duch sv. dával jim vymlouvati. Byli pak v Jerusalemě přebývající (na ten čas) Židé, muži nábožní ze všelikého národu, kterýž pod nebem jest. A když se stal ten hlas, sešlo se množství a na mysl zmámeno jest, že je slyšel jedenkaždý, ani mluví přirozeným jazykem jeho. I děsili se všickni a divili se, řkouce jedni k druhým: Aj, zdaliž nejsou tito všickni, kteříž mluví, Galilejští, a kterak my jsme slyšeli jeden každý jazyk svůj, v kterémž jsme se zrodili? Partští a Medští a Elamitští a kteříž přebývají v Mesopotamii, v Judstvu a v Kapadocii, v Pontu a v Asii, v Frygii a v Pamfilii, v Egyptě a v krajinách Libie, kteráž jest vedlé Cyrénu, a přichozí Římané, a to v nově na víru obrácení, Kretští i Arabští, slyšeli jsme je, ani mluvili jazyky našimi veliké věci Boží. — I děsili se všickni a divili se, jeden k druhému řkouce: I což toto bude? Jiní pak posmívajíce se, pravili, že mstu (mestu) plni jsou tito. — A stoje Petr s jinými jedenácti, pozdvibl hlasu svého a promluvil k nim: Muži, Židé a všickni, kteříž bydlíte v Jerusalemě, toto vám známo buď, a ušima pozorujte slov mých. Jistě nejsou tito, jakož vy se domníváte, zpili, poněvadž jest teprv třetí (devátá) hodina na den; ale totož jest, což jest povědino skrze proroka Joele: A budete (praví Pán), v posledních dnech vyleju Ducha svého na všeliké tělo . . . (Joel 2, 28., v. svrchu). To slyševše, skroušení měli na srdci a řekli ku Petrovi a k jiným apoštolům: Což učiníme, muži bratří? Tedy Petr řekl k nim: Pokání činite a pokřti se jeden každý z vás ve jmenu Ježíše Krista na odpuštění hříchů svých, a přijmete dar Ducha sv. Tedy ti, kteříž ochotně přijali řeč jeho, pokřtění jsou a připojilo se k nim v ten den duší okolo tři tisíců“ (Sk. ap. 2.).

4. *Památku seslání* (zeští, sstoupení) *Ducha sv.* na sv. apoštoly koná *Církev* už od časů apoštolských každoročně slavným, vigilií a oktávem provázeným svátkem, kterýžto *hod svatodušní* také *letnice*, se zove, že padá na začátku léta.

Židé právě konali slavnost téhodnů neb týdnů, t. památku přijetí zákonních desk, čili desatera přikázání na hoře Sinai; jinak slavnost prvotin, odtud tak zvanou, že sedmý týden po velikonocích prvotiny žní svých obětovali Pánu (II. Mojž. 32, 22.).

Druhdy o této slavnosti tak jako o velikonocích konával se křest dospělých, a každý křestan byl zavázán, přijímati nejsvětější svátost oltářní. Také až do časů novějších sstoupení Ducha sv. smyslně se představovalo. Po mši t. vzýval kněz hlasitě Ducha sv. (Veni Sancte Spiritus), načež podoba jeho se stropu dolů se spouštěla.

Při mši po celý oktáv říká kněz při epištole *Sequentia* (kterěž níže v překladu položím).

Písně k sv. Duchu: Dnešního dne splnilo se Navštiv nas,
milý Duše svatý Stvořiteli Duše svatý a j. v Kancion

Ostatně nemá slavnost ta nic znamenitého, kromě že se chrámy, místy i příbytkové, zdobívají ratolestmi (májemi), snad dle způsobu židovského, aneb jak někteří soudí, zachoval se obyčej ten z pohanských slavností ku počtě bohyně Máji.

„Dnes, Nejm., rozplývala se nebesa před tváří Boha Sinai, před tváří Boha Israelského. Déšť dobrovolný (štědrý) dal jsi dědictví Kristovu“ (*Žlm.* 67, 9. 10.). Neboť Duch sv. vycházející od Otce, sestoupil na apoštoly s hojnějším darem velebnosti své, darův milosti jim uděliv. Věru také po vznešeném vzkříšení, po slavném vstoupení, po velebnem se usazení na pravici Otcově, nezbyvalo, leč aby se přiblížila očekávaná radost spravedlivých a mužové nebeští aby naplnění byli dary nebeskými.“ *Sv. Bernard.*

5. *Poznamenání.* Duch sv. sestoupil na apoštoly *v způsobu ohnivých jazyků*, při křtu pak Kristově zjevil se *v způsobu holubice*; protož se také tak vyobrazuje. „Svou přítomnost zjevil Duch sv. lidem netoliko skrze holubici, nýbrž i skrze oheň. V holubici tedy i v ohni ukázal se Duch sv., poněvadž kdožkoli Jím naplnění jsou, tak se sprostné (holubičí) mírnosti oddávají, že se proti vadám chybujících též pravou horlivostí rozněcují.“ *Sv. Řehoř.* „Zajisté velmi vhodně a přiměřeně byl Duch sv. pod způsobem ohnivých jazyků seslán; nebo všecka moc a síla Církev veliké divy: jazykem se káže, prostředkem řeči koná se křest sv. Nejsvětější oběť oltářní nemůže jinak, leč řečí, přinášena býti, a tak jest to i s ostatními tajemstvími.“ *Sv. Frant. Sal.* „Dnes sestoupil na učeníky Duch sv. a mysl tělesně smýšlejících proměnil v lásku Boží; aniž pak zjevně ohniví se ukázali jazykové, jsou vnitř učiněna srdce plápolajícími. Boha v ohnivém vidění přijavše, láskou líbezně jsou zahoreli.“ *Sv. Řehoř.*

II. Bytost, osobnost a přirozenost Ducha svatého.

1. *Duch sv. jest třetí Božská osoba;*

a) *Duch sv. jest osoba*, pro sebe stávající, ne pak pouhá vlastnost neb účinek, jak o tom mnohá místa *Písma sv.* svědčí: Při křtu Pána Ježíše „sestoupil Duch sv. v tělesné způsobě jako holubice na něj“ (*Luk.* 3, 22.). Apoštolům „ukázali se rozdělení jazykové jako oheň a posadil se na každém z nich a naplnění všickni Duchem sv.“ (*Sk.* 2, 3.).

b) *Duch sv. jest třetí osoba božská*, která v božské podstatě

sama o sobě byt má, *rozdílná od Otce i Syna*, jak slova písma sv. dokazují: „Jdouce učte všechny národy, křtíce je ve jmenu Otce i Syna i Ducha sv.“ (*Mat. 28, 19.*). „Tři jsou, kteříž svědectví vydávají: Otec, Slovo i Duch sv.“ (*I. Jan 5, 7.; srvn. II. Kor. 13, 13.*). „Milost Pána našeho Ježíše Krista, láska boží a účastenství Ducha svatého budiž se všemi vámi“ (*II. Kor. 13, 13.*).

c) *Nazvána jest třetí božská osoba obecným jmenem Duch* t. j. bytost duchovní, neviditelná, mající rozum a vůli a Duch *svatý*, kterážto jméno jí nejvíce přísluší, což z toho lze porozuměti, poněvadž život duchovní v nás vlévá, nás posvěcuje.

d) *Duch sv., třetí Božská osoba, vychází od věčnosti od Otce i Syna*, jest společným výdechem jejich, čili: jak Otec, tak Syn společnou jsou příčinou bytosti Ducha sv. Protož se v Písmě sv. Duchem Božím, Duchem Syna i Duchem Otce jmenuje: „Pakli kdo Ducha Kristova nemá, tenť není jeho“ (*Řím. 8, 9*). „Poslal Bůh Ducha Syna svého v srdce naše volajícího: Abba, Otče!“ (*Gal. 4, 6.*). „Nejste vy, jež mluvíte, ale Duch Otce vašeho, jenž mluví v vás“ (*Mat. 10, 20.*). „Utěšitel pak Duch sv., kteréhož pošle Otec ve jmenu mém.“ (*Jan 14, 26.*). „Těch věcí, kteréž jsou Boží, žádný nepoznal, jedině Duch Boží“ (*I. Kor. 2, 11.*).

„*Příčina*, dí sv. *Augustin*, proč Duch sv. od Otce i Syna vychází, jest ta, že všecko, co Otci náleží, patří i Synu (*Jan 17, 10.*). Že tedy Otec moc má, působiti Ducha sv., máť ji také i Syn; a tudíž jest i Duchem Syna i od obou z společné přirozenosti Božské vychází.“

A odtud, že třetí Božská osoba vychází od Otce i Syna, že jest jako dech obou, má *jméno Duch sv.*, ješto po lidsku způsob, jakým se Bůh sám zcela mocí své lásky sdílí, jinak vysloviti nelze. „Jestliže vy, jak se vám říci chce mezi živými bytnostmi, nevíte o ničem jiném, leč o tom, kdo rodí, a kdo se zrodí; kam medle, do kterého totiž druhu, dáte asi vnuky, sestřenice, těchto dítky, a jiné příbuzné z větve postranné? Zda byste nemusili je buď zmařiti aneb všaký svazek příbuzenstva zrušiti? nebo ač se všickni nezrodili společnému otci takovéto rodiny, přece od něho všickni pocházejí a odvozují původ svůj. I není tedy tento výraz *pocházení* čili původ míti tak nepřislúšen a nepřiměřen, jak se vám býti zdá, anť ho i sám Pán Ježíš Kristus, který zajisté daleko dokonalejší byl bohoslov vás, užíval, aby nás o původu Ducha sv. poučil. A protož takovéto pocházení čili původění Ducha sv. nemůž býti nikterak na

ujmu bytosti jeho: ano tato se právě tímto ještě potvrzuje a ustanovuje; nebo jestli že od Otce vychází, nemůž býti zrozen. a není-li zrozen, nemůže býti Synem; pakli ale vedlé písma (*Jan 16, 15.*), od Otce i Syna původ bere, stává se účastným přirozenosti prvního jako druhého, následovně jesti také Bůh.“ *Sv. Řehoř.*

Vyznání sněmu Konstantinopolitánského di sice: Věříme v Ducha sv., Pána a obživujícího, z Otce vycházejícího . . . , protože tenkrát, že by Duch sv. i z Syna vycházel, ještě nikdo neupíral. — Však od r. 447. nejprvé na sněmích španělských, pak i latinských slova: *i z Syna* (*filioque*) se přidávalo, jakož potvrzuje vyznání *sv. Athanáše* (v. str. 98.). A za touto příčinou patriarcha Konst. *Focius* r. 866. *Církev východní od západní* počal trhati, což také *Mich. Cerularius* r. 1043. dokonal. Přijali sice *Řekové* učení katolické Církve za papeže *Urbana* r. 1098. a opět na sněmu Florentinském r. 1439, než povždy opět v svůj predešlý blud upadli; toliko malá část *Řeků sjednocených* přijímá kat. vyznání sněmu Nicejského a Tridentského, jenž zní: „Věřím v Ducha sv. Pána a obživujícího, kterýžto z Otce i Syna vychází, kterýžto s Otcem a Synem spolu ctěn a slaven bývá, kterýž mluvil skrze proroky.“

P o d o b e n s t v í .

„Třetí osoba vychází z Otce i Syna, tak jako ovoce má původ svůj z kořene i z kmene.“ *Tertul.* „Jako od ohně jde světlo a teplo, tak Duch sv. od Otce i Syna pochází.“ *Jan Dam.* „Jako srdce dech skrze ústa, tak Bůh Otec Ducha sv. skrze svého Syna vydává.“ *P. Faber.*

e) Těto *třetí osobě* přičítá se *osvícení a posvěcení naše*, proto také Duch sv. *Posvětitel*em sluje (o čem níže: Působení Ducha sv.).

f) Učení toto rozum náš převyšuje, jest *tajemství*, kteréž Bůh nám zjeviti ráčil, protož věřme bez hloubání a marného pátrání. „Jelikož nemůžeš pochopiti věci obyčejné (stéblo, travičku, po které šlapeš), ano sám sebe nechápeš: kdokoli jsi, nemůžeš-li pojmuti myslí, o čemž svědkové jsou smyslové tvoji: kterak chceš Boha vyskoumati? V pravdě veliká jest tvá pošetilst. *Sv. Řehoř Naz.*

2. *Duch sv. jest jako Otec a Syn pravý Bůh; neboť*

a) jsa Duch Boha Otce i Syna, má s nimi i *jednu přirozenost*; a s nimi zároveň se jmenuje. „Jdouce, učte . . .“ (*Mat. 28, 19.*) „Tři jsou . . .“ (*I. Jan 5, 7.*) „Vy nejste, již mluvíte, ale Duch Otce vašeho, jenž mluví v vás“ (*Mat. 10, 20.*) „Milost Pána

našeho Ježíše Krista a láska Boží a účastenství Ducha sv. budiž se všemi vámi. Amen.“ (II. Kor. 13, 13.; srvn. též I. Petr. 1, 2.; Jan 15, 26.; 14, 16. 17.; Gal. 4, 6.; Řím. 8, 15, 16.).

b) Připisují se mu *Božské dokonalosti*; on jest *α. věčný*. „Na počátku a duch Boží vznášel se nad vodami“ (I. Mojž. 1, 2.). „Krev Kristova, kterýžto skrze Ducha sv. samého sebe obětoval, vyčisti svědomí naše . k sloužení Bohu živému“ (Žid. 9, 14.; Moudr. 12, 1.). „A jáť prositi budu Otce, a jiného utěšitele dá vám, aby s vámi zůstal na věky“ (Jan. 14, 15.). *β. Všemohoucí*. „A odpověděv anděl, řekl jí: Duch sv. vstoupí v tě a moc Nejvyššího zastíní tobě“ (Luk. 1, 35.; viz Moudr. 7, 22, 23.; Job 26, 13.; Is. 11, 2—3.). „Přijměte moc Ducha sv. . a budete mi svědkové — až do posledních končin země“ (Sk. 1. 8 † 10, 38.). „Vše působí jeden a týž Duch, rozděluje jednomu každému jak chce.“ (I. Kor. 12, 11.). *γ. Všudy přítomný*. „Duch Páně naplnil okršlek země“ (Moudr. 1, 7.; Žlm. 138, 7—10.), „Zdaliž nevíte, že chrám Boží jste, a že Duch Boží přebývá v vás?“ (I. Kor. 3, 16 † 6, 19.) *δ. Vševědoucí*, neboť mluvil skrze proroky (Sk. 28, 25.; 2, 17.; Luk. 1, 67.). „Utěšitel Duch sv. . . vás naučí všem věcem a připomene vám všecko, cožkoli budu mluvit vám“ (Jan 14, 26.). „Nepřestávám Bohu díky činiti za vás, připomínaje vás na modlitbách svých, aby Bůh . . dal vám Ducha moudrosti a zjevení v poznání jeho, a tak aby vám dal osvícené oči mysli vaši . .“ (Ef. 1, 16—18.; srvn. I. Kor. 2, 10. 11.; Moudr. 7, 22.; Is. 11, 2.). *ε. Pravdomluvný*. „A jáť prositi budu Otce a jiného utěšitele a učitele dá vám, Ducha pravdy, jehož svět nemůž přijíti . .“ (Jan 14, 16. 17.; 15, 26.; 10, 13—15.). *ζ. Svatý*; téměř ve všech o něm výpovědích (Luk. 1, 35 † 3, 22.; Jan 1, 32. 33.; Mar. 1, 8—10.; Jan 3, 5.; Mat. 1, 18. 20. a t. d.)

c) Přičítá se mu *vše, k čemu třeba Božské moci, moudrosti a dokonalosti* v St. i N. Zákoně. *α. Stvoření*. „Slovem Hospodinovým nebesa utvrzena jsou a Duchem úst jeho všechna moc jejich“ (Žlm. 32, 6.). „Vypustíš Ducha svého a zase nová stvoření budou. a tak obnovíš tvář země“ (Žlm. 103, 30; Job. 33, 4.; I. Mojž. 1, 1. 2.). *β. Znovuzrození*. „Nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha sv., nevejde do království Božeho“ (Jan 3, 5.). „Ne z skutků spravedlnosti, . . ale podle pouhého milosrdenství svého spaseny nás učinil skrze obmytí druhého narození a obnovení Ducha sv.“ (Tit. 3, 5.; Řím. 8, 13. 14.; II. Kor. 3, 3—18.). *γ. Posvěcení*. „Obmytí

„jste, posvěceni jste, ospravedlněni jste ve jmenu Pána našeho Ježíše Krista a v Duchu Boha našeho“ (*Kor.* 6, 11.). *δ.* Zpráva Církev. „Budtež sebe pilni i všeho stáda, v němžto Duch sv. ustanovil vás biskupy, abyste pásli a spravovali Církev Boží . . .“ (*Sk.* 20, 28.; 13, 2—4.). *ε.* Původ písma sv. N. i St. Zákona. „Duchem sv. jsouce nadchnuti, mluvili svatí, boží lidé (proroci)“ (*II. Petr.* 1, 21.; *II. Tim.* 3, 15.). „Jistě, žeť dobře Duch sv. skrze proroka Isaiáše mluvil k Otcům našim“ (*Sk.* 28, 25.; 6, 9—10.). *ζ.* Vše veliké dary. „Láska Boží k nám rozlita jest v srdcích našich skrze Ducha sv.“ (*Řím.* 5, 5.). „Ovoce Ducha sv. jest láska, radost, pokoj, trpělivost, dobrotivost, dobrota, dlouhočekání, tichost, víra, mírnost, zdrželivost, čistota“ (*Gal.* 5, 22. 23.). „Rozdílné milosti jsou, ale týž Duch . . . Vše působí jeden a týž Duch, rozděluje jednomu každému, jak chce“ (*II. Kor.* 12, 4. 11.; *Sk.* 2, 4.; *Řím.* 8, 16.; *Gal.* 4. 6.).

d) V Písmě sv. se *výslovně Bohem* nazývá: „I řekl Petr Ananiáš: Proč pokusil ďábel srdce tvého, aby ty lhal Duchu sv. Neselhal jsi lidem, ale Bohu“ (*Sk.* 5, 3—4.).

e) Ta sama jmena se mu dávají, jako Otcí a Synu a *výroky Boží v St. Zákoně* se v N. Z. přičítají *Duchu sv.* jako: *Sk.* 28, 25. 1. 26.; *Is.* 6, 1. 9.; *Žid.* 3, 8.; *Žlm.* 94, 7.; *II. Kor.* 23, 2.; *Luk.* 1, 67.; *II. Petr.* 1, 21.

f) Jemu *taže čest a poklona* se vzdává jako Otcí i Synu: neboť *Kristus* ve jmenu jeho *křtíti* velí, (*Mat.* 18, 20.) ano praví: že „rouhání proti Duchu sv. nebude odpuštěno, ani v tomto věku, ani v budoucím“ (*Mat.* 12, 31—32.).

g) Tak po vždy *věřila Církev sv.*, tak učili a psali *Otcové svatí*: „Jedno jest Otce a Syna a Ducha sv. božství, rovná sláva, spolu věčná velebnost. Jaký jest Otec, takový Syn, takový Duch sv. Nestvořen jest Otec, nestvořen jest Syn, nestvořen Duch sv.; nesmírný Otec, nesmírný Syn, nesmíraý Duch sv. Tak Bůh jest Otec, Bůh jest Syn, Bůh jest Duch sv. Tak Pán jest Otec, Pán jest Syn, Pán jest Duch sv.“ *Vyz. Athan.* „Duch Otce a Syna vlastním významem v sv. písmě slove Duch sv. Jiný však jest nežli Otec a Syn, nejsa ani Otcem, ani Synem; leč jiný jest pravím, ne však něco jiného, poněvadž i On stejně jest pouhé ono dobré, ježto jest nezměnné a souvěčné.“ *Sv. Augustin.* Věříme v Ducha sv., Boha jediného, z Otce vycházejícího, Otcí i Synu ve všem rovného, v přirozenosti, ve vůli, v moci, věčnosti, v podstatě.“ *Týž.* Bohem jest též Duch sv., Otce a Syna nemenší. *Týž.*

h) Tot vyznává i Církev, že koná celoročně slavnost Ducha sv. (o níž svrchu); že své modlitby zavírá slovy skrze Ježíše Krista, kterýž s Bohem Otcem a Duchem svatým rovný Bůh živ jest a králuje na věky věkův; a Žalmy: Sláva Bohu Otcí i Synu i Duchu sv.; i při znamenání se sv. křížem říkati velí: ve jménu Otce † i Syna † i Ducha svatého † Amen.

i) Proto bludné, bohaprázdné učení Macedonia, kterýžto Duchu sv. božství upíral, na sněmu Konstantinopolit. r. 381. jednohlasně bylo zavrženo.

k) A všecka vyznání círk. znějí: Věřím v Ducha sv., ne: věřím Duchu svatému.

l) *Námítka.* Sv. Pavel píše k Římanům (8, 26. 27.), že „Duch sv. za nás prosí.“ *Odp.:* „Jest to způsob mluvení, jakýž se ve sv. písmách zhusta nachází. Duch sv. za nás prosí, to jest: On působí, abychom lkáním prosili, vlévaje v nás lásku k Bohu a bližnímu.“ *Sv. Augustin.* „Tak jest řečeno prosí, proto že činí, abychom prosili, vňukaje nám náklonnost k prošení a ku lkání, jakož ono v Evangelii (*Mat. 10, 20.*). Aniž toto se s námi zajisté tak nepřichází, jako bychom my při tom ničeho nečinili, způsobem tímto jest vyznačena pomoc Ducha sv., a tak se praví, jako by On sám činil, co abychom činili působí.“ *Týž.*

m) *Nauč. mr.* Ctěme Ducha sv. jakožto pravého Boha, s plešajícím srdcem volejme: Sláva Bohu Otcí i Synu i Duchu sv. . . . S nejh. pokorou klanějme se jemu nebo „z něho a skrze něho a v něm všecky věci, jemu sláva na věky“ (*Řím. 11. 36.*).

III. Působení Ducha svatého.

1. *Bůh Duch sv.* spolu s Otcem a Synem od věčnosti působí. Hned při stvoření světa, vznášel se nad vodami (*I. Mojž. 1, 2.*). Co se pokolení lidského týče, již mezi pohany konal přechasto blahodátne dílo své, rozsiv mezi nimi semeno moudrosti, a osvitiv některé tak, že jejich vtipu, umění a moudrosti se až posaváde dívíme; jako n. p. byli Sokrates, Pláto a j.

2. Znamenitěji ale, než v každém jiném národu, působil v lidu *Israelském:* v němž čas od času vzbuzoval proroky, skrze kteréž mluvil o příštím světa vykupiteli a kterýmiž poučoval veškeren svět. Jeho působením stalo se, že Ježíš v životě Marie Panny vzal na sebe člověčenství i že na něm, jakožto člověku plnost všech darů a milostí spočívala (*Luk. 4, 18.*).

3. Zvláště pak od té doby, co Pán Ježíš vstoupil na nebesa a sestlal Ducha sv. na apoštoly a dosavad všem věřícím sesílá, dokonává spasení lidské.

Duch sv. sstoupil, aby Kristovo dílo potvrdil, jej oslavil (*Jan 15, 16.*; *I. Jan 5, 6.*), aby apoštoly co vyslance Boží osvědčil a uspůsobil i nám všem ovoce vykoupení Kristova přivlastnil.

A. Působení Ducha sv. na apoštoly.

a) Duch sv. osvítil apoštoly, a naučil je všeliké pravdě, jakož byl Kristus předpověděl: „Ještě mnoho mám mluvit vám, ale nemůžete snést nyní. Ale když přijde ten Duch pravdy, naučí vás všeliké pravdě“ (*Jan 16, 12. 13.*). „Utěšitel pak Duch sv., kteréhož pošle Otec ve jmenu mém, onť vás naučí všem věcem a připomene vám všecko, cokoli budu mluvit vám“ (*Jan 14, 26.*).

b) Posilnil a utvrdil je, že víru Ježíše Krista horlivě vyznávali, neohroženě hlásali, — jako sv. Petr i ostatní hned po seslání Ducha sv.; — že podlé ní svatě živi byli, pro ni všeliká trápení snášeli, ano pro ni všickni — kromě Jana Miláčka — život svůj obětovali.

Příklady.

„A když oni mluvili k lidu, přišli kněží a úředníci chrámu a Saduceové těžce to nesouce, že učili lid i vztáhli na ně ruce a vsadili je do žaláře až do jitra. A na zejtrí postavivše je u prostřed, tázali se: jakou mocí aneb v kterém jmenu učinili jste to vy (uzdravili jste člověka chromého)? Tedy Petr, naplněn jsa Duchem sv. řekl: že ve jmenu Pána našeho Ježíše Krista tento stojí před vámi zdravý. . . A vidouce stálost Petrovu a Janovu přikázali jim, aby nikoli nemluvili ani učili ve jmenu Ježíšovu. Tedy Petr a Jan odpovídajíce, řekli jim: Jestli to spravedlivé, abychom vás více poslouchali než Boha, sudte. — Ale oni pohrozivše jim propustili je“ (*Sk. 4.*). — „Když pak nicméně kázali, divy a zázraky konali, tedy povstav kníže kněžské a všickni, kteříž s ním byli, napluení jsou horlivostí a vztáhli ruce na apoštoly a vsázeli je do žaláře obecného. Ale anděl Páně v noci otevřev dvěře u žaláře a vyved je ven řekl: Jděte a postavíce se, mluďte v chrámě lidu všecka slova života tohoto. To oni uslyševše, vešli do chrámu, a učili. — A přišed kdosi, pověděl knížatům, rka: Aj muži, kteréž jste vsázeli do žaláře, jsou v chrámě stojíce a učíce lid. . . A přivedše je postavili je v radě. otázal se jich kníže kněžské, rka: Přikázali jsme vám, abyste

neučili v tom jmenu, a aj naplnili jste Jerusalem učením svým: a chcete na nás uvéstí krev člověka tohoto. Odpověděv pak Petr a apoštolé řekli: Více sluší poslouchati Boha, než lidí. . . I pukali se (knížata kněžská) hněvem a mysli je z mordovati. Tedy povstav v radě jeden Fariseus, jmenem Gamaliel, zákona učitel, vzácný muž u všeho lidu, rozkázal, aby na malou chvíli ven vyvedli ty lidi i hájil pak apoštoły. „I povolili jemu (knížata) a povolavše apoštolů a zmrskavše je, přikázali, aby nikoli více nemluvili ve jmenu Ježíšovu i propustili je. Oni pak šli z toho jejich shromáždění, radující se, že jsou hodni učinění trpěti pohanění pro jmeno Pána Ježíše. Na každý pak den nepřestávali v chrámě i po domích učiti a zvěstovati Krista Ježíše“ (Sk. 5.). —

c) Udělil jim *známost jazykův* (Sk. 2. v. svrchu) i *moc konati divy a zázraky*.

P ř í k l a d y.

„Petr pak a Jan vstupovali do chrámu a muž nějaký, kterýž byl chromý tak narozený z života matky své, nesen byl, kteréhož sázeli na každý den u *dveří chrámových*, kteréž slovou *krásné*, aby prosil za almužnu těch, kteříž vcházeli do chrámu. Ten uzřev Petra a Jana prosil jich, aby mu almužnu dali. I pohleděv naň Petr s Janem řekl: Hleď na nás. A on pilně hleděl, naděje se, že něco vezme od nich. Tedy Petr řekl: Zlata a stříbra nemám, ale což mám, tobě dám. Ve jmenu Ježíše Krista Nazaretského vstaň a chod. A ujav jej za ruku, pozdvihl ho a hned utvrzení jsou kloubové jeho i nohy. A vyskočiv, stál a chodil. I všel s nimi do chrámu, chodě a poskakuje a chvále Boha“ (Sk. 3, 1—18.). „Pak skrze ruce apoštolů dáli se divové a zázrakové mnozí v lidu. A vždy více se rozmahalo množství věřících Pánu, mužů i žen, tak že i na ulice vynášeli nemocné a kladli na ložích a na nosidlách, aby, když by šel Petr, aspoň stín jeho zastínil na někoho z nich a aby byli vysvobozeni od nemocí svých. Scházelo se pak i množství z blízkých měst do Jerusalema, přinášejíce nemocné a trápené od duchů nečistých, kteříž uzdravováni byli všickni“ (Sk. 5, 12—16 † 8, 7—8.). Tak i napotom sv. apoštol *Pavel* i ostatní apoštolé mnohé divy konali.

d) Dal jim *moc udělovati milost Ducha sv.* „A když se oni (učeníci) modlili, hnulo se místo, na kterémž byli shromáždění a naplnění jsou všickni (přítomní) Duchem sv. a mluvili slovo Boží s důvěrou“ (Sk. 4, 31.). „A když ještě Petr mluvil, připadl Duch

svatý na všecky, kteříž poslouchali slova (t. setník poh. *Kornel s přátely jeho*)“ (Sk. 10, 44.). Rovněž stalo se i v *Samaří* (Sk. 8, 14—17.).

e) Konečně zůstává s nimi *Duch sv. spůsobny je učinil*, aby mohli lidem platně *rozdávati tajemství Boží a spravovati církev*, kterou sobě Pán dobyl svou vlastní krví (Sk. 20, 28.). „A já prositi budu Otce a jiného Utěšitele a učitele dá vám, aby s vámi zůstal na věky, Ducha pravdy“ (Jan 14, 16.).

B. A jako v apoštolích, tak působil Duch sv. i v prvních věřících.

Skutkové ap. vypravují nám o nich: „Toto pak množství věřících trvali v učení apoštolském a v sdílnosti lámání chleba a na modlitbách. Všickni byli pospolu a měli všecky věci společné. Vladařství i statky své prodávali a dělili je mezi všecky ostatní, jakož komu potřebí bylo. A na každý den trvajíce jednomyslně v chrámě a lámajíce po domích chléb, přijímali pokrm s veselím a s prostností srdce a byli jedna duše“ (Sk. 2, 41—47; 4, 32.). „A tak církev po všem Judstvu a Galileji a Samaří měla pokoj a vzdělávala se, chodíc v bázni Páně a naplňovala se potěšením Ducha sv.“ (Sk. 9, 31.). Účinky tyto se v písmě sv. výslovně Duchu svatému přičítají (Sk. 4, 31.). Takové požehnané ovoce přinášeli i pohané na víru obrácení, tak že mohl o nich apoštol sv. *Pavel* říci: „Byli jste zajisté někdy v temnosti, nyní pak jste světlo v Pánu“ (Ef. 5, 8.). Duch sv. osvěcoval učitele církve, že proti všem bludům hájili církev kat., posiloval sv. mučeníky, utvrzoval vyznavače, příčinou byl čistoty sv. panen, on všecky vyznavače Kristovy v stvoření zcela nové přejinačil, vlévaje v srdce jejich víru, lásku, spravedlnost, pokoj a radost, tak že svatě žili a vespolek svatí se nazývali.

C. A tak působil Duch sv. po všecky věky a dosavad působí na všecky lidi, zvláště na ty, kteříž jsou toho hodni.

Všeliké působení Ducha sv. rozeznáváme takto:

a) *Duch sv. posvěcuje nás*, čili milost Boží*) hříchem ztracenou, však skrze Krista zase dobytou, nám uděluje a sice: α) *na křtu sv.*, β) *v svátosti pokání* a γ) *kolikrát koli ostatní svátost hodně přijímáme. Posvěcuje nás, když v nás vlévaje posvěcující milost, Syny Božími činí, aneb posvěcující milost v nás rozmnožuje.*

„A takovi jste někteří byli, ale obmyti jste, posvěceni jste, ospravedlněni jste ve jmenu Pána našeho Ježíše Krista a v Duchu

*) O milosti Boží níže se bude jednat.

Boha našeho“ (*I. Kor. 6 11.*). „Ne z skutků spravedlnosti, — ale podle pouhého milosrdenství svého nás spaseny učinil, skrz obmytí druhého narození a obnovení Ducha sv. (*Tit. 3, 5.*; srvn. *Sk. 1, 5.*; *Řím. 1, 4.*). „Kterížkoli Duchem Božím vedeni bývají, tiť jsou Synové Boží.“ (*Řím. 8, 14. 16.*; *Gal. 4, 6.*). „Skrze něhož i vy uvěřivše znamenání jste Duchem zaslíbení svatým, kterýžto jest závdavek dědictví našeho na vykoupení dobytého lidského pokolení k chvále slávy jeho“ (*Ef. 1, 14.*; *II. Kor. 1, 22 † 5, 5.*; *Řím. 8, 9.*; *I. Jan 3, 24.*). Proto se Duch sv. nazývá naším *Posvětitel*em.

b) *Osvěcuje nám rozum*, kterýž hříchem byl zatemněn, *učí nás a ponouká nás a sílí nás, abychom činili*, ne podle vůle své, hříchem k zlému nakloněné, — ale *podle vůle Boží*; a těší nás ve všech bídách tohoto života i v smrti, proto se nazývá *Utěšitel*. „Utěšitel duch sv. nás naučí všem věcem.“ (*Jan 14, 26*; *16, 13.*) „Všecko mohu skrze toho, kterýž mne posiluje“ (*Fil. 4, 13.*)

c) A to vše Duch sv. působí, když přebýváje v duši i v těle našem (*I. Kor. 6, 19. 20. † 3, 16.*; *Ef. 4, 30.*), *nám svých darů uděluje*. Mnohonásobní jsou darové Ducha sv., neboť vše, cožkoli nám Bůh z pouhé lásky udílí (*I. Kor. 4, 7.*) jest působení Ducha sv. *). Než znamenitější vlastní skutky neb dary Ducha vyčítá prorok *Isaiáš* řka: „Odpočine na něm Duch moudrosti a rozumu, Duch rady a síly. Duch umění a pobožnosti a naplní ho Duchem bázně Hospodinovy“ (*Is. 11, 2. 3.*).

1. *Dar moudrosti*, který jest nad zlato a stříbro a vzácnější než všecko bohatství (*Přísl. 3, † 8, 35.*). Moudrost ale učí tomu, čeho k ctnému a blaženému životu potřebujeme. A to jest hlavně víra a láska, kterouž Duch sv. v nás vlévá (*Řím. 5, 5.*; *II. Tes. 1, 7.*; *I. Jan 4, 8.*). „Jáť zajisté dám vám moudrost, kteréžto nebudou moci odolati všickni protivníci vaši“ (*Luk. 21, 15.*). „Nám pak Bůh zjevil skrze Ducha svého, nebo Duch sv. zpytuje všechny tvěci, také i hluboké věci božské“ (*I. Kor. 2, 10. 12.*). „Moudrost tohoto světa bláznovství jest u Boha“ (*I. Kor. 2, 19.*). „Protož jestli kdo z vás potřebuje moudrosti, žádejž ji od Boha a bude mu dána.“ (*Jak. 1, 5 † 3, 15.*)

P ř í k l a d.

Dar moudrosti měl zvláště král *Šalomoun*. Modle se neprosil o bohatství, ne o dlouhý věk, nýbrž o moudrost a přijav jí od Boha, zvolal: „Viděl jsem, že jsou všechny věci zlé pod sluncem a že jest.

*) Ce se týče darů neobyčejných, totiž jazyků a zázraků, viz níže: O milosti

všecko marnost“ (*Kaz. 2, 17.*). Když ale později od moudrosti ustoupil, stal se bezbožným i klesl hluboko do hříchův a nepravosti.

NB. Více příkladův v části V. O kř. spravedlnosti.

2. *Dar rozumu*, kterýž vede k moudrosti. Jako slunce osvětluje zemi, tak rozum osvětluje duši, abychom poznali Boha a vše co slouží k našemu spasení. „Skrze Ducha sv. býváme darem duchovní moudrosti osvíceni, vzděláni, vycvičení, poučení, zdokonaleni, abychom pochopiti mohli onen hlas Ducha sv.: Rozumu udělím tobě a cestě, kterou bys kráčel, vyučím tebe“ (*Žlm. 31, 8*). Od Ducha sv. máme, že se duchovními stáváme; nebo tělesný člověk nechápe, co jest Ducha Božího. Od Ducha sv. máme, že umíme rozdíl činiti mezi dobrým a zlým, že co spravedlivého milujeme, nespravedlivým pohrdáme, že bezbožnosti a pýše se protivíme, že prostopášnosti a rozličným rozkošem, jakož i hnusným a nehodným žádostem odpíráme. Od Ducha sv. máme lásku k životu (věčnému) a touhu po slávě, abychom Bohem podníceni s to byli mysl postihnouti od věcí pozemských k věcem vyšším a nebeským. *Sv. Melchiad.*

P ř í k l a d y.

O dar rozumu prosil *David*: „Dejž mi Pane, rozum a skoumatibu budu zákon tvůj a ostříhati ho celým srdcem tvým“ (*Žlm. 118, 34.*).

Darem rozumu i moudrosti vynikala *sv. Kateřina*, jež tak důkladně víru křesťanskou hájila, že 50 mudrců pohanských nemohouce jí odolati, víru Kristovu přijali a smrt mučnickou podstoupili. Podobně *sv. Štěpán* první mučéník.

3. *Dar rady*: totiž Duch sv. dává nám na ruku prostředky, jak bychom nejlépe ctnost a dobré skutky konali, ano i jiným k tomu dopomahali. Onť vzbuzuje v nás dobré úmysly a spasitelné hnutí a působí i chtění i dokonání (*Fil. 2, 13.*). On činí, že sedmero skutků duchovního i tělesného milosrdenství bližnímu prokazujeme (*Mat. 25, 35.; Ef. 4, 32.; Kol. 3, 13.; I. Tes. 5, 13.; II. Tim. 4, 2.*).

P o d o b e n s t v í.

Jako tělesa, jež slunce osvětluje nejen sama jsou světlá, nýbrž světla půjčeného také jiným sdělují: rovněž duše osvícená Duchem sv. světlo to vůkol sebe rozšiřuje. Proto „Synu můj, pros od Boha, aby cesty tvé spravoval a všechny rady tvé aby v něm zůstávaly“ (*Tob. 4, 22.*).

P ř í k l a d.

Darem rady byl mimo jiné svatý nadán *sv. opat Pambo*, jenž ve všech pochybných případnostech pro Boha, pravdu a spravedlnost rozhodoval a mnohým zvláště duchovním bratřím svým byl pravým otcem a rádcem.

4. *Dar síly*. My slabí, křehcí lidé sami ze sebe nic nemůžeme, než Duch sv. napomáhá mdlobě naší (*Řím. 8, 26.*), abychom od zlého se uchylujeme, konali co jest dobrého (*Žlm. 36, 2. 7.*); i abychom v pokušení proti tělu, světu a ďáblu neklesli. „Neboť jen spravedlivý jest smělý jako lev“ (*Př. 28, 1.*). „Cokoli spravedlivého potká, nebude zarmoucen“ (*Př. 12, 21.*).

P ř í k l a d y.

Svatí zkusili posmívání a bití, nad to i vězení i žaláře. Kamenováni jsou, sekáni jsou, pokoušeni jsou, mečem z mordováni jsou. Chodili v kožích ovčích a kozelčích, chudobu trpíce, trápení a sužování jsouce. Jichžto nebyl svět hoden; po pustinách bloudíce, po horách a jeskyních i v doupatech země (*Žid. 11, 36—38.*). Takť i apoštol sám dí: Kdo nás odloučí od lásky Kristovy? zdali soužení? zdali úzkost? zdali hlad? zdali nahota? zdali nebezpečnost? zdali protivenství? zdali meč? (*Řím. 8, 35. viz i II. Kor. kap. 11 a 12*)

5. *Dar umění*, učí nás povinnosti své k Bohu, k sobě a bližnímu znáti i plniti; učí nás všemu, čeho nám třeba k spasení. „Jáť prositi budu Otce a jiného Utěšitele a učitele dá vám“ (*Jan 14, 16. 26. † 16, 23.*). „Duch sv. nabádá paměť, učí rozum, pohybuje vůli.“ *Sv. Bernard.*

P ř í k l a d y.

Dar umění měli všickni svatí *otcové a učitelové církve* jako *sv. Athanas, Basil, Cyrill, Řehoř, Cyprian, Ambrož, Augustin, Jeroným, Bonaventura, Tomáš Akv. . . . Origines, Tertullian, Laktanc, Euseb a j.* Také *sv. Vincenc Ferej.* těšil se z daru umění a sice v takové míře, že svými kázáními více než sto tisíc hříšníkův obrátil. Podobně *sv. Frant. Xav. a mnozí jiní.*

6. *Dar pobožnosti* nám udílí, bychom Bohu ochotně sloužice, čest a chválu jeho rozmnožovali. A „pobožnost ke všem věcem jest užitečná, majíc zaslíbení života, nynějšího i budoucího“ (*I. Tim. 4, 8.*). „Žádný v Duchu Božím mluvě nezlořečí Pánu Ježíši. A žádný nemůže říci: Pán Ježíš jediný v Duchu sv.“ (*I. Kor. 12, 3.*).

Tak nabýváme útěchy v Duchu sv. a pokoje, jakéhož svět dátě nemůže. Utěšitel Duch sv. naučí vás (Jan 14, 26.; srvn. Sk. 9, 31.; Řím. 8, 26, 27.).

7. *Dar bázně Boží*, že se Boha, jako dítky svého Otce bojíme rozhněvati hříchem. „Bázeň Hospodinova v nenávisti má zlé“ (Přísl. 8, 13.). „Boj se Hospodina a odstup od zlého“ (Př. 3, 7.). „Bázeň Boží jest počátek moudrosti“ (Ekkł. 1, 16.) a základ pravé svobody: „Zůstanete-li vy v řeči mé, poznáte pravdu a pravda vás vysvobodí. . . Každý, kdož činí hřích, služebník jest hříchu“ (Jan 8, 32. 34.). „Kdež jest Duch Páně, tuť i svoboda“ (II. Kor. 3, 13.).

P ř í k l a d y.

Dar pobožnosti a bázně boží měli mnozí, ano všickni *svatí a světice boží* starého a nového zákona, kteří vroucně se Bohu modlili a v přítomnosti boží kráčeli, jako: Abraham, Isak, Jakub, Josef eg., Mojžíš, Josue, Samuel, David, Isaiáš, Jeremiáš, Daniel, Job, Tobiáš, Judith, Esther, Zuzana, Simeon, Anna, . . . Maria, apoštolové a učenci Páně, první křesťané, všickni sv. mučeníci, vyznavači, sv. panny a vdovy a mnozí v Krista věřící po všecky věky.

Podob. Těchto sedmero darů Ducha sv. jest jako sedm stupňů k nebesům, „poněvadž se nám, jak dí sv. Řehoř, sedmerou milostí Ducha sv. přístup ku království neb. otvírá.“ A sv. Augustin praví: „Na sedmero působení Ducha sv. vztahuje se počet sedmi sloupů moudrosti (Přísl. 9.), kterýmižto skutky dům Syna Božího totiž Církev udržuje se.“

Výklad darů Ducha sv. od sv. Frant. Sal.

„Vypravuje se v Písmě sv. (Num. 8.), že kázal Bůh Mojžíšovi, aby do stánku úmluvy byl postaven veliký zlatý svícen, s něhož by sedmero lamp ustavičně světlo rozšiřovalo. Sv. Isidor a již před ním sv. Cyrill Jer. praví, že by tento zlatý sedmihranný svícen Ducha sv. a sedm jeho darů značil; a tak tomu skutečně: milost, světlo, teplota, jasnost a požehnání vycházejí z Ducha sv. t. j. z Boha, pokudž láskou jest. Toto světlo ale, tato jasnost, toto blaživé žehnání jest mezi sedmero darů Ducha sv. rozděleno.“ —

Jindy připodobňuje sv. Frant. dary Ducha sv. nebeskému řebříku:

1. Na prvním stupni řebříku nebeského setkáváme se s bázní Boží, která jest počátek moudrosti (Přísl. 1, 7.). Bázeň tedy, ježto nás nabádá, bychom se hříchů spustili, jest dar Ducha sv., a jediné

on sám ji propůjčiti může. Jmenujeť se pak počátkem moudrosti, poněvadž se s ní obyčejně naše spasení začíná.

2. Druhý dar jest *dar pobožnosti*. Pobožnost jest ctnost zvláštní, majíc základ svůj v spravedlnosti a záležejíc v ctění, v úctě a lásce, jichž netoliko jevíme Bohu, co nejvyššímu dobru, co svému Stvořiteli a lásky nejhodnějšímu Otci, nýbrž i svým duchovním a světským představeným, co svým rodičům, prokazujeme.

3. Třetí dar *dar umění*. Dar to ne k poznání světských předmětů, . . . nýbrž dar to, jímž všecko to poznáváme, čeho nám jest k našemu spasení třeba.

4. *Daru síly* jest nám nevyhnutelně třeba; neboť nepostačuje, bychom zlé od dobrého uměli rozeznati, kdybychom neměli do sebe též i síly, prvního se varovati a druhé vykonávati. Jak mnozí znali a věděli, co dobrého, a přec neměli síly, aby je konali.

5. Dar síly následuje *dar rady*; nebo bez tohoto by byl pravější toliko drzost a opovážlivost. Byť i ve vojsku dobře spořádaném síly a zmužilosti měli vojínové, jest jim přece vůdce třeba, jenž by je vedl, jim rady a návodu dával, kterak by sobě počínati měli. Rovněž tak nebylo by dosti, kdyby nám Duch sv. ku konání ctností, toliko dar síly udělil, spolu nás též radou neobdařiv.

6. *Dar rozumu* není nic jiného, leč jakási vnitřní jasnota, kteréž Duch sv. našemu lidskému rozumu udílí, čímž krásu a výbornost tajemství víry dosti jasně poznávájíce, (vždy hloub) do nich vnikáme. Kdo této záře, tohoto světla je zbaven, slyší kázání, čítá mnoho — a zůstává při tom v tajemstvích víry nevědomcem; nemá daru, jenž slove dar rozumu.

7. *Dar moudrosti* naši duši vším dobrým a všemi statky naplňuje . . . Moudrost křesťanská jest umění, jímž výbornost Božského Zákona, nejvznešenější tajemství víry a Evangelium učení okoušíme, chutnáme a pronikáme; ne však bychom o nich mluvili (toliko) a kázali, nýbrž v skutek je uváděli. Jako včela, podobně se usazuje duše na květ předpisů evangelických, aby z nich ssála med dobroty Boží. „Ó Pane, jak sladké jsou ústům mým řeči tvé, nad med jsou mi sladší!“ (Žlm. 118, 103.) O, jak šťastnou jest duše ta, jež se až k tomuto stupni dostala!

„Uděl nám tedy milostivě, ó Bože, uděl nám dar synovské bázně, abychom tobě v lásce sloužili! Uděl nám dar pobožnosti, bychom tebe, co lásky nejhodnějšího Otce, ctili. Obdařuj nás darem umění, abychom poznávali dobré, jež konati, a zlé, jehož se varovati máme. Dejž nám dar síly, abychom zmužile přemáhali pře-

kázky, jež se nam u vykonávání ctnosti v cestu staví. Ušetří nám dar rady, abychom ku svému zdokonalení vždy dobrých a náležitých prostředků volili; dar rozumu, bychom v krásu, dobrotu a prospěšnost tajemstev víry a Evangelia pravidel vnikli. Propůjč nám posléz dar moudrosti, abychom nablédli, kteraké lásky jsi hoden, ó Bože náš, abychom poznali a zkusili, kterak pro svou neskončenou dobrotu zasluhuješ milován býti. Ó jak šťastni budeme, jestli že se těchto skvostných darů nám dostane! Ty nás budou provázeti až k nejvyššímu stupni na nebeském řebříku, kdež nás Božský Spasitel očekává, aby nás do svého otevřeného náručí pojal a nám na své oslavě a věčné blaženosti podílu udělil. Amen.“

Darů těchto Duch sv. komu a jak chce uděluje. „Nikdo se nebojí Boha bázní čistou, leč obdržel Ducha moudrosti, rozumu, rady, síly, umění, nábožnosti a bázně Boží; aniž má kdo pravé cnosti, upřímné lásky, zbožné zdržlivosti. Podobně nebude nikdo bez Ducha víry právě věřiti, aniž bez Ducha spasitelně se modliti. Ne jako by tolik bylo duchů; neboť vše působí jeden a týž Duch, rozděluje jednomu každému, jak chce (I. Kor. 12, 11.), proto že Duch věje, kde chce a ráčí (*Jan 3, 8.*). Avšak vyznati sluší, jinak podporuje ještě (v člověku) nepřebýváje, jinak přebýváje. Neboť ještě nepřebýváje, spomahá, aby se stali věřícími, přebýváje, podporuje již věřících.“ *Sv. Augustin.* „Jako dobrovolně a samo ze sebe slunce paprsky pouští, den svítí, studnice svlažuje, přival smáčí; tak se Duch sv. vlévá v srdce člověka.“ *Sv. Cypr.*

P ř í k l a d y.

„Pozoruj arcioctce St. i N. Zákona: *Davidu, Daniele, Amosu, Petra, Pavla a Matouše.* Naplňujet tu Duch sv. mladíka, hrajícího na citaru a činí ho žalmistou; naplňuje mladíka, postícího se, a činí ho soudcem starcův; naplňuje pastýře stáda, a činí ho prorokem; naplňuje rybáře, a činí ho knížetem apoštolův; naplňuje pronásledovníka a činí ho učitelem národův; naplňuje publikána a činí ho evangelistou.“ *Sv. Řehoř.*

d) *Ovoce Ducha svatého*, jakéž darové tito přinášejí, jest: Lásky, radost, pokoj, trpělivost, dobrotu, dlouhočekání, tichost, víra, mírnost, zdržlivost, čistota (*Gal. 5, 22.*). Ze skutků těchto lze poznati, zdali a kdy Duch sv.*) v nás přebývá?

*) Darové Ducha sv. časem Duch sv. se zovou, protož sluší činiti rozdílu mezi Duchem sv. co osobou a jeho působením.

Výroky. „Že v těle přebývá duše, ztvrdují živí smyslové těla; že v duši přebývá Duch sv., ztvrduje duchovní život. Ono se poznává zrakem a sluchem, toto se poznává z lásky a pokory a z ostatních ctností.“ *Sv. Bernard.* „Chcete-li poznati, zdaž jste přijali Ducha sv.? Hleďte jen a pozorujte na skutky své, a dle nich toho seznáte.“ *Sv. Frant. Sal.* „Pod tou výmínkou zůstává Duch sv. v tom, jemuž se sdělí, jestliže v úmyslu svého znovuzrození setrvává; jinak-li tomu, pryč se ubírá; tak ale, že se k němu opět vrací, když se člověk napraví. Neboť miluje kajicnost, vždy hotov jsa k dobrému.“ *Sv. Ambrož.* „Čteme, že Duch sv. nezůstává v lidech jakýchkoli, nýbrž ve svatých a blažených. Přebýváť Duch Boží v těch, kteříž duše své od hříchů očišťují, jakož naopak nepřebývá v těle, hříchům podrobeném. Neboť Duch sv. nemůže snéstí soudružství a společnost s duchem zlým (*Moudr.* 1, 5. 6.). Protož apoštol nabádá, řka: Nezarmucujte Ducha sv. Božího, kterýmžto znamenání jste ke dni vykoupení“ (*Ef.* 4, 30.). *Origines.* „Duch sv. neváhá přebývat v našich srdcích, jestli že mu falší, lstivostí a pokrytstvím nepřekážíme. Tyto hříchy zbraňují Božskému utěšiteli, že v srdcích našich sidleti a je dary nebeskými a milostmi svými naplniti nemůže. Třeba tedy, abychom byli prostými a upřímnými, abychom byli beze lsti a bez přetvářky, chceme-li, aby Duch sv. a napotom též i Božský Spasitel v našem srdci příbytek učinili (*I. Jan* 3, 24.; 4, 13.)“ *Sv. Frant. Sal.* „Vizte, čeho se máte varovati, čeho ostříhati, čeho se obávati. Stávat se, že některý úd od těla oddělen bývá, ruka, prst, noha; zdaž následuje duše úd odsečený? Rovněž jest člověk kat. křesťanem, když v těle (v Církvi) žije*); oddělen, stává se kacířem. Chcete-li tedy z Ducha sv. žiti, lásky se držte, pravdu milujte, po jednotě touhu mějte, abyste vešli ve (blaženou) věčnost.“ *Sv. Augustin.*

e) Z toho již ze všeho plyne, co činiti máme, aby Duch sv. v nás hojně působil, svých darů nám udělil: vše totiž, co jsme a máme, cokoli myslíme a činíme, pokorně přičítajme dárci všeho dobra, Duchu sv., jemu za vše děkujme, na všecka vnukání jeho bedlivě pozorujme, dle nichž se ochotně spravujme; přebývá-li Duch sv. v srdci našem, těšme se, avšak nezapuzujme jej hříchem; opouští-li nás nehodné, kajicně se k němu obraťme; každodenně, vstavše z lože svého, vzývejme jej, aby nám milostivě svých darů uděliti ráčil, i v duchu kat. Církve často volejme:

*) V Církvi kat. Duch sv. nejmocněji působí; o čemž se jednati bude v článku IX.

Veni sancte Spiritus!

Přijď, ó přijď k nám, Duše svatý,
všech milostí pramene!
Sešliž oheň, v nebi zňatý,
v srdce naše studené.

Otče nuzných, rač přijíti,
dárče věčných klenotů;
světlo srdcí, rač se skvíti
nám na cestě k životu.

Nejlepší's ty potěšení,
sladký duše příteli!
Sladké zřídlo k občerstvení
v každém světa svízeli.

Z tebe pokoj v práci, v hoři
plyne v duši sklíčenou;
a kde oheň, kde pláč moří,
útěchou's ty jedinou,

Ó ty světlo blahojasné,
naplň srdce věřících;
bez milosti tvojí spasné
schvacujet nás blud i hřích.

Obmej, což na nás mrzkého,
zavlaž srdce suchotu,
uzdrav, což neduživého,
oděj duše nahotu.

Což utuhlo, rač ohnouti,
rozhřej, což jest studeno,
a což od cest tvých se kroutí,
tebou budiž spraveno!

Dej svým věrným doufajícím,
sedmerých dar milostí,
dejž ctnost věrně milujícím,
spásu věčných radostí. Amen.

Pr. V. Štulc.

IV. O milosti Ducha sv.

1. Co jest milost Boží?

Milost jest *vůbec* každý dar, každé dobrodiní, kteréhož člověk beze vší zásluhy od Boha *) z pouhé lásky nabývá. Tato milost slove *přirozená*. — „Vlastně pak — v křesťanském smyslu — milost Boží jest působení Ducha sv., kterýmž se nám spasení dostává. *Nadpřirozená milost Boží* jest všeliký nadpřirozený dar, kteréhož nám Bůh pro zásluhy Ježíše Krista, skrze Ducha svatého uděluje k našemu spasení.“ *K. Sk.*

Katechismus Římský dí obrazně: Milost Boží jest studnice vody, vyskakující do života věčného.

2. *Základ milosti Boží jest zásluha Ježíše Krista*, pramen pak láska Boží či láska Ducha sv. „Láska Boží rozlita jest v srdcích našich skrze Ducha svatého.“ (*Řím. 5. 5.*) „Milost Boží skrze Ježíše Krista Pána našeho“ (*Řím. 7, 25.*) Kterýž (Bůh) nás vysvobodil a povolal povoláním svým svatým, ne podle skutků našich ale podle uložení svého z pouhé milosti, kteráž dána jest nám skrze Krista Ježíše již před časy věků“ (*II. Tim. 1, 9.*) „Děkuju Bohu svému vždycky za vás za tu milost Boží, kteráž dána jest vám v Kristu Ježíši“

*) Často i o lidech, však nevlastně a nenáležitě se praví, že jsou milost, neb že rozdávají milosti; právě však o vrchnostech duchovních i svět-ských dí se, že jsou z milosti Boží.

(*I. Kor.* 1, 4. 30. 31.; *Ef.* 4, 7.). „Obmyti jste, posvěcení jste a ospravedlnění jste ve jmenu Pána našeho Ježíše Krista a v Duchu Boha našeho“ (*I. Kor.* 6, 11.; *I. Tit* 3, 5.).

3. *Rozeznává se:*

a) Milost *posvěcující* neb ospravedlňující, t. j. vnitřní nadpřirozená moc Ducha sv., jíž bývá člověk skrze zásluhu Ježíše Krista ospravedlněn, posvěcen, synem Božím a dědicem nebeského království učiněn.

b) Milost *účinkující* neb *skutková*, totiž nadpřirozená pomoc Ducha sv., jíž člověk i při své mdlobě rozumu a vůle k získání království Božího Kristem nám dobytého spolu působiti může. Sluje účinkující, ne snad jakoby milost posvěcující nebyla účinná, nýbrž že ke každému dobrému úmyslu a skutku, zvláště v okamžení skutečné potřeby, se uděluje.

Katechismus Pražský nazývá milost skutkovou *napomáhající*, že napomáhá, abychom mohli dobré konati a v tom až do konce setrvati.

Milost účinkující jest zase α . buď *předcházející*, β . buď *provázející*, γ . buď *dokonávající*, dle toho, pakli dobrá myšlení, řeči a skutky předchází (vzbuzuje), provází (podporuje) aneb k dokonalému vyvedení posiluje.

c) Mimo to jsou i neobyčejné *zvláštní milosti* neb dary, jichžto Duch sv. jen v obzvláštních případnostech uděluje, a to jen těm, kterýchžto Prozřetelnost k vznešeným záměrům užívá, jako dar jazyku a moc konati divy a zázraky. — Obzvláště tyto dary Kristus nejen svým apoštolům, ale i věřícím slíbil (*Mar.* 26, 17. 18. v. str. 470). A v pravdě takovito obzvláštní darové nejen apoštolům byli dáni, nýbrž i mnohým věřícím, také v pozdějších časích, kdež toho k rozšíření a utvrzení sv. Evangelia bylo třeba, jakož toho dosáhli sv. *Dominik*, sv. *Vincenc*, sv. *Frant. Xav.*, sv. *Bernard* a m. j. svatí.

d) *Jiné rozvržení* milosti Boží podává sv. *Bernard* říka: „Z plnosti jeho my všickni vzali jsme a to milost za milost (*Jan.* 1, 16) Z těchto slov vysvítá, že jsme *trojí milost* obdrželi: *první*, jíž býváme *obráceni*; *druhou*, jež nás v pokušeních *sílí*; *třetí*, kteráž *ospravedlněné odměňuje*. První nás *posvěcuje*, volajíc nás, druhá *vede dále, ospravedlňujíc* nás, třetí *zdokonaluje, oslavujíc* nás. První totiž jest dobrolíbezná vůle Boží, druhá jest zásluha, třetí odměna. O první jest řečeno: „Z plnosti jeho my všickni vzali jsme.“

A o dvou ostatních jest pravino: „A to milost za milost;“ to jest dary slávy věčné za zásluhu časného namáhání.“

4. *Milost Boží jest velmi mocná*, což snadně poznáme, pozorujice, co Duch sv. působí:

a) Duch sv. tvoří srdce nové: „Dám vám srdce nové a Ducha nového položím uprostřed vás . . . a učiním, abyste v prikázáních mých chodili, a soudů mých ostříhali“ (*Ezech. 36, 26* ; *I. Kor. 6, 11.*).

b) Znovu zplozuje: „Požehnaný Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, kterýž podle velikého milosrdenství svého znovu zplodil nás k naději živé“ (*I. Petr 1, 3.*; srov. *Tit. 3, 5.*).

c) Duchovně obživuje: Posvěcující milost jest život naší duše, poněvadž „jen potud k životu věčnému prospěšné skutky činiti můžeme, pokud jsme vposvěcující milosti Boží.“ *K. Sk.* „A když jsme byli mrtvi v hříších, spolu obživil nás v Kristu, jehožto milosti spasení jste“ (*Ef. 2, 5.*; srov. *Řím. 8, 5–6.*).

d) Osvěcuje: „Bylo světlo pravé, kteréž osvěcuje každého člověka“ (*Jan 1, 9.*). „Duch sv. jest, který svědectví vydává, že Kristus jest pravda“ (*I. Jan 5, 6* ; srov. *Ef. 1, 18, 19.*; *Žlm. 118, 36.*; *Ez. 36, 25. 26.*).

e) Vzbuzuje ku pokání: „Oslavovali Boha řkouce: Tedy i pohanům Bůh pokání dal k životu.“

f) Otvírá srdce slovu Božímu jako srdce Lidiino (*Sk. 16, 14.*) a. j.

g) Vede a táhne ku Kristu: „Žádný nemůže přijíti ke mně, jedině Otec, kterýž mne poslal, přitáhne ho“ (*Jan 6, 4.*).

h) Působí i chtění i dokonání podle dobré vůle své (*Fil. 2, 13.*).

i) Konečně posvěcuje nás, syny Božími a dědici nebeského království nás činí.

Výroky. „Milosti Boží se nám uděluje, abychom vykonali, co sami ze sebe splniti nemůžeme.“ *Sv. Augustín.* „Tať (milost) jest mistryně pravdy, učitelkyně kázně, světlo srdce; ona těší v úzkostech, zapuzuje smutek, odjímá bázeň, pobožnost kojí a rozvolňuje slzy. Co jsem bez ní, než dřevo suché a pahejl neužitečný, kterýž má vyvržen býti.“ *Bl. Tomáš Kemp.* „Když milost Boží k člověku zavítá, hned ke všemu mocným se stává; když ale opět odejde, tuť jest nebohý a mdlý. Proto nemá srdce pozbývatí, aniž sobě zoufati, nýbrž dle vůle Boží s tichou myslí pevně státi; neboť po zimě nastává léto, po noci se vrací den, a po bouři bývá vyjasnění.“ *Týž.*

Napomenutí. Vědouce, co milost boží působí, máme o ni často prositi a na všeliká vnukání, napominání a výstrahy Ducha sv. pozor dávatí. Kdykoli jsme něco spasitelného poznali, něco dobrého vykonali, nebo hříchu se varovali, máme za to Ducha sv. velebiti a jemu děkovati.

P ř í k l a d y.

Jak velmocná jest milost Boží, vysvítá zvláště z toho, že z velikých hříšníků umí dělati veliké svaté a z nepřátel přátely a syny Boží. Důkazem toho jsou přemnozí hříšníci, již se, milostí byvše obměkčeni, k Bohu navrátili, jako: *Matouš (Mat. 9, 9)*, *Zacheus (Luk. 19, 8.)*, *Maří Magdalena (Luk. 7.)*, *lotr na pravici (Luk. 23, 42.)*, *sv. Pavel (Sk. 7.)*, *sv. Augustin*, *sv. Ignac z Loj.*, *sv. Sulpicius Sev.* a jiní.

5. Z těchto mocných účinků *milosti Boží* vysvítá, jak jí každému člověku *velice třeba*, nebo bez milosti Boží nelze Bohu se líbit a co prospěšného k životu věčnému činit, aniž lze komu býti spasenu. „Beze mne nic nemůžete učiniti“ (*Jan 15, 5.*): „Žádný nemůže říci Pán Ježíš, jedině v Duchu svatém“ (*I. Kor. 12, 3.*). „Ne že bychom dostateční byli mysliti něco sami z sebe, jakožto sami z sebe, ale dostatečnost naše z Boha jest“ (*II. Kor. 3, 5.*; *Fil. 2, 13.*). „Amen pravím tobě: Nenarodí-li se kdo z novu z vody a z Ducha sv., nemůže vjíti do království Božího“ (*Jan 3, 5 † 6, 44. 46 † 15, 5.*).

Protož vyřkla sv. Církev kletbu nad každým, jenž by řekl, že bez předcházejícího Ducha sv. vnuknutí a bez jeho pomoci můž člověk věřiti, doufati, milovati aneb se kati. *Sněm Trid.*

Výroky. „Potřebí jest Boží pomoci a obrany, neb žádný není svou mocí silný, ale Boží dobrotou a milosrdenstvím jest bezpečen.“ *Sv. Cypr.* „Pravdivým vyznáním rceme, že nás milost Boží skrze Pána Ježíše netoliko v poznání, nýbrž i v činění spravedlnosti při jednotlivých činech podporuje tak, že bez ní z pravé a svaté nábožnosti ničeho míti, mysliti, mluviti a konati v stavu nejsme“ *Sv. Prosper.* „Kdyby jsi celou bibli a všecky výpovědi mudrců nazpaměť uměl, co by ti všecko platno bylo, kdyby jsi neměl milosti a lásky Boží?“ *Bl. Tom. Kp.*

P o d o b e n s t v í.

„Milost Boží jest strom života.“ *Sv. Bonaventura.* „Milost Boží jest největší bezpečnost a nevybojovaná zeď.“ *Sv. Jan Zl.* „Co jest země bez vody, to jest duše bez milosti. Jako země, kteráž se nesvlažuje rosou, bylinami se neodivá, kvítím neozdobuje, a hojné

žni neposkytuje: rovně tak duše prázdná milosti, neodívá se ctnostmi a nevznáší se k věcem nebeským a užitečným.“ *Sv. Řehoř*. Podobně *sv. Irenej*. „Podobně jako není v naší moci živu býti v tomto těle bez pomoci pokrmu, tak také nebylo ani v ráji možno člověku dobře živu býti bez pomoci božské“ *Sv. Augustin*. „Jako nejzdravější oko nevidí, nepadá-li světla do něho, rovněž i ani člověk ospravedlněný bez milosti Boží ctnostně živ býti nemůž.“ *Týž*. „Jako dítě majíc všech pět smyslů bez cizí pomoci jich nemůže užívat, tak člověk k užívání vnitřního smyslu potřebuje milosti Boží. — Jako šat příkrývá nahotu těla, tak milost Boží nahotu duše odívá.“ *Sv. Jan Zl*. „Jako slunce zapuzuje temnosti, tak milost Boží vzdaluje od nás nepravosti“ (*Žlm*. 102, 12.). Bez milosti Boží jest člověk jako strom bez kořene aneb vytržený ze země. Co slunce jest zemi, to jest milost Boží naší duši, světlo, teplo a život jí uděluje. — Jako pákou zdvihají se veliké tíže, tak hříchem obtížená duše milostí Boží se pozdvihuje. — „Nestávát žádné svátosti, jestli že ty Pane rukou svou odjímáš. Neprospívá žádná moudrost, jestli že ty ji neřídíš. Nespomáhá síla jakákoliv, jestli že ty chrániti ustáváš. Není čistota bezpečná, jestli že ty ji neostříháš. Neplatnoť jest vlastní chránění, kde není tvé svaté ochrany. Neboť sami sobě zanechání toneme a hyneme; Tebou však navštívení rychle opět pozdvižení a obživení býváme. Nestalí zajisté jsme, ale skrze tebe docházíme utvrzení; sami v sobě stydneme, ale skrze tebe zápalu nabýváme.“ *Bl. Tom. Kp*.

6. Této tak potřebné milosti Duch sv. všem bez rozdílu dává, ano v hojnosti uděluje, každému, jak jí přijíti schopen. „Bůh chce, aby všickni lidé spaseni byli a ku poznání pravdy přišli“ (I. *Tim*. 2, 4.). „Ukázala se zajisté milost Boha Spasitele našeho všechněm lidem“ (*Tit*. 2, 11.; *srvn*. I. *Tes*. 5, 9.; *Sk*. 2, 37. 38.). „Dostí máš na milosti mé“ (II. *Kor*. 12, 9.).

Nejhojněji však dává Duch sv. milost svou:

a) věřícím, dobrým a vyvoleným. „Kdo věří ve mne, řeky z břicha jeho poplynou vody živé. A to řekl (Ježíš) o Duchu sv., kteréhož měli přijíti věřící v něho“ (*Jan* 7, 38. 39.). „Kdož dobrý jest, obdrží milost od Hospodina“ (*Přisl*. 12, 2.).

b) Pokorným: „Bůh se pyšným protiví, pokorným pak dává milost svou“ (I. *Fetr* 5, 5.).

c) Těm, kdo slovo Boží ochotně poslouchají, jako ti *zástupové*, poslouchající *sv. Petra* na den seslání Ducha sv. (*Sk*. 2, 37.; a jindy

Sk. 3.), i *Lidia*, prodávачka šarlatu z města Tyatyrských, poslouchajíc sv. *Pavla*, uvěřila i pokřtěna byla (Sk. 16, 14, 15.).

d) Těm kteří sv. svátosti hodně přijímají.

e) Zvláště pak „Otec nebeský dá Ducha dobrého těm, kteříž ho prosí“ (Luk. 11, 13.; Jan 5, 15.).

Výroky. „Není, jakož jest obyčej v dobrodiních zemských, v přijímání darů nebeských, míry . . neb konce. Teče prostranně Duch, žádnými se konci nesúžuje ani zdržujícími ohradami se zavírá; teče ustavičně, prýští a vylévá se hojně. Žížni toliko srdce naše a buď otevřino; jak mnoho tam schopné víry přinášíme, tak mnoho milosti se rozvedňující nabíráme.“ Sv. *Cyprian*. „Pozoruj, komu milost udělena bývá. Ne lenivcům nýbrž těm, kdož Krista na [poušti hledají. Ti, kdo neulevují, bývají od Krista přijati, s těmi rozpráví Slovo Boží nikoli o věcech světských, nýbrž o království Božím.“ Sv. *Ambrož*. „Milost jest hojnější, nežli prosba; nebo vždy uděluje Pán více, než zač prošen bývá.“ *Týž*. „Milost jest nejčistší balsám a požaduje tudíž nádobu čistou, pevnou a hlubokou.“ Sv. *Bernard*.

NB. Ješto Duch sv. všem milosti své udílí, kdožkoli jsou jí přijiti schopni, *bludné jest to domnění, že by Bůh některé pro království Boží, jiné k zahyutí ustanovil či předřídil* (predestinací), i že nechť cokoli činí, onino budou blaženi, tito pak zatraceni. „Od Boha k věčné slávě předřizen jest ten, kdož pokřtěn jsa k žádostem těla a světa více se nekloní a hříchům nesvoluje.“ *Origines*. „Nepředřídil Bůh prvé nežli předzvěděl; ale těch k slávě věčné předřídil, jichž dobré skutky předzvěděl.“ Sv. *Ambrož*. „Křesťané Boha se bojíci, křesťané věrní, příkázání Boží zachovávající, cestou příkázání Božích chodící, hříchů se varující, a z hříchů, pakli kdy poklesnou, se vyznávající, ti a tací k počtu vyvolených náležejí.“ Sv. *Augustin*.

7. *Duch sv. milost svou každému, beze vší zásluhy, ano beze všeho přičinění a domahání zdarma udílí, jako na př. dítkám na křtu sv.* „Jestli pak z milosti, již ne z skutků; sic jinak milost už není milostí“ (Řím. 11, 6.). „Kterýž nás vysvobodil a povolal povoláním svým svatým ne podle skutků našich, ale podle uložení svého a milosti“ (Tim. 1, 9.; Fil. 2, 13.). „Milostí Boží jsem což jsem“ (Kor. 15, 10.).

Nicméně člověka, jenž rozumu a svobodné vůle užívá, *Duch sv. nenutí, vůli jeho neruší*: pročež nesmí člověk milosti Boží *odpíratí*, i aby jí nepozbyl ani v sobě neumenšil, *spolu působiti* musí; neboť jí ne-

hodným, nevšimavým, nekajícím, ano i pyšným Duch sv. odjímá kajícím navrácuje a v těch, kdo spolu působí, rozhojňuje.

Milosti boží se docela zbavuje, kdo smrtelného hříchu se dopouští a v něm trvá. Tuto milost *zmenšuje* v sobě, kdo všedních hříchů si nevšímá, modlitby zanedbává a v dobrých skutcích ochabuje.

Milost boží křesťan v sobě rozmnožuje častým přijímáním sv. svátostí, horlivou modlitbou a konáním dobrých skutků.

Slova písma. „Napomahajíce pak napomínáme vás, abyste té milosti nadarmo nepřijímali“ (II. Kor. 6, 1.). „Dnes uslyšíte-li hlas jeho, nezatvrzujte srdcí svých“ (Žid. 4, 7.; srvn. Přísl. 28, 14.; Is. 5, 4 † 65, 2.; Mat. 11, 21 † 23, 37.; Luk. 8, 14.; Sk. 7, 51.; Zjev. 3, 20.; Dan. 9, 10.; Oz. 11, 17.). „Protož kdož se domnívá, že stojí, hleď, aby nepadl“ (I. Kor. 10, 12.; Ez. 3, 18.). „Ten pak, kterýž dává símě rozsívajícímu, i vám chléb k jedení dá, a rozmnoží símě vaše a přispoří úrody spravedlnosti vaší“ (II. Kor. 9, 10.). „Kdož má, bude jemu dáno a bude hojněji míti, ale kdož nemá, i to, což má, bude od něho odjato“ (Mat. 13, 12.). „Kdo je spravedlivý, ospravedniž se ještě a svatý posvětiž se ještě.“ (Zj. 22, 51.).

Výroky. „Spravedlnost, bez níž ani dítky nemohou spasení býti, se nám zdarma beze vší zásluhy udílí, pročež se nazývá milostí.“ Sv. Augustin. „Štědrý jest Bůh a hotov k dobročinění, ale čeká na vůli člověka.“ Sv. Cyrill Jer.

NB. Z toho průvodno, jak *bludné to učení*, že by člověk pro království Boží pranic nemohl působiti, i *žádných zásluh* si dobýti; ač zásluhy tyto proti nesmírnému působení Ducha sv. jsou jen nepatrné, a nikdo se jimi vychloubati nemůže, jakož dí sv. Pavel, kníže apoštolské: „Milostí Boží jsem to, což jsem, ale milost jeho ve mně daremná nebyla, ale hojněji než oni všickni pracoval jsem: a však ne já svou mocí a silou, ale milost Boží, kteráž jest se mnou“ (I. Kor. 15, 10.; Luk. 17, 10.).

„Dobrota Boží k nám lidem jest tak veliká, že chce, aby naši bylo zásluhou, co jejím jest darem, a za to, čeho udělila, věčných chce uděliti odměn. Působí totiž v nás, abychom chtěli a konali, co On chce, abychom tak byli spoludělníci milosti Boží.“ Sv. Celestin.

P o d o b e n s t v í.

„Kupec, ačkoliv už bohat, nenechává přece peněz svých mrtvé v truhlici ležeti, ale hledí je vším možným způsobem uvésti v obchod, a čím říději jmění jeho bez užitku leží, tím se pokládá za šťastněj-

šího; neboť takto přichází k bohatství. Podobným způsobem nepodrzuje ani Bůh milosti v rukou svých, ale lidem je rozděluje, aby jimi dobře činili a působili.“ *Sv. Irenej.* — „Milost Boží navštěvuje bez ustání srdce naše a nalezá-li tu připravené místo, vchází a přebývá tam. Naopak tomu opouští srdce nečisté. Bůh milosrdenstvím hnut neváhá znovu hříšníka milostí svou navštívit; a však shledává-li v jeho duši tutéž nečistotu jako prvé, ode všad se odstraňuje, nebo nenachází žádného místa, kde by vjíti a sídliti mohl, jak by chtěl. A však nepřestává sladkým své milosti paprskem na dvířka srdce tlouci, aby se tam dostal a hříšníka k sobě nazpět povolal.“ *Týž.*

„Ačkoli stavení naše nestojí bez působení svého Umělce, aniž by budova naše mohla zůstatí neporušena, kdyby neměla ochrany Tvůrcovy; nicméně však, jelikož jsme kamení rozumné a látka živá, přece zbudovala nás ruka Stvořitelova tak, aby každý, kdo má opraven býti, se svým Tvůrcem spolupůsobil. Neodděluj se tedy poslušnost lidská od milosti Boží, aniž se odtrhuj od onoho dobra, bez něhož nemůž býti dobrou.“ *Sv. Lev. VI.*

„Lenivému a nedbanlivému a komu, kdož se sám mrhá, zraňuje a kazí, byť mu pak tisíce lékařství nebo pomoci dal a okolo něho tisíc ohrad udělal, nebudeš ho moci lepším učiniti ani opravití, leč by on sám prvé to, což na něm jest učinil.“ *Sv. Jan Zl.* „Jako země žádných požitků nepřináší bez deště a déšť žádných požitků nepůsobí bez země: tak ani milost neúčinkuje bez vůle, aniž vůle bez milosti.“ *Týž.* „K šťastnému zlčení, pravil věhlasný lékař *Hypokrat,* potřebí jest netoliko, by lékař svou povinnost konal, noprž by i nemocný, což povinen jest, zachoval. Takť i s milostí Ducha svatého.“

„*Dva poustevníci* hrabali v lese dobrou zemi (prst), kterouž v pytlích odnášeli do zahrady. Slunce jen plálo a mouchy je velmi obtěžovaly, pročež byl mladý poustevník velmi nevrlý. „Milý bratře, dí mu starší, pros o milost trpělivosti!“, „Nejednou jsem prosil, odvece mladší, ale nadarmo!“ Starší tiše kopal, a když opět naplnil pytel, žádal mladšího, aby mu pomohl zvednouti na bedra. I chopil se tento pytle i vší silou ze zadu hodil mu ho na ramena; než starší zas z předu pytel stáhl, že na zem upadl. „Co to děláš? dí mladší, vždyť pomoc mou zase maříš!“ „Hle, praví starší, tak jest to i s pomocí Boží. Bůh jest stále hotov pomáhati, než, pakli s pomocí Boží spolu nepůsobíme, ano jí odpíráme, co nám tu může prospívati?“

Jestliže král u člověka chudého svůj poklad uloží, nesmí ho

tento za své jmění považovati, neboť ho opět na něm požádá. Podobně i s poklady duchovními t. s milostí Boží.

Sem náleží i podobenství Kristova o dobrém hospodáři (*Mat. 13, 52.*), o králi, kladoucím počet se služebníky (*Mat. 18, 23.*), o dělnících na vinici (*Luk. 19, 11.*), o služebníkovi věrném a nevěrném (*Mat. 24, 45.*), o těžení s hřivnami (*Mat. 25.*) a t. d.

Povzbuzení. Abychom všeliké milosti k spasení potřebné obdrželi, prosme za ni Ducha sv. a přijavše ji spolu působiti se snažme.

Příklady nám poskytují všickni svatí a světice Boží, jako : *Petr, Pavel, Maria Magd., Marie Egypťská* a t. d. Žádný z nich nestal se svatým bez milosti Boží, aniž bez svého přičinění.

Jestíť svatý Duch
jistě pravý Bůh,
třetí Božská osoba,
lidských srdcí ozdoba.

Milosti On udílívá,
kdo Jej hoden zbožně vyzývá:
tož se modli s vroucností,
dojdeš také milosti.

Všecko působení, činění i cbtění
není z nás, leč Božským přispěním;
Bůh dá srdce nové, v němžto ctnosti vsnove
Ducha svého do nás vložením. *Frýček.*

IX. Článek víry.

„*Svatou Církev obecnou, svatých obcování.*“

Devátý článek víry učí: 1. že Pán Ježíš zřídil Církev a 2. že v té Církvi jest obcování svatých.

A) O Církvi.

Kristus Pán přišel vykoupit všech lidí, všech věků a krajin. Aby však vykoupení Kristova všickni lidé účastni býti mohli, třebať: aby učení jeho neporušené světu se hlásalo; též aby milosti, ježto nam získal, všem se rozdávaly a vůbec aby lidé k pravému životu podle Krista vedeni a spravováni byli. Na ten konec ustanovil Kristus Pán Církev svatou.

I. Výměr.

Svatá Církev obecná jest viditelné shromáždění všech právě věřících křesťanů, kteří mají jednu viditelnou nejvyšší hlavu, římského papeže, jedno učení vyznávají a jedněch svátostí užívají.

Římský Katechismus pojem o Církvi dle sv. *Augustina* takto udává: „Církev jest lid pravověřící po všech končinách světa rozšířený.“ — Než to po vyložení celého článku lépe se vyrozumí.

II. Zakladatel a zrást Církve

jest sám *Ježíš Kristus*, světa Spasitel a proto slove církev Kristova.

První viditelný počátek záležel z 12 apoštolů, z 72 učeníků, z některých nábožných žen, tajných přátel a přívrženců Ježíšových, jakož byli Nikodem, Josef z Arim., Gamaliel a j.

Opravdivá pak jednota neb společnost (Církve) vznikla teprv po seslání Ducha sv. přičiněním sv. *Petra* a ostatních apoštolů v Jerusalemě i v okolí. A když apoštolové dle rozkazu Kristova (*Mat. 28, 20*) do veškerého světa se rozešli, hlásajíce Evangelium a křtíce ty, kteří uvěřili, tu povstaly nesčíslné sbory (*církve částečné*) věřících (bratří, svatých, křestanů), kteříž, ač po všem světě rozptýleni, přece jedno učení vyznávajíce, jedním Duchem řízeni jsouce, takměř jednu velikou rodinu činili, jež záhy byla nazvána *Církví křestanskou katolickou*, (viz Úvod str. 17—19.)

III. Jmena a obrazy Církve.

Slovo *Církev* — původu řeckého, znamená sbor, *shromáždění věřících*, pak i místo, dům, v němžto věřící k službám Božím se shromáždí, jako u Srbů a na Slovensku Církev, u Poláků *kościół*, u nás *kostel* neb chrám Páně.

O této Církvi své mluvil *Pán Ježíš* často v *podobstvích*. On ji nazýval *královstvím Božím*, jehožto králem jest on sám, jehož představení jsou sv. apoštolové a poddaní všickni věřící, On ji přirovnával *k domu*, jehož on úhelným kamenem a základem sv. apoštolové, zvláště pak Petr, jehož skálou nazval. Také *k vinici* ji přirovnával, na kterouž nebeský Pán dělníky povolal. Též *k roli*, na kteréž pšenice i koukol roste až do času žni; *k síti*, kteráž z moře tohoto světa dobré i zlé vytahuje; konečně *k ovčinci*, v němžto ovce — věřící se shromáždí (*Jan 10, 1*). Sv. Pavel zve ji domem Božím, sloupem a utvrzením pravdy (*I. Tim. 3, 15*), nevěstou Kristovou (*II. Kor. 11, 2*; *Ef. 5, 25. 32*); konečně tělem Kristovým (*Ef. 1, 23*; *Kol. 1, 24*).

Ano již v *St. Zákoně* předobrazena byla Církev v korábě Noemově (*I. Mjž. 6, 14*), stánkem svědectví (*II. Mjž.*) a městem Jerusalemem (*Zjev. 21, 2*).

IV. Správa a řád Církve.

1. *Kristus* založil Církev, jižto sám *co hlava neviditelná* řídí skrze Ducha sv. „A aj, já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa“ (*Mat.* 28, 20.). „Muž jest hlava ženy, jakož i Kristus hlava Církve“ (5, 23 † 4, 15 † 1, 22.; *Kol.* 2, 18 † 3, 10.).

2. Než, jelikož Církev jest společnost viditelná*) tudíž v ní spasitelné dílo své dále vedl a vede *prostřednictvím apoštolův a jejich nástupců*. Protož

a) povolal učeníky a volil 12 apoštolů, k nimžto pravil: „Já vás mám za přátely; nebo což jsem koli slyšel od Otce svého, oznámil jsem vám. Ne vy jste mne vyvolili, ale já jsem vás vyvolil a postavil jsem vás, abyste šli a užitek přinesli, a užitek váš aby zůstal“ (*Jan* 15, 15.). „Jakož mne Otec poslal, i já posílám vás“ (*Jan* 20, 21.). „Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá; kdož pak mnou pohrdá, pohrdá tím, kdož mne poslal“ (*Luk.* 10, 16.).

b) Slíbil jim, že s nimi zůstávati bude do skonání světa (*Mat.* 28).

c) Po svém pak odchodu za *viditelný nástroj Ducha sv.* je ustanovil. „A jáť prositi budu Otce a jiného utěšitele a učitele dá vám, aby s vámi zůstal na věky“ (*Jan* 14, 16. 17.). „Jakož ty mne poslal na svět, i já jsem je poslal na svět“ (*Jan* 17, 18.).

Pomocí Ducha sv. měli tedy apoštolové *trojí Úřad Kristův* zastupovati, a proto dal jim moc

α. *slovo Boží hlásat* (úřad prorocký neb učitelský);

β. *oběť mše svaté konat, křtít a ostatní svátosti udělovat* (úřad kněžský); jakož i

γ. *Církev řídit a spravovat* (úřad královský neb pastýřský)

An *Kristus* apoštolům trojí úřad svůj odevzdal, učinil je

*) Mluví se o Církvi neviditelné na základě slov Kristových: „Království mé není z tohoto světa“ . . . (*Jan* 18, 36, 37.). „Království zajisté Boží není pokrm a nápoj, ale spravedlnost a pokoj a radost v Duchu sv.; nebo kdož v tom slouží Kristu, líbí se Bohu a chválu má u lidí“ (*Řtm.* 14, 17. 18.). Než tam i tuto o moci a působení pravdy učení Kristova se jedná. —

„Bůh nás vede od věcí viditelných k neviditelným, dopouští, abychom dříve co dítky nedospělé zevnější křesťané byli a poznenáhla se vnitřními stali, a k tomu třeba Církve viditelné. Z této teprv neviditelná vychází, křesťané totiž tak zvedení, že se Bohu v duchu a v pravdě klaní.“ (Viz: *Katol. církv. dějepis* od K. Háse.)

svými nástupci, duchovními vrchnostmi a služebníky své církve, aby věřící nejen spravovali, ale jim také posluhovali těmi věcmi, kterých ku spasení třeba.

Texty. „Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi. Protož jdouce učte všechny národy, křtíce je ve jmenu Otce, i Syna, i Ducha sv.; učíte je zachovávatí všecko, což jsem koli přikázal vám: a aj, já s vámi jsem až do skonání světa“ (*Mat. 28, 18—20.*; srvn. *Mar. 16, 15.*; *Sk. 1, 8.*; *Luk. 10, 16.*). — „Chléb, kterýž já dám, tělo mé jest, kteréž dám za život světa. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, máť život věčný, ve mne přebývá a já v něm“ (*Jan 6, 52. 55, 57.*; srvn. *Luk. 22, 11.*). „To čiňte na mou památku“ (*Luk. 22, 19.*). „Jakož mne poslal Otec, tak i já posílám vás. To pověděv, vdechl na ně a řekl jim: Přijměte Ducha sv.; kterýmž odpustíte hříchy, odpouštějíť se jim, a kterýmž zadržíte, zadržány jsou“ (*Jan 20, 21—23.*). „Stůněli kdo .“ (*Jak. 5, 14. 15.*; *Sk. 13, 2.*; *Ef. 5, 22. 25. 30—32.*). „Budtež bedliví sebe i všeho stáda, v němžto Duch svatý ustanovil vás biskupy, abyste spravovali církev Boží“ (*Sk. ap. 20, 28.*). „Kdo vás slyší .“ (*Luk. 10, 16.*). „Jestliže Církev neuposlechne . . — Cožkoli svázete na zemi, bude svázáno i na nebi“ (*Mat. 18, 17. 18.*).

d) Tento trojí úřad *apoštolové pomoci Ducha sv.* bedlivě *zastávali*: hlásali Evangelium ústně (někteří i příležitostně psali), rozdávali sv. svátosti a zakládali osady věřících, Církve, které spravovali, jakož o tom mnohá místa *Písma sv.* svědčí. „Nemůžeme nemluvíti toho, co jsme viděli a slyšeli“ (*Sk. 4, 20 † 2, 4 † 3, 12.*). „Na místě Kristově poselství konáme, jakoby Bůh sám mluvil skrze nás“ (*II. Kor. 5, 20.*). „Ti, kteří ochotně přijali řeč jeho (Petrovu), pokřtěni jsou. I v trvali v učení apoštolském a v sdílnosti lámání chleba a na modlitbách“ (*Sk. 2, 41, 42.*). „Uslyševše, že Samaří přijala slovo Boží, poslali tam Petra a Jana, kteříž přišedše k nim, modlili se za ně, aby přijali Ducha sv. I vzkládali na ně ruce, a oni přijali Ducha svatého“ (*Sk. 8, 14—17.*).

e) Ačkoli se apoštolové do veškerého světa rozešli, nicméně naplnění jedním Duchem, jedno učení hlásali, jedné svátosti udělovali, dle jednoho rozkazu se spravovali, ano časem se i scházejíce, o záležitostech Církve *společně* se radili (*Sk. 15.*).

f) Poněvadž ale sv. apoštolové všude býti a navždy tu zůstatí nemohli, dostali i ode Pána plnomocenství, by místo sebe jiné *nástupce* povolávali a jim tuže moc udělovali, kterouž sami byli nadáni (*h α β γ*); jakož v skutku i činili. Tak zvolili na místě

Jidáše Matěje (*Sk.* 1, 26.), a Pavla k apoštolskému dílu povolali (*Sk.* 13, 1—4.), kterýž zase Timotea v Efezu (*I. Tim.* 4, 14.) a Tita v Kretě (*Tit.* 1, 5.) na místě sebe ustanovil. Tímž způsobem Klement, Ignác, Polykarp a j. od samých apoštolů za správce Církve byli ustanoveni, jakož o tom starobylí spisovatelé svědčí. Tito pak zřídili a ustanovili zase jiné — biskupy a kněží — a tak v nepřetržené posloupnosti děje se až na naše časy. Biskupové a kněží jsou tedy nástupcové a ředitelové Církve, na něžto z apoštolův a učeníkův všechna moc a všechno právo posloupně z rozkazu Kristova přešlo. „Jakož mne Otec poslal, tak i já posílám vás“ (*Jan* 20, 21.).

3. Aby pak v Církvi *řád a jednotu* po všechny věky zachoval *Kristus*,

a) *Petra ostatním apoštolům představil* i za svého náměstka, za hlavu Církve ustanovil, dada jemu přede všemi apoštolův klíče království nebeského, odevzdal mu nejvyšší duchovní moc a učinil jej vrchním pastýřem svého stáda. Privil k němu totiž: „Ty jsi Petr (skála) a na té skále vzdělám Církev svou a brány pekelné nepřemohou jí“ (*Mat.* 16, 18.). „A tobě dám klíče království nebeského, a cožkoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi, a cožkoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi“ (*Mat.* 16, 1.).

Protestanté vykládají to místo, jakoby Kristus založil Církev na víře Petrově; avšak výslovně se praví: „Ty jsi Petr (Kephas, skála), a na té skále založím Církev svou.“ — Namítají dále, že moc vázati a rozvazovati i ostatním apoštolům svěřil (*Mat.* 18, 18.); než jedině Petrovi dal klíče, to jest moc vládnoucí v domě Božím — v Církvi — a i moc vázati a rozvazovati dříve a zvláště než ostatním apoštolům pospolu, jemu udělil.

Po svém pak z mrtvých vstání, než odešel na nebesa Kristus, znaje slabosti a však i víru a lásku Petrovu, ptal se jej třikráte: „Petře, miluješ mne? Šimone Jonášův miluješ mne více, nežli tito? . Řekl jemu: Ovšem, Pane, ty víš, žeť miluju tebe. Dí jemu: Pasiž beránky, pasiž ovce mé“ (*Jan* 21, 15—18.), kterýmižto slovy celé své stádo, totiž apoštolů i věřící jemu odevzdal. K němu i druhdy pravil: „Já pak prosil jsem za tebe, aby nezhyňula víra tvá, a ty někdy obrátě se, potvrzuj bratří svých“ (*Luk.* 22, 32.).

Tuto svou přednost znal *Petr* i podle ní *také jednal*. Hned po odchodu Páně činil návrh, aby místo Jidáše jiný apoštol byl zvolen (*Sk.* 1, 15—22.). Po seslání Ducha sv. první káže (*Sk.* 2, 22.), první zázrak činí (3, 6—8.), za sebe i za ostatní před

soudem odpovídá (3, 20—26.), pohany nejprvé do Církve přijímá (10, 11.), sněm Jerusalemský spravuje i při o platnosti Zákona Mojžíšova ohledně křesťanů z pohanstva obrácených rozřešuje (15, 1 . .), — A *druzí apoštolové* vždy přednost mu dávali. Evangelisté vždy jej prvního mezi apoštoly jmenují, ač nebyl nejstarší, aniž první byl povolán (*Mat.* 10, 2.; *Mar.* 16, 7.). Za hlavu Církve uznán byl i od *Pavla*, kterýž jak sám dí, pro Krista nejvíce pracoval, — nicméně třetí rok po svém obrácení k Petrovi přišed, dlouho s ním pobyl a o záležitostech víry vyjednával (*Gal.* 1, 17—19.).

Námítka. Tudíž představenství Petrovo zajisté v Písmě dobrého základu má; nicméně upírají protestanti, že by si kdy takové moci byl osoboval *Petr*, který se sám *spolustarším nazýval* (*I. Petr* 5, 1—2.); i více takových míst uvádějí (*I. Petr* 2—4.; *II. Kor.* 1, 24 + 4, 15.; *Jan* 21, 18. 19.). Než tu všudy pokora, mírnost, láska, spravedlnost . . Petrova i ostatních apoštolů se na jevo dávají, jakéž vlastnosti představenému Církve zajisté sluší.

Tak *věřilo se po všechny věky.* „Všickni *sv. Otcové a učitelové Církve sv. Petra* za hlavu všech apoštolův (kníže apoštolské) a celé Církve B. jsou prohlásili. Origines, Ambrož, Řehoř Naz., Cyrill Jer., Epifan, Tertul. a všickni ostatní jednosvorně učí a svědčí, že Církev na sv. Petru byla založena a že jemu nejen nejvyšší správa, alebrž i přednost přede všemi ostatními apoštoly ode Pána byla udělená. Na něm (Petrovi) na jediném vzdělával (Pán) Církev svou; jemu jediné svěruje ku pasení ovce své. I ačkoli po svém z mrtvých vstání všechněm apoštolům stejnou moc uděluje (*Jan* 20, 21—23.), přece aby objevil jednotu, jedinou stolicí zřídil a tétěž jednoty základ, na jednom spočívající, svou vzhledností rozpoložil. Bylit ovšem i ostatní apoštolé to, co Petr byl, zároveň i pocty i moci součastnění: a však začátek pochodí od jednoty a *primát* (přednictví) se Petrovi dává, aby jedna Církev Kristova i jedna stolice učitelská se poukázala. Všickniť jsou pastýřové, ale stádo se ukazuje jedno, anoť ode všech apoštolů pro doličení jedné toliko Církve Kristovy, správou jednosvornou má býti paseno.“ *Sv. Cyprian.* „Kdož by medle nevěděl, že nejbl. Petr jest první z apoštolův? Co se jeho samého dotýče, byl z přirozenosti člověkem, z milosti křesťanem, skrze hojnější milost jedním a sice prvním z apoštolův: když však bylo k němu řečeno: Tobě dám klíče . ., tu veškerou znamenal Církev, na kterouž v tomto věku rozličná pokušení co přívalové, proudy a bouře dorážejí a neklesá: poněvadž jest vzdělána na skále, odkudž i Petr obdržel jméno. *Sv. Augustin.* „Poněvadž byl Petr u víře

prvním, zasloužil sobě, že na něm byla Církev vzdělána.“ *Sv. Basil.* „Což bylo dáno Petrovi, svěřenost jest, jak se zdá, všechněm apoštolům. Že však mělo Petrovi něco zvláštního uděleno býti, dánoť jest to prvé *jemu samému*. „Tobě dám klíče .“ řečeno jest prvé než jsou pověděna slova: „cožkoli svážeš na zemi.“ A v skutku, povážíme-li slova pověděná v Evgl., shledáme, že poslední týkají se Petra i druhých apoštolů, první však, řečená Petrovi, že v sobě zavírají přednost a vrchnost před jinými.“ *Origines.* „Slovem „klíče“ byla sv. Petru nejvyšší moc v Církvi pojištěná, dle oněch slov, jež se čtou v *Zjevení* (3. 17.).“ *Sv. Alfons Lig.* „Nejbl. Petr, kníže apoštolů, hlava a sloup víry, základ Církve kat. obdržel klíče království neb. od Ježíše Krista Pána našeho.“ *Sněm Efez.* — *Sv. Petr*, kníže ap. a hlava Církve, nejprvé *na založení Církve Jerusalemské* pracoval, ale i jiné Církve zřídil a spravoval jako v *Antiochii*. Z Antiochie odebral se do krajin maloasiatských i hlásal Evangelium v Pontu, Kapadocii, Galacii, v Bitynii (I. *Petr.* 1, 1.) ano i v *Římě*, kdežto dvakráte byl, totiž v roce 42 dříve než od Herodesa uvězněn a od anděla byl vysvobozen, což se r. 44 stalo. A po druhé řídil Církev římskou až do 67. roku, v kterémžto pod císařem Neronem — byl ukřižován, jakž Pán byl předpověděl (*Jan* 23, 18. 19.). Že *sv. Petr v Římě biskupoval i zemřel*, mnozí sv. Otcové dosvědčují: „Petr léta druhého císaře Klaudia, aby přemohl Šimona čarodějnika, do Říma pospíšil, a tam dvacetí pět let stolicí kněžskou držel až do roku posledního císaře Nerona.“ *Sv. Jarolím.* „Nero, aby se zjevným nepřítelem křestanstva ukázal, prvé žádal bezživotí těch apoštolů, a Pavla zajisté v samém městě Římě stíti, Petra pak ukřižovati rozkázal; o čemž svědectví hledati jinde zdá se mi zbytečno, poněvadž to svědčí sami jejich slavní hrobové, kteříž až do dnešního dne tam se nacházejí.“ *Euseb.* „Oba (Petr a Pavel) v tomto městě spolu učivše, také spolu jedním a tímž časem mučennictvím korunováni jsou. *Diviš Kor.* „Řím jest beze vší pochybnosti ono místo, na němž byl sv. Petr ukřižován. Veškerá šedověkost vypravuje o tom, ačkoliv naši odpůrcové nejeu upírají, že v Římě zemřel, nýbrž i přehatrnými a nejvyš nedůstojnými důvody dokázati usilují, že sv. Petr v Římě se ani nezdržoval, ani tam nesídlil. A však Papius, učeník apoštolský, uvádí dle vypravování Eusebia svědectví, z nichž vysvítá, že sv. Petr první svůj list z Babylona, t. j. z Říma psal; a s tím se shoduje též i sv. Jeroným . Když pak sv. Petr asi 25 let v Římě pobyl a vládu círk. obstaral , byl lapen a k ukřižování odsouzen; kterýžto z pokory sobě vyprosil, aby byl

v postavě obrácené ukřižován, s nohama vzhůru a s hlavou dolů, ježto z úcty svému B. Spasiteli rovným býti nechtěl. Co jsem tuto přednesl, pochází od spisovatelů tak důkladných, že jich výroku nikdo rozumný odporovati nemůž. Pochází to od sv. Ambrože, z jeho řeči proti Auxentiovi, z Athanasova obhájného spisu stran útěku, z pojednání Jeronýma o sv. Petru.“ *Sv. Frant. Sal.*

b) *Sv. Petr* zemřel; než ale dle přípovědi Kristovy měla Církev do skonání trvati, protož všecku udělenou sobě *moc a přednost jinému odevzdal*, kterýž po jeho smrti celé stádo Kristovo pásal, t. dle hodnověrných zpráv svému nástupci v Římě *Linovi*, Linus *Kletovi*. Tak se děje v nepřetržené posloupnosti až na naše časy. *Moc sv. Petra jakožto hlavy církve, přešla na jeho nástupce, biskupa římského. Nástupce sv. Petra má jméno papež, což jest tolik jako otec věřících; sídlo jeho jest v Římě a protož slove biskup římský.*

Papežové jsou náměstkové Kristovi, protože dědí jeden po druhém veškerou moc a přednost sv. Petra, jehož byl Pán Ježíš na svém místě za nejvyšší viditelnou hlavu církve ustanovil. Tudy *Římský biskup neb papež jakožto nástupce sv. Petra ustanovením božským jest nejvyšší hlava, nejvyšší pastýř církve a střed vši jednoty.*

c) *Námítky*. Sami mírní protestanti potřebu jednoty, přednictví a hlavy v Církvi uznávají. Než mnozí *namítají*

α. že Kristus jest hlava Církve, již řídí skrze Ducha sv. (*Ef. 1, 22 + 4, 5*). „Pán Ježíš ovšem jest a bude nejvyšší hlavou Církve (v. str. 497), on nikdy nepřestane býti základním úhelním kamenem (*Ef. 21, 20*), rovně jako zemský mocnář hlavou svého království ostává, byť i v čas nepřítomnosti své některého ze svých miláčků strážcem a ředitelem svého mocnářství byl učinil. Než ale P. Ježíš jest hlava neviditelná; od té doby, co na nebesa vstoupil, řídí a spravuje Církev svou způsobem neviditelným. Viditelné shromáždění musí ale míti viditelnou hlavu a sice toliko jednu, poněvadž jest Církev tělo jedno a ta viditelná hlava jest řádný nástupce Petřův, biskup Římský.“ *Jirsík.*

β. Namítají, že takoveto přednictví odporuje slovům Písma, jelikož sám P. Ježíš řekl: „Kdo jest největší mezi vámi, budiž jako nejmenší“ (*Luk. 22, 26*). „Ale vy nechtějte býti nazváni Rabbi, nebo jeden jest mistr váš, vy pak všickni bratří jste. A otce nenazývejte sobě na zemi; nebo jeden jest Otec váš, kterýž jest v nebesích. Aniž se nazývejte mistři; nebo jeden jest mistr váš Kristus. Kdo z vás větší jest budeť služebníkem vašim“ (*Mat. 23, 8—11*; srvn.

Mat. 18, 1. 4 † 23, 8.; *Jan* 13, 13—15.). Než tu vyzývá Kristus Pán učeníky své k pokoře. Chtěl-li bys taková místa doslovně přijímati, nesměl bys na zemi nazývati nikoho ani otcem, ani učitelem. Ostatně nazývá se papež služebník všech služebníkův.

γ. *Upírají, že by Římský biskup byl nástupce Petráv*, ješto alespoň pochybno jest, zdali byl Petr v Římě biskupoval; než toť proti zřejmému svědectví dějepisu.

δ. Toť ovšem pravda, že slovo *papež* (papa = otec) se v *Písmě nenalezá*, než ale nalezá se tam *věc*. Nebo písmo mluví o vyšších a nižších duchovních vrchnostech; papež ale jest duch. vrchnost, jehož úřad jest v Církvi nejvyšší.

ε. Dokládají, že *do IV. ba do V. století papežství nebylo stopy*. Než četné výroky a děje všech věků dosvědčují, že přednost takováto po Petru zděděná v Církvi vždy uznávána a hájena byla. Jako sv. Petr moci a přednosti své užíval, rovněž tak i jeho nástupníci hned v prvních stoletích moc svou a přednost platnu činili. Tak hned v I. stl. při sporném volení biskupa v Korintu rozepři nerozsoudil Jan apoštol, který ještě živ byl, nýbrž Klement, kterýž třetí seděl po Petrovi na stolici Římské. Sv. Polykarp, učenik sv. Jana, až z Asie do Říma cestu konal strany rozporné otázky, týkající se velikonoční slavnosti. VII. stl. pap. Viktor hrozil vyobcováním biskupům asiatským, kteří se mu se strany ustanoveného času k slavení velikonoc podrobiti zpěčovali. V III. stl. biskup Ř. Štěpán povstal proti sv. Cyprianu, kterýž platnost křtu od kacířů uděleného upíral. V IV. stl. nápodobně Julius jako hlava Církve si počínal. „Tak papežství, ustanovení Kristovo pořáde viditelněji vynikalo a čím více Církev, tím více i moc jeho se rozmahala. — Řím byl vždy zřejměji a obecněji za stolici ap. uznáván. Na Řím se círk. správcové ve všech důležitostech odvolávali. Řím ve věcech náboženských vždy rozhodoval, mužně a statně hájil čistotu víry katolické. — Záhy dávali círk. Otcové stolici Ř. to svědectví, že zázračně ode všech bludů byla uchována. — Což tedy divného, že se všickni biskupové po ni ohlíželi, v ní střed svůj nacházejíce?“ *Haas*. „Žádný obecní sněm nebyl držán, na němž by buď papež sám aneb jeho zástupce nebyl předsedal; aniž jaké usnešení nabylo platnosti dříve, než bylo od papeže potvrzeno a kdoby se byl zpěčoval, biskupa Ř. za hlava Církve uznati, byl po všecky časy za odštípence Církve považován.“ *Jirsík* (v popul. dogmatice.)

Svědectví církv. učitelův.

Sv. Ignác (z 2. věku) nazývá církev Římskou předsedkyní celého sboru lásky (církve). *Tertullian* (v II. stl.) nazývá Ř. biskupa „prvním z kněží a biskupův.“ *Sv. Cyprian* (III. stl.) dí: „Církev Římská jest kořen a matka Církve katolické.“ — „Církev Ř. jest nejpřednější stolice, z níž jednota kněžství posla a k níž blud nemá přístupu.“ *Týž.* „S nástupcem rybáře a s učeníkem kříže mluvím. Ten rybář byl Petr. Damas jest tedy rybářův nástupce, protož i nástupce Petřův.“ *Sv. Jarolím.* „Největší, nejstarší a všem známá Církev (jest ta), kteráž v Římě ode dvou nejslovůtnějších apoštolův, Petra a Pavla založená a zřízená byla . . . K této Církvi má se pro její větší přednost celá Církev, t. j. všickni věřící světa mají se k ní připojiti, v níž podání ap. ode všech vždycky zachováno bylo.“ *Sv. Irenej.* „Tys dle pravdivého slova Božího Petr (skála) a na tom základu sloupové Církve t. j. biskupové jsou postaveni.“ *Sv. Athanáš.* „Tutéž moc, kterou Kristus Petrovi odevzdal, ráčil též odevzdati papežům, jeho nástupcům; neboť moc ona nebyla dle poznamenání *sv. Augustina* udělena Petrovi v prospěch jeho osoby, alebrž ku blahu Církve. Tou příčinou, dokudž Církev stávati bude, jest třeba, aby tutéž moc měli papežové.“ *Sv. Alfons Lig.* „A první obecní sněm Nicenský (328) dí výslovně: „Římská Církev měla vždy přednost“ (can. 6.). Biskup, jenž sídlí v Římě, jest hlava a kníže všech patriarchův; neboť jest první jako Petr, jemuž jakožto náměstkoví Kristovu v celé kř. Církvi dána jest moc nad veškerými národy. A kdokolivěk by učil naopak, jest sněmem vyobcován (can. 39.). Podobně mluví sněm Konstantpl. II. (381.), Efezský (431.), Chalcedonenský (451.), o kterýchž i helvetské vyznání svědčí, že čisté a pravé učení Boží předkládají.“ —

ξ. Vytýká se katolíkům, že Církev, ano *papeže nad Písmo staví*. On ale s biskupy a s veškerou Církvi Duchem sv. řízenou bdí a pečuje o to, aby slovo Páně neporušeně chováno i věrně plněno bylo.

η. Závidí se *papežům světská mocnost a panování*, kteréž řízením Božím a během času nabyli, aby u vykonávání moci duchovní byli odvislí jen od Boha. „Na počátku Církve papežové byli sami nemající a toliko dobročinností věřících chováni, však vedením prozřetelnosti Božské zponenáhla vznikalo dědictví sv. Petra (stát papežský). Už za času krvavých protivenství Církve sv. odevzdávaly jí nábožné duše své časné statky, aby tím snáze dobrý

boj pro víru bojovati mohla. — Zdá se, že Církev brzy nějaké dědiny u Říma obdržela anebo koupí získala (o čemž p. Urban v III, stl. zmínku činí). V IV. st. Lucína, matrona Římská za papeže Marcela, učinila Církev sv. všeho jmění dědičkou. Papež Damas vládl už mnohými statky. — Císařové východní vladařství majíce nad Římem v slabosti své časté vpády divokých národů zameziti nemohli. Papež Štěpán III. císaře východního snažně prosil o pomoc a ochranu proti Longobardům, jakouž když neobdržel, vzal útočiště své ku králi francouzskému Pipinovi. Pipin válečným vojskem vtrhl do Italie, odňal Astulfovi, králi Longobardskému, Ravennu s 22 městy a to vše papeži darem dal. Takto dědictví sv. Petra, z počátku jen nepatrné, znamenitě se zvýšilo a potom ještě více se rozmáhalo, k čemuž přispívali Karel Vel., Ludvík, Klotár, Jindřich, Otto, nábožná hraběnka Mathilda, až konečně papež i samovládu nad Římem obdržel. — Než papežové časných statků Církve neužívali ani k mamoně, ani k rozmnožení svého bohatství, ani k obohacení svých přátel, ani k rozšíření svých zemí, ani k zbytečně slávě osob svých, ani k nádhernosti, ani k marnotratnosti, ani k vychlubenosti, ani k požívání světských kratochvílí, ani k jakým jiným světským ohledům marným. — Skrovnícký počet vyjímajíce, všem tu spravedlivou chválu dáti musíme, že zemských důchodů svých k nesmrtelné zásluze své obraceti uměli, k zvelebení cti a slávy Boží, k rozšíření víry a Církve Kr. mezi pohany, k zvýšení řádu a napravení kázně církevní, k prospěchu nuzného člověčenstva, k podporování umění, k zapuzení divokých národů země plenících, totiž Saracenů, Longobardů, Vandalů, Hunů, Turků a j.“ *Macan.*

⊕. Obviňují se papežové, že byli *pěstitelé tyranství a inkvisice.* Než známo, že inkvisice Španělská nebyla soudem církevním, ale politickým, nebyla soudem kněžstva kat., ale králův Španělských, jak uznávají sami protestanti: Ludvík Spittler, Ranke, Dr. Leo, Menzel, Guizot a jiní. — Pravdat ovšem, že hrozným soudem inkvisičním stíhání, žalařování a trestání bývali též lidé za příčinou náboženství. Než násilí v náboženské příčině užívalo se k rozkazům králův Španělských a nikoli papežův Římských. Ano stáváť na to i bytelných, zřejmých důkazův, kterak se proti inkvisicí a krvavým nálezům jejím na odpor stavěli biskupové i papežové Římští, n. p. Sixt IV., Julius II., Lev X., Řehoř XIII, Pius IV. a t. d.

ι. Za vinu se některým papežům klade, že *nadužívali své moci.* Pravda, že se míchali časem do světských záležitostí; než k tomu nuceni byli potřebou času, i dalo se ku prospěchu člověčen-

stva. Tak *Lev I.*, za jehožto panování Attila, král Hunů, s četným válečným lidem vpád učinil do Italie, a na všech cestách svých strašlivé, krvavé a záhubné památky po sobě zůstavil. Když dobyl a vyvrátil města Akvileji, Trevigio, Veronu, Mantui, Kremonu, Brescii a Bergamo, valil se k Římu, doufaje tu množství kořisti uchvátiti. Celé město se tráslo a děsilo příchodu jeho. Odkud by ochrance přijíti mohl, žádný neznamenal. Leo, byl ten ochrance. Miluje své a hotov jsa život svůj za ně položiti, odvážil se vstříc jíti tomu strašlivému podmaniteli a jej za ušetření města prositi. Prosil a dosáhl. Attila jinam se obrátil. — Ve třech letech po odchodu Attily král Vandalský Genserich vrazil s divokou zvěří svou do Říma a čtrnácte dní jej hrozně drancoval. I tu sv. Lev neustálými prosbami to vymohl, že G. života obyvatelů šetřil, domů nebořil, konečně i sám z města se vyklidil. A ne jedni proti světské moci hájili práv a prospěchu Církve katolické, jako v XI. věku Hildebrand pap. *Řehoř VII.*, jehož Martyrologium Římské nazývá nejstatečnějším ochrancem církevní svobody. — I za novějších časů papežové Pius VI. a VII. v boji pro pravdu a Církev stáli udatně a trpělivě. Jak známo, byl *Pius VI.* 20. února 1798 rozkazem Napoleona z Říma odvečen nejprv do Sieny, pak do Florencie a po nemnohém čase churavostí, mdlobou a stářím a zvláště zlým nakládáním vojáků všecken zemdlený, odvezen až do Valencie v zemi francouzské, kdežto kmet 81letý zemřel 19. srpna 1799. V těžkých časech přijal klíče sv. Petra nástupce jeho *Pius VII.*, jehož *Napoleon* žádnými pohrůžkami a protivenstvími oblomiti nemohl. Položiv kletbu na Napoleona, kterýž zrušení vlády papežské r. 1809 veřejně ohlásil, byl z Říma odvečen do Savony, kdež po 3 leta almužnami živ byl. R. 1812 byl do Fontenebla zavezen, v kterémž zajetí 6 měsíců strávil — až zkusiv neb. Pán stálost svého služebníka, z osidel bezbožníků jej vysvobodil. Když Napoleon totiž byl s trůnu svržen a ponížen, byl Pius na trůn papežský zase dosazen a povyšěn dne 24. května 1814. k nevyslovnému plesání Říma i všeho křesťanského světa. — Než Bůh dle nevyzpytatelných soudů svých dopustil, že předešlý papež *Pius IX.* dědictví sv. Petra — svých zemí a moci světské byl zbaven. Po nešťastné válce Francie s Německem t. 1870. přitrhlo vojsko krále italského k věčnému městu, jež po krátkém oblehání — mimo Vatikán, sídlo papežské — obsadilo; načež Řím za hlavní město sjednocené Italie byl prohlášen. — Dne 2. června 1871. přibyl král Viktor Emanuel do Říma a usadiv se na Kvirinalu učinil konec světskému panství svatého

Otce. — Papež nicméně sídlí se svým dvorem ve Vatikánu, odkud spravuje církev katolickou po celém světě rozšířenou.

κ. Vytýkají mnohé *nepořádky v Církvi a pohoršlivý život některých papežů*; i že katolíci chybám podrobeného člověka svatostí papežskou zovou a čest člověku nepřislušnou, jako líbání nohou, papeži prokazují. — „Pravda, že zvláště v 10. věku, v kterémž umění a ctnosti do temnosti zapuzeny a mravy vznešených a sprostých porušeny byly, seděli někteří nehodní na stolici papežské a že v Církvi skrze papeže mnohé nepořádky byly. — Než odkud to? Nepřátelé člověkové nasili koukol mezi pšenici. Kolikrátkoli nástupník sv. Petra svobodně a podle řádu círk. zvolen byl, téměř po každé volení to zdařilé bylo. — Když pak na stolici vetření bývali mužové vedlé libosti a rozmaru Římských císařů neb působením světských knížat, hrabat, rytířů aneb dokonce lstí ctižádostivých nestydatých žen, a když papežům takovým na odpor jiní zvoleni bývali, odkudž roztržky, zmatky a pohoršení vzniknouti musily: co divu, že . . i několik nehodných nástupců sv. Petra Církev sv. spravovalo? Ale vše to Církvi nebylo na zkázu. Tak zalíbilo se Bohu, aby okázal světu, že Církev kř. založena není na dokonalosti a svatosti nejvyšší viditelné hlavy, nýbrž na slovu, zaslíbení a moci Krista Ježíše; chyby pak a poklesky jednotlivých papežů svatosti její že neruší, aniž jí škoditi mohou. — Papežství Bohem jest ustanoveno a proto také ctihodno. Všeliký papež jest ale člověk a proto chybám podrobený. Tu tedy by se pravidlo *sv. Augustina* zachovati mělo: „Člověka učinil Bůh, chybu učinil člověk: miluj tedy, co učinil Bůh, člověka, a měj v nenávisti, co učinil člověk, totiž chybu.“ A potom: „Jistá věc jest, že z 259 papežů 77 se jich stkví v společenství svatých, a tudíž skoro každý třetí papež mezi svaté náleží.“ *Macan*. A proto již katolíci papeže svatostí nazývají, však ale nejvíce za tou příčinou, že jest hlavou *Církve svaté*, i velikou čest mu vzdávají jakožto náměstkovi Kristovu. Ostatně líbání nohou jest starožitný zvyk, ne pak článek víry.

λ. Koruna papežská (trojnásobná), berla (rovná), prsten (rybářský), stolice svatá (sv. Petra) a jiné ozdoby jsou *znamení duchovní i světské moci*, v čemž katolík nevidí závady aniž se uráží. —

Všecky takové a podobné námitky, hany a úsměšky proti papeži pocházejí z pouhé nevědomosti aneb slepé nenávisti.

Naučení mr. a příklady.

Moudrý a pravý katolík papeži, co viditelné hlavě Církve ochotně se podrobuje a vzdává jemu čest a poslušnost; i jakožto Otcí všech věřících lásku, důvěru a vděčnost mu prokazuje, podobně jako *sv. Augustin*, jenž kdysi řekl: „Z Říma přišel list, skončen jest soud.“ *Pipin*, král francouzský, uzřev papeže *Štěpána III.*, hned na svá kolena padl, i královna i děti jeho i všecko komonstvo jeho, prosíce o požehnání apoštolské. — *Císař Karel IV.* před smrtí syna mezi jiným takto napomínal: „Buď synu útle oddán Církvi katolické a papeži jejímu, jako Otcí duchovnímu každého času poslušným se prokazuj.“ — Rovněž jak známo, byli papeže poslušni naši milí patronové *ss. Cyrill a Metoděj, sv. Vojtěch a sv. Václav.*

4. Ustanovením Božským jest tedy další vedení spasitelského úřadu Kristova čili řízení Církve od *sv. apoštolů* přenešeno na *biskupy s papežem* sjednocené, a *kněží*, biskupům podřízené.

a) *Biskupové* první místo v Církvi zaujímají, *první řád činí.* „Na místě Kristově poselství konáme, jako by Bůh sám mluvil skrze nás“ (II. Kor. 5, 20.). Buďtež sebe pilní i všeho stáda, v němžto Duch sv. ustanovil vás biskupy, abyste pásli a spravovali Církev Boží, kteréž sobě dobyl svou vlastní krví“ (Sk. 20, 28.). „Po Kristu v Zákoně N. počal řád kněžský v apoštolu Petru, jemuž zajisté bylo první biskupství dáno v Církvi Kristově (Mat. 16, 18.). Tento tedy obdržel první moc vázati a rozvazovati; první také mocí kázání svého lid na víru obrátil: sic i ostatní apoštolové s Petrem rovného účastenství na cti a moci obdrželi jsou, kteří též po všem světě rozptýleni Evangelium kázali, po jich pak odchodu následovali biskupové, kteří na stolicích apoštolských po veškerém světě ustanoveni jsou.“ *Sv. Isidor.* „Nyní zastupují biskupové v Církvi v pravdě místo apoštolův: obdržují moc svazovati i rozvazovati; ještě stupeň vlády dosáhli jsou. Veliká to čest, leč i veliké jest břímě slávy této,“ *Sv. Řehoř.* „V biskupu se nalezají všickni řádové; nebo on jest prvním knězem, on jest knížetem kněží.“ *Sv. Ambrož.* „Jmeno biskup nepoukazuje na čest a vážnost, ale na snažnost. Pochází z řečtiny a původ jeho ten jest, že kdož jest představeným, bedlivým býti má těch osob, jimž představeným jest, maje totiž péči o ně. Slovo *ἐπισκοπεῖν* (čti: episkopein) mohlo by se vyložiti: snažnou péči míti o někoho.“ *Sv. Augustin.*

Hodnost biskupská obsahuje tudíž dvojí úřad, totiž papežský a biskupský:

α. „S úřadem papežským jsou následující práva a povinnosti spojeny:

1. dobrá nařízení dávatí;
2. pečovati, aby jednotlivé Církvě dobrými biskupy rozděleny byly;
3. o rozšiřování křesťanstva všemožně se starati;
4. neslušnosti z Církvě odstraňovati;
5. povstalé spory vyrovnávati, a
6. dle potřeby obecné sněmy svolávati.“*)

NB. Papeži ku pomoci v pozdějších časech zřízení jsou *cardinalové* — biskupové a kněží — kteříž radu papežskou činí.

β. *Biskupové* vedle *práv* svých ty *povinnosti* mají, aby

1. ctnostným a nábožným životem svým lidu na příklad byli;
2. všecky důležitosti náboženské u lidu svého buď sami aneb skrze zástupce své, (vikáře, děkany, faráře, kaplany) dobře obstarávali;
3. spisy svými (pastýřskými listy) vzdělávali a povzbuzovali;
4. dle práva a moci své v diecesích svých k dobrému všemožně působili; aby,
5. nekonáli papež povinnost svou, sami nad Církví bděli.“

(Učení kat. str. 30. Ostatně v. svěcení kněžstva v dílu II.)

NB. Důstojenství *patriarcha*, *primata* a *arcibiskupa* v důstojnosti biskupské nečiní rozdíl. „Stupeň bohatství neb moci, a pokora chudoby nečiní biskupa ani vyšším ani nižším.“ *Sv. Jarolím.*

b) Rovněž z vůle Páně přidělení jsou biskupům *kněží* (druhý řád), a *jahnové* (řád třetí): „On dal některé zajisté apoštoly, některé pak proroky, jiné pak evangelisty, jiné pak pastýře a učitele k dokonání svatých, k dílu služebnosti církevní, k vzdělání těla Kristova“ (*Ef. 4, 11. 12.*). „Biskupům jest odevzdáno řízení nad kněžími a jáhny.“ *Origines.*

NB. Tito tři stupňové (biskupů, kněží a jahnů) nazývají se *vyššími*, k nimž se i *podjáhenství* počítá, ačkoli jest lidského původu a jako *čtyři nižší* stupňové (akolytů, exorcistů, lektorů a ostiarů) teprv z potřeby Církvě povstalo.

α. *Kněží* se obyčejně za nástupce 72 učeníků Kristových považují, jakož někteří učitelové Církvě vykládají, jako blahosl. Ivo,

*) Sněm církevní (concilium) jest shromáždění biskupů (s papežem) k tomu cíli, aby se společně o duchovních věcech radili a usnášeli. Sněm takový slove obecný, jestliže biskupové z celého světa katolického s papežem shromáždění jsou. (Úvod str. 23—24.)

Inocenc a j. Než i z těchto učeníků, — když počet křesťanů rostl a přibývalo práce — si apoštolové své spoludělníky volili největším dílem nástupci svými po městech, vrchními řediteli jednotlivých Církvi biskupy je učinivše. Od nich se kněží (dle starších lidu v židovství; starší po řecku presbyteri, pryštové nazváni) tím rozeznávali, že moc kněžskou na jiné přenést nemohli, což jen biskupům náleželo.“ (Kat. církv. dějepis od Háse str. 20.)

Rozdíl mezi biskupy a kněžími i z Písma sv. vysvítá: „Pavel a Barnabáš zřizovali starších (kněží) v jedné každé církve a pomodlivše se s postem, poručili je Pánu“ (Sk. 14, 22.). „Z té příčiny zanechal jsem tebe (Tita) v Kretě, aby to, čehož se nedostává, napravil a ustanovil kněží po městech“ (Tit. 1, 5.). „Proti knězi žaloby nepřijímej, leč před dvěma neb třemi svědky“ (I. Tim. 5, 19.). *Řád kněží* od synů Aronových počátek vzal; neboť kteří se v St. Zákoně nazývali kněží, jsou ti, již se nyní nazývají pryštové (starší kněží), kteří se pak jmenovali knížaty kněžskými, nyní slovou biskupové. Jim jako biskupům svěřeno jest posluhování tajemstvími Božími. Neboť církvím Kristovým (osadám křesť.) představeni jsou, mají společenství s biskupy na Božském proměňování těla a krve, podobně i na vyučování lidu a na úřadu kazatelském, Jediné zřizování a svěcení kleriků ponecháno jest knězi nejvyššímu (biskupu), aby se svornost nerušila, pohoršení neděla, kdyby sobě kážeň církevní mnozí osobovali.“ *Sv. Isidor.* „Ředitelové Církve jsou biskupové a rádcové, jsou kněží od Boha lidu představeni.“ *Origines.* Biskup i kněz, jeden i druhý jestiť kněz. A však biskup jest prvním, tak že každý biskup jest knězem, ne ale každý kněz biskupem. Tenť zajisté jest biskupem, kdož mezi kněžími jest prvním. Dále naznačuje (ap. Pavel), že byl Timoteus na kněžství posvěcen, ponevadž ale před sebou neměl jiného, biskupem byl. A tudíž se mu předpisuje, kterakým způsobem by na biskupství jiné světiti měl. Neboť nebylo by zajisté právo aneb dovoleno, aby nižší světil vyššího. Nikdo zajisté nemůže uděliti druhému, čeho sám neobdržel.“ *Sv. Ambrož.* „Nikdo ničeho, co se Církve týká, nekonej bez biskupa. Ta sv. večere jenom pravou sluj, která od biskupa se slaví, anebo od toho, jemužto biskupem svěřeno Bez biskupa se nedovoluje ani křestiti, ani hostinu lásky slaviti; což ale onen schvaluje, to i Bohu líbezné jest; protož jej následujte, aby všecko, co se koná, bezpečné a pevné shledáno bylo.“ *Sv. Ignác Ant.* Bludaři říkou, že by biskupové a kněží byli sobě docela rovni, avšak klamou sebe, jelikož jscu biskupové Božským právem kněžím před-

stavení a to, že mohou vysvěcovati i právomocnost provozovati... *Sv. Jarolím* píše: Co koná biskup, vyjmouc svěcení, čeho by nemohl také kněz? Jest tedy biskup nad kněze vznešenější, co se tkne moci svěcení. Co se týká právomocnosti, máme tu výpověď sv. Pavla: „Proti knězi žalobu nepřijímej, leč před dvěma neb třemi svědky.“ *Sv. Alf. Lig.*

β. Pod kněžími byli *jahnové*, kteří posluhovali při křtu a jiném posv. jednání; ano sami křtili, jako Filip, kázali, jako Štěpán; obsluhovali chudé a nemocné. Proto je sv. Pavel ze jména počítá k sluhům Církve. (*Fil.* 1, 1.)

„*Řád jahnů* povstal z pokolení Levi. V Evangeliu pak se o prvním jeho počátku takto čte: „Povolavše tedy dvanácte shromáždění učeníků, řekli: Není slušné, abychom my, nechajíce slova Božího, přisluhovali stolům: vyhlídněte si tedy, bratří, mužů z vás dobře zasloužilých sedm, plných Ducha sv. a moudrosti, kteréž bychom ustanovili k potřebám těmto, my pak na modlitbě a přisluhování slova trvati budeme (*Sk.* 6, 2—4.). Od té doby ustanovili apoštolové aneb apoštolů náměstkové, aby v každé Církvi sedm jahnů při oltáři Kristově posluhovali.“ *Sv. Isidor.*

γ. „*Podjahnny* nalezáme v knize Ezdreášově, zovou pak tam Nathinejší t. j. v pokoře Bohu sloužící. Oni přijímají oběti od lidí, jahnův poslouchajíce a jim při oltáři nádoby pro tělo a krev Kristovu podávajíce.“ *Sv. Isidor.*

NB. *Řádové nižší* nyní téměř jen dle jména v Církvi stávají; jsouť stupňové k vyšším řádům, avšak služby nekonají.

c) Všickni tito řádové ustanovení k službě církevní, s nejvyšším Římským biskupem čili papežem činí tak zvanou *hierarchii*, svatovládu neb kněžstvo, take *Církev řídící*, kteréž ohledem moci a povinnosti své hlásati sv. Evangelium, nazývá se *Církví učící* neb *vyučující*.

„Kdo by řekl, že v katolické Církvi není Božským zřízením ustanovené hierarchie, kteráž záleží z biskupů, kněží a jiných služebníků, budiž vyobcován.“ (Sněm Trid. 23, 6.)

Tak trvá až posud a trvati bude až do skonání světa ustanovený od Krista *úřad apoštolský*, na kterémž založena jest církev katolická.

Papež, biskupové a kněží (farářové čili duchovní správcové s pomocníky svými kaplany a kooperatory), jimžto správa církve jest poručena, *činí duchovní vrchnost*.

Rozdíl mezi duchovními vrchnostmi jest ten, že papež vykonává

svůj v celé církvi, biskupové ve svých diecesích, faráři pak ve svých osadách.

Nejvyšší úřad vykonává papež buď sám se svými rádci anebo svolává církevní sněmy.

Ty *biskupy* sluší považovati za *řádnou duchovní vrchnost*, kteří jsou od papeže potvrzeni a zůstávají s ním jednotě víry.

Za řádné duchovní správce kněží ti se mají považovati, kteří od svého biskupa splnomocnění a ustanoveni jsou.

d) Ostatní lid (nekněží, laikové), *Církvi řízenou, poslouchající* sluje, že z rozkazu Kristova kněžstvu jest podroben, avšak nikoli jako světské moci, neboť všechny kněze i nekněze, Zákon Páně, pravda, spravedlnost a láska řídití má.

„Kdo vás slyší, mne slyší .“ (*Luk. 10, 16.*; srvn. *Sk. 20, 28.*; *Ef. 4, 11.*). „Paste stádo Boží, kteréž mezi vámi jest, opatrujíte ne bezděky, ale z dobré své vůle podlé Boha: ani pro mrzký zisk, ale dobrovolně: ani jako panující nad dědictví, ale jsouce sami toho, čemu učíte, dobrým příkladem stádu z srdce“ (*I. Petr 5, 2. 3.*). „Ne že bychom panovali nad věrou vaší, ale pomocníci jsme radosti vaší, nebo věrou stojíte. — Ne sami sebe kážeme, ale Ježíše Krista, Pána našeho, sami pak o sobě pravíme, že jsme služebníci vaší pro Ježíše“ (*II. Kor. 1, 23 † 4, 5.*; *Řím. 13, 1—2.*; *Žid. 13, 7. 17—18.*).

NB. Povinnosti Církve poslouchající viz: Církevní příkázání díl III.

Výroky. „Stav veškeré Církve podobá se veliké lodi, kteráž vlnobitným mořem z rozličných míst a krajin lidí snáší, kteří k jedinému mocné říše městu spěchají. Původcem korábu tohoto budiž tedy Pán sám jmenován, Bůh všemohoucí; ředitelem pak buď Kristus: napotom prvního lodníka povinnost nechť plní biskup: kněží plavci, jahnové rozdávačů místo ať zastupují: učitelové (katechetové) buďte přirovnáni k těm, již cestovníky na loď přijímají: množství pak bratrstva veškerého cestovníkům se podobej. Za moře samo buď jmín svět tento.“ *Sv. Anaklet.* „Jakož tam (v nebi) Serafíni, Cherubíni a všickni ostatní až k andělům a archandělům spořádání jsou pod jednou hlavou, Bohem: rovněž jsou i zde pod jediným nejvyšším biskupem (papežem) patriarchové, arcibiskupové, biskupové, kněží, opatové a tímž způsobem všickni ostatní. A tím, čeho Bůh je původcem a co s nebe pochází, nesluší pohrdati.“ *Sv. Bernard.* „Knížata nechť se podobají císaři, vojínové knížatům, jahnové kněžím, jakožto sv. obřadů vykonavačům. Kněží pak i jahnové a veškeré klerictvo se vším spolu lidem i vojíny i knížaty, ano i císařové

nechť poslouchají biskupa: biskup pak Krista, jako Kristus Otce. A tímto způsobem se ve všem jednota udržuje.“ *Sv. Ignác Ant.*

Námítka. Sv. Petr *veškeren lid věřící kněžstvem* nazývá, říká: „Vy jste rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý, lid dobytý, abyste zvěstovali ctností toho, kterýž z temnosti povolal nás v předivné světlo své“ (*I. Petr 2, 9.*) Odpověď: Těmi slovy kníže ap. arcibí všecy křesťany míní, však z toho ohledu, že každý pokřtěnec vyvoleným údem těla Páně jest, požehnání od něho v hojnosti přijímá i o dosažení cíle svého a bližních svých se přičiňovati má. Jen v tom smyslu jest každý křesťan knězem.

e) Obé, vyučující i učící se Církev, činí *Církev povšechnou* neb všeobecnou dle výkladu *sv. Cypriana*: „Církev jest kněžstvem spojený lid a stádo svého pastýře ustavičně se držící.“

K Církví této viditelné na zemi náleží:

1. každý, kdo pokřtěn jest a věří všemu, co Bůh zjevil a čemu velí Církev věřiti, ať jest to psáno neb není.

2. Kdo představených a správců Církve v poslušnosti uznává.

3. Kdo se varuje nepravostí, pro které by z Církve musil býti vyobcován.

Nepatří tedy k Církví:

α. Židé a pohané, jelikož nejsou pokřtěni;

β. bludaři a odštipenci; onino, že pravé víry nemají, tito že představenstvu Církve poslušnost odpírají;

γ. z Církve vyobcovaní, dokavad se nepolepší.

4. Ostatní, byť i zlí a hříšní, jsou nicméně údové Církve, byť i mrtví. (Viz níže: Církev jest svatá.)

NB. Máť Církev i na onom světě oudy své; než o tom viz níže B. Svatých obcování.

V. Znamky neb vlastnosti pravé Církve.

Církev Kristova jakožto viditelná společnost všech pravověrných pod jednou viditelnou hlavou, musí býti velmi *znatná*. — A „Kristus Pán Církev tak spořádal, že každý ji snadno poznati může. Nepatrnou vesničku, ležící v hlubokém údolí, snadno může pocestný přehlédnouti; ale veliké město, ležící na hoře, musí každý viděti. Plamínek semotam se kmítající v jasné noci toliko může snadno přehlédnut býti; světla ale slunečního nepozorovati, není ani možno, lečby byl kdo úplně slepým. Juž ale Církev jest město na hoře ležící, svíce na svícen postavená, aby svítila všechněm (*Mat. 5, 14—15.; Ef. 4, 11. 12.*); jest vyzdvižena nad pahrbky, by oči

všech národů na sebe obrátila (*Is.* 2, 2—3.; *Mich.* 4, 1—3.); jest od svého Božského zakladatele tak patrně znamenána, že nikdo v ní se nemůže zmýliti, nýbrž, že každý, kdož posud spasitelné věci vidí a viděti chce, musí ji poznati.“ *Jirsík.* „Církev světlem Božím jsouc osloněna, rozprostírá po světě paprsky své.“ *Sv. Cyprian.* „Církev založená na Kristu nemůže tmou tohoto světa zakryta býti, ale jasností a bleskem věčného slunce, totiž milostí duchovní nás osvécovati musí.“ *Sv. Ambrož.*

Dal také Pán Ježíš Církvi své jisté známky, by každý, kdož jí hledá, snadno mohl naleznouti.

Pravá Církev se poznává po čtveru znamení. To čtvero znamení jest:

1. že jest jedna, 2. svatá, 3. obecná neb katolická, 4. apoštolská.

1. *Církev musí býti jedna:* musí všudy a vždy míti jedno učení, jedné svátosti, jednu nejvyšší hlavu. „Neprosím toliko za ně (apoštoly) ale i za ty, kteříž skrze slovo jejich uvěří ve mne; aby všickni jedno byli, jako ty Otče ve mně a já v nich; aby i oni v nás jedno byli, aby uvěřil svět, že jsi mne poslal“ (*Jan* 17, 21.). „Usilujte zachovávatí jednotu Ducha ve svazku pokoje. Jedno tělo jste vy všickni a jeden Duch. Jeden jest Pán, jedna víra, jeden křest; jeden Bůh a Otec všech“ (*Ef.* 4, 3—4.). „Prosím pak vás bratři, abyste jednostejně všickni mluvili, a aby nebylo mezi vámi roztržek, buďte pak dokonalí v jednostejném mínění (*I. Kor.* 1, 10 † 14, 33.; *Jan* 15, 12 † 11, 51. 52 † 17, 22.). „Nebo jakož tělo jedno jest, ale mnohé má údy; ale všickni ti jednoho těla údové mnozí a rozdílní jsouce, však jedno tělo jsou: tak i Kristus (Církev Kristova). Nebo skrze jednoho Ducha sv. my všickni pokřtěni jsme . . a všickni jedním Duchem napojeni“ (*I. Kor.* 12, 12. 13.). „Buďte jeden ovčinec a jeden pastýř“ (*Jan* 10, 16.).

A taková jest Církev Římsko-katolická; neboť ona ve všech světa krajích jedno učení vyznává, jedněch svátostí užívá a jednu nejvyšší viditelnou hlavu má. Máť i neviditelnou hlavu v Kristu (viz: IV. 1. str. 498), než pro zachování jednoty i bez hlavy viditelné býti nemůže. — Jeden Bůh a jedna víra; též se jedna církev zírá.

Výroky. „Kat. Církev jest jedna ve své podstatě, ve svém učení, ve svém blaživém působení, ve svém původu a ve své víře.“ *Kliment Alex.* „Jest jeden Bůh, jeden Kristus a jedna Církev a jedna apošt. stolice slovem Páně na Petru vzdělaná. Jest jeden oltář a jedno kněžstvo, kromě kteréhož žádný jiný oltář a žádné

jiné kněžstvo, nemůž býti postaveno. Kdo jinde shromáždí, tenť rozptýluje.“ *Sv. Cyprián.* „Obcovav potom (Kristus Pán) ještě na zemi po 40 dní s učeníky svými, vstoupil na nebesa . . . a po desíti dnech seslal jim Ducha sv., jehož sěslání na věřící tím největším a nejpotřebnějším znamením se objevilo, že jeden každý z nich mluvil jazyky všech národů, čímž se znamenala spolu budoucí jednota katol. Církev po všech národech a jazycích.“ *Sv. Augustin.* „Jakkoli ve světě mnozí nacházejí se jazykové od sebe rozdílní, tedy přece víra a Církev jest jedná a táž. Ani ti, kteří v Němcích jsou, něco jiného věří, nežli ti, kteříž v Hebrejsku, Celsku, na východu v Libii, v Egyptě bydlí. Neb jako slunce stvoření Boží v celém světě jedno a tož jest: tak i světlo a zvěstování pravdy bez proměny všudy jedno jest.“ *Sv. Irenej.* „Církev katol., ačkoli po celém světě jest rozprostřena, dělá jednu toliko velikou rodinu. Protož také katol. křestan, co se víry tkne, všude jest doma, kde Církev katol. stává.“ *Jirsík.* „Církev katol. jest tělo jedno. Zde jsou farníci se svými pastýři, tito se svými biskupy a tito se svou hlavou, biskupem Římským co nejpevněji spojeni. Sv. Otec v Římě o to pečuje, by se všickni biskupové pravé víry drželi; každý biskup bdí a stará se zase, by jeho pomocníci na vinici Páně zdravou pastvu ovečkám Kristovým podávali, a posléz každý z domácích pastýřů pečuje o to, by se v jeho osadě pravé učení rozmáhalo, zachovávalo a plnilo. Takovým způsobem všickni údové, jakkoli rozliční, úzkými svazky vespolek jsou spojeni, dělajíce tělo jedno, *Církev jednu.*“ *Týž.*

Ne tak evangelíci neb *protestanté*, kteří nemajíce jednotu v hlavě, nemají také jednoty u víře, ani v svátostech, ani v církevní kázni, i na nesčíslné sbory jsou rozdrobeni. Jistý učený muž (Klaus Harms) pravil, že co protestanti jednosvorně věří, snadno na nehet se dá vepsati. —

Námítka. Předstírají sice jinověrci, že i v Církví katolické jsou strany, jako jesuitská, ultramontánská, pietistická, papežská, strana to neobmezené poslušnosti (v Itálii, ve Španhelích) a strana biskupská, svobodomyslná (ve Francouzích a Němcích). Než toť jsou buď jen různá mínění ve věcech nepodstatných aneb pouhé obouzení.

Nauč. mr. Jak krásná to jednota v Církví kat., hledmež ji zachovati i snažme se, aby jako nás víže vespolek jedno vyznání víry, i jeden svazek lásky nás pojil.

„Nuže, kdož by byl tak bezbožen, tak nevěren, tak svárlivý, tak šílený a hašteřivý, jenž by tušil, že by se trhati měla anebo

sám trhati se osmělil jednotu Boží, sukni Páně, Církev Kristovu?“
Sv. Cyprian.

2. *Církev Kristova má býti svatá*, a sice v hlavě, v učení, v svátostech i v skutcích.

Texty. „Buďtež sebe pilni i všeho stáda, v němžto Duch sv. ustanovil vás biskupy, abyste pásli a spravovali Církev Boží, kteréž sobě dobyl svou vlastní krví“ (*Sk.* 20, 28.). „Kristus miloval Církev a vydal sebe samého za ni na smrt, aby ji posvětil, očistiv ji obmytím vody skrze slovo života, aby učinil sobě Církev slavnou, nemající poskvrny, ani vrásky, neb cokoli takového, ale aby byla svatá a nepoškrvněná“ (*Ef.* 5, 25—27.). „Posvětiž jich v pravdě, řeč tvá pravda jest. A já posvěcuju sebe samého za ně, aby i oni byli posvěceni v pravdě“ (*Jan* 17, 17. 19). „Nyní pak vysvobození jsouce od hříchu a služebníci Boží učinění, máme ovoce z toho posvěcení, konec pak život věčný“ (*Řím.* 7, 22.; *srvu. Jan* 14, 16 + 16, 10.; *I. Petr* 2, 9.; *II. Jan* 10, 11.). „A podle toho, kterýž povolal vás, svatého, i vy ve všem obcování svati buďte“ (*I. Petr* 1, 15. + 2, 9.).

A taková jest Církev Římská, katolická:

a) Nazývá se svatou, poněvadž její původce Ježíš Kristus (v. str. 497) svat jest, poněvadž všecko její učení, všechny její svátosti, všecka její ustanovení k svatému, k ctnému a šlechetnému životu napomáhají, poněvadž všickni údové její k svatosti jsou povoláni a byť i všickni svatí nebyli, přece v ní mnoho svatých lidí bývalo, jest a bude na věky. *) Sám *Luther* vyznal, že pod papežem pravé křesťanstvo a mnoho nábožných a velikých svatých jest (Tom. IV. Jen.). A *konfessí Augsburská* výslovně praví: „Poněvadž Církev Římská svatý má původ a na tak svatém základu jest vzdělána, musí ovšem také svaté učení a svatý Zákon svým věřícím přednáseti.“

b) Co se zvlášt svatosti údů týče, *nemyslí se tím, že by všickni kat. křesťané svatými byli.* Nebo Církev jest tělo, jehož duše a hlava jest Kristus. Jakož na těle zdraví i churaví údové býti mohou, rovně tak i v Církvi spravedliví i nespravedliví, svatí i hříšní lidé jsou. — Za tou příčinou mluví *P. Ježíš o Církvi své v podobenstvích.* Onať jest *role*, na kteréžto pšenice i koukol roste až do žní, kdežto

*) „Pokud se protestanti v učení a v podstatných rádech s Církvi katol. snášejí, potud i oni svaté, blahodéjné učení předkládají, a tou měrou i mnohý nekatolický křesťan velmi pobožný, dobrý a vnitř spokojený člověk jest.“ *Jirsík.*

řekne Pán žencům: „Sebeřte nejprv koukol a svažte jej v snopy k spálení, ale pšenici shromážděte do stodoly mé“ (*Mat. 13, 30.*); Onaf *humno*, na němžto se nalezá pšenice a pleva: „Vyčistít humno své a shromáždí pšenici do obilnice, ale plevy pálení bude ohněm neuhasitelným“ (*Mat. 13, 12.*); *sít*, kteráž v sobě dobré i nedobré ryby zdržuje (*Mat. 13, 11.*); *večeřadlo*, kdežto se hodní i nehodní hosté dávají vynajíti (*Mat. 13, 33.*). Také mluvil o služebnících věrných i nevěrných, o pannách moudrých i nemoudrých (*Mat. 25, 1.*). A sv. Pavel porovnává církev k domu, v němžto jsou netoliko nádoby zlaté a stříbrné, ale také dřevěné a hlíněné a některé zajisté ke cti, některé pak ku potupě (*II. Tim. 2, 20.*). Mnoho jest povolaných, ale málo vyvolených (*Mat. 20, 16.*).

Výroky. „I v to zabíhají také (kacířové Pelagiáni), že tvrdí: život spravedlivých ve věku tomto pražádného nemá hříchu a z těch se v této časnosti skládá Církev Kristova tak, aby docela bez poskvrny byla i bez vrásky, jakoby to nebyla *Církev Kristova*, kteráž po veškerém okršlku zemském volá: odpusť nám viny naše?“ *Sv. Augustin.* „Církev jest jako lilium mezi trním dobrými i zlými pomíchána.“ *Týž.* „Prozatím přebývá Jebuzejský pospolu s Jerusalemskými; prozatím nalezá se v zahradě hospodářové křoví i jedle, kopřiva i myrta. V stádu Jakubově jsou dobytčata bílá i černá, beránci i kozlové: v síti Petrově ryby dobré i špatné; v arše Noemově zvířata čistá i nečistá; na roli Páně lilium mezi trním, koukol mezi klasy; na humnu Páně zrní s plevou.“ *Petr Ravenat.*

Nauč. mr. Majíce Církev svatou, snažme se svatými býti, užívajíce prostředků k svatosti vedoucích a následujíce příkladů svatých.

P ř í k l a d y.

„Církev kat. měla v každém století, v každém stavu, pohlaví, věku a národu drahý počet těch, kteříž svatým svým životem se zde na zemi co hvězdy na nebi skvěli. Ona zplodila a vychovala všecky ty zástupy svatých a světic Božích, kterýchž žádný přečísti nemůže, a již teď stojí před trůnem Božským a před obličejem Beránka, jsouce oblečeni v bílá roucha (*Zj. 7, 9.*). A mezi těmi svatými byli jsou urození a prostí, bohatí a chudí, učení a neumělí. A není ctnosti, není zbožného smyslu, jehožto by příkladu *sv. Církev kat.* v životě jednoho aneb druhého svatého nebyla vystavěla. Pro každý stav, každé povolání, každý věk, každé pohlaví, každou života potřebu staví svatá Církev kat. před oči příklad mnohých dokonalých,

věrných a sv. lidí. Ona má svaté papeže, biskupy a kněží, kteříž jako sv. apoštolé všecko opustili a šli za Kristem. Má svaté krále a knížata, kteříž u prostřed světa a slávy jeho Boha nade všecko milovali. Má svaté panny a mládence z vysokých a nízkých stavů, ježto aneb ve světě aneb v samotě klášterní co andělé nebeští v čistotě a nevinnosti Pánu Bohu sloužili. Má svaté manžely, vdovy a vdovce, jež toliko Bohu a dětem svým živi byli. Kdo je může všecky sečísti, všecky ty zástupy svatých a světic Božích, kteříž na stromu svaté Církve kat. co krásné a utěšené ovoce jsou vyrostli? A jak mnoho zázraků a divů Bůh k oslavě jejich učinil! Nechť nekatolíci podobného cos ukážou. Nemají, čím by toho dokázali. A aby se nikdo nedomýšlel, že snad Církev kat. jen za prvních časů svých tak blahoděnně na údy své působila a v pozdějších časech žádných už svatých lidí nezplodila, potřebí jest toliko sv. Františka Sal., Xavera, Karla Bor., Vincencia z Pauli, Ignáce, Alfonse z Liguori a t. d. ku paměti přivést, již všickni za novějších časů živi byli, nejvyšší možné dokonalosti a dobroty lidské dosáhli, a od Boha mnohými divy a zázraky oslaveni byli; a proto od Církve za svaté jsou prohlášeni.“ *Jirsík.*

Že i *Čechové nejsou planou ratolestí* na stromě Církve Boží, nýbrž že mnozí svatí a světice Boží z ní vypučeli, „*Poutník z Prahy*“ (kalendář katolický na rok 1854) v pěkném článku ukazuje, z něhož tuto krátký vyjímek: „Věrnému Čechovi zajisté k nemalé potěše může býti vědomí, že zbožný jest národ, ku kterému náleží. Patř jen na vznešené svaté, kteřížto z krve české pocházejí. Který Čech nezná svatou Ludmilu, sv. Václava, sv. Vojtěcha, sv. Prokopa, sv. Jana Nep.! A hle patero těchto svatých jsou to krev naše. Mimo to jesti nemalý počet blahoslavených, kterýmiž oslavil Bůh zemi českou. Učený Jesuita Balbin sepsal nemalou knihu, ve kteréž stručně vypisuje život mnohých těchto oslavencův Božích v národě českém. Klade pak kromě dotčených patero svatých mezi svaté: patero bratří sv. Vojtěcha, sv. Andělu a Eufrasii, sv. Anežku, dceru krále Přemysla Otakara. Za blahoslavené mohou se vedlé svědectví jeho pokládati: Bořivoj, první kř. vojvoda, syn jeho Vratislav, otec sv. Václava, Přibyslava, sv. Václava sestra, Podivín, věrný sluha sv. Václava, Miláda, zakladatelka a první abatyše prvního kláštera v Čechách, Radim, bratr sv. Vojtěcha, arcibiskup Hvězdenský v Polště; biskupové pražští: Sever (Šebíř), Břetislav, Jindřich (z rodu Přemyslova) a Ondřej Jindřich Zdik, biskup Holomúcký; arcib. Pražský Arnošt z Pardubic, Vojtěch, syn Vladislava II., arcib.

biskup Solnohradský; řeholníci: Hroznata, zakladatel kláštera Tepelského, Haštal, opat Želivský a Gerlach, opat Milovický; klášterní panny: Amabilia, abat. kláštera Klatovského, Alžběta, dcera krále Vladislava, abat. kláštera Doksanského, Vojslava, sestra bl. Hroznaty, Božena, Bohuslava, Judita, řeholnice v klášteře Chotěšovském, Zdislava, řeholnice sv. Dominika v Jabloně, Kunhuta, dcera krále Otakara. — A co teprv vyznavačův, anobř i mučeníkův přibýlo za smutných časův Husitských! Slušně zajisté podotýká dějepisec Eneas Silvius (potomní papež Pius II.): „Není krajiny, kteráž by za našich časův více mučeníkův ze sebe vydala, jako země česka. Mnoho tisícův našlo se tehdáž v zemi české mužův statečných, kteřížto pro víru Kristovu zmužile snášeli smrt.“ Ano málo které město v Čechách zůstalo tehdáž neskropené krví kněží a nekneží, umírajících pro víru svatou. Balbin s nemalou pilností sesbírav paměti k historii české ze jmena uvodí mnohá taková města, jakož jsou n. p. Ústí Sez., Běla, Beroun, Bilina, Brod Český i Německý, Břevnov u Prahy, Domažlice, Doksany, Čáslav, Chrudim, Kozojedy, Libochovice, Litomyšl, Michalovice, Mýto Vysoké, Nymburk, Panenská Týnice, Přestice, Prachatice, Řičany, Ročov, Roudnice, Sedlec, Smíchov, Slaný, Soběslav, Sušice, Švihov, Teplice, Vilimov, Vodňany Zbraslav, Žebrák a kdekoli byl jaký klášter. —

3. *Církev musí býti obecná neb katolická* t. j. musí býti pro všechny věky, místa a národy a duchovní potřeby jejich a musí veškeré učení Kristovo obsahovati.

Texty. „Jdouce po všem světy, kažte Evangelium všemu stvoření“ (*Mar.* 16, 15.; *Mat.* 24, 18. 28. 19. 20.; *Luk.* 24, 47.). „Přijměte moc Ducha sv., přicházejícího na vás, a budete mi svědkové v Jerusalemě i ve všem Judstvu i v Samárii, i až do posledních končin země“ (*Sk.* 1, 8.) „Zajisté po vsí zemi rozešel se zvuk jejich a do končin okršlku země slova jejich“ (*Řím.* 10, 18.; srvn. *Žlm.* 18, 5.). „Kteráž (Evangelium) přišlo k vám, jakož i po všem světě jest a užitek nese, a roste, jako i mezi vámi od toho dne. v kterémž jste slyšeli a poznali milost Boží v pravdě“ (*Kol.* 1, 6.). „A zpívali píseň novou, řkouce: Hoden jsi, Pane, vzítí knihu a otevřítí pečeti její: nebo jsi zabit a vykoupil jsi nás Bohu krví svou ze všelikého pokolení a jazyku, i lidu i národu“ (*Zj.* 5, 9.; srvn. *Mat.* 24, 14.; *Řím.* 1, 8.). „Onť jest pokoj náš, kterýž zákon národů (žid. a poh.) učinil jedno, zbořiv stěnu hradby, kteráž byla uprostřed nás skrze tělo své“ (*Ef.* 2, 14.). „Mámť i jiné ovce i ty musím přivésti a hlas můj slyšeti budou. (Jan 10, 16.).

Tato známka přináleží toliko té Církvi, kteráž tak vůbec sluje, kteráž od svých protivníků tím jmenem poctěna bývá. „Církev Římská jest v pravdě obecnou jak z ohledu učení, tak z ohledu místa, času a národů. Onať jest obecná, ne že by nyní již všichni lidé k ní přináleželi, nýbrž že se pro všecky hodí. Jako Pán a Spasitel náš nepřišel toliko židy a pohany spasit, tak shromažďuje i Církev lidi všech časův a míst v jediný veliký spolek, spolek dítek Božích. Církev se hodí pro všechny časy a kraje, poněvadž tolik do sebe má, čehož lidé všech časův a míst k svému posvěcení a oblažení potřebují a to všickni bez rozdílů, vysocí i nízcí, vzdělaní i nevzdělaní. Ona bludu a hříchu, kterýmž každý podléhá, přítrž činí a proto je pro všecky.“ *Fabian.* Ano, která ze všech křesťanských společností jest mezi všemi národy tak rozšířená a obecná, jako v skutku Církev katolická? Onať u prostřed krutých pronásledování pevná co skála zachovala se, ano stále vzrůstala a trvati bude do skonání, nebo brány pekelné jí nepřemohou.

Výroky. Po všem světě až ke končinám země jest rozšířena Církev, obdrževši víru od apoštolův a jich učeníků Pravá a všeobecná Církev drží po veškerém světě jednu a tutěž víru.“ *Sv. Irenej.* „Kristovo království a jmeno všude se přijímá, všude se věří, ode všech národů se ctí, všude se mu poklona činí. Když nás zabijete, množíme se, krev mučeníků jest jako semenem křesťanů . . . Jsme jako ode včera, a naplnili jsme již všecky kraje vaše, vaše města, ostrovy, hrady, posádky, sbory, ano i tábory, vaše třídy, desetiny, královský hrad, senát i veřejné soudnice.“ *Tertul.* „Kdežkoli jest Ježíš Kristus, tamť jest i katolická Církev.“ *Sv. Ignác Ant.* „Sluší nám držeti se náboženství křesťanského a míti účastenství s Církví, jenž jest katolická a katolickou slove, netoliko od svých nýbrž i ode všech nepřátel. Neboť i sami kacířové a rozkolnictva přidrženci katolickou Církev chtějí nechtějí jinak, leč katolickou jmenují. Nemohli by rozumíni býti, nevyznačivše ji jmenem tím, kterým ode všeho světa bývá pojmenována.“ *Sv. Augustin.* „Církev se nazývá katolickou proto, poněvadž povšechně dokonalá jsouc, v ničem nepokulhává a po všem světě jest rozšířena. Ona od východu slunce až na západ skvělostí jedné víry se rozkládá.“ *Týž.* Církev má dosud, kamž by se šířila, dokavadž se nenaplní: Panovali bude od moře až k moři.“ *Týž.*

Námítka: a) *Za časův apoštolských, řeknete, nikdo nenazýval se katolíkem.* Odp. Budiž tomu A však nižádný kacíř není původce toho slova. Či snad jest doklad mužův apoštolských, bl. Cypriana

tolikerých staroslavných biskupův, tolikerých mučeníkův a vyznávačův malé váhy? Nehorši se, milý brachu! *Křesťan* jest mé jmeno: přijmení mé jest *katolík*." *Sv. Pacian*.

b) *Jiná námitka* činívá se, že *Církev katolická není nejčetnější*, jelikož mezi 1000 milionův lidstva na zemi jest okolo 170 milionův jen katolíkův, kdežto Budistův a Lamaitův přes 220 se čítá, a počet Muhamedánův, Bramaitův a jiných surových modloslužebníkův téměř se jí vyrovná. Než tak se všeobecnost nevyrozumívá; dosti, že pro všechny časy a lidí se hodí, že víra její po všem světě se rozhláší (Řím. 1, 8.), že jak sv. Augustin praví, blesk a záře její od východu až do západu dosahuje, „že počet katolíkův mezi všemi národy den ode dne se rozmáhá. Ovšemž byla Církev ta často pronásledována a tudy i na počet ztenčena. Údové její museli krváceti a životy své pro ni klásti. Než jako strom, kterýmž vichr otrásá, tím hlubší pouští kořeny, tak se i Církev katolická utrpením sílila a se rozmáhala. A když se po čase stalo, že skrze roztroušené semeno všelikých bludův množství lidu odpadlo, vzbudil Bůh zase jiné národy a rozžehnuv jim světlo sv. Evangelia, povolal je do Církve. — Když víra katolická skrze pronásledování a bludy, podivným a tajemným soudem Božím v Asii, kolébce své — ztenčena byla a v Africe téměř zahynula, stala se v Evropě brzy obecnou. — „Když v 16. století skrze Luthera, Kalvína a Jindřicha VIII. mnoho katolíkův odpadlo, poslal Bůh sv. Františka Xav. k pohanům a mnoho milionů bylo tam k Církvi sv. přivtěleno. Ztráta v Evropě utrpěná hned byla nahrazena. Protož se nic Církev nebojí, — majíc zaslíbení, že brány pekelné jí nepřemohou. Mocná pravice bdí nad ní. Nebo všudy, na všech místech, ze všech národů znikají po tu dobu křesťané katoličtí, rozmnožující počet věřících a obecnost Církve.“ *Jirsík*.

Že pak *Římská katol. Církev* mezi všemi křesťanskými sbory jest *nejrozšířenější*, dokáže se *porovnáním*. Počítat se dle nejnovějšího sečtení:

Křesťanů katolických:

V Evropě mezi	220,000.000	obyvateli	136,000.000	křesť. kat.;
v Americe	— 55,000.000	—	25,000.000	—
v Asii	— 500,000.000	—	8,000.000	—
v Africe	— 120,000.000	—	1,000.000	—
v Australii	— 2,000.000	—	150.000	—

tedy mezi 897,000.000 obyvateli 170,150.000 křesť. kat.

Křesťanů odtržených od jednoty katolické:

Protestantů rozličných vyznání	72,000.000,
odštipenců na východě	74,000,000,
všech křesťanů	. 316,000,000.

Nekřestanů:

Mohamedánů (moslemínů)	. 120,000.000,
Židů (hebrejců)	5,000.000,
vrstevníků víry Konfuciové	6,000.000,
— — Nanekové .	4,000.000,
Budeistů a Lamaitů .	. 220,000.000,
Bramaitů	120,000.000,
surových modloslužebníků 106,000.000,
<hr/>	
všech nekřestanů	. 581,000.000,
k tomu křestanů 316,000.000,
<hr/>	
činí svrchu udaný počet všech obyvatelů na zemi 897,000.000.
V říši Rakouské počítá se katolíků .	31,000.000 ;
evangeliků asi .	6.000.000.
Slovanů katolických okolo	20,000.000 ;
evangelických .	1,500 000.
Čechoslovanů katolických .	6,223.000 ;
evangelických . .	944.000.

c) „Praví odpůrci, že *Církev jest společnost v státu*, jako jiné společnosti. Nebo se docela praví, že je *Církev velmi vhodný a prospěšný vynález a pro stát velmi k potřebě, jakožto policejní ústav.* *Odp.* O každé od *Círky* odpadlé náboženské společnosti ví se vynálezce a ví se čas vynálezu a odpadnutí jejího od *Círky*. Ví se ale naproti tomu velmi dobře, kdo kat. *Církev* založil. — Kdož jiný než ten, jenž pravil: „Ty jsi Petr . . .“ (*Mat.* 16, 18.). — Kat. *Církev* v státu? — Ona, kterážto dle prostory žádných mezí nezná, nežli svět; kterážto dle času žádných mezí nezná nežli trvání světa; ona, kterážto určena, povolána jest, aby všechny lidi, vládnoucí i poddané, a všechny národy světa co vroucně milující matka — dívky své přijala a o ně pečovala; všechny lidi, všechny společnosti lidí, ty největší jako ty nejmenší posvěcovala a požehnávala. — Kat. *Církev* má býti společnost v státu? Ona, kterážto proti vůli panovníků, v odporu s tak nazvanými státními zákony (v prot. Prusích), na rozkaz toho, jemuž dána jest veškerá moc na nebi i na zemi (*Mat.* 26, 18, 20.), jenž *Církev* tu založil, po celém světě rozšířena jest. — Katolická *církev* společnost v státu? Snad v oněch státech, kteréž teprv povstaly, když ona již po století květla a vždy nové ovoce přinášela? — Či snad v oněch státech, kteréž z části od ní odpadly, dům matky své opustily, dotvrzující, že nikdy matkou jejich nebyla? Což snad ona, jako jiné od ní odpadlé konfessí dle mezí je rozkouskována? Ona jediná katolická *církev* v státu? Ona jest království nebeské na zemi, kteréž není z tohoto světa, měla

by býti v královstvích, kteréž z tohoto světa a jen pro tento svět jsou? Ona nepomíjitelná měla by býti v království změnitelném, v státech mnohonásobně změněných a bez přestání se měnících? Církev, kteráž to nejvyšší, věčné zachovává, v státech, kteréžto pouze časné k zachovávání mají? — Pronásledována byla ohněm a mečem, lstí, ďábelskou ostrovtipností prozrazujícím kacířstvím, bludným učením a pohoršením od vlastních dítek dávaným. — Zlehčována, vysmívána, rouháním zneuctívána, potlačována, do okovů dáována a uvěznována, o své svaté ústavy k blahu člověčenstva od nábožných předků zavedené, oloupena. Onať, ježto jako ženich její (Kristus) o pravdě svědectví dává a ji zachovává; onať udržovatelka a pěstitelka pravých věd a krásného umění; k vzdělání mládeže, k vychování člověčenstva, slovem pravdy a lásky povolána, provázejíc lidi, kteříž lásku její od sebe neodmrštují, požehnáním svým od narození až k hrobu a za hrob; plesající a trpící a bojující členy své objímajíc, divoké národy zkrocujíc, pouště olidňujíc! — Vzdálenáť ode vší strašlivosti, mocná pouze požehnáním, ještě svatá v srdcích četných, ve všech dílech světa rozptýlená, ještě velká u mnoha panovníků, majitelka vážnosti (authority), která na víře spočívajíc, proto jediné a všudy vystačuje, ano i jiné podporuje. Okolo ní veliký počet států, národů a všickni hrdinové jejich šli a přijdou; ona to staré, pevné město, na skále vystavené, o nížto bouřlivé vlny branami pekelnými rozjitřeného moře světa jako prach větrem zavát bývá, se rozrážejí; ona předobrazena archou Noemovou, domem Božím, branou nebeskou, tělem Kristovým. To jest Církev, jediná od Krista založená Církev, Církev Římsko-katolická.“ *Dle Augusta Klimenta, arcib. Kolínského.*

Nauč. mr. Církev katolická pečuje o to, by se věřilo, což všudy, což vždycky, což ode všech věřeno bylo (*Sv. Vinc. Lir.*), protož bezpečně jí věřme i do srdce a do svých modliteb ji zavírejme jako sv. *Fruktuos.*, biskup Barcel., mučeník z 3. století, kterýž veden jsa na popravu a prošen od někoho, by se u Boha za něho přimluvil, odpověděl: „Já musím celou katolickou Církev, kteráž od východu až k západu na zemi rozšířena jest, nositi v srdci mém.“

4. *Církev musí býti apoštolská*, t. založená na apoštolích a řádných nástupcích jejich, i chovati učení, kteréž apoštolé od Krista přijavše, hlásali a nástupcové neporušené zachovali. Kristus zajisté rozšíření církve své svěřil svým apoštolům; od nich tedy pravá církev počátek bráti a na nich se zakládati musí.

Slova písma: „Jdouce učte všechny národy“ (*Mat.* 28, 19.) „Budtež tedy sebe pilní i všeho stáda, v němžto Duch svatý ustanovil vás biskupy.“ (*Sk. ap.* 20, 28.). „Nejste již hosté a příchozí, ale jste spoluměšťané svatých a domácí Boží, vzdělaní na základ apoštolský a prorocký, kdež jest nejhlubší úhelní kámen sám Ježíš Kristus“ (*Ef.* 2, 19. 20.; srovn. *Mat.* 16, 18.; *Ef.* 4, 11. *Zjev.* 12. 14.). „Což jest ti svěřeno, ostříhej, varuj se nepobožných, nových slov a odporu falešně nazvaného umění, kteréž někteří vyznávajíce, od víry vypadli“ (*Tim.* 6, 20. 21.; *II. Tim.* 1, 14.). „Ale ty zůstávej v tom, čemuž jsi se naučil a což ti jest svěřeno“ (*II. Tim.* 3, 14.). „Jest-liže by vám kdo co jiného kázal mimo to, co jste přijali, prokletý buď“ (*Gal.* 1, 9.).

A *tať jest Církev katolická*. Onať jest a žádná jiná, již Kristus založil a sv. apoštolové na celém okršlku země rozšířili; onať jest pravou dědičkou sv. apoštolů, vší moci i všech jejich práv. Biskupové její s nejvyšší hlavou jsou praví náměstkové apoštolů, učení její jest to, kteréž apoštolé kázali a náměstkové jejich neporušené zachovali až na naše časy, jakož v celém spisu tomto se dokazuje.

Výroky. „Nepřetržená posloupnost Římských biskupů od sv. Petra až do nynějška dokazuje nade všecku pochybnost, že Církev Římská jest Církev pravá, od Pána Ježíše Krista založená.“ *Sv. Alfons Lig.* Církev Římská jest ta, v níž apoštolská stolice přednost vždy nacházela.“ *Sv. Augustin.* „Nechť kacíři ukážou původ svých církví, nechť rozvinou pořádek svých biskupů a prokážou od počátku stálou posloupnost, tak aby první biskup některého z apoštolův neb mužův apoštolských — měl za původa a předchůdce. Tak zajisté Církev Římská dovedí, že by Klementa byl nařídil neb ustanovil sv. Petr. — Nechť sobě jinověrci něco tomu podobného, jestli mohou, aspoň vymyslí.“ *Tertullian.*

Toliko Církev katolická dovozuje nepřetrženou posloupnost nejvyšší hlavy své*) a všech svých biskupů od svatých apoštolů. Jako

*) Posloupnost Římských biskupů neb papežů:

V I. století: 1. sv. Petr, 2. sv. Linus, 3. sv. Anaklet (Kletus), 4. sv. Klement.

II. stol.: 5. sv. Evaristus, 6. sv. Alexander, 7. sv. Sixtus I., 8. sv. Telesfor, 9. sv. Hygin, 10. sv. Pius I., 11. sv. Anicet, 12. sv. Soter, 13. sv. Eleutherius, 14. Viktor I.

III. stol.: 15. sv. Zefirin, 16. sv. Kalixt, 17. sv. Urban, 18. sv. Pontian, 19. sv. Anther, 20. sv. Fabian, 21. sv. Kornel, 22. sv. Lucius,

nynější svatý Otec Lev XIII. pravý jest nástupník Pia IX. . . . a Linus nástupník apoštola svatého Petra: rovně tak všickni nynější biskupové obdrželi svou moc od jiných biskupů a ti opět od jiných a tak pořád až se k sv. apoštolům dojde, kteříž od samého Krista Pána tu moc jsou obdrželi. — A podobně není také v Církvi katolické ani jediného kněze neb faráře, jenž by duchovní moci své neobdržel od jednoho neb druhého apoštolského biskupa. Za tou příčinou vším právem může se o ní říci; že vzdělána jest na základu apoštolském neb prorockém.“ *Jirsík.*

5. *Pravá Církev se jmenuje také Římskou, proto že jest Církev Římská hlavou všech ostatních Církví a prostředkem jednoty.*

Sv. Pavel psal Římanům: „Nejprvé zajisté díky činím Bohu svému skrze Ježíše Krista za vás všechny, že víra vaše rozhláší se po všem světě“ (1, 8.).

Jan, patriarcha Konstantinopolský, divil se, že papež Inocenc Církev v Římě Církví katolickou a matkou všech Církví nazýval, ješto prý Církev Jerusalemská jest opravdovou matkou všech Církví. načež papež odpověděl, že Církev Jerusalemská jest první sice dle

23. sv. Štěpán I., 24. sv. Sixt II., 25. sv. Diviš, 26. sv. Felix, 27. sv. Euty-
chian, 28. sv. Kajus, 29. sv. Marcellin.

IV. stol. 30. sv. Marcell I., 31. sv. Euseb, 32. sv. Melchiades, 33.
sv. Sylvester I., 34. sv. Marek, 35. sv. Julius I., 36. Liberius, 37. sv.
Felix (zástupce), 38. sv. Damas, 39. sv. Sericus, 40. sv. Anastas.

V. stol.: 41. sv. Inocenc I., 42. sv. Zosimus, 43. sv. Bonifác I., 44.
sv. Celestin I., 45. sv. Sixt III., 46. sv. Lev I. Velký, 47. sv. Hilar,
48. sv. Simplic, 49. sv. Felix III., 50. sv. Gelas, 51. sv. Anastas.

VI. st.: 52. sv. Simach, 53. sv. Hormisdas, 54. sv. Jan I., 55. sv. Felix IV.,
56. Bonifác II., 57. sv. Jan II., 58. sv. Agapet I., 59. sv. Silverius, 60.
Vigilius, 61. Pelagius I., 62. Jan III., 63. Benedikt I., 64. Pelagius II.,
65. sv. Řehoř I. Velký.

VII. st.: 66. Salvinian, 67. Bonifác III., 68. sv. Bonifác IV., 69. sv.
Deusdedit, 70. Bonifác V., 71. Honor, 72. Severin, 73. Jan IV., 74. Theo-
dor I., 75. sv. Martin I., 76. Eugen I., 77. sv. Vitalian, 78. Adeodat,
79. Donus I., 80. sv. Agatho, 81. sv. Lev II., 82. sv. Benedikt II., 83.
Jan V., 84. Konon, 85. sv. Sergius I.

VIII. st.: 86. Jan VI., 87. Jan VII., 88. Sisinnius, 89. Konstantin,
90. sv. Řehoř II., 91. sv. Řehoř III., 92. sv. Zachariáš, 93. Štěpán II.,
94. Štěpán III., 95. Pavel I., 96. Štěpán IV., 97. Hadrian I.

IX. st.: 98. sv. Lev III., 99. Štěpán V., 100. sv. Paskál I., 101.
Eugen II., 102. Valentin, 103. Řehoř IV., 104. Sergius II., 105. sv. Lev IV.,
106. Benedikt III., 107. sv. Mikoláš Vel. I., 108. sv. Hadrian II., 109.
Jan VIII., 110. Marinus I., 111. Hadrian III., 112. Štěpán VI., 113.

času, jelikož nejprvé povstala; Římská však že jest první dle hodnosti, neboť představuje jednotu všech Církví i přede všemi má přednost. —

VI. Působení Církve katolické.

Pan Ježíš založil církev svou proto, aby v ní všickni lidé Boha poznávali, jej ctili a spasení svého docházeli.

1. Církev — co pravá zástupkyně úřadu Páně — zvláště úřadu učitelského, *musí býti také neomylná*, aby k ní všickni bezpečně se utíkati, aby v ní věřící bezpečně spasení své konati mohli. A protož přislíbil Pán Ježíš svým apoštolům a jejich nástupcům ustavičnou pomoc svou, řka: „Aj, já s vámi jsem po všechny dny až do skonání“ (*Mat. 28, 20.*). Takť jim pomoc Ducha sv. slíbil: „A já prositi budu Otce, a jiného utěšitele a učitele dá vám, aby s vámi zůstal na věky, Ducha pravdy, kterého svět nemůž přijíti; nebo nevidí ho, aniž ho zná. Ale vy jej poznáte, neboť u vás zůstane a v vás bude. Utěšitel pak Duch sv., kteréhož pošle Otec ve jmenu mém, onť vás naučí všem věcem a připomene vám všecko,

Formosus, 114. Bonifác VI., 115. Štěpán VII., 116. Roman, 117. Theodor II., 118. Jan IX.

X. st.: 119. Benedikt IV., 120. Lev V., 121. Krištof, 122. Sergius III., 123. Anastas III., 124. Lando, 125. Jan X., 126. Lev VI., 127. Štěpán VIII., 128. Jan XI., 129. Lev VII., 130. Štěpán IX., 131. Martin II., 132. Agapet II., 133. Jan XII. (Lev VIII., Benedikt V.), 134. Jan XIII., 135. Benedikt VI., 136. Donus II., 137. Benedikt VII., 138. Jan XIV., 139. Jan XV., 140. Řehoř V. (Jan XVI. protipapež).

XI. st.: 141. Silvester II., 142. Jan XVII., 143. Jan XVIII. 144. Sergius IV., 145. Benedikt VIII., 146. Jan XIX., 147. Benedikt IX., 148. Řehoř VI., 149. Klement II., 150. Damas II., 151. sv. Lev IX., 152. Viktor II., 153. Štěpán X., 154. Mikoláš II., 155. Alexander II., 156. Řehoř VII., 157. Viktor III., 158. Urban II.

XII. st.: 159. Paskal II., 160. Gelas, 161. Kalixt II., 162. Honor, 163. Inocenc II., 164. Celestin II., 165. Lucius II., 166. Eugen III., 167. Anastas IV., 168. Hadrian IV., 169. Alexander III., 170. Lucius III., 171. Urban III., 172. Řehoř VIII., 173. Klement III., 174. Celestin III., 175. Inocenc III.

XIII. st.: 176. Honor III., 177. Řehoř IX., 178. Celestin IV., 179. Inocenc IV., 180. Alexander IV., 181. Urban IV. 182. Klement IV., 183. Řehoř X., 184. Inocenc V., 185. Hadrian V., 186. Jan XXI. (XX.), 187. Mikoláš III., 188. Martin IV., 189. Honor IV., 190. Mikoláš IV., 191. Celestin V., 192. Bonifác VIII.

XIV. st.: 193. Benedikt XI. (papežové v Avignonu), 194. Klement V.,

cožkoli mluvil jsem vám“ (*Jan* 14, 16. 17. 26.). Ano ujistil, že církev jeho brány pekelné nepřemohou (*Mat.* 16, 18.).

Slova ta platí Církvi katolické, která řízením Božím jsouc vedena v učení svém před omylem chráněna jest, totiž v učení víry a mravů (v dogmatech), neboť neomylnost její se nevztahuje na věci, ješto se týkají kázně, řádů a ústavů, kteréž potřebou časův se spravují.

Církev jest neomylná znamená tolik: Církev nemůže pochybiti a zblouditi ani v učení o víře a mravech, ani v ostatních věcech, kterých ku spasení jest třeba.

Tato neomylnost a církví jeví se a) buď společným výrokem papeže a biskupů na sněmích obecných aneb mimo sněmy.

b) buď toliko výrokem papeže, když totiž z moci svého úřadu nějaké učení víry neb mravů vykládá pro celou církev jakožto nejvyšší pastýř a učitel věřících. Tu díme, že *jest papež neomylný*.

NB. *Neomylnost římského biskupa* neb papeže *byla do nedávna jen míněním některých učitelů v církvi*; však *na sněmu Vatikanském* za předešlého papeže Pia IX. byla dne 18. července 1870 v chrámě

195. Jan XXII., 196. Benedikt XII., 197. Klement VI., 198. Inocenc VI., 199. Urban V., 200. Řehoř XI. (Římští a avignonští papežové), 201. Urban VI., 202. (v Avignonu Klement VII.), 203. Bonifác IX., 204. (v Avignonu Benedikt XIII.).

XV. st.: 205. Inocenc VII., 206. Řehoř XII., 207. Alexander V., 208. Jan XXIII. (ssazen sněmem Kostnickým, Řehoř XII. dobrovolně odřekl se stolice, Benedikt XIII. ssazen), 209. Martin V., 210. Eugen IV., 211. Mikuláš V., 212. Kalixt III., 213. Pius II., 214. Pavel II., 215. Sixt IV., 216. Inocenc VIII., 217. Alexander VI.

XVI. st.: 218. Pius II., 219. Julius III., 220. Lev X., 221. Hadrian VI., 222. Klement VII., 223. Pavel III., 224. Julius III., 225. Marcel II., 226. Pavel IV., 227. Pius IV., 228. sv. Pius V., 229. Řehoř VIII., 230. Sixt V., 231. Urban VII., 232. Řehoř XIV., 233. Inocenc IX., 234. Klement VIII.

XVII. st.: 235. Lev XI., 236. Pavel V., 237. Řehoř XV., 238. Urban VIII., 239. Inocenc X., 240. Alexander VII., 241. Klement IX., 242. Klement X., 243. Inocenc XI., 244. Alexander VIII. 245. Inocenc XII.

XVIII. st.: 246. Klement XI., 247. Inocenc XIII., 248. Benedikt XIII., 249. Klement XII. 250. Benedikt XIV., 251. Klement XIII., 252. Klement XI., 253. Pius VI.

XIX. st.: 254. Pius VII., 255. Lev XII., 256. Pius VIII. 257. Řehoř XVI., 258. Pius IX. (nar. r. 1792, pap. od r. 1846 † 1878), 259. Lev XIII. (Joachim Pecci nar. 2. března 1810, zvolen 20. února 1878.)

sv. Petra bullou počínající slovy „Pastor aeternus“ veřejně prohlášena, načež i silná oposice biskupů proti tomu učení se poddala. Proto jsou věřící povinni neomylnému učení církve kat. se podrobiti, ať jedním neb druhým způsobem se vyjádří. „Církev Římská jest nejpřednější stolice, z níž jednota kněžství pošla, k níž blud nemá přístupu.“ Sv. Cyprian. „Co tato společnost všech knížat a správců duchovních bratrsky s Římsk. biskupem, neb papežem spojených (Církev učící) u věcech víry a čestných mravech se týkajících rozhodne, rozsoudí a vyjádří, to pravým a čistým jest slovem a učením Božím.“ Jirsík.

γ. Jiní kat. křesťané drží se vůbec pravidla toho, že čistota a plnost pravé víry jen v církvi katolické se nalezá a . . . že pravda Božská nejzřejměji v souhlasu Církve se jeví dle slov sv. Vincence Lir.: „V kat. Církvi o to pečovati máme, bychom věřili, což všudy, vždy a ode všech věřeno bylo.“

„Jako při jednom každém člověku duch vládu drží nad tělem, a tělo vůlí, a vedením jeho se hýbe: tak Duch sv. panství má nad všeobecnou Církví, a ji ve všem spravuje. Tou příčinou ji apoštol nazývá sloupem a základem pravdy (I. Tim. 3.), poněvadž nemůž poblouditi u věcech, ježto zří k víře a k sv. mravům.“ Ludvík Blossius. „Kde Církev, tamť i Duch Boží, a kde Duch Boží, tamť i Církev i všechna milost. Duch ale jest pravda.“ Sv. Irenej. „Odpíratí tomu, co všeobecná Církev smýšlí, nejsmělejší jest bláznovství.“ Sv. Augustin.

Výsledky. a) Nemohla tedy Církev kat. co neomylná učitelkyně pravdy nikdy poblouditi, aniž od pravé víry Kristovy odpadnouti, jakož protestanté rozhlašují, odporující tak slovům Písma (Mat. 28, 20 † 16, 18.; Jan 14, 16. 17.; I. Tim. 3, 15.), a výrokům sv. Otcův aniž ve věcech víry kdy potřebovala a potřebovati bude jaké reformace neb opravy,

b) Jsouc řízena a opatrována Duchem sv., nemá se co obávati, že by učení její Božské mohlo býti potlačeno, aneb že by sama kdy mohla býti vyhlazena.

Výroky. „Katol. Církev sloupem jsouc pravdy, rozličnými útoky hned kacířů hned pohanů vždy sice truzena byla, přece však stála a nepřemožená zůstala a zůstane po věky.“ Ludv. Blossius. „Svět jest moře, na němž Církev jako koráb na moři zmítána a však rozkotána nebývá; máť ona při sobě zběhlého ředitele, Krista totiž. Neseť ale také s sebou vítězné znamení proti smrti, Kříž Páně.“ Sv. Hypolit. „Zdali Církev, která Církví všech národů byla, juž více

není? zahynula? Tak mluví ti, kteří v ní nejsou. O hanebná slova! Ona není, proto že ty v ní nejsi? Ona však bude, třeba ty nebyl.“ *Sv. Augustin.* „Její stěžeň jest kříž, na němž Ježíš Kristus byl povyšén, na jejíž palubě sedí Bůh Otec, co hlavní veslař a jejíž plachty spravuje a řídí Duch sv., kterýž ji všelikými proudy času k bezpečnému vede cíli.“ *Sv. Ambrož.*

Pravda jest, co božská moudrost řekla:
církvev nezmohou že brány pekla.

P řík la d y

1. *Kdy asi zahyne ta Církev katolická?* Jak povědomo, Církev katolická trvá již 19 set rokův a skoro právě tak dlouho povídá se o ní, že prý v krátce musí pojíti. Každý bludař sliboval následovníkům svým, že se katolické Církvi odzpívá. Zatím však pomínuli bludaři a Církev zůstala při životě, moci a síle. — Za času krvavých pronásledování víry psal císaři Trajanovi vladař krajiny Pontské: „Za krátký čas udusí se celá ta sekta pověrečná, a o Bohu jejich ukřižovaném žádný nešpetne.“ Zatím Trajan umřel, — křesťané po stu letech opanovali Řím, císařové ustoupili papeži a milionové věřících oslavují Ježíše, svého Spasitele. — Asi 200 let po Trajanovi těšil se Julian odpadlík, že urobí rakev a uloží do ní Galilejského (Ježíše). Než netrvalo ani rok, a Julian umřel na bojišti. Církev trvá dosud. — Ne jinak než Julian hodlal ovšem Luther v XVI. století katolické Církvi odzpívati do hrobu. — „Papeženství — tak nazýval nešťastný pobloudilec víru a Církev katolickou — zastaralé, přežilé papeženství musí padnouti a pomine co nevidět. Papeži, říkával, já ti morem byl za živa, až umru, smrtí tvou budu.“ — Než Luther umřel, protestanství všude se drobí, rozpadává, hyne: katolická víra však a Církev stojí, rozvíjí a rozmáhá se čím dál u větší moci a slávě. — A za našich časův Francouz Voltaire, nešťastný rouhač, měl jako za heslo ďábelská slova: „Zahladme ohavu (křesťanské náboženství).“ A zaslepený bezbožník měl za jisto, že vyvrátí Církev a zničí víru křesťanskou. „Juž mne to mrzí,“ psal svému příteli, „říká-li se, že 12 mužův založilo katolickou Církev; já jim ale dokážu, že ji jediný zboří. Na 20 rokův dána buď Galilejskému lhůta: po 20 letech bude pak po něm. Než — ve dvadcíti letech zahynul Voltaire, umřel jako zoufalec a Církev trvá dosud. Kdo medle dovede zbořiti, co sám Bůh založil a Duch sv. opatruje?“ *Poutník z Prahy.*

2. *Polykarp*, biskup Smyrnenský, města Asiatského v Ionii, odebral se, když se pronásledování křesťanů rozmáhalo, se svým věrným učeníkem *Krescensem* do kraje. K večeru, když vyšel před dům mezi stinné stromy, našel *Krescense* pod dubem, an si hlavu o ruku podpíraje, slzel. Velebný stareček k němu přistoupiv, ptal se: „Synu můj, proč pláčeš?“ *Krescens* zdvihna hlavu, vece: „Jak bych neměl truchliti a plakati, připomínaje si království Boží na zemi? Strašlivé bouřky na ně se ženou a hrozí mu záhubou v mladosti jeho. Mnozí vyznavači již odpadli a zpronevěřili se. Proto truchlím a slzím.“ Usmívaje se, odpověděl biskup: „Milý synu! království Boží jest podobno stromu, jejž rolník vychoval. Soukromí vložil kel do země a odešel. Klička se ujala a mezi koukolem a trním vzešla, nad trní vyrostla a trní jejím stínem zašlo; strom rostl a větrové okolo něho hučice, silně jím potřásali; tím hloub ale kořeny do země zarážely a větve se až k nebi vypínaly. Takto bouřky strom upevnily. Když pak znamenité výšky dosahl, a stínové jeho daleko se šířili, rostl opět pod ním koukol a trní. Na to však ve své vysosti nedbal a nyní stál tiše a pokojně strom Boží.“ Takto promluviv výborný biskup, umkl; pak podav *Krescensovi* ruku, přívětivě pravil: „Když se na vrch stromu koukáš, co ti záleží na koukoli, an se okolo jeho kořenů plíží? Zanech to tomu, jenž strom vštípil.“ Tím podobností potěšiv se *Krescens*, byl opět veselý mysli a poslouchal biskupa, jehož léta sehnuly, jehož však duch a pohled byl mládenčově roveň.

c) V Církvi katolické neomylně úplná *jistota*, odtud i její veliká *vážnost*: „Já bych v Evangelium nevěřil, kdyby mne k tomu nepřiměla vážnost Církve katolické.“ *Sv. Augustin*. „Nepřijímám, v čem jinak smýšlel muž onen, jehož chvály dostihnouti s to nejsem, k jehož mnohým spisům svých kněh nepřirovnávám, jehož ducha miluju, z jehož výmluvnosti se těším, jehož lásku obdivuju, jehož mučnickví ctím. Toho řku, nepřijímám, čehož o křtění kacírův a rozkolníků smýšlel blah. *Cyprian*, poněvadž toho nepřijímá *Církev*, za kterouž sv. *Cyprian* krev byl prolil.“ *Týž*.

2. Poněvadž *Církev* sv. katolická od samého Krista založená Duchem sv. řízena se mýliti nemůže, máť ona pravé učení, kteréž bezpečně vede k spasení (*Žid.* 11, 16.). A jelikož Kristus jedině pravé učení hlásal, jedinou pravou *Církev* založil (*Ef.* 4, 3—6. *Jan* 10, 16 † 11, 51. 52.; I *Kor.* 1, 10 † 12, 11. 27.), která, jak svrchu dokázáno, jest *Církev* katolická: *jest Církev tato jedině pravá Církev, kromě které se nelze spasení nadít, čili jest samospasitelná.*

Věříme, že kat. církev jest samospasitelná: a) protože jen ona vyznává celé a čisté zjevení boží; b) že jen v ní se lidem, skrze sv. svátosti a oběť mše sv. řádně přivlastňují zásluhy Kristovy; c) že jen ona má řádné duchovní vrchnosti, které mocí Kristovou všechny věřící spravují.

Namítají protestanti, a) že ne Církev, ale víra vede k spasení dle výroku Kristova: „Kdož uvěří a pokřtí se, spasen bude, kdož pak neuvěří, bude zatracen“ (Mar. 16, 16.). Však i katolíci za pravé mají, že „Ježíš Kristus jest ten kámen, kterýž . . . učiněn jest v hlavu úhelní;“ a že „není v žádném jiném spasení. Neboť není jiného jmena pod nebem daného, skrze kteréhož bychom měli spasení býti“ (Sk. 4, 12.; I. Kor. 3, 11.; Jan 10, 9 † 14, 5. 6.; I. Tim. 2, 4.; Řím. 10, 13.). Než Církev, kteráž takovouto víru chová, zajisté k spasení dopomáhá a tudíž jest spasitelná.

„Kat. církev mluví větou „Mimo církev žádná spása“ důsledněji, nežli protestantská, anaž praví, že může kdo i jako katolík dojít k spasení. Neboť, je-li tomu tak, praví Bossuet, volí nejjistěji ten, kdo se k prvnější přidává, jelikož žádný člověk nemůže chtít býti ještě spasenějším nežli spaseným.“ Kant.

Namítají b) jinověrci, že i oni věří v Krista Ježíše; však ale nemají víru celou, také všech prostředků k spasení neužívají, aniž jak Kristus rozkázal, Církev poslouchají. „Jediné Církev katolická jest to, jenž pravou službu Boží zachovává. V ní jest pramen pravdy, v ní příbytek víry.“ Laktanc. „Pravdivé i pevné jest vyučování Církev, v níž se po všem světě jedna a táž cesta k spasení vyka- zuje. Jí jest zajisté svěříno světlo Boží . . . Přijaté toto učení a tuto víru Církev . . . pilně ostříhá, jako by jediný obývala dům, a všemu věří podobně, jakoby jedinou měla duši, jediné a jednosvorně to káže, učí a podává, jakoby jediná měla ústa.“ Týž. „Církev jest jediná matka naše. Ona nás vodí, svým mlékem krmí, svým duchem obživuje. Ona jest neporušená choť Kristova. Ona pro Boha nás vychovává; ona přivlastňuje dítky, kteréž zplodila, království Božímu.“ Sv. Cyprian. „Proto „nikdo se mýlití nedej! kdo se nenalezá vnitř oltáře (Církev), zbavuje se chleba Božího . . ., kdo nepřichází do jednoho shromáždění, ten už pýchou se vznáší a sám se odsoudil.“ Sv. Ignac Ant. „Nelzeť míti Boha Otcem, komu Církev matkou není.“ Sv. Cyprian. „Spasení dojíti nelze, leč v Církví katolické. Kromě Církev všechno možné, vyjmouc spasení. Lze míti čest, lze míti svatost; může se zpívati Alleluja, může se odpovídati: Amen; lze se držeti Evangelia, víru ve jmenu Otce i Syna i Ducha sv.

možno i míti i hlásati, a však nikde, leč v Církví katolické — lze spasení naléztí.“ *Sv. Augustín.* „K spasení a k životu věčnému nepřichází, leč komu Kristus jest hlavou. Nikdo pak Krista nemůže míti hlavou, leč kdo se nalezá v jeho těle, jenž jest Církev.“ *Týž.* Jak medle syn marnotratný otcovský dům opustiv, do daleké krajiny se odebral, počal nouzi trpěti. Právem tedy promrhal dědictví, kdo se z Církve vzdálil.“ *Sv. Ambrož.* „Jediná jest věřících všeobecná Církev, mimo kterou žádný dokonce k spasení nepřichází.“ *Sněm Later.*

Podobenství. Koráb Noemův, v němž kdo se nenacházel, zahynul; město a chrám Jerusalemský, kdežto jediné přinášely se Bohu oběť, jsou obrazy církve samospasitelné.

Poznamenání. a) Učením tímto se však *netvrdí*, že už každý proto dojde spasení, poněvadž jest v církvi kat.; nebo chce-li kdo spasen býti, musí také všech prostředků k spasení užívati, t. věřiti a zachovávat, co Církev sv. věřiti a zachovávatí přikazuje. (*Mat. 7, 21.*)

Pozn. b) Také se tímto nezavrhují, kdož beze vší vlastní viny žádné vědomosti o církvi Kristově nemají.

Poznamenání. Církev nikoho neodsuzuje. Ona zavrhuje blud, ne pak bloudících. Bůh jenž chce, aby všickni lidé spaseni byli (*I. Tim. 2, 4.*), žádného nevinného neztratí, a kdo upřímným srdcem pravdu hledá, a zákon Boží plní, byť i vně byl, duchem náleží k pravé Církví i ku poznání pravdy přijde, ne-li zde, tedy jistě na věčnosti. „V pravdě jsem (*Petr*) shledal, že Bůh není přijímač osob: ale v každém národu, kdož se ho bojí a činí spravedlnost příjemný jest jemu“ (*Sk. 10, 34. 35.*; srvn. *Řím. 2, 6. 17.*). Kdo však poznané pravdě odpírá, sám se odsuzuje. „Kdož nevěří, už jest odsouzen: neb nevěří ve jméno jednorozeného Syna Božího“ (*Jan 3, 18. 36.*; *Mar. 16, 16.*). „Přináležít Prozřetelnosti božské, aby o každého péči měla.“ *Sv. Tomáš Aq.* „Všickni lidé, kteří dle rozumu a dle slova obcovali, jsou křesťané, ačkoli za bezbožny držáni jsou; takoví jsou na př. Sokrates a Heraklit mezi Řeky; Abraham, Ananias, Azarias, Misael, Elias a mnozí jiní mezi Barbary (Židy), jichž skutky a jména uvoditi příliš obšírné by bylo. Ale všickni, kteří hlasu rozumu následovali i ještě následují, jsou křesťané, a sice beze strachu a třesení.“ *Sv. Justin.* „Ti, kteří před věkem Kristovým zemřeli a jej tudy nepoznali, pakli se jen od modlářství zdržovali a klaníce se jedinému a pravému Bohu, šlechetný život vedli, blahoslavenství věčného dosáhnou.“ *Sv. Jan*

Zlat. „Není každý blud kacířstvím. — Ti, kdož věrně a poctivě hledají pravdu a domnění svá, třeba bludná, slušně zastávají a hotovi jsou, když pravdu dostatečně poznají, ji přijmouti, nesmějí se nikdy počítati mezi kacíře.“ *Sv. Augustin.* „Církev nezatrácuje nikoho, leč právem ho kletbou ze svého spolku vylučuje, aby tak byla poslušnou Pána Ježíše Krista prikazujícího: „Jestli že pak Církev neuposlechne, budiž tobě jako pohan a publikán.“ (*Mat.* 18, 17.). *Sv. Liguori.*

P ř í k l a d.

Cheverus, biskup Bostonský (v Americe), mezi jinými celou velmi nábožnou a počestnou rodinu katolické Církví získal. I tázal se jedenkrát otce té rodiny důvěrně, zdali živ jsa po tak mnohá léta u víře protestanské, nikdy nebyl zmítán pochybnostmi, i zdali by jako nekatolík pokojně byl umřítí mohl? Tento pak na dobré svědomí stvrdil, že nikdy o pravosti své víry nepochyboval, dokavad jej biskup nepoučil pravdě. Důkaz to, že mnozí z protestantů žijí v nevědomosti nezavinělé. Bůh jest, jenž srdce i ledví zpytuje. Církev a pravý katolík jich neodsuzuje. „Ty, kteříž jsou vně, Bůh souditi bude“ (*Kor.* 5, 13.).

A však *zavinilá nevědomost nikoho nevymlouvá*, a protož má každý úsilovně hledati pravdu a kdožkoli poznal spásitelnost víry katolické, nesmí z bázně neb ze studu trvati v bludu, nýbrž má se bez ohledu na časnou ztrátu neb zisk navrátiti do Církve katolické.

P ř í k l a d.

Jistý nešťastný pobloudilec v 16. století slavně a veřejně v hodince smrti se vyznal, jak toho velice lituje, že od Církve katolické odpadl. Marný stud bránil mu opět navrátiti se. V posledních dobách života svého pozdvihl očí svých k nebi a zvolal: Jak krásné jest nebe! Ach běda mně, já se tam nedostanu. — Tak mnohemu jinému se v poslední hodince oči otvírají, než ale bývá už pozdě. —

NB. Než říkají mnozí: „*V čem se zrodí, v tom se hodí.*“ Tak ne-tečnost mluvívá aneb pošetilost: Pravda dříve neb později musí na jevo. Sic by Kristus marně kázal a zemřel, apoštolé by byli zůstali Židy a my pohany.

P říklad.

Jistý protestantský kníže pravil k hraběti Štolbergovi, když se byl katolíkem stal: „Nemám rád ty, kdož náboženství mění.“ „Já také ne,“ odvece hrabě. „Kdyby byli předkové moji nezměnili víru, nemusil bych navraceti se do Církve katolické. Protestant stana se katolíkem, nemění víru, nýbrž jen k víře svých předků se vrací.“

3. *Církev kat. vzhledem svého působení jest království boží čili nebeské*; protože a) nejvyšší hlava její Kristus, Bůh a Pán v církvi kraluje svou milostí; b) že církev víru a svoje zřízení má od Boha s nebe; c) že všechny údy své tak řídí a spravuje, aby se dostali do nebe, které jest království boží na věčnosti. „Přiď království tvé.“ (*Luk. 11, 12.*)

Věrným svým církev svatá
otevřít k nebi vrata.

Nauč. mr. Ó jak veliká to milost, že jsme údové této neomylné samospasitelné Církve katolické; z čehož se nade všecko těšme a vroucí díky Bohu vzdávejme. Jsouce povoláni, snažme se, bychom i vyvoleni byli, a protož pravé učení Kristovo, kteréž nám Církev svatá podává, ochotně přijímejme, i pokladů milostí (sv. svátosti), jakéž Pán jí svěřil, věrně užívejme, ji co matku svou srdečně milujme, dle rozkazu Kristova (*Luk. 10, 16.; Mat. 18, 17. 18.*) poslušni budme představených a správců Církve, tak o nich smýšlejíce, jako o služebnících Kristových a rozdávačích tajemství Božích (*Žid. 13, 17. 18.*). Těch pak, kteří v ně jsou, nešťastných bloudících bratří svých, srdečně litujme, modleme se za ně, by poznali pravdu i ochotně ji přijali (*Jak. 5, 16. 19. 20.*), upřímně je milujme, tiše, pokojně, příkladně však i opatrně se chovejme (*Kol. 4, 5. 6.; I, Petr 2, 12., Judas 20.; Mat. 26, 69—74 † 10, 32. II, Kor. 6, 14.; Ef. 6. 14. 15.; Mat. 12, 30.; Luk. 16, 17.*). Ostatně o povinnostech k Církvi i k jinověřícím více v dílu II. a III.

„Milujme Pána Boha svého, milujme Církev jeho, Jej jako Otce, tuto jako matku: Jej co Pána, tuto co služku jeho; jsmet zajisté synové služby jeho . . . Co prospěje, Pána-li vyznáváš, Boha-li ctíš a hlásáš, Syna-li jeho vyznáváš . . . a při tom se Církvi jeho rouháš? . . . Mějtež se tedy na pozoru N., všickni jednosvorně Boha mějte za Otce a Církev za matku.“ *Sv. Augustín.* „Tuto Církev všickni milovati chceme, této tak milující, tak moudře radící a pomáhající matky nerozlučitelně se držeti chceme.“

Katolíku, drahá tobě
ať jest Církev v každé době.

P ř í k l a d y.

a) Toho času, když ukrutný tyran *Asklepiades sv. Romána* pro víru mučiti kázal, jedno dítě, jež matka v náručí držela, pozdvihši hlasu svého, řeklo: „Ježíš Kristus jest pravý Bůh!“ Hněvem soptě tyran tázal se: „Kdo to řekl?“ „Moje matka,“ odpovědělo dítě. „A kdo to řekl matce tvé?“ tázal se ukrutník dále: „Bůh,“ doložilo dítě. „Mně matka a matce Bůh.“ Obratme tato slova na Církev, ježto jest matka naše. Tato Církev nás všemu učí, co věřiti máme, a Bůh zjevuje Církvi, co nám k věření má představit, proto jí máme poslouchati.

b) Cisařové *Theodosius Vel.* a *Karel V.*; sv. *Ludvík*, král francouzský, *Erik*, král gotský, *Filip II.*, král špaňhelský, napomínali synů svých před smrtí, aby po všecken čas života svého Církvi sv. jakožto matce poslušně oddáni byli a poddaných svých k poslušnosti Církve moudrými zákony nabízeli a příkladem naváděli.

c) *Tomáš Morus* viz str. 53.

Církev Páně.

Na skále stojí církev Páně,
za prapor majíc svatý kříž; —
na ni se hrnou vlny bouřné
a záhuba vždy kráčí blíž;
však tvrz ta stojí nehnuta
neb kříž jest její záštita.

Nechť kácejí se vládcův trůny,
nechť zhoubou vesmír zahoří,
nechť nepřátel se hordy množí,
Církev se nikdy nesboří:
a strastí jejich bolný sen
se změní v slavný, volný den.

Ant. Kosina.

B) O obcování svatých.

1. *Vůbec. Křestané, kteří právě věří, mají mezi sebou obcování neb společnost jako údové jednoho těla.*

Obcování svatých jest spojení spravedlivých s církví.

a) *Kdožkoli skrze křest sv. byli ospravedlněni, vstoupili tím samým v spojení s Kristem, stali se údy jeho těla, totiž Církve sv., v níž i vespolek jsou sjednoceni jako údové jednoho těla, jako dítky jedné rodiny, jako poddaní jednoho království, jako ovečky jednoho ovčince, jako révy na jednom vinném keři, jako větve a ratolesti na jednom stromu.*

Texty. „Vy jste tělo Kristovo a údové z údů“ (*I. Kor. 12, 27.*). „Jakož v jednom těle mnohé údy máme, ale nemají všickni údové stejného díla, tak jsme mnozí jedno tělo v Kristu“ (*Řím. 12, 4. 5.*). „Ale pravdu činíce v lásce, rostmež všelikerak v toho

kterýž jest hlava, totiž Kristus, z kteréhož všecko tělo spojené a svázané po všech kloubích přísluhování, podlé působení v míru každého údu, rozmnožení těla činí k vzdělání svému v lásce“ (*Ef.* 4, 15. 16.).

b) Společnost pravověřících *nazývá se obcováním svatých*, proto že hlava jeho *Ježíš Kristus* svatý jest, že všickni *údové k svatosti jsou povoláni*, že mnozí už svatosti dosáhli, i že všickni sobě vespolek k svatosti napomáhají.

Texty. „Jakož ten, kterýž nas povolal, svat jest, i vy ve všem obcování svati buďte“ (*I. Petr* 1, 15.). „Protož už nejste hosté a přichozí, ale jste spoluměšťané svatých a domácí Boží“ (*Ef.* 2, 19.; *srvn. I. Tim.* 3, 15.). „Viděl jsem zástup veliký, kteréhož by žádný sčísti nemohl, ze všech národů, ani stojí před trůnem Božím, jsouc oblečeni v bílé roucho a palmy v rukou jejich. . . To jsou ti, kteříž přišli z velikého soužení, umyli roucha svá a zbilili je v krvi beránkově“ (*Zj.* 7, 9. 14.).

c) *Obcování svatých záleží v tom, že všickni údové Církve duchovních* (ducha se týkajících) *pokladův užívají.*

Tito duchovní pokladové jsou: Jedna víra, láska a naděje; jeden Bůh, Pán a Otec všech; jedno učení, jedny svátosti; jeden Spasitel, jeho zásluhy a zaslíbení; jeden Duch sv. a společné v něm posvěcení, jedny povinnosti, společná modlitba a zásluha dobrých skutkův i jedno povolání, totiž věčná blaženost.

„Spojení toto a účastenství v duchovních pokladech napomáhá a vede k tomu, aby se všickni údové církve pro Boha vespolek milovali jako dítky jednoho Otce, aby se všickni radovali neb žalost měli z toho, co koho dobrého neb zlého potkává; aby jeden druhého vzbuzoval, jeden druhému radil a napomáhal, kterak by cíle svého šťastně dosáhli.“ *K. Sk.*

Texty. „Neprosím pak toliko za ně (apoštoly), ale i za ty, kteříž skrze slovo jejich uvěří, aby všickni jedno byli, jako ty, Otče, ve mně, a já v tobě, aby oni v nás jedno byli: aby uvěřil svět, že jsi ty mne poslal. I já slávu, kterouž jsi mi dal, dal jsem jim, aby byli jedno, jakož i my jedno jsme. Já v nich a ty ve mně: aby dokonání byli v jedno. . . Otče, kteréž jsi mi dal, chci, kdež jsem já, aby i oni byli se mnou, aby viděli slávu mou, kterouž jsi mi dal“ (*Jan* 17, 20—24.). „Jedno tělo jste všickni vy a jeden duch, jakož povolání jste v jedné naději povolání svého. Jeden jest Pán, jedna víra, jeden křest, jeden Bůh a Otec všech, kterýž jest nade všecko povýšený a skrze všecko a ve všech nás“ (*Ef.* 4, 4—6. ;

srvn. I. Jan 1. 3.). „Aniž může jeden úd druhému říci: Skutků tvých nepotřebuji, aneb nejsi mi na plat“ (I. Kor. 12.).

2. *Všichni pravověřící křesťané náležejí k tomu obcování svatých, i kteří dosud na zemi žijou, i kteří na věčnost odešli.*

Smrt těla nekončí toto obcování, nebo jsouc duchovní, musí trvat věčně. „Celá Církev budiž tuto rozumína, netoliko část, jež na zemi cizincujíc, jmeno Páně chválí od východu až k západu slunce, . . . nobrž i ona část, jež od svého založení vždycky v nebi se držíc, žádné poklesků nehody nezakusila jest. Tať ve svatých andělich vždy blaženou zůstávajíc, částce své cizincující pomáhá, jakž sluší; nebo obojí bude jedinou věčným společenstvím a nyní jest jedinou svazkem lásky, neboť veškerá jest založena k poctě Boha jediného.“ *Sv. Augustin.*

Láska s živými tě pojí,
s nimiž hrob tě nerozdvojí.

P o d o b e n s t v í.

„Otec jeden poslal všecky syny své do světa. Za nedlouhý čas se jedni domů navrátili, draží však ještě nějaký čas ve světě putující zůstali. Nuže, svoji-li nejsou a nezůstávají, byť i jedni z nich byli již doma, ostatní posud v cizině? Tím, že se jedni již domů navrátili a druzí ve světě ještě putují, neroztrhl se svazek bratrské lásky jejich, nobrž bratřími jsou a zůstávají. — I nás lidi Bůh poslal do světa. Někteří se už k němu navrátili, my ostatní zde ještě putujeme. Tím však nemění se svazek obcování toho, kterýž nás vespolek bratrsky víže. Neboť ta láska, kterouž nás milovali za života svého na zemi, víže je a spojuje s námi dosavad na věčnosti; nebo „láska nikdy nevypadá“ (I. Kor. 13, 8.). Ten svazek lásky, kterýmž jsme s nimi spojeni byli za jejich života, skrze smrt se nikoli netrhá. Nechať se tedy od nás odebrali, necht už jsou doma a my v cizině a na pouti, přece bratřími našimi a spoluoudy sv. Církev kat. býti nepřestali. Všecken rozdíl mezi nimi a námi leží na tom, že my se ještě plavíme na moři tohoto života, oni však už k břehu věčnosti přistáli, my že ještě v cizině putujeme, oni však už jsou doma; my že se posud učíme, a pokušením všelikým cvičeni býváme, oni však už všecko přestáli; my že ještě o díle svého spasení pracujeme, oni však že již dostavili dílo spasení svého, a že i my co nevidět půjdeme za nimi touže cestou, kterouž i oni kráčeli, že i my brzo k břehům věčnosti přistojíme, a za nimi se na onen svět přestěhujeme.“ *Jirsík.*

3. *Mezi údy tohoto obcování svatých činí se trojí rozdíl:*

Jsou v něm totiž *jedni*, kteří podporováni milostí Boží, zvítězivé nade všemi nepřáteli svého spasení, odsud k Bohu se odebrali, kdežto ovoce svatého obcování požívají: *svatí v nebi = Církev vítězná.*

Jsou v něm jiní *spravedliví*, kteří po smrti těla svého časné tresty trpí na věčnosti za hříchy, kteréž za živa nepřestáli: *duše mrtvých v očistci = Církev trpící.*

Jsou v něm konečně všickni *věřící na zemi*, kteří zde na zemi trvajíce v stálém boji proti nepřítelům spasení svého, blaženost věčné sobě dobývají = *Církev bojující neb rytěřující.* —

(Že a jakého stává mezi všemi obcování, hned se ukáže.)

NB. Toliko ti, kteří v smrtelném hříchu nekajicně umírají, a za své hříchy věčné tresty trpí, vyloučení jsou z tohoto obcování. Žádné jim není pomoci. „Řekl Abraham k bohatci: Mezi námi a vámi propast veliká utvrzena jest, aby ti, kteříž chtí odsud k vám jíti, nemohli, ani od onud sem přijíti“ (*Luk. 16, 26.*)

„V Církvě svaté obcují, přímlyvy své sdělují:

svatí v nebi, duše kající a na zemi pravověřící.“ *Frýček.*

4. *Bližší výklad toho, v čemž obcování svatých záleží.*

a) *Věřící na zemi mají mezi sebou obcování, když společně duchovních pokladů užívají;* všickni mají jednu neviditelnou a viditelnou hlavu, mají jedno učení, jedny svátosti, zvláště pak jedním a týmž pokrmem nebeským duše své občerstvují, všem bez rozdílu, necht jsou bohatí neb chudí, sprostí nebo vzácní, otevřen jest poklad nestíhlých zásluh Kristových a milostí Ducha sv. (v. 1.), — a když jim jich modlitba a zásluha dobrých skutků vespolek k dobrému prospívá.

„Ale ne toliko *společné* jsou ty *dary*, které činí člověka bohumilým a spravedlivým, ale i *milosti* k prospěchu obecnému dané, mezi nimiž se počítají: vědění, prorocství, dar jazykův a podobné, kterýchžto darů se někdy uděluje i lidem bezbožným, ne pro jejich vlastní, nýbrž pro obecný užitek, ku vzdělání církve. — *A nic konečně pravý křesťan nemá vlastního*, o čemž by povinen nebyl domnívati se, že by to jemu s jinými společné nebylo a z té příčiny máme vždycky býti hotovi a ochotni k ulehčení bídy potřebných a nuzných.“ *K. Ř.*

Texty. Všickni křesťané sobě vespolek jako údové jednoho těla napomáhají, jak *sv. Pavel* vykládá: „Nebo jakož tělo jedno jest a mnohé má údy; ale všickni ti jednoho těla údové mnozí a rozdílní jsouce, však jedno tělo jsou: tak i Kristus. Nebo skrze jednoho Ducha sv.

my všickni v jedno tělo pokřtěni jsme, buďto židé byvše, buďto pohané, buďto služebníci neb svobodni: a všickni jedním Duchem napojeni jsme. Nebo i tělo lidské není jeden úd, ale mnozí . . . Nebo kdyby byli všickni údové jeden úd, kde by (bylo) tělo? Ale nyní, ač mnozí údové jsou, však jest jedno tělo. A tak nemůžet oko říci ruce: Nepotřebí mi tebe; anebo opět hlava nohám: Nejste mi potřebny . . . Bůh tak spůsobil tělo, . . . aby nebyla roztržitosť v těle, ale aby údové jedni o druhé vespolek pečovali. A protož trpí-li co jeden úd, spolu s ním trpí všickni údové; pakli jest v slávě jeden úd, radují se spolu s ním všickni údové. Vy pak jste tělo Kristovo i údové z údů“ (I. *Kor.* 12, 12—27.; srvn. *Ef.* 4, 15. 16.). „Bože, účastník jsem já všech se tě bojících a ostříhajících přikázání tvá“ (*Žlm.* 118, 63.). „Ty tedy, synu můj, posilň se v milosti, kteráž jest v Kristu Ježíši Pracuj jako dobrý rytíř Krista Ježíše“ (II. *Tim.* 2, 1. 4.; srvn. I. *Jan* 1, 3.). „Tak svět světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a slaví Otce vašeho, jenž jest v nebesích“ (*Mat.* 5, 16 † 18, 6.; *Řim.* 14, 14, a t. d.). „Modlete se za sebe vespolek; mnohohť zajisté může modlitba spravedlivého“ (*Jak.* 5, 16.). „Modlete se spolu i za nás“ (*Kol.* 4, 3.).

Poznam. Ti pak údové církve, kteří jsou v hříchu smrtelném, ač zevně do církve patří, předce jsouce takřka údové mrtví, nemají účastenství duchovních pokladů spravedlivých; nicméně nabývají skrze svatých přímluvu mnohých duchovních milostí k obrácení a napravení sebe.

Nauč. mr. Jaké to štěstí, jaká to útěcha, žiti v Církvi katolické, jejížto údové mají mezi sebou takovéto obcování. Však nechceme-li prospěchu jeho se zbaviti, hříchu se varujme, neboť křesťané hříšní jsou údové mrtví, a tiť tělu aniž prospívají, aniž sami jakého prospěchu nabývají.

Kdož věříš, v církvi obcuješ,
z hojných pokladů se raduješ.

P o d o b e n s t v í .

Menenius Agrippa, šlechtic starořímský, požívaje veliké přízně lidu pro poctivé smýšlení své, poslán byl od patriciův římských k obecnému lidu, kterýž se r. 494 př. Kr., byv od šlechty utiskován, na blízkou svatou Horu vystěhoval, aby jej přemluvil k návratu do města, což se mu docela podařilo podobenstvím o žaludku a ostatních údech těla, ježto se proti žaludku spikly a panství jeho snášeti nechtěly. Mluvil takto:

„Rozhněvavše se jedenkráté údové těla na žaludek, že jej vždycky krmiti musejí, kdežto prý on sám zahálí, usnesli se, že mu více nebudou sloužiti. I přestaly ruce ústům pokrm podávati, ústa jeho více nepřijímala a zuby zmílati více nechtěly. Tím ovšem žaludek zeslábl, ale brzo slabost jeho po všech údech se rozšířila, takže hynuly, protože jim žaludek žádných šťáv ku posile nedodával.“ — I povážil lid pravdu významu této bájky a vrátil se, ovšem pod vhodnými výminkami, do města. — V tom zajisté podobenství trefně zobrazeno obcování svatých, ano veškerého člověčenstva.

P ř í k l a d y.

Mojžíš se modlil na poušti, i prospěšna byla modlitba jeho lidu Israelskému (IV. *Mojž.* 14, 19.). — Pro ctnostného *Jakuba* veškeren dům *Labanův* a pro čistého *Josefa* celá země Egyptská byly požehnány. — Podobně tak Bůh pro *Abrahama*, *Isáka*, *Jakuba*, *Mojžíše* a *Davidu* dobře činil národu židovskému. — Pro modlitbu *Církve* spadli řetězové s rukou *Petra* apoštola.

Obcování věřících na zemi se nám ustavičně připomíná *modlitbou Páně*, v kteréž voláme ku společnému Otci svému a prosíme za sebe i za jiné, říkájice: Chleb *náš* . dej *nám* .
odpust *nám* . neuvoď *nás* v pokušení, ale zbav *nás* od zlého .

Sv. Makár, poustevník, vzbuzuje bratří svých k práci neb modlitbě říkával: „Jedni z nás, bratří, se modleme, a druzí pracujme. Tak ti, co se modlí, modlí se i za ty, kteří pracují, a co pracují, pracují také za ty, kteří se modlí.“

Sv. František Ser. se na svých mnohých cestách do každého bratrstva, kdekoliv některé nalezl, vtěliti dal, a když kdosi se tomu divil, odpověděl: „Ano, do všech bratrstev se nechávám vtěliti, nebo já při tom ničeho neztratím, ano společnými modlitbami a dobrými skutky, které se v těch bratrstvech činí *), velmi mnoho

*) Vedle bratrstev, kteréž všeobecný účel mají, totiž modlitbu a konání dobrých skutků, jako bratrstvo srdce Pána Ježíše a Panny Marie, bratrstvo růžence . . . stávají mezi kat. Slovany i bratrstva s tím účelem zvláštním vedle všeobecného, že vzdělávací, nábožné knihy vydávají, jako Dědictví sv. Jana Nepomuckého v Čechách, Dědictví sv. Cyrilla a Methuda na Moravě a bratrstvo sv. Machora mezi Slovinci, v Štýrsku, v Korutanech a v Krajině. Kromě toho jednoty katolické v Čechách i na Moravě za účel si vytknuly hájiti víru a Církev katolickou.

získám. Mámt sice doufání, že nebudu zatracen, ale bojím se, abych snad v očistci dlouho nebyl zadržán; proto doufám, že modlením těch bratrstev brzo z něho budu vysvobozen.“

Ten účel mají *všecky řády*, zvláště řehole rozjímavé, že totiž věrným plněním slibů svých: dobrovolnou chudobou, ustavičnou čistotou a dokonalou poslušností i modlitbou prospívají nejen sobě, nýbrž i všem údům Církve katolické.

b) *Křesťané na zemi mají obcování s dušemi v očistci* *). Onino modlitbou, zvláště při oběti mše svaté, almužnou i jinými dobrými skutky z očistce jim pomáhají, tito pak na své dobrodince vzpomínají, a po utrpení za ně přimlouvati se budou.

„Trpí-li jeden úd, spolu s ním trpí všickni údové“ (I. Kor. 12, 26.). Dovoleno-li jest, modliti se za živé (*Jak. 5, 16.*), proč by nemělo býti dovoleno i za zemřelé u Boha se platně přimlouvati? — K tomu nás i *přirozený cit* nabádá. — Tímto vnitřním přirozeným citem vedeni, vzpomínáme často na své zemřelé rodiče, děti a přátele. A poněvadž se láska vždy obává, aby se milovanému zle nevedlo, tím způsobem srdce naše z vlastního puzení k Bohu se obracuje, by zemřelým miláčkům našim ráčil milostiv býti.

Hned v *St. Zákoně* modlitby a oběti za mrtvé se konaly. Tak *Judas Machab.* poslal 12000 drachem stříbra do Jerusalema, aby konány byly oběti za hříchy těch, kteří jsou v bitvě padli a výslovně dokládá: „Jestli svaté a spasitelné myšlení, za mrtvé se modliti, aby od hříchů byli rozvázáni“ (*Mach. 12, 46.*).

Rovněž i v *N. Zákoně* modlitby za mrtvé po všecky věky byly konány. „Upamatuj se při oběti na své rodiče a bratry, kteříž tebe na věčnost už předešli, tím jim vyjednáš lehké odpočinutí.“ *Euseb.* „Apoštolé ne bez příčiny přikázali, by se při konání služeb Božích památka činila zemřelých; neboť věděli, že tímž způsobem veliké ulehčení se těmto trpícím duším zjednává.“ *Sv. Jan Zlat.* „Ne nadarmo konají se za mrtvé oběti, . konají se za ně modlitby, . . rozdávají se almužny. Duch sv. to ustanovil, bychom sobě vzájemně pomáhali. Všeobecná Církev to vše zachovává, co sv. Otcové učili, aby za ty, již ve spojení těla a krve Kristovy zemřeli, když při oběti památka jejich se činí, věřící se modlili a pamatovali, že ta oběť za ně se koná skrze milosrdné skutky, s kterými Bohu obětována bývá. Protož není pochybnosti žádné, že

*) Učení o očistci bude níže následovati.

to zemřelým pomáhá.“ *Sv. Augustin.* „Za pokoj věrných zemřelých obět přináseti nebo se za ně modliti . . . věříme, že jest od samých apoštolů podáno. Neboť všude toho zachovává Církev kat., kteráž kdyby nevěřila, že se věrným zemřelým hříchy odpouštějí, ani by za jejich duše almužen nekonala, ani obětí nepřinášela . . .“ *Sv. Isidor.* „Proč se máme nad trpícími dušemi smilovati a jim ku pomoci přispívati? Příčina jest, že při všech svých přednostech přehrozná muka snášejí a naší útrpnosti v pravdě zasluhují. Na to jsou, jak dlouho se v očištcí zdržují, od slávy nebeské odloučeny. Obě příčiny mají nás pohnouti, abychom jim co nejrychleji ku pomoci přispěli, a to se může státi modlitbou, postem, almužnami, rozličnými dobrými skutky, zvláště pak obětováním mše sv.“ *Sv. Frant. Sal.* „Vzchopím se tedy, budu jim pomáhati: budu volati pláčem, prositi vzdycháním, orodovati modlitbami, zadost činiti zvláštní tou přesvatou obětí, kdyby snad pohleděv Pán, ráčil namahání obrátiti v odpočinek, bídu ve slávu, rány v korunu. Nebo těmito a podobnými službami může býti jejich pokání vykonáno, práce ukončena, trest zrušen.“ *Sv. Bernard.*

„Duším v očištcí prospívají přímluvy živých, obět mešní, modlitby a almužny i jiné skutky lásky.“ *Sněm Florent.* Podobně *sněm Trident.* v sez. 22. a 25. se vyjádřil.

Nauč. mr. Učení toto jest pramen největšího potěšení, že totiž můžeme ještě po smrti svým miláčkům lásku a vděčnost prokázat, i doufati, že i nám, kdybychom se měli do očištcě dostat, naši pozůstalí bratří podobným způsobem pomáhati budou.

P ř í k l a d y.

Sv. Ambrož kojil se sice tou nadějí, že by oba císařští bratří, Gracian a Valentinian II., požívali už věčné blaženosti, a však přece nepřestával se za ně modliti a mši sv. obětovati; neboť neměl přece jistoty, že by v nebi byli. „Jestli že spravedlivý sedmkrát za den hřeší, mohli i oni nějaké poškrvny na sobě míti, a poněvadž do nebe nevejde nic, leč co docela očištěno jest, protož snad i oni ještě trpěti musí — a vši lásky prázděn bych byl, kdybych k ukrácení jejich muk jim nebyl nápomocen.“ Tak i my mluvmé. A by pak i duše, za něž se modlíme, pomoci naší nepotřebovaly, můžeme zásluhu svých modliteb a dobrých skutků jiným duším trpícím obětovati, a tak modlitba naše nikdy nebude nadarmo konána.

Maria Stuartka. Nešťastná, bohabojná dcera Jakuba V., krále Škotského, pokojnou myslí ortel smrti vyslechla. Prosila toliko, by ještě před smrtí se svým zpovědníkem, kterýž s ní v jednom hradě byl uvězněn, mluvit mohla. Byloť jí však odepříno, za to jí poslán byl anglikánský děkan, kterýž ji na novou víru chtěl obrátit. Ale Maria horlivě a zmužile mu pravila: „V katolické Církvi jsem zrozena a vychována, v ní chci také umřít. Pro celý svět bych se nespustila té spasitelné společnosti, v nížto láska i za hrobem trvá, a na ubohé duše se modlitbou a sv. oběťmi vzpomíná.“ A přitisknuvši kříž k svému srdci, zvolala: „Kterak by mohla ruka má dotknouti se obrazu Spasitelova, aniž by srdce mé láskou k němu bylo proniknuto.“ Statečně kráčela k popravnímu místu a modlíc se žalm 30., duši svou důvěrně Bohu odevzdala.

c) *Obcování křestanů na zemi se svatými v nebi* záleží v tom, α) že *svatí* nás milují, protož i nám vše dobré přejí, z prospěchu našeho i celé církve se radují a toužebně sobě žádají, abychom se s nimi shledali v nebesích; β) že nám k dosažení cíle našeho pomáhají a jakožto přátelé Boží za nás u Boha se přimlouvají. „Viděl jsem duše stínaných pro svědectví Ježíšovo a pro slovo Boží . . . ti ožili a kralovali s Kristem“ (Zj. 20, 4.). „Když jsi se modlíval s pláčem, jáť (*Rafael*) jsem obětoval modlitby tvé Pánu“ (*Tob.* 12, 12.; srvn. II. *Mach.* 15, 14.; *Zj.* 5, 8.; *Luk.* 20, 36.).

γ) My pak máme svaté ctít, jich následovat a o přimluvu vzývat. To když činíme, máme účastenství v těch zásluhách, kteréž oni sobě v církvi za živa dobyli.

Texty. „Kdožkoli oslaví mne, oslavím ho.“ (I. *Kol.* 20, 30.), „Sláva a čest a pokoj každému činícímu dobré.“ (*Řím.* 2, 10.) „Chvalte Hospodina v svatých jeho“ (*Žlm.* 150, 1, 38, 17.). „Vzpomínejte na vůdce své, kteříž k vám mluvili slovo Boží, jejichžto obcování jaký byl konec, následujte víry jejich“ (*Žid.* 13, 17.). „Budtež následovníci moji, jakož i já jsem Kristův“ (I. *Kor.* 4, 16.).

Výroky. „Bůh miluje sjednocenost a proto spojil Církev bojující s Církví vítěznou takým způsobem, že lze říci: „Obě jsou toliko jedna Církev, jelikož jednoho a téhož má Boha, jenž ji vidí, spravuje a zachovává, byť i způsobem rozličným. Právě proto, aby toto spojení bojující a vítězoslavné Církev upodstatnil, chce Spasitel náš, abychom svaté vzývali, ješto jejich prostředkováním velikých milostí lidem prokazuje.“ *Sv. František Sal.*

Nauč. mr. Křestane, snaž se vždy, abys byl hodným v obcování svatých zůstávati. (V tomto svatém obcování ať setrvám do

skonání.) „Chceme-li obcování míti se svatými v životě věčném, pomněmež na to, abychom jich následovali. Musít zajisté na nás seznati něčeho ze ctností svých, aby ráčili za nás orodovati u Pána.“ *Sv. Augustin.* — (Než učení o poctě a vzývání svatých jest odůvodněno při I. přikázání Božím.)

P o d o b e n s t v í.

Dobro-li vzývati svaté? Bohatý kupec ve městě Dalmatském Dubrovníku měl syna Želmíra, kterýž nadělav dobrému otci mnoho mrzutostí a posléze spáchav skutek nad jiné ohavný, dal se do služby lodnické na moři. A však právě na moři dostihla nezdárného syna pokuta dávno již zasloužená. Mořští loupežníci přepadli loď, zmocnili se jí a nezdárný Želmír octnul se mezi zajatými. Loupežníci zavezli i kořisti i jaté do Algíru, kdežto nešťastník prodán byv za otroka, dostal se k tvrdému pánu. A tu v těžkém hoři svém počal ubohý otrok přicházeti k sobě. „Ach jak snadno,“ tak mu přicházelo na mysl, „jak snadno mohl by mne otec můj vykoupiti z tohoto otroctví! Než já toho nejsem hoden, já se stal nešlechtným ničemníkem před obličejem jeho. Kterak bych se tedy směl před ním okázati nyní s prosbou? A byť bych i prosil, — vždyť pak nejsem hoden, aby se slitoval nade mnou. Ale bratr můj Božidar — otcův miláček — ta dobrá duše — — Ano, ten kdyby se za mne přimlouval, kdyby za mne prosil otce: oč, že by neprosil nadarmo! I vím, co učiním, Jáť mu napíšu list, on mne jistotně vyslyší!“ — A Želmír napsal list, jakož si byl umínil. — I poštětlo se mu psaní toho vypraviti do Evropy, a list plný srdečné lítosti a hluboké skroušenosti osvědčuje zároveň předsevzetí a sliby kajícího nešťastníka, dostal se sice do Dubravníka, a však Božidara již nebylo na živě. Otec rozpečetiv list, svědčící milovanému synu, jal se čísti a pročítaje ho, čím dále tím více se divil. „Odkud se při zpupném tom ničemovi vzalo tolik šetrnosti a pokory? Druhdy býval jen samá vzdorovitost, tvrdohlavost; teď ale netroufá si ani s prosbou ke mně, ale uchyluje se s ní.“ A tu že si vzpomenul na milovaného nebožtíka, zalily se mu oči slzami. Po malé chvílce jal se ctihodný kmet s pohnutým srdcem dále čísti a vece sám k sobě: „Podivná to věc — Božidarovi nemohl druhdy ani na jméno přijíti, a teď, jak srdečně jej odprošuje!“ — Dobrosrdečný otec pročetl psaní Želmírovo, četl ho po druhé, po třetí — srdce v něm bilo čileji, až pak celý pohnutý pospíšil odpočítat peníze na

výkup nešťastného syna. „Ach, jak by mi to bylo dvojnásobně milo, kdybych měl Božídara na živě! Kterak by jej to bylo potěšilo, kdyby byl mohl bratra svého vysvoboditi z otroctví!“ — I kdo medle směl by za zlé pokládati synovi pobloudilému počínání jeho v zajetí? A není-li přirozeno, že list onen, poslaný bratrovi ovšem více pohnul srdcem otcovým, než kdyby mu přímo svědčil? — A modlitba, kterouž o přímluvu vzýváme svaté, co jest jiného, než list bratra v zajetí k bratrovi v domě otcovském? Není tu podstatného rozdílu, leč že Božidar v Dubrovniku byl — nebožtíkem a svatí v nebesích neumírají, a tudíž mohou též milostí Boží zvědět a vědí o tom, což se děje na zemi.

Poznamenání. Obcování věřících na zemi se svatými na nebi a s trpícími dušemi v očistci připomíná nám Církev sv. každoročně *slavností všech svatých a památkou věrných dušiček.*

Na den *všech svatých* koná se slavná památka všech vyvolených Božích; kteří buď v Písmech sv. neb od Církve jmenovitě za svaté vyhlášeni jsou, aneb kteří nebeské slávy dosáhli, ač svět o nich neví.

Příležitost k uvedení toho svátku udála se takto: Marek Agrippa, zeť císaře Oktavia Augusta, vystavěl v Římě chrám k úctě všech smýšlených bohův a bohyň pohanských. Po zrušení modlářství mnohé pohanské chrámy k službám Božím křesťanským byli posvěceny. Tudíž také papež Bonifác IV. vyžádal sobě chrám tento a místo všech bohů a bohyň pohanských dal mu při posvěcení (dne 13. května r. 610) jméno založení všech svatých a světic Božích. Později papež Řehoř IV. odložil svátek tento na den 1. listopadu, aby ho venkovský lid po skončených polních pracích snadno a náležitě slaviti mohl. — Slavnost tato zajisté jest slušná a spasitelná. Nebo tím Církev jeví: že ctí a váží sobě všeliké duše spravedlivé, byť o ní svět ani nevěděl. Mimo to dává patrný důkaz, že náboženství katolické má do sebe moc k posvěcení duší ve všelikých života okolnostech. Nad to staví věřícím na oči živé vzory dokonalosti, i vyzývá je k následování. Posléz se tu poskytuje věřícím utěšená naděje, že tito svatí a vyvolení Boží s námi v mnohém ohledu spříznění na nebesích našimi jsou orodovníky. — Na ten den mají katoličtí křesťané v duchu se povznášeti k nebeským výsostem a ve zbožném rozjímání o spanilých ctnostech, jakými se svatí skvěli, o cestách, kterými kráčeli, o vítězstvích, kterých dosáhli, a o slávě nebeské, které požívají, povzbuzovati se k následování vyvolenců Božích. — Zároveň sluší povědomým své nedostatečnosti a mdloby

vzývati je o přímluvu, aby milostné podpory a pomoci Boží k následování jich tím spíše dosáhli.

Památka všech věrných duší koná se ten den po všech svatých. — Na ten den mají kat. křesťané *a)* přede vším na zemřelé rodiče, bratry a přátele, a pak i na všecky věřící vůbec modlitbou pamatovati; *b)* k oživení vnitřní pobožnosti shromáždit se při službách Božích; *c)* lásku svou zemřelým osvědčiti dobrými výkony s úmyslem, aby se jaksí nahradilo a dokonalo, čehož oni za živa snad obmeškali a nedokonali; *d)* pomněti na smrt a k soudu Božímu se připravovati.

Animas fidelium.

Pane, duším věřících, které jsi odtud k sobě vzal,
popřej tam radosti s svými svatými ve slávě své.

Věčný pokoj račiž, Hospodine, dáti jim,
světlo neskonalé nech ať jim svítí.

Popřej jim radosti s svými svatými ve slávě své.

X. Článek víry.

„*Hříchův odpuštění.*“

1. *Ten článek víry nás učí, že Kristus Církvi své dal moc, hříchův odpouštět, že tedy každý člověk pro zásluhy Ježíše Krista odpuštění hříchův dojíti může.*

Odpuštěním hříchův rozumíme, že nám Bůh promíjí hříchy a tresty jimi zaviněné a nás milostí svou ospravedlňuje, posvěcuje.

a) Všickni lidé v prvním člověku zhřešili, čímž přirozenost jejich byla pokažena, že větší bídu na se uvrhovali, a proto všem třeba smíření a upokojení, jak hned pohané uznávali. Užívali různých prostředků, aby hříchem rozhněvaných bohů smířili, přičemž vždy kněží za rádce a prostředníky byli považováni. Záhy přinášely se všeliké oběti na smíření, ano i očišťování se dály. Tudíž všeobecná byla u nich touha po hříchův odpuštění; než moudřejší tyto oběti nespokojovaly. Tak Sokrates se tázal: Jak Boha smířiti lze? i upřímně se vyznal, že neví dostatečné odpovědi a jako v duchu prorockém pamětná vyřkl slova: „Nepochybuju, že Bůh svým časem lidem někoho sešle, kterýž by od Boha poučen, jim objevil ono z nejdůležitějších tajemství, totiž jak hříchové mohou býti odpuštěni.“ Podobně Plato se vyjádřil: „Kdy že přijde a kdo že bude ten učitel? Onť jest, pod jehožto jsem prozřetelností.“ —

b) Israelitům Bůh sám takovéto oběti na smíření rozkázal.

„Mluv synům Israelským: Člověk, kterýž by zhřešil z nevědomí . . . tedy obětovati bude za svůj hřích tele nepoškvrněné Hospodinu (III. *Mojž.* 4, 2.). „Člověk, kterýž by zhřešil, zapřel by bližnímu svému věci k schování mu dané anebo moci něco vydřel, neb křivdu učinil, buď že by ztracenou věc našel a zapíraje mu jí, k tomu falešně by přísáhl . . . jsa přesvědčen o vině: navrátí všecko, což neprávě chtěl obdržeti a nad to přidá pátý díl pánu tomu, kterémuž byl škodu učinil. Za hřích svůj pak obětovati bude skopce bez poškrvny“ . (III. *Mojž.* 6, 2.).

Znamenitá byla *slavnost smíření*, která se konala pátého dne před slavností stanů, jediný to den, kdežto Israelité po 24 hodin nesměli pokrmu požívat. Nejvyšší kněz přijal ode všeho množství synů Israelských *dva kozly* k oběti za hřích a jednoho skopce v oběť zápalnou. Na kterého padl los, Hospodinu obětoval (zabil v chrámu) za hřích; druhého pak, když vloživ ruce na hlavu jeho a tak vyznal nad ním všechny nepravosti synů Israelských a všechny viny a hříchy jejich, vypustil ho na poušť (III. *Mojž.* 16.), kdežto se skály byl svržen. — Podobně slíbil Bůh odpuštění skrze Nathana Davidovi (II. *Sam.* 12, 13.), a skrze proroka Ezechiele (18, 21. 30.) lidu.

Než všechny tyto starozákonní oběti a sliby od hříchů očišťovaly jen vzhledem na zaslíbení a oběť N. Zákona, kterouž

c) přinesl *Kristus, pro jehož zásluhy Bůh jediné nám hříchy odpouští*. „Onť zajisté osvobodí lid od hříchů jejich“ (*Mat.* 1, 21.) „Aj Beránek boží, který snímá hříchy světa!“ (*Jan* 1, 29.). „Jemu všickni proroci svědectví vydávají, že odpuštění hříchů vezmou skrze jméno jeho“ (*Sk. ap.* 10, 43.). „Nebo Kristus jednou za hříchy naše umřel, spravedlivý za nespravedlivé, aby nás obětoval Bohu“ (*I. Petr* 3, 18.; *Řím.* 4, 25.; *Kol.* 1, 12—14.; *I. Tim.* 1, 15.; *Ef.* 1, 3. 7.; *I. Jan* 27. † 2, 2.). „Blaženi jsme, jestliže ve svornosti lásky přikázání Boží plníme, aby nám hříchové pro lásku odpuštění byli“ (*Žlm.* 31, 1. 2.). — Tohoto blahoslavenství dostává se vyvoleným Božím *skrze Pána našeho Jesu Krista*.

d) *Kristus* obcovav na zemi, sám odpuštění hříchů hlásal, nejvíce v *podobnostvích*, jako o ztracené ovci a marnotratném synu (*Luk.* 15.); On i skutečně hříchy odpouštěl, jako šlakem poraženému (*Mat.* 9, 2. . .; *Mar.* 2, 9. . .), Maří Magdaleně (*Luk.* 7, 17.), ženě cizoložné (*Jan* 8, 11.), Zacheovi, Petrovi, kajícímu lotru na kříži.

e) Tuto moc složil *Kristus v Církvě své*, dada ji svým apoštolům a učeníkům i jejich nástupcům (biskupům a kněžím), řka: „Jakož mne poslal Otec, tak i já posílám vás. To pověděv, vdechl

na ně a řekl jim: Přijměte Ducha sv., kterýmž odpustíte hříchy, odpouštějíť se jim, a kterýmž zadržíte je, zadržáni jsou“ (*Jan 20, 21—23.*). „Amen pravím vám, cožkoli svážete na zemi, budeť svázáno i na nebi: a cožkoli rozvážete na zemi, budeť rozvázáno i na nebi“ (*Mat. 18, 18.; srvn. 16, 19.*).

f) Tudíž a *jediné v Církvi katolické se všickni hříchové a sice skutečně odpouštějí.*

Výroky. „Klíče odevzdal Pán Církvi své, aby, což rozváže na zemi, bylo rozvázáno i v nebi, a což sváže na zemi, bylo svázáno i v nebi. To jest, aby kdožkoli nevěří, že mu v Církvi Jeho mohou hříchy odpuštěny býti, jich odpuštění nedošel: kdožkoli však věří a pokárán a v láně též Církvě postaven od nich se odvrátí, aby touž věrou a týmž trestem uzdravení došel.“ *Sv. Augustin.* „Hříchův odpuštění, poněvadž se neudílí, leč v Duchu svatém, nemůže než jen toliko v oné Církvi uděleno býti, kteráž má Ducha sv.“ *Týž.* „Právo toto jediným ponecháno jest kněžím. Právem tedy sobě toho Církev přivlastňuje, která pravých má kněží. Kacířstvo si toho přivlastniti nemůže, ješto nemá kněží Božích.“ *Sv. Ambrož.*

Církev mocnost obdržela,
aby hříchy odpouštěla.

2. *V pravé Církvi mají biskupové a kněží moc, hříchů od-pouštět, mocí od Krista jim udělenou jakožto služebníci Kristovi a praví nástupcové apoštolů a učeníků Páně.* „Tak psáno jest a tak musil Kristus trpěti a třetího dne z mrtvých vstáti: a kázáno býti ve jmenu jeho pokání a odpuštění hříchů mezi všemi národy“ (*Luk. 24, 46. 47.; II. Kor. 5, 19.*). (Viz článek VIII.)

V ýroky. „Těm, kteří zemi obývají a na ní obcují, jim svěřeno jest rozdávatí věci nebeské: jim dáno jest moc míti, kteréž Bůh nejdobrotivější ani andělům, ani archandělům neráčil dáti; neboť nikterak není pravino k těmto: „Cožkoli svážeš . . .“ Našim kněžím jest dovolíno netoliko malomocenství tělesné, nýbrž i poškrvny duševní, neřku jich očištění schváliti (jako kněží židovští), ale je naprosto očišťovati.“ *Sv. Jan Zlat.* „Hříchův odpuštění neudílí se smrtelníkům bez ctihodného kněžství.“ *Sv. Efrem.*

3. *Hříchové se odpouštějí hlavně v svátosti křtu a v svátosti pokání, z části i v svátosti posledního pomazání; také jinými prostředky, když k oněm není příležitosti, obzvláště skroušenou lítostí.*

Texty. Odpověděl Ježíš Nikodemovi: „Nenarodí-li se kdo znovu z vody a z Ducha svatého, nemůže vjíti do království božího.“

(*Jan 3, 5.*) „Jakož i Kristus miloval Církev a vydal sebe samého za ni na smrt: aby ji posvětil, očistiv ji obmytím vody skrze slovo života“ (*Ef. 5, 25. 26.; Tit. 3, 5. 7.*). „Tedy Petr řekl k nim: Pokání čiňte a pokřti se jeden každý z vás ve jmenu Ježíše Krista na odpuštění hříchů vašich“ (*Sk. 2, 38. † 8, 22 † 19, 18.*). „Jestliže budeme vyznávatí hříchy své, věrnýť jest Bůh a spravedlivý, aby nám odpustil hříchy naše a očistil nás od všeliké nepravosti“ (*I. Jan 1, 9.*). „Oběť Bohu příjemná, duch skormoucený; srdcem skroušeným Bůh nezhrdá.“ (*Žlm. 50, 39; srv. Joel 2, 12, 13.*)

Výroky. „Slyš, kterak se hříchové odpuštějí. V Evangelium jest ono *první*, když se *křtíme* na odpuštění hříchů, *druhé* jest utrpení mučeníctví (křest krve); *třetí* se uděluje almužnou. Neboť praví Spasitel: „Z toho, což máte, dávejte almužnu, a aj všecky věci vám čisty jsou“ (*Luk. 11, 41.*). *Čtvrtého* odpuštění dostává se nám, když i my *promíjíme* viny bratřím svým. Takť zajisté ujišťuje sám Pán a Spasitel. „Jestliže odpustíte . . .“ (*Mat. 6, 14. 15.; Mat. 18.*). Ano i v modlitbě nás říkati naučil: „Odpust nám . . .“ (*Mat. 6, 17.*). *Páté* odpuštění, když kdo odvrátí hříšníka od bludu cesty jeho.“ (*Jak. 5, 20.*) *Šesté* odpuštění pochází z hojnosti lásky, jakož se i sám Pán vyjadřuje: „Zajisté pravím tobě, odpouštějí se jí hříchové mnozí, poněvadž milovala mnoho“ (*Luk. 7, 47.*) Apoštol pak dí: „Láska přikrývá množství hříchů“ (*I. Petr 4, 8.*) Jest ještě *sedmé*, ač obtížné a pracné hříchův odpuštění, jež se děje pokáním; když totiž hříšník slzami smáčí lože své, a dnem i nocí jsou slze chlebem jeho: když se nerdí, oznámí hřích knězi Páně a hledá lík dle onoho, kterýž praví: „Řekl jsem: Vyznám na sebe nepravost svou Hospodinu, a ty odpustil jsi bezbožnost hřichu mého.“ (*Žlm. 31, 5.*) A v tom se naplňuje i ono, co praví apoštol Jakub (5, 14. 15.): „Stůně-li kdo z vás . . .“ *Origines.* „Proto že se opět nekřtí, kdož od vás k nám přicházejí, nezdají se vám očištěnými; jakoby jediným křtem, kterýž jsa týž a jeden opakovati se nemá, lidé od bludu očišťovali se. Očišťují se též slovem pravdy od Onoho, jenž praví: „Už vy čistí jste pro řeč, kterouž jsem mluvil vám.“ (*Jan. 15, 3.*) Očišťujeť také oběť skroušeného srdce (*Žlm. 50, 19.; II. Kor. 7, 10.*)“ *Sv. Augustin.* „K čemukoli jsme se v předešlých dnech odvážili, cokoli zlého jsme zpáchali, toho v duchu uváživše, od sebe odvrzme. K tomu nám Bůh mnohou cestu otevřítí ráčil. „Vyznej prvé ty nepravosti své, abys byl ospravedlněn“ (*Is. 43, 26.; Žlm. 31, 5.*) Neboť nemálo k umenšení velikosti hříchů prospívá časté na ně vzpomínání a na

sebe žalování. Jest i *jiná* neschůdnější cesta, když proti nikomu, kdokoli nám ubližuje, hněvem nezahořujeme, nýbrž na všechny křivdy velikodušně a velikomyslně zapomínáme. Chceš i *třetí*? Slyš Daniele: Hříchy své almužnami vykupuj a nepravosti své milosrdenstvím chudých (*Dan. 4, 24.; Ekkł. 3, 33.*). Jest *ještě jiná* cesta: ustavičná totiž modlitba a vytrvalost v prosbách k Bohu s čistotou, jenž nám velké přináší útěchy a hříchy naše smývá. Nad to uhašuje půst s láskou k bližnímu znamenitě hněv Boží proti nám čelící. — Všechny tyto cesty opět a opět procházejíce, pilně na nich setrvejme. Takovým způsobem nejen předešlé hříchy smyjeme, nýbrž i pro budoucnost převelikého prospěchu dosáhneme, jelikož nijaké ďáblu nepodáme příležitosti, aby nás přivábil k lenosti života aneb k jiné náklonnosti.“ *Sv. Jan Zlat.*

Nauč. mr. a) Milosrdný Bůh skrze zásluhu Ježíše Krista v Církvi sv. všem hříšníkům odpouští, proto nikdo nezoufej. „Budou-li hříchové vaši . . . jako červec, jako vlna bílí budou“ (*Is. 1, 18.*). „Máš-li za to, že jest nebe uzavřeno, rozpomeň se, že klíče království nebeského Pán odevzdal Petrovi a skrze něho Církvi.“ *Tertullian.* „Co se odpuštění jakkoli velikých nepravostí týče, v Církvi sv. nesluší nad milosrdenstvím Božím zoufati těm, kdož činí pokání podlé míry každého hříchu svého.“ *Sv. Augustin.*

b) Než Bůh těm, kdo po křtu sv. těžce zhřešili, neodpouští bez vlastního jejich přičinění: protož činme pravé pokání *) „očistujmež se ode vši poškrvny těla i ducha, dokonávajíce posvěcení své v bázni Boží.“ (*II. Kor. 7, 1.*) „Pakli by bezbožný činil pokání ze všech hříchů svých, — živ bude a neumře. *Ezech. 18, 21.*) Navratte se ke mně a navratte se k nám“ (*Mal. 3, 7.*)

Bez života polepšení
není hříchu odpuštění.

„Všem proviněním, buďže tělem nebo duchem, buďže skutkem nebo vůlí spáchány byly, kterýmž skrze soud ustanovil Pán pokutu, skrze pokání slíbil jim prominutí, řka k lidu: „Čiň pokání a učiním spasena tebe.“ A opět: „Živt jsem já, praví Pán Bůh: nechci smrti bezbožného, ale aby se obrátil a živ byl“ (*Ez. 18, 21, 23.; 33, 11.*). Pokání jest tedy život, jelikož se předkládá smrti. K pokání se následovně uchyl, ó hříšníče! . . . jeho se jako tonoucí nějaké desky uchop. Ono tě v proudy hříchův pohrouženého pozdvihne a v přístav Božského milosrdenství donese.“

Tertullian.

(*) Viz část III. o svátosti pokání.

c) Bůh *opět a opět* odpouští; než na to nespolehej, tím se neuspávej. „Odstup to, aby si to někdo tak vykládal, jako by mu volno bylo hřešiti, proto že má přístup k pokání a hojnost milostivosti nebeské, aby rozmnožovala rozpustilost pošetilosti lidské. Nikdo nebuď proto horším, poněvadž Bůh jest lepší, aby tolikrát hřešil, kolikrát se odpouští. Ostatně k vyváznutí přijde proň ovšem jednou konec, ježto urážkám konce nebude.“ *Tertullian*. „Alexander Vel., oblehaje město, svíci rozsvítil, která když dohoří, pravil, nemají oblehnutí čáky na milost. Podobně hříšníci mohou jen doufati milosti, dokavad jim hoří svíce života; ta když zhasne, podlehají přísnému soudu Božské spravedlnosti.“ *Tob. Lohner* (Ostatně viz: Bůh jest milosrdný).

Příklady pravého pokání.

a) *Biblické*. David (*Žlm.* 50.), Manasses (*II. Par.* 33.); Nivité (*Jonáš* III.), Magdalena (*Luk.* 7.), Zacheus (*Luk.* 19.), marnotratný syn (*Luk.* 15.), Petr (*Mat.* 26.), lotr na pravici (*Luk.* 23.), apoštol Pavel (*I. Kor.* 15.).

b) *Ze života svatých* zde toliko jeden. *Sv. Jan Evg.* když se z pustého ostrova Pathmu do Efezu navrátil, navštěvoval církve okolních národů a měst. Jednoho času přišel do města nedaleko odtud ležícího, seznal mládence v tváři krásného a vtipu schopného, kteréhož biskupu téhož místa k věrnému chování a pilnému vedení poručil. Biskup mládence mu svěřeného do domu přijal, v bázni vedl, laskavě s ním nakládal, až ho naposledy i svátostí křtu osvítil. Tak utvrdiv jej, něco péče své a pilnosti při učení a vedení polevil. Než to mládence zkazilo. Bystrého jsa vtipu, co kuň nepojatý do uzdy, z pravé cesty vyběhl, až i do propasti všech nešlechtností se uvrhl. Zahálčiví, rozpustilí tovaryšové ho do své společnosti potáhli, nejprvé ku hrám a hodům jej vodili, pak i na krádež a loupež tajně vycházejíce, s sebou ho brali, až i k tomu ho přiměli, že i sám o loupež smělou se pokusil. Stud a bázeň vyhnaly ho z domu jeho dobrodince; v stálém společenství bezbožných soudruhů zlému více a více zvykal, až i hrozných nešlechtností se dopustil, odkudž mu jistá zhouba nastávala. Než ani ve zlém nechtěje jiným býti roveň, nashromáždil sběři lotrovské, jíž za vůdce loupežnického se postavil. — Mezi tím přišel Jan z důležité potřeby do téhož města i po mládenci, kteréhož biskupovi co drahý poklad svěřil, se tázal. Tu biskup stařícký sklopiv hlavy k zemi a těžce vzdychaje, s pláčem, co se s ním stalo, vypravoval. — Což uslyšev

apoštol roztrhl roucho, velice naříkal, ale i hned koně a člověka požádal, kterýž by mu cestu k loupežníku ukázal. A příjev k hoře mu ukázané, hned byl jat od stráže loupežnické, i neutíkal, aniž se jim bránil, ale žádal, aby jej dovedli k vůdci, kterýžto v zbroji jej očekával; ale jak Jana se přibližujícího poznal, hned hanbou velikou před ním na útěk se dal. Jan pak co mohl za ním běžel volaje: „Můj synu, neboj se, máš ještě naději k spasení: já sám Kristu počet za tebe vydám a bude-li toho potřeba i za tebe umru, za duši tvou duši svou položím!“ I pozastaviv se vůdce, oči k zemi sklopil, zbrani odvrhl; a bázní podjat, třásl se až i hořce plakal. Tu apoštol jej objav vysoce mu sliboval, že mu odpuštění všech hříchů na Spasiteli vyprosí a vodou pokání obmytého a očištěného polibil a s sebou zase do Církve uvedl. Tam často za něho Bohu se modlil, v ustavičných postech s ním trávil, mysl jeho Písmem sv. kojil, až i docela spokojil. Aniž odtud dříve odešel, až ho za služebníka té Církve ustanovil. — Tímto obrácením apoštol znamenitý příklad pravého pokání pozůstavil lidem kajícím k následování. —

XI. a XII. Článek víry.

„Těla vzkříšení. A život věčný. Amen.“

Tyto dva články nás učí, že se dílo našeho vykoupení skončí na věčnosti a jednají o posledních věcech člověka.

Proprava. Člověk není stvořen pro tuto zemi. Hříchem zmařil svůj cíl, totiž věčné, blažené trvání dle těla i duše (v. hřích dědičný), kteréž Kristus smrtí svou mu opět vydobyl. A však ne zde, nýbrž na onom světě vykoupení toto se dokonává. *Duše* lidská již zde sice od věčných trestů za své hříchy se osvobozuje, nicméně tresty časné, pakli nevytrpěla zde, musí tam často snášeti, než může býti připuštěna k blaženosti věčné; mnohá pak, zmařivši zásluh Kristových, dokonce bývá odsouzena. — Tělo časnou bídu a smrt za hřích trpí, v hrobě v prach se obrátí; než Bůh při obnově celého světa je opět vzkřísiv, zároveň s duší veřejně bude souditi, aby jako nástroj duše, v smrti neb hřichu jí pomahající, buď života věčného — nebe —, aneb smrti věčné — pekla —, s ní bylo účastno. Pročež ve dvou posledních člancích zahrnuto učení: *a)* o smrti (časné); *b)* o soudu soukromém; *c)* o očištění; *d)* o vzkříšení

těla; e) o soudu veřejném a obnově světa; f) o nebi neb životě věčném; g) o pekle neb smrti věčné.

Smrt, soud, nebe a peklo nazývají se *poslední věci člověka* *).

A) Smrt (časná).

1. *Smrt jest rozdělení duše s tělem.* „Odkud medle povstává smrt, ne-li z rozloučení těla a duše? Tou příčinou nazýváme tělo mrtvé bezdušným.“ *Sv. Bernard.* „Navrátí se prach do země své, odkud byl a duch navrátí se k Bohu, kterýž jej dal.“ (*Kaz.* 12, 7; *I. Mojž.* 3, 19.).

2. *Všickni lidé pomrou. Že všickni lidé pomrou, pochází z hříchu, kterého se Adam v ráji dopustil.*

Texty. Smrt jest pokuta i ukončení hříchu. Kdyby byl Adam v ráji nezhrěšil, byli bychom byli i podle těla nesmrtelní. „Jest uloženo lidem jednou umřítí“ (*Žid.* 9, 27.). Jednostejné jest přicházení všechných k životu i jednostejné odcházení“ (*Moudr.* 7, 6.; *Žlm.* 88, 49.). „Ze všelikého dřeva rajského jez; z dřeva pak vědění dobrého a zlého ať nejíš: nebo v který by koli den z něho jedl; smrtí umřeš.“ — „V potu tváři své jísti budeš chléb, dokavadž se nenavrátíš do země, z kteréž vzat jsi: nebo prach jsi a v prach se navrátíš“ (*I. Mojž.* 2, 16. 17 + 3, 19.). „Odplata za hřích jest smrt.“ (*Řím.* 6, 23.) „Protož, jako skrze jednoho člověka hřích na tento svět všel a skrze hřích bída a smrt, a tak na všechny lidi smrt přišla, v němž všickni zhřěšili“ (*Řím.* 5, 12. *I. Kor.* 15, 21; srvn. *Žlm.* 88, 49; *Ekl.* 25, 33.). „Jestliže pak jest Kristus v vás, tělo zajisté mrtvé jest pro hřích, ale duch živ jest pro osprádnění“ (*Řím.* 8, 10.).

Výroky. My kat. křesťané přijímáme za pravdu a věříme, že i tato tělesná smrt není nám uložena zákonem přírody, ježto Bůh nestvořil pro smrt člověka, ale že za hřích nám přišla, an pomstu za provinění ukládaje, Bůh byl řekl k člověku, v němžto i my jsme již všickni byli: Prach jsi . . .“ *Sv. Augustin.* Pomníme-li, že Bůh smrti nečinil, nýbrž že člověka, když v hřích klesl, pokuta přestupku a klamu zachvátila, aby se země ve svou navrátila zemi, shledáme, že jest smrt hříchu ukončení, aby se nestala vina čtenější, čím by život byl prodlouženější.“ *Sv. Ambrož.*

*) O těch katechismus jedná teprv v přídavku. V přítomném spisu, co se o posledních věcech člověka (a—g) má věřiti, hned v této částce I. se vykládá.

3. *Jistát jest smrt.* „Uloženo jest lidem jednou umřítí.“ (*Žid.* 6, 27; *Job.* 14. 1.) „Všickni umřeme a jako vody do země se tratíme“ (*II. Kol.* 14, 14.).

Výroky. „Všecky ostatní naše věci dobré i zlé nejisté jsou; smrt jediné jistá jest; zdali dítě zrozené vyroste čili nevyroste; snad sestárne, snad nesestárne; snad se stane boháčem snad bídákem; snad to bude muž ctěný, snad sprostý? . . . a cokoli jiného z věcí dobrých bys jmenoval. Pohleď i na zlé: Snad bude stonati, snad ne; snad ho had uštkne, snad neuštkne . . ? a na všecky věci pohleď, všude platí: snad to bude, snad nebude. Můžeš ale také říci: Snad umře, snad neumře?“ *Sv. Augustin.* „V záležitostech lidských co jest nad smrt jistějšího? . . . Nemáť smilování s chudobou, nemá v úctě bohatství, nic se neohlíží na pohlaví, nic na moudrost ani na mravy; nešetří ani věku: leda že jest starým ve dveřích (za pasem), mladým v úkladech (v zápětí).“ *Sv. Bernard.* „Když *Xerxes*, přemocný tento král, s výšiny nepočtené lidstva množství a nescíslné voje své spatřil, tu prý slzel, poněvadž ze všech, na něž patřil, po sto letech nikoho nebude více. O, bychom mohli na takovou vystoupiti hlídku (výšiu), s níž bychom veškerou zemi pod svými spatřili nohami! Tuť bych ti ukázal zkázy světa veškerého: národ národem a království vyvrácené královstvím; ukázal bych ti, kterak jiní mučení, jiní usmrcování, jiní vlnami pohlceni, jiní zase do otroctví bývají vlečeni: tu sňatek, tam zármutek, tu porod, tam smrt; jiní kterak bohatstvím oplývají, a jiní kterak žebrají. A ne toliko voj *Xerxův*, alebrž lidi světa veškerého, kteří nyní žijí, ukázal bych tobě, jež všecky v krátkém čase pohltní smrt.“ *Sv. Jarolím.*

Smrt je duše s tělem rozdělení,
jíž jsou všickni lidí podrobení.

P o d o b e n s t v í.

Jako řeka protéká zemi a konečně do moře padá; tak člověk krátký čas živ jsa na zemi, odchází na věčnost. — Slunce vychází i zachází, člověk se rodí i zemírá. Hliněné nádoby nové i staré jest křehké, rozbitné: tak člověk, mladý i starý, smrti jest podrobený. — Nikdo se nediví, že sláma hoří, kterak se divíš, že smrtelník zemírá? —

4. *Nejistá jest hodina smrti*; již Bůh zatajil z moudrých příčin, totiž, abychom se nestrašili a stále k ní se hotovili. Na smrt

se připravujeme, když příkázání boží věrně plníme a s milostí boží všech hříchu se bedlivě vstříháme. „I vy buďte hotovi, nebo v kterou hodinu se nenadějete, Syn člověka přijde“ (*Luk.* 12, 40.). „Bděte tedy, nebo nevíte dne ani hodiny“ (*Mat.* 24, 42. 25, 13.). „Ještě nevíte, co zítra bude“ (*Jak.* 4, 14.). „Dokud čas máme, dobře čiňme všechněm“ (*Gal.* 6, 10.; *srvn. Ekkkl.* 8, 8 † 9, 12 † 12, 7 † 41, 5.).

Výroky. „Nevčasná smrt uchvacuje tisícerymi spůsoby ubohé smrtelníky. Někoho umoří zimnicí, jiného strápí bolestmi: jeden zahyne hladem, druhý žízní sejde, tento se ve vodě utopí, druhého na šibenici oběsí. Opět někdo uhoří v ohni, jiného zvěř litá roz-sápá; jeden od meče schází, druhý jedem otráven bývá, třetí náhlým strachem zděšen jsa, o hrdlo přichází. A nad to nade všecko ta největší bída jest, že člověk nemaje nic jistšího nad smrt, však neví a nezná skončení svého. Nebo neví člověk, kdy a kde aneb kterak umřítí má, a však to zajisté ví, že umřítí musí.“ *Sv. Augustin.* „Přijde den, v němž z těla vyjítí musíš. Ale kdy? v létě-li, čili v zimě? z nenadání, či z předzvěděním? v nemoci-li čili náhle, budeš-li se moci zpovídati; čili nic? — Ach, nic v tom jistého věděti nemůžeme: tím toliko ujištění jsme, že umřeme, a to snad mnohem dříve, než se nadějeme. Ó smrti, jakž jsi povážení hodna! jak neuprositelná a nemilosrdná!“ *Sv. František Sal.* — „Veliká jest milosrdnost Boží v tom, že den smrti tobě učinil nejistý, abys nevěděl, kdy se odsud odebereš; ano, že denně doufáš jednou se obrátiti, i v tom jest veliké jeho milosrdenství. Ostatně kdyby den byl oznámil, bylo by to některým příčinou, že by bezpečnější jsouce, hojněji hřešili. Dať tedy naději k prominutí, abys doufaje více nehřešil. Obrácení tvému slíbil Bůh odpuštění, tvému odkládání ale dne zejtřejšího neslíbil.“ *Sv. Augustin.* „Nevíš, v kterou hodinu přijde. Ustavičně bdi, aby tě nalezl připraveného, až přijde; a proto bezpochyby nevíš, abys vždycky byl připraven.“ *Týž.* „Poněvadž smrt všude čeká na tebe, i ty ji všude, moudrým-li jsi, očekávati budeš.“ *Hugo.* — „Praví mudřec: Čiň pokání na den před smrtí. A který jest den tento? — Odívej se po všecken čas v roucho bílé. Neboť i oděv pohřební tvůj jest bílý; připravuj se a v něj se každodenně odívej. Buď moudrý den před svou smrtí.“ *H.*

Smrt je jistá, nejistý je čas;
k ní se strojme, sic překvapí nás.

P ř í k l a d y.

1. *Biblické.* Baltazar, král Chaldejský (*Dan.* 5, 30.), *Isboset* (*II. Král.* 4.), *Sisar* (*Soudc.* 4.), *Holofernes* (*Jud.* 13.) v noci zavražděni byli. — *Evang. boháč*, jenž v noci náhle zemřel (*Luk.* 12, 16 . .). — *Podobenství o desíti pannách a o kladení počtu se služebníky* (*Mat.* 25, 1—30.).

2. *Jiné.* a) *Sv. Antonín*, poustevník, pamatoval každodenně na nejistotu smrti i napomínal při smrti bratří svých: „Bratří, živi buďte každého dne tak, jakoby jste věděli jistotně, že to jest poslední den vašeho života.“ *Sv. Vincenc Paul.* vedlé napomenutí sv. Evangelia dlouho v ruce nosil lampu hořící, aby k příchodu Pána připraven byl. Sámť se jednou vyznal: „Už osmnáct let tomu jest, že se nikdy nepoložím na lůžko, abych se sama nesoudil, tak jako bych té noci zemřítí měl.“

b) Mudrc *Seneka* ustanovil sobě člověka, kterýž mu každodenně na noc musil připomínati: „Může se státi, že více neprocitneš;“ — ráno: „Může býti, že více spáti nebudeš;“ — když z domu vycházel: „Může býti, že se domů nevrátíš;“ — a když se domů vrátil, ho vítati musil těmito slovy: „Státí se může, že podruhé více z domu nevyjdeš.“ — (Více příkladů v části V. o posledních věcech člověka.)

K smrti se chystejme!

Všecky tvory na světě
musejí umřítí;
tak i lidem odkvete
zdejší živobyťi;
smrt' vše bez rozdílu kácí,
tělo zemi nazpět vrací.

Proto beze všeho odkladu
k smrti se chystejme
a duchovních pokladů
v zásobě vždy mějme.
Dnešní den jen jistý máme,
zítra snad již dokonáme.

5. *Jaký život, taková smrt; jaká smrt, taková věčnost;* nebo smrtí skončí se doba, která od Boha člověku k dobývání spásy vyměřena byla. — Po smrti nelze dobytí, čeho si člověk za živa nezasloužil, aniž bude možno ztratiti, co si dobrého na zemi vyzískal. „Jáť musím dělati dílo, dokudž den jest; přicházíť noc, kde žádný nemůže dělati“ (*Jan* 9, 4. 5.; *II. Kor.* 6, 2.). „Draháť jest před očima Hospodinovýmá smrt' svatých jeho“ (*Žlm.* 115, 15.); „ale smrt' hříšníků nejhorší“ (*Žlm.* 33, 22.). — „Srdce tvrdé naposledy zle se míti bude“ (*Ekkl.* 3, 27.). „Kteří zlé činí, vyhlazeni budou“ (*Žlm.* 36, 9.). „Cokoli rozsíval člověk, toť bude i žiti“ (*Gal.*

6, 8.). „Poněvadž jsem vás volal a odpírali jste i, já také v zahynutí vašem smáti se budu“ (*Prísł.* 1, 24. 26 † 29, 1.).

Výroky. „Hříšník bývá i tou pokutou stíhán, že umíraje zapomíná na sebe, který živ jsa zapomínal na Boha.“ *Sv. Augustin.* „Poslední den tvůj příliš vzdálený zajisté býti nemůže, k němu se tedy připravuj; neboť jaký z tohoto života vykročíš, taký budeš onomu životu odevzdán.“ *Týž.* „Ačkoli bez rozdílu i spravedliví i nespravedliví umírají, předce by se odtud nedobře zavíralo, že by se na konec rovně tak dobrým jako zlým zvésti mělo. Na zavolání ubírá se spravedlivec k odpočinku, nespravedlivec k trápení. Kdo věří, má víru živou, ten k odplatě na bezpečno, kdo pak nevěří, tent k trestu chvátá.“ *Sv. Cyprian.*

Bohobojný arcibiskup, Vilém Gremberg, měl ve svém pokoji na klekadle, ano i pod svým znakem tato pamětihodná slova napsána: „Na nitce život, na životu smrt, na smrti pak věčnost!“

6. *Proto smrt strašná hříšníku, když odcházeje v stavu hříšném, zbaven milosti boží nešťastně umírá.* „Hroznět jest upadnutí v ruce Boha živého“ (*Žid.* 10, 31.). „Smrt hříšníků jest nejhorší“ (*Žlm.* 115, 22 † 33, 22.).

Výroky. „Jestli že lidé smrt za strašnou pokládají, není ona sama v sobě hrůznou, ale mínění o ní, jež sobě každý dle své náklonnosti vykládá aneb se dle svého svědomí leká. Pročež každý obviňuj ránu svědomí svého a ne krutost smrti. Nad to spravedlivým jest smrt pokojný přístav, vinníkům přichází co zahynutí.“ *Sv. Ambrož.* „Smrti se nebojím, aniž se děším umřítí, ovšem ale bojím se zle umřítí.“ *Sv. Jan Zlat.* Buď jsi smrt strašná tomu, kdož vedlé kříže a umučení Kristova ceněn býti nesmí. Buď jsi strašná tomu, kdož po této k druhé smrti (věčné) přistoupí. Buď jsi strašná tomu, jenž sešed (zle) z tohoto světa bez přestání v plamenu mučen bude.“ *Sv. Cyprian.*

Zlé je smrt si přátí,
větší jí se báti.

7. *Spravedlivý smrti se neleká, neboť mu k prospěchu jest: onať končí všelikou bídu a strast, otvírá bránu k životu věčnému, k Otci nebeskému, protož ochotně, důvěrně, radostně k němu se ubírá; také těší se, že se svými miláčky se sbledá.*

Texty. „Mně živu býti a umřítí zisk“ (*Fil.* 1, 21.). „Tať jest brána Hospodinova, spravedliví vcházeti budou do ní“ (*Žlm.* 117, 20.). „A navrátí se prach do země své, odkud byl; a duch navrátí

k Bohu, kterýž jej dal (*Kaz.* 12, 7.). „Blahoslavení mrtví, kteříž v Pánu umírají. Už od této chvíle praví Duch, aby odpočinuli od prací svých: nebo skutkové jejich následují jich“ (*Zj.* 14, 13.; srov. *Žlm.* 48, 18 † 103, 29.; *Moudr.* 4, 3.; *Job* 14, 1 † 9. 25 † 17, 14 † 1, 21.; *Ekkl.* 1, 13 † 10, 18 † 41, 1.). „Já jsem vzkříšení i život. .“ (*Jan* 11, 25. 26.).

Výroky. „Ó smrti, smrti, nevím, kdo by se tebe lekal, ješto se v tobě nalezá život. Aneb kdo by se tebe nestrachoval, kdo velikou část života svého promarnil a Boha svého nemiloval.“ *Sv. Teresie.* „Duše spravedlivého, když se odlučuje od těla, nebojí se, neleká se, ale spíše s radostí velikou ubírá se a s plesáním k Bohu spěchá, doprovázena jsouc svatými anděly. Teď se bratří této hodiny bojte, teď ji předcházejte, aby jste nápotom bezpečnými byli.“ *Sv. Augustin.*

Co jest smrt? *Sv. Eucherius* odpovídá: „Smrt jest vši bídy konec.“ „Byť byl náš život sebe kratší, praví zbožný Job, přece bývá přeplněn bédou, churavostí, protiventvím, pronásledováním“ (*Job* 14, 1.). *Sv. Alf. Lig.* „Lidé, kteříž sobě přejí déle žíti na zemi, co žádají jiného, leč déle ještě trpěti?“ *Sv. Augustin.* „Věříme-li v Krista Pána, spoleháme-li na pravdu slov a zámluv jeho, budeme živi na věky: ó chvátejmež s veselou důvěrou ku Kristu, s kterýmžto na věky žíti a kralovati budeme.“ *Sv. Cyprian.* Beze strachu ubírejme se k Vykupiteli svému Ježíši; beze strachu do shromáždění arciotcův spěchejme, až den nastane, beřme se bez bázně k otci svému Abrahamovi, beze strachu putujme do sboru svatých a do společnosti spravedlivých. Vždyť půjdeme k našim otcům, půjdeme k učitelům víry naší, tak že, byť se i skutků nedostávalo, víra nám přispěje, dědictví nás zastane.“ *Sv. Ambrož.*

P o d o b e n s t v í .

„Smrt jest pro nás jen přechodem k nesmrtelnosti. Život věčný nemůže nám nastati, leč bychom se dříve odtud vyhostili. Není nám tu jako na pravém rozchodu, ale jen jako na přechodu, a prošedše časný věk tento, přistaneme k břehu věčnosti.“ *Sv. Cyprian.* „Každý dělník rád konce svého díla se dočká. Poutník touží po místě odpočinutí, rolník dychtivě očekává žeň a kupec výroční účet. Tak služebníci Boží s radostí myslí na konec svého života; jelikož touží po Bohu; neboť kde poklad jest, tamť jest i srdce.“ *Sv. Jan Zlat.* „Smrt nazývá se spaním pro naději vzkří-

šení.“ *Sv. Tom. Aq.* „Krásnotě ze světa k Bohu zapadnouti (jako slunce) a opět v něm vzejíti.“ *Sv. Ignác Ant.*

„Co jest, se tážeš, smrt?

Poslední nepřátelský chrt.

An v boji klesá, v prach se vine,

nad ním pak víra slavně kyne.“ *Kamarýt.*

Příklady smrti šťastné.

Biblické St. Zk.: Abraham, Isák, Jakob, Josef Egyptský, Mojžíš, Samuel, David, Tobiáš, Job, Eleazar, sedm synů Machab. i s matkou a všickni sv. proroci a jiní spravedliví v St. Zákoně. —

V Zákoně Nov.: Simeon, Jan Křt., zvláště *Kristus* na kříži, *Maria*, matka jeho, chudý Lazar, lotr na pravici, sv. apoštolové, mezi nimiž zvláště sv. Petr, sv. Pavel, sv. Jakub, sv. Ondřej, sv. Jan; též sv. Štěpán a. j.

V dějinách Církve tisícero mučeníků a sv. vyznavačů, z nichž tuto jen několik se připomíná:

Sv. Ignác Ant., když k smrti se blížil, zvolal: „Láska moje ukřižována a ve mně nehárá oheň žádný, jenž by paliva (světského) vyhledával; ale živá a ve mně promlouvající voda, jenž praví v útrobě mojí: Pojď k Otci.“

Sv. Jarolim slovy Písma sv. k smrti volal: „Otevři mně, sestro má! Hle, ó smrti, ty-li mně bránu neotevřeš, nelze se mně dostati k požívání Boha.“

Sv. mučeník *Pionius* tázán, kterak by s takou radostí k smrti se bráti mohl, odpověděl: „Mýlíte se, vždyť nejdu k smrti, nýbrž k životu.“ — Touto pravdou povzbuzovala též sv. *Symforosa* syna svého, aby muka trpělivě snášel. „Pomni, pravila, život se ti neodnímá, toliko v lepší se proměňuje.“

Sv. Cyprian, uslyšev své odsouzení k smrti radostně zvolal: „Díky Bohu, který mně vazeb tohoto těla sprostí ráčí!“ —

Malvina, jediná dcera svých rodičů, dívčinka spanilá, na těle i na duši, poslouchávala ráda moudrá naučení otcova, kteráž obhacovala rozum a srdce její šlechtila. Protož oba rodiče ji milovali, obzvláště však otec celé srdce své na ni zavěsil. Však hle, milovaná děvečka rozstonala se náhle i zemřela. Tu hořce nařikali rodiče a pro svého miláčka mnohé prolévali slzy; zvláště pak otec bolestí sklíčen nebyl k utěšení. „Což mi do života, hořekovával, když mi smrt odňala poklad nejdražší, mé dítě.“ Než čas ulevil bolesti i

zhojil poněkud zraněné otcovo srdce. Bezdětný otec vycházel opět mezi lidi, zvláště mezi malými dítkami se rád bavíval, i na kterém nějakou podobu své zesnulé Malviny nacházel, bylo-li chudé, je do svého domu přijímal i ve všem dobrém vychovával. A chodě po polích hledával bylinky a kvítky, jaké dceruška jeho byla milovala, na zahradu je přesázel a bedlivě ošetřoval. Tak i domácí zvířátka si zamiloval, o nichž druhy své milé Malvince mnoho byl vypravovával. S velikým pohnutím pravil jednoho dne k své choti: Smrt naší Malviny mne sblížila k lidem i s přírodou seznámila, ano bolest mou a žalost nejednou radostí nahradila: ona osladila nám život i způsobila, že smrt svou vesele očekáváme, neboť máme naději, že ji co anděla v nebeské jasnosti uzříme a s ní u Boha věčně se radovati budeme. A zbožná choť mlčky tiskla ruku jeho a okem slzavým k nebi pohledla.

Fobožné přání. Boženka často slýchávala, kterak matka její blahoslavila dítky, jež záhy odcházejí do nebeské vlasti, neboť na takových Pán Bůh nenalezá viny a protož ku sbor čistých andělů je přidružuje. — A dítko to v své prostomyslnosti často vzdychávalo: Kéž bych jen mladá zemřela! A po nemnohých dnech, když byla naposléz přání své vyslovila, vrátil se otec z dalekých krajin, kdež se byl po celý rok za svým obchodem zdržoval. Dívčinka uzřevši milovaného otce chvátala k němu, okolo krku mu padla, tvář jeho celovala i radostí celá byla jako u vytržení. Než mladinké srdce její tak náhlou velikou radost nemohlo snést, prsy její byly úzké pro tak nevýslovnou slast; po několika okamžicích přepadl ji líbý spánek, v němž radost jí zářila s tváří; než dívčinka byla mrtvá, i nenavrátila se k životu více. — I ztrnuli rodiče a pro náhlou smrt své zbožné dcerušky div že nezoufali. Nejdříve vzpamatovala se matka i slzíc vyprávěla otcí, jaké dceruška často jevívala přání, že by t. ráda v květu mladosti zemřela, aby čistá předstoupila před tvář Boží. Slova tato více pohnula otcem, než sama dceřina ztráta i padnuv na mrtvolu její bolestně vzlíkal: Krásnou jsi, dítě, zemřela smrtí, radostí to nad shledáním se svým milovaným otcem. Ty jsi opustilo tělesného otce, a k nebeskému odešlas. On tě zajisté laskavě přijme i naplní zbožné přání tvé. — Slušně ji pak pochovati dal a na její hrob postavil kámen, na němž dal vytesati slova:

V květu mladosti sešlas, jako jsi žádala zbožně,
čista by hodna bylas, tvář Boha věčně patřit.

Přísloví: Smrt konec všemu; smrt proměna všeho. — Všickni lidé pomrou. Všickni smrtí odejdem, snem smrti usnem. — Všickni

k Abrahamu půjdem a složíme kosti. — Dnes jsme zde a zítra kde! — Člověk na světě okolo smrti se plete. — Doba za dobou a k smrti blíže. — I ten čas nastane, kde i nás nestane. — Každý smrti daň zaplatí. — Co se narodilo, umřítí musí. — Běž jak běž, smrti neumkneš. — Smrti se nevykoupíš. — Smrt vždycky za pasem vězí. — Smrt všecky v jeden snopek váže. — Starý musí, mladý může. — Smrt nevybírá, běře napořád. — Nic nepomůže malované lůže. — Také hrobař do hrobu musí. — Pláč nepomůže, když smrt přišla. — Smrt všecko rovná. — Jaký život, taková smrt. — Jaké chování, takové skonání. — Boj se, neboj se, den smrti tě nemine. — Kdo dobré strojí, smrti se nebojí. — Abys nehřešil, často na smrt pamatuj. — Netřeba smrti se báti, ale zlých skutkův se vystříhati. — Po smrti času nebude.

Dvoji smrt.

Kdo zde vede život nešlechtný,
křivdu a bezpráví jiným činí;
tomu ovšem smrt pak děsná bývá,
neb ho zlých ze skutků těžce viní.

Kdo však věrně život zasvěcuje
k zastávání jasné pravdy, práva;
toho blahá, krásná nesmrtelnost
v odměnu pak jistě očekává.

Fr. Doucha.

B) Soud soukromý.

O soudu se má pamatovati, že bude Ježíš duši každého člověka hned po smrti — soukromí, na konec pak světa — všecky lidi pospolu s tělem i s duší souditi.

Hned po smrti soud nastane,
k němuž jistě každý stane.

a) *Duše lidská nehynie, jest nesmrtelná (v. str. 262.) i hned po vyjití z těla, jsouc sobě předešlého života cele svědoma, staví se před soud Boží: „A navrátí se prach do země své, odkudž vzat byl, a duch navrátí se k Bohu, kterýž jej dal“ (Kaz. 12, 7). „Uloženo jest lidem jednou umřítí a potom bude soud“ (Žid. 9, 27.).*

b) *Ježíš sám, Spasitel její, soukromí beze všech svědků bude duši soudit, kterak darů a milostí jí svěřených užívala, kterak učení a příkladu jeho i všech prostředků jí podávaných k spasení svému obracela: „Aniž zajisté otec soudí koho, ale veškeren soud dal Synu“ (Jan 5, 22.).*

Hříšník jsem, ach běda mně
Boží soud se blíží;
strach a hrůza náramně
moji duši tíží.

Nedej, Pane, zahynout
duši v oné době,
ať smí tam se přivínout,
drahý Kriste, k Tobě!

Kanc.

c) *Souditi bude přísně* myšlení, řeči i skutky i *odplatí spravedlivě* dobrým i zlým podle zasloužení. „Všickni my zajisté uká-
zati se musíme před soudnou stolicí Kristovou, aby přijal jeden
každý vlastní věci těla, jakž činil, buďto dobré neb zlé“ (II. Kor.
5, 10.). „Tomu, kdož se bojí Pána, dobře se díti bude v nejpo-
slednější čas a v den skonání svého požehnán bude“ (*Ekkł.* 1, 13.).
„Snadno jest Bohu v den skonání odplatiti jednomu každému podle
skutků jeho . . . Neboť při smrti člověka obnažují se skutkové
jeho“ (*Ekl.* 11, 28. 20.). Soud bez milosrdenství stane se tomu,
kdo nečinil milosrdenství“ (*Jak.* 2, 13.).

d) *Lazar a bohatec* hned po smrti souzeni byli. „Žebrák
umřel a nesen jest od andělů do lůna Abrahamova. Umřel pak i
bohatec a pohřben jest v pekle“ (*Luk.* 16, 22.). Pán Ježíš *lotru*
kajícímu na kříži zaslíbení učinil: „Dnes budeš se mnou v ráji“
(*Luk.* 23, 43.). „Jisto jest tudíž, že kromě obecného soudu, který
se na konci světa nade všemi lidmi i anděly konati bude, *stává též*
soudu soukromého, při čemž se jednomu každému na konci jeho
života vykazuje buď odplata buď pokuta, jakož toho svými skutky
zasloužil.“ *Sv. Alfons Lig.*

e) Na tom soudu se rozhodne, bude-li duše k blaženosti při-
puštěna anebo na věky zavržena. *Duše se tedy při posledním soudu*
buď do pekla odsoudí, neb se do nebe dostane, aneb konečně, ne-
ní-li hodna ztracení, a však aniž dosud blaženosti věčné schopna,
přichází do očištěnce, na místo, kdežto z hříchů svých se očišťuje, pro
nebe se připravuje.

Povzbuzení. Chystej se každodenně k soudu soukromému, zpy-
tuje svědomí své. „Kdyžbychom sami sebe rozsuzovali, nebyli by-
chom zajisté souzeni“ (I. Kor. 11, 31.).

C) Očištěc.

1. *Očištěc jest místo, kde duše časné tresty trpí za hříchy, když se v tomto životě nedokají, dokavadž nejsou zcela očištěny, aneb pokudž úplné spravedlnosti božské zadost neučinily, aby do nebe vjíti mohly.*

2. *Duše těch se do očištěnce odsuzují, kteří ačkoli sic v milosti boží zemřeli, na světě pak se nedokáli. — Do očištěnce přicházejí tedy duše lidí spravedlivých, kteří buď hříchy všedními obtíženi jsouce, zemřeli aneb přiměřených trestů za hříchy těžké ve svém živobytí nevytrpěli. „A nevejdeť do něho (do nebe) nic poškrvněného“ (Zj. 21, 27.).*

Výroky. „Časné tresty trpí někteří jedině v tomto životě, jiní po smrti, někteří zde i tam, a sice před oným soudem nejposlednějším a nejpřísnějším. Kteří však po smrti odbývají časnými tresty, neupadnou v ony věčné, které nastanou po tom soudu. Některým odpouští se na budoucím světě, co na tomto nebylo odpuštěno, aby t. v budoucím životě věčných muk nezakusili.“ *Sv. Augustin.* „Pokuta očistcova jest doplněné dostiučinění, toto-li v těle nebylo úplně dekonáno.“ *Sv. Tomáš Aq.*

Kdo se v světě nedokají,
v očistci tam k nebi zrají.

3. Že skutečně očistec jest:

a) už *zdravý rozum napovídá*. Zemírají t. lidé nejen dokonalí aneb úplně bezbožní, noprž i takoví, kteří sice žádných těžkých neb smrtelných hříchů nemají, přece však všedních hříchů prázdní nejsou; jiní, kteří teprv před smrtí k Bohu se obrátivše, odpuštění dosahují, a však za své hříchy zadosť učiniti nemohou. Duše takových nemohou hned přijíti do nebe, „kam nevejde nic poskvrněného“ (*Zj. 21, 27.*), aniž je Bůh spravedlivý a milosrdný do pekla odsuzuje, poněvadž milosti jeho neztratily. Tudíž musí stávatí na onom světě takového místa, kde by se za své hříchy mohly dokáti a ode všech poškrvn očistiti, by pak do slávy nebeské připuštěny byly.

b) *Toť i Písmo sv. potvrzuje*. Juž v *St. Zákoně* byla víra ta všeobecná: „Obrátivše se k modlitbě, prosili, aby to provinění, které se stalo (nalezeny jsou t. pod šatem vojínů židovských v boji padlých částky z darů modl Jamnitských, což Židům zákon zapovídal), v zapomenutí přišlo. A učiniv (*Judas Machab.*) sbírku, dvanácte tisíc drachem stříbra poslal do Jerusalema, aby obětována byla oběť za hříchy mrtvých. — Protož svaté a spasit. . (*II. Mach. 12, 42—46.*, též *Žlm. 39, 13.*; *Mich. 7, 9.*). V *N. Zákoně* činí se zmínka o *žaláři*, do kteréhož nemilosrdný služebník uvržen bude, „dokudž i toho posledního halíře nenavrátí“ (*Mat. 5, 26 † 18, 34.*; *Luk. 12, 58.*). — „Kdo by řekl slovo proti synu člověka, bude mu odpuštěno. Ale kdož by mluvil proti Duchu sv., nebude jemu odpuštěno ani v tomto, ani v budoucím životě“ (*Mat. 12, 32.*). Někteří uvádějí i místo následné *sv. Pavla*: „Staví-li pak kdo na ten základ (jenž jest Ježíš Kristus) zlato, stříbro, kamení drahé, aneb dříví, seno, strniště, jednoho každého dílo časem svým zjevno bude. Den zajisté Páně to všecko okáže, nebo v ohni se zjeví: a jednoho každého dílo, jaké by bylo, oheň zkusí. Zůstane-li čí dílo, kteréž na něm stavěl, odplatu vezme. Pakli čí dílo shoří, tent vezme škodu: ale

sám spasen bude a však tak jako skrze oheň“ (I. Kor. 3, 12—15.). Mimo to *sv. Pavel* tři místa oznamuje, v nichžto se ve jmenu Ježíše každé koleno klaní, totiž nebeských, zemských i pekelních (*Fil.* 2, 10.). Pekelní tito nejsou věčně odsouzení v pekle, nebo ti se Bohu neklaní, nýbrž se třesou, jsou to tedy odsouzení na čas — v mukách očištcových.

c) *I apoštolská tradicí svědčí*, že starobylý to obvyk konati za zemřelé oběti a modlitby. „Oběti za zemřelé konáme v den výroční. Těch a podobných obyčejů základ-li hledáš v Písmě: nenajdeš ho nikde, podání jich původem jest, obvyklost svědkyní, víra plnitelkou.“ *Tertullian*. „Tré jest míst, na kteráž se duše zemřelých dle rozličného zasloužení dostávají: peklo, očištec a nebe. V pekle jsou bezbožní, v očištcu ti, ješto očištění potřebují, v nebi dokonali. První nemohou býti vykoupeni, třetí vykoupení nepotřebují. Protož nám nic neostává, než abychom se k prostředním obrátili skrze spoluotrpnost, s kterýmiž jsme člověčenstvím byli spojeni.“ *Sv. Bernard*.

d) *Pročež tak povždy věřila i učila Církev katolická na sněmích*. „Tvrdíme, že duše právě kajících, pakli tito v lásce Boží zemřeli, napřed ještě hodnými skutky za své provinění i zanedbání dosti činiti a proto po smrti tresty očištcovými očištovati se musí.“ *Sněm Flor.* Také *sněm Trid.* dí v 25. sez., „že očištec jest a že duše tam zadržované přímluvami věřících, zvlášt obětí mše sv. ulehčení dosahují.“

e) *Protestanti namítají*, že se slovo očištec v Písmě nenachází; avšak, jakož svrchu průvodno, přece tam věc; než oni místa ta neprávě vykládají, jakož i posloupné učení zavrhuji. — Než sám *Luther*, při náboženské hádce v Lipště 1519. pravil: „Já, jenž úplně věřím a vím, že očištec jest, snadně se dám přesvědčiti, že Písmo svaté o něm zmínku činí.“ A jindy: „Že jest očištec, pevně se má věřiti.“ — Podobně i jiní moudří protestanti, jako *Köppen*, *Johnson*, *Horst* a m. j. katolíkům přisvědčují. — Odpůrcové též praví, že učení toto k pověře a zistnosti zadává příčinu, než to na mnoze pouhé sočení, a byť i někdy pravda bylo. Církev nikdy nehájila zneužívání; a jak přísloví dí: pleva zrna nepotlačí, a dobré nad zlým konečně vítězí. —

4. *Utrpení duší v očištcu záleží v tom*, a) že jejich touha vroucí, spatřiti Boha tváří v tvář, dosud není ukojena; b) že snášejí zvláštní tresty, kteréž jim spravedlnost boží přisoudila.

5. *Jaké ty tresty jsou, nevíme*. a) *Svatí otcové* praví, že jsou nade

všecko pomyšlení *veliké a hrozné*. „Ohněm očišťujícím musí prv očištěn býti, kdož k jinému životu odkládal ovocem obrácení svého. Tento pak oheň, ač není věčným, přece jest až přepodivně obtížný; přesaháť všecku pokutu, kterou kdo kdy snášel v životě tomto. Nikdy nebyla vynalezena taková a tak veliká muka, ačť sv. mučeníci podivná přetrpěli jsou muka.“ *Sv. Augustin*. „Větší jest nejmenší muka v očišťci po smrti, nežli největší trápení, jakéhož v tomto světě lze vymysleti.“ *Sv. Anselm*. Podobně i sv. Cyrill, sv. Bernard, sv. Tomáš Aq. a jiní se vyjadřují. b) Dále víme, že *nejdou při všech stejně veliké* a že při všech stejně dlouho netrvají. Také c) to jest duším *v očišťci potěšitelné*, že mají jistotu svého spasení, že s dušemi spravedlivých obcují, že přátelé jejich na zemi jim pomáhají.

d) Jak mile *duše úplně očištěny* jsou, *vcházejí do království nebeského*. „To jsou ti, kteří přišli z velikého soužení, umyli roucha svá a zblílili je v krvi Beránkově.“ (*Zjev. 7, 14.*)

Výroky. „Pravda jest, očišťec jest tak bolestný, že se žádné trápení na světě k němu přirovnati nemůže; přece ale také jisto jest, že na tomto světě žádná spokojenost nalezena býti nemůže, která by se s onou, již duše v očišťci vnitř cítí, měřiti mohla. Jsouť zajisté v ustavičném spojení s Bohem, podrobují se zcela vůli Boží milují Boha nadě všecko, víc než sebe samy; — docházejí velikého potěšení od sv. andělů, jsou věčného blahoslavenství svého jisti, a jejich naděje jest taková, že sklamána býti nemůže.“ *Svatý František Sal.* „To jest dobré v očišťci, že nemůž duše, trpěcí tu muku, tak se rozpáčiti (odvrátiti), by čím Boha více rozhněvala; a všecky ty jejie šlechtnosti, které je do sebe na světě jměla, budú jie k nebeské chvále zachovány; ani tím v nebesiech bude hanbu jmieti, že je v očišťci trpěla muky: né, mnohá u vietšie cti a chvále bude, z očišťce vyjdúc, než některá, již nebylo očišťce třeba; ale to ne proto bude, že je v očišťci byla, ale že je více na světě jsúc, v těle zaslúžila. Neb kdyby byl obraz udělán krásně a pak prachem by připrchl: kdyby pak byl očišťen od toho prachu, krásší by byl, než ten, ješto nenie tak krásně udělán, ač by i nebyl nikdy tak poprchl prachem. Tímť činem i hned upřímo jdú do nebes dietky sv. křtem omyté, a starší mnoho pracovavše, jměvše rozličné ctnosti, své duše jako krásný obraz pripravivše, a k tomu poprchly jich duše prachem hřiechův, pojdú do očišťce, aby tam byli vyčišťeni, když jsú se zde počeli byli pokáním čistiti; když pak vvidú z očišťce, a přijdu do nebes, větší česť a chválu mieti budú,

že byla jich duše, již je obraz Boží, více ctnostmi ozdobena. — Z toho však hoře tak velikého, když bude duše všech svých poskvrn vyčištěna mukami hodnými, vyjde a bude potom u věčné radosti.“
Tomáš ze Štítného.

Nauč. mr. Učení toto jest pro nás i spasitelné i velmi potěšitelné.

a) Vědouce, že království Boží násilí trpí, a že za své hříchy musíme úplně činiti zadošť v očistci, tím bedlivěji i malých poklesků se střežme a číňme pokání dokonalé. „Všední hříchy, ustavičnými modlitbami, častými posty, hojnými almužnami a přede vším odpouštěním těm, kdož se proti nám prohřešují, pilně vykupujme: aby snad v hromadu spojeny nespůsobily vrch a nepohroužily duši. Neboť cokoli z oněch hříchů nebude námi vykoupeno, musí býti očištěno oním ohněm, o němž sv. apoštol řekl: „*V ohni se zjeví . . .*“ (I. Kor. 3, 13. 15). „Jestli že však v soužení Bohu díky nevzdáváme, aniž dobrými skutky hříchy vykupujeme: v onom očistujícím ohni tak dlouho setrváme, dokudž ony svrchu podotčené hříchy jakožto dřevo, seno a strniště neztráví se.“ *Sv. Augustin.* „Každý se tedy vynasnaž, provinění tak napraviťi, aby po smrti nebylo třeba takovému trestu podléhati.“ *Týž.* A *Štítný* obrazně dí: „Těžkéť jest trpěti pěstové rány, luh litý, var, mýdlo, aby to špínu vyleptalo. Protož dobré by bylo tomu, ktož by sie zde nezšpínil hřiechem, aneb ač se zšpíní, ale lépe zde lehčejším pokáním se očistiti dobrovolně, aby i hned po smrti odsud šel upříemo v nebeskú radost, než tam musiti bezděky u veliké tesknosti trpěti očistcový těžký plamen a břídké muky.“

b) Svědomi jsouce svých poklesků, v strachu a bázni své spasení konejme; přece však při smrti se těšiti můžeme, že pakli jsme zde nemohli zadošť učiniti za hříchy, tam se můžeme dokáti. I při smrti svých miláčků, byť i nebyli prosti všech křehkostí, přece se těšme, že — třeba po očistcových mukách — s nimi se shledáme v blažené věčnosti, ano že svým miláčkům ještě za hrobem lásku a vděk můžeme prokazovati.

P ř í k l a d.

Jistý kazatel mluvil o slavnosti věrných dušiček k shromážděným farníkům takto: „Co že jest vám, L. V., o dnešní slavnosti věci hlavní, ano nejdůležitější? Tak se tázal a pokračuje, pravil: Jest to snad modlitba za zemřelé? či oběť mše svaté? či svaté při-

jímání, či odpustky, ježto duším v očištcí dnes obětujeme? — To vše je sice dobré, potřebné, prospěšné; ale hlavní to není. — A cože jest tedy věci hlavní? opět se tázal. V hlubokém mlčení a s napnutou pozorností čekali posluchači na konečné rozřešení důležité otázky. Tu pravil kazatel vážně a důrazně: To, m. br. a s., jest hlavní a nejdůležitější, abychom zbožně a svatě živi byli, bychom, ač za duše zemřelých se modlíme a z muk očištcových jim pomáháme, sami nepřišli do očištcce! — To považte i vy, m. křesťané, a ctnostně, pobožně, svatě buďte živi, abyste muk očištcových nemuseli se strachovati. — Modlete se za duše v očištcí srdcem čistým neb alespoň kajícím, sice by jim modlitba vaše málo byla platna: nebo „víme, že Bůh hříšníka neslyší, ale jestli že kdo ctitel boží a vůli jeho činí, toho vyslyší“ (*Jan 9, 31.; srv. Přísl. 15, 29.*).

Jistě místo jest,
v němžto snáší trest,
kdo se v světě nedokáli,
v milosti přec Boží stáli,
dostanouc se na čas sem;
nazývá se očištcem.

Zavrhnouce hřích,
šetřme skutků ctných,
bychom mohli bez předházky
jisti býti Božské lásky,
majíce se z světa brát,
nesměli se trestu bát. *Frýček.*

Nábožní křesťané modlí se každodenně ráno i večer za duše v očištcí, řkouce: „Bože, rač dát všem duším v očištcí lehké odpočinutí a světlo věčné nechť jim svítí, ať odpočívají v svatém pokoji. Amen.“ — Píseň: Odpočiňte v pokoji je vůbec známa.

Na hřbitově.

Šem pojd, mé dítě, k tomuto zde hrobu,
všady dost věnců, zde jen žádný květ;
na vsecky vzpomněl někdo po tu dobu,
jen na toho zapomněl již svět!

Pomodli se zaň, kdo tu odpočívá;
možná, že dědu tvému rádcem byl;
snad že s tvým štěstím osud jeho splývá,
snad prospěch vlasti jej tu pohrobil!

Pomodli se zaň, pokud světem chodíš;
možná, že spása bude z tvojich slov;
kdo ví, kde poutnickou ty hůl odhodíš
a zapomenut tvůj kde bude rov?

Až v chladném stínu budeš odpočívát
a nikdo z přátel u tě neprodí,
ó, jak se budeš blaze s hůry dívat,
když na tvém hrobě kdo se pomodlí!

Pročež již pojď, mé dítě, sem ku hrobu;
všudy dost věnců, zde jen žádný květ;
na všechny vzpomněl někdo po tu dobu,
jen na toho zde zapomněl již svět! —

D) Těla vzkříšení.

1. *Těla vzkříšením se míní, že Bůh v poslední neb soudný den mrtvé vzkřísí a že lidé se svými těly, která za živa měli, z mrtvých vstanou.*

a) Především pozoruj, že se v článku tom jedná o vzkříšení těla, jelikož duše nezemírá; a sice skutečné vzkříšení těla se míní, nikoli vzkříšení ducha čili povstání, napravení člověka k lepšímu životu, jako za času sv. apoštolů *Hymeneus a Filetus* učili. „Řeč jejich bludná jako rak, ta nemoc ohyzdná, rozjídá se, z nichžto jest *Hymeneus a Filetus*, kteříž od pravdy vypadli, pravíce, že by se už stalo vzkříšení (v smyslu duchovním) a podvrátili některých víru. Ale pevný základ Boží stojí .“ (II. *Tim.* 2, 17. 18.). „Jakož novorození dvoje jest, a sice jedno podle víry, které nyní ve křtu děje se, druhé pak dle těla, kteréž stane se v neporušenosti a nesmrtelnosti jeho na onom velikém a posledním soudu: podobně i vzkříšení jest dvojí, jedno a sice první, které nyní jest, a duší se týká, nepřipouštějící též, aby v druhou smrt upadly; jiného a druhého vzkříšení, kterého nyní není, ale nastane na konec světa, *ne duší alebrž těl bude vzkříšení*, a skrze poslední soud uvrhne některé ve smrt druhou, jiné pak přivede k tomu životu, který smrti nemá.“ *Sr. Augustin.*

b) Bůh všechny lidi — dobré i zlé — z mrtvých vzkřísí t. j. všechna těla lidská, ač sprachnivělá obnoví a s nimi duše jejich zase spojí. „Toť já před tebou vyznávám, . že tak sloužím Otci a Bohu svému . máje naději v Bohu, že bude vzkříšení z mrtvých spravedlivých i nespravedlivých“ (*Sk.* 24, 14. 15.; II. *Kor.* 5, 10.; II. *Tes.* 1, 4—10.).

c) To pak stane se v den poslední (viz níže Soud veřejný).

d) Všickni lidé vstanou s těmi těly, kteráž za živa měli. „Vím, že Spasitel můj živ jest a že v den poslední z země vstanu a zase oblečen budu kůží svou a v těle svém uzřím Boha svého“ (*Job* 19, 25. 26.). „Bůh pak dává jemu tělo jakž chce, a jednomu každému semeni jeho vlastní tělo“ (I. *Kor.* 15, 38.). „Pravda kat. učí, že se duše při vzkříšení s tímtež spojí tělem, v němž prvé živa byla,“ jakož to i ze slov sv. Pavla vysvítá: „Musí zajisté toto porušitelné tělo obléci neporušitelnost“ (I. *Kor.* 15, 53.). Jistě, kdyby se duše

nespojila s tímž, alebrž s jiným tělem, nebylo by toto jiné tělo ono porušitelné, jež napotom má obláci neporušitelnost. Nad to pravi ještě sv. Pavel: „A když smrtelné toto tělo obleče nesmrtelnost, tedy se naplní řeč, kteráž napsána jest: Pohlčena jest smrt v vítězství. Kde jest, ó smrti, vítězství tvé, kde jest, ó smrti, osten tvůj“ (54. 55.). „Južt pak, kdyby smrtelné tělo jiné bylo, nežli ono, jehož smrt života zbavila, mohla by se smrt vítězstvím vychloubati, anot by života zbavené tělo více z mrtvých nepovstalo.“ *Sv. Alfons Liguori.*

S těly, v nichžto žijeme,
jednou z mrtvých vstaneme.

e) *Těla*, v podstatě ta sama, budou však *proměněna*, ale s rozdílem. Těla t. *spravedlivých* budou nesmrtelná, oslavená, neporušitelná, všech bolesti zbavená, podle zásluh více méně jasná, hbitá, jemná, duchovní, podobající se tělu Kristovu. Těla *zavrženců* též budou nesmrtelná, a však proměněna nebudou, leč v stav ohyzdný a hnusný, kterýž patrně trest na sobě jeviti bude.

Texty. „I půjdou ti, kteříž dobré věci činili, na vzkříšení života, ale ti, kteříž zlé věci činili, na vzkříšení soudu“ (*Jan 5, 29.*). „A tehdáž spravedliví skvíti se budou jako slunce v království Otce jejich“ (*Mat. 13, 43.*). „Při vzkříšení budou všickni nesmrtelní jako andělé boží v nebi“ (*Mat. 22, 30.*). „A setře Bůh všelikou slzu s očí jejich, a smrti více nebude, ani kvílení, ani křiku, ani bolestí nebude více, nebo první věci pominuly“ (*Zj 21. 4.; srv. Is. 25, 8.; II. Mach. 7, 14.*). „Ne každé tělo jest jednostejné tělo, ale jiné zajisté jest tělo lidské, jiné pak hovadí, jiné ptačí a jiné rybí. A jsou těla nebeská a jsou těla zemská: ale jinát jest sláva nebeských a jiná zemských. Jiná jasnost slunce, jiná měsíce a jiná jasnost hvězd. Nebo hvězda od hvězdy dělí se v jasnosti: tak i vzkříšení z mrtvých. Rozsívá se v porušení, vstane v neporušitelnosti. Rozsívá se v nesličnosti, stane v slávě; rozsívá se v nemoci, stane v moci; rozsívá se tělo hovadné, vstane tělo duchovní. Jest-li tělo hovadné, jest i duchovní, jakož psáno jest (*Gen. 2, 7.*): Učiněn jest první člověk Adam v duši živou, poslední Adam v duchu obživujícího. První člověk byl z země a tak byl zemský, druhý člověk s nebe posel a jest nebeský. Jakýž jest ten zemský, takový jsou i potomci jeho t. zemští a jakýž ten nebeský, takovýž budou také i nebeští. Protož jakož jsme nesli obraz zemského, nesmež (poneseme) i obraz nebeského. Totot pak pravím bratří, že tělo a krev královstvím Božím vládnouti nemohou, ani porušitelnost nepo-

rušitelností vládnouti bude. Aj, tajemství vám pravím: Všickni zajisté vstaneme z mrtvých, ale ne všickni proměnění budeme . . . Musí zajisté toto porušitelné tělo obléci neporušitelnost, a smrtelné toto obléci nesmrtelnost“ (I. Kor. 15, 39—53.).

Výroky. „Jaká budou těla svatých při vzkříšení, o to dlouho ještě rozpakové trvati mohou, a však nikoli nepochybujeme, že se jim věčnosti dostane, a že toho budou působu, jako dal příklad Kristus svým z mrtvých vstáním. Ať tedy jakkoli jsou způsobena, když jenom bez porušení a nesmrtelná budou podle přípovědi, a v ničemž duši nepřekážíce v spatřování Boha.“ *Sv. Augustin.* „Těla svatých vstanou beze vší chyby, bez všeliké vady, jakož i beze vší porušitelnosti, beze vší tíže a obtíže. Při tom z mrtvých vstání bude tak veliká snadnost, jak veliká bude i blaženost. Tou příčinou nazvána jsou duchovními, ješto beze vší pochyby těla budou a zůstanou a nikoli duchové.“ *Týž.* „Jaké tam bude tělo, kteréž všelijak duchu jsouc poddáno, a jím hojně živeno pokrmu potřebovati nebude! Nebudeť už zajisté tam tělo to tělesné, ale duchovní, mající ovšem podstatu těla, však beze všeho porušení tělesného.“ *Týž.*

2. *Vzkříšení těla jest tajemství* *). „Aj tajemství vám pravím, všickni zajisté vstaneme z mrtvých“ (I. Kor. 15.). „Chceme-li pra-

*) O tomto tajemství *Hnojek* (ve svém spisu: *Tělo lidské s ohledem na duši lidskou*, v Praze 1853 na stránce 159) rozumuje následovně: „Duše lidská při smrti opustí ovšem tělo své, nic však z úplna, nýbrž hrubších jen jeho údů, částí a částek; částice pak útlejší tělové, jimiž nejprve bezprostředně byla účinkovala, jich takoruka nejbliž byla, při ruce měla ku vládnutí oněmi hrubšími oudy, částěmi a částkami tělovými, také potom podrží. Tyto útlejší částice tělové jsou jako výtažek subtilní těla, ať tak díme *duchovní tělo lidské*, s tou hmotou viditelnou, obyčejně tělem naším nazvanou, za našeho živobytí sloučené, smyslům našim, též posaváde hrubým, nepochopné, kteréž tedy i v tu dobu, když se s duší od hrubé hmotného těla odlučují, očima našima spatřiti se nedají — Tomu-li tak: zajisté bezzákladné jest nevěření toho, že některým lidem v jistém, jako zvýšeném, stavu jejich smyslů viděti lze duchy, duše to zemřelých; ačkoli hříšný byl by podvodník, kdo by tvrdil, míti tu moc, duchy kouzelně přivolávatí. — K těmto tedy duším nejbliž bývalým částicem jednou (při našem těla vzkříšení) připojí Bůh jiné jim příbuzné částky, jaké k nastávajícímu, neporušitelnému trvání těla budou příhodny; a tudý obnoví se tělo naše, o němž v pravdě přísluší říci, že jsme je měli již na tomto světě, poněvadž záležití bude podstatně z částic těch, jež bývaly naší duši už na tomto světě nejpotřebnější a s ní jako srostlé.“

A však křesťanské náboženství učí, že duše lidská jest duch; duch pak těla nemá, ani útlejších částic tělových, sice by nebyla duch, nýbrž

vými býti křestany, musíme věřiti v budoucí těla vzkříšení, když přijde Kristus soudit i živých i mrtvých: a však není marná tato víra naše, byť bychom i dokonale nemohli pochopiti, kterak to dítí se bude.“ *Sv. Augustin.*

3. *Přece však jest možné.* „*Celá příroda* k našemu potěšení budoucí z mrtvých vstání naše hlásá a zvěstuje. Slunce zapadá a vychází, hvězdy odcházejí a přicházejí, květiny .schnou a zase ožívují, uschlé křoví se opět zelená, zrno ne jinak, leč se prv porušilo, bývá opět obživeno.“ *Sv. Minuc. Felix.* „Vizme, jak od času k času v přírodě vzkříšení se přihází. Už den a noc nás vnučují z mrtvých vstání. Zesne-li noc, vstává den, den mizí a noc přichází. Považme osení na polích; vědomoť, jak povstává. Jde rozsíváč a rozsívá símě v zemi, a co ze semena naho a sucho v zem padlo, rozpouští se časem, z rozpustka je opět vzkřísuje veliká moc moudrosti Boží.“ *Sv. Klement.* „Povšimněme sobě skrovného kteréhokoli stromu semínka, které se v zemi vrhá, aby z něho vyrostl strom, a možno-li pochopme, kde se v také semena skrovnosti tak veliký ukrýval strom, kterýž z něho pošel, i kde bylo dřevo (peň), kde kůra, kde zelené listí, kde úroda ovoce? Bylo-li cos podobného k spatření v semeni, když se zemi svěřovalo? Což tedy divu, jestliže Bůh, když chce, přeskrovninký prach člověka sformuje, kterýž z nejškrovnějších semínek preveliká křoví působuje?“ *Sv. Řehoř.* „Těla vzkříšení hlásají i rozliční druhové hmyzu, několikráte těla svá proměňujícího. Motýl vléče se nejprv po zemi co nesličná housenka, potom co roupě (v pupě) jako v hrobě mrtev leží, konečně se probudí, tělo své promění a skvoucíma křídloma do výše vylítne. —

duše v těle duchovním, jakž bude teprv po vzkříšení, kteréž tělo duchovní povstane proměnou částek těla hmotného (I. (Kor. 15.). — Tudíž zdá se mi dosti základné nevěření toho, že viděti lze duchy, leda by způsobem zázračným, mocí Boží — se ukázali, jako na hoře Tábor Mojžíš a Eliáš (*Mat. 17, 3.*); ač i tu nepraveno, zdali v tu dobu nebyli v těle svém, oslaveném, jakož při smrti Kristově mnohá těla svatých, kteříž byli zesnuli, vstala (*Mat. 27, 52.*). Než to bylo při smrti *Pána Ježíše*. — Od té doby není příkladu odůvodněného, leč na *Marii Panně*, která, jakž se nábožně za to má, s tělem i s duší byla vzata do nebe. Ostatní těla vstanou v den nejposlednější. A že by krom těla se duchové kdy ukázali, jsou jenom pověsti, ne pak učení víry a Círky. Ostatně není zde místa, vyvraceti pouhou domněnku; než bylo by záhodno, aby to někdo učinil důkladně; neboť se takto duchům a strašidlům u lidu sprostého, — k pověrám beztoho nakloněného, — do kořán brána otvírá.

Babka klade vajíčko do země, z toho vylihne se pondrava, z té se udělá kukla a z téf opět vyvine se chroust nebo babka.“ *Jirsík.*

4. *Námítky a odstranění.* „Ale řekne někdo, kterakž pak vstanou mrtví aneb v jakém těle přijdou? — Nemoudrý! však to, což ty rozsíváš, nebývá obživeno, leč prvé umře. A což rozsíváš, ne to tělo, kteréž budoucí jest, rozsíváš, ale holé zrno, buďto pšenice, neb kteréžkoli jiné. Bůh pak dává jemu tělo, jakž chce a jednomu každému semeni jeho vlastní tělo“ (I. *Kor.* 15, 35—38.). „Věřím, že tělo opět vstane. Neboť, byť i zrušeno, zcela zničeno nebývá, přece jeho pozůstatky země přijavši přechovává a ony s tučností zemskou smíšeny, zkvětou opět, stanouce se jako semenem; símě se rozsívá, a však na rozkaz Boha, stvořitele, zkvítá a slavně oděno povstává; ne pak dříve, leč bylo zemřelo, porušení vzalo a s zemí se smísilo, tak že ne bezdůvodně v těla vzkříšení věříme.“ *Sv. Hypolyt.* „Mnozí důvěry nemajíce, praví sami u sebe: Kterak z prachu povstane člověk? Kterak se oživí opět? Těmto odpovídáme krátce: Mnohem méně (ne méně) jest Bohu obnoviti, čeho stvořil, nežli stvořiti, čeho nebylo. Aneb co jest podivného v tom, jestliže Bůh člověka z prachu obnoví, an všechno z ničeho stvořiti ráčil?“ *Sv. Řehoř.* „Kterak namítáš, kterak může hmota rozpadlá opět povstati? Sebe samého pozoruj, ó člověče, a důvod toho najdeš. Vzpomeň, co jsi byl prv, než jsi žítí počal? Ovšem že nic, neboť, kdybys něčím byl býval, měl bys o tom zajisté nějakou upomínku. Juž jsi tedy ničím nebyl, prv než jsi žítí počal, a jenž se opět ničím dle těla staneš, až žítí přestaneš: proč bys nemohl opět z ničeho povstati skrze téhož stvořitele, jenž tebe z ničeho míti chtěl...?“ *Tertullian.* „Kterak to možné, aby při obecném vzkříšení každý ve svém vlastním těle vstal? Jedni byli od červů stráveni, od divokých šelem a dravců sežráni, jiní byli spáleni a popel z nich větrem zanešen: Kterak to tedy možné, aby každý ve svém těle vstal? Jistotně vstaneme v týchž tělích, jakéž nyní máme; neboť Bůh je svou všemohoucností obnoví, a ještě mu nebylo s obtíží z ničeho je učiniti, zajisté proň bude snadnější (rovněž snadné) opět je obnoviti a tak, jakož jsou nyní, utvořiti.“ *Sv. Frant. Sal.* „Čemuž by Bůh nemohl učiniti, aby vstalo tělo z mrtvých... , kterýžto stvořil tento svět záležející z nebes, země, vzduchu, vod a naplněný divy nesčíslnými; tento svět, jenž zajisté největší a nejvznešenější div jest mezi všemi?“ *Sv. Augustin.* „Bůh může částky těla našeho, a byť třeba do čtyř úhlů světa byly rozptýleny, tak snadno spojití, jakož spojil oudy prvního člověka při stvoření jeho. Rtať, byť i na sebe menší částky

byla rozdrobena, nicméně se snadno zase spojuje a spojená opět předešlou podobu přijímá. Proč by tedy nemohl Bůh i spráchnivělé a rozptýlené částky těla našeho opět spojití?“ *Jirsík*.

5. *Vzkříšení naše jest jisté, neboť je slovo Boží stvrzuje.*

a) Hned v *St. Zákoně* bylo zvěstováno: „Zkříšíš mne a já oslavovati budu tebe“ (*Žlm. 27, 7*). „Spal jsem a usnul jsem a však opět vstal; nebo Hospodine ty opatroval jsi mne“ (*Žlm. 3, 6*). „Aj tělo mé, které všecko to vytrpělo, vzkříšíš opět“ (*Job. 19, 25 † 14, 13—15*). „Synové svatých jsme a očekáváme onoho života, kterýž Bůh dá těm, ježto víry své nikdy neodvracují od něho“ (*Tob. 2, 18*). „Živi budou mrtví tvoji, zbití moji zase vstanou: probuďte se a chvalte, kteříž bydlíte v prachu . . .“ (*Is. 26, 19 † 57, 1—2*). „Množství těch, kteříž spí v prachu země, procitnou, jedni k životu věčnému, a druzí ku pohanění, aby je viděli vždycky A kteříž k spravedlnosti vyučují mnohé, skvíti se budou jako hvězdy na věky“ (*Dan. 12, 2. 3.*; srvn. *Ez. 37, 12 † 32, 7.*; *Oz. 13, 14*). „Protož i ten (druhý bratr *Machabejský*) podnikl trápení jako i první: a maje již duši vypustiti, takto řekl: Ačkoli ty nešlechetníče v tomto přítomném životě nás morduješ: však ten, všeho světa král, nás umrlé pro jeho zákony k životu věčnému vzkříší“ (*II. Mach. 7, 9*).

b) Tomu i Ježíš Kristus učil. „V ten den přistoupili k němu *Saduceové*, kteříž praví, že není z mrtvých vstání: i otázali se ho, řkouce: Mistře, Mojžíš pověděl: Umřel-li by kdo, nemaje syna, aby bratr jeho pojal ženu jeho . . . A bylo u nás sedm bratrů: a první pojav ženu, umřel, a . . . zůstavil ženu svou bratru svému. Takž podobně i druhý, i třetí až do sedmého. Nejposléze pak po všech umřela i žena. Protož při vzkříšení kterého z těch sedmi bude žena? nebo všickni ji měli. I odpověděv Ježíš, řekl jim: Bloudíte, neznajíce *Písma*, ani moci Boží. Při vzkříšení zajisté ani se nebudou ženiti, ani vdávati, ale budou všickni nesmrtelní jako andělé Boží v nebi. O vzkříšení pak mrtvých zdali jste nečtli, co jest povědino od Boha, kterýž takto dí vám: Jáť jsem Bůh Abrahamů, Bůh Isáků a Bůh Jakobů? A Bůhť není Bůh mrtvých, ale živých“ (*Mat. 22, 23—32*).

Onť sám křísil, jako: syna vdovy Naimské (*Luk. 7*), dceru Jairovu (*Luk. 8*), Lazara (*Luk. 11*), i slíbil, že skrze něho všickni budou vzkříšení. „Jakož Otec křísí mrtvé a obživuje, tak i Syn, kterěz chce, obživuje. — Amen, pravím vám, že přichází hodina, a nyníť jest, kdyžto mrtví uslyší hlas Syna Božího, a kteříž

uslyší, živi budou“ (*Jan 5, 21. 28—29.*). „Totot jest vůle toho, kterýž mne poslal, Otcova, abych všecko, což mi dal, neztratil toho, ale vzkřísil to v nejposlednější den . . .“ (*Jan 6, 39—40. 55.*) „Dí jí (Martě) Ježíš: „Já jsem vzkříšení i život: kdo věří ve mne, byť pak také umřel, živ bude . . .“ (*Jan 11, 25. 26.*).

I sám Pán Ježíš vstal z mrtvých, a tak ujistil nás o budoucím z mrtvých vstání (v. V. Článek víry).

c) Takt i *sv. apoštolé* hlásali, zvláště *sv. Pavel* na místech přemnohých. „Nechceme, bratří, abyste nevěděli o těch, kteří zesnuli. Nebo jestliže věříme, že Ježíš umřel a vstal z mrtvých: tak Bůh i ty, kteříž zesnuli skrze Ježíše, přivede s ním“ (*I. Tes. 4, 12—16.*). „Jestliže duch toho, kterýž vzkřísil Ježíše Krista z mrtvých, přebývá v vás; ten, kterýž mocen byl, vzkřísiti i vzkřísil Ježíše Krista z mrtvých, obživí i smrtelná těla vaše pro přebývajícího Ducha jeho v vás“ (*Řím. 8, 11. † 6, 5.*) „Bůh pak i Pána Ježíše vzkřísil, i nás také vzkřísí mocí svou“ (*I. Kor. 6, 14.; srvn. Žid. 6, 2. 1. a I. Kor. celá kap. 15. v. svrchu i níže.*).

d) *Bůh oslavil* již těla některých svatých. Tak *Enoch* a *Eliáš* vzati jsou za živa do nebe; též o p. *Marii* vypravuje náb. podání, že hned po smrti oslavena i s tělem na nebe vzata byla.

e) Protož učení toto hned *od časů apoštolských za pravé zjevení Boží* bylo považováno, jakž o tom *sv. Otcové* a učitelové Církvě svědčí, z nichž mnozí celé knihy o těla vzkříšení psali, jako *Athanagoras* a *Tertullian*, a protož je *Církev*, ona neomylná učitelkyně pravdy, *přijala ve své vyznání* jakožto článek víry křesťanské.

Výroky. Ježíš Kristus skutečně vstal z mrtvých, an Ho Otec jeho vzkřísil, podlé jehožto podobenství Otec i nás věřící své skrze Jesu Krista vzkřísí.“ *Sv. Ignac Ant.* „Syn Boží přijde soudit živých i mrtvých. K jehož příští všickni lidé z mrtvých vstanou a vydají počet z činů svých.“ *Vyznání sv. Athanáše.* „Všickni lidé jednou se svými vlastními těly vstanou, kteráž teď za živa mají, aby přijali dle zasloužení a zavinění svého, jedni s dábly tresty věčné, druzí s Kristem slávu věčnou.“ *IV. sněm. Later.*

6. *Jiné důvody a příčiny vzkříšení těl.* Pravda tato zakládá se na Božských dokonalostech, jmenovitě na jeho pravdomluvnosti a věrnosti, na jeho moudrosti, spravedlnosti a všemohoucnosti.

a) „*Není-liť z mrtvých vstání*, aniž Kristus z mrtvých vstal, a nevstal-li Kristus z mrtvých, tedyť jest *daremné kázání naše*, a *daremnát jest i víra vaše*. A byli bychom shledáni i křiví svěd-

kové Boží; nebo svědectví jsme pověděli proti Bohu, že vzkřísil z mrtvých Krista, kteréhož nevzkřísil, totiž, jestliže naprosto mrtví z mrtvých nevstávají. Nebo jestliže mrtví z mrtvých nevstávají, aniž Kristus vstal. A nevstal-liť Kristus z mrtvých, marná jest víra vaše, nebo ještě jste v hříších vašich. Tedyť i ti, kteříž zesnuli v Kristu, zahynuli. Jestliže v tomto životě toliko naději máme v Kristu, bídnější jsme nežli všickni lidé. Ale nyní Kristus z mrtvých vstal“ (I. Kor. 15, 13—22.). „Kdo oře, oře, aby žal; kdo bojuje, potýká se, aby zvítězil . . .; znič naději vzkříšení a zničeno jest ostríhání všeliké nábožnosti.“ *Sv. Jan Zl.*

b) „*Není-li vzkříšení, ani Boha, ani prozřetelnosti není*, pak se stává a děje všecko náhodou. Vidíme zajisté přemnoho spravedlivých lačněti a bezpráví trpěti, hříšníky ale a nespravedlivé bohatstvím a veškerou slastí oplývati. A kdo dobře smýšlející hledal by v tomto skutek spravedlivého soudu, aneb moudré prozřetelnosti? Budeť tedy vzkříšení: neboť spravedliv jest Bůh a věrný odměnitel těm, kteří doufají v něho.“ *Sv. Jan Dam.* „Proč i my nebezpečností trpíme každé hodiny? Na každý den umírám na slávu vaši, bratří, kterouž mám v Kristu Ježíši, Pánu našem. Jestliže jsem bojoval proti šelmám v Efezu, co mi to prospěje, nevstanou-li mrtví? Tedy jezme a píme, nebo zítra zemřeme. Nedejte se svoditi“ (I. Kor. 16, 30—33.). „Vstane spravedlivý, aby soudil, hříšník, aby byl souzen, bezbožný, aby bez soudu byl mučen.“ *Kassiodor.*

c) *Vzkříšení těla se stane*, aby celému světu zjevno bylo, že *Kristus jest vítěz nad smrtí* a skrze vzkříšení těla zjedná i nám nad smrtí vítězství. „A když toto smrtelné (tělo) ob eče nesmrtelnost, tehdy se naplní řeč, kteráž napsána jest: Pohlčena jest smrt ve vítězství.“ (I. Kor. 15, 54.).

d) *Vzkříšení díti se bude*, aby každý na těle vzal odplatu, jak toho zasloužil. „Všickni zajisté ukázati se musíme před soudnou stolicí Kristovou, aby přijal jeden každý na těle vlastním jak činil, buďto dobré nebo zlé. (II. Kor. 5, 10.).

„*Vstanou* toho dne k hlasu moci Boží *všickni lidé*, koližkoli duši lidskou přijali v těle svém, kteréž zde měli, tak aby celý člověk aneb slávu přijal, aneb pekelný oheň.“ *Sv. Augustin.* „Týmž pak během stane se i zlých odsouzení daleko přísnějším a bolestnějším, svatých ale blaženost bude teprv takým způsobem doplněna a dovršena, když duše jejich opět s tím tělem, — v kterémž žiti jim přirozeno, — a po němž ztrativše je na čas, toužiti nepřestaly, budou souzeny.“ *Jirsík.*

e) „Věříme, že Bůh smrtelná těla naše opět vzkřísí, a neporušitelnými a nesmrtelnými učiní. Neboť *Bůh* nad přírodu mocnější má k tomu i vůli, poněvadž *jest dobrotiv*, má i moc, neboť *jest všemohoucí*, také to i vykoná, neboť *jest bohatý a dokonalý*.“

Sv. Irenej.

NB. Na tomto posledním důvodu totiž z všemohoucnosti Boží rozrážejí se všechny námítky, kteréž se činívají proti vzkříšení těl, jakož svrchu povědíno.

7. *Blahé víry této ovoce neb účinky.*

a) Vzkříšení těla jest možné ano jisté, protož *nepochybuje, nýbrž pevně věříme*. „Žádným způsobem nesmí pochybovati křesťan, že vstanou těla všech lidí, kteříkoli se narodí, kteříkoli zemřeli a umrou.“ *Sv. Augustin.* „Kdož s úsměšky o vzkříšení mluví mníce, že by tělo toto vstáti nemohlo, poněvadž hnije, k pokutám tehdáž vstanou a ukážet jim Bůh, že onen, kterýž tato těla učinil, prv než byla, můžeť je i v okamžení obnoviti tak, jakž byla.“ *Týž.* „Touto nadějí dejme srdce svoje uvazovati pevně k Tomu, jenž věrný ve slibech, a spravedliv jest v soudech svých. Protož ožij v nás víra v něho a rozvažme, že všecko jest blízko něho.“

Sv. Klement Ř.

b) „*Vzkříšení mrtvých, důvěra křesťanův.*“ *Tertullian.* „Vstanet tělo oslavené, pročež bolesti jeho trpělivě nesme; aniž smrti se strachujeme; i při smrti svých miláčků se těšme“ (I. *Kor.* 15, 28.; *Řím.* 8, 18.; *Job.* 19, 27.; I. *Tes.* 4, 12. 13.). „Smrt podstoupil Vykupitel náš, abychom se smrti nebáli: okázal vzkříšení, abychom doufali, že lze, abychom i vzkříšení byli.“ *Sv. Řehoř.* „Bezpečni jsouce dobrotivostí Boha našeho, posilňujeme se skrze víru v naději budoucí blaženosti; pevně doufajíce, nejen že jedenkrát z hrobu vstaneme blahoslavení, nýbrž my již nyní blahoslavení jsme patřením do budoucnosti.“ *Minuc. Felix.*

c) *Tělo své nepoškrňujme hříchem* i snažme se, ctným, šlechtným užíváním údů, by jedenkrát slavného z mrtvých vstání bylo účastno. Nebo cokoli rozsíval by člověk, toť bude i žíti. Nebo „kdož rozsívá v těle svém, z těla i žíti bude porušení, kdož pak rozsívá v duchu, z duchu žíti bude život věčný“ (*Gal.* 6, 8.; II. *Kor.* 5, 16.). „Protož povstali-li jste s Kristem, těch věcí, kteréž svrchu jsou, hledejte, . . . o věci, kteréž svrchu jsou, pečujte, ne o ty, kteréž jsou na zemi“ (*Kol.* 3, 1. 2.). „Naše obcování v nebesích jest, odkudž i Spasitele očekáváme, Pána Jezu Krista, kterýž promění,

tělo ponížení našeho, aby připodobněno bylo k tělu jasnosti jeho.“
(*Fil.* 3, 20. 21.).

NB. Následkem této víry a naděje Církev těla mrtvých má v poctivosti, uctivě je pochovává, ano žehná i místa, kde odpočívají,

Mějmež tedy v uctivosti,
chraňme od vší hanebnosti
těla k tomu zřízená,
aby mohla na věčnosti
v Božské žítí společnosti,
jsoucí z mrtvých vzkříšená.“ *Frýček.*

P ř í k l a d y.

a) *V těla vzkříšení věřili* a jim těšili se i mnozí *pohané*. Tak *Plato* vyřkl: „Zdát se mi, že za jisto můžeme přijmouti, že lidé z mrtvých povstanou i že pak dobrým dobře, zlým pak zle se povede!“ A *Seneka* píše: „Vše toto pomine a však nezahyne, a smrt, již tak mnozí se bojí, život zastaví sice, a však neodejme na vždy. Den nastane, kterýž nás zase na světlo přivede a protože může každý dobré myslí odcházeti, jelikož se zase navrátí.“

b) *V St. Zákoně*: a) *Job* na hnoji sedící (*Job* 19, 25—27.).
Sedm bratří Machabejských s matkou svou (*II. Mach.* 7.)
Judas Mach. (*II.* 12, 43. 44.).

c) *V Zákoně N.*: *Pán Ježíš* k *Saducejským* (*Mat.* 22.), *Martha* (*Jan* 11, 24.), *sv. Pavel* (*Sk.* 24, 15 16.).

d) *Ze života svatých*. Jistému *Peršanu Jonáši* byly pro víru prsty (u rukou) i prstce (u nohou) usekány, při čemž tryznitelé jeho se mu posmívali, řkouce, že prsty jeho rozšířují, že pak v čas žní jich mnohem více naklidí; načež on zmužile odpověděl: „Tohoť ne-třeba, neb vím, že Pán mé celé tělo obnoví i oslaví v den odplaty.“

Podobně jiný *Peršan, sv. Jakub*, jenž po 9 hodin pro víru *Kristovu* ukrutně byl trýzněn, — neboť jeden úd po druhém mu byly odsekávány, — naději budoucího vzkříšení se těšil, že všechny jeho údy usekané nevýslovnou slávou v den poslední budou ozdobeny.

Když *sv. Monika*, roznemohši se v *Ostii* (v *Italii*) na smrt, byla tázána, zdali se nebojí v cizině zemřítí, odpověděla: „Od *Boha* nejsme nikde vzdáleni, onť tělo mé všudy nalezne, by je jednou s těly ostatních lidí k životu povolal.“

Sv. Řehoř I. vypravuje, že *Eutiches*, který vzkříšení těl nevěřil a i knihu proti němu psal, v nemoci své znamenav, že se blíží poslední hodina života jeho, blud svůj veřejně odvolal: nebo

u přítomnosti mnohých vzav kůži těla svého do ruky, několikráte tato slova opakoval: „Věřím a vyznávám, že my všickni s těly svými z mrtvých vstaneme, i bloudil jsem velice, že jsem tomu na odpor smýšlel a učil.“ Učiniv toto vyznání víry, doporučil ducha svého Bohu a usnul tiše.

Jistý *důstojník*, slyše o komsi, že nevěří v těla vzkříšení, zvolal: „Jistě člověk ten žije jako hovado, že jako hovado chce v zemi zůstatí.“

Zapadající slunce. Na mnohých místech po naší milé vlasti, zvláště pak v staroslavné Praze, koná se každoročně na hrobích zemřelých miláčků slavnost májová neb jarní; významná to památka, že jako příroda po dlouhém zimním spánku se probuzuje, tak že i ti, jichž smrt nám odňala, a jako v hluboké spaní pohřžila, jedenkráte k novému blaženému životu povstanou. Toť slovo Páně nám slibuje, tomu i rozum nás učí. Tak věřili nábožní otcové naši, a protož za jarního času v den ustanovený chvátali ku hrobům svých miláčků, jež ověňovali kvítím i lampami neb hořícími svíčkami osvěcovali. Krásný to obyčej, kterýž jemnost citu, srdečnou upřímnost a zbožnost na jevo dává; neboť světlo znamená pravdu a jasnost tváře Boží, kvítí pak radost nebeskou, na onuž aby stále patřili, tuto pak věčně zakoušeli, dítky rodičům, přátelé přátelům přejí. — Na takovýto památní den kráčel po denní práci Kostislav s desítiletým Jaromírem, nejmladším synkem, na sv. pole, a přišedše ku hrobu nedávno v Pánu zesnulé matky, položili naň věnec, kterýž byl Jaromír uvil z pomněnek a zimostrazu, i dojatí citem bolestným nad ztrátou milované matky na kolena padli, i slzavýma očima vroucí zasílali modlitby k nebi. Pak zvedly se a v svatém zanícení dlouho tu stáli. Konečně Jaromír oko pozvednuv, zář sluneční zhledl. „Jak krásně, jak jasně,“ dí k otci, „dnes slunečko zapadá.“ „Jakož tam,“ praví otec, „slunce zachází, tak zdá se mi, jakoby matka na nás přívětivě se usmívala i s námi se loučila,“ při čemž mu slza v oku se třpytila. „Jakož ono po celý den blahodárně osvěcovalo a zahřívalo zemi, tak tiše a blaze i ona působila v domě, a když dokonávala, jako slunce na západu ještě jednou vesele na nás všechny pohledla!“ Srdečná slova tato srdcem synáčka velice pohnula, že dal se do hlasitého pláče a pojav ruku otcovu vzlykal: „Ale otče! proč že nás matka tak záhy opustila?“ Načež otec: „Budeš se tázati, proč slunce nyní zachází? Ona jako slunce už zde dokonala svou práci. Ten, kterýž slunci běh předepsal, dráhu tvé matce vykázal, jakož nám všem ustanovil cíl. Když

jsme po celý život, byť byl sebe krátký, působili jen dobré, jako ono vesele běh svůj dokonáváme. Když pak je z rána vycházeti uzříš, tuť pomni, synu můj! tak i tvá matka jednou z hrobu povstane.“ — Pak s tichou, pokojnou myslí domů se vrátili. Jaromír od té doby, kdykoli slunce vycházeti neb zapadati viděl, zbožnou myslí si připomínal otcovo naučení o z mrtvých vstání matky své.

E) Soud obecný, veřejný.

Na konec světa bude Bůh všechny lidi pospolu s tělem i s duší soudit.

Všem nám bude k soudu státi,
přísný počet z všeho dáti.

1. *Výměr.* Obecný či veřejný, poslední soud jest onen soud, na kterýmžto Ježíš Kristus na konci světa všechny lidi pospolu s tělem i s duší souditi bude. — Poslední, veřejný soud bude záležeti v tom, že se myšlení, řeči a skutky každého člověka přede všemi lidmi objasní a každý bude počet vydávati z toho, co činil dobrého neb zlého i kterak užíval darův a milostí mu udělených; také bude ukázáno na všeliké následky skutků jeho, dobrých i zlých.

2. *Důvody a příčiny soudu veřejného.* Každý sice člověk hned po své smrti soukromě od Boha souzen bývá, a však třeba, aby jednou držán byl soud nade všemi lidmi společně a veřejně. *Příčiny* toho jsou důležité; aby totiž a) okázala se před celým světem patrně moudrost, láska, svatost a spravedlnost Boží; b) aby ctnost a spravedlnost jakož i hřích a nepravost se všemi následky přišly na jevo i zasloužené odplaty dosáhly; c) zvláště aby objevila a obhájila se nevina i odhalila a zahanbila se přetvářka a šalba; d) aby nad tělem, co účastníkem duše v dobrém i zlém, spravedlivý soud byl pronešen; e) a vůbec aby každý jednou se dověděl, jak všickni ostatní lidé živi byli i jakého osudu na onom světě zasloužili.

Texty a výroky. „Tehdáž státi budou spravedliví u veliké stálosti proti těm, kteří je sužovali. Vidouce zkormoutí se bázní hroznou a diviti se budou v náhlosti nenadálého spasení, řkouce sami v sobě: Titot jsou, které jsme měli někdy ku posměchu a ku podobenství porouhání. My nesmyslní měli jsme život jejich za bláznovství a konec jejich beze cti; ale hle, jak jsou počteni mezi syny božími a mezi svatými jest los jejich“ (*Moudr.* 5, 1—5.). „Není-li soudu, není Bůh spravedlivým: a není-li Bůh spravedliv, jest všecko marné, co se praví: není ctnosti, není nepravosti.“ *Sv. Jan Zl.* „Na svá namáhání pohlížeje, praví učitel slavný: „Ját už počínám obětován býti a čas rozdělení mého nastává. Dobrý boj jsem bojoval, běh jsem

dokonal, víru jsem zachoval. Naposledy složena mi jest koruna spravedlnosti, kterouž dá mi Pán v onen den, spravedlivý soudce.“ Kdež i příhodně dokládá: „Netoliko pak mně, ale i těm, kteříž milují příští jeho“ (II. *Tim.* 46—8.). Příští soudce zajisté nemilují, leč kdo vědí, že v záležitosti své mají zásluhu spravedlnosti.“ *Sv. Řehoř.* „Vidíme, že se zde mnohé činy odpouštějí, a žádnými pokutami nestihají; a však jich pokárání ponechává se k budoucnosti; neboť ne nadarmo soudným se nazývá den onen, v němž přijde soudce živých i mrtvých. Podobně i naopak lecos se zde pokutuje, co přece, bývá-li odpuštěno, v budoucím věku na škodu nebude.“ *Sv. Augustin.* „Tehdát nebude místa již nerozvážlivým stížnostem, proč onomu nespravedlivému blaženě se vede a proč tomuto spravedlivému neblaze? neboť na jevě bude, že toliko dobrým jest za podíl pravdivá a úplná blahost, a všem zlým zasloužená a nejvyšší neblahost.“ *Týž.* „Přijde, přijde, kterýž co nenáležitě souzeno bylo, opět souditi bude, kterýž zavrhne, co nedovoleně bylo přísáháno; kterýž učiní soud utištěným (*Žlm.* 145, 7.), a souditi bude chudé v zemi (*Is.* 11, 4.). Jistě přijde, kterýž skrze proroka vyhrožuje, řka: Když přijde čas uloženy, já právě souditi budu (*Žlm.* 74, 3.). Co učiní se soudy nespravedlivými, kterýž i samu spravedlnost souditi bude? Přijde, pravím, přijde den soudu, kdež větší ceny budou míti srdce čistá, nežli slova chytrá a svědomí dobré více, nežli plné měšce, ješto soudce onoho ani slova neoklamou, ani dary nenakloní.“ *Sv. Bernh.*

3. *Soud poslední bude konati Kristus Ježíš*, aby co soudce před celým světem byl oslaven, jakož se byl co Spasitel hluboce snížil (v. *článek sedmý* str. 466.)

4. *Že všickni lidé, živí i mrtví, dobří i zlí, veřejně budou souzeni*, a sice že *Ježíš Kristus* souditi bude, samo *zjevení Boží* dosvědčuje; a protož učení o veřejném soudu *Církev za článek víry* přijímá. „Všickni zajisté ukázati se musíme před soudnou stolicí Kristovou, aby přijal jeden každý vlastní věci těla, jakž činil, buďto dobré nebo zlé“ (II. *Kor.* 5, 10.; *Řím.* 14, 10. srv. list *Judy* 1, 14. 15.; srvn. *Zj.* 20, 11. 12.; *Žlm.* 49, 3—5.; *Ekkl.* 3, 16.; v. níže).

Výroky. „(Ježíš) sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího, odkudž přijde soudit živé i mrtvé, k jehož příští všickni lidé mají postaviti se s svými těly a ze svých skutků počet vydati.“ *Vyzn. sv. Ath.* „Jeť to *článek víry*, že bude posledního dne soud, kdež se, až všickni z mrtvých vstanou, každý před soudním stolcem Pána Ježíše Krista ukázati musí, aby stran všech svých činů byl tázán, a přijal ortel věčného života aneb věčné smrti.“ *Sv. Alf. Lig.*

5. *Soud ten veřejný* držán bude *v den poslední*, na konec světa. „Řeč, kterouž jsem mluvil, tať jej souditi bude v nejposlednější den“ (*Jan 12, 48.*). „Přijdeť pak den Páně nenadále jako zloděj“ (*II. Petr 3, 10.*; srv. *Mat. 24, 43.*). „O tom pak dni a hodině ni žádný neví... ani Syn, jedině Otec“ (*Mat. 13, 32.*). „Rozuměj k objevení, jakž učeníci žádali, a jakž vysvětluje sv. Augustin. Tak též smýšlí sv. Tomáš, řka: Praví, že o tom oni neví, poněvadž ho nezjevuje. To jest, jakoby byl řekl: Nevím o něm tak, abych jiným zjevil.“ *Sv. Alf. Lig.* (Ostatně v. čl. VII.).

Kdyže bude soudu den,
Otec sám ví v nebi jen.

6. Přece však Pán *jisté známky* udal — za příležitosti, když svým učeníkům o zkáze Jerusalema mluvil —, po nichž bude lze poznati blíženi se dne soudního.

a) „Znamení příchodu Páně jest *hlásání Evangelia po veškerém světě*, aby nikdo výmluvy neměl.“ *Sv. Jarolím.* „A budeť kázáno toto Evangelium o království Messiášově po všem světě na svědectví všem národům“ (*Mat. 24, 14.*).

b) Jediné *židé* učením *Kristovým* pohrdnou (*Řím. 9, 27.*; *Mat. 19, 30.*).

c) Nastane *mnohé soužení*, zvláště *věřícím*. „Nebo mnozí přijdou ve jmenu mém: Já jsem Kristus, a svedou mnohé“ (*Mat. 24, 5.*). Povstanou falešní Kristové a falešní proroci a budou činiti divy a zázraky k svedení, by možné bylo, také i vyvolených (*Mar. 13, 22.*). „Nenastane den Páně, leč přijde odstoupení a zjeven bude člověk hříchu, syn zatracení“ (*II. Tes. 2, 3.*). „Vzkříšení a soud nestane se prvé, leč až přijde odpadnutí od království Římského (od Církve) a zjeví se člověk hříchu t. antikrist (falešný Kristus), syn zatracení.“ *Tertullian.*

d) A že se rozmnožila nepravost, *ustydneť láska mnohých* „A jakož bylo za dnů Noe, takť bude i příchod syna člověka. Nebo, jakž jsou za dnů těch před potopou jedli a pili, ženili se a vdávaly se (v tělesných rozkošech živi byli) až do toho dne, když Noe všel do korábu a nezvzděli, až přišla potopa a zachvátila všecky: takť bude i příští Syna člověka“ (*Mat. 24, 12. 37—39.*).

7. Bezprostředně pak (*hned před soudem*) předcházeti bude:

a) *Zkáza či obnova světa*. „V těch pak dnech po soužení tom slunce se zatmí, a měsíc nedá světla svého a hvězdy nebeské budou padati a moci, kteréž jsou na nebi, pohnou se“ (*Mar. 13, 24. 25.*; *Mat. 24, 29.*). „A budou znamení na slunci a na měsíci i ne

hvězdách a na zemi, dav národů pro bouři zvuku mořského a vlnobití. Tak že schnouti budou lidé pro strach a pro očekávání těch věcí, kteréž přijdou na všecken svět; nebo moci nebeské hýbati se budou.“

Další pak zkáza a obnova světa stane se *ohněm*. „Ta pak nebesa, kteráž nyní jsou i země, týmž slovem odložena jsou k ohni ke dni soudu a ke dni zahynutí šlechtých lidí. Přijdeť pak den Páně nenadále jako zloděj, v kterémžto nebesa s velikou prudkostí pominou a živlové horkostí se rozplynou: země pak i ty věci, kteréž jsou na ní, vypáleny budou“ (II. *Petr* 3, 7. 10.; *Řím.* 8 19. 21.). „Pomíjí spůsob tohoto světa“ (I. *Kor.* 7, 31.). „Nebe a země pominou, ale slova má nepominou“ (*Mat.* 24, 35.; *Luk.* 16, 17.).

b) *Vzkříšení z mrtvých*. „A tehdyť se ukáže znamení Syna člověka na nebi: a tehdyť budou kvílití všecka pokolení země a uzří Syna člověka, přicházejícího na oblacích nebeských s mocí velikou a s velebností. A pošle anděly své s troubou a s hlasem velikým a shromáždí vyvolené jeho ode čtyř větrů od končin nebes až do končin jejich“ (*Mat.* 24, 30—31 † 26, 64.; *Mar.* 13, 26. 27.; *Luk.* 21, 27.). „Přichází hodina, v kteroužto všickni, kteříž v hrobích jsou, uslyší hlas Syna Božího i půjdou ti, kteříž dobré věci činili, na vzkříšení života, ale ti, kteříž zlé věci činili, na vzkříšení soudu“ (*Jan* 5, 28. 29.; *Žlm.* 49, 3—5.; *Zj.* 20, 13.).

NB. Lidé do příchodu Kristova živi budou proměněni: „Hned pojednou v okamžení k poslední troubě: nebo trouba zavzní a mrtví vstanou neporušitelní a my (žijící) proměněni budeme“ (I. *Kor.* 15 52.; I. *Tes.* 4, 15. 16.).

Výroky. „Co se pak stane, když sv. kříž na nebi zářiti počne, jak to as vypadati bude? Zajisté takové, tak veliké a tak strašné, divy, anyž se od počátku v kterém pokolení kdy staly, anyž se budoucně stanou . . . Kterak to medle sneseme, uslyšíce s velikou bázni hlas trouby s nebe se ozývající a všecky od počátku zemřelé, spravedlivé i nespravedlivé, dobré i zlé, nábožné i nenábožné probouzející? Tu, když hlas trouby zavzní, vzchopí se z hrobů svých všecky lidské kosti a rozbíhají se, klouby a svazy své na spěch vyhledávající. Tu spatříme všecko lidské plémě vstávati, každého z místa svého a k soudu se shromažďovati. Na rozkaz t. krále nebeského vydá země všecky mrtvé, podobně, i moře a cožkoli z lidských těl buď zvíř uchvátila, buď ryba pohltila, buď dravec pták rozsápal, splyne v stav předešlý a všickni v okamžiku vstavše, postaví se před stolicí soudnou tak, že ani jediný vlas s hlavy chybiti

nebude. Tu spatříme ohnivou řeku, proudící se od východu slunce až k západu; tímto ohněm zhynou pramenové, vyprahnou řeky, vyschne moře, vítr se zbouří, hvězdy s nebe jako listí padati budou, slunce zčerná, měsíc se promění v krev, nebe se svine jako kniha (list, pergamen. *Zj.* 6, 12.). Tu uvidíme vyslané anděly sem tam se rychle rozbíhati a vyvolené sluhy Boží od východu až do západu v jedno shromažďovati; tu spatříme nebe nové i zemi novou, v nichž přebývá spravedlnost“ (*Zj.* 21, 1.). *Sv. Efrem.*

8. *Popis obecného soudu:*

a) Po vzkříšení z mrtvých *přijde Pán Ježíš* v oblacích nebeských *v slávě* a velebnosti své *s anděly* svými soudit. „A když přijde Syn člověka v velebnosti své a všickni andělé s ním, tedy se posadí na trůnu velebnosti své“ (*Mat.* 25, 32.). „A viděl jsem trůn veliký a sedícího na něm (Krista), před jehož obličejem utekla země i nebe a místo jim není nalezeno“ (*Zj.* 20, 11.; *Dan.* 7, 19. 20.).

b) A s ním budou *mnozí spravedliví*: „I viděl jsem stolice soudné a posadili se na nich i dán jest jim soud“ (*Zj.* 20, 4.). „Amen pravím vám, kteříž jste následovali mne v druhém narození, když se posadí Syn člověka na trůn velebnosti své, sednete i vy na dvanácti stolicích, soudíce dvanáctero pokolení Israelského“ (*Mat.* 19, 28.). „Nesmíme však se domnívati, dle těchto slov o sezení na dvanácti stolicích, jakoby jenom dvanácte osob s Kristem mělo souditi. Počet dvanácte znamená vůbec jisté shromáždění soudících osob.“ *Sv. Augustin.*

c) „A shromáždění budou před ním všickni národové (jak prorok *Joel* [3, 2. 12.] píše, v údolí *Josafat*, blíž Jerusalema); oddělí dobré od zlých, — rozdělí je na různě, jako pastýř odděluje ovce od kozlů: a postaví ovce zajisté na pravici své, kozly pak na levici“ (*Mat.* 25, 32. 33 + 13, 49.). Uvaž jak a kterak se ono oddělení dítí a s kterakou hořkostí sloučeno bude. Spravedliví, pokorní a ti, kdož jsou tichého srdce, budou postaveni na pravici; pyšní, závistiví, chlipní . . . budou strčeni na levici a už se věčně nesejdou nikdy více.“ *Sv. Bonaventura.*

d) *Odkryje skutky všech* a učiní je zjevné všem. — *Soud ten bude přísný, strašný, však i spravedlivý.*

Texty. „I viděl jsem mrtvé, veliké i malé, stojící před obličejem trůnu a knihy otevřeny jsou: a jiná kniha otevřena jest, kteráž jest života, i souzeni jsou mrtví z těch věcí, kteréž byly psány v knihách podle skutků jejich“ (*Zj.* 20, 11, 12.; *Luk.* 10, 20.).

„Není nic skrytého, což by nebylo zjeveno (*Mat.* 10, 26.) „Amen pravím vám, že z každého slova prázdného, kteréž mluviti budou lidé, vydají počet v den soudný. Nebo z slov svých ospravedlněn budeš a z řečí svých budeš odsouzen“ (*Mat.* 12, 36. 37.). „Protož nesudte před časem, dokudž nepřijde Pán, kterýž osvíti skryté věci temností, i zjeví rady srdcí a tehdaž bude míti chválu jedenkaždý (jakž kdo zasloužil) od Boha (*I. Kor.* 4, 5.; *srvn. Ekkł.* 11, 9, *Moudr.* 1, 14 † 5, 5.; *Žlm.* 19, 6 † 92, 13; *Zj.* 7, 3. † 22, 12.). „Poněvadž i spravedlivý sotva spasen bude, hříšník kde se ukáže?“ (*I. Petr* 4, 18.; *Joel* 2, 11.; *Sof.* 1, 14—16.).

Výroky. „Tu uhlídáme strašný ten stolec a sedícího na něm Boha a nepočtené tisíce andělův, aniž s třesením vůkol stojí. V této hodině každý bojácně přemítati bude, kterak Kristu vstříc vyjde, kterak účet klásti bude. A tlačí-li ho svědomí hříchem, bědujíc a teskliv, očekáváje ortel, který nad ním má býti vynešen. Zajisté jedenkaždý spatří před zrakem svým vyložené skutky své, nechat před sebou předeslal dobré nebo zlé.“ *Sv. Efrem.* „Kdož by se nelekal Soudce všemohoucího, nejmoudřejšího a nejspravedlivějšího, před nímž nikdo nemůže utéci; nejmoudřejšího, před nímž nikdo nemůže ukryt býti; nejspravedlivějšího, jehož nikdo nemůže porušiti? ... Kterýž volá hvězdy a řkou: Tuť jsme (*Bar.* 3, 35.); Kterýž činí posly své duchy, služebníky své oheň plápolající (*Žlm.* 103 4.); Jehož vůli naprosto nic neodpírá (*Řím* 9, 19.); Jemuž nic není nemožného (*Luk.* 1, 37.); Jemuž kleká každé koleno nebeských, zemských i pekelních (*Fil.* 2, 10.); před tímto tedy nikomu utéci nelze, jakož dosvědčuje prorok: Jestliže bych vstoupil na nebe, tam jsi Ty; pakli bych sobě ustlal v hrobě, aj přítomen jsi (*Žlm.* 138, 8.). Kterýž zpytuje srdce a zkušuje ledví (*Jer.* 17, 10.); před Jehož očima všecky věci jsou odkryté a nahé (*Žid.* 4, 13.); kterýž čítá krůpěje deštové a písek mořský; (*Ekkł.* 1, 2.). ... před Ním tedy nikdo se nemůže ukryti, jakož praví apoštol: Není žádné stvoření neviditelné před očima jeho (*Žlm.* 4, 13.). Onť jest soudce spravedlivý, silný a shovívající (*Žlm.* 7. 12.), kterýž ani prosbou, ani platem, ani láskou, ani hněvem od pravé stezky se neodchýlí, ale cestou královskou vždy kráčeje, nic zlého nepomine nepokáraného a nic dobrého nenechá neodměněného. Toho tedy nikdo nemůže porušiti, dle toho, co praví Žalm (55.): Ty odplatíš jednomu každému podlé skutku jeho.“ *Innocenc III.* „Hrůzný jest tam soud, nejmiřejší, kdež se bez svědků všecko objeví. Tam jsou přítomny tisíce tisícův a desetkrát deset tisíců andělů, archandělů, Cherubínů i Se-

rafinů. Tam stojí vůkol sborové spravedlivých, arcioctů, proroků, apoštolů, mučovníků a zástupové všechných naskrz svatých.“ *Sv. Efrem.* „Ejhle, před tolika tisíci lidu budou odkryty všecky nepravosti mé, tolika sborům andělův objeví se veškeré nešlechtnosti mé, netoliko prohřešky skutkův, nýbrž i myšlének spolu i řečí. Před tolika soudci chudšas státi budu, kolikeří mne předešli dobrým skutkem; tolika kárateli budu zahanben, kolikeří mne poskytlí příklad ctnostného žití, tolika budu překonán svědky, kolikeří mne nabádali dobrými řečmi a sebe k následování propůjčili spravedlivými skutky.“ *Sv. Augustin.* „Soudce sám bude přísný žalobník tvůj.“ *Hugo.* „Co počneme, nejmilejší, v onen strašný den soudu, když se Pán světlem vojska nebeského obklopen na trůn slávy své posadí, a více spravedliv než milosrden co přísný soudce vinníky pohrdnutého milosrdenství počne obviňovati a k nim promlouvati . . . , Já jsem, ó člověče, snášel rány a uplvaní posměvačů, byl jsem octem a žlučí napájen, ubíjen, trním korunován, na kříž přibit, kopím prohnán, a abys ty byl od smrti vysvobozen, duši jsem v mukách vypustil. Viz hřebův známky, jimiž přibit na kříži jsem pněl. Viz proklaný můj bok. Tvé bolesti jsem převzal, abych tobě slávu získal. Tvou smrt jsem přestál, abys panoval v nebi. Proč jsi zmařil co jsem pro tebe snášel? Proč jsi od sebe odstrčil s nevděkem milost vykoupení svého? A poněvadž jsi při všech zlých svých skutcích k lékům kajicnosti útočiště vzítí nechtěl, nezasluhuješ, abys od zlého výroku byl osvobozen.“ *Sv. Augustin.* „A s ním (soudcem) budou na tebe před Bohem žalovati také dobří i zlí duchové. Dobří, poněvadž jsou Bohu spravedlnost dlužni, zlí, protože pozorní jsou na tvou nešlechtnost . . . Soudce bude tehdáž velmi rozhněván a strašně přísný, jeho výrok, jednou pronešený, bude nezměnný.“ *Hugo a s. Victore.*

9. *Vyhlásí se rozsudek.* „*Tehdy dí král těm, kteříž na pravici jeho budou: Pojdte požehnaní Otce mého, vládněte královstvím vám připraveným od ustanovení světa, nebo lačněl jsem, a dali jste mi jísti; žíznil jsem, a dali jste mi píti; hostem jsem byl a přijali jste mne; nah jsem byl, a přioděli jste mne: v žaláři jsem byl, a přišli jste ke mně. Tehdy odpoví jemu spravedliví, řkouce Pane, kdy jsme tě viděli lačného a krmili jsme tebe? žíznivého a dávali jsme nápoj? Kdy pak jsme tě viděli hostě a přijali jsme tebe? aneb nahého a přioděli jsme tebe? Aneb kdy jsme tě viděli nemocného aneb v žaláři a přicházeli jsme k tobě? A odpovídaje*

král, dí jim: Amen, pravím vám, pokudž jste činili jednomu z bratří těchto mých nejmenších, mně jste učinili.“

„Potom dí i těm, kteříž na levici budou: Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného. kterýž jest připraven ďáblu a andělům jeho. Neboť jsem lačněl, a nedali jste mi jísti, žíznil jsem, a nedali jste mi píti: hostem jsem byl, a nepřijali jste mne: nah a neodívali jste mne: nemocen a v žaláři jsem byl a nenavštívili jste mne. Tehdy odpovídá jemu i oni: Pane, kdy jsme tebe viděli lačného, neb žíznivého, aneb hostě, nebo nahého, neb nemocného, aneb v žaláři a neposloužili jsme tobě? Tehdy odpoví jim řka: Amen, pravím vám: Pokudž jste nečinili jednomu z menších těchto, aniž jste mně činili.“ (*Mat.* 25, 34—46.; v. Čl. VII.).

„Jděte, zlořečení... Pozastav se trochu nad tak těžkým vyřčením. *Jděte!* praví. Slovo to jest slovo věčného zavržení, jímž nejmilejší Pán Ježíš zatracence na věčnost od své tváře zavrhuje. Nazývá je *zlořečenými*. Co jest to, ó duše má, za zlořečení? Jest to všeobecné, všeho zlého oznámení; jest to neproměnitelné, na věky trvat mající zavržení. — Přidává: *do ohně věčného*. Vzpomínej a rozjímej sobě, ó duše má, tu předlouhou věčnost. Ó věčných muk věčnosti, jak jsi ty strašlivá a hrozná! — Rozjímej sobě z druhé strany soud spravedlivých; *Pojďte!* praví. Ach libé slovíčko, jímž nás Pán Bůh k sobě táhne a pod ochranu dobroty své přijímá. *Požehnání Otce mého*. Ó milé požehnání, veškerá požehnání v sobě obsahující. — *Vládněte*. Ach, milý Bože, jaká to milost! nebo to království nebude míti žádného konce.“ *Sv. Frant. Sal.*

10. *Rozsudek bude vykonán*. „I půjdou tito (hříšní) do trápení věčného, ale spravedliví do života věčného.“ (*Mat.* 25, 34—46)
„Pošle syn člověka anděly své a vyberou z království jeho všecka pohoršení i ty, kteří činí nepravost. A uvrhnout je do peci ohnivé. Tam bude pláč a skřípění zubů. A tehdaž spravedliví stkvíti se budou jako slunce v království Otce jejich“ (*Mat.* 13, 41—43.).

11. Po skončení soudu

a) bude nebe nové a země nová (*Zj.* 21, 1.). — Viditelný svět nezůstane na věky v nynější způsobě, ale v poslední den bude proměněn, veškerá země bude ohněm zachváčena, jak píše *sv. Petr*: „Přijdeť pak den Páně jako zloděj, v kterémž nebesa velikou prudkostí pominou a živlové horkostí se rozplynou; země pak a ty věci, kteréž jsou na ní, vyhubeny budou.“ (*II. Petr.* 3, 12.).

Proměna viditelného světa bude záležeti v tom, že se zdoko-

nalí ve způsobě ráje (*Isai.* 3, 26.); nebo jako skrze hřích svět byl v zlořečení, tak vykoupením Kristovým bude kletba se všeho světa sňata, až se naplní počet spravedlivých. „Marností zajisté stvoření poddáno jest nechtíc; ale pro toho, kterýž ji poddal v té naději, že i ono (t. to stvoření) vysvobozeno bude od služebnosti porušení v svobodu slávy synů božích“ (*Řím.* 8, 20. 21.).

b) Bude jen nebe a peklo, očistce pak nebude. „Kdo není nalezen v knize života zapsán, uvržen jest do jezera ohnivého“ (*Zj.* 20, 18.). „Při vzkříšení z mrtvých budou někteří, jimžto po vystání trestů uložených, dušem zemřelých uděleno bude milosrdenství, že nebudou uvrženi do ohně věčného.“ *Sv. Augustin.*

c) Konečně Syn odevzdá království Otcí, aby s Otcem v jednotě Ducha sv. kraloval věčně (*I. Kor.* 5, 28.).

12. *Nauč. mr.* a) *Jistý jest soud*, nejistá pak doba jeho. „Bdětež tedy, poněvadž nevíte, kterou hodinu Pán váš přijde . . .“ (*Mat.* 24, 42 . . ; *Mar.* 13, 33—37.). „Šetřte se pak, aby snad nebyla obtížena srdce vaše obžerstvím a opilstvím a pečováním tohoto života, a přišel by na vás náhlý ten den. Protož bděte všelikého času, modlíce se, abyste hodni jmíni byli ujíti těch všech věcí, kteréž se budou dítí, a státi před Synem člověka“ (*Luk.* 21, 34—36.).

Podobenství o hřivnách (*Luk.* 16, 12—26.) — a o desíti pannách (viz *Mat.* 25, 1—13.).

b) *Strašlivý jest soud*; pročez spasitelnou bázní jsouce naplnění, v příkázáních Božích choďme a když jsme zhřešili, pravé pokání číňme. „A poněvadž spravedlivý sotva spasen bude, bezbožný a hříšník kde se ukáže? A protož i ti, kteří z vás trpí, podlé vůle Boží jakožto věrnému Stvořiteli ať poroučejí duše své v dobrých činech“ (*I. Petr* 4, 18. 19 † 3, 10—14.; *I. Petr* 4, 19.; *Mat.* 12, 36.; *Jan* 2, 28.; *Žlm.* 118, 120.).

Yřoky. „Kdo z nás jest v stavu, život otců předešlých buď převýšiti, buď se mu vyrovnati? A přece praví *David*: Nevcházej v soud se služebníkem svým, neb nižádný ze všech živých nebude ospravedlněn před tváří tvou (*Žlm.* 142, 2 † 129, 3.). *Sv. Pavel* pověděv: „Ničeho sobě povědom nejsem,“ prozřetelně přiložil: v tom však ospravedlněn nejsem“ (*I. Kor.* 4, 4.). *Jakub* (3, 2.) praví: „V mnohých věcech poklesáváme všickni.“ *Jan* (I. 1, 8.) ujišťuje: „Pravíme-li, že hříchu nemáme, sami se svodíme, a pravda není v nás.“ „Co tedy učiní desky, ješto se sloupové třesou?“ (*Job* 26, 11.) Aneb kterak nepohnutým zůstane křoví, ješto bouře hrůzy této

i cedry pohybuje?“ *Sv. Řehoř.* „Hroznět jest, upadnouti v ruce Boha živého (*Žid.* 10, 31.). Sudme, bratří, sudme sebe nyní a nynějším soudem snažme se ujíti strašnému očekávání.“ *Sv. Bernard.* „Kdybychom sami sebe rozsuzovali, nebyli bychom zajisté souzeni“ (*I. Kor.* 11, 31.). Dobrý to soud, jenž mne z onoho přísného a Božského soudu vysvobozuje a před ním ukrývá. V pravdě se strachuji, upadnouti v ruce Boha živého. Souzen už chci představen býti hněvivé tváři, a ne abych teprv souzen byl. Duchovní člověk soudí všecky věci; a sám od žádného nebývá souzen (*I. Kor.* 2, 15.). Pročež souditi budu zlé skutky své, souditi budu i dobré. Zlé budu hleděti činy lepšími napraviti, slzami smazati, postmi pokárati a ostatními sv. kázně namaháními. Co se dobrých skutků tkne, pokorně o sobě smýšleti budu, pokládaje sebe dle příkazu Páně za sluhu neúčinného, an jsem toliko učinil, co mou bylo povinností (*Luk.* 17, 10.). Sám své cesty a své snahy skoumati budu, aby On, jenž přehledávati bude Jerusalem s lucernami, ničeho na mne nenalezl nevyšetřeného aneb neproskoumaného. Nebo zajisté totéž nebude dvakráte souditi.“ *Týž*

c) Toliko *hříšníkům* jest soud *strašný, spravedlivým* naopak *příjemný* jest a vítaný; nebo tehdáž udělí Bůh každému chválu, jakou sobě svými dobrými skutky zasloužil.“ *Sv. Jan Zl.* „Blahoslaveni jste, když vám zlořečiti budou a protivenství činiti a mluvíti o vás všecko zlé lhouce, pro mne. Radujte se a veselte se, nebo odplata vaše hojná jest v nebesích“ (*Mat.* 5, 11. 12.; *I. Petr* 3. 13.). Tehdáž se pozná, že moudrým byl na světě ten, kterýž se naučil sprostým a potupeným býti pro Krista. Tehdáž milé bude každé protivenství trpělivě snášené a všeliká tu nepravost umlkne. Tehdáž radovati se bude každý nábožný, ale truchliti každý tupitel náboženství. Tehdáž více plesati bude tělo pro soužení vytrpělé, nežli kdyby vždycky bylo v rozkošech chováno bývalo. Tehdáž skvíti se bude oděv chatrný, zatemní se pak roucho hebounké. Tehdáž více velebena bude chatrč chudobná, nežli palác zlatolesklý. Tehdáž více spomůže přetrpění stálé, nežli všeliká mocnost tohoto světa. Tehdáž i více povyšena bude poslušnost sprostá, nežli všeliká zchytralost světská.“ *Bl. Tomáš Kp.*

„Pomně na soud, zlý se souží,
spravedlivý po něm touží.“ *Kamarýt.*

Příslolí. Všeho do času; dotud až potud. — Stíhneť soud Boží chytrého i nad ptáka rychlejšího. — Jak tě Bůh najde, tak tě souditi bude. — Tajné Bůh sám soudí. — Co před světem

zde ukryto, bude někdy všem očito. — Zlé se neutají a s dobrým můžeš i před Boha i před lidi. — Co komu, to tomu. — Jak kdo činí, tak odplatu béře. — Spravedlivé se neztratí. — Jak ty Bohu, tak Bůh tobě. — Posléz dobrá příčina zvítězí.

P ř í k l a d y.

Sv. Jarolím odebral se na poušť, by neroztržitou, nerozličenou, tichou myslí a bez přestání o přísnosti soudu Božího rozjímati mohl, a tak se zabral v rozjímaní toto, že se mu zdálo, jakoby ustavičně troubu archandělskou slyšel. „Kdykoli,“ říkával, „onen den rozjímám, na celém těle se třesu: nebo buď že jím, aneb piju, aneb co jiného konám, vždy se mi zdá, že ona strašná trouba zní mně v uších: Vstaňte mrtví, pojdte k soudu!“

Sv. Augustin připomínaje sobě den soudný, vzdychával: „Běda mně, bídnému, když přijde den soudný a otevřeny budou knihy svědomí. — Co počnu tehdáž, když nebesa budou vypravovati nepravost mou a zem proti mně povstane? Ach, nic nebudu moci odpovídati, skloněnou hlavou pln hanby státi budu třesoucí se.“

Sv. Arsenius slouživ Bohu 120 let se vší horlivostí, počal na smrtelné posteli hořce plakati. Byv tázán, zdali by se po tak svatém životě přece Soudce nebeského ještě bál; odpověděl: „V pravdě se ho bojím, a ta bázeň, kterou nyní cítím, vždycky ve mně byla.“

Sv. Agathon louče se s tímto světem, velikou ouzkošť a strach pro nastávající soud na sobě jevil. I tázali se ho učeníci, proč by se toho soudu tak náramně strachoval, ješto svatě živ byl? jimž on odpověděl: „Proto, ó synové, že jiní jsou soudové Boží a jiní lidští.“

Bogoris, král Bulharský, uzřev obraz, jenž poslední soud se vší hrůzou představoval, tak byl poděšen, že bez prodlení s celým národem víru Kristovu přijal.

Sv. František Xav., apoštol Indický, zvolal k vládci Malakskému, který jej ze zištných ohledů neslušně byl zdržoval od plavby do Kytaje, kdež zvěstovati měl víru Kristovu: „My se uvidíme spolu před nejvyšším Soudcem v údolí Josafatově.“

Filip II., král Španělský, pozoruje, že dva dvořenínové při službě Boží neslušně se chovali, hned po mši svaté ode dvora je vyhnal, čehož tak se ulekli, že jeden třetího dne zemřel, druhý pak se zbláznil. — A jakž bude teprv odsouzeným, když ona strašlivá slova uslyší: Odejďte .?

D i e s i r a e.

(Zpěv cívkevní.)

Den ten hněvu s hrůznou silou
přírodu v prach sklopí znylou (schřadlou),
jak dí David se Sibyllou.

Jaká hrůza lidi schvátí,
když se Kristus s nebe vrátí,
buda všecko v potaz brátí!
Trouba Boží ve vůkolí
divným hlasem na mrtvoly
„Vstaňte k soudu!“ zahlaholí.
Smrt a vesmír v děse zblednou,
když vše tvory vstávat shlednou,
jak se k soudu Páně zvednou.
Vynesena bude kniha,
v níž je psána ctnost i píha,
na níž trest neb ztráta stíhá.
An pak Soudce svět ten zpytá,
zjeví každá věc se skrytá,
a msta na ni padne hbitá.
Co mám říci v onom čase,
kdo mne schová v takém žase,
an se ctnostný strachem třase?
Králi hrůzy veleskvoucí,
jenžto slýcháš prosby vroucí,
spas mne tenkrát, Všemohoucí!
Rozpomeň se v onu chvíli,
jakous vodil pro mne píli,
ať se tvář tvá ke mně schýlí.
Hledal jsi mne v velké mdlobě,
na kříži's mne koupil sobě;
trud ten nebuď v mar té době.

Spravedlivý soudce zlosti!
promiň mně mé nepravosti,
než den přijde prchlivosti.
Pro hřích chvějí se mé oudy,
v tvář se lejí studu proudy,
nechoď se mnou v přísné soudy.
Marii's sňal hříchův tíži,
Iotra's spasil na zlém kříži;
milost tvá i k nám se sníží.
Ač má prosba nezaslouží,
uděl, po čem duše touží,
ať ji oheň nepohrouží.
Ku věrným mne ovcem čítej,
od kozlů mne odemítej,
po pravici své mne vítej.
Když zlé pošleš do propasti,
ku pověčné v ohni strasti,
povolej mne ke své slasti.
V popel potřín hrůzou strohou,
kořím se ti s prosbou mnohou,
spas mou duši přeubohou.
Ó dni pláče, kdežto v strachu
ze svého vstav člověk prachu,
ku přísnému soudci vkročí;
ó nech milost v Tobě zočí!
rač se Kriste nahnouti,
dej všem odpočinouti.

Přel. Fr. Sušil.

Život věčný, smrt věčná.

Soudem veřejným rozhodne se osud všech lidí, dobrých i zlých. Obojí s tělem i s duší věčně budou živi. Než *život spravedlivých* bude věčně blažený, proto ho Písmo nazývá životem *věčným*; život pak *bezbožných* bude věčně bídný, traplivý, protože *věčnou smrtí* se zove. „Bůh odplatí jednomu každému podle skutků jeho. Těm zajiště, kteříž s trpělivostí v dobrém skutku slávy věčné a cti a neporušení hledají, životem věčným . .“ (Řím. 2, 7.). „Strašlivým pak a nevěřícím a proklatým vražedníkům a smilníkům a čarodějníkům

a modlářům i všechněm lhářům, díl jejich bude v jezeře, kteréž hoří ohněm a sirou: jenž jest smrt druhá“ (věčná). (*Zj. 21, 8.*)

Výroky. „Pravý život jest onen, jehož co budoucí očekáváme, a kterýž ani koncem ani časem obmezen není. Jeť to život věčný, v pravdě se tudíž nazývá životem pravým.“ *Sv. Ambrož.* „Tenť nám zajisté slove život věčný, v němž blahoslavenství jest bez konce. Neboť duše-li žije v mukách věčných, spíše smrt jest věčná, nežli život; anoť není větší a horší smrti nad onu, kde smrt sama neumírá. Proto však, že duše vedlé své podstaty, jsouc učiněna nesmrtelnou, bez života jakéhokoli ostatici nemůže: nejtěžší bude jí smrti, pakli od života s Bohem odloučena jest a vydána u věčné trápení. Život tedy věčný, t. blažený beze všeho konce, ten jedině uděluje, jenž jest dárce pravé blaženosti.“ *Sv. Augustin.* „Smrt přichází na duši, když Bůh ji opouští, jako tehdaž na tělo, když duše je ostavuje. Oběma nastává tedy smrt, když duše Boha zbavená vystupuje z těla. — Po takovéto celého člověka smrti následuje ona, kterou vážnost Božských Písem druhou smrti nazývá (*Zj. 21, 8.*), a na níž i Spasitel náš poukazuje, řka: Toho se bojte, kterýž může i tělo i duši zatratiti v pekelném ohni (*Mat. 10, 28.*)“ *Týž.*

Život věčný jest věčná vždy trvající blaženost v nebi, která toužení svatých a vyvolených dokonale vyplní. — Smrt věčná jest hrozné nekonečné trápení zatracenců v pekle.

F) N e b e.

Nebe jest místo, kde svatí věčné blaženosti požívají. *Katechismus* dí:

Nebe jest nejblaženější sídlo svatých, kdež se Bůh svým věrným sluhám tváří v tvář zjevuje a jest jich převelikou odplatou, kde tedy spravedliví nevýmluvných radostí požívají.

1. *Bůh*, jakožto pouhý duch, bytosť nejdokonalejší, ni žádnou prostorou není obmezen (v. o vlastnostech Božích); přece však, jakž sám zjeviti ráčil, obzvláštním, nevystížitelným způsobem od věčnosti přebývá v nebesích. „Aj, Hospodina, Boha tvého jest nebe i nebesa nebes“ (V. *Mjž. 10, 14.*; srv. *Job 22, 12.*; III. *Král. 8, 27.*). „Jeden jest Otec váš, který jest v nebesích“ (*Mat. 23, 9.*).

Co vlastně a jaké jest nebe, nám lidem, dokavad v hrubém těle trváme, nelze pochopiti.

Písmo sv. mluvíc o nebi v podoběnstvích, nazývá ho rájem (*Luk. 23, 43.*), lůnem Abrahamovým (*Luk. 16, 22.*), domem Otce

nebeského (*Jan* 14, 3.), nebeským Jerusalemem (*Žid.* 12, 22.; *Zj.* 21.), městem Božím (*Žlm.* 86, 3.), velikou večeří (*Mat.* 22.), korunou spravedlnosti (II. *Tim.* 4, 8.; *Jak.* 1, 12.), věčnou blažeností — věčnou slávou (I. *Petr* 5, 10.), — životem věčným (*Řím.* 2, 7.; *Jan* 17, 2.). „Já Jan viděl jsem město sv., Jerusalemem nový, sestupující s nebe od Boha, připravený jako nevěstu okrášlenou muži svému . . . Mající jasnost Boží a světlost jeho byla podobná k kameni drahému . . . A mělo zeď velikou a vysokou, mající dvanácte bran . . . A bylo stavení zdi jeho z kamene jaspida, samo pak město bylo zlato čisté, podobné sklu čistému . . . A ulice města zlato čisté, jako sklo prohledací . . . Pán Bůh všemohoucí chrám jeho jest a Beránek. A to město nepotřebuje ani slunce ani měsíce nebo jasnost Boží osvítila je. A choditi budou národové v světle jeho; a králové země přinesou slávu a čest do něho. A brány jeho nebudou zavírány ve dne, noci zajisté tam nebude“ (*Zj.* 21.). NB. Toť podobenství.

Výroky. „Město ono, v němž někdy podle zaslíbení panovati; máme, tak od toho vezdejšího rozdílné jest, jako nebe a země, jako radost časná a plesání v životě věčném, jako pochvaly marné a sláva nekonečná, jako společnost smrtelných lidí a obcování andělů; tak rozdílné jako světlost slunce a měsíce, v přirovnání s jasností Toho, který slunce i měsíc učinil.“ *Sv. Augustin.* „Ó blaživá krajino svrchovaných mocností . . . ! Toť místo rozkoše, kdež spravedliví se sytí proudem rozkoší, toť místo světla, kdež se třpytí spravedliví jako hvězdy nebes; tu místo radostí, kdež se věčná požívá radost; místo oplývání, kdež se ničeho nenedostává, patřícím na Pána . . . Ó krajino vznešená, bohatstvím přeplněná, po tobě vzdycháme v tomto slzavém údolí, po tobě toužíme, kde moudrost bez nevědomostí, paměť bez zapominání, rozum bez poblouzení.“ *Sv. Bernard.*

2. V čem *blaženost věčná záleží a) nedá se jako nebe samo vysloviti ani pochopiti.* „Čehož oko nevidalo, ani ucho slýchalo, ani na srdce lidské vstoupilo, co připravil Bůh těm, kteříž jej milují“ (I. *Kor.* 2, 9.) „Radujte se a veselte se; neboť odplata vaše hojná jest v nebesích“ (*Mat.* 5, 12.; II. *Kor.* 12, 2—4.). „Odplata svatých jest tak veliká, že nemůž býti měřena, a tak hojná, že nemůž býti vyvážena, a tak drahá, že nemůž býti oceněna.“ *Sv. Bernard.* „Mysli sobě co chceš, a žádej sobě, co ti líbo: všecko myšlení, všecko toužení tvoje převyšuje ona věčná blaženost.“ *Týž.* „Budete se radovati radostí nevymluvnou, docházející konce víry své, spasení duší“ (I. *Petr* 1, 8. 9.).

b) Nejvyšší rozkoše v nebi požívati budou vyvolení, že *patříce*

na Boha, dokonale Jej poznají i nejvyšší úctou a láskou k Němu budou rozníceni.

Texty. „Vizte, aby jste nepotupovali jednoho z maličkých těchto; neboť pravím vám, že andělé jejich v nebesích vždycky vidí tvář Otce mého, kterýž v nebesích jest“ (*Mat. 18, 10.*). „Tento pak jest život věčný, aby poznali tebe samého, Boha pravého, a kteréhož jsi poslal, Ježíše Krista“ (*Jan 17, 3.*). „Nyní vidíme skrze zrcadlo v podobenství, ale tehdáž tváří v tváří“ (*I. Kor. 13, 12.*). „Kdož miluje mne, milován bude od Otce mého, i jáť jej budu milovati, a zjevím jemu sebe samého“ (*Jan 14, 21.*). „Když se ukáže, podobni jemu (dle těla) budeme; nebo viděti budeme, tak jakž jest“ (*Jan 3, 2.; Žlm. 26, 4.; Moudr. 5, 17.*).

Výroky. „Naše nejvyšší dobro, k jehož dosažení se nám přikazuje činiti, cokoli pravého konáme, jest jediné vidění Boha, jimž patřiti budeme na nezměnnou a lidskému zraku nedostížitelnou podstatu Boží.“ *Sv. Augustin.* Odměnou jest, viděti Boha, býti s Bohem, býti v Bohu, jenž bude všechno ve všem, míti Boha, svrchované dobro, a kde svrchované dobro, tam jest svrchovaná blaženost, svrchovaná rozkoš, dokonalá láska, věčná bezpečnost a bezpečná věčnost, tam jest pravé veselí, úplná vědomost, všechna krása a veškeré blaho.“ *Hugo Vikt.* „Israelité na poušti viděli Boha jen v oblaku, my křesťané vidíme ho v zrcadle a v podobenství, tam ale tváří v tvář ho budeme patřiti. Tam spatříme slávu jeho podstaty a bytosti, kterak on jest duch nejvznešenější, láska nejčistší, krása nejspanilejší, dobrota největší; tam uzmáme slávu jeho moci a síly, kterak jedním slovem tvoří a ničí; tam uvidíme slávu jeho spravedlnosti a svatosti, kterak odplácuje každému podle skutků jeho. Tam obdivovati budeme slávu jeho všudypřítomnosti; tam pochopíme slávu jeho věčnosti, tak že zvoláme: „O hlubokosti . . . Tam se dívati budeme na slávu jeho tvorův, tam hleděti budeme na moudrost jeho řízení a opatrování celého světa.“ *J. K.* „Poznáme všemohoucnost Otcovu, moudrost Synovu, a milostivost Ducha sv. a jak dosáhneme známost veškeré blahoslavené Trojice svrchované Ó jak přeblaživé to patření, viděti Boha, jakýž sám v sobě jest, viděti Ho v nás a nás v něm.“ *Dionys.* „A co mámo více říci o nebi, když pravíme, že Bůh sám v nebi se patřiti dává, všechno jsme vyřkli.“ *Sv. Augustin.*

c) Tam svatí s Kristem mají podílu, stále Boha chválí v společenství blažených duchův a za lidi na zemi se přimlouvají.

Texty. „Otče, kteréž jsi mi dal, chci, aby i oni byli se mnou,

aby viděli slávu mou, kterouž jsi mi dal“ (*Jan* 17, 24 † 14, 21 † 15, 14 † 16, 22 † 20, 17.). „Ještě dnes budeš se mnou v ráji“ (*Luk.* 23, 43.). „Kteříkoli Duchem Božím vedeni bývají, tyť jsou synové Boží. A jestliže Synové, tedy i dědicové, dědicové zajisté Boží, spolu pak dědicové Kristovi“ (*Řím.* 18, 14, 17. 23. 29, 30.; *I. Tes.* 4, 17.; *II. Tim.* 2, 12.; *Zj.* 21, 7.).

„Přijdou mnozí od východu i západu a stoliti budou s Abrahamem, s Isákem a Jakobem v království nebeském.“ (*Mat.* 8. 11.). „Přistoupili jste k hoře Sionu, k městu Boha živého, Jerusalemu nebeskému a k zástupu mnoha tisíců andělův a v Církvi prvorozených, kteříž zapsáni jsou v nebesích a k Bohu, soudci nejvyššímu, k Bohu všech, a k duchům spravedlivých, a k prostředníku Nov. zákona, Ježíšovi“ (*Žid.* 12, 22—24.). „Potom jsem viděl zástup veliký, kterého žádný přečísti nemohl, ze všech národů a pokolení a lidí; ani stojí před trůnem Božím a před obličejem Beránka, jsouce oblečení v bílé roucho a palmy v rukou jejich a volali hlasem velikým: Spasení Bohu našemu, kterýž sedí na trůnu, a Beránkovi! A všickni andělé stáli okolo trůnu a starců a čtyř zvířat i padl před trůnem nad tváří své a klaněli se Bohu, řkouce: Amen. Požehnání a jasnost, a moudrost a díkůčinění, čest a moc i síla Bohu našemu na věky věkův. Amen“ (*Zj.* 7, 9—12.).

Výroky. „Uvaž, pokud ti možno, jak veliká bude blaženost tvá, když P. Ježíše Krista, který pro nás zde na zemi chudým a opovrženým byl, když ho co vznešeného Bohočlověka poznáš, když tam budeš obcovati s nejbl. Pannou, se všemi sv. apoštoly, mučedníky, vyznavači a pannami, jichžto radost bude i tvá radost.“ *Sv. Bonav.* „Všude tu panovati bude nezrušená sláva, a co ze všeho daleko jest větší, požívati budou obcování s Kristem a spolu i s anděly, s vyššími mocnostmi.“ *Sv. Jan Zl.* „Klamají se tedy, kdož sobě budoucí život představují jako sv. lenivost a rozkošnou zahálku. V čem že jiném záleží blahoslavenství samého Boha, než v největší účinnivosti? A v tom i svatí svou slávu nalezati budou. *J. K.*

d) Tam *přátelé i známí se shledají* i vespolek blaženě obcovati budou. — Takovýto slib nám není arcit výslovně od Krista dán; než doufáme od božské dobroty a spravedlnosti, že tam, kde všickni dobří budou, i také svoji se shledají, pakli jen do nebe se dostanou. „Mnoho množství přátel nás tam očekává, toužebně hledí po nás četný zástup rodičů, bratří, dítek i těch, kteří s blažeností se juž potkali a jen o spasení naše péči mají. Jakéť to bude naše i jejich plesání, když se tam zase shledáme a obejmeme. Jakáť to

rozkoš říše nebeské, jaký svrchovaný stupeň neuvadlé blaženosti tam, kde beze strachu smrti na věky živi jsme.“ *Sv. Cyprian.*

e) Tam bude *dokonalejší poznání* všech věcí:

Texty. „S částky zajisté poznáváme a s částky prorokujeme. Když pak přijde, což dokonalého jest, vyprázdní se, což jest z částky. Když jsem byl dítě, mluvil jsem jako dítě, myslel jsem jako dítě. Ale když jsem učiněn muž, vyprázdnil jsem dětinské věci. Nyní vidíme skrze zrcadlo v podobenství, ale tehdáž tváří v tvář. Nyní poznávám z částky, ale tehdáž poznám, jakož i poznán jsem“ (I. *Kor.* 13, 9—12.).

Výroky. „Ó moudrosti, skrze kterouž tehdáž co nejdokonaleji poznáme všecko, co jest v nebi a co jest na zemi pijíce poznání veškerých věcí ze samého pramene moudrosti!“ *Sv. Bernard.* „Tehdáž nebude nic více bližnímu ukrytého, aniž bude, co bychom jednomu sdělovali, před druhým ukrývali, jelikož tam žádného více není cizince.“ *Sv. Ambrož.* „Myšlení, jichž teď nikdo nevidí, leč Bůh, potom v té společnosti svatých jedni v druhých budou spatřovati.“

Sv. Augustin.

f) Tam vyvolenci *prosti všeliké bídy*, tělesné i duchovní, požívati budou vnitřního *pokoje z dobrého svědomí*, neboť se všechny žádosti a touhy jejich dokonale vyplní. „Skutkové následují jich.“ (*Zj.* 14, 13.). „Spravedliví budou sobě připomínati své dobré skutky, pro něž se dostali do říše nebeské, kdež není ani spaní, ani bolesti, ani porušení, ani starosti, ani noci, ani dne.“ *Sv. Hypolit.*

Texty. „Požehnaný Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, kterýž podlé velikého milosrdenství svého zplodil nás k naději živé, k dědictví neporušitelnému a nepoškrvněnému a neuvadlému, kteréž se chová v nebesích vám“ (I. *Petr* 1, 3—4.). „A setře Bůh velikou slzu s očí jejich, a smrtí více nebude, ani kvílení ani křiku, ani bolesti nebude více“ (*Zj.* 21, 4 † 7, 16. 17 † 14, 13 † 17. 14.; *Isaia* 25, 8; *Řím.* 7, 24 † 8, 19—23.; II. *Tim.* 4, 8.).

Výroky. „Co nad tento život blahoslavenějšího? Kdežto není strachu, chudoby, mdloby a nemoci. Kdež žádný netrpí křivdy, žádný se nehněvá, žádný nezávidí, žádné lakomství nikoho neposedá, žádná chtivost pokrmu, ani hlad netrápí, žádná žádost cti neb důstojenství neláká, žádného tam není strachu ďábla, žádných ďábelských úkladů, žádné hrůzy pekelného ohně. Žádné tam nebude

noci, žádné temnoty, žádných mračných oblaků, žádné zimy ani leta, ale taková bude všech věcí mírnost, jakož ani oko“

Sv. Augustin.

g) Tam *mnohé jiné radosti* budou, ač v těle (duchovním) požívané, nikoli tělesné, nýbrž duchovní.

Texty. „Ale ti, kteříž hodní jmíni budou dosáhnouti onoho věku blahoslaveného a vzkříšení z mrtvých, ani se vdávati budou, ani ženiti, nebo ani umíratí více nebudou moci, andělům zajisté rovni jsou, a jsou synové Boží, poněvadž jsou synové vzkříšení“ (*Luk.* 20, 35. 36.; *Řím.* 14, 17.). „Přeslavné jsou to věci, které se o tobě hlásají, ó město Boží, s plesáním prozpěvují obyvatelé tvoji“ (*Žlm.* 86, 3.). „Blahoslavení, kteří jsou k večeři svatby Beránkovy povoláni“ (*Zjev.* 19, 9.)

Výroky. „Tam jest svrchovaný pokoj, dokonalá láska, ustavičné plesání, věčné chválení Boha, bezpečné odpočinutí bez konce, a ustavičná radost v duchu sv. . . . Ó živoucí živote, živote věčný a věčně blahoslavený! kdežto je radost bez žalosti, odpočinutí bez úsilí, důstojenství bez strachu, zboží bez ztráty, zdraví bez neduhu, hojnost bez nedostatku, život bez smrti, věčnost bez porušení, blahoslavenství bez neštěstí: kdež jsou všecky věci dobré, v lásce dokonalé.“

Sv. Augustin.

h) Těch pak radostí *nebudou všickni stejnou měrou* požívati nýbrž podle zasloužení. Kdo za živa více dobrého konal pro Boha a pro spravedlnost více trpěl, vezme i větší odplatu v nebi.

Texty. „Jeden každý vlastní odplatu vezme podle své práce“ (*I. Kor.* 3, 8.). „Kdo skoupě rozsívá, skoupě žíti bude, kdož rozsívá v požehnáních, z požehnání žíti bude“ (*II. Kor.* 9, 6.). „Hvězda od hvězdy dělí se v jasnosti“ (*I. Kor.* 15, 41.). „V domu Otce mého mnozí příbytkové jsou“ (*Jan* 14, 2.). Mnozí první budou poslední a poslední první (*Mat.* 19, 30.). Viz i *podobenství* o hřivnách. (*Mat.* 25. *Luk.* 19.)

Výroky. „Jinak tam svítiti bude panictví, jinak čistota manželská, jinak sv. vdovství. Rozdílně svítiti budou, než všechny tam budou. Světlo rozdílné, nebe společné.“ *Sv. Augustin.* „Koruna panen (*Zj.* 14, 4.), koruna mučovníků (*Zj.* 7, 14.), koruna sv. učitelů a kazatelů“ (*Dan.* 12, 3.; *Mat.* 5, 19.). „Dle toho, jak každý smrtelné oko své očistil, bude mu lze patřiti na slávu toho, jenž jest větší nade všecko; dle toho, jak jede každý smrtelné ucho své otvíral, postihne moudrost jeho; dle toho jak srdce připravil, obdrží z pokladu jeho. Pán splácí každému podle zásluhy jeho.“ *Sv. Efrem.* —

„Kdožkoli tam budou, byť i rozdílnými zásluhami od sebe vzdáleni, přece všickni jednou a touž dokonalostí blaženi budou, poněvadž každému jeho odměna postačitelnou bude.“ *Sv. Prosper.* — Svítí jedno slunce všem tvorům a přece nevidí všickni stejně krásný obraz, pěkná hudba všem se líbí, než ne všickni z nich stejně rozkoše požívají. Jako bratr nezávidí bratru šat třeba skvostnější, proto že jeho mu právě přiměřený, — a jako při hostině všickni jedí od jedněch pokrmů, a však, jedni více, druzí méně podle potřeby, tak i svatí v nebesích.

2) Konečně *blaženost nebeská bude věčná.* „Když se ukáže kníže pastýřů, vezmete tu neporušitelnou korunu slávy.“ (I. *Petr* 5, 4 † 1, 4; *Mat.* 46.; I. *Kor.* 15, 53.; *Zj.* 21, 4). *Podobenství* o Lazarovi a boháči. (*Luk.* 16.).

Výroky. „V tom záleží svrchovaná blaženost, v tom i vrch dokonalosti, že žádného konce nemá.“ *Sv. Augustin.* „Království nebeské, blah. království nesmrtelné a bez konce, v kterémž není žádného času na věky, kdežto nepřestávající den bez noci nezná žádného času; kdežto vítězný rytíř nevýmluvnými dary po práci se raduje a na hlavu jeho věčná koruna se vystavuje.“ *Týž.*

Nebe sídlo svatých jest, božskou tvář kde spatřují;
Pánu vzdávaj' stále čest, v Ném se věčně radují.

3. *Do nebe se dostane, kdo v milosti Boží umře a kdo za zpáchané hříchy buď v tomto, neb v onom životě dosti učiní.*

a) *Věčné blaženosti budou účastni:*

α) *pravověřící skrze zásluhu Ježíše Krista.* „Kdo uvěří a pokřtí se, spasen bude . . .“ (*Mar.* 16, 16.). „Já jsem cesta a pravda a život“ (*Jan* 14, 6 † 10. 25 † 14, 5. 6.; *Ef.* 2, 18.; *Řím.* 10, 13; II. *Tess.* 1, 10.).

β. *Pakli dle víry také jsou živi i v dobrém setrvají, tedy všickni ctnostní neb spravedliví.*

Texty. „Hospodine, kdo bude přebývati v stánku tvém? Ten kdož chodí bez poškrvny a činí spravedlnost“ (*Žlm.* 14, 1.). „Hleďte nejprvé království božího a spravedlnosti jeho“ (*Mat.* 6, 33.). „Ne každý kdož mi říká Pane . . .“ (*Mat.* 7, 21.) „Chceš-li vjíti do života, ostříhej přikázání“ (*Mat.* 19, 17.). „Odplatí . . . těm zajisté, kteříž s trpělivostí v dobrém skutku slávy věčné a cti a neporušení hledají, životem věčným . . . Sláva a čest a pokoj každému, kdo činí dobré“ (*Řím.* 2, 7. 10. I. *Kor.* 15, 1. 2.). „Kdož setrvá až do konce, tent bude spasen“ (*Mat.* 10, 22.). „Ját žíznivému dám z stud-

nice vody života darmo. Kdož zvítězí, bude těmito věcmi vládnouti . . . (Zj. 21, 7.; Žlm. 30, 20 † 14, 1. 2.). *Podob.* o pokladech v nebi (viz *Mat.* 6, 20.).

Výroky. „Toliko spravedlivým přísluší odměna nebeské vlasti, aby pokorní, čistí, tiší a milosrdní věčné radosti došli.“ *Sv. Řehoř.* „Chce-li kdo místa vytknutého dojíti, přičiňuj se o skutky dobré. Poznání tedy, kterak máme na cestě této kráčetí nám propůjčené, toto jest: Miluj toho, který tebe stvořil. Oslavuj toho, jenž tě od smrti osvobodil. Sprostný buď srdcem a bohatý duchem. Nelni k těm, kteří na cestě k smrti krácejí. Nenáviď, co nelibo jest Bohu. Oškliv sobě všeliké pokrytství. Nespouštěj se přikázání Božích. Nebuď vypínavým, ale pokorným. Neosobuj si žádné slávy. Nezamýšlej zlé proti bližnímu. Nedopouštěj duši své důvěřovati v sebe.“ *Sv. Barnabáš.*

γ. Zvláště ti, kteří konají duchovní i tělesné skutky milosrdné, i osmero výborných ctností. „Pojďte požehnaní Otce mého . . . neboť jsem lačněl...“ (*Mat.* 25, 31.). „Blahoslavení chudí duchem . . ., tiší . . ., lkající . . ., kteří lačnejší . . ., spravedlnosti . . ., milosrdní . . ., čistého srdce . . ., pokojní . . .“ (*Mat.* 5, 1—9.; *Is.* 58, 7.; *Mar.* 9, 40.; *Řím.* 6, 7—10.; *II. Petr* 1, 10—11.).

δ. A ti, kteří se zapírají, tělo, svět a ďábla přemáhají, a protiventství trpí pro spravedlnost .

Texty. „Blahoslaveni jste, když vám zlořečiti budou a protiventství činiti a mluviti všecko zlé o vás lhouce: radujte se a veselte se, neboť odplata vaše hojná jest v nebesích“ (*Mat.* 5, 10—12.). „Kdo chceš přijíti za mnou . . .“ (*Mat.* 16, 24.). „Království nebeské násilí trpí . . . Budeme-li s ním trpěti, budeme také spolu s ním kralovati“ (*II. Tim.* 2, 12.; *Řím.* 8, 17.; *II. Tes.* 1, 5.; *I. Petr* 2, 20.).

Výroky. „Jakož nikdo nemůže doufati žně, leč byl prvé půdu pluhem rozryl; rovněž se ani v nebi neshromažďuje radost odplaty věčné, leč bylo prvé na zemi v pláči, vzdychání a hořkosti rozsíváno; jakož psáno jest: Jdouce šli a plakali, mecíce semena svá; přijdouce pak přijdou s plesáním, nesouce snopy své (Žlm. 125, 6).“ *Sv. Řehoř.* „Jeden každý ze dvou jedné teď buď vybízen dopít se koruny: buď té bílé co lilie, při dobročinění, -aneb té šarlatové při svém utrpení. V táboru nebeském má jak mír, tak i válka své kvítí, jimžto bojovník Kristus bývá ověnčen.“ *Sv. Cyprian.*

ε. Konečně opravdově kající, kteří buď zde (na zemi) neb tam (v očištění) za své hříchy zadosť učinili.

Text. „Přiblížilo se království boží. Čiňte pokání“ (*Mar. 1, 15.*).
(v. O očištění.)

„*Řebřík do nebe* má sedmero stupňů: Slyš, zkoušej, věř, miluj, čiň, trp, boj, tak bys vítězil a vešel v slávu.“ *Sailer.*

b) *Vyloučení jsou z nebe:*

α. Nevěřící (t. vlastní vinou, v. str. 77 a 532). „Kdož pak neuvěří, bude zatracen“ (*Mar. 16, 16.; Jan 3, 3.*). „Kterýž (Ježíš) dá pomstu těm, kteříž neznají Boha a kteříž neposlouchají Evangelium“ (*II. Tes. 1, 8.; I. Petr 4, 17.; Zj. 21, 8.*).

β. Hříšníci nekající. „Nebude-li hojnější spravedlnost vaše nežli zákoníků a fariseů, nevejdete do království nebeského“ (*Mat. 5, 20.*). „Nebudete-li pokání činiti, všickni zahynete“ (*Luk. 13, 5.*). „Neveďte do něho nic poškvrněného ani činícího ohavnost, než toliko ti, kteříž napsáni jsou v knize života Beránka“ (*Zj. 21, 27.*).

Výroky. „Dle toho obrazu (Božího) byl Adam před hříchem, ale hned jakž klesl, odložil obraz nebeský, vzal na se podobu zemskou. Avšak varujme se podobizny této, kteráž do města Božího vkročiti nemůže (*Žlm. 62, 20.*)“ *Sv. Ambrož.* Toliko sobě podobných návidí ráj, nečistých vyvrhuje ven, rovně tak jako moře, když v lůně svém mrtvolu zvířecí zpozoruje, a nepodrží ji v sobě, ale ven ze sebe ji vyvrhne.“ *Sv. Efreml.*

Podob. o svatbě (*Mat. 22.*); o pannách nemoudrých. (*Mat. 25.*).

γ. Zvláště nemilosrdní a závistiví. „Odejděte . . .“ (*Mat. 25, 41.*). *Podobenství* o služebníkovi nemilosrdném (*Mat. 18, 23.*) o dělnících na vinici (*Mat. 20, 1.*).

c) *Dvojí* tedy jest *cesta* k nebesům, *cesta nevinnosti a kajivosti*, obojí nesnadná a obtížná a protož *nemnozí tam přicházejí.*

Texty. „Těsná brána, úzká cesta jest, kteráž vede k životu, a málo jest těch, kteříž ji nalezají“ (*Mat. 7, 14.; Luk. 13, 23 až 27.*). „Mnoho jest povolanych, ale málo vyvolených“ (*Mat. 20, 16 † 22, 14.*).

Obtížná a úzká jest
cesta, jež má k nebi vést;

maje však za vůdce Krista,
dorazíš tam dozajista.

Výroky. „Svět tento podobá se moři. My u prostřed zuřivých vln tohoto zemského moře plavíme se ku břehu věčnosti, a vlast naše, kam putujeme, jest palác nebeský. Nesnadná jest plavba, obtížná jest cesta k životu věčnému.“ „Putování naše k nebi podobá se tažení Israelitů do zaslíbené země, kamž po tisícerych nesnázech ze všech z Egypta vyšlých jen dva se dostali: Josue a Kaleb.“ *J.*

4. *Nauč. mr. a) Pomnění na radosti nebeské nás sílí na*

cestě obtížné, bychom pevně věřili, ctnostně žili, pro nebe vše kónali, podnikali, obětovali a trpělivě snášeli, u víře, ctnosti a pobožnosti dokonce setrvali.

Texty. „Skládejte sobě poklady v nebi . .“ (*Mat.* 6, 20.). „Vcházejte těsnou branou“ . .“ (*Mat.* 7, 13.). „Čiňte sobě přátely z mamony nepravosti“ (*Luk.* 16, 9.). „Protož toho hledím, abych měl dobré svědomí před Bohem i před lidmi vždycky“ (*Sk.* 24, 16.). „Kdož rozsívá v těle svém, z těla i žíti bude porušení; kdož pak rozsívá v duchu, z ducha žíti bude život věčný. Dobré pak čínice neustávejme, nebo časem svým žíti budeme neustávající“ (*Gal.* 6, 8. 9.). „Protož, bratří moji milí, stálí buďte a nepohnutelní, rozhodňující se v díle Páně, vždycky vědouce, že práce vaše není daremná v Pánu“ (*I. Kor.* 15, 58.; *II. Kor.* 4, 17.; *Kol.* 3, 1. 2.; *Řím.* 6, 12.). „Obcování naše jest v nebesích“ (*Fil.* 3, 20.).

b) To nás těší v soužení — nevinně-li aneb v duchu kajivosti trpíme — též při smrti naší i našich miláčků; neboť máme naději, že se s nimi shledáme.

Texty. „Nebo tak za to mám, že nejsou rovná utrpení tohoto času oné budoucí slávě, kteráž se zjeví v nás“ (*Řím.* 8, 18.; *I. Tes.* 4, 16. 17.). „Dobrý boj jsem bojoval, běh jsem dokonal, víru jsem zachoval. Naposledy složena jest mi koruna spravedlnosti, kterouž dá mi v onen den Pán, ten spravedlivý Soudce: a netoliko mně, ale i všechněm těm, kteříž milují příští jeho“ (*II. Tim.* 4, 7. 8.; *I. Tim.* 6, 11. 12.).

Výroky. „Pojďte, bratří, vstupujme na horu tu, a zdá-li se nám cesta býti drsnatá, všeliké břímě se sebe shodme; zdá-li se těsná, nic se nešetřme i sebe zmařiti; jestliže dlouhá, tím více spěchejme; jestliže pracná, volejme: Táhnij nás, za tebou poběhneme (Píseň *Šal.* 1, 4.). Šťastný, kdo tak běží, aby uchwátíl, aneb spíše, aby sám uchvácen byl a zasloužil připuštěn býti v onu plnost hory, v plnost těla Kristova.“ *Sv. Bernard.* „V mlčení a na modlitbách trvej, i snášej zmužile věci protivné; všeho toho i ještě větších bojů jest hoden život věčný.“ *Bl. Tom. Kp.* „Žádná práce nesmí se zdáti těžkou, žádný čas dlouhým, v němž se věčná sláva vydobývá.“ *Sv. Jarolím.* „Naše obcování budiž v nebesích. Přivlastňujme sobě juž zde nebeskou mysl, nebeské skutky, nebeský život. Jen kdo se zde ctností skví, tam se slávou jasněti bude. Ti, kteří v lenivosti a zahálce život trávíce, nic dobrého nečiní . . . ti nepřijdou do slávy, ale do věčné potupy. Zlatý neviditelný řetěz visí mezi zemí a nehem, mezi časným životem a budoucí slávou. Budoucí

blahoslavenství bude toliko pokračování v tom, co jsme zde začali, zde je rozšívání, tam žeň. Vše, co zde dobrého myslíme, mluvíme neb činíme, vtéká skrytým potůčkem do moře slávy věčné a rozmnožuje nám budoucí blahoslavenství. Proto učme se zde radost míti v těch zaneprázdněních, kterýmiž se tam nejvíce zanášeti budeme.“ *Kollár*. „Nebeská sláva jest skvostná koruna, vzdálené království, vznešený poklad. Kdo chceš v tomto království s Kristem kralovati, musíš i s Kristem trpěti.“ *K*. „Jestliže světští kupci tak mnoho trpí, aby nejistého a hynoucího bohatství dosáhli: . . . co medle činiti má obchodník Kristův, kterýž všecko rozprodav, hledá onu převzácnou perlu; kterýž za všecko jmění své kupuje pole, v němž by našel onen poklad, jehož nemůže ani zloděj vykopati, ani lupič odnésti.“ *Sv. Jarolím*. „Lámej lačnému chléb svůj a nuzné i pocestné uveď do domu svého; když uzříš nahého, přioděj ho“ (*Is. 58, 7*). „Není-li ti možno, lámati chleba; nemáš-li domu, kam bys uvedl, nemáš-li roucha, kterým bys přioděl: podej číši studené vody, dej dva haléře do pokladnice. Tolik koupí vdova za dva haléře, co koupil Petr, opustiv síť, co koupil Zacheus, rozprodav polovici statků. Království nebeské stojí tolik, co máš.“ *Sv. Augustín*. „Kojme se blahou nadějí, že ti, kteří zemřeli, přátelé i dobrodincové naši, toliko nás předešli, a že s nimi shledáme se před trůnem Božím, že se náš zármutek obrátí v radost, že se bude radovati srdce naše, a radosti naše nikdo neodejme od nás. A však aby shledání naše právě radostné bylo, na nás toliko záleží. Shledají se i hříšníci, ale shledání to jim bude trestem a protože s milostí Boží spravedlivě a svatě živi budmež, aby shledání naše nám sloužilo k blahoslavenství.“ *H*.

Přísloví. Něco za něco, nic za nic. — Kdo dobře činí, lepšího se dočká. — S dobrými skutky dobře se žije. — Kdo chce žíti, musí síti. — Nejde napřed nebe, ale zásluha. — Dobrá práce, dobrá mzda. — Bez práce není ovoce. — Rovný rovného hledá. — Svůj svého našel. — Živ buď jak buď, jen Boha nehněvej. — Úsilím a prací si nebe koupíš. — Kdo chce užívati sladkého, musí okusiti také kyselého. — Z dobrých skutků netřeba se káti. — Slza nábožného ne k zemi kane, ale do nebe vane. — Ne tomu sláva, kdo počne, ale kdo dokoná. — Konec dílo chválí. — Konec korunuje. —

Příklady.

α. Biblické. David toužil po nebi, nebo vzdychal: „Jak jsou milí stanové tvoji, Hospodine mocností!“ (Žlm. 83, 1. 11.).

Matka Machabejská vzezřením na nebe sílila sebe i syny své (II. Mach. 7.).

Apoštol *sv. Petr* byl jako u vytržení, vida jen nějaký blesk té slávy a radosti věčné na hoře *Tábor*, uzřev *Pána* proměněného a slávou nebeskou ozářeného, nechtěl ani s hory té dolů jíti (Mat. 17.).

Sv. Pavel, kterýž v duchu jen něco málo nebeské radosti okusil, vytržen byv do ráje, do třetího nebe (II. Kor. 12, 2.), vyznal, že tam Bůh svým miláčkům nevymluvnou blaženost připravil (I. Kor. 2, 9.), po níž pak často zatoužil (Fil. 1, 23.); těšil se, že složena mu jest naposledy koruna spravedlnosti (II. Tim. 4, 8.).

Podobně *sv. Jan* v svém Zjevení (21, 27.).

Sv. Štěpán. trpělivě nesl kamenování, protože viděl nebesa otevřená a Ježíše na pravici Boží stojícího (Sk. 7.).

b) Jiné. Pro království nebeské tisícové dobrovolně odřekli se slávy časné a bohatství; radostí a rozkoší tělesných; opustili rodiče, přátely, manželky a děti, na pouštích a v jeskyních bydleli, žíní neb koží se odívali, hlad a zimu snášeli, kobylinky a kořínky požívali, všecka trápení a protivenství na se přijímali, jen aby nebeské slávy sobě zasloužili. Tisícové pro slávu tu krev cedili, život svůj nasazovali. Králové a knížata koruny pozemské se odřekli, jen aby korunu nebeskou získali; mládenci a panny od světských marností na poušť a do samoty klášterské utíkali, aby tam zachovali roucha nevinnosti a hodni byli vejíti do nebeské slávy. Tisícové zimu, hlad, bič, žalář, okovy, oheň, skřípec, meč, kamenování, křižování, divokým šelmám předhazování, topení . . . vše rádi a trpělivě nesli, aby nebeské slávy hodnými se učinili. —

Matka sv. Symforiana takto syna na smrt jdoucího napomínala: „Ach synu, synu! buď pamětliv života věčného, který tobě v nebi připraven, k nebi vzezři, a na toho, kdo tam kraluje, pomni; nebo tobě se život neodejme, nýbrž v lepší se promění.“

Podobně pravila *sv. Felicita* k synům svým: „Patřte k nebi, ó děti! tam vás očekává Kristus se svými svatými. Bojujte zmužile pro duše své a okažte se věrnými v lásce Kristově.“ I umřeli všickni pro víru.

Sv. František říkával, že tak veliká jest sláva, kterouž očekává, že nic zlého na světě není, čeho by rád nepřetrpěl pro nebe.

Sv. Ignác, kolikrátkoli si připomínal slávu nebeskou, vždy s plesajícím srdcem zvolal: „Ach, jak se mi zoškliví tato zem, když patřím na nebe!“

Jistý opat, když viděl bratry své skormoucené, říkával: „Proč se rmoutíte? Nechtějí ti jsou zarmoucení, jimž pomnění na nebe útěchy nedává. Nám slíbil Kristus radost nebeskou, naděje ta neklame: proč bychom tedy truchlili?“

Sv. Augustin napomíná: „O má milá duše, vzdychej horlivě, žádej náramně, abys přijítí mohla do toho svrchovaného města, o němž tak slavné věci praveny jsou a v němž jest obydlí všech radujících a veselících se.“

Sv. Cyprian říkával, že naše pravá vlast jest nebe. A protož, jako syn, jsa v cizině, touží po domovu, po svém otci, tak máme toužiti po nebi a Otci nebeském. (*Žid.* 13, 14.)

Shledání. Jediná dceruška, budoucí útěcha a naděje rodičů svých, zachvácená nemocí jedovatou skonala. Otec i matka po tři dni pro ni plakali, pak donesena jest k hrohu. Když pak otec z pohřbu se navrátil, nemohl se ukojiti, bol srdce jeho vzrůstal vždy více. I zpamatovala se matka a osušíc slze, pravila vlídně k otci: „Netruchli více, opět se s ní shledáme; ona žije.“ Otec pak dí: „Jak to víš? ach, toť se mi jen klam bolesti zdá.“ — I povstala tu matka dítěte, řkouc: „Za to mně ručí srdce mé. Hle láska má materská trvá věčně, — měla-li by nás láska Otce věčného sklamati?“ —

Touha po nebi.

{ Země jest jen cizina;
pravá moje otčina
tam, kde stále blaho květe,
jest, to cítím, v jiném světě;
tam se duch můj upokojí,
s Tebou až se, Tvůrce, spojí.

J. B. Staněk.

Kýž i nám Bůh všemohoucí
udělí to nebe skvoucí,
až nás k sobě povolá;
kdežto v blahém svatých sněmů
srdce naše láskou k němu
po věky ať plápolá!

Frýček.

G) P e k l o.

Peklo jest místo, kdež budou zatracenci věčně trápeni.

1. Žet v skutku takové místo věčných muk pro bezbožné, samo Zjevení Boží dosvědčuje. Než co a kde by bylo, nyní pro nás nepochopitelno. — Písmo sv. nazývá je peklem (*Mar.* 9, 42.), zemí bídy a temnosti, kde věčná hrůza přebývá (*Job.* 10, 22.), místem temností zevnitřních, kde bude pláč a skřípění zubů (*Mat.* 8,

12.), zahynutím (*Mat.* 7, 13. *II. Petr.* 2, 1.), místem muk (*Luk.* 16, 28. *Flkl.* 21, 13.) bolesti (*Žlm.* 17, 5. 6.), a trápení věčného (*Mat.* 25, 46.), plamenem ohnivým (*Luk.* 16, 24.; *II. Tes.* 1, 8.; *Žlm.* 20, 10.; *Jud.* 1, 16.; *Is.* 33, 14.), pekelným ohněm neuhasitelným (*Mat.* 5, 28.; † 10, 28. *Mar.* 9, 46. 47.), jezerem hořícím, smrtí druhou (*Zj.* 2, 8.).

2. Z těchto a podobných míst vysvítá, že jsou tam *pokuty těžké a veliké.*

a) Nejstrašlivější zajisté jest, že zatracenci *nebudou na tvář Boží patřiti*, že jsou odloučeni od Boha i od požívání jeho.

Texty. *Tedyt jim vyznám, že jsem vás nikdy neznal:* odejděte ode mne, kteříž činíte nepravost“ (*Mat.* 7, 23. † 25, 41.). „Kterýž dá pomstu těm, kteříž neznají Boha a kteří neposlouchají Evangelium Pána našeho Ježíše Krista: kteříž pokuty věčné trpěti budou v zahynutí od tváři Páně, a od slávy moci jeho“ (*II. Tes.* 1, 8. 9.). Vzpomenutí na Boha hrůzou je naplní: „a však i zlí duchové věří a třesou se“ (*Jak.* 2, 19.; *Job.* 26, 5.).

b) *Vyvrženi budou ze spolku vyvolených*, ač o nich vědomost míti budou, což však muka jejich rozmnoží.

Texty. „Nad to nade všecko mezi vámi a námi propast veliká utvrzena jest, aby ti, kteříž chtějí odsud k vám jíti, nemohli; ani od onud sem přijíti“ (*Luk.* 16, 26.). „Tamť bude pláč a skřípení zubů, když uzříte Abrahama a Isaka a Jakoba a všechny proroky v království Božím, sami pak sebe vyhnané ven“ (*Luk.* 13, 28.; *Moudr.* 5, 2—5.).

c) *Ve společenství s nešťastnými a zavrženými duchy budou.* „Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného, kterýž jest připraven ďáblu a andělům jeho“ (*Mat.* 25, 41.; *Zj.* 21, 8.).

d) Tam zavržení nebudou míti žádné útěchy, žádné radosti, ani naděje jaké; žádná touha jejich se nevyplní. Při *pomnění na zlé*, kteréž zpáchali, že vlastní vinou nebe ztratili, trestati jich bude svědomí.

Texty. „Kdežto červ jejich neumírá“ (*Mar.* 9, 46.). „Jistě pobloudili jsme od cesty pravdy a světlo spravedlnosti nesvítilo nám a slunce rozumnosti nevzešlo nám. Ustáli jsme na cestě nepravosti a zatracení, a chodili jsme po cestách nesnadných, cesty pak Páně neznali jsme. Což nám prospěla pýcha? aneb bohatství s chloubou což nám spomohlo? Pominuly ty všechny věci, jako stín . . . Tak mluvili v pekle ti, kteříž zhřešili“ (*Moudr.* 5, 6—15.).

e) *Jiné nepochopitelné, nevymluvné bolesti v duchu i v těle které se v Písmě sv. přirovnávají k ohni.*

Texty. „Obklíčily mne bolesti smrti a proudové nepravosti zkormoutily mne“ (*Žlm. 17, 5.*). „Hospodin v hněvu svém zkormoutí je (kteríž ho nenávidí), a šíře je oheň (*Žlm. 20, 11.; Job. 24. 19 † 10, 22.*). „Pomsta těla bezbožného oheň a červ bude.“ (*Sir. 7, 17.*). „Protož v jeden den přijdou rány jeho, -- ohněm spálen bude.“ (*Zjev. 18, 8. † 20, 14.*). „Umřel pak i bohatec a pohřben jest v pekle.“ (*Luk. 16, 22—24.; II. Tes. 1, 8.; Mat. 3, 12.*).

Výroky. „V pekle jest dvoji hlavní muka: nesnesitelná zima a horkost ohně nehasnoucího, tudíž v Evangelium (*Mat. 8, 12 † 22, 13.*) pláč totiž a slzení pochází z palčivosti, skřípení pak zubů působívá zima . . . Z těchto dvou pochodí nepočtené druhy muk: nesnesitelná žízeň totiž, pokuta hladu, . . . hrůzy, strachu, úzkosti, temnosti, ukrutnost mučitele, přítomnost ďáblů, . . . hryzení neumírajících červů, červ svědomí, ohnivě slzy, vzdechy bídy, bolest bez prostředku (léku), okovy bez rozvázání, věčná smrt, trest bez konce a nepřítomnost Krista . . . kteráž jediná vše svrchu pravené přesahá a všech pokut jest nesnesitelnější.“ *Sv. Augustin.* „Těto pokuty (krutost) a tohoto ohně moc a sílu žádný jazyk nemůže vysloviti, žádná mluva vyložiti. Nebo ve věcech porušitelných není ničeho, co by se přirovnati mohlo k věcem neporušitelným, buď dobrým nebo zlým.“ *Týž.* „Peklo jest bez míry široké, beze dna hluboké, nad přirovnání palčivé, nesmrtelným výparem přeplněné, nesčíslné bolesti plné; tam bída, tam temnosti, tam žádný řád, tam věčná přebývá hrůza.“ *Hugo.*

f) *Pokuty dle zasloužení rozdílné.* Ne všickni zatracenci budou stejné tresty míti. Kdo za živa více zlého učinil a kdo více milosti a darů božích měl a zle jich užíval, tam i více trápení vezme. „Mocní mocně kárání budou, a silnějším silnější nastává muka“ (*Moudr. 6, 7.*). „Jakž se mnoho chlubil a v rozkošech byl, tak mnoho dejte jemu muk a smutku“ (*Zjev. 18, 7.; Luk. 12, 47. 48.; Mat. 10, 15.; Přísl. 5, 22.*).

Výroky. „Jakož každý svatý při budoucím soudu dle velikosti svých ctností oslaven bude, rovněž i každý nešlechtník dle velikosti svých přestupků bude odsouzen.“ *Sv. Isidor.* „Jakož jsou rozdílové hříchu, rovněž jsou rozdílové v mukách. Jinak bývá mučen cizoložník, jinak smilník, jinak vražedník, jinak zloděj a lupič, jinak opilec, jinak lhář a křivopřísežník.“ *Sv. Efreem.* „Tam leniví pro zmařené chvíle žalostně lkáti, tam obžerci po dosti malém občerst-

vení marně vzdýchati, tam smilníci a rozkošníci ve svých neřestech bídně se trápiti; tamť i závistiví co vzteklíci věčným nepokojem tryznění, bez ulevení kvíliti a naříkati budou . . . Tam pyšní velikým zahanbením naplnění, a lakomci nouzí nejtrpčejší trápení budou. Tamť bude jedna hodina v mukách těžší, nežli tady sto let v nejtěžším pokání. Tam žádného není odpočinutí, žádné útechy zavržencům.“ *Bl. Tomáš Kp.*

g) Co pak peklo peklem činí, jest, že *tresty ty budou věčné; pročež z pekla není vykoupení.*

Texty. „Odejděte ode mne zlořečení do ohně věčného . . . I půjdou tito do trápení věčného“ (*Mat. 25, 41. 46.*). A horšila-li by tě ruka tvá, utni ji: dobrét jest tobě mdlému vjíti do života, nežli dvě ruce majícímu jíti do pekla v oheň neuhasitelný, kde červ jejich neumírá, a oheň nehasne. A pakli noha tvá horší tě, utniž ji; dobrét . . . Pakli oko tvé horší tebe, vylup je: dobrét . . . (*Mar. 9, 42—47.; II. Tes. 1, 9.; Zjev. 9, 6 † 20, 9. 10.; Is. 66, 24.; Judit. 16, 21.*)

Výroky. „Výrazem svým „věčného“ a tímto „na věky věkův“ (*Mat. 25, 41.; Zj. 20, 9. 10.*), nic jiného Písmo neznamená, nežli že muky ty nižádného konce míti nebudou. Protož nelze jest najíti ani jiné, ani spravedlivější a zevnější příčiny, za kterouž Církev v pravdivé nábožnosti a nezměnitelně věří, že nižádného navrácení k spravedlnosti a k životu svatých nebude ďáblu a andělům jeho, nežli že Písmo — neklamající nikoho — v tom tak se prohlašuje . . .“ *Sv. Augustin.* „Běda všem, kdož na vždy nekonečným pekla mukám podrobiti se zasluhují pro lahodný sen jediné hodiny . . . Lépe by jim bylo, jakož jest řečeno o nešťastném Jidášovi (*Mat. 26, 24.*), kdyby se byli nenarodili.“ *Týž.* „Ti, již v pekle jsou, jiných písní nezpívají, než trojí běda, řkouce: Běda, běda, běda! běda že pro krátkou vůli také rozkoše jsme se chybili! Běda, že jsme Boha a jeho svaté rozhněvali! Běda, že jsme se v pekelné bydlo dostali, z něhož vykoupení není!“ *Sv. Jarolim.*

Námítky. *α.* *Bůh jest milosrdný,* nebude tak přísně trestati. *Odp.* „Všemohoucí Bůh, poněvadž jest milosrden, nemá zalíbení v mučení bídníků, poněvadž ale také jest spravedliv, neustává věčně kárati nešlechtníky.“ *Sv. Řehoř.* „Zjevnít jsou skutkové těla, . . . kteréžto kdožkoli činí . . . královstvím Božím vládnouti nebudou“ (*Gal. 5, 19.*). Jest tedy nepravdivá všem tato průpověď apoštolská, budou-li takoví lidé vládnouti královstvím Božím, dojdouce po čase, jakkoli dlouhém, vysvobození. Poněvadž ale není nepravdivá, zajisté

království Božího účastni nebudou. A pakli že nikdy nepřijdou v držení království Božího, budou uzavřeni u věčné trápení.“ *Svatý Augustin*.

β. I v *Písmě sv.* se praví, že peklo věčně trvati nebude. „Lítostivý a milosrdný jest Hospodin: dlouho shovívající a velmi milosrdný. Nebudeť ustavičně hněvati se, aniž na věky hroziti“ (*Žlm.* 102, 8. 9.). — „Výrok tento vztahuje se toliko na ty, kdož se kajicně k Bohu obrací; neboť hříšník-li se k Bohu nenavráti, neodpouští a nemůže mu Bůh odpustiti. „Obratťe se ke mně a obrátím se k vám.“ (*Zach.* 1, 3.). Takéť se takovéto výpovědi vztahují na život přítomný, nebo v životě budoucím nelze již, aby člověk v hříších zemřelý jich želel, aniž jest tam kdo, jenž by ho vysvobodil (*Žlm.* 7, 3.; *Přisl.* 11, 7.).“ *Sv. Alfons Lig.*

γ. *Hříšník hřešil v časnosti*, proč by bylo nespravedливо trestati ho věčně. *Odp.* Než urazil Boha věčného, a proto věčných zasluhuje trestů. „Proto se beze vší pochyby věčně trestá hřích nepodajné a tvrdošijné mysli, byť jen v čase zpáchán, poněvadž jisto, že co časem neb skutkem krátké bylo, dlouhé jest vůli zatvrzelou, takže, kdyby nikdy neumřel, nikdy by hřešiti přestati nechtěl, ano vždy by žítí chtěl, aby vždycky hřešiti mohl.“ *Svatý Bernard.* — „Poněvadž Bůh andělské i lidské pokolení ráčil na počátku svobodným stvořiti, právem budou tresty hříchů svých v ohni splácti věčném.“ *Sv. Justin.* „Spravedlivé jest u věčných pokutách, že nespravedliví a bezbožní ztráty přirozeného dobra v trápeních oplakávají, poznávajíce, že odňatelem jeho jest Bůh nejspravedlivější, Jímž jsou oni jakožto nejdobrotivějším dárcem pohrdli.“ *Sv. Augustin.*

Tresty pekelné jsou věčné. Jistý právník nemohl pochopiti, jak jediný těžký hřích, kterého se člověk často v jednom okamžiku dopustí, věčně trestán býti má; to prý se nesrovnává se spravedlností božskou. — Na to odpověděl *bohoslovec*: „Proč pak ne? Nečiní-liž spravedlnost světská rovněž tak? Ona trestá vraha, jehož čin v okamžiku byl spáchán, smrtí a odstraní ho navždy ze společnosti lidské.“

3. *Do pekla se dostane, kdo v smrtelném hříchu umře.* Všickni, kteříž nebudou účastni království nebeského (v. str. 600), uvrženi budou s tělem i s duší do trápení věčného, neboť po vzkříšení očiště nebude.

Tudíž a) nevěřící (vlastní vinou). „Nenarodí-li se kdo

znovu, nemůže viděti království Božího“ (*Jan* 3, 3.; *Mar.* 16, 6, II. *Tes.* 1, 8.; I. *Petr* 4, 17.; *Zjev.* 1, 28.).

b) Činitelé nepravosti. „Obrácení buďte hříšníci do pekla“ (*Žlm.* 9, 17. † 2, 10, 6—7.). „Každý strom, který nenese ovoce dobrého, vyřat a na oheň uvržen bude“ (*Mat.* 3, 10.). Viz i *podobnosti*: o koukoli (*Mat.* 13.) a o služebníku neužitečném (*Mat.* 25.). (V. Část posl. o kř. spravedlnosti.)

c) Pachatelé hříchů smrtelných: pyšní (I. *Petr* 5, 5., *Isai* 14, 11.), lakomí (I. *Tim.* 6, 9.), smilní (*Ef.* 5, 3—5.; I. *Tes.* 4, 2. 5. 7.), závistiví (*Gal.* 5, 21.), obžerživí (*Řím.* 14, 17 † 13. 14., *Fil.* 4, 19.), hněviví (*Mat.* 6, 22), leniví (*Mat.* 13, 30.; *Jan* 15, 6.). „Nemýlte se, však ani smilníci, ani modláři, ani cizoložníci, ani měkcí, ani samcoločníci, ani zloději, ani lakomci, ani opilci, ani zlolajci, ani dráči královstvím Božím vládnouti nebudou“ (I. *Kor.* 6, 10.; I. *Tim.* 6, 10.).

d) Hřešící proti Duchu svatému (*Mat.* 12, 32.).

e) Rozkošníci a nemilosrdní. „Člověk jeden byl bohatý, kterýž se oblačel v šarlat a kment a hodoval na každý den skvo-
stně . . . A byl také jeden žebrák, jmenem *Lazar*, kterýžto ležel u vrat jeho, plný vředů, žádaje nasycen býti z drobtů, kteříž padali s stolu bohatce, a žádný jemu nedával, ale i psi přicházejíce, lízali vředy jeho. I stalo se, že ten žebrák umřel a nesen jest od andělů do lůna *Abrahamova*. Umřel pak i bohatec, a pohřben jest v pekle. Pozdvih pak očí svých, v mukách jsa, uzřel *Abrahama* zdaleka a *Lazara* v lůnu jeho. A on zvolav, řekl: Otče *Abrahame*, smiluj se nade mnou a pošli *Lazara*, ať omočí konec prstu svého ve vodě, a svlaží jazyk můj, nebo se mučím v tomto plameni. I řekl mu *Abraham*: Synu, rozpomeň se, žes ty už vzal dobré věci v životě svém, a *Lazar* též zlé; nyní pak tento se už těší, ale ty se mučíš“ (*Luk.* 16, 19—25.). „Odejděte ode mne, neboť jsem lačněl a nedali jste mi jísti . . .“ (*Mat.* 25, 41 . . .).

f) Hříšníci nekající. „Nebudete-li pokání činiti, všickni zahynete“ (*Luk.* 13, 3.). A to

g) přemnozí; neboť široká brána a prostranná cesta jest, která vede k zahynutí a mnoho jest těch, kteří vcházejí skrze ní“ (*Mat.* 7, 13).

Jest peklo — pro zlosyny. Francouzský kněz, farář z *Amplui*, byl předveden před tak nazvaný revoluční tribunal (1791). Povztekli třeštivci volali naň úšklebně: „Věříš v peklo?“ Vyznavač Kristův nedal se tak snadno zastrašiti a s pokojnou myslí odpověděl: „Jak-

bych neměl věřiti, že peklo jest, pozoruji-li co tropíte? Kdybych byl někdy o tom pochyboval, musel bych se nyní státi věřícím.“

4. *Nauč. mr.* Vzpomínka na hrozné pokuty věčné k tomu nás vzbuzuj, bychom s bázní a třesením spasení konali (*Fil.* 2, 12.) bychom proti tělu, světu a ďáblu statně bojujíce, hříchu se varovali, po cestě přikázání Božích chodili, když pak jsme zhřešili, opravdové pokání činili. „Co platno člověku, by všecken svět získal, a na své duši škodu by trpěl?“ (*Mat.* 16, 26.). „Pak-li ruka tvá . . .“ (*Mar.* 9, 42; *Gal.* 6, 9.; *Tim.* 16, 11.; *II. Tim.* 2, 1.; *II. Kor.* 6, 2.; *Gal.* 6, 10.).

Výroky. „Nic nás od věčného trestu neochrání, opomítneme-li přikázáním Páně. Byť Noe, Job a Daniel z mrtvých vstali, nevy-svobodí ze žaláře synů svých (*Ez.* 14, 14. 10.). Pakli ale takoví svatí spravedlnostmi svými osvoboditi nemohou synů svých, s jakou důvěrou my, nezachováme-li křtu svého v čistotě a nepoškrvněnosti, doufáme vejíti do království Božího? Anebo kdo bude zástupcem naším, nebudeme-li shledáni jako ti, již svaté a šlechetné skutky vykonali?“ *Sv. Klement Ř.* „Bůh peklem proto pohroziti ráčil, aby nikdo v peklo nepadl, aby všickni království dosáhli. I my se za tou příčinou neustále o peklu zmiňujeme, abychom vás ku království pohnali, abychom myslí vaší obměkčené bázní — ukázali konati, co jest králo vství hodno.“ *Sv. Jan Zl.* „Jestli že se kdo snaží peklo vždy v paměti míti, smrti se posmívati bude, a nebude toliko z přítomného soužení vyproštěn, nýbrž i z onoho plamene vytržen. Jistě, jestliže už pohled na mrtvého člověka mysl naši tak hrůzou zachvacuje, čím více peklo a ten neuhasitelný plamen! čím více červ neumírající! Kdybychom vždy na peklo vzpomínali, tak snadno bychom do něho neupadli.“ *Týž.* „Proto vás zapřisahám, nyní alespoň se umoudřeme. Peklo před očima mějme, na pokuty, jímž (zlým) ujíti nelze, myslíme, abychom toho uváživše i zlého se varovali, i ctnost sobě vyvolili a tak s to byli dosíci dobra, jež Bůh přislíbil těm, kdož Ho milují.“ *Týž.*

Kristus sám to hříšným věstí,
zajisté že peklo jesti,
místo muk a trápení,
odkud není zbavení.

Hrozná k peklu brána jest,
k nížto vede mnoho cest. —
Bysi pekla se uchránil,
hleď, bys hříšných cest se stranil.

Příslovi. Kdo zlé strojí, nech se zlého bojí. — Kdo o nebe nestojí, pekla se nebojí. — Z dobroty pokoj, a ze zlého muka. — Doba k době, rovní k sobě. — Bohu slouží tak, aby čerta nerozhněval. — Strop a podlaha pekla samá nevděčnost, a po stěnách

ostatní hříchy. — Co si naseješ, to žíti budeš. — Kdo plevy seje málo nažne. — Hříšná radost plodí žalost. — Jak sobě usteleš, tak sobě lehneš. — Čím kdo zachází, tím schází. — Hříšné slasti vedou k propasti. — Z hrlosti čertu radosti. — Čím více příkládáš, tím víc hoří. — Zlé svědomí nejhorší soudce. — Kdo zlé svědomí má, hada za řadry chová. — Často pod večer pláče, kdo se smál z rána. — Široká brána do pekla. — Věčná věc horoucí peklo. — Běd se každý chraň, než přijdou naň. — V každé věci konce si hled.

Příklady a podobenství.

Kain, trýzněn jsa červem svědomí, stal se poběhlcem na zemi, (I. Mojž. 4.) i jest obraz zatracenců v pekle.

Dle svědectví sv. Petra (II. *Petr* 2, 6.) Bůh města *Sodomských* a *Gomorských* v popel obrátiv, vystavil je za příklad ustrašující těm, kteříž budou nešlechtně činiti. — Podobně potopa světa.

„Kdyby nebylo *Jonášem* bývalo oznámeno vyvrácení, nebylo by zahynutí bývalo odvráceno, kdyby nebyl řekl: *Ninive* bude vyvráceno, nebylo by Ninive zůstalo státi; kdyby nebylo peklem pohroženo, všickni bychom do něho vpadli, kdyby oheň nebyl předoznámen, nikdo by před ohněm neutíkal.“ *Sv. Jan Zlat.*

Nemající roucha svatebního, uvržen jest do temností zevnitřních (*Mat.* 22.). *Boháč* pohřben jest v pekle (*Luk.* 16.; v. svrchu).

Co *sv. Pavel* o nebi napsal, dá se i na peklo obrátit: „Oko nevidělo, . . co Bůh připravil těm, kteříž ho nenávidí.“ (I. Kor. 2, 9.)

Jako vyvoleným svítí světlo věčné oslavy, tak zatracencům hoří oheň věčného trápení.

Jak nepatrná jest *moucha*, jížto bodání neseme dosti netrpělivě: kterak že sneseme stále hryzení červa neumírajícího?

Phalaris, tyran z Agrigentu, dal uliti měděného vola, v němžto rozpáleném chtěl odsouzence mučiti. A umělec, kterýž dílo to mistrně vyvedl, byl první, kterýžto v něm byl upálen. Tak sám oheň si připravil. Podobně zatracencům v pekle se děje.

Jistý *kazatel*, missionář *Jakub Bridain*, přirovnal peklo k temnému vězení, kdežto ohromné hodiny visí, jichž kývadlo zvolna, však stále se pohybujíc, stená: vždy — vždy — vždy — vždy. — A když při této hrůzné jednotvárnosti některý z odsouzenců se zeptá: kolik jest hodin? odpoví jiný: „*věčnost!*“ —

Múdrce *Demokrit* říkával, že dvěma prostředky nad lidem se vládne, t. hrozbou a láskou, či trestem a odměnou, kteréžto král

Cyrus oběma rukama vladařovými nazýval. Podobně Bůh peklo a nebe nám představuje.

Sv. Jan Klimak tvrdí, že viděl v klášteře *kuchaře*, který, jak dlouho u ohně stál a strojil, plakati nepřestal. Byv tázán na příčinu pláče, odpověděl: „Připomínám sobě onen oheň věčný a nešťastné obyvatele pekelné, kteří se v něm trápí.“ A tato stálá památka ohně věčného sílila jej v pokušení, že hříchu nesvolil.

Sv. Jan Zl. měl prý ve své ložnici zavěšen obraz představující muka pekelná, na něž kdykoli nejmenší pokušení se ho doteklo, pohledl a tak v duchu často do pekel sstupoval, aby tam po smrti nebyl uvržen.

Sv. Jarolím dlouho přebýval v temné jeskyni, kdežto představuje si strašlivá muka zatracenců, žádosti těla svého přemáhal.

Podobně *sv. Frant. Borg.* rozjímáním pekla k svatosti dospěl.

Jistý bohatec *Falko* v rozkošech tohoto světa jsa živ, nemohl jedenkrát v parné noci usnouti. — Po dlouhém sem tam se povalování pravil k sobě: Ach tuto rta měkkém loži, prost jsa všech bolestí, mám ležení tak traplivé; což teprv, kdybych jako evang. bohatec pohřben v pekle měl odpočívati! Pomnění to tak jej dojalo, že dal výhost světu, šel na poušť, a dal se na pokání.

Rozmluva křestana s neznabohem.

„Křestane, jaks ošizen, pakli je bájka nebe!“

„Bezbohu, jaks ošizen, bájka-li peklo není!“

Cesta k pekl

Hrůza padá na člověka,
když pomyslí, co ho čeká,
jde-li cestou širokou,
v peklo propast hlubokou.

Jest to cesta plna kvítí;
poutník sice rozkoš cítí,
ale jaký jeho cíl,
jaký vezme v pekle díl!

Odsouzení, zavržení
a naděje žádné není,
že by mohl slyšet zas
jednou boží přízně hlas.

Bože, probuď duši moji,
ať se hříchu stále bojí
a jde cestou bezpečnou
k Tobě, v radost pověčnou!

N.

A m e n.

Potvrzuje se slovem Amen, že se o tom, co v apoštolském vyznání víry obsaženo, nepochybuje, ale všechno se za pravé má, co se v něm obsahuje. (*Zjev. 22, 20. 21.*) „Amen přijď Pane Ježíši! Milost Pána našeho Ježíše Krista budiž se všemi vámi.“ Amen.

